

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

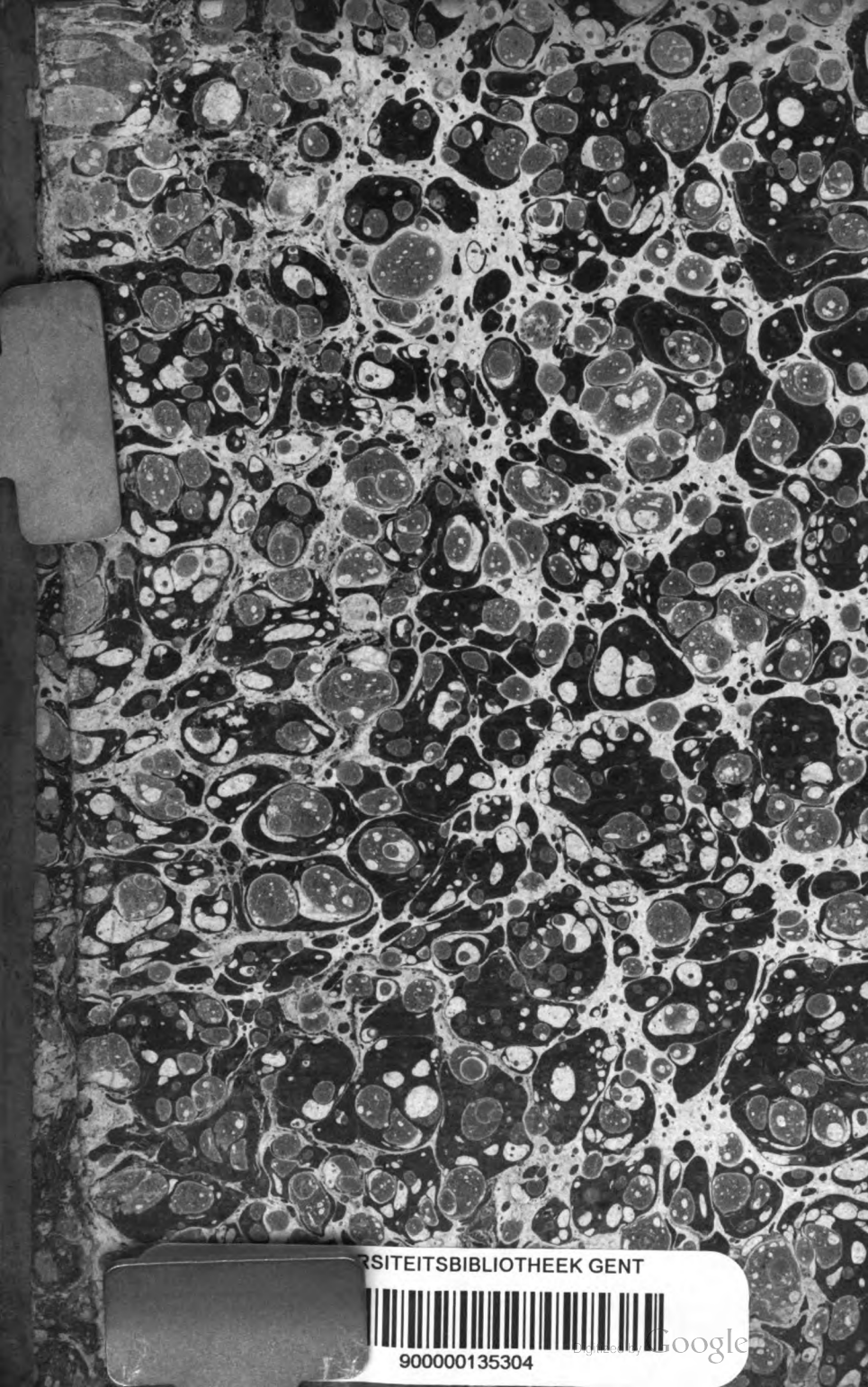
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

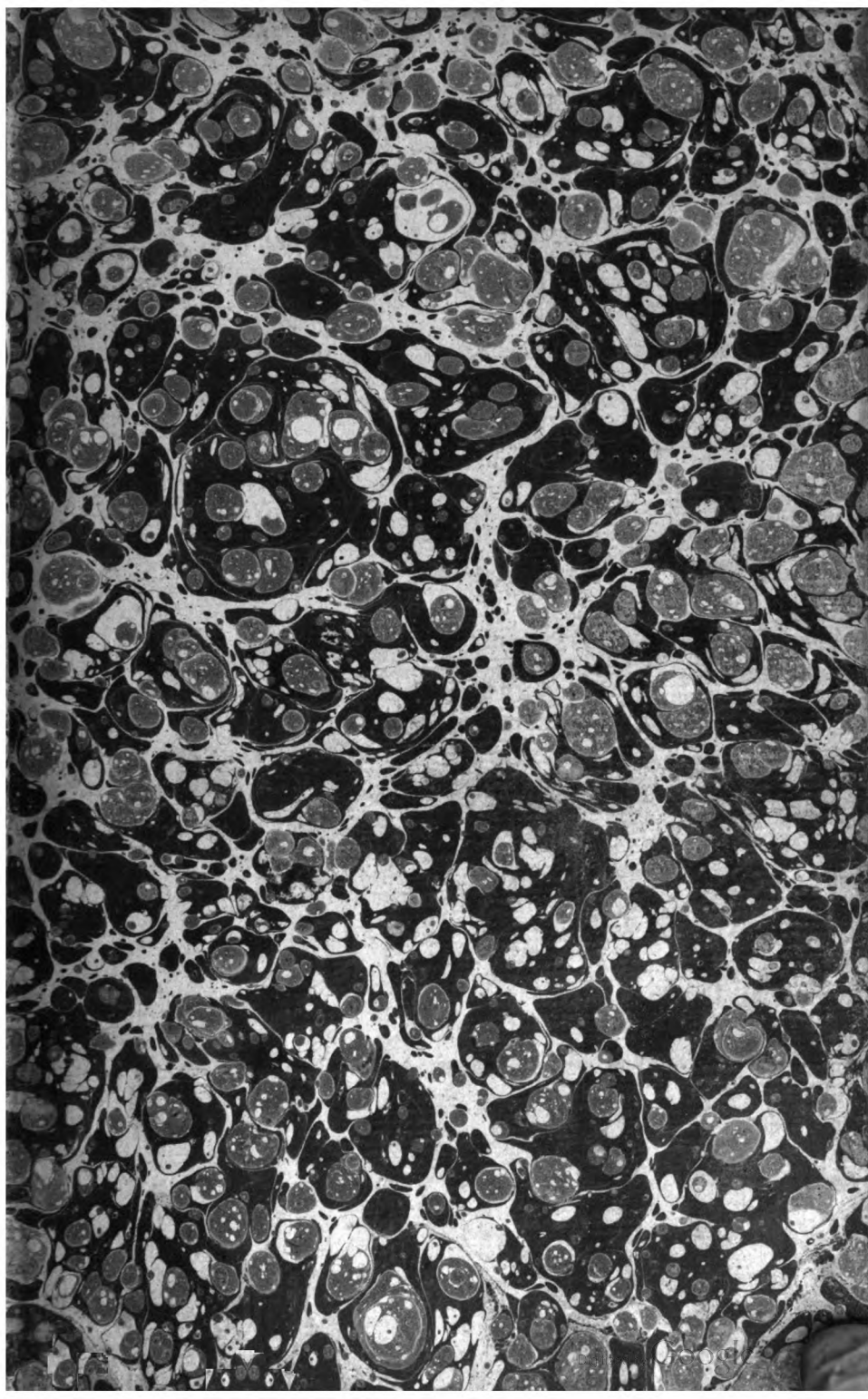

RSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000135304

Digitized by Google

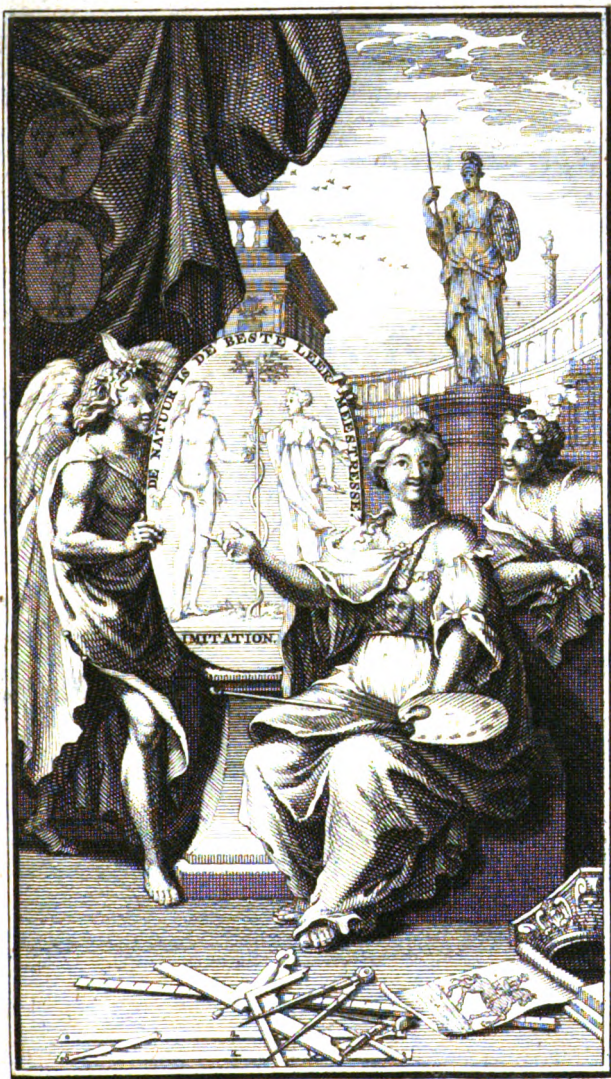

Acc 29142

Q. 11755

F. de Bakker sculp. 1764.

ORIUNTUR AB UNO.

H E T
KONST-CABINET
D E R
**BOUW-SCHILDER-
BEELDHOEW-
E N**
GRAVEERKUNDE,
O F

Inleiding tot de Kennis dier fraaije Weetenschap-
pen, vervat in de Schilderyen, Stand-
Beelden en Prenten.

Behelzende, behalven een beknopte Levensbeschryving der Aloude
Schilders en Beeldhouwers, ook die der latere Italiaansche, Fran-
sche, Hoogduitsche en Nederlandsche Meesters, die zo wel
in de Schilder- en Bouw-, als Plaatsnykunde uitgemunt
hebben, benevens de Catalogi hunner Werken.

*Verrykt met een verhandeling over het Glas-Schilderen,
een Vertoog over het Etzen, en wat tot het leeren en
oeffenen dier kundigheid vereischt word, en
andere Weetenswaardige zaaken.*

D O O R
FLORENTYN LE COMTE,
Schilder en Plaatsnyder.

Na het Fransch gevolgt.

II. D E E L.

Te D O R D R E C H T,
By A B R A H A M B L U S S É,
Boekverkooper over de Beurs. 1761.

H E T
KONST-CABINET
 D E R
**BOUW-SCHILDER-BEELD-
 HOUW- EN GRAVEER-
 KUNDE.**

*De Werken der voornaamste Nederlandsche,
 Fransche en Hoogduitsche Schilders
 en Plaatsnyders.*

IN het eerste Deel een beknopt denkbeeld der Werken van de Oude Bouwkonstenaars en Beeldhouwers gegeven zynde en na het verhandelen van andere Weetenswaardige zaaken, zo die Kundigheeden als de Schilder- en Plaatsny-Konst betreffende, de Florentynsche, Roomsche, Lombardysche en Boulogneefche Schilder-Schoolen doorloopen te hebben, is onzen toeleg in dit tweede Deel van de voornaamste Neederlandsche, Fransche en Hoogduitsche Schilders, Plaatsnyders enz. en van hunne Werken te spreken.

De Brabanders of Vlamingers hebben de Schilderkonst eerder dan de Franschen geoëffent en aangekweekt; want men aan hun de uitvinding van de Olyverw verschuldigt is. Het was den Schilder *Huybert van Eyk*, die reeds in den Jaare 1366 te Mazyk, een Steedje aan de Maas gelegen, geboren wierd. Men geeft voor, dat zyn gantsche Familie zig tot de Schilderkonst overgaf, en dat hy een Zuster had, *Margaretha* genaamd, dewelke, om die Konst met meer vryheid te kunnen oeffenen, ongehuwd heeft willen blyven. Hy had een Jonger Broeder, welke zyn Discipel geweest is: deeze word *Jan van Brugge* genaamd,

en heeft in het Jaar 1410 de manier om met Olyverw te schilderen uitgevonden. Hy was geboortig van Venlo in Gelderland, en wierd bygenaamd van Brugge, om dat hy gemeenlyk in die Stad, te dier tyd de ryktheit der Nederlandsche Steeden, schilderde. Hy heeft verscheide Discipelen gehad, onder andere Rogier van der Weyden en Haveste, die de Konst aan Lodewyk van Leuven geleerd hebben. Een Schilder van Messina, vertrok van Napels na Vlaanderen, om dit geheim te leeren, 't geen hy naar Italiën overbragt, gelyk reeds hier vooren aangehaald is: Jan heeft zyn Broeder in de uitvinding en kennis zyner Konst overtroffen.

Huybert van Eyk en Jan van Brugge, deszelfs Broeder, hebben gezamentlyk verscheide aanzienelyke Werken voor Philippus, Hertog van Bourgogne, Graaf van Vlaanderen, bygenaamd de Goede, uitgevoerd. Onder andere ziet men een Tafereel van hen, het welke tot verwondering en goedkeuring verstrekt van alle de vreemdelingen, die uit nieuwsgierigheid een der Capellen van St. Joannes te Gent bezigtigen. Dit wonderstuk verbeeld 't Lam der Openbaringen van Johannes. Aan een der zyden, welke dat werk dekken, word de ongehoorzaamheid van Adam in 't aanneemen der verboden Vrucht verbeeld, en aan de andere zyde ziet men den Hertog Philippus te Paard zittende door eenige Hovelingen verzeld; als meede niet verre van daar de twee Gebroeders te Paard. In dat Tafereel worden drie hondert hoofden getelt, meest alle zeer wel onderscheide. Dat stuk is omtrent de drie hondert Jaaren met verwondering beschouwt, en Philippus het zelve niet hebbende konnen magtig worden, liet 'er een Copy na maaken, 't welk hem twee duizend Ducaten gekost, en hy na Spanjen heeft doen voeren.

Huybert is in 't Jaar 1426, alvorens dat stuk afge maakt was, gestorven, en zyn Broeder Jan heeft het zelve verder alleen voltooit; waar na hy naar Brugge met 'er woon vertrok, daar hy zyne dingen beeter deed als te Gent en in de Kerk van St. Donatus, een Maagd Maria met verscheide Heiligen schilderde; als meede voor de Kerk der Proostdye van St. Martinus Kerk te Iperen een Schildery, waar in hy een Abt voor de H. Maagd knielende verbeelde. Noch een Vrouwe Pourtret met een Landschap, 't geen eerst versch geschildert schynt; en
alzo

alzo die manier van schilderen toen ter tyd geheel nieuw en weinig bekend was, wilden alle de Vorsten van Europa diergelyke hebben. Hy zond aan den Prins Laurentio de Medicis een St. Laurentius Beeld; en aan den Hertog van Urbino een ander stuk, waar in een Badstoof verbeeld was. Den Hertog Philippus vergunde hem uit hoofde zyner verdiensten zitting in zyn Raad. Na een geruust leeven is hy in 't Jaar 1470 gestorven.

In zyne Werken bemerkt men, dat zy veel na de Gotische trant zweemden door de Kleedingen, welkers plooyen droog, gebrooken en wanschikkelyk zyn. De onderwerpen, in het byzonder aangemerkt; zyn wel uitgevoert; dog 't geen hen zagtheid moest toebrengen, maakt dezelve te gelyk slaauw en laf, vermits het werk al te gepynigt zynde, de leevendigheid van het zelve verdoofd word.

Joost van Gent, Huyg van Antwerpen en andere, kwamen omtrent die tyd ook te voorschyn; dog schilderden alleen in de Nederlanden en geraakten door deeze nieuwe manier van schilderen in aanzien, welke eerst op het einde dier Eeuw by andere Natien gemeen wierd.

Quintinus Mefius, of Maffys, was een Smit van zynambacht en geboortig van Antwerpen. Hy had veel genegenheid tot de Schilderkonst; dog zyn Vader hem aan zyn eerste handwerk willende houden; 't geen hem te lastig en moeilyk viel, was zulks oorzaak, dat hy schielyk door een gevaarlyke ziekte aangerast wierd, om welke reeden men hem ter plaatse bragt, voor dusdanige kranken geschikt, alwaar hy wel bezorgt wordende tot beterschap geraakte, en in dien tyd ondernam hy een klein Tafereel, na een Beeld in hout gesneden, te schilderen, met eenige andere kleine stukjes, zo veel hem zyn zwak gestel toeliet; eindelyk tot volkome gezondheid hersteld zynde keerde hy na zyn huis, alwaar hy een yzer hek tot een put van die Stad maakte, het welk om deszelfs verdeeling en stand als een regt Meesterstuk aangezien wierd. Ook heeft hy een hek in een der Capellen te Leuven gemaakt.

Dog de liefde, welke op alle zyne werkzaame Beelden de overhand had; en die met zulk een zwaar en lastig werk niet eens kon worden, gaf hem wel haast een middel aan de hand om dien arbeid af te schaffen. Hy was

twintig Jaaren oud , toen hy die verandering in zig gevoelde. Dit was juist in de Jaaren als de aandoeningen van het hart en de driften malkander gaande maaken. Alle deeze verscheidene beweegingen in zyn gemoed een minzieke beroering verwekkende, noopten hem aan, om op de eene of de andere wyze verligting te zoeken, en zyne geneigtheid door een voorwerp, dat met zyne agting en begeerte overeenkwam, willende voldoen, wierd hy schielyk verliefd op een Schilders Dogter; en vermits hy wist, dat zy in die konst zo veel behaagen had, als afkeer voor zyn ambagt, besloot hy, dat gering handwerk te verlaaten, om zig aan een Edele konst over te geeven, waar door hy tot het genot van een bekoorlyke Jonge Dochter, wiens begaaftheeden zyn hart en zinnen ingenoomen had, mogt geraaken, weshalven hy met ernst voornam, de Schilderkonst te leeren en daarin volmaakt te worden, ten einde door dat middel zig met zyn Minnares door den band des huwlyks te verëenigen. Dit opzet wierd door de daad gevolgt; hy bleef in niets gebrekkig, terwyl hy zig de noodige onderregtinge liet geeven, om tot bekwaamheid te geraaken. Al zyn handel was zo geheim en behendig overlegt, dat men 'er bezwaarlyk agter konde komen, om dus de zaak, daar men niet op verdagt was, wonderbaarlyk te doen schynen. Romen was de Bron en een der Schoolen, waaruit hy die onderrigtingen ging putten; de beschouwing der verheevenste Werken zyn tweede Fontein en zyn er byzondere yver en naarstigheit, door de geneegenheid gevoed, zyn derde. Eindelyk wierden zyne onderneemingen door de liefde gelukkig ter uitvoer gebragt. Hy ging zyn dienst aanbieden, niet als een gemeen Smit, maar als een bekwaam Schilder, wiens edele hoedanigheeden de geringheid van zyn eerste beroep bedekkende, te gelyk indruk op het hart en gemoed zo wel van den Vader als van de Dochter maakte, en deeze schonk hem haare geneegenheid; hunne voorneemens wierden door geen het minste belet verhindert, en alles tot openbaaring van het geheim gereed zynde, trouwde hy die Dochter met algemeene toefjuigching der weederzydsche vrienden. Zig in een stand ziende, was hy op niets anders bedagt, dan om verscheide Werken te onderneemen en te volvoeren. Hy heeft onder andere een Afneeming van het Kruis ge-

schildert, 't geen als een wonderstuk aangezien word. (*) Dat Tafereel is met twee Deuren bedekt, in de eene is de Marteldood van den Evangelist Joannes, en in de andere Herodias, het Hoofd van den H. Joannes den Dooper houdende, verbeeld. In het Cabinet van Carel den 1ste, Koning van Engeland, pleeg men Erasmus met Egidius te zien, halverlyf in een ovaal verbeeld, de laatste een Brief, die Thomas Morus hem geschreeven had, in zyn hand houdende. Het Pourtret van een Bankier en zyn Vrouw, die zakken met gelt tellen en weegen, is op de aardigste en natuurlykste wyze verbeeld. Cornelis van der Geest heeft een Schildery van de Maagd Maria van hem gehad, 't geen onwaardeerlyk geschat wierd. (†) Het Geslagt van St. Anna, door hem in de Kerk van St. Petrus te Leuven geschildert, is een stuk van een fraaije vinding en van een byzondere smaak in zyn Ordonnantie.

Na zyne Leevensjaaren met eere doorgebragt en geëindigt te hebben, is hy in 't Jaar 1529 gestorven en in de Carthuizer Kerk der voornoemde Stad begraven; van waar hondert Jaaren 'er na een zelve Cornelis, uit een beweeging van liefde en erkentenis zyne beenderen liet opgraven, om in de Lieve Vrouwe Kerk te Antwerpen overgevoert te worden, alwaar dezelve staatelyk aan den voet van den Tooren bygezet zyn, met toelaating des Bischops en de Regeering; op welke plaats Cornelis voornoemd zyn Beeld in wit Marmer met een kort Byschrift ter zynen eeren deed opregten.

De Werken van dien Meester zyn door gansch Europa verspreid: die welke in Engeland overgebragt zyn, hebben onnoemelyke sommen gekost. De Hertog van Buckingham en de Graaf van Arundel hebben Pourtretten van eenige Nederlandsche Heeren gehad.

Onzen Schilder liet een zoon na, Jan genaamd, die meede gelyk zyn Vader schilderde, al had de liefde hem niet tot een Meester verstrekt.

Ik moet niet vergeeten te zeggen, dat in een der grootste Zalen van het Professen huis der Jesuiten te Parys een groot

(*) Dit Tafereel had hy voor de Schrynwerkers van Antwerpen geschildert, en is thans in een Capelle van de Hoofdkerk.

(†) Dit stuk was voor een Koopman te Antwerpen met naame Stevens, geschildert.

groot Tafereel gezien word, van een onregelmatige gedaante op hout geschildert, waar in hy al wat het Lyden, de Smert en de Droefheid byzonder eigen is, verbeeld heeft: dat stuk is een Afneeming van het Kruis, waar in een doode Christus gezien word, met dusdanigē dodelyke Vleesch-couleur, dat indien het 't zelve voorwerp niet verbeelde, het iemand zoude doen afschrikken. De Maagd Maria staat aan zyne zyde zonder beweging en als leevensloos, en dit is op zulk een zielroerende en droevige wyze verbeeld, dat men byna, door het zelve aan te zien, bezwyken zou. De Vrouwen, welke haar verzellen, weenen voor haar, en betoonen door de droefheid en verleegenheid van haare gestalte; al wat de liefde in een hart dat bemind en lyd, kan te weeg brengen. Die den Zaligmaker van het Kruis afgenoomen hebben, weeten niet wat zy doen, en alle verwondert over den staat, waar in zy hunnen Heer zien, wenschen nooit gebooren geweest te zyn. Kortom de verslaagentheid is in dat geheele stuk zo groot en natuurlyk, dat men tot lof van den Schilder zeggen kan, dat het een der heerlykste stukken is, die hy ooit gemaakt heeft.

Joost van Cleef, heeft Pourtretten en Historien in de manier van *Melius* geschildert.

Theodorus, of *Dirk van Haarlem*, is door zyn konst een der voornaamste cieraaden dier Stad geweest, welkers naam hy gedragen heeft; by ongeluk is het grootste gedeelte zyner Werken vernield geworden, geduurende de tweespald om de Religie ontstaan. Daar is maar één stuk van hem overgebleeven, dat onlangs nog ten huize van een Burgermeester van Leyden te zien was. Dit stuk verbeeld het afdrukzel van het Aanzicht van Christus op de Doek van St. Veronica, met de Pourtretten van Petrus en Paulus; aan het omschrift is te zien dat het te Leuven in het Jaar 1542 gemaakt is.

Jeronimus du Bois, of *Boebio*, van 's Hertogenbosch, leefde in het Jaar 1500, gelyk men vermoet door de kleedingen zyner Beelden, dewelke na de trant van dien tyd zyn. Gemeenlyk schilderde hy harsen-gedrogten, snaake en grillige Beelden; men kan niet bezeffen wie zyn Meester geweest is, vermits hy een byzondere manier had. Onder andere heeft hy de Vlucht naar Egypten geschildert, waar in hy volgens zyne gewoonte in het verschiet Personagien verbeelde, die een Beer doen dans-

dansen , en dat met zulke afgryzelyke gebaarde en grynlingen , dat men 'er om lagchen of voor schrikken moet. Hy heeft een gezigt van de Hel met de Duivelen , de pyningen en brand verbeeld , waar in alles zo natuurlyk en te gelyk zo vervaarlyk is , dat het gezigt met het verstand daar door verbaast word.

De Reeden - twist van een Monnik met zyn teegenpartyen , welke hy tragt te overtuigen , is het onderwerp van een Schildery , waar over alle die het beschouwen met verwondering zyn aangedaan , door de verscheidene kenteekenen , die in ieder Personagie verbeeld zyn.

Zyne meeste Werken zyn na Spanjen overgebracht en in het Escuriaal geplaatst. Die , welke in de Nederlanden op Jaarmarkten ten toon gestelt wierden , hebben zulke aanzienlyke zommen gekost , dat zommige latere Schilders de list bedagt hebben , om dezelve te Copiëeren en voor Origineelen te verkoopen. In de Meubelkamer des Konings van Vrankryk ziet men een Kamerbehangzel , dat na zyn Werk gemaakt is.

Jan Monstaart , was van Haarlem geboortig en schilderde Landschappen en kleine Beelden. Hy is in 't Jaar 1555 gestorven.

Joachim Dionatenci , of *Joachim Patinier* , was geboortig van Dinant , heeft eenigen tyd te Antwerpen gewoond en het Landschap schilderen met succes geoeffent. Albert Durer in gemelde Stad zynde , schilderde zyn Portret , om hem zyne agting te betuigen. Van hem zyn eenige aanzienlyke Tafereelen , welke zeer gezogt worden , onder andere een volkome Veldslag , waar in nog vuur nog bloed gespaard is. Indien hy volgens de oude overlevering wel schilderde , dronk hy nog better en leefde omtrent het Jaar 1535.

Rogier van Brussel , of *van der Weyde* , heeft aldaar op het Stadhuis vier Schilderyen geschildert , verbeeldende vierderlei Werken der Gerechtigheid : het eerste vertoont den Keizer Trajanus de Dacier tegen trekkende en het Vonnis des doods over een Soldaat uitsprekende ; het tweede den Paus Gregorius den Grooten , in zyne handen het Hoofd van Trajanus houdende , welkers lippen nog rood vertoonen ; het derde Archambaud , Prins van Brabant , op zyn doodbed leggende , dewelke om reedenen by hem bekend , zyn Neef met dezelve pook , die hy op zyn zyde had , doodsteekt , en het vierde is een Bis-

schop ,

schop, welke om geheime reedenen aan dien Prins het Viaticum schynt te weigeren; doch volgens de Historie ziet men, door een ongemeen wonderwerk, dezelve Hostie in de mond van dien Vorst, ter regtvaardiging van het begaane feit jeegens zyn Neef.

Ook heeft hy de groote Geschiedenis van Zeleucus, dien befaamden Wetgeever der Locrianen, geschildert, welke de Wetten tegen de Overspeelders ten scherpsten willende doen uitvoeren, zynen Zoon één oog laat uitsteeken, en zig onderwerpt, om 'er zelfs ook een te verliezen, ten einde dus de strengheid der straf of droefheid te maatigen. Daarenboven schilderde hy in de Kerk van onze Lieve Vrouw te Leuven, een Afneeming van het Kruis; welk stuk door den Koning Philippus den IIde in het vervolg in de Capelle van het Escuriaal geplaatst is. Door het Pourtret van 'een groote Princes, 't geen hy zeer fraai uitvoerde, verkreeg hy een aanmerkelyke inkomst van Graanen; dog noewel die tot onderhoud van zyn leeven konde strekken, stierf hy egter in het Jaar 1529.

Hendrik de Bles, of *Blesq*, is te Bouvines gebooren, de gewoonelyke verblyfplaats van Patinier, wiens voorbeelden hy door het beschouwen zynrer Werken volgde, waar door hy groot ligt verkreeg, om tot volkomenheid te geraaken. In Amsterdam ziet men van zyne Werken, als de Emausgangers, den Berg Calvarien en de Verryfenis Christi, alle met welgeschikte beelden zeer geestig geschildert en de Landschappen zeer wel uitgevoerd. De fraaiste zynrer Tafereelen zyn tot zeer hooge pryzen voor den Hertog Rudolphus gekogt en naar Duitschland overgebracht.

Bernard van Brusel, of *Bernard van Orley*, begaf zig reeds in zyne vroege Jaaren na Italiën, alwaar hy het geluk had, onder Raphaël aan verscheide aanzienelyke Werken te arbeiden. Na zyn wederkomst in Vlaanderen was hy vermaard voor de bedreevenste in de jagten. Keizer Carel de Vde heeft zyne stukken rykelyk betaalt en byzonder die, waarin hy het Bosch van Soignies, met alle deszelfs fraaije gezigten verbeeld had. Voortschilderde hy het Pourtret van dien Vorst en die der voor naamste van zyn Hof na het leeven, na welke stukken men Tapyten maakte, waar meede de Paleizen van het Huis van Oostenryk verciert zyn, als meede eenige an-

de-

dere na de schetsen van Orley voor denzelven Keizer en de Hertoginne van Parma. Te Antwerpen schilderde hy in de Capelle der Conſtapels het laaſte Oordeel, waar van hy den geheelen grond deed vergulden, alvorens 'er zyn Pinceel op te zetten. Te Mechelen heeft hy voor de Broederschap der Schilders het Beeld van St. Lucas gemaakt, dewelke de Maagd Maria uitschilderd. Nog heeft hy ons zeſtien ſchetſen nagelaaten, welke den Prins van Oranjen weeder bekoomen heeft, ieder een Prins van dat Huis verbeeldende, en die door Jan Jordaans, een beroemd Schilder te Antwerpen, in Olyverw nageſchildert zyn.

Michiel Coxie, of *Coxius*, is een zyner Discipelen geweest, en van wie men weet, dat zyn Meester zeſtien Plaatē middelmaatige groote geëſt heeft, verbeeldende het Lyden Chriſti. Orley is in het Jaar 1550 geſtorven.

Joannes Mabius, of *Jan van Maubeuge*, is in een Dorp van Henegouwen gebooren, waar van hy de naam behouden heeft. Zo konſtig als hy in zyn beroep was, zo ongeregeld was hy in zyne zeeden. Hy trok na Italië en leerde aldaar een Hiſtorie wel te ordonneeren en deſelve op een Digtkundige wyze te behandelen; niet minder maakte hy zyn werk om de Vleesch-couleuren natuurlyk te verbeelden. Voor den Abt van Middelburg ſchilderde hy een Afneeming van het Kruis, welke in den brand van die Abdye door de vlammen verteert is, en maakte een andere, waar in de Beelden ſlegts van zeer middelmatige hoogte waaren. Te Amſterdam ziet men nog een Lucretia van hem, en een Adam en Eva byna leevens groote, voor welke aanzienlyke ſommen geboden zyn. Nog word als verwonderenswaardig gehouden de Onthalzing van St. Joannes met zwarten wit, en een zekere vogt of zap zonder couleur of indruk op Doek geſchildert, het welk men vouwen en hervouwen kan, zonder het werk te benadeelen.

Hoewel hy vry wat ongeregeld leefde en om die reden de Regeering van Middelburg hem groote moeite aangedaan had, egter wierden zyne Werken wel verkogt, om dat zyne Teekeningen zo naauwkeurig en zuiver waaren, als men konde wenschen. De Koning van Engeland vond deſelve zo heerlyk, dat hy hem verpligte, de Hoofden der kleine Prinzen te ſchilderen, dewelke naderhand in het Paleis te Whitehall geplaatst zyn

II. Deel.

B

ge-

geweeft. De leevendigheid van zyn Pinceel heeft hem tot een der ontzagchelykste teegenstreevers van Lucas van Lyden gemaakt. Hy stierf in het Jaar 1562.

Pieter Kock, geboortig van Alost of Aalst, heeft zig langen tyd in de Bouwkunde geoeffent: na het eindigen zynler jaaren, welke hy by Bernard van Orley met vrugt doorgebracht had, ging hy na Italien, alwaar hy tot grooter volmaaktheid geraakte, en keerde vervolgens weder na zyne geboorte Plaats: na 'er eenige tyd zyn verblyf gehouden, en eenige aanzienlyke Werken voltooit te hebben, kreeg hy in den zin een reis na Turkyen te doen, en aldaar geen aanmerkelyk werk vindende, om zyn naam te behouden, hield hy zig bezig met eenige byzondere Teekeningen te maaken, daar hy meer by geval, als uit nieuwsgierigheid aan kwam. 's Lands wyze en Taal wat geleerd hebbende, ondernam hy verscheide kleine Teekeningen, welke zeedert in hout gesneden zyn. De eerste verbeeld den grooten Heer met deszelfs Janitsaaren; de tweede een Huwelyk op de Turksche wyze; de derde de manier der Turken in het begraven hunner Dooden; de vierde de Plegtigheid van de nieuwe Maan; de vyfde haar manier van spysen; de zesde hoe zy reizende gekleed gaan, en de zeevende het plan van haar Leeger, en haar manier om een Leegerplaats te betrekken. In dit laatste stuk heeft hy zig zelve op 't Turks gekleet geschildert, met een Boog in de hand, en met zyn vinger na een ander, welke met een Werp spies gewaapend is, wyzende.

Hy wierd aldaar die leevenswyze moede, welke met zyn inborst weinig overeenkwam, en een afkeer gekreegen hebbende van een Land, daar de beschaafdheid en vrolykheid niet gelyk in Vrankryk in gebruik zyn, nam hy voor, spoedig na Vlaanderen te keeren, en zo dra hy zig in staat vond eenige rust te neemen en na zyn smaak te werken, begon hy Boeken over de Bouw-Meet- en Perspectief-kunde te schryven. Daarna vertaalde hy de Werken van Sebastiaan Serlio uit het Italiaans.

De Nederlanden zyn hem de Romeinsche Bouwkunde, dewelke hy aldaar ingevoerd heeft, verschuldigd. Keizer Carel de Vde verkoor hem tot zyn Schilder- en Bouwkundige, en lag hem groote Jaarwedden toe. Zyne Beelden zyn vry duidelyk en los. Hy heeft houte Platen gesneden, en is in het Jaar 1551 gestorven.

Kock

Kock had maar eene Dogter: deeze trouwde met *Pieter Breugel*, zyn Discipel, bygenaamd *den ouden Breugel*, van *Breda*.

Jan Mayo, of *Verneyen*, is in het Steedje Beverwyk in het Jaar 1497 gebooren. Keizer Carel de Vde nam hem tot zyn huis- of lyf Schilder, en hield hem altoos by hem, om zyne beroemdste Daaden af te maalen. Hy trok met den Keizer na Tunis, alwaar hy de Teekening van de Zeemagt, de Beleegeving en de Inneeming dier Stad maakten. De Tapyten van het Escuriaal, de voornaamste Daaden van dien Vorst verbeeldende, zyn na zyne Teekeningen gemaakt. Hy heeft eenige Schilderyen voor de Kerk van St. Vastus te Arras geschildert; doch de Monnikken van dat Klooster hebbense verwaarloost, en zy zyn zeer beschadigt. Het geen van hem in de Kerk van St. Gudula te Brussel geschildert is, wierd in de binnenlandsche Oorlogen jammerlyk verscheurd; dit is des te beklaglyker, vermits het bekend is, dat in zyne Werken een volmaakte schikking en overleg was.

Te Middelburg heeft men by zyne erfgenaamen gezien zyne eigen beeltenis door hem zelfs geschildert, waarin hy te midden van een bende Soldaaten het Plan van Tunis afteekent.

Hy was uitermaaten vrolyk in zyn ommevang; dog zeer byzonder en eigenzinnig in zyne Kleeding. Van hem word gezegd, dat zyn baard zo lang was, dat hy 'er gemakkelijk op kon treden zonder te bukken: genomen dat het zo was, moet zulks voor een wonder der natuur aangezien werden, want men nooit gehoord heeft; dat de grootste baard langer dan die van een Capucynier Monnik of van de derde Orde der Franciscaners is. Doch ik zal my hier meede niet lang ophouden en de zaak laten voor 't geene zy is, willende de natuur in hare uitwerkingen, die dikwylen buiten gemeen zyn, niet betwisten. Ook wierd hy Jan Langbaard genaamt, en is te Brussel gestorven in het Jaar 1556, oud zynde 39 jaaren; zyn Gracschrift vind men in de St. Joris Kerk, welke hy tot zyn begraaf-plaats verkooren had.

Jan Schoorel, droeg de naam van het Dorp daar hy in gebooren was. De groote naam van eenige, die toen als te Amsterdam aan verscheide Schilder- en Beeldbouw- werken bezig waaren, lokte hem derwaards, om er de noodige lessen te ontvangen, ten einde zoo be-

kwaam als die Meesters te worden, weshalven hy zig by Jacob Cornelisfen vervoegde, alwaar hy eenigen tyd met een wonderbaare oplettenheid en werkzaamheid bleef. De begeerte, om hooger te stygen, deed hem eenige reizen na verscheide plaatsen onderneemen, en by geval door 's Hage trekkende, trof hy Albert Darer aan, met wien hy vriendschap maakte, welke hem in het vervolg niet ondienstig was. Na dus de voornaamste Nederland'sche steeden doorkruist te hebben trok hy na Venetien, van waar hy na een verblyf van eenige daagen, om de byzondere fraaiheeden dier Republicq te bezigtigen, na het Heilig Land t' scheep ging; op die reis Teekende hy alle de merkenwaardigste Plaatsen, daar hy heen en weeder door en voorby trok; onder andere de Stad Jerusaleem en de kusten van Candia en Cyprus. Te Venetien weedergekeerd zynde schilderde hy St. Thomas van zyn Ongeloovigheid overtuygd zynde; welk Schildery hy uit dankbaarheid aan de Monnikken van het Heilig Graf te Jerusaleem zond. Het Eiland Rhodus doorreisende, wierd hy door den Grootmeester zeer minnelyk bejeegend, welke hem toeliet het Plan van de Stad en deszelfs Fortification af te teekenen.

Eindelyk te Romen gekomen zynde, zegt hy al het fraaiste op, dat na de Antieke en de Werken van Michel Angelo gecopieerd kan werden. Adrianus de Vlde te dier tyd Paus, hem geneegen zynde, gaf hem het opperbewind over de Werken van Belvedere. Hy schilderde het Pourtret van dien Paus, het welk te Leuven in het Collegie, door zyn H. gestigt, geplaatst wierd. Na de dood van den Paus keerde hy weeder na Holland, maar te Utrecht vernoomen hebbende, dat de Persoon, welke hy ten huwlyk aangezocht had, verlooft was, besloot hy, zig aan zyn kunst, wiens trouwheid hem bekent was, te verbinden. Om dit voorneemen te meer luister by te zetten, aanvaarde hy den Geestelyken staat en wierd Kanonnik, ten einde met te meer geruustheid te kunnen Werken. Dog by ongeluk zyn deszelfs meeste Werken in de ontstane trouwelen verlooren gegaan en vernielt, en het geen by geluk behouden heeft kunnen worden, is in de handen van den Koning van Spanjen vervallen, die het na Spanjen heeft doen brengen. Te Breda ziet men in het Kasteel eenige stukken van hem. Voor den Koning van Zweeden heeft hy een Beeltenis van de Maagd Maria geschildert, waar voor hem dien

Vorst

Vorst tot erkenzenisse een Goude hoep-ring zond met verscheide kostbaare Vellen, een Arreileede van een byzondere vinding, en een ongemeene Kaas, die, gelyk verzeekert word, twee hondert ponden swaar was; doch het aanmerkelykste van alle was een eigenhandige Brief, door dien Vorst aan hemgeschreeven, in dewelke hy zyne agting jeegens zyn Persoon betuigde. De Muziek, de Digtkunde en kennisse der taalen zyn de gelukkige gaaven zyns verstands geweest. Hy was een man van een gereegeld leeven, dus het zelve voor zyn dood verantwoord kon. Hy overleed in 't Jaar 1562, in het 67. zyns ouderdoms. Zyn Pourtret is voor deszelfs dood geschildert door zyn Discipel.

Antoni de Moor, is te Utrecht gebooren, en was een zeer goed Pourtret Schilder. Hy heeft een reis na Rome gedaan, alwaar hy in korten tyd de agting en gunst van den Kardinaal van Granvelle verkreeg, welke hem aan den Keizer Carel den Vde tot zyn Schilder voordroeg, door wien hy ook in die hoedaanigheid aangenoomen wierd. Van daar ging hy na Spanjen, alwaar hy alle de voornaamste steeden van dat Koningryk doorreift hebbende, zig na Madrid begaf: de Koning van zyn komst verwittigd zynde, ontbood hem, om Philippus den Ilde te Pourtreteeren, en dit werk na zyn genoegen bevonden zynde, zond hy hem na Lisbon, om het Pourtret van de Infante, welke met zyn Zoon stond te trouwen, af te maalen. Dat Pourtret wierd zo fraai geoordeelt, dat haare Majesteiten begeerig wierden, om zig ook te laten uitschilderen. Deeze drie Pourtreten waaren hem zes hondert Ducaaten waardig, behalven een aanzienlyk geschenk van de Staaten van het Koningryk. Philippus de Ilde Weduwnaar geworden zynde, wierd de Moor na Engeland gezonden, om het Pourtret van de Koningin Maria te schilderen, met bevel, het zelve aan den Koning te brengen, onder voorwendsel van een aanstaande huwlyk. Dit lukte zo wel, dat hy een ongemeene belooning daar voor verkreeg en buiten dat een zomma van duizend Guldens, alleenlyk voor de Copy van het Hoofd.

Deeze Schilder had een edele zwier en liefstalige manieren; hy was welspreekende en beschaafd in zyn recdenvoering, en had veele andere fraaije hoedaanigheden, welke zyn beroep luister toebagten. De Koning

wierd door die uitneemende begaaftheeden bewoogen, hem by zig te houden, dus hun gemeenzaame omgang aan de Inquisiteurs eenige agterdogt verwekte, welke dugtende voor nadeelige gevolgen van de kuiperyen, die deeze vreemdelingen Hove mogt aanregten, beslootten hem te doen arresteren. Doch door zyn voorzigtigheid wist hy die slag te ontwyken, en verzocht zelfs de vryheid, om zig weder na zyn Vaderland te mogen begeeven, 't geen hem vergunt wierd. Hy keerde dan na Utrecht, alwaar hy zyn verblyf hield tot de aankomst van den Hertog van Alba in de Nederlanden. Deezenieuwe Landbestierder begeerig zynde het Pourtret te hebben van eenige Dames, die hy beminde, ontbood hem te Brusfel alwaar hy den Hertog zo veel genoegen gaf, dat hy hem zeer wel beloonde en met het Ampt van Ontfanger Generaal van Vlaanderen begunstigde, 't geen hy aan zyn Dochters man overgaf. Onder een groot getal Werken, die hy gemaakt heeft, ziet men de Verrysenis Christi, welke zo wel geschildert is, dat de kenners dezelve op vier duizend Ryksdaalders geschat hebben, wanneer zy in onderhandeling over dat stuk wilden treden. Dat stuk bestaat in vyf Beelden, waar van de voornaamste de verreze Christus is, hebbende aan zyne zyden Petrus en Paulus en twee Engelen boven hem. In de Ordonnantie van dat werk is niet veel fraaiheid. Het Vleesch is zeer wel; dog in een drooge en scherpe manier geschildert. De schaarsheid zyner Werken maakte, dat zy in Vlaanderen zeer gezocht wierden. Hy heeft voor Philippus den IIde het Beeld van Danaë na Titiaan gecopieerd. Op het einde zyner daagen begon hy een Besnydenis Christi voor de Hoofdkerk te Antwerpen; doch dit werk is onvoltooit gebleeven, also hy 56 Jaaren oud zynde stierf.

Adam van Noort, is te Antwerpen in het Jaar 1557 geboren, de eerste Meester van Rubbens geweest, en in het Jaar 1641 gestorven. Zyn Vader Lambert van Noort, had hem met veel vlyd en iever in de konst onderwezen.

Marten Heemskerk, was een Discipel van Jan Schoorel, die den voortgang van deeze Jongeling scheen te benyden, vermits hy met groote schreeden in zyne konst vorderde, 't geen ligt te zien is, aan het Beeld van St. Lucas, dat hy uit eigen vernuft voor het Schilders Gild

te

te Haarlem geschildert heeft. En dewyl hy yverig tragtede, zig in de konst te beschaaven en behaaglyk te maaken, besloot hy zig na Romen te begeeven, als zynde daar het groote Oeffenschool van de fraaisste vinding. Aldaar besteede hy drie Jaaren, om een vloeyender en losser manier dan die der Neederlanders te verkrygen.

Vervolgens keerde hy weeder na Haarlem, om 'er zig ter neder te zetten, en heeft 'er verscheide aanzienlyke Werken ondernoomen, welke in de voornaamste Steeden van den Staat tot Gedenkteeken van 's Mans roem strekken.

Die van Delft gaaven hem een Jaarlyks inkomen van hondert Guldens, voor een Tafereel van de Aanbidding der drie Koningen, 't welk hy voor de Kerk van St. Agatha geschildert had. Hy heeft dertig stuks van het Oud Verbond, door verscheide Plaatsnyders gesneden, geïnvenceert, als meede een en twintig kleine stukjes van het Oude Verbond, waar by zyn Pourtret in de Tytelplaat, alle door Philippus Galle gegraveert.

Jacobus Reynbard, een zyner Discipelen betaalde hem zo rykelyk voor de vier uiteindens der Menschen, welke hy voor hem geschilderd had, dat hy 'er over verbaast stond. By de inneeming van Haarlem door de Spanjaarden, plunderde zy een meenigte zyner Werken, welke zy na Spanjen overbragten en voor onnoemelyk sommen verkogten: zyne fraayste Werken zyn door de beroemdste Mannen gegraveert. Hy heeft van een kant de roem gehad, die Martyn de Vos van een ander kant had verkreegen. Dit heeft hem geleegenheid gegeven van een groot Fortuin te maaken, waar van hy egter niet lang genot had: want hy wierd door een heevige ziekte aange tast, waar aan hy te Haarlem 76 Jaaren oud zynde stierf, in het Jaar 1574, ten tyden der zwaarste binnelandsche beroertens in Holland.

Adam Willaarts, is te Antwerpen geboren, in het Jaar 1577 en begaf zig met 'er woon na Utrecht: alwaar hy door zyne Zeehavens en kleine Beelden in agting geweeft is.

Joseph Heyns, een Duitscher, heeft verscheide stukken geschildert, door welke hy zoveel aanzien verkreeg, dat hem den Keizer tot zyn Schilder benoemde. Deeze bediening hem geleegenheid verschaffende, om zyn vernuft des te meer te doen doorstraalen, heeft hy in veele

stukken wel geslaagd, welke door Lucas Kilian gegraveerd zyn, om dezelve in verscheide plaatfen bekent te maaken.

Lambert Lombast, een Luykenaar van geboorte, heeft het voordeel gehad, dat hy zig zelfs oeffenende, andere tot kennis en weetenschap gebragt heeft. Onder het groot getal der geene, die hy onderregt en bestierd heeft, konnen *Huybert Goltzius*, *Frans Floris*, *Guillemo Cayo* en verscheide andere gezegt worden, hem inzonderheid verplicht te zyn, voor de weetenschap, die zy door zyn onderwys verkreegen hebben. Hy deed met succes veele naspeuringe wegens de Oudheeden zyns Vaderlands en is een goed Wiskonstenaar geweest, en te gelyk bedreeven in de Meet- Schilder- en Bouw- kunde.

Dom. Lampsonius, Geheimschryver van den Prins van Luyk, welke zyne bekwaamheid kende, breidde deszelfs lof in een Digt ter zyner gedagtenisse uit. Die groote Man begaf zig na Italien, om zyne nieuwsgierigheid te voldoen en uit de heerlyke dingen, die daar te beschouwen zyn, voordeel te trekken. Hy heeft 'er verscheide Antique Stand- Beelden en Schilderyen nageteekent, en in de voornaamste Gebouwen te Romen en Florencen onderzocht hebbende, al wat hem het fraaiste voorkwam, vond hy door de vergelyking van haare verschydenheid het geheim, om hy zyne weederkomst het harde en gebrekkelyke van Nederland te verbeteren: ook kan gezegd werden, dat zyne fraaiste Werken in de voornaamste Paleizen en Huizen der Keizeren overgegaan zyn.

Guillielmo Cayo, van Breda, was gelyk reeds gezegt is, een zyner Leerlingen. Deeze zettede zig te Antwerpen needer. Zyne Pourtretten waaren de eerstelingen van zyn groote naam en fortuin, onder andere die van den Kardinaal van Granvelle en den Prins van Oranje. Den Hertog van Alba, Gouverneur der Nederlanden, ontboot hem te Brusfel, om het zyne insgelyks te schilderen; doch de wreevele inborst van dien Landbestierder, en zyne gestrengheid om op staande voet den Graaf van Egmond te doen onthoofden, joeg dien Schilder zodanig een schrik op 't lyf, dat hy van een heevige koorts overvallen riedt, dewelke hem eenige dagen daar na uit de wacwelt rukte, in het Jaar 1563.

François Floris, of *Frans Floris*, wierd in het Jaar 1520 te Antwerpen gebooren. Zyn Vader was van een gemeene

ne

ne afkomst; dog een tamelyk goed Beeldhouwer zynde, boezemde hy zyne Kinderen de eerste grondbeginzelen dier konst in, om haar bekwaam te maaken, in het vervolg grooter onderneemingen uit te voeren. Hy liet vier Kinderen na, welke reedelyke goede gaaven tot de oefening der fraaye konsten bezaaten; dog zyn niet alle evenwel geslaagd. De oudste heeft als Architect het Stads- en Oosters-huis gebouwt; de tweede schilderde vry wel op glas; de derde maakte Porcelyne Vaasen, welke de fraaiheid der kostelyke Oostindische werken betwisteden; hier om wierd hy door Philippus den IIde na Spanjen ontboden, om hem aan de Fabriek van dat Werk te gebruiken; en de vierde daar ik nu van spreek, leide zig in den beginnen toe, om Graffteeden en Graf-schriften in Kooper te brengen en hier in volmaakter willende worden, ging hy by Lambert Lombard, een der vermaardste Schilders van Luyk, en gaf aldaar zo groote teekenen van zyn vernuft en iever, dat alhoewel hy reeds twintig Jaaren oud was toen hy by hem kwam, egter in korten tyd die, dewelke verscheide Jaaren 'er voor hem geweest waaren, voorby streefde. Vervolgens ging hy na Rome en werkte 'er na de naakte Beelden van Michel Angelo en de Antique stukken, in welke de grond van de konst bestaat. Eindelyk te Antwerpen wedergekeert zynde, had hy het geluk, om door zyne betragtingen en vlyt den Eertitel van den Onvergelykelyken te verdienen, nadien hy alle de begaaftheeden van een uitmuntend Schilder bezat. By deeze konst voegde hy de Weetenschappen der geschigtkunde en de Wysgeerte, en dit was de kroon van deszelfs groote naam.

Indien hy in het beroep van Schilder middel gevonden had, zyn fortuin staande te houden, zo wierd van een ander kant de loop zyner voorspoed schielyk gestuit, door zyn zugt om uit te steeken, gevoegt by eenige kleine ongereegeltheeden, zulks hy tot veel hooger staat geraakt zoude zyn, by aldien hy niet alleen de tyd maar ook het geluk, 't geen hem de Fortuin en de Natuur aanbod, had weeten waar te neemen.

Hy bezat eene zo groote vaardigheid in het schilderen, dat wanneer Philippus de IIde zyn intrede deed, hy in eenen dag op een groot doek de Overwinning met Zeegeteekenen en Wapenen afmaalde, 't geen geagt word het werk van verscheide Maanden te zyn.

Zyne Tafereelen versierde hy altoos met eenige Antiquteiten, die dezelve fraaiheid toebagten. Hy heeft den stryd van St. Michaël geschildert, waar van men het Tafereel in de Hoofdkerk zag, als in de ter zelve plaats een Maria Heemelveart. Zommige zeggen, dat deeze door de Beeldstormers gescheurd zyn, dog men geloofd, dat zy aan den Koning van Spanjen zyn verkogt en na het Escuriaal gezonden. Hy heeft het laatste Oordeel met alle deszelfs deelen geschildert; dit werk is zo fraai als verschrikkelyk. In de Kerk van St. Joannes te Gend word van zyne Werken bewaart.

Zyne Daaden van Hercules, door Cornelis Cort gesneden, zyn aan Nicolaas Jongelinck te beurt gevallen. De zogenaamde Bourbon en Crispian hebben, 't geen hy begonnen had, gelukkiglyk voltooit, vermits hy door een ziekte aangetast wierd, en daaraan in het Jaar 1570, oud zynde 50 Jaaren stierf: hy heeft een groot getal goede Discipelen gemaakt, en is door de Vlaamingers het meest geagt geweest.

Antoni van Montfort Blockland, een Hollander van geboorte, was een Discipel van Frans Floris en maakte allereerst zyn werk van de Historien en de Italiaansche manier, verbeeldende het natuurlyke; en kennis hebbende van het geen in de Compositie en menging der Verwen te pas komt, heeft hy geen andere bewerken gemaakt, dan die zinryk en aanzienlyk waaren; zulks is te zien in zyn Schildery van Betseba in het bad, 't geen te Leiden is. Hy heeft verscheide Werken onvoltooit gelaaten. Zyn Historie van Joseph, die men meend te Amsterdam te zyn, word onder andere zeer geagt. Men ziet van hem geene Pourtretten, dan alleen die van zyn Vader en Moeder. Hy is in het Jaar 1583 gestorven, zynde 49 Jaaren oud.

Pieter Breugel, bygenaamd *de Oude Breugel*, is te Breugel digt by Breda gebooren, en heeft de naam van zyne geboorte Plaats behouden. Onder zyne Voorouders warden Prinsfen gevonden. Hy heeft byzonder uitgemunt in Snaakeryen en men kan zeggen, dat hy by erfvolging aan Callot, alle de potzige en snaakse manieren ingeboezemd heeft, daar het vernuft van dien grooten Man vol van was. Waar tegen men met veel eigenschap deeze opmerking maaken kan, namentlyk; dat indien Pieter Breugel de Callot van zyn tyd geweest is, Callot de Pieter Breu-

Bruegel van den zynen was. Hy had tot Meester den bekwamen Pieter Kock, onder wien hy met veel vrugt leerde, en zig in staat gevoelende om te reizen, ging hy na Italië, van waar hy verscheide konstige Werken meede bragt, onder andere de verscheide gezigte der Alphen gebergten en der diepten, die dezelve omringen. Deze groote stukken hielden hem eenigen tyd bezig, toen hy Savoyen doorreisde, 't geen hem veel hulp toebragt tot een Tafereel, waar in hy de verzoeking van onzen Zaligmaker in de Woestyne schilderde. Zyn Werk, voorbeeldende den Tooren van Babel, is zeer geagt. De Bekeering van St. Paulus, die hy in 't verschieft geschildert heeft, en de Kindermoord door bevel van Herodes, zyn van geen minder succes geweest. Dit alles wierd in het Cabinet van den Keizer Rudolphus gevonden en gezien.

Hy was weergaloos in het schilderen van Boere Kermissen of Gasteryen. Door zynne Jaaren en Fortuin in staat geworden zynde, om na een portuur uit te zien, trouwde hy de Dochter van die zyn Meester geweest was, waar na hy zig van Antwerpen te Brussel ging neederzetten, hoewel hy in de eerstgenoemde plaats met die van de Academie der Schilderkonst gemeenschap gemaakt had, en alwaar hy onderstond, dubbelzinnige zinnebeelden op den toestand der zaaken en de voornaamste Daaden der Grooten te maaken. Hoewel dit maar in het geheim gezien wierd, zoude egter zyn naam en goederen daar door grootelyks geleeden hebben, indien hy 'er niet zonderling zorg voor gedraagen en dezelve agtergehouden had. Hy begon de Vaart, die zig van Brussel in de Schelde looft, af te beelden; doch heeft dezelve niet voltooit. Men heeft opgemerkt, dat hy in zyn daaden en spreken veel omzigtiger dan in zyn Pinceel was, want hoe verheeven en ernstig zyn werk mogt zyn, voegde hy 'er altyd eenige klugtige streken by, die dezelve onderscheiden. Hy was in 't jaar 1565 in zyn grootste aanzien.

Jan Bruegel, zyn Zoon, of de Jonge Bruegel, heeft alerly werken geschildert en is in 't jaar 1642 gestorven.

Michiel Coxie, of Coxius, is te Mechelen in het jaar 1497 geboren, en was een Discipel van Bernard van Brussel of van Orley, den welke hy zo wel navolgde, dat hy, alvorens uit zyn School te gaan, Tafereelen schilderde, welke het Schildergenootschap goedvond aan den Aarts-

Aarts-Hertog Mathias, als een geschenk, zyne nieuwsgierigheid waardig, opgedraagen te werden. Hy ging na Italiën, om de Werken van Raphaël te bestudeeren, en schilderde in de Kerk van St. Petrus de Heemelvaart Christi in Fresco, waar door hy een groote agting verkreeg. Zig in een stand bevindende, zo voordeelig als een eerst opkomende Fortuin kon toelaaten, maakte hy kennis met een jonge Romeinsche Dochter, welke hy trouwde, en na eenig verblyf dwong hem de liefde tot zyn Vaderland derwaarts te keeren en zyn jonge Huisvrouw meede te neemen. Naauwlyks was hy aangeland of hy kreeg het geluk op zyn zyde, en wierd gebruikt tot de schetsen der Tapyten van het Escuriaal, welke onder andere de Geschiedenis van Cadmus verbeelden. Ook heeft hy voor Philippus den IIde een Copy geschildert van een Tafereel dat te Gent in de St. Jans Kerk gezien word, zynde een stuk van Huybert en Jan van Eyk, welkers onderwerp uit de Openbaaringen van Joannes getrokken is. Zyn Copy wierd zo volmaakt gevonden, dat de Koning hem, buiten de kosten van zyn arbeid, nog twee duizend Ducaten schonk. Zyn Schildery van het Lyden Christi, 't geen van een byzondere vinding is, wierd door den Kardinaal van Granvelle zo fraai bevonden, dat hy hem twee duizend Ryksdaalders 'er voor bood, en den Schilder niet los liet, voor dat hy het werk magtig was. Niet tegenstaande zyne sterke verbeeldingen, bemerkte men egter wel, dat hy veel van Raphaël roofde, het geen nog meer bekend wierd, na dat Jeronimus Kock zyne Werken in 't koper gebragt had: dog deeze diefstal was zo kunstig overlegt, dat 'er geen reeden was, om 'er over te klaagen; en het waare te wenschen dat alle, die thans steelen, zulks met zo veel verstand en overleg deden, als wanneer haar vermetelheid of misdaad voor bekwaamheid aangezien zoude worden; dog de slegte verdeeling der Werken van de heedendaagsche plunderaaren maakt, dat hunne iever voor misdaad gerekent word, en hunne vermetelheid hen niet ontschuldigt.

Eindelyk Coxius genoodzaakt zynde, op een aanmerkelyke hoogte te Werken, schoot de plank van onder zyne voeten weg, waar door hy zulk een schielyke val deed, dat hy ook zyn leeven 'er by inschoot in het Jaar 1592, het 95ste zyn 's ouderdoms.

Jan

Jan Kalkar, heeft zyn naam van die Stad, in het Hertogdom van Cleef geleegeen, ontleent, alwaar hy in het Jaar 1536 gebooren is. Na Venetien getrokken zynde, vervoegde hy zig by Titiaan en volgde zyn manier zo wel na, dat in zyne Teekeningen met de Pen en in zyne Tafereelen volkomentlyk de handeling zyns Meesters te zien is. Van Venetien begaf hy zig naar Komen, alwaar hy de manier van Raphaël aannam. Van daar na Napels oversteekende, mogelyk om verder te trekken, wierd hy door de dood in zyn voorneemen verhinderd.

Onder andere Werken van hem, word byzonderlyk aangemerkt een Geboorte Christi, waar in het Ligt van het Kind Jesus afkoomt. Dit werk was zodanig na den zin en smaak van Rubbens, dat hy het altyd afgescheiden heeft van die stukken, welke hy zig wel kwyt wilde maaken. Na zyn dood is het evenwel door Sandrart gekogt en aan den Keizer Ferdinand weder verkogt. Ook heeft hy de Anatomische Beelden van het Boek van Vesalius geteekeut, als meede de Pourtretten der Schilders by deszelfs Levensbeschryving, door Vafari in het ligt gegeven.

Diderik Barendsz, van Amsterdam, was onder de Discipelen van Titiaan, welke hem de grootste geneegenheid toedroeg, in zo verre, dat hy zig zelfs door hem heeft laten afmaalen; en hy na zyn Vaderland staande te keeren, wilde Titiaan zig zelfs in Pourtret aan hem meede geeven. Dit Pourtret wierd naderhand by Pierre, een Schilder te Amsterdam, gezien, alwaar deeze berugte Leerling eenige Werken, dewelke zyn verdiensten nog hooger verheften, afgemaakt hebbende, door de dood, die dezelve niet ontzag, weggerukt wierd, zynde maar 48 Jaaren oud, in het Jaar 1582.

Jan Dach, van Aaken, in welke Stad hy opgevoed, dog te Keulen gebooren is, in het Jaar 1556, reisde na Italien, in welk land hy zig eenigen tyd opgehouden hebbende, om zyne nieuwsgierigheid te voldoen, na Duitschland trok, alwaar den Keizer geneegenheid voor hem kreeg, en hem bekwaam oordeelde, te Romeu eenige Antique stukken, die hy begeerde, voor hem af te gaan Teekenen; dog aan het Keizerlyk Hof wedergekomen zynde, stief hy kort daar na.

Arnoud Mytens, van Brussel geboortig, heeft Italiën doorreist, te Romeu en Napels verscheide Werken uitge-

gevoerd, en is in de laatstgenoemde Stad getrouwd. Zyn aanzienlykſte werk is den Berg Calvarien in het verwulft der Kerk van Aquila, welkers Beelden meer als leevers-grootte zyn. Mytens weder na Romen gekeert zynde, om een groot werk aan te neemen, ſtierf aldaar in 't Jaar 1602.

Maarten de Vos een Antwerpenaar, heeft in het eerst by zyn Vader en naderhand by Frans Floris leeren Schilderen. Naauwlyks had hy twintig Jaaren bereikt, of wierd om zyne heerlyke Werken in de Academie der Schilderkonst te Antwerpen aangenoomen. Ter zelve tyd ſchilderde hy verſcheide ſtukken, en bragt eenige ongemeene vindingen voor den dag, waar van nog een gedeelte in onze Lieve Vrouwe Kerk aldaar gezien worden. Zig tot grooter dingen in ſtaat gevoelende, wierd hy gelyk andere beluſt, om Italiën te bezigtigen en onthield zig aldaar een geruimen tyd, veel vermaak ſcheppende in de beſtipte naſpeuringen, welke hy aldaar deed, en waar van hy de Teekeningen overbragt, die in Vaafen, door de Grieken en Romeinen zo by hunne Offerhanden als Maaltyden en Lykſtaten gebruikelijk, beſtonden. In dat zoort van Schilderwerk heeft hy inzonderheid uitgemunt door zyne fraaije verbeelding, en vaardige en loſſe uitvoering. Dit blykt uit de verſcheide ſtukken, die na zyne Werken gegraveert zyn. Deeze roemrugtige Man had een net en vlijend Coloriet, een loſſe Teekening, en een Oordeelkundige Ordonnantie; dog zyne Kledingen kwaamen ſcherp voor. Hy is in 't Jaar 1604, in den ouderdom van 70 Jaaren overleeden. Alzo hy van een zwaarlyvige geſteltenis was, is het waarſchynelyk dat hy aan een beroerte geſtorven is. De volgende hebben veele Werken van hem gegraveert, namentlyk:

Beide de *Sadelaars*, *J. B. Barbe*, *Jacob de Bye*, *Jun en Adriaan Collaert*, *Cornelis Galle*, en *Wierix*.

Deeze laaſte heeft inzonderheid de Geſchiedenissen van het Oude en Nieuwe Verbond tot het Boek *Natalis in Evangelia* geſneeden.

Wenceslaus Coubergber, meede van Antwerpen, was een Discipel van den voornoemde de Vos. Hy wierd op een van zyn Meesters Dochters verliefd, en zulks uit zyn zin willende verzetten, trok hy na Romen. Dit gelukte, en

en daar door wierd het spreekwoord bewaarheid , het welk zegd: *Ver uit het oog, ver uit het hart*; of wel, *De tyd en de reeden zyn de Geneesmiddelen voor de hardnekkigste Hartstogten.*

Na dat hy te Romen, alle het geen zyne weerlust en geneegenheid voldoen konde, had onderzocht, ging hy naar Napels, alwaar hy met een Vlaaming, Franco genaamd, vriendschap maakte: deeze was een der vermaardste Schilders van zyn tyd, by wien hy een poos werkte, en zig zelfs niet onwaardig agtende in zyn Maagschap te treden, vond hy goed, hem zyn Dochter ten huwelyk te verzoeken; het geen hem uit hoofde van zyn verstand en bekwaamheid toegestaan wierd. Dit gelukkig toeval hield hem eenige tyd in Italiën op, en gedurende zyn verblyf, verzuimde hy niets van het geen tot behoud der agting, die hy door zyne Werken verkreegen had, konde trekken.

Hierom maakte men geen zwarigheid hem tot openbaare Werken te gebruiken en deed hem een Tafereel voor de Capelle der Boogschutters in onze Lieve Vrouwe Kerk te Antwerpen schilderen. Dit stuk verbeelde St. Sebastiaan, meer dan levensgroote, wiens Lichaam met pylen doorschoten zynde, deszelfs Verwe zyn doodelyken toestand genoegzaam aantoonde. In het verschieft van dat Tafereel ziet men Vrouwen, welke het noodlot van dien Martelaar beweenen: die Beelden waaren zo heerlyk geschildert, dat men goed vond, de Hoofden 'er uit te snyden en hem dat Tafereel te rug te zenden, om in de plaats van de twee Koppen, die 'er uitgenoomen waaren, andere te schilderen.

Eenigen tyd 'er na begaf hy zig weeder na Antwerpen en vervolgens na Brusfel, om Schilder van den Aarts-Hertog Albertus te zyn, welke veel agting voor hem had, ziende dat hy, behalven de uitneementheid zynner Konst, ook de kennis der Gedenkenpenningen en Antique stukken in de grond bezat.

Claude Fabri, de Peyresc, uit Frankryk gekomen zynde, wenschte over deeze dingen in gesprek met hem te treden. Coubergher agte het een eer, hem alle de fraaiheeden van zyn Cabinet te vertoonen en hem derzelver byzonderheeden uit te leggen.

Onze Schilder was een der bedreevenste in de Bouwkunde, en niet zonder reeden wierd hy door den Aarts-Her-

Hertog Albertus aangesteld tot het maaken der Fonteynen en andere fraaiheeden van zyn Paleis te Ter Vuure, een der vermaakelykste standplaatsen der Nederlanden.

Onder deszelfs bewind en beveelen is de Kerk van St. Montaigne, na het model van St. Pieters Kerk te Rome gestigt. Ook heeft hy de Kerk der Augustinen te Brussel gebouwt. De instelling der zogenaamde Berg van Barmhertigheid in de Nederlanden is aan zyn Liefdadigheid toe te schryven. Hy heeft het geheim gevonden, om groote Meeren, welke nu en dan Vlaanderen overstroomden, af te tappen, waar door het Gemeen zeer veel verligting bekoomen heeft.

Jan Ab Afsch, van Keulen, was Schilder van den Keizer en heeft tot Discipel gehad, *Pieter IJach*, ter zyner tyd Schilder des Konings van Deenemarken. Hy volgde in 't Pourtretteeren den trant van Rubbens, waar in hy wel slaagde. Onder andere heeft hy zyn Meesters Pourtret geschildert. Dit is Historisch en op de wyze van een Graffschrift, en door Jan Saanredam in 't Jaar 1605 gegraveerd.

Jacobus Francquart, was een Architect van zyn beroep: door de kennis van deeze heerlyke konst wierd hy gelukkig tot de Schilder- Meet- en Digtkunde gebragt. Hy ging na het groot School, om tot meerder volmaaktheid te koomen en na aldaar grooten voortgang gemaakt te hebben, wierd hy te rugkomende door den Aarts-Hertog Albert tot zyn Architect benoemd, en ter zelve tyd vereerde hem de Infante Isabella met haare goedgunstigheid. Deeze Vorst gestorven zynde, wierd hy benoemd, om de Lykstatie van dien doorlugtigen afgestorven in de Kerk van St. Gudula te Brussel (*) te bestieren. De Prins van Barbançon droeg hem veelagting toe. Hy heeft op zyn Kasteel gewerkt en in zyn Capelle alle de cieraaden, met het waare Heilige der Heiligen overeenkomstig, gemaakt. De Jesuiten Kerk te Brussel is van zyne Ordonnantie, en men kan zeggen, dat die in haar zoort een weergaloos werk is, waar in de kostelykheid der Stoffen, te gelyk met de regelmatigheid van de Ordonnantie uitsteekt. Hy heeft een werktuig uitgevonden, 't geen hem niet alleen 's nagts opwekte, maar ook zelfs zyn

kaars

(*) Dit Werk heeft in Koopere Platen het ligt gezien, en is te Brussel by François Foppens verkogt geweest.

kaars aanftak. Hy had een Nigt, die hy leerde fchilderen, en in die konft boven alle Schilderesfen van haar tyd uitblonk. Zy fchilderde voor de vuift al wat haar voorkwam, haar naam was *Anna Francifca de Bruin*. Hy boezemde de Infante Ifabella zo veel agting voor haar in, dat zy voor die Princes alle de Geheimeniffen van de Roofekrans fchilderde, welke zy naderhand aan den Paus Paulus den Vde zond, die haar een byzondere erkentenisfe deswegens betuigde.

Zyn leeven beginnende te daalen en ziende dat de bloemen zyner jeugdige Jaaren aan het verwelken waaren, wilde hy deszelfs verval doorde Liefhebbery in de Bloemen onderfchraagen, daar hy zo veel werk van maakte, dat hy zelfs zyne bezigheeden daarom verzuimde. Doch het verlies der eerfte kondigde hem aan, dat het verlies der andere naby was, alzo de natuur hem begeevende hy fchielyk uit 't leeven gerukt wierd.

Mattheus en Paulus Bril, beide Gebroeders en geboortig van Antwerpen, hebben in de Schilderkonft uitgemunt. De oudfte wierd tot de hoedaanigheid van Schilder van den Paus verkooren, en heeft verfcheide Landschappen in het Vaticaan gefchildert. De jongfte yverzugtig over de groote naam zyns Broeder, befloot na Italiën by hem te gaan, om welke reeden hy het werk, dat hy in Vlaanderen had, verliet. Hy ging ten eerften na Lions, alwaar hy zyn voorrige manier van fchilderen in een andere keuriger manier veranderde, en vervoegde zig vervolgens by zyn Broeder, welke hem zo ver bragt, dat hy bekwaam geoordeelt wierd, de Werken, die de oudfte voor den Paus begonnen had, en door zyn dood, hem in 't Jaar 1584 overgekoomen, onvolvoert gebleeven waaren, te voltooijen.

Paulus Bril, genoot meede het Jaarlyks inkoomen van Schilder van den Paus, en maakte in het Jaar 1602 in de groote Zaal van het Pausfelyk Paleis, een Landschap in Fresco, 68 voet lang, verbeeldende de Marteldood van St. Clemens. In 't vertrek van den Paus ziet men andere Landschappen, welkers Teekeningen hy uit de fraaifte omleggende gezigten getrocken had. Voor den Kardinaal Mattheo fchilderde hy een geheele Zaal met Landschappen en Snaakeryen, en voor den Broeder van gedagten Kardinaal zes groote Tafereelen, bevattende een gedeelte der aangenaamfte Gezigten van eenige zyner Lufthuizen.

II. Deel.

C

Hy

Hy heeft verscheide Teekeningen van vervallen en andere Gebouwen gemaakt, die in 't koper gebragt en waar van eenige door hem zelve geëst zyn: onder dezelve vind men veele fraaye en twee van 't Jaar 1590. Hy heeft gestadig te Romen gewerkt en hield die groote Stad voor een zo heerlyk Oeffenschool van allerley weetenschappen, dat hy goedvond daar een lang verblyf te houden, en na 'er verscheide Jaaren doorgebragt te hebben, is hy aldaar in 't Jaar 1622 gestorven, oud zynde 72 Jaaren.

Zyne eerste Werken zyn veel minder in waarde dan zyne laatste, vermits hy de heerlykste Landschappen van Hannibal Carrats bestudeert en van Titiaan gecopiëerd hebbende, eensklaps veranderde en al het fraaiste volgde, 't geen hy in de natuur vond. Zyn Naam was te dier tyd zo berugt, dat hy zyne Tafereelen zo duur verkogt als hy wilde.

Hy heeft zonder loon of vergelding te genieten, reedelyke goede Discipelen gemaakt, die hem hunne bekwaamheid en fortuin verplicht waaren.

Hendrik Cornelis Vroom, te Haarlem in 't Jaar 1566 gebooren. Deeze had een byzondere begaaftheid tot Zeën, Scheepstoerusting en Vaartuigen. Hy schilderde de Stormen en Schipbreuken zo natuurlyk, dat het Gezigt en het Verstand te gelyk 'er over versteld stonden. Zyn begeerte om te reizen deed hem na Spanjen en van daar na Italiën oversteeken. De nieuwsgierigheid tot de Hoofdstad van de Christen Waereld en het kort begrip der algemeene Wetenschappen deed hem maatregelen nemen, om 'er zig eenige tyd needer te zetten. By een gelukkig toeval, ontmoete hy aldaar ten huize van den Kardinaal de Medicis Paulus Brill, welke hem de regte manier van Schilderen leerde. Ecnige tyd daar na zig in staat vindende, om de gaauwste na de kroon te steeken, begaf hy zig na Venetiën, alwaar hy op Galeyen de Kusten en Zee-gezigten van die magtige Republicq afbeeldde. Vervolgens kwam hy in Savoyen en bezigtigde de merkwaardigheden van dat Hertogdom, waar van hy, indien het hem te pas mogt koomen, Teekeningen hield. De lust om te zwerven op alle zyne voorneemens de overhand hebbende, ging hy na Vrankryk, van daar na Duitschland en vervolgens hield hy zig te Dantzik op, alwaar hy zyn Oom *Frederik Vroom* aantrof, die 'er het opperbewind over 's Lands Gebouwen had. Deeze bejeegende hem

hem minnelyk en gaf hem eenige Boeken over de Meerkunde, welke hy ſcheen benoodigt te hebben. Van daar keerde hy weder na Haarlem; dog zig erinnerende, dat hy in Spanjen niets uitgevoerd had, 't geen met zyn geneigtheid over een kwam, beſloot hy zig andermaal derwaarts te begeeven, met voorneemen, een groot getal Schilderyen met zig te neemen. Dit zou inderdaad geſchied zyn, indien hem geen ſtorm overvallen had, waar door hy op onbekende Kuſten geworpen wierd, en alwaar hy met zyn reisgenooten, by gebrek van levensmiddelen, van honger dagte te vergaan; dog eenige geſtelyken, die dat gewelt bewoonden, kwaamen hem te regter tyd te hulp. Na dat hy by de ſchipbreuk een gedeelte der meedegenooome werken verlooren had, wilde het by geluk, dat de overige door de Zee op Strand geworpen wierden; vervolgens gaven de goede Monniken hem gelegenheid naar Liſbon en van daar na St. Ubes over te ſteeken, van waar hy weder na zyn Vaderland wilde keeren; dog veranderde ſchielyk van beſluit, door een voorgevoelen, dat het Schip vergaan zoude, gelyk ook geſchiede.

Gedurende zyn verblyf te Liſbon, heeft hy verſcheidene Tafereelen voor een Klooster geſchildert, en onder andere van zyn geleeden Schipbreuk nog een leevendige indruk hebbende, verbeelde hy alle de omſtandigheeden van dezelve; daar na keerde hy weder na Holland en te Haarlem gekoomen zynde, wierd hy benoemd, om de Zeeflag, in 't Jaar 1588 voorgevallen, te verbeelden, waar in Thomas Howard, met behulp der Hollanders, op de Vloot van Philippus den IIde de overwinning behaalde; en vermits dit werk tot Tapyten moeft dienen, verdeelde hy het zelve in tien ſtukken, in elk ſtuk alle het geene op ieder van de tien dagen voorgevallen was, afbeeldende.

Enigen tyd hier na ſtak hy naar Engeland over, om die Tapyten te bezigtigen, alwaar gemelde Admiraal hem nader uitlegging van dezelve deed; ten derdemaal kwam hy weder t'huys, en het denkbeeld van den zeevenden dag hem het akeligſte en yſelykſte toefchynende, maakte hy zyn werk, om daar van de Ordonnantie te beweren, in welke zo veel naauwkeurigheid en ſchikking was, dat de Prinſen van Naſſauw geen zwaarigheid maakten hem de Vloot der Heeren Staaten, welke den ſlag

van Nieuwpoort begunstigt heeft, te laten schilderen. Deezen Konstenaar verbeelde dezelve eerstelyk met volle Zeilen in slag order, naar de Vlaamsche kusten steevenende; en daar na op de Rhee de van Nieuwpoort ten Anker leggende, op de troupen van den Aarts-Hertog schietende. Hier voor wierd hy door de Heeren Staaten met een groote belooning begiftigt, en stierf eindelyk met eer en goederen opgehoopt.

Bartbolomeus Spranger, is te Antwerpen in het Jaar 1546 geboren. Vermits hy nog zeer jong zynde gestadig met teekenkryt op papier doende was, bestelde hem zyn Vader by een Schilder, van wien hy een gedeelte der dingen, tot die konst behoorende, leerden; dog maakte zig in 't vervolg sterk door zyn onvermoeiden naarstigheit in het bestudeeren der Werken van Frans Floris en het leezen der Digteren. Hy besloot dan naar Vrankryk te reizen, en te Parys gekomen zynde, maakte hy kennis met iemand, die in dusdanige oeffeningen bedreeven was. Vervolgens van den eenen Schilder tot den andere overgaande, viel hy by geluk in handen van den Schilder der Koninginne Moeder, welke hem onderzocht hebbende in staat vond, iets te onderneemen, en daarom vertrouwde, eenige Pourtretten te doen schilderen. Doch Spranger liet het daar geen zins by beruften, hy was bedagt zyne bewerpen verder voort te zetten, en besloot dierhalven Italiën te doorreizen, om de onderscheidene manieren van den een en andere te beschouwen. Te Milaan koomende, hield hy zig aldaar eenige dagen op, en wat uitergerust hebbende, en zyne verbeeldingen den losen toom willende geeven, schilderde hy in een vervalte *Colifée* (*) een soort van Toverschool, of dans van Tovenaa-

ren.

(*) *Colifée* is een ovaalswyze Amphiteater, waar van een te Rome door den Keizer Vespasianus gebouwd is. Eertyds zag men aldaar Statuën, welke alle de wingewesten van dat Keizerryk verbeelden: in het midden derzelve was dat van Rome, het welk een Gouden Appel in zyn hand hield, gelyk Ugutio getuigt. Ook heeft men *Colifée* genoemd een *Amphiteater* van den Keizer Severus: In die prachtige *Colifée* wierden Spellen, Gevechten van Menschen en wilde Dieren aangeregt. Deeze Gebouwen zyn door den tyd en de Oorlogen vernield.

Amphiteater, is een wyd uitgestrekt Gebouw, 't zy rond of ovaal, waar van het Worstelperk met verscheide ryen zittingen

traps-

ren. Dit vol ongemeene Caracters zynde, behaalde hy daar door een groote naam; want den Kardinaal Farneſe dat werk bezigtigt hebbende, liet hem aanbiedingen doen, om hem in zyn dienſt te lokken 't geen hy gaarn aannam, en begaf zig daarop na Romen, alwaar zyn Eminentie hem by den Paus Pius den Vde bragt, welke hem tot zyn Huis-Schilder hield en een byzondere huisveſting in zyn Paleis gaf, om dus digter by de hand te zyn tot het beſchilderen van Belvedere, waar aan hy hem te werk wilde ſtellen.

Spranger zig zelve in agting en aanzien bevindende, wilde in het openbaar nieuwe blyken zyner bekwaamheid geeven, en ſchilderde ten dien einde op een Koopere plaat het laarſte Oordeel, waar in vyf hondert onderſcheidene Beelden geteld wierden; dat ſtuk zo zeldſaam in zyn zoort wierd waardig geagt, dat men het aan den voet der Grafftede van dien Paus ſtelde, om deſzelfs gedagtenis en de erkenenis van zyn maaker te vereeuwigen.

De Keizer Maximiliaan hem eenige aanbiedingen hebbende laaten doen, om hem te beweegen, in zyn dienſt te koomen, gaf hy zig geheelyk aan dien Vorſt over, verliet Italiën, en nam den weg na Duitschland met een *zeekeren Du Mont*, toenmaals een der beroemdſte Beeldhouwers van zyn tyd en een zyner beſte vrienden, welke inſgelyks door den Keizer ontbooden was.

Te Weenen gekoomen en na verdienſte ontfangen zynde, maakte hy een begin met eenige ſtukken van het Lyden Chriſti voor den Keizer te ſchilderen, om zyn Paleis van Faſan Garſen daar meede te vercierē. Na de dood van Maximiliaan wierd Spranger door Rudolphus, deſzelfs opvolger, in dienſt gehouden en dezelve eerbewy-

trapswyze geſchikt, van binnen en van buiten met Galderyen omringt was. De Oude gebruikten dit, om aan het volk Schouwſpellen te vertoonen, 't zy door Kampvechters of wilde Dieren. Een Kampvechter bedagt zig in het Amphiteater, en nam zyn beſluit volgens het gelaat en portuur van zyn tegenparty. Plinius verhaald, dat Curio een Amphiteater deed bouwen, het welk op zwaare yzere ſpillen draaide, zodanig dat men van het zelve tweederhande maaken kon, in welke men verſchillende ſpellen vertoonde.

wyzyngen aangedaan. Hy schilderde allereerst voor dien Keizer een Pliché door Mercurius den Goden-Raad ingelcid werdende, en vervolgens verbeelde hy op een Koopere plaat de Stad Romen, onder de gedaante eener Vrouwe met den Tiber, en op den Oever van dien Vloed, de Wolvinne, welke de twee doorlugte Tweelingen te zuigen geeft. Of schoon hy niet veel na het Antique werkte, kan men egter genoeg zien, dat hy 'er een volkoomen denkbeeld van had; 't geen hem zeer te staande kwam in het bestier der Triumph-Boogen, die ter eere van dien nieuw verkooren Keizer opgerecht wierden, welke hy gezaamentlyk met den Beeldhouwer, die hem uit Italien verzelt had, ter uitvoer bragt.

De Keizer na Praag vertrokken zynde, wilde hem teekenen zyner agting en goedgunstigheid bewyzen, trouwde hem uit aan de Dochter van een ryk Koopman dier Stad, en deszelfs middelen hem toen in staat stellende, om een Huis na zyn verkiezing te bouwen, zette hy 'er een neder, dat Vorstelyk was. De Keizer een groot Liefhebber en zelfs jaloers zynde, dat andere dan hy eenige zyner Werken magtig wierden, hield hem by zig, om hem in zyne reistogten te verzellen, en wanneer hy een vast besluit genoomen had om in Praag zyn verblyf te houden, gaf hy hem huisvesting in zyn eigen Paleis, vermaak scheppende hem te zien schilderen. Op een openbaar gastaal begiftigde hy hem met een Goude keeten drie dik, waar aan zyn Borstbeeld in Medaille gehegt was, en in een andere vergadering wierd hy door den Keizer met al zyn Nakomelingschap Edel gemaakt.

Henricus Goltzius, een der bekwaamste Plaatsnyders van zyn tyd, heeft eenige zyner Werken gegraveert, onder andere het Gastmaal der Goden op de Bruiloft van Cupido en Pliché. Ook zyn door Muller andere zyner stukken in 't koper gebragt.

Zyne Jaaren zo wel als zyn fortuin toeneemende, en niets anders dan de rust van een stil leeven, buiten de belommering van groote onderneemingen begeerende, verzocht hy verlos, zig van het Hof na elders te begeeven, 't geen hem toegestaan wierd. Zig zelfs in volle vryheid bevindende, schilderde hy eenige stukken voor zyne vrienden, welkers gemeenzaame ommeegang hem meer dan alle de gemaakte manieren der Hovelingen behaagde. In dien tyd schilderde hy een volmaakt fraaije

Ve-

Venus met al haar stoet, schynende die Godin met Mercurius eens te zyn, om Cupido in de geleerdheid te onderwyzen. Om zig eenige uitspanning te geeven, ondernam hy een reis naar Holland, alwaar men hem met alle eerbewyzen ontfing; ja zelfs wierd hy ten kosten van het Land plegtig ter maaltyd onthaald, willende de Staaten daar door het genoegen van hem weder in Holland te zien en de agting, die zy voor hem hadden, openbaar te kennen geeven. Doch alle deeze eerbewyzen verby en weeder te Praag te rug gekoomen zynde, konde hy zig niet troosten over het verlies van zyn Vrouw en Kinderen, hem door de dood in verscheide ziekzens ontruikt: al het voorgaande, door deeze weezendlyke smert als een schim verdweenen zynde, gaf hy zig bovenmaaten aan de gevoeligheid over, en zyn lichaamsgesteltenis, hoe kragtig ook zynde, dit niet langer konnende wederstaan, volgde hy haar kort na.

Cornelis Cort, Lukas Kiliaan, Jan Muller en Hendrik Goltzius, hebben veel zyner Werken gesneden.

Michiel Jan Miereveld, geboortig van Delft, schilderde te dier tyd fraaije Pourtretten, die door verscheide Meesters in 't kooper gebragt zyn; doch voornaamentlyk door *Willem Jacobs van Delft*. Gedagte Schilder had van *Antoni van Montfort Blokland* geleerd: zig vervolgens in een stand gezet hebbende, geraakte hy in 't kort door zyn grooten naam tot fortuin.

Abraham Bloemaard te Gorcum gebooren, heeft eenigen tyd na de Teekeningen van Frans Floris gearbeid, en maakte zig in die manier volkomen bedreeven. Geen geleegenheid ziende, om in die Stad zyne Werken voort te zetten, besloot hy naar Utrecht over te gaan, alwaar hy trouwde. Wanneer hy zig tot nieuwe onderneemingen in staat zag, en hem niets in zyne voorneemens hinderlyk maar hy vry was van alle belemmering en byzonder der liefde, die hem eenigen tyd bezigheid gegeeven had, schilderde hy Apollo verzeld van Diana, ombrengende de Kinderen van Niobé. Dit Tafereel is zo overfraai en wel geschikt, dat den Keizer Rudolphus, het zelve begeerde te hebben, 't geen hem op staande voet toegestaan wierd. Vervolgens maakte hy een stuk voor den Graaf van der Lippe, verbeeldende het Gastmaal der Goden, waar in alles den aanschouwer toelagt en behaaglyk is, schynende de Beelden met elkander te

spreeken en als 't waare een ieder te noodigen, deelaan haar vreugd en plaats by haar aan Tafel te neemen. Ook heeft hy zeer natuurlyk allerlei soorten van Schelpen en Zee- Gedrogtengeschildert, waar op Tritons zitten en in het verschiet Andromeda. 'Zyne Landschappen zyn uitnemende fraai, en den arbeid op het Land is 'er zeer leevendig en natuurlyk in verbeeld. In het Jaar 1593 werkte hy met roem, te meer, nadien hy in alles bedreeven was, en 't geen hy deed bevalligheid wist by te zetten. Eindelyk den ouderdom van 85 Jaaren bereikt hebbende, overleed hy in het Jaar 1647, nalaatende drie Zoonen, waar van Frederik en Cornelis veel zynen Werken gegraveert hebben: de laatste was een uitmuntend Plaatsnyder: alle zyn zy in de zeeventiende Eeuw gestorven.

Jan Muller en Jan Saanredam hebben insgelyks veele zynen Werken gesneden, 't geen by vervolg in een Catalogus, van al het geen na *Bloemaart* gegraveerd is, blyken zal. Jan Couvay, een Plaatsnyder, heeft de vier Hoofdstoffen van dien Schilder gecopieërd, als meede een St. Antonius onder zyne Eremyten. Bloemaart had tot Discipel.

Gerard Hondborst, te Utrecht in 't Jaar 1592 gebooren, en om zyn Pourtret- en Historie- schildereren zeer geagt. Hy deed eerst verscheide reizen, als na Italiën, alwaar hy op aanhouden van verscheide Kardinaalen, welke van zyn werk begeerden te hebben, veele fraaije dingen volvoerde. Van daar begaf hy zig naar Engeland, alwaar zyn roem verspreid zynde, hy aan 's Konings Werken meede deel kreeg. Zelfs wierd hem om zyne wellevende en beschaafde manieren de zorg aanbevolen, om den Prins Robert en den Prins van den Paltz, Kinderen van de Koningin van Boheemen, Zuster van Carel den IIde Koning van Engeland, te leeren Teekenen. Ook onderwees hy vier Dames, van welke de Princes Sophia en de Abdis van Maubuisson door de bekwaamheid van hun Pinceel uitmunteden. Zyn lot vervolgens willende dat hy een vaste verblyfplaats hield, verkoos hy daar toe den Haag en bleef aldaar in dienst van den Prins van Oranje, voor wien hy verscheide stukken op zyne Buitenplaatsen schilderde, onder andere in 's Prinses Huis in 't Bosch. Men heeft opgemerkt, dat de meeste zynen Tafereelen na Deenemarken gevoerd zyn.

Cor-

Cornelus Janssen, was een reedelyk goed Schilder van zyn tyd, in groote en kleine stukken gelykelyk bedreeven als meede in 't Pourtretteeren. Hy heeft veel voor den Koning van Engeland gewerkt, en voor veele andere Prinzen en Heeren. Te Amsterdam hield hy zyn wooning en is ook aldaar overleeden.

Nicolaas Knupper, was bekend om zyne Beelden en had te Leipzig by Emanuel Reyze geleerd, in 't Jaar 1603, waar na hy zig om byzondere reedenen na Maagdenburg begaf; dog de groote naam van Abraham Floemaart trok hem van al 't geen hem daar kon ophouden, weshalven hy zig in 't Jaar 1630 by hem te Utrecht vervoegde, alwaar den Koning van Deenemarken, verscheide Vorsten en andere Persoonen van aanzien hun vermaak schepten in hem voor haar te laten arbeiden.

Peter Candide, van Munchen, was Schilder van den Hertog van Beyeren, in wiens Paleis hy 't meest geschildert heeft. Beide de Sadelaers hebben zyne Werken gegraveerd.

Pieter Danckerts de Ry, is te Amsterdam in 't Jaar 1605 gebooren. Uladislaus de IVde van dien naam, Koning van Poolen en Zweeden, verkoor hem tot zyn Schilder, en zyn Pourtret is met succes door hem gemaakt. Zyn oudste Broeder meede van Amsterdam, in 't Jaar 1591, heette Cornelis en was een Architect. Hy is in het Jaar 1634 gestorven.

Otto van Veen, of **Ottavius Venius**, is te Leiden in het Jaar 1556 gebooren. Zyne eerste geneegenheid was om na Romen te reizen, alwaar hy op den Raad van Thaddeo Zuccherio zig aan alle Weetenschappen en de Schilderkonst overgaf, en door de lesse van die Meester wierd hy een der bekwaamsten van zyn tyd.

Na verloop van eenige Jaaren ging hy na Duitschland, daar hy slegts door trok, om den Hertog van Parma, toenmaals Oppervogd der Nederlanden, zyn dienst aan te bieden. Hy schilderde deszelfs Pourtret in 't groot, met alle heldhaftige Teeken en Krygstoeustringen. Die Vorst gaf hem het Ampt van Ingenieur in zyne Leegers, en na deszelfs overlyden begaf hy zig na Antwerpen, alwaar hy een vast verblyf genomen hebbende, een groote meenigte Werken tot cieraad dier Stad uitvoerde. By de aankomst van den Aarts-Hertog Albertus wierd het bewind over de Eerboogen tot deszelfs

zels inhaaling door de Regeering van Antwerpen aan Otto Venius overgegeeven.

Eenigen tyd daar aan, ontbood hem dien Vorst te Brussel, en gaf hem het Opperbewind over de Munt. In het midden van alle deeze bezigheeden liet hy egter niet na de Pourtretten van den Aarts-Hertog en van de Infante Isabella te schilderen, welke na Jacobus, Koning van Engeland, gezonden wierden. De Onderwerpen der Zinnebeelden van Horatius zyn van hem; ook heeft hy het Leven van Aquinas verbeeld, en de Zinnebeelden op de ydele liefde gemaakt, welke laatste hy aan de Infante Isabella opdroeg, die diergelyke op de Goddelyke liefde van hem begeerde, 't geen hy ten gevalle van die Princes ten eersten ten uitvoer bragt. Dezelve zyn naderhand ook gegraveerd. In de Hoofdkerk te Leiden heeft hy het laatste Avondmaal geschildert, en vervolgens de Geschiedenis der zeeven Kinderen van Lara in veertig Tafereelen gemaakt, welke door Tempeet in 't Kooper gebragt zyn. Hy heeft de Aanbiedingen, door den Koning van Vrankryk, Lodewyk den XIIIde aan hem gedaan, afgeslaagen; zels wilde hy geen Teekeningen tot Tapyten voor dien Vorst maaken, vermits hy zyne diensten voor den Aarts-Hertog alleen wilde besteeden, het geen hy tot zyn 78ste Jaar agtervolgt heeft, als wanneer hy te Brussel in het Jaar 1634 gestorven is. Hy heeft twee Dochters, *Cornelia* en *Geertruda* genaamt, nagelaaten, welke in de Schilderkonst uitgemunt hebben. De eerstgemelde is aan een Ryk Koopman van Antwerpen, met naame Malo, getrouwd, en de tweede heeft zig met zo veel liefde en toegeneegenheid aan haare Konst verbonden, dat zy in het Pourtret schilderen wel geslaagt heeft. Dat van haar Vader is van haar hand.

Zyne Broeders waaren *Gilbertus* en *Petrus*, zynde de eene een Plaatsnyder en de andere een Schilder geweest; en tot Discipel had hy den berugten *Petrus Paulus Rubens*.

Leonard Bramer, te Delft in 't Jaar 1596 gebooren, is door zyn iever en vlyd een goed Schilder geworden. Ook heeft hy gereist, en in Italiën by den Prins Maria Farnese een lang verblyf gehouden, voor wien hy veele Werken, zo in 't groot als klein, uitvoerde; van Italiën keerde hy weeder na Delft, en schilderde te Ryswyk het een en het ander voor Frederik Hendrik, Prins van O-

ran-

ranje, als meede voor den Graaf Maurits van Nassau en andere vermogende Heeren, welke hem alle beleeftheid beweezen.

De Stad Brusfel heeft ons drie Gebroeders geleevert, welke alle goede Schilders geweest zyn, naamentlyk:

Leonard van Heyl, in het Jaar 1603 gebooren. Deeze heeft Bloemen, bloedelooze en andere Dieren zeer natuurlyk en konstig in Miniatuur geschilderd: Vermits hy ook de Bouwkunde verstond, versierde hy zyne Tafereelen met Architectuur-werk en fraaije byvoegselen en gezigten.

Daniel van Heyl, een Jaar jonger als Leonard van Heyl, was in aanzien door zyne Landschappen en verbeeldingen van Brand.

Jan Baptist van Heyl, in het Jaar 1609 gebooren, heeft in de Pourtretten en Geestelyke stukken wel geslaagd.

Pieter van Lint, wierd in het Jaar 1609 te Antwerpen gebooren, en heeft alles reedelyk wel geschildert. De Kardinaal Gevasius, Deeken en Bischoep van Ostia, hield hem zeeven Jaaren lang aan het schilderen van verscheide stukken in Olyverw en Fresco. Hy heeft in de Capelle van Sacta Croce, in de Kerk della Madona del Popolo, te Romen gewerkt, als meede drie Autaar stukken te Ostia geschildert; ook verscheide stukken voor den Koning van Deenemarken, waar na hy te Antwerpen weder gekeert zynde, aldaar gestorven is.

Petrus Paulus Rubbens is te Keulen in het Jaar 1577 gebooren. Deszelfs Vader zyne opvoeding door iets groots willende beginnen, deed hem by de Gravinne van Lalaing in hoedanigheid van Pagie; doch zyne geneigtheid met deeze eersten stap strydig schynende, ging hy tot de Konsten en Weetenenschappen over, waar in hy grooten voortgang maakte. Hyleerde in 't eerst by *Adam van Noort* het schilderen, en vervoegde zig vervolgens by *Otto Venius*. Hy was vyf en twintig Jaaren oud toen hy de reis na Italiën ondernam, als wanneer hy door de Staten van den Hertog van Mantua trekkende, het geluk had, dien Vorst te behaagen, welke hem geduurende zeeven Jaaren in zyn dienst behield, hem verscheide ampten toevertrouwde en zelfs na Spanjen zond, om van zynentweegen een Koets met Paarden bespannen en pragtig uitgedoet met al deszelfs toebehooren den Koning Philippus den IIde aan te bieden. Deeze last strekte hem tot eer en agting, vermits hy dezelve loffelyk waarnam; in dien tus-

ruschen tyd deed hy een reis na Venetien, alwaar hy zig met groot succes ter navolging van Titiaan en Veroneze oeffende.

Op zyn weederkomst te Mantua bleek het, hoe verre hy in de Konst gevordert was, namentlyk, door de Aftaafstukken, welke hy voor de Kerk van Sancta Croce, en die der Paters Oratooren schilderde. Den Hertog zond hem na Rome, om 'er de beste stukken der beroemdste Meesters te Copiëren: deeze jonge Schilder volgde die groote mannen in hunne manier van schilderen zo wel na, dat de Copyen, die hy 'er van gemaakt had, de Origineelen zelfs scheenen te zyn. Hy schilderde uit eigen vernuft in de Kerk van Sancta Maria da Novella een groot Tafereel, verbeeldende den Paus St. Gregorius in de heerlykste gestalte, diemen kon bedenken: dog vermits de plaats daar het staan moest, grooter bevonden wierd dan het Tafereel, schilderde hy een ander en zond het eerste na de Abdy van St. Michiel te Antwerpen, werwaards hy zig eenigen tyd daar na begaf. De Aarts-Hertog Albertus hem geneegen zynde, belaste hem te blyven en bezorgde hem een aanzienlyk inkoomen.

Dus in een wakkeren stand en gehuwt zynde, bouwde hy een Huis, dat met zyn staat overeenkwam en waar in hy allerlei cieraaden verzamelde, en wel voornamentlyk die, welke met de Gebouwen op zyn Romeinsch eigenschap hebben; ten dien einde ontbood hy uit Italië een groote meenigte Standbeelden, welke door derzelver fraaiheid en schikking veel tot de volmaaktheid van dat werk toebagten. De gelukkige toestand, daar hy zig zelfs in vond, baarde hem niet alleen vergenoeging, maar verschaft hem dagelyks nieuwe denkbeelden tot verdere onderneemingen. De Dominikaaner Monnikken hebben zig van hem bediend, om de Doftooren der Roomse Kerk, over de geheimenissen des geloofs handelende, te verbeelden; in een andere Kerk heeft hy de opregting van het Kruis geschildert en in de Hoofdkerk de Afneeming van het Kruis; alle deeze Werken zyn overheerlyk onderscheiden. De Jesuiten Kerk (*) in dezelfde Stad, is in het geheel door zyne onderscheidene Wer-

(*) De meeste dier heerlyke Schilderyen zyn in den Brand van de gezegde Kerk verteert.

Werken versierd, waar in alles voortreffelyk is. De Tafereelen van St. Ignatius en St. Franciscus Xaverius, houden 'er den eersten rang. De Minnebroeders Kerk heeft hem geen minder verplichting. Aldaar ziet men onder andere in het Groot Altaar een Christus, tusfchen de twee Moordenaars, en in de Augustyner Kerk een Heemels-Glorie, waar in alle de Heemelschaaren in een gestalte van verwondering verbeeld zyn; en by de ongeschoeide Carmeliten een dooden Christus, op de Borst van zyn heemelschen Vader leggende.

Ik heb een Catalogus van alle de stukken, na dien grooten Schilder gegraveerd, in het eerste Deel, pag. 130 a 151. omftandig bygebragt.

Om kort te gaan vind men byna geen plaats in de wereld, of die grooten Man leeft 'er door zyne Werken, en niet tegenstaande hy ons gezigt onttrokken is, nogthans zal hy steeds in het geheugen der inwoonders van Boulogne en Milaanen leeven, dewelke zes groote Tafereelen van hem verkreegen hebben.

Hy heeft zig zelfs insgelyks na Vrankryk begeeven, alwaar zyn grooten naam zo berugt en een ieder zodanig tot zyn voordeel ingenoomen was, dat hem een werk van zeer groot belang toevertrouwd wierd, naamentlyk de Gallery van het Paleis, gemeenlyk Luxemburg genaamd, die hy in 2 Jaaren voltooit heeft en waar van (om de frisheid en kragt der Coleuren) zo veel gesproken word. De onderwerpen van het zelve verbeelden het leeven van den Koning Hendrik den IVde by wyze van zinnebeelden. Vermits die Gallery het fraaiste werk van Rubbens is, word dezelve daarom door de Geleerden of Konstkenners de Gallery van Rubbens genaamd. Deze Gallery beslaat vier en twintig Tafereelen, negen voet breed en tien voet hoog, en twee andere-nog grooter, aan ieder eind van die Gallery.

Eenige kwaadwillige hebben hem met byzondere gebreken beschuldigt, zeggende, dat hy zig van Jan Wildens bediend heeft, om zyne Landschappen te schilderen, als of hy niet bekwaam was; egter zyn door hem in zyn Lusthuis by Mechelen zo fraaije Landschappen geschildert, dat men de vrugtbaarheid zyns vernufts in alles geenziens in twyffel kan trekken, en indien hy berisps-
ge-

gehad heeft, die zyn roem hebben derven aantasten, wat zullen dan dusdanige, die in de Konst ongelyk be-
needen hem zyn, niet te verwagten hebben?

De Pourtretten, door hem geschildert, zyn opregte Pourtretten. Men vind in dezelve alle de vereischte hoedanigheeden, 't zy in 't Coloriet, de Ordonnantie, uitgelezen smaak, uitvoerigheid en gelykenis; maar vooral overtreft dat van zyne Vrouw al 't gunt desweegens gezegd kan worden.

Zyn geeft en hand waaren beide onvermoeit en onderneemende; en vermits hy in alle zyne verrichtingen de leedigheid schuwde, voegde hy de Boek-oeffening by zyn arbeid, om zig na zyne groote bezigheeden te verlustigen. Ten bewyze van zyne algemeene Weetenfchap word verzeekert, dat hy zeevenderley Taalen volkomen magtig was en in de Hoofsche zaaken zo ervaaren, dat de Infante Isabella goedvond, hem na den Koning van Spanjen te zenden, om dien Vorst eenige gewigtige geheimen te ontdekken, waar over zyn Majesteit zeer voldaan was en hem toestond na het Escuriaal te gaan, alwaar hy eenige Koppen na Titiaan teekende. De Koning hem met een kostbaare diamantring begiftigd hebbende, belaste hem voorts met verscheide gewigtige zaaken, die hy met lof waarnam en verrigtete.

Ook is hy van weegens dien Vorst na Engeland gezonden, om 'er eenige Vreedens voorlagen te doen; en was den Koning over zyn gedrag en manieren zo bekoort, dat hy hem opstaande voet met de Tytel van Ridder van de Kousleband verëerde, en voorts met een Diamant van groote waarde, die hy zelfs langen tyd gedraagen had, wordende nog gevolgd van een zilver Tafel Servies, ter waarde van duizend Pistoolen: zyne onderhandelingen hadden een zo gelukkig gevolg, dat de vrede tusfchen beide die Kroonen hersteld wierd. Den Koning van Spanjen over die groote gevolgen ten uiterste vergenoegt zynde, bevestigde die Orde door zyne opene Brieven en milde giften.

Onder zyne fraaiste en kostbaarste zeldzaamheeden zag men zes zwaare Goude keetenen, met de Medailles van zes Souvereine Vorsten, als zo veele teekenen en bewyzen zynen roem en bekwaamheid. Hy heeft zyn geluk en fortuin op een gemaatigde wyze gebruikt, was gemeenzaam met een ieder, en weigerde niemand iets, dan 't geen

geen hy niet geeven konde ; voorts was hy een goed Raadsman, en zyne adviſen wierden ſteeds als zo veele Orakelen gehouden.

De Hertog van Buckingham verzeekert zynde, dat Rubbens de uitmuntendſte ſtukken van geheel Europa magtig was, begeerde zyn Cabinet te koopen, 't geene deeze niet konnende weigeren, gaf hy het zelve geheel over tot zodanig een prys als den Hertog zoude gelieven goed te vinden, die deeze heusheid willende vergelden, eens zo veel 'er voor gaf als Rubbens zelfs verwagt had.

Hy had het ongeluk vroeg Weduwnaar te worden ; doch door zyn groot aanzien en deugd kwam hy wel haast tot een tweede Huwelyk met Juffrouw Helena Fourment, wiens geaartheit met zyn inborſt zeer wel overeenkwam, zynde zy een der deugdzaamſte en ſchoonſte Dogters van Europa, en nadien zy in het uitwendige niets dan dat uitmuntend was bezat, wierd van Dyk gepraamd, om haar Pourtret te maalen, door het welk niet alleen de nieuwgetrouwde bakoort wierd, maar 't geen ook ten verwondering verſtrekte aan alle die het vermaak hadden 't zelve te beſchouwen.

Rubbens eindelyk de waereld moede zynde, begaf zig na Antwerpen, met ongemakken overlaaden, die hem niet meer toelieten groote zaaken te onderneemen. Egter heeft hy de Triumph-Boogen geordonneert, die de Regeering ter eere van den Prins Kardinaal, Infant van Spanje, ter gelegenheid zynere Intrede, deed opregten. Dit was zyn laaſte werk en waar meede hy alle zyne andere beſlooten heeft, zynde door de jigt in de ingewanden aangetaſt en niet by tyds geholpen zynde, kort 'er aan in het Jaar 1640, het 63ſte zyn's ouderdoms, overleeden. Hy is in de St. Jacobus Kerk te Antwerpen begraven, in een Capelle door hem zelfs uitgekoozen. In dezelve ziet men een Crucifix van zyn hand, 't geek met veel konſt en Godvrugtigheid geſchildert is.

Hy liet twee Zoonen na, waar van de oudſte met het ampt van Geheimſchryver van Staat verëerd is geweest, en heeft verſcheide Discipelen gehad, onder andere *Antoni van Dyk*, meede van Antwerpen, die hem zelfs in de Couleuren van het naakt en de Cabinet-ſtukken overtroffen heeft, voorts

Petrus Zoutman, Jan van Hoek, Erasmus Quellinus, Abraham Diepenbeek en verſcheide andere.

De

De gevoelens over zyne Werken zyn zeer verschillende, en men kan zeggen, dat gelyk hy onder alle de toen leevende Schilders de meeste agting en verwondering verkreegen had, hy ook teffens in zyne Werken het meest benyd is. Indien eenige Schryvers een eer gestelt hebben in zyn Lof te verbryden, en de Hertog van Richelieu vermeende, de Schilderkohst niet dan in zyne Werken te moeten beschouwen, vermits hy dien grooten Man om zyne konst en inborst nittermaten beminde, is zulk een genoegzaame reeden, om de bedillers stoffen tot het berispen der werken van dien beroemden Man, te geeven? De zodanige beweeren, dat hy in de schikking en ordonnantie zyner Werken de Vrouwe Beelden veel eerzwaarmoedig dan lugtig behandelde, en dat of schoon hy een losheid van Pinceel had, zyn Coloriet egter altoos voor te ver getrokken moet aangezien worden; en gelyk zy genoodzaakt zyn geweest te bekenen, dat hy in de verdeeling der Ligten, Schaduwen en Reflexien, de Grondreregelen van Titiaan, Tintoret en Paul Veroneze wel in agt genomen heeft, hebben zy daarentegen niet vergeeten openbaarlyk te zeggen, dat hy in de zuiverheid en naauwkeurigheid der Teekening misgetaft heeft.

Maar zonder my met alle deeze vooroordeelen op te houden, die maar enkele vitteryen zyn, kan men zeggen, dat de grond van zyn Historien, betreffende de Ordonnantie, zyn los Pinceel in de uitvoering, en zyne weetenschap in de Ligten en Schaduwen, gevoegt by zyne gedagten, de weezendlykste deelen uitmaakende, die in zyne Werken als by malkander verëenigd en verknogt zyn, men voor dezelve altoos de grootste agting zal behouden.

François Wouters, te Antwerpen in het Jaar 1614 gebooren, is een Discipel van Rubbens geweest, en heeft zeer wel Landschappen en kleine Beelden geschilderd. Den Keizer Ferdinand, wien zyne verdiensten bekend waren, verkoos hem tot zyn Schilder. Terwyl hy om eenige reedenen na Engeland overgegaan was, overleed de Keizer, des hy op aanhouden van den Prins van Wallen aldaar bleef, wiens Schilder en Kamerbedienaar hy te gelyk wierd.

Erasmus Quellinus, was van Antwerpen, alwaar hy in het Jaar 1607 gebooren is. De aantrekkelykheid der Wysgeerte, waar van hy Professie deed, moesten zwichten voor de bevalligheid der Schilderkonst, welkers beginse-

len

ten hy van Rubbens geleerd had. Daar na heeft hy zyn groote bekwaamheid getoond in de aanzienlyke Werken, door hem in de Nederlanden geschildert, waar meede de Kerken en Paleizen der Grooten verciert zyn.

Jan van Hoeck, was meede van Antwerpen; van Rubbens afgaande, trok hy na Romen en zig aldaar geoëffend hebbende, becroop hem de lust, om na Weenen te gaan. De Aarts-Hertog Leopoldus behaagen in hem vindende, nam hem in zyn dienst, waar in hy tot het Jaar 1650 bleef, als wanneer hy in de kragt zyner Jaaren stierf.

Antoni van Dyk, is de volmaakste Pourtret-Schilder der zestiende Eeuw geweest en te Antwerpen in het Jaar 1599 gebooren. Hy was nog Discipel van Rubbens toen hy reeds een meenigte Pourtretten schilderde, en begierig zynde te gaan reizen, maalde hy alvorens het Pourtret van zyn Meesters Vrouw; ook schilderde hy twee Tafereelen voor hem, het eene de gevangeneeming Christi in den Hof van Getsemané, en het ander een Ecce Homo of een doorne Kroning verbeeldende, waar meede hy hem zyne erkentenis wilde betuigen door hem die stukken van zyn hand ter gedagtenis te laten. Rubbens verëerde hem van zyn kant een der beste Paarden van zyn Stal. Te Brusfel gekomen zynde, wierd hy verzot op een Boerinetje, daar ontrent woonende. Om de agting die hy voor haar had, en alle geleegenheeden zoekende, om dikwils by haar te zyn, schilderde hy in de Kerk van haar Dorp, Somerthen genaamd, een Tafereel, verbeeldende St. Martinus te Paard, wiens aanzigt hy het zyne deed gelyken, om door het zelve in de gunst of gedagten van het Meisje te blyven, die het Beeltenis van dien Heilig beschouwende, niet zoude kunnen nalaten, om op den maaker van dat werk te denken. Nog schilderde hy voor het zelve Dorp het geslagt van de H. Maagd, waar in hy deeze schoonheid met haar Vader en geheele Huisgezins afmaalde. Rubbens de gevolgen dier minnedrift willende verhoeden, raade hem na Italiën te gaan, om zig de Werken van Titiaan ten nutte te maaken, waar toe hy zig liet gezeggen en vertrok met dat inzicht, verzelt van een zyner vrienden. Door Sicilien reizende, begon hy te Palermo eenige stukken te schilderen, dog die hy onvoltooit moest laten, wegens de besmettelijke ziekte, welke hem noodzaakte na Genua te gaan, alwaar hy eenige aanzienlyke Pourtretten schilderde; dog wierd om

II. Deel.

D

ge-

gewigtige reedenen verplicht ten spoedigsten na de Nederlanden te keeren, en aldaar aangekoomen zynde, bemerkte men wel, dat hy zyn tyd niet verspilt, maar de stand der Pourtretten van Titiaan en Paul Veroneze wel gevat had.

Het eerste werk dat hy ondernam was St. Augustinus, den Hemel, die geopent schynt, met aandacht beschouwend. Door dit stuk geraakte hy in aanzien, waar na hy door den Prins van Oranje in Holland ontbooden wierd, om zyn Pourtret en die van zyn gantsche Familie te schilderen.

Hoewel hy vroegtydig het Historie-schilderen verliet, om tot het Pourtretteeren over te gaan, worden egtereene dier stukken gevonden en de fraaiste zyn na het gevoelen der Kenners, die, waar in de minste Beelden en partyen, welke moeyelyk te teekenen zyn, voorkoomen. Het stuk, verbeeldende St. Antonius van Padua het Kind Jesus aanbeddende, van dit getal zynde, is derhalven een der volmaaksten, hebbende hy het zelve met veel naauwkeurigheid voltooit en 'er een Tafereel van gemaakt, met zyn vernuft overeenkomende: het was geschildert voor de Infante van Spanje, Clara Eugenia, Aarts-Hertogin van Oostenryk en geschikt tot het Autaar in de Capelle van haar Paleis te Brusfel. Na de dood van die Princes viel het in handen van een liefhebber te Antwerpen, en de Heer Jaback het zelve magtig geworden zynde, verkogt het naderhand aan den Koning van Vrankryk, om tot een der cieraaden van 't Cabinet van dien Vorst te verstrekken.

Een iegelyk, wie hy ook weezen mogt, die egter een goede smaak had, wilde van hem geschildert zyn: dog alle die hem zodaanig een gunst verzogten, niet konnende voldoen, schilderde hy slegts de zulke, die hy het niet weigeren konde. Het Hof van Vrankryk en dat van Engeland zyn onweeterspreekelyke getuigen van zyne wonderbaare gaaven. Aan beide de Hooften heeft hy al't geen de verbeeldingskragt natuurlyk en groots kan verzinnen; uitgevoerd.

Te Antwerpen wedergekomen zynde, vond hy goed, voor de Capucynen te Dendermonde een Crucifix te schilderen, 't geen door de geheele Waereld beroemd, en voor onwaardeerbaar gehouden word; als meede voor de groote Kerk de Geboorte Christi; vervolgens in de Min-

Minnebroeders Kerk een dooden Christus, op de schoot van de Maagd Maria leggende, in welk stuk hy den Abt Scaglia, die 'er de voorsteller van was, verbeelde.

Vervolgens keerde hy ten tweedemaal na Engeland, alwaar hy door den Ridder Digby, een man van een zonderlinge geleerdheid, by den Koning ingeleid wierd, welke hem tot Ridder sloeg, hem een zwaare Goude keeten en zyn Pourtret met Diamanten omzet, verëerde en twee vertrekken voor hem deed stoffeeren. Hy heeft het Koninglyk Paleis en de voornaamste Huizen, daar ontrent met een menigte Pourtretten en andere stukken van zyn vernuft, verciërd. Onder zo veele zyner Tafereelen, die op verscheide plaatsen bewaard worden, ziet men in een der Capellen van de Abdy van St. Germain des Prez, een Beeltenis van St. Casimirus, Koning van Polen, in overdenking staande, zynde dit een groot stuk ten voeten uit; in het Paleis van Orleans of Luxembourg, ziet men in een der vertrekken in den schoorsteen, het Pourtret van de Koningin Maria de Medicis, en ten Huize van Frederik Leonard, een beroemd Boekverkooper te Parys, wierd een Tafereel, waar in hy de Koninglyke Familie van Engeland verbeeld had, zorgvuldig bewaard.

Op het Stadhuis te Brusfel, ziet men een groot Schildery, waar in hy de geheele Regeering van Antwerpen verbeeld heeft. In dat stuk, waar voor twintig duizend Guldens geboden is, ziet men drie en twintig Beelden leevens groote, alle van een zeer keurlyke ordonnantie.

In 't eerste Deel is reeds een omstandige Catalogus van de Prenten zyner Tafereelen en Pourtretten gegeven; hy heeft daar van een groot getal laten graveeren en zelfs eenige geëst: daarenboven is het waarfchynlyk, dat alle de Plaatfnyders het voor een eer gerekent hebben, zyne Werken te graveeren.

Hy heeft in Engeland groote Rykdommen verkreegen, maar zig dezelve niet ten nutte konnen maaken, en men kan van hem zeggen, dat de Fortuin door dezelve weg keerde, waar zy door gekoomen was. Op het einde zyner dagen en in een tyd als hy zig op geene dan bestendige oeffeningen had behooren toe te leggen, poogde hy Goud te maaken, offchoon hem niet onbewust was, dat de Alchimie de konst is om in zyn eige denkbeelden ryk en met 'er daad in korten tyd arm en berooit te worden. Door deeze ydele en zotte oeffening verspilde hy een

groot gedeelte zyner inkomsten en verminderde zyn goed merkelyk. Om nog haastiger tot zyn verderf te spoeden, maakte hy kennis met eenige Vrouwspersonen van middelbaare kuisheid, die welhaast middel vonden, hem tot de schandelykste der menschelyke zwakheeden en ongemakken te brengen, zyn beurs door overdaadige vertoevingen verzwakkende, en dat meer is zyn Lichaam in een erbarmelyke staat stellende; egter in een zo vervallen toestand nog iets behoudende, waar door men hem kennen konde voor den geenen, die hy weezentlyk was, had hy het geluk een Vrouw te vinden, die met hem gediend was en niet minder misleid wierd, dan andere hem bedroogen hadden. De Dame, die hy trouwde, was een Dochter van Milord Ruthuin, wiens zaaken in een slegten staat waaren. Eindelyk die groote, dog ongelukkige Schilder, door ongevallen en zwakheeden overvallen, door de Jigt opgegeeten, en door een heete en teeringagtige Koorts aangetaft, overleed te Londen maar 42 Jaaren oud zynde, in het Jaar 1611, een Jaar na Rubbens, dog niet met het zelve lot. Zyn Graf is in de St. Paulus Kerk te Londen te zien.

Buiten Titiaan, kan geen fraaier legging der Couleuren dan de zyne gevonden worden. Zyn manier van schilderen was Edel, Leevendig, Natuurlyk en vloeyende. In zyn Historie stukken en in de Vleesch-couleuren was hy veel eelder dan zyn Meester, hoewel hy veel na Titiaan zweemde. Wat de Compositie belangd, deszelfs partyen bezat hy niet volkomen in den grond; de Pourtretten maakte hy doorgaans voor de vuist, en hield zig op, met de fraayheeden en de toevallige ligten, welke haar tot voordeel konden strekken, uit te denken. De handen schilderde hy met zo een volmaakte Eelheid, byzondere naauwkeurigheid, en zulk een natuurlyke Vleesch-couleur, dat men blind moest zyn, om dezelve niet voor weezentlyke aan te zien.

Onder verscheide zyner Discipelen waaren *Remy en Hanneman* de uitmuntenste. Deeze laatste, wiens geboorte plaats gezegd word den Haag te zyn, heeft zyn manier in de Pourtretten, welke hy in Holland gemaakt heeft, zo wel gevolgd, dat Julio Romano zelfs, dezelve voor Origineelen zoude aanzien.

Lely, een Engelsch Schilder, heeft A. van Dyk in zyne Pourtretten en stand vry wel nagebootst.

Jan

Jan Cossiers, te Antwerpen in het Jaar 1603 gebooren, heeft onder Cornelis de Vos geleerd, en is een goed Schilder geworden, waarom hy voor den Koning van Spanjen, den Prins Kardinaal en den Aarts-Hertog Leopoldus Willem veel gearbeid en met de onderneemingen zyner Werken het gewenste oogmerk bereikt heeft.

Deodatus Delmonte, heeft eenige Jaaren by den Hertog van Neuborg gewoond in hoedanigheid van Adelyke Bediende, te weeten, als Schilder en Architect; deeze iste Antwerpen in het Jaar 1643 gestorven.

Pieter Cornelis, Dirksz. van Delft, heeft Basfan zodanig nagevolgt, dat men hem voor den verreezenen Basfan aanzag.

Christoffel Schoovaerts, geboortig van Ingolstadt, is Schilder van den Keurvorst van Beyren geweest, en heeft te Munchen een meenigte Werken zo in Fresco als in Olyverw geschildert.

Marten Rykaard, heeft de eerste grondlessen der Schilderkonst te Antwerpen geleerd, en niet tegenstaande hy slegts zyn Linkerhand tot gebruik had, maakte hy egter een goed stuk. Zyn Vader had een byzonder talent in de kennis der Schilderyen, 't geen hem aanleiding gaf, om na Italiën te gaan, ten einde 'er handel meede te dryven, en de Zoon ondernam dezelve reis, om in de Teekenkunde des te volmaakter te worden, en alle de fraaiste dingen, welke hy zoude kunnen ontdekken, na te Teekenen: dit noopte hem byzonder aan, om al het keurlykste, dat hem voorkwam 't zy Kasteelen, Paleizen, Gezigten in het verschiet, Tuinen, Fortificatien en duizend andere fraaiheeden, die hem voorkwaamen, na het leeven te schilderen. Van Dyk had zo veel agting voor hem, dat hy hem Pourtretteerde. De toestand zyner zaaken hem al 't vermaak, 't geen hy wel wenschte, niet toebrengende, maakte hy zig zelfs zo droefgeestig, dat hy daar door in een zwaare ziekte verviel, waar aan hy 45 Jaaren oud zynde stierf. In vroeger tyd vond men van hem te Parys by den Heer de Noyers, Staats Secretaris, een vlugt na Egypten, tot welk stuk die Heer veel moeite gedaan had om het magtig te worden. Onze Schilder leide zomwyle om zyn geest te ontspannen het Pinceel needer en vattede het Graveeryzer op.

Abraham Janssens, was een tydgenooten een der yverzugtigste teegens Raphaël; zelfs daagde hy hem uit een

stuk te schilderen. Tot zyn lof kan gezegd werden, dat 'er heedendaags gevonden werden, die nog vermeteler dan hy zyn, dewyl zyn Afneeming van het Kruis in de Hoofdkerk van 's Hertogenbosch, met de Werken van Rubbens zelfs gelyk gestelt worden.

Cornelus Schut, van Antwerpen, was insgelyks een, dien de groote naam van Rubbens in de oogen stak, en dewyl hy zig niet sterk genoeg bevond, om den roem van Rubbens te beneeven, gaf hem deeze blyken, hoe weinig invloed de Nyd op hem had, doordien hy hem zelfs werk toevoegden op denzelven tyd, als Schut het zyne tragtede in de grond te helpen.

Theodorus Rombouts, van Antwerpen, was een Discipel van Abraham Janssens de Romein, en wierd gelyk veele andere door nieuwsgierigheid gedreeven, om een reis na Rome te doen, alwaar een voornaam Frans Heer, welke te dier tyd aldaar zyn verblyf en goede gedagten van zyne bekwaamheid had, hem de geschiedenis van het Bock der Schepping in twaalf Tafereelen deed Schilderen, 't geen hy wonder wel uitvoerde. Van daar begaf hy zig na Florence, en 'er bekend gerakende, wierd hy door den Groot-Hertog van Toscanen ontboden, welke hem verscheide Teekeningen aanvertrouwde en met een aanzienelyke belooning begiftigde: Vervolgens keerde hy weder na Antwerpen, alwaar hy Rubbens in zyn bloeyenden staat vond, en in mededistreeving van zulk een wakker Man ondernam hy die groote Werken, welke op onderscheidene Tafereelen St. Franciscus met de vyf Wonden verbeelde, als meede Abrahams Offerhande, en een Beeld der Regtvaardigheid, 't geen in de Gerechts-Kamer te Gend gezien word. Kortom men kan zeggen, dat indien hy Rubbens niet evennaarde, hy hem ten minste zeer naby gekoomen is. Galtmaalen, Vrolykheeden, Kwakzalvers-speelen, en verscheide andere potzeryen schilderde hy zeer uitvoerig.

Zyn fortuin steeg schieelyk en tot een hoogen top, en het schieen, of hy door zyn pragt in alles Rubbens gelyk wilde zyn; voornaamentlyk in een huis, waar van hy eigenaar geworden was, 't geen hy pragtig liet verciereu. Dog nadien 's Menschen geluk aan groote wisselvalligheeden onderworpen is, gelyk zynde aan een schip, dat in volle Zee nu over een boord dan over het andere gestadig gints en weder geslingert word, alzo verminderde

de

de rust die hy genoomen had en verdween zelfs ten eene-maal, waar hy nog kwam, dat de rampen des Oorlogs zyne denkbeelden veydelden en hem noodzaakten, zyne reeds begonnen onderneemingen te staaken: zig aldus zonder werk ziende, in vergelyking van het geen hy voormaals gehad had, besloot hy na Florence te keeren, en terwyl hy zig reisvaardig maakte verdubbelde zyne onophoudelyke zwaarmoedigheid en hy verviel tot een zo groote droefgeestigheid, dat hy in het Jaar 1642 stierf.

Tot zyn lof kan gezegd werden, dat zyne nalaatenschap meer in agting en aanzien bestond dan wel in rykdommen. Dit droevig Noodlot komt veele over, welke men te regt naaste Erfgenaamen van de rampspoeden hunner Vaders kan noemen, zonder van de erffenis hunner deugd en bekwaamheid versteeken te zyn.

Jacobus Jordaans, te Antwerpen in het Jaar 1594 gebooren, leerde in den beginnen by Adam van Noort; dog maakte zig vervolgens sterk door de manier van andere Schilders te bestudeeren, en hoewel hy Romen niet bezigtigt had, Copieerde hy des niettegenstaande de Tafereelen van de Basan's, Paul Veroneze en andere, waar van hy zig wist te bedienen. Hy trouwde jong met zyn Meesters Dogter; men heeft opgemerkt, dat Rubbens, duchtende zyns gelyke in hem te vinden, hem aan de Tapyten in Fresco voor den Koning van Spanjen hielp, om dus zyn vernuft te verdooven. Dit belet evenwel niet, dat te Antwerpen en by de Koningen van Zweeden en Deenemarken aanzienelyke Werken van hem gevonden worden. Zyn vrolyken inborst maakte hem onvermoeid, en de dood dorst hem niet aantasten aler hem de natuur begaf, het welk in het Jaar 1678 geschiedde in zyn ouderdom van 84 Jaaren.

Cornelis Engelbert, van Leyden, heeft fraaye Werken gemaakt, welke te Utrecht en te Leyden te zien zyn geweest.

Lucas Cornelisz, zyn Zoon stak na Engeland over, alwaar hy door den Koning om zyn groote naam aangenomen en te werk gesteld wierd.

Abraham Diepenbeek, van 's Hertogenbosch, hield zig in zyn jongen tyd bezig met op glas te schilderen. Volgens wierd hy een goed Discipel van Rubbens. Vermits hy vaardig en ryk in zyne uitvindingen was, is veel

van hem gegraveerd. Het Boek genaamd *le Temple des Muses* is vol van diergelyke Prentkonst.

Cornelis de Heem, van Antwerpen, heeft die dingen, welke alleenlyk by toeval bewegend zyn, als vrugten, bloemen enz. zeer wel geschildert.

Frans Hals, was een der beste Pourtret Schilders en had tot Discipel.

Adriaan Brouwer, gebooren te Oudenaarden in het Jaar 1608, heeft kleine snaakeryen en potzige stukken zeer wel geschilderd. Hy was vrolyk van geest, potzig, leevendig en een spotvogel, maar zeer aan de ongereegeldheid overgegeeven, waar van hy de Caracters vrymoedig voorstond. By ongeluk in de handen der Roovers gevallen zynde, wierd hy naakt uitgeschud, des vond hy goed, grof Linnendoek te beschilderen en zig daar van een Kleed te maaken. Dit heeft, gelyk zommige meenen, van dien tyd af aanleiding gegeeven, tot de uitvinding van gedrukte Linnens of Catoenen.

Hy maakte zyn werkplaats van de Kroegen en kitten, en ondernam en voltooide aldaar alles, zulks men zeggen kan, dat hy onder een pintje een pypje alle denkbeelden verzon, die met zyn inborst overeenkwamen en toonde, dat de vreugd en vryheid de eerste voortbrengster van de zonderlingste ontwerpen zyn. Nageheel Holland, 't geen hy voor het middelpunt der vreemste en klugtigste vermaaken hield, doorloopen te hebben, begaf hy zig na Antwerpen, alwaar hy bekend wierd voor den geen, die hy weezentlyk was, en ieder een vervoegde zig by hem, ten einde Teekeningen van hem te hebben, om de aardigheid en snaakery, die hy 'er in bragt.

Hy was op zyn dreef als hy klugtige snaakfe Pourtretten verbeelde, als by voorbeeld een dronken Boer, die zyn Wyf slaat, welke niet minder dan hy beschonken is; een hoop dronkaarts bezig met drinken en rooken; gaauw-dieven, welke dobbelen en met de kaarten speelen; een krakeel in een kroeg; een meid, die gestreeld word; kinderen welke elkander wiegen; Potzemaakers en andere diergelyke snaakeryen. In alle deeze dingen bestond zyn sterkte, en gelyk dezelve met zyn inborst best overeenkwamen, maakte hyze ook des te natuurlyker. Eindelijk kan men van hem zeggen, dat het ernstige, 't geen Rubbens in de Schilderkonst oeffende, voor hem een

een gestadig voorwerp van snaakeryen en klugten was. Zyne Werken hadden geen Prys dan zyn eigenzionigheid, nadien men hem voor een stuk gaf 't geen hy 'er voor eischte. Was zyn leeven klugtig en doormengt, zyn dood niet minder: door zyne geduurige overdaaden ongereegeltheeden wierden zyne daagen verkort en dit deed hem zien, dat een Potzemaaker, hoewel bedreeven en jong, niettemin zo wel als een ander moet sterven, 't geen hem overkwam te Antwerpen in het Jaar 1640 en in het 32ste Jaar zyns ouderdoms,

Het is aanmerkelyk, dat hy in zyn korten levens tyd zo veel gewerkt en gewonnen hebbende, zo veel rykdom naliet, dat naauwlyks een Laken overschoot om hem te ontwaaden, waar toe het Gasthuis dier Stad de behulpzaame hand bood. Hy is de eenigste niet, die veel gewerkt en weinig nagelaaten heeft. Zeekerlyk was hy indagtig, dat de Mensch naakt ter Waereld koomt en daar weder naakt uit gaat: dit heeft hy na den Letter willen bewaarheeden, om te toonen, wat een eerbied hy voor dit algemeene noodlot had. Doch men moet ook zeggen, dat alle die hem in zyne ongereegeltheeden navolgen, niet altoos zodanige gaaven bezitten, waar door zy verdienen, dat men haarer na hun dood gedenke, gelyk aan hem geschied is, dewyl de Regeering van zyn eige Stad zyn Lyk op nieuw staatelyk in de Kerk der Carmelieten heeft doen begraven, alwaar een Pragtige Grafftede, ter zyner eere opgeregt, gezien word.

Adriaan van Ofsade, heeft insgelyks de snaakeryen uitnemende wel geschildert.

Gerard Segbers, van Antwerpen, was een Schilder van groot aanzien; na dat hy eenige lessen van Abraham Jansenz. genomen had, meende hy een reis na Romen te kunnen onderneemen, gelyk hy ook deed, en byzonder op de aanraading van Pieter en Antoni Goetbenck, voornaame Kooplieden en Beminnaaren der Schilderkonst, dewelke hem last gaaven, al het fraaiste en heerlykste, 't geen hy te Romen en in de voornaamste Italiaansche steeden vinden konde, het koste wat het wilde, aan hen over te zenden, het welk hy met lof volbragt heeft; hy was een geruimen tyd met dien handel bezig en zoude zig nog langer daar meede opgehouden hebben, ten ware de Kardinaal Zapata, toenmaals te Milaan zynde, hem niet aangezet had, na Spanjen te gaan, en zo dra

hy aldaar aangekoomen was, wierd hy door zyn Eminentie by den Koning ingeleid, welke hem in zyn Paleis liet werken, als meede in eenige Kerken, waar na de Koning over zyne behandeling zeer voldaan zynde, hem een Jaarwedde toeleide en hem tot een Edelman maakte.

Op zyne wederkomst te Antwerpen ondernam hy de Marteldood van St. Petrus te schilderen, met alle de omstandigheeden zyner kruiziging. Dit is een der fraaiste en byzonderste Stukken, die in geheel Vlaanderen te vinden zyn. Men heeft opgemerkt, dat hy zig in den beginne van de manier van Manfredo bedient, dog daar van afgezien heeft, om die van Rubbens, welke te dier tyd in zwang was, aan te neemen, en dit gelukte zo wel, dat hy óntwaar wierd, by de verandering niet verlooren te hebben. Hy heeft het Tafereel van het groot Autaar der Jesuiten Kerk, de opregting van het Kruis verbeeldende, geschilderd, en voor den Hertog van Neuburg een H. Maagd in een gestalte te gelyk de smert en de liefde uitdrukkende. Tot erkentenis en ten teeken van agting en goedgunstigheid wierd hy door dien Vorst met een goude keeren en Medaille begiftigt, behalven een somme gelds 't geen zyn stuk waardig was. Hy heeft Nachtluchten gemaakt, die voor de schoonste Daglichten niet behoeven te weiken, nadien hy aan zyne Schaduw een diepte gaf, die men voor weezentlyk konde houden.

In Jaaren en Fortuin toeneemende wierd hy timmerziek, met welke euvel veele Menschen behebt zyn, welke beginnen, maar niet voleinden. Hy stoffeerde zyn huis op een pragtige wyze. In het zelve bragt hy eenige Jaaren door, na welkers verloop de tyd der rust voor hem gekomen zynde en tegen de noodzaakelykheid des doods, die hy voorzien had, niet willende worstelen, bukte hy gewillig voor haar wet, en toonde door zyne onderwerping dat hy vergenoegd stierf. Dit was in het Jaar 1651, oud zynde 65 Jaaren. Hy heeft een Zoon nagelaaten, dewelke de Schilderkonst geoeffend heeft.

Daniel Seghers, Gerards Broeder, schilderde zeer wel de Bloemen op de wyze van Lofwerk, verbeeldende een Lyft, waar in een ander Tafereel geschildert stond. Hy was daar in zo bedreeven, dat hy in dat soort van werk de uitmuntenste geweest is. Hy had by Jan Bréugel geleerd; dit gaf hem, behalven dat hy in de grond een eer-

terlyk man was, ingang in het huis der Jesuiten te Antwerpen, die hem voor een Broeder aannaamen. Eenige jaaren daar na wierd hy in het Klooster te Brussel gezonden, alwaar hy de Landschappen schilderde; welkethans nog boven de Biegthuisjes gezien worden, verbeeldende de Geschiedenisten in Japan voorgevallen: vervolgens begaf hy zig na Romen, alwaar hy na de beste stukken schilderde, en tot grooter bekwaamheid geraakte.

Weder gekomen zynde, maakte hy in de Kerk te Antwerpen verscheide voornaame Ornamenten. De Cabinetten des Keizers en van den Koning van Spanjen zyn vol kleine aardigheeden van zyn maakfel. Met goedvinden van zyn Oversten maakte hy voor den Prins van Oranje een Vaas vol Bloemen, op dewelke hy Kapellen en andere bloedeloofse Diertjes schilderde, die zo konstig en natuurlijk verbeeldt zyn, dat zy het gezigt bekooren en schynen te leeven. Deezen Vorst dit werk volgens deszelfs waardy willende vergelden, oordeelde niet beeter te kunnen doen, dan stuk voor stuk te geeven, en om dit naauwkeurig na te komen, verëerde hy aan de Jesuiten een rysje van fyn goud, in de gedaante van een geëmailleerde Oranjetak, een Palet om te schilderen, en Penceelstokjes van louter Goud. Deeze groote Edelmoedigheid verplichtede de Paters tot een byzondere erkentenis, mitsdien belastede zy den Frater Seghers te schilderen een Vaas vol bloemen, door dewelke eenige Oranjetakken met haar vrugt gestrengeld waaren, en dit wierd door haar den bewusten Prins aangeboden, waar door zy een tweede geschenk verkreegen, bestaande in een geëmailleerd goud Kruis, duizend Pistoolen waardig geschat, met een paspoort om vryelyk het Land doorte reizen. Pater Seghers overleed in het Jaar 1660.

Gaspar de Kroyer, te Antwerpen gebooren, heeft by Raphaël Coxie geleerd, en nam in zyne werken een manier aan, die hem in de voornaamste Kerken en Abdyen der Nederlanden veel arbeid toebragt. In die van Vicoigne ziet men vier stukken vyftien voet hoog, in een Werk van Marmer, welke de verscheidene geheimenissen van het Lyden Christi verbeelden. Hy heeft in de voornaame Abdy van St. Denys by Mons ook geschilderd, onder andere de Marteldood van dien H. die zyn eige hoofd in zyn handen draagt, en welkers oogen nog beweegende schy-

nen; zo natuurlyk zyn alle de partyen verbeeld. In de voornaamste Kerk te Oostende ziet men de Visvangst van Petrus, door hem.

Zyn gewoone verblyf was te Brusfel, waarom hy aldaar een grooter getal Werken nagelaaten heeft. Het fraaiste stuk 't geen hy ooit geschildert heeft is het Pourtret van den Prins Kardinaal Don Ferdinando, leevens groote, het welk aan den Koning van Spanjen, deszelfs Broeder, gezonden wierd. Behalven de roem, die hy door het zelve behaalde, wierd hy ook door dien Vorst met een Goude Keeten en zyn Medaille, beneevens een Jaar wedde zyn Leeven lang geduerende begiftigt.

De Aarts-Hertog Leopold Gouverneur der Nederlanden geworden zynde, liet hem zyne inkomsten behouden, door dien hy veel van zyn bekwaamheid en eerlykheid hoorde, en heeft hem tot verscheide werken gebruikt. Hy was zo onvermoeid in 't schilderen, dat hy zeltig Jaaren oud zynde, nog als een Jongman arbeidede en is omtrent die Jaaren gestorven.

Jan Torrentse of *Jobannes Torrentius*, gebooren te Amsterdam, heeft gemeenlyk in het klein geschildert: niet teegenstaande de raad zyner vrienden, bragt hy geene andere stukken voort, dan die zo vuil en ongebonden waren, dat zy verdienden ten vuure gedoemd te werden; en hy zelfs tot een wangevoelen vervallen zynde, is om zyn hardnekkigheid in niet te willen bekennen op de pynbank gestorven.

Baltazar Gerbier, is een gelukkiger lot te beurt gevallen en zyne werken zyn beeter bewaard geweest. Hy is te Antwerpen in het Jaar 1592 gebooren. Zyne stukken met gom water waeren zodanig in agting, dat Carel de 1ste Koning van Engeland, den maaker derzelve by hem begeerde te hebben, die aldaar gekoomen zynde, om 'er zyn verblyf te houden, oordeelde de Hertog van Buckingham, dat hy tot eenige gewigtige kuiperyen bekwaam was, en hem in staat willende stellen, om zig in aanzien te houden, verzocht hy den Koning hem Ridder te slaan en na Brusfel te zenden, alwaar hy een geruimen tyd als Koninglyk Agent groote diensten aan zyn Majesteit gedaan heeft.

Thomas Wilbrords Bosfaart, is gebooren te Bergen op Zoom, in het Jaar 1613. Offchoon hy nooit dan uit eigen vernuft, door een grond van reeden ondersteund, ge-

geleerd had, was hy naauwelyks twaalf Jaaren geworden, of maakte zyn eige Pourtret, door de weeromkaatsing van een Spiegel, die hy ten dien einde gebruikte. Zyne Ouders te gelyk verbaast en verblyd zynde te zien, dat hy in zulke teedere Jaaren dusdanig een uitgestrekte kennis in de Schilderkonst had, naamen hem uit het Latynsche School, om hem by de gaauwste Schilder te bestellen, by wien hy wel haast middel vond, tot meerder volmaaktheid te geraaken. Van dien Meester ging hy tot een ander over, welke de geneeegenheid, die hy voor de konst had, nog verder bragt, en by deezen bleef hy eenige Jaaren, waar na hy voornam weder na Bergen op Zoom te keeren, alwaar hy door zyne Vrienden met open armen ontfangen wierd. Hy vertoefde 'er een wyl, ten einde eenige zaaken, om welke hy gekoomen was, te verrigten en die afgedaan hebbende, zette hy zig te Antwerpen needer, alwaar hy door de Kenners en Liefhebbers met een meenigte werken belast wierd, die hy tot hun genoegen afmaakte.

De Prins van Oranje op zyne terugkomst van den Veldtocht in het jaar 1642 onderrigt zynde van de waardy zyner werken, liet al wat van hem te bekomen was, opkopen, om daar meede zyn Paleis te verciereu en hield hem zelfs eenigen tyd by hem, om zig van zyn Pinceel te bedienen. Toen was het dat hy in den Haag kwam, alwaar hy die heerlyke Schilderyen maalde, welke in 't Paleis van dien Prins te zien geweest, dog by den brand van dat gebouw jammerlyk door de Vlammen verteert zyn. In den bloei zyner Jaaren achte men het een eer, door hem geschildert te worden: 't geen van hem op de Schutters Kaamer dier Hofplaats gezien word, is zeer fraai, hebbende hy daar in Mars verbeeld, die door de razernyen tot den Oorlog aangehitst, doch van een ander kant door de Eendragt en de Vreede wederhouden word. In de groote Kerk heeft hy de Marteldood van St. Joris geschilderd. Hy is zeer jong en beklagd gestorven.

Pieter Snoefs, Vader en Zoon, hebben in de Perspectieven wel geslaagd.

Hendrik Steenwyk, Vader en Zoon, hebben de Architectuur zeer wel verbeeldt, als meede Nagtgezigten door het vuur verligt, waar in de toevallen van de duisternissen zeer wel afgemaakt zyn. De eerstgenoemde welke een Discipel van Jan de Vries geweest is, heeft Perspectiven en het binnenste van Kerken in 't klein gemaakt en lan-

lange te Frankfort gewerkt, alwaar hy zelfs gedurende de Oorlogen in Vlaanderen arbeidde en is 'er in het jaar 1603 gestorven. Zyn Zoon die dezelve begaaftheid had, heeft in Engeland aan 's Konings werken gearbeid, en aldaar gestorven zynde, ging deszelfs Weduwe te Amsterdam wonen, alwaar zy na zyne Grondreegelen zeer fraaye Perspectieven Schilderde.

Stalbert, Discipel van Tintoret, werkte wonder fraai in het klein, zo in de uitvinding als uitvoering. Van hem is onder andere een Tafereel van een middelmaatige groote, waarin hy een Gallery van een konst-liefhebber verbeelde, in welke Cabinetten, Meubilen en Schilderijen zo konstig geschikt zyn, dat men in de grond en zonder eenig belet, alle de voorwerpen, daar in verbeeld, zien kan. Dit konst-stuk is thans in het Cabinet van den Heer le Nostre.

Vrains, een Vlaaming, heeft verscheide Pourtretten, in het Stadthuis te Parys geschilderd, verbeeldende de voornaamste Regeerders en andere groote Mannen van zyn tyd.

Ferdinand Elle, heeft meerendeels te Parys gearbeid, en was in het Pourtretteeren de bekwaamste zyner Tydgenooten; dog de Bobruns, die hem in hunne Werken niet te bovengingen, hadden egter het voordeel op hem, dat zy haare Werken hooger konden doen gelden. Hy heeft twee Zoonen nagelaaten, Louis en Pierre, waar van de oudste in de Schilderkonst uitgemunt heeft.

Judocus de Momper, een Hollander, de befaamste Landschap-Schilder zyner tydgenooten, heeft de voornoemde Schilder nergens in behoeven te wyken en leefde in het begin der zeventiende eeuw.

Agostino Tasso, van Boulogne in Italiën, was om de verbeeldingen van Scheepen en Zeën veel geagt. Hy is Discipel van Paulus Bril geweest. Ook schilderde hy zeer wel Landschappen en Vrugten. In het jaar 1610 arbeide hy te Genua aan het Paleis der Adornes met zekere *Ventura Salimbem* van Siena en door hem zyn byna alle de wanden der huizen te Livorno beschildert.

Jan Rottenbamer, wierd te Munchen in 't jaar 1594 geboren; in den beginne leerde hy by zyn Vader en ging vervolgens na Italiën, alwaar hy onder Tintoret gewerkt heeft. Zyne kleine Beelden zyn zeer fraai. In Munchen en Augsburg zyn verscheide huizen in Fresco door hem be-

beschildert. Hoewel hy veel geld won heeft hy nog meer vertceerd, en zyne Erfgenaamen dus in het deelen zynen goederen alle geleegenheeden tot verschillen benomen.

Manchole, een Vlaaming; heeft in Vrankryk gewerkt, wordende eenige zynen werken in de vertrekken te Vincennes gezien.

Judas Judocus van Wingben, van Brusfel, had een goede Ordonnantie en smaak in zyne Schilderyen. Een Tafereel van het laatste Avondmaal in de Kerk van St. Gieri te Brusfel is 'er een blyk van. Hy is in Duitſchland in het Jaar 1603 gestorven.

Jacob Backer, is te Harlingen in 't Jaar 1608 gebooren, en heeft te Amsterdam gewoont, alwaar hy veel fraaije werken in het groot en met een goed Coloriet ſchilderde: ook heeft hy aan het Pourtretteeren geweeft.

David Rykaart, heeft deszelfs Vader, meede David genaamd, ten Meester gehad: zyn Ordonnantie in de Boere-huizen was zeer natuurlyk. In het Cabinet van den Aarts-Hertog Leopold ziet men eenige van zyne ſtukken; de Schilderyen door eenig vreemd of toevallig ligt verligt, behandelde hy zeer wel.

Adam Elsbeimer, is te Frankfort in het Jaar 1574 gebooren. Zyn Vader had veel roem wegens de netheid in kleeding. Deeze in zyn Zoon een aangebooren geneigtheid tot het Pinceel ziende, bestelde hem by Philip Oudenbach, een groot Teekenaar en goed Schilder, die niets voor hem verborgen hield, 't geen hy van zyn kant zo wonderlyk beantwoorde, dat hy in korten tyd zyn Meester voorby ſtreefde en na Romen trok. Het verblyf in Italiën hem behaagende, bleef hy 'er met 'er woon, en om zyne gaaven te toonen ſchilderde hy eenige kleine Hiſtoriſche Beelden in Olyverw, op een trant die een ieder betaagde, zo om de harmonie der Couleuren als de leevendigheid der verbeeldingen. Dog het geen hem ryk moest maaken, deed hem arm worden, want hy ſchilderde zo lang over zyne werken, dat zy te koſtbaar wierden, en naauwlyks door groote geldſommen betaald konden worden. Zyne ſchulden mitsdien hoe langs hoe meer toeneemende, ging hy eenige dagen in ſtilte doorbrengen, doch de droefgeestigheid met de Dood aanſpannende, om hem een lelyke pots te ſpeelen, hoewel zyne Jeugd 'er zig teegen wilde verzetten, moest hy het eger opgeeven en verdween voor altoos, wordende
door

door de Italiaanen, die veel agting voor hem hadden, zeer beklagd. Van hem zyn eenige stukken in het Cabinet des Konings van Vrankryk en by den Hertog van Lesdiguires.

Jacques Ervest, is een zyner Discipelen geweest, en heeft zeer wel Zeën en Scheeps-gevechten geschildert, *Thomas van Landau* heeft zyn manier van naby gevolgt. De Graaf Goudt van Utrecht heeft na Elsheimer zeeven stukken gegraveerd, waar in veel kragt gevonden word, ook ziet men 'er, die hy zelfs gesneden heeft. *Magdalena de Pas* en verscheide andere hebben ook na hem gesneden.

Chrijstiaan Queborn, een Schilder van Antwerpen, is vermaard geweest door Zee- en Land gezigten, die hy zeer wel schilderde.

Theodorus Bernard, van Amsterdam, heeft de manier van Titiaan gevolgt. Herman Muller heeft de Schipbreuk van St. Paulus en de Adder-beet na hem gegraveert.

Gerard van Leyden, heeft een doode Christus van het Kruis afgenoomen werdende, geschildert. Dat stuk was wel eer te Haarlem in de St. Janskerk; zynde 't zelve in de hoogte na de manier van Albert Durer en is door Theodorus Matham gesneden.

Pieter le Long, van Amsterdam, heeft aldaar een H. Maagd en andere Heiligen geschildert, waar voor zes hondert Pistoolen betaalt zyn.

Bonaventura Peckter, te Antwerpen in het Jaar 1614 gebooren, was uitvoerig in Zeën, welkers horisond hy zeer wel behandelde: in zyne Veldslagen was de slagting zo natuurlyk verbeeld, dat men 'er van schrikte.

Onder de Regeering van François den 1ste begon de Schilderkonst in Vrankryk te floreeren, en ontrent die tyd veranderde de Vlaamingen hunne manier, op de wyze als zy best oordeelde. Te dier gelegenheid onthoofd dien Koning *Jan van Kleef*, uit de Nederlanden. Deeze had een goede smaak in het Coloriet, en Pourtretteerde zeer wel, hy hield hem by hem, en gedurende zyn verblyf aan het Hof heeft hy veele Perzoonen van aanzien geschildert.

Michiel Cox, van Mechelen, van wien reeds gemeld is, was ook een der geene, die door den Koning aan zyn Hof ontbooden wierden.

Jan Bol, meede van Mechelen, alwaar hy in het Jaar

1534 geboren is, maalde een Landschap vry wel, bezonderlyk met Watervr. en in Miniatur. De Tapytweevers bediende zig gemeenlyk van hem, om Teekeningen tot hunne Werken te maaken: men ziet verscheidene Platen, die na hem gegraveerd zyn. Hy heeft te Amsterdam gearbeid en is aldaar in het jaar 1593 gestorven, oud zynde 59 Jaaren; deszelfs Graffchrift ziet men door Goltzius gegraveerd.

Pieter Pourbus, geboortig van Gouda, heeft grooté Pourtretten geschildert, en is in het jaar 1583 gestorven: Hy liet een Zoon na, François genaamd, welke te Brugge geboren is, aan wien hy de eerste grondlessen van de Schilderkonst meededeelde; dog die naderhand by Frans Floris geleerd heeft. François hield door zyne Werken zyn Vaders eer op. Hy heeft verscheidene Pourtretten in het Stadhuis (*) en by veele Liefhebbers nagelaaten, welke nog te zien zyn; deeze Zoon stierf in het jaar 1662.

George Hoefnagel, van Antwerpen, maakte in dien tyd zeer fraaye Landschappen, en heeft eenige Steeden van Europa zeer wel afgeteekend. Dezelve worden in de Versaameling der steeden des Waerelds gevonden, welke meerendeels na zyne Teekeningen gecopieert zyn; en inzonderheid de steeden van Spanjen, Duitschland en Italiën. Hy is in het jaar 1600 gestorven.

Roeland Savery, is geboren te Kortryk in Vlaanderen: zyn Vader was een taamelyk (†) Schilder, hy oeffende zig in het afbeelden van Landschappen en Gediertens en onderzocht derzelver natuurlyke fraaiheeden tot in Frioul, om aldaar iets te vinden, waar meede hy de nieuwsgierigheid van den Keizer Rudolphus mogt voldoen; die hem op voordeelige aanbiedingen by zig gelokt had, welke ook niet vrugteloos bleeven. Vermits hy zyne stukken te uitvoerig maakte, waaren dezelve daarom wat styf. Hy heeft van alles geschildert, en door deeze algemeenheid wierd hy in Vrankryk aangezocht, toen hy in vervolg van tyden van den Keizer afraakte: Hy wierd in de Werken der Koninglyke Huizen gebruikt te gelyk met Jan van Hoey en Ambrosius van den Bosch, den eene een Vlaaming en de andere een Hollander, die men in de voornoemde Werken, voor de beste hield. Hy Teekende

(*) Te Parys.

(†) *Houbraken* zegt, was meede een goed Schilder.

II. Desl.

de gemeenlyk met de Pen met Tincturen van verscheide Couleuren, welke schetzen by den Keizer gebleeven zyn. Gilles Sadeler en Isaac zyn Leerling hebben na zyne Landschappen gegraveerd, dog een van die, welke het meest geagt worden, is dat door Isaac gesneden is, waar in een St. Hieronymus gezien word. Deeze Schilder verplaatste zyn wooning op het einde zyner daagen te Utrecht, die Lugtstreek hem eigen zynde, bereikte hy aldaar zeer hooge Jaaren.

Jan van Heer, geboortig van Leyden, ging na Frankryk over, en begaf zig in dienst van den Koning Hendrik den IVde welke hem zyne gewoone Kaamerdienaar maakte, en hem de bewaaring van alle zyne Tafereelen toevertrouwde. Na in alle zyne bedieningen een gerust loeven doorgebracht te hebben, stierf hy in het Jaar 1615, oud zynde 70 Jaaren.

Ambrosius du Bois of *van den Bosch*, van Antwerpen, heeft de Gallery van de Koningin begonnen, waarin hy verscheide Pourtretten geschildert heeft, en de andere zyn na zyne Teekeningen gemaakt. Terzelve tyd heeft hy in het Cabinet der Koningin de Geschiedenis van Tanderede en Clorinde geschildert, en behalven deeze voltooide hy verscheide Tafereelen in de vertrekken van den Koning en Koningin. Hy herstelde de Historie van Theagenes en Caraclea, die men in de ovaale Kaamen vind, waar in Lodewyk de XIIIde gebooren is. Hy had twee groote Tafereelen in de Capelle ondernomen, het eerste heeft hy Loffelyk ter uitvoer gebragt; maar het ander naauwelyks begonnen zynde wierd hy ziek en stierf, 72 Jaaren oud zynde. Hy had verscheide Discipelen, onder andere zyn Neef Paulus du Bois, Nivet een Vlaaminger, en Mogras van Fontainebleau.

Jan Stradanus, is te Brugge in het Jaar 1597 gebooren, van een Familie wiens naam beroemd is. Hy begon by zyn Vader te leeren; dog zo dra hy zig wat sterk begon te gevoelen, ondernam hy een reizc na Italiën: te Lyons koomende arbeidede hy aldaar een wyl, vervolgens Venetien gezien hebbende, begaf hy zig na Florence en Schilderde aldaar in het Paleis van den Kardinaal Aarts-Bischop het Beeltonis van St. Nicolaus, Aalmoesfenier, met alle de konteekenen, welke aan dien Prelaat toegeschreeven worden. Dit is door Theodorus Galie gegraveert. Eindelyk te Romen gekoomen zynde, teekende hy na Michel Angelo en Raphaël. En zig erin-

ac-

reikende te Florence zo veele fraaije dingen gezien te hebben, besloot hy weder derwaards te keeren. Hy had het geluk zig by den Hertog van Florence aangenaam te maaken, welke hem in veele onderneemingen van belang gebruikte, en byzonder tot die, welke het Huis van Medicis betreften; was uitmuntende in Veldslagen en Jagten, welke door Goltzius en verscheide andere gegraveerd zyn; had verscheide stukken verbeeldende het Leeven van de Maagd Maria geïnventeerd, ten getalle van agtien, die door Adriaan Collaert gesneden zyn, en was de Meester van Tempeest Florentyn, welke hem egter te boven gegaan is. Van deeze zullen wy onder de Gravers gewag maaken.

Gerard Douw, van Leiden, was een Discipel van Rembrandt, doch had een geheel andere manier: hy schilderde de Beelden in het klein overheerlyk, verstond de Lichten en Schaduwen uitneemend wel, en Schilderde met de uiterste eelheid, al wat hy verbeelden. Zyne Tafereelen waaren doorgaans niet hooger dan een voet; en hy schepte vermaak, om in zulke kleinen omtrek, al 't geen men in een groot Tafereel begeeren konde, te verbeelden; alles was 'er schilderagtig in, dog te gelyk zeef duur, en of schoon hy geen Practizyn was, reekende hy zyne gedaane Vacatien zeer hoog.

Indien men weinig Pourtretten van hem vind, is zulks zyn schuld niet, vermits weinig Menschen hem voor een Model wilden verstreken. Tot eene hand moest men niet minder als vier of vyf dagen voor hem zitten, en of schoon hy zyne uren niet duur reekende, maakte egter derzelver vermeenigvuldiging, aleer het werk voltooit was, het zelve ongemeen kostbaar.

Hy heeft eenige Discipelen nagelaaten, welke zyn manier gevolgd hebben; onder andere *Schalcken*, *Leermans* en *Mejer*. Hy won zo veel geld als hy wilde en nogtans door zyn Lichtmisfery is hy arm en berooid gestorven, ontrent het jaar 1680.

Frans van Mieris, van Leiden, is zyn Discipel geweest, en heeft hem in eenige deelen der Schilderkonst overtroffen. Indien hy zorge droeg zig in dezelve bekwaam te maaken, zo veel te zorgelooser was hy, om by de Menschen geagt en gezien te zyn, en bragt te weeg, dat hem alle zyne schuldeischers tot vyanden wierden, welke hem eenenigmaal moeyelykheid aandoeden; het geen

zyn gezondheid krenkte en voor den tyd oud wordende, zyn levensdraad afknippte, die hy meende nog lange te zullen rekken, alzo hy zeer jong in het Jaar 1663 stierf.

Cornelis Poelenburg, gebooren te Utrecht, begaf zig na Rome, om tot volkomenheid te geraaken: hy leide zig toe om Landschappen in het klein na de trant van Elsheimer te schilderen, en vermits hy Raphaël en de Natuur bestudeerd had, zyn deszelfs Tafereelen na de smaak der kenners. Het is denkelyk, dat hy 'er veele geschildert heeft, alzo hy 74 Jaaren bereikt heeft, zynde in het Jaar 1660 overleeden.

Pieter van Laer, bygenaamd *Bamboots*, om zyn mismaakte gedaante, was geboortig van Haarlem, van waar hy de reis na Rome ondernam. Aldaar maakte hy zig kenbaar door zyne Werken in het klein, welke hy zeer natuurlyk uitvoerde. De begeerte om zyn Vaderland weder te zien, liet hem niet toe, aldaar een lang verblyf te houden. Hy kwam wederom te Haarlem, om zig daar neder te zetten, alwaar hy zyne dagen in een losfen teugel doorbragt. Doch op een tyd in een gragt gevallen zynde, is het denkelyk, dat hy te veel van een soort van drank ophebbende, van een ander soort wilde drinken, en dat hy niet genoeg by zyn kennis zynde, om zig zelfs te redden, zo rykelyk gedronken heeft, dat hy 'er aan gestorven is, oud zynde 60 Jaaren. Dit is een lang leeven voor een Man van dat slag; doch gelyk een Schryver opmerkt, krygt men vroeg of laat loon na Werken, want hy had met vier andere gasten een Geestelyken in den Tyber helpen verdrinken, die hen bestraft had, dat zy de vasten niet onderhielden, en zy zyn ook alle vyf door onderscheidene toevallen in het waater omgekoomen.

Jan Botb en *Hendrik Botb*, zyn Broeders, beide van Utrecht, hebben de grondbeginselen hunner konst by Bloemaart geleerd, ieder van hen is in zyn manier geagt geweest. Zy begaaven zig na Rome, alwaar Hendrik de Landschappen van Claude le Lorrain na zyn smaak vindende, dien trant volgde, en de andere om de Werken van zyn Broeder leevendiger te maaken, schilderde 'er kleine Beeldjes en Dieren in, op de manier van Bamboots, welke zo natuurlyk waaren, dat men gezegd zoude hebben, dat de Natuur zelfs en de beide Gebroeders het eens waren, om op een en 't zelfde Tafereel te arbeiden.

beiden. Deezen handel geschieden te Venetien, als wanneer Hendrik, wiens levenswyze niet al te geregeld was, op een nagt zig na Huis willende begeeven, in een gragt viel en verdronk, gelyk hy een' ander met Bamboots meede in het water had helpen om 't leeven brengen, zo als hier booven is verhaald. Zyn Broeder Jan keerde na Utrecht, alwaar hy zyn konst met lof agtervolgd heeft.

Jan Bylaard, was geboortig van Utrecht, en zyn Vader een Glaasemaaker; hy had een goede Ordonnantie en veel zagtheid in zyn Tafereelen.

Gasper de Witte, hield zyn verblyf te Antwerpen, en wierd geagt om zyne Landschappen en vervallen Gebouwen. Ook is 'er eenen *Petrus de Witte* geweest, welke van Brugge was.

Thomas Jan Huson, was Schilder van den Koning van Groot-Brittanjen.

De kleine *Mozes*, een Hollander, had eene fraaije manier van schilderen, en is in 't jaar 1650 gestorven.

Van Baalen, heeft allerlei Historische stukken geschildert.

Olivier, van London, schilderde met Gomwater allerlei onderwerpen, maar voornaamentlyk Pourtretten, waar van hy aan het Hof van de Koningen van Engeland Carel en Jacobus verscheide gemaakt heeft.

Copper, een zyner leerlingen is in zo groot aanzien geweest, dat de Koningin van Zweeden hem in haar dienst begerde te hebben.

David Teniers, is gebooren te Antwerpen in het Jaar 1582. en vermaarder geweest dan zyn Broeder *Abraham*; hoewel zy beide Snaakeryen, Landschappen en verscheide andere voorwerpen schilderden. Hy heeft de manier van Brouwer gevolgt, niettegenstaande hy van Rubbens geleerd en te Rome zig in den trant van Elsheimer geoeffend had. Zyn groote naam door zyne verdienste bekwaamheid onderschraagt, bragt hem in de goede gunst der Prinsen Leopoldus Willem en Don Juan van Oostenryk. Hy was Kamerbediende van den eerstgenoemden en Opzichter der Origineele Italiaansche en andere Tafereelen, waar meede die Vorst deszelfs Cabinet in het Hof te Brussel vercierde, welke hy hem deed afteekenen en door de beste Graveurs dier tyd in 't koper brengen. Hy heeft de eenvoudige boersheid van den Land-

man zeer wel weeten te verbeelden, als meede andere stukken, als Kroegen, Kwakzalvers, Winkels, Alchimisten, Werkhuizen, enz. Deeze Schilder (door verscheide de nabootzer der Natuur genaamd), heeft de manier der grootste Meesters, als onder andere de Bassai's en Paul Veroneze wonder wel nagevolgt, en zyne Schilderyen zouden als Origineelen stand houden, indien men in derzelver Teekening niet een zekere scherpte bemerkte waar meede die van zyn Landstreek gemeenlyk gestempeld zyn. Daar by is het kennelyk, dat het graauw, 't geen in zyn Coloriet te veel uitsteekt, in dat soort van Tafereelen niet te pas komt, en zelfs strydig is met de kracht en de vereeniging, welke de bovengemelde beroemde Meesters in hunne Werken zo wel hebben weeten te brengen, waar over men zig thans des te meer verwonderen moet, vermits zy byna onnavolglyk zyn.

David Beck, van Delft, heeft Pourtreppen geschildert, welke door Hollar gegraveerd zyn. Hy was Schilder en Kamerbedijende van de Koninginne Christina van Zweden, door wie hy afgezonden wierd, om de Doorlugtigste Personagien des Christenryks te schilderen.

Wolfard, en *van Mole*, zyn gezogt geweest, om haar manier van Keukens en andere geringe voorwerpen te schilderen.

Louis Cousyn, bygenaamt *Gentili*, van Brussel, als meede *Wouwerman*, een Hollander, hebben Gediertens, fraaije Zeegezigten, en Beelden van middelmaatige grootte zeer wel geschildert.

Snyders, heeft leevendige en doode Dieren zeer wel verbeeld; insgelyks heeft ook gedaan

Van Roekel, zyn Discipel, die door zyn ongebondenheid altoos arm gebleeven is; dog alhoewel hy te Parys in het (Hôtel Dieu) Gasthuis gestorven zy, nogtans worden deszelfs Schilderyen in 's Konings Cabinet niet minder geagt. Hy is in het Jaar 1673 overleeden

Jan Vanes, was een konstig Schilder in Vruchten, Bloemen en Vischen en hield zyn verblyf te Antwerpen.

Nicaeus, word insgelyks om dat soort van stukken zeer geagt en is in het Jaar 1678 gestorven.

Wildens, was in het Landschap schilderen zeer bedreeven, en is in het Jaar 1644 gestorven.

Bartholomeus Bruenberg, en *Aselyn*, bygenaamt *Krab-*
bet-

tujs, hebben ook Landschappen zeer wel geschildert.

Francisque Millet, een Vlaaminget, schilderde de Landschappen volmaakt wel, en geheel na den trant van Pousyn. Hy is geboren te Antwerpen in het Jaar 1644. Zyn Vader was geboortig van Dyon in Vrankryk, welke goedvond zig in Vlaanderen needer te zerten, alwaar hy in aanzien geraakte, door zyne werken in Yvoor, waar in hy uitmuntende was. De Vorsten, Konstkenners en Liefhebbers verëerden hem dikwerf met hun bezoek en zagen met verwondering, op wat wyze hy zyne Werken dus konstig voltooide. Dit bewoog den Prins van Condé hem in de Hoofdstad van zyn Gouvernement te onbieden, alwaar hy zig zeer voordeelig nederzette. Doch een onvoorziene ziekte, door welke hy langen tyd bedlegerig bleef, verydelde alle de voornemens, welke hy tot welzyn van zyne Familie en het voortzetten van zyn Fortuin gemaakt had. Hy stierf dan slechts in zyn 37ste Jaar. Zyne bekende verdiensten en bekwaamheid veroorzaakten, dat hy ten utterste door het Volk beklaagd en door zyn Familie betreurd wierd, en door dezze laatste met des te meer teoden, vermits zy aan hem een merkelyke steun verloor, en dat op een tyd als zy dezelve het meest van nooden had.

Onze jonge *Francisque*, die van zyn teederste jeugd af blyken van deszelfs vernuft gegeëven had, wierd by Franck, een Vlaaminget, besteld, die een der bekwaamste Schilders in het klein was. By deezen leerde hy Tekenen en Schilderen, en in korten tyd overtrof hy zyn Meester en was naauwlyks agtien Jaaren oud, toen hy met zyn Dochter trouwde. Dus Jong een staat aanvaard hebbende, bemerkte men in hem een keevendig en door-dringend verstand, verzeeld met een sterk geheugen en een schrander Oordeel. Hy was zeer werkzaam en misdadig, dog door zyne overgroote edelmoedigheid wierd hy uitgeput, waar door het verval zyner goederen, welke hy zyn Familie had konnen nalaaten, veroorzaakt wierd. Het zal niet ondienstig zyn, alhier van zyne Werken te spreken. Hy begon allereerst met Schilderen van Pousyn te Copiëren, welke by den Heer Jaback berustende waaren, en nam in de manier van dien grooten Man zo wel aan, dat zyne Werken in vervolg van tyd door alle de Konstkenners en Liefhebbers gree-tig gezogt zyn, en dit met te meer vermaak, vermits zy

wisten, dat hy een der volmaakteste Discipelen van dien beroemden Schilder was. Onder andere behandelde hy de Landschappen en Historiën zeer fraai.

Hy heeft veel gereisd, en in zyne verscheidene togten naarstig gewerkt. Holland, Vlaanderen en Engeland zyn mer zyne konstige stukken genoegzaam voorzien. De vier Schilderyen, welke hy in het Cabinet der Koningin gemaakt heeft, die voor den Heer President de Bercy, en zes en twintig stuks Herscheppingen, welke ten cieraad van de Gallery van een zeekeer Konst-Beminnaar strekken, zyn blyken en getuigenissen van zyn verstand en bekwaamheid.

Zyn roem en aanzien waaren dus Waereldkundig, dat hy niet lang bleef zonder door benyders, en byzonderlyk door die van zyn beroep, aangetast te worden, welke men verdagt houd hem met vergift omgebragt te hebben, vermits hy schielyk door een geweldige en byna onbekende ziekte overvallen wierd, waar aan hy maar 36 Jaaren oud zynde stierf in het Jaar 1680. Hy is in de Kerk van St. Nicolaas des Champs begraven en heeft twee Zoonen nagelaten, welke thans (*) de Schilderkonst oeffenen. Eenige zyner Tafereelen zyn door Theodorus Galle, een zyner Discipelen, gegraveert.

Alle de Schilders, door my alhier aangehaalt, hebben alle inderdaad aanmerkenswaardige gaaven bezeeten. Doch enige uitgezonderd, was 'er eengroot onderscheid tusfchen haar manier van schilderen en die van het School van Lombardyen. De leevendigheid der Couleuren, de fraaiheid der Pinceelstreeken en de moeite, die de Vlaamingers naamen, om hunne Werken uitvoerig te maaken, was niet te vergelyken by de grootste zwier, schoonheid, nog weezentlykheid, welke men in de Italiaansche Schilderyen ziet, en die des te meer agting verdienen, vermits zy zo niet gepynigd en met meer losheid geschildert zyn.

By het eindigen van dit Vertoog der Neederlandsche Schilders, kan ik myns eeragrens niet beter doen dan van

François van der Meulen, den vermaarden Schilder der overwinningen van den Koning Lodewyk de XIVde te spreken, wiens stout Pinceel zyn naam vereeuwigen zal. Dêeze beroemde Konstenaar is te Brusfel in Janua-

ry

(*) Ten tyden van den Franschen Schryver van dit werk.

ry 1634: gebooren. Dewyl hy uit een der braafste Familien dier Stad gesprooten was, ontbrak hem geengoe-
de opvoeding, en vermits zyn aangeboore geneigtheid
tot de Schilderkonst wierd hy in korten tyd door de on-
derwyzingen van een Liefhebber zo bekwaam, dat hy
hem te boven ging; waar na hy middel vond zig needer
te zetten en opentlyk te werken. Hy schilderde Per-
spektieven, Landschappen en Gevechten met zulk een
kragt en bekwaamheid, dat hy de aanschouwers deed
verbaast staan, waar door hy in zódanig een agting ge-
raakte, dat wanneer wylen de Heer Colbert in Frankryk
alle de vernuften van ieder soort trachtete by een te
verzamelen, de Heer le Brun, genoegzaam overtuigt
zynde van de fraaiheid van zyn werk, aan dien Staats-
Minister te kennen gaf, hoe hoognodig het was dien
Man te lokken, om zig van zyne bekwaamheid te be-
dienen, na dat hy hem alvorens eenige stukken van zyn
werk had vertoont, die hem wonder wel bevielen. De
Koning onderregt van de ervarenheid en bekwaamheid
van dien Schilder, gaf bevel, hem voordeelige aanbie-
dingen gedaan, om hem te ligter over te haalen.

Zo dra hem de meening van dien Vorst bekend gemaakt
was, oordeelde hy zig met alle eerbied daar aan te moe-
ten onderwerpen: hy vertrok dan van Brussel met zyn
Huisgezin en begaf zig na Parys, om de beveelen van
dien Monarch te ontfangen, welke hem (hoe jong hy
ook was) tot een zyner Schilders hield, willende hem
een getuige zyner overwinningen maaken, op dat zyn
vernuft door de verschillende gesteltenissen der onder-
werpen aangewakkerd wordende, hy daar door te be-
kwamer zoude zyn, om dezelve natuurlyk te verbeel-
den. De Koning hem aan zyn Persoon willende verbind-
den, gaf hem een vertrek in de *Gobelyns* (*) met een
Jaar.

(*) *Gobelyns* is een plaats te Parys, alwaar verscheide soorten
van Verwen gemaakt worden, en voor al zeer fraai tot Scharlaa-
ken, ter oorzaak van een byzondere kragt en eigenschap van de
Rivier de Bievre die 'er doorloopt, en welke uit dien hoofde *Gobelyns*
genaamd word. Het Hôtel der Gobelyns is ook de plaats
der Koninglyke Manufactuuren te Parys, waar in de meest geagt-
ste Tapytwerken gemaakt worden; de naam is herkomstig van
eenen, Gobelyn genaamd, dewelke onder François den 1ste al-
daar het aldereerst de Verwery in Scharlaaken opgeregt heeft en
een huis liet bouwen het welke de Folie van Gobelyn genoemd
wierd.

Jaarwedde van twee duizend Kroonen, behalven de betaling der reis kosten en van zyne onderneemingen, wanneer hy eenige plans en de verschēdene standplaatfen der beleegerde steeden moest opneemen. Zyn voornaamste stukken strekken ten cieraad van Marly, en de groote trap van het Kasteel te Versailles pronkt met eenige zyner grootste stukken. De uitlegging daar van vind men omstandig in de Catalogus, welke ik in het eerste Deel gegeven heb van al 't geen na van der Meulengesneeden is, vermits zulks betrekkelyk is tot de stukken van 's Konings Cabinet, waar van ik meede een lyst heb gegeven.

De Koning heeft hem de eer gedaan, een zyner Kinderen in de Capelle der Thuilleries met de Hertogin van Orleans by den Doop over de Vonte te houden.

Na een groot getal onderneemingen gedurende den tyd van veertig Jaaren zo gelukkig ter uitvoer gebragt te hebben, en om de aanmerkelyke diensten door hem in zyn beroep aan den Koning beweezen, met roem éneerbewyzen overlaaden, stierf hy in de Gobelyns, in de Maand October van het Jaar 1690 oud 56 Jaaren; zynde te dier tyd een der voornaamste Leeden van de Koninklyke Academie der Schilder en Beeldhouwkunde. Zyn Lichaam legt in de St. Hipolitus Kerk (*).

Onder een groote meenigte leerlingen, welke het een eer agteden onder een zo bekwaam Man te leeren, is wyle de Heer *le Comte* de minste niet geweest. De Werken, die hy te Chantilly gemaakt heeft, zullen zyn gedagtenis voor altoos vereeuwigen; ook zyn de Heeren Martyn meede onder dat getal.

Nu zal ik overgaan, om gewag te maaken van hen, die de Schilderkonst in Vrankryk overgebragt hebben ten tyden der Regeeringen van François den Iste en de andere Koningen, die hem opgevolgd zyn. Hier meede zal ik een aanvang neemen, waar na onmiddelyk zullen volgen, de voornaamste van de Fransche Natic in de konst.

Ik

(*) Van der Meulen had zyne Tafereelen in den beginnen met de eerste streek geheel geschilderd, dog ziende dat zy in het vervolg graauw wierden, nam hy in 't vervolg de moeite zyne werken meer als eens te overschilderen; hier door is het, dat zyne laatste Schilderyen nog veel grooter kragt hebben, en niet verschieten zullen.

Ik zal eerst van den Heer Pousin handelen, deszelfs werken omstandig beschryven, en op dezelve eenige aanmerkingen maaken, om 'er nut uit te trekken, vervolgens zal ik komen tot Jean Cousyn, Simon Vouët en de beroemde Mannen, die hen gevolgt hebben, en welke Leeden van de Doorlugtige Koninglyke Academie der Schilder- en Bouwkunde geweest zyn; 't geen ik besluiten zal met de Heeren le Brun en Maignard, welke de gemelde Academie zo roemrugtig onder de Regeering van Lodewyk den XIVde met de Bertytelen van Schilders van zyn Majesteit bestierd hebben.

Om myn voorneemen in het tweede opzigt te bereiken, naamentlyk de Prentkonst en de beroemde Plaa-fnyders te doen kennen, heb ik reeds in het begin een denkbeeld van de Graveerkunde gegeven, en de hoedaanigheeden bygebragt, welke een Graveur nodig zyn, en van de volkomenheeden, die onafscheidelyk van zyn Graveeryzer moeten zyn, volgens de onderscheidene stoffen, dewelke hy behandeld en den aard der werken, die hy voor zig heeft. Al 't geen ik 'er van gezegtheb, moet aangemerkt werden, als vaste en bondige grondreegelen der bedreevene Graveurs van de Academie, en onder andere van den Heer *Picard le Romain*, welke my zyne Schriften en aanmerkingen hier over toevertrouwt heeft, die getrokken zyn uit zyne eige onderneemingen, welke in het vervolg door de oeffeningen en praktyk verder aangewezen worden:

Het moet u niet vreemd voorkoomen, dat ik in dit tweede Deel van Graveurs spreekende, gy onder dezelve Schilders vind. Deeze luisterryke hoedanigheid kan niet als de waardy der stukken, welke zy gesneden hebben, vermeerderen. Ik heb zelfs niet dienstig geagt, dezelve in verscheide Classen te verdeelen, hoewel zy van verscheide Landen zyn, nadien myn toeleg niet is, van alle in het gemeen te spreken, maar alleen van de voornaamste, en die, van welke wy nut kunnen trekken. Ik zal aanwyzen van wien zy geleerd hebben, om des te ligter haar manier aan te wyzen. Hunne naamen zyn genoegzaam bekend in de twee Catalogen van de Prentkonst van den Heer *Des Marolles*, waar in een onnoemelyk getal gevonden werd. Dit zeg ik, om de tegenwerping te wederleggen, die meenige op de naamen zouden konnen maaken en zeggen, dat deeze slegts verdigt kon-

nen zyn; also ik dien geleerden Man tot myn waarborg heb, welke de voorschreeve naamen eer dan ik genoemd, en de Prentkonst aangehaald heeft in de twee Catalogen, door hem in de Jaaren 1666 en 1672 uitgegeeven; en vermits het zyn eigen belang was, dat hy die beide Catalogen maakte, waar van de eene bevattede al de Prentkonst, door hem aan den Koning verkogt, en de andere 't geen hy zeedert magtig geworden was en zig wel kwyt wilde maaken, was het derhalven zyn inzicht, het oneindig getal der verscheide naamen van de Meesters, die dezelve voortgebragt of gesneeden hadden, te melden.

Dog nadien myn toelag niet myn eigen, maar wel het algemeen belang is, heb ik uit alle deeze manieren die uitgekipt, waar van ik niet gesproken heb, en indien ik eenige herhaalingen ontrent de voornaamste doc, geschied dit alleen om de andere daar van ik melding maaken zal, des te beeter te doen kennen. Betreffende het groot getal Schilders en Graveurs, waar van andere Schryvers gewag gemaakt hebben, en die ik niet nagevolgd heb, is zulks niet geschied om derzelver naspeuring te ontgaan, indien dezelve van nut had kunnen zyn; maar het is om niet tot een soort van Apokalipsis (*) te vervallen, gelyk de twee gemelde Catalogen zyn, waar in men des noods de Barbaarse en onbekende naamen en die van geringe verdiensten kan vinden, welke ik heb willen overslaan, om de aandacht, die men de andere verschuldigt is, niet te benadeelen; en op dat het getal der geene, die ik bybrengen zal, niet verdrietig zoude zyn, zal ik dezelve aanwyzen en onderscheiden, zo door het verschil der onderwerpen, welke door verscheide gegraveerd zyn, als door de Werken dier groote Mannen, waar in de verscheide Graveurs, die dezelve gesneeden hebben, omstandig zal vermelden,

Om dan myne gedaane belofte na te koomen, hebt UE. hier twee Plaatn van de meest onderscheidene Caracters der Italiaanse en buitenlandse Meesters met de uitlegging van de cyffers van aanwyzing.

(*) In 't Fransch noemd men een duistere reede, Apokalypsis.

UIT.

1

2

3

4

5

¹ & ² M ³ \$B ^{en} A
⁴ A ⁵ A ^f G ^f M ^T
⁶ L ⁷ C ⁸ T
⁹ W ¹⁰ M ¹¹ M ^f
^C ¹² B ¹³ J ¹⁴ B ⁱⁿ C
¹⁵ V ¹⁶ S ¹⁷ F ¹⁸ K
¹⁹ ⁵⁰ M ²⁰ P ²¹ M ²² R

UITLEGGING

VAN DE NEEVENS STAANDE

P L A A T,

*Waar in de Caracters van eenige Italiaansche
Prentkonst aangewezen werden.*

Het eerste Caracter is het merk van *Hiacintus da Gemignano da Pistoys*. Hy heeft twaalf stukken in 't breed gegraveerd: zynde Kinderspellen in Landschappen.

Het tweede is *Antonio Salamancha*, *exrudit*. Dit is de naam van een Koopman, welke veele Plaatens gekogt en 'er zyn naam op gesneden heeft. Zomtyds heeft hy met *A. S. exrud.* gemerkt.

Het derde wil zeggen *Sint Martyn*, van *Boulogne*, die veele Schilderyen te Fontainebleau uitgevoerd heeft. Het neevenstaande Character is het merk van *Antonie Garnier*, die dezelve gesneden heeft. Hier van zyn twaalf Schilderyen in de Capelle van Fontainebleau.

Het vierde is het merk van *Adam Mantuano*, welke de 73 boekstukken van Michel Angelo gegraveerd heeft.

Het vyfde is van *Giorgio Gbisi*, *Mantuanus*. Zomwylen heeft hy 'er *Gbisi*, *Mantuanus* bygevoegt.

Het zesde is van *Stephanus Colbenslag*, die ook *Sc. Roma* gezet en gelyk Remigius Wibert na Dominiquin gegraveerd heeft.

Het zeévende is *Castiglione*, *Genoefse*. Deeze heeft veel gesaventeert en geëst.

Het achtste van *Pietro Testa*, Schilder en Graveur. Hy heeft verscheide onderwerpen geschildert en geëst. *Joseph Caesar Testa* heeft meede voor hem gesneden.

Het neegende is het merk van een geboorte Christi na Parmesaan, dat door *Lukas Kilianus* gesneden en een stuk in 't breed van middelbaare groote is, waar in een Herder, die een Schaaap by de krib laat dansen, gezien word.

Het tiende is dat van *André Montregne*. Deeze heeft verscheide stukken gesneden, onder andere de Geboorte Christi in een groot stuk in de hoogte.

Het

Het elfde van *Marc Antonio Raimondt, Boulogne'se*, voor waereldse stukken; dewelke hy gelyk André Montregne geteekent heeft. Zomwylen heeft hy een M. met een A. die door het binnenste beentje gevlogten is, gemerkt. Aan de stukken van Raphaël heeft hy gezet, *Raphaël Urbino's*, *invent.* en daar by B. S. 't welk *Boulogne'sche Sculpt.* beteekend. 't Geen Marc Antonio na Michel Angelo gegraveerd heeft, merkte hy niet deeze Letters M. I. A. G. F. L. O. en zettede vervolgens het zelve Carac- ter van Montregne.

A. V. is het merk van *Agostino Venetiano* van Masys. Hy heeft Pourtretten en andere stukken gesneden, onder andere een in 't breed, verbeeldende de Dood met vleugels en een Boek in de Hand houdende; ook ziet men 'er verscheide Beelden op haar knien, en onderan- dere een groot en zeer mager man ten voeten uit hy heeft 'er ook 1518 bygezet.

Het twaalfde merk is van *Cberubyn Albert*, welke na Raphaël en Michel Angelo gesneden heeft.

Het dertiende is van *Silvestro de Ravenna*. Deze heeft inogelyks na Raphaël gegraveerd.

Het veertiende is dat van *Bernardus Costellus inv.* die zyn *Cartoucher*, welke door *Camillus Congius* gesneden zyn: deeze zyn merk is C. C. fecit.

C. *Bernardino Radi*, heeft mede verscheide *Cartouches* gesneden.

Het vyftiende is het merk van een Italiaansch Schilder *Il Valerio* genaamt, en die verscheide Pourtretten, Titelplaten en andere stukken gesneden heeft.

Het zestiende is het merk van *Raphaël Schiminio'se*, welke veel gegraveerd heeft.

Het zeventiende is van *Odoardo Fillaletti*, een Boulogne'sch Schilder. Deeze heeft onder andere de Bruiloft van Cana in Galilea geëist. *Jacob ab Heyden* heeft na hem gegraveerd.

Het agtiende is het merk van *Salvator Rosa*, anders *Salvatoriel*; hy was een Schilder en Graveur, en heeft verscheide Werken gemaakt: ook heeft hy tot merk S. Rosa.

Het negentiende is het merk van een St. Sebastianus, zynde een Beeld in 't verkort in de manier van Michel Angelo.

Het twintigste is het merk van *Bernard Passart*. Deeze heeft

heeft verscheide stukken gelavanteert en gesneden.

Het een en twintigste is van *Martin Rota, Sabinensis, of Sabenzanus fecit.*

Het twee en twintigste is het merk van *Luca Pennis, Romanus.* Deeze heeft veel geïnventeert en ook tot merk *Luca P. R. Georgio Mantuano* heeft voor hem gegraveerd Anno 1556.

**MERKEN van andere Italiaansche SCHILDERS en
PLAATSNYDERS, welker's Uitlegging
hier volgd.**

D. F. is *Dominico Florentino, of Dominique Barriere Florentyn.* Hy heeft verscheide stukken gesneden en ook tot merk een D. en daar binnen in een B. gelyk te zien is in de Prenten daar hy 1647 op gemerkt heeft.

L. D. is een merk, waar boven *Boulogne* staat. Hier van zyn twaalf Beelden met kleedagie en gestipt. Op andere heeft hy *Fran. Bol* gezet.

V. S. J. beteekend *Ventura Salimbenius invenit.*

Vef. S. of *Strada J. F.* Beduid *Vespasiano Strada, invenit & fecit.*

D. is het merk van *Dominiquin.*

F. B. U. J. is *Frederico Barocbio, Urbinas invenit.* Van hem heeft Philippe Thomassin de offering van de Maagd Maria in den Tempel en de Boodschap gesneden, zynde dit een groot stuk in de hoogte. *Raphaël Gualdi* en *Francisco Villamena* hebben van zyne Geestelyke stukken gegraveerd.

Paulo Calliaris, Veronezo, heeft verscheide stukken met een P. gemerkt. *Matthæo Picioni* heeft dezelve gegraveerd, en *Giuseppe Maria Metelli* een Geboorte Christi in 't breed, daar op geteekent en gesneden, waar in een Geit als in de klem, welke vruchten uit een mand wil eeten.

F. P. *Parmisana inv.* of F. P. Na hem heeft *Julio Bonasona* de twaalf Apostelen met Christus alle ten voeten uit gegraveerd, als meede de Apostelen zonder Christus in het klein gesneden. *Hendrik van der Borecht, Diana Mantuana* en *Bolswert* hebben eenige Geestelyke stukken na hem gegraveerd.

F. B. B. dat is *Francisco Bonaventura Bisius fecit.* Hy heeft na *Parmesano* gegraveerd.

Julio

Julio B. beteekent *Julio Bonaxone*. Deeze heeft verscheide stukken gesneden en ook J. B. F. tot merk.

Petr. Sf. Barto Sc. Roma. is het merk van *Pietro Santo Bartol.* Hy heeft de daaden van den Keizer Constantinus in Fresco door *Julio Romano* gegraveerd; daar zyn agt Friezen en agt kleine stukken, enz.

B. M. met drie V. is het merk van *Bernard Malpuce*, een Mantuaans Schilder. Deeze zyn graveerzels met wit en als groenagtig gehooft en zweemen na het Gottisch. Onder andere een klein Beeld van St. Sebastiaan I. V. en een Waereldskloot, welkers kruis te onderste boven legd; dit is het merk van een stuk, waar in veele Vrouwen, die na een Gordyn vlugten.

J. B. B. *inv.* door de eerste B. loopt een streep en een soort van S. aan de tweede B. Dit merk beteekent *Joan Battista Brixano. invenit.*

Een F. waar door een S. geslingerd, is het merk van een Beeld van Magdalena in een wildernis leggende; door Titiaan geschildert.

B. F. V. F. wil zeggen *Battista Francus, Venetus. fecit.*

S. P. F. is *Stephanus du Perac, fecit.* Hy heeft verscheide andere stukken van Titiaan gesneden.

Een T. met een S. die laager loopt door het beentje geslingerd. Is het merk van een stuk, verbeeldende Venus, die zig kamt en wiens rug gezien word.

Een J. met een C. door het beentje geslingert, ook staat 'er by 1545. Is een stuk van een Gastmaal, waar in allerley groote Beelden zyn.

Een Æ. met het ander gekruist, dewelke de T. uitmaakt, of wel Æ. en de T. wat hooger is het merk van *Tempeest*

A. C. P. is *Hannibal Carraccio pinx.* Agof. C. Sc. is *Agostino Carraccio pinxit.*

J. B. F. of *Belli fecit*, ook wel *Jacomo Belli, Gallus fecit.* Dit zyn de merken der stukken van de Gallery van Farnese, enz.

Carl. Casso. of *Car Cassius fecit* insgelyks *Tim. Guill. Sc.* of S. G. Sc. is *Simon Guillain Sc.*

P. S. F. *Petrus Stephanonius fecit.* Is het merk van verscheide stukken na de Caracci's gesneden.

N. C. F. is *Nicolas Chaperon fecit.* Deeze heeft de lo-gies van Raphaël in het jaar 1649 gesneden.

M. Ang. Bon. is *Michaël Angelo, Buonarrotti.*

N. B.

N. B. L. F. is *Nicolaas Beatritius, Lotbaringius fecit.* Ook heeft hy tot merk een N. en een B. met de rug tegen het binnenste beenje, en een L. *fecit.*

A. V. of E. V. is *Aeneas Vicus.* Hy heeft verscheide stukken na eenige Italiaansche Meesters gesneden.

Ant. *Laffreri Sequanus,* heeft een groot getal Prenten van differente Basreliven, als meede Antique stukken en verscheide Gezigten verkogt.

Mel. *Giri* is *Melchior Girardina,* welke Schilder van den Kardinaal Ant. Barberini was.

G. R. B. F. B. C. *Aques Sc.* Hier meede is gemerkt een groot Reuzen gevegt in vier Blaaden, zynde stukken met hoogzels. De Letters beteekenen *Guido Rbeni, Bononiensis fecit. Bartholemeo Coriolano Aques Sc.*

B. B. A. F. is het merk van een Pourtret, waar op staat. *Baccio Bandinelli Florentinus fecit.* en N. D. *la Casa Lotbaringius fecit.*

A. L. P. J. en laager het merk van *Odoardo Fialetti.* Dit beteekent *Antonio Lisinio Pordenone, invent. Odoardo Fialetti fecit.*

UITLEGGING

VAN DE VOLGENDE

P L A A T.

Waar in de Merken van eenige Neederlandse Prenten.

Het eerste is het merk van *Henricus Goltzius.* Hy heeft uit eigen vernuft na *Raphaël* en verscheide andere gesneden.

Het tweede is dat van *Jacques Grand' Homme,* welke Pourtretten van Aarts-ketters en andere gesneden heeft.

Ook is dat het merk van *J. G. van Vliet.* Deeze heeft zyn naam naar het merk gesneden en na de manier van *Rembrand* graveerd.

Het derde is van *Cornelis Berghem.* Na het merk zettende hy *ergbem;* dog zyne stukken zyn door *Jo. Vischer* gesneden en bestaan in Landschappen.

II. Deel.

F

Nr.

Nicolaas Petrus Bergbem heeft insgelyks Landschappen geschildert.

Het vierde is van *Flamen*, die na dit merk gezet heeft *Flamen fecit*. Het zyn onderscheidene stukken van Gediertens, Landschappen en Vogelen.

Het vyfde is het merk van *Peter van der Nolpe*, welke verscheide Snaakeryen enz. gesneeden heeft.

Het zesde is dat van *Theodorus van Tulden*, die insgelyks verscheide Snaakeryen enz. gesneeden heeft.

Het zevende is van *Francesco Villamena*.

Het agtste daar oons naast staat, wil zeggen *David van Boons inv.* deeze stukken zyn ook gemerkt *P. Serwouter Sc.*

Het negende is het merk van *J. G. Bronkborst*. Dit zyn Landchappen ook *C. P.* gemerkt, het welk *Cornelis Poelenburg pinxit* beteekent.

Het tiende is een merk daar *osterman Sc.* naast staat, dit is van *Lucas Vosterman*. Hy heeft na *Raphaël*, *Rubbens* en van *Dyk* gesneeden.

Het elfde is het merk van *J. Sienredam*.

Het twaalfde merkte *Jacob de Gheyn*. Hy heeft onder andere na *Carel van Mander* gesneeden.

Het dertiende is van den *Plaatnyder*, dewelke verscheide stukken na *Pieter Breugel* gesneeden heeft.

By het veertiende merk staat *fecit*. Het zelve word op differente Landschappen van *Hendrik Clieven* gevonden.

Het vyftiende beteekent *Schelde a Bolswert*, wanneer hy zyn naam niet heeft willen zetten.

Het zestiende beduid *Rembrand*. Ook heeft hy van *Rbyn inv.* gemerkt.

Het zeventiende, daar *olyn* naast staat, zyn Landschappen door *J. van de Velde* gesneeden.

Het agtiende is *Antony van Waterloo fecit & inv.* Dit zyn eenzaame Landschappen enz.

Het negentiende is een merk, waar naast staat *Hispanus*, beteekenende *Joseph de Rivera* genaamd *Hispanjolet*. Deeze heeft veele verschillende stukken gesneeden, en ook het zelve merk, dat na het agtiende volgt, gebruikt.

Het twintigste is het merk van een zittende Maagd *Maria* enz. In dat stuk is een Boek, waar op *Magnificat* geschreeven staat *Mich. Ang. inv.*

Het een en twintigste merk word gevonden op een stuk, verbeeldende een zittende Maagd *Maria*, gekleed

¹ IG ² G ³ B ⁴ AB
⁵ N ^{of} N ⁶ M
⁷ R ⁸ DB ⁹ B
¹⁰ LA ¹¹ S ¹² IG
¹³ AE ¹⁴ A ¹⁵ B ¹⁶ R ¹⁷ M
¹⁸ AV ¹⁹ S ^{of} P ¹⁹ B
²⁰ B ²¹ AR ²² S ²³ V XH

na den trant van Albert Durer, en verscheide andere stukken, waar op hy ook 1510 gemerkt heeft.

Het twee en twintigste merk word gezien op een Prent van de Maagd Maria, op een halve Maan staande enz.

Het drie en twintigste is het merk van een stuk, verbeeldende St. Veronica, het afdrukfel van het aangezicht van Christus houdende.

MERKEN van andere *Neederlandsche* SCHILDERS en PLAATSNYDERS.

F. V. F. dit beteekent *Francisco Villamena fecit*. Hy heeft in 't groot het laatste Oordeel gesneden. Zomtyds merkte hy ook *F. Villamena fec.*

L. S. is *Lambert Sautius*. Deeze was van Luyk en heeft verscheide stukken geïnventeert en gesneden.

L. L. is *Lambert Lambert*, die verscheide onderwerpen van zyn eige uitvinding gesneden heeft.

T. met een C. door het beentje van de T. is *Theodorus Cruger*; deeze heeft verscheide stukken gesneden.

Utenwoal inv. C *Swanenburg Sc.* Dit zyn dertien Prenten, verbeeldende de wyze van Regtspleeging van verscheide Volkeren.

Matbam daar by is een J. die uit het eerste beentje van de M. komt, om *Jacob* te beteekene.

A. met een V, die uit het tweede beentje van de A. komt, waar na *Venne W. Delft Sc.* staat. Dit wil zeggen *Andries van de Venne. pinx. Witbetmus Delft Sculp.* Dit zyn verscheide Pourtretten.

S. F. Sc. dit is *Simon Frisius Sculpst.* Hy heeft verscheide Pourtretten na *Henricus Hondius* gesneden.

W. en tegen het laatste beentje staat *Buytenwech inv. G. V. S. fecit*. Dit wil zeggen *G. van Scheindel fecit*.

L. K. A. is *Lucas Kilianus. Augustianus Sc.* Hy heeft na *Tintoret*, *B. Spranger* en andere gegraveert: maar de Prenten, die hy na *Parmesaan* gesneden heeft, zyn in de Italiaansche stukken met nommer 69 gemerkt. Ook is 'er een *Wolfgangus Kilianus* geweest.

J. L. is *Johan Lievens*. Deeze heeft verscheide stukken na den trant van *Rembrand* gesneden.

De Prenten met een groote A. en een V. in malkander gemerkt, en daar na *Offade P.*; waar by nog de twee zelfde Letters door elkander gellingert; tegen *Doet fecit*

is Grotresco Werk, en andere Nagtgezigten in de trant van *Rembrand*, enz.

Elsheimer P. H. Goudt Sc. Deeze zyn ook zeeven fraaye nagten in een zwarte manier.

Pe. V. Borcht inv. & Sc. Dit zyn Landschappen in een zwarte manier, op de manier van *Hans Bol*, gesneden door *Peter van der Borcht*.

Wilhel. van Boons, heeft de vier Elementen gegraveerd. Het zyn Landschappen door *J. van de Velde* en verscheide andere gesneden.

H. en *Bol* tegen het beentje van de H. is *Hans Bol*, in Landschappen, enz.

L. V. U. *fecit.* is *Lucas van Uden*. Hy heeft Landschappen na *Titian* gesneden.

Een A. met de rug tegen *Botb* is *Andries Botb*, die eenige stukken Grotresco na zyn Broeder *Jan Botb* gesneden heeft.

De beloofde Catalogen zal ik nu hier laten volgen, te weeten van

Claude Mellan, *Antonio Tempest*, *Willem Baur*, De twee *Bloemaart's*, *Callot*, *La Belle*, De *Sadeler's* ten deelen, en de Werken van den Heer *Pousfyn*.

D E

W E R K E N

V A N

C L A U D E M E L L A N,

*Schilder en Plaatsfnyder van den Koning
van Frankryk,*

Gesneden na J. Tintoret, Daniël du Moutier, Simon Vouët, Antonie Pomerancie en Nicolaas Pousfyn.

C*laude Mellan* heeft by de Schilderkonst de Graveerkunde gevoegt, en dat op een manier, die hem alleen

leen eigen was. Hy behaalde een grooten roem door de onderscheidene Prenten, die hy zo te Romen als te Parys gesneden had, in welke laatstgenoemde Stad hy meede de eer genoot, voor den Koning van Vrankryk te werken, 't geen hy met zulk een groote lof gedaan heeft, dat ik my verplicht vinde, 'er een lyf van aan het gemeen meede te deelen, op dat de Beminnaars deezer konst niet twyffelen aan 't geen zy zoeken.

Men moet opmerken, dat al 't geen hy te Romen en te vooren gegraveerd heeft, een manier is, die dubbel sneê genoemd kan worden, zyn tweede manier is enkel sneê.

Geestelyke stukken.

Zeven onderscheide Maria Beelden, namentlyk een met het Kind Jesus en St. Joseph; een stuk in de breette.

Een dito ten halver Lyf, hebbende in de eene hand een Roos, welke zy aan het Kindeke Jesus vertoont, 't geen in doeken legt. *Sim. Vouët, P. Claude Mellan Sc.* dubbel sneê.

Een dito met het Kindeke Jesus zittende, en daar by een Colom, staande alleen in een Landschap. Dit is een stuk in de breette. *Sc. Anno 1650.*

Een dito aan de stam van een Boom zittende, waar by het Kindeke Jesus: dit is ook een groot stuk in 't breed.

Een dito, in een breed agtkant; in het verschiet staa St. Joseph hout te zaagen, en op de vier hoeken zyn vier kleine Historien van het oude Testament verbeeld.

Een dito de kleine Joannes op zyn kniën leggende, ter linker zyde is een Wapen. Dit is een stuk in 't breed van 't jaar 1635.

Een dito op de Wolken zittende, en St. Franciscus knielende, die de voeten van het Kind Jesus kust.

Een H. Familie, zynde een stuk op gelyke wyze als *Nantuet*, zedert tot zyn Thesis in de Philosophie, gesneden heeft.

Een Beeld van Christus tegen over de Maagd Maria, jong verbeeld; zynde twee Borstbeelden halver Lyf in ovaalen, het een aan de Koninginne Moeder, en het ander aan Lodewyk den XIVde opgedraagen.

Een St. Joseph, zynde een Borstbeeld, in een ovaal van gelyke groote als 't voorige.

Een Christus Beeld, en dat van de Maagd Maria bejaard,

tegen elkander over; zynde twee groote stukken ovaalwyze, welke hy beide geschildert en getneeden heeft; de Maagd Maria in het jaar 1650 en Christus in 1652 op het eene staat *Salutate Mariam* en op het ander *Adorate Dominium*.

Een Maria Boodschap in 't groot, met het Wapen van Bouillon onder een van de hoeken, in 't jaar 1666.

Een Kindeke Jesus in de Kribbe, met verschyning van Engelen; een groot stuk in de hoogte: de grond is met Kruisfen bestrooid. *M. imp. & sec.* 1662.

Het Beeltenis van 't hoofd Christi op de doek van St. Veronica; een groot stuk in de hoogte in het jaar 1649 in het geheel in een enkele trek in de rondte

Een Christus in den Hof van Getzemané en de Apostelen slaapende; een groot stuk in de hoogte: de grond is dubbel snee, opgedraagen aan den Heere Gaspard de Daillon du Lude, Bischop van Alby.

Een Geesfeling Christi, een groot stuk in de hoogte, opgedraagen aan den Heer Fouquet, met een Wapen onder aan in het jaar 1649.

Christus door de krygsknegten geleid werdende: boven op de Prent staat *Pater ignasce illis*, enz. en onder aan 1659; een groot stuk in de hoogte.

Een *Ecco Homo* in het verschiet; op den voorgrond is een bedrukte Maagd Maria ten voeten uit, en aan de andere kant vertoont zig St. Johannes: een groot stuk Anno 1685.

Een Crucifix, zynde een groot stuk in de hoogte, waar in een Magdalena het Kruis omhelzende verbeeld is.

Een ander groot Crucifix van twee groote bladen, aan den Koning opgedraagen. *Mel. P. & Sc.* Onder aan ziet men Adam en Eva aan den voet van het Kruis leggende.

Item een ander Crucifix, bestaande in verscheide bladen.

Nog een klein Crucifix alleen verbeeld. *Mel. Sc.* 1665.

Een ander klein Crucifix met een Magdalena, onder aan met het Wapen van een Abt.

Een groot stuk in de hoogte, daar in het verschiet een Crucifix gezien werd, en op de voorgrond St. Petrus biddende. *Sc.* 1687.

Een bedrukte Maagd Maria; een groot stuk in de hoogte: op den voorgrond ziet men Christus op het Graf: waar

waar op gefchreeven staat, *Factus obediens usque ad mortem.* Sc. 1683.

Item een andere bedrukte Maagd Maria in 't klein.

Nog eene dito, een groot stuk in de hoogte, verbeeldende hoe Christus ten Graven gedraagen werd; in het verschiet ziet men de Berg Calvarien en de drie Kruisen. Mel. 1678.

Een Verryzende Christus., zynde nog op het Graf, waar op gefchreeven staat. *Per se resurgens*: een groot stuk in de hoogte. Sc. 1683.

Een groot stuk in de hoogte met Historien van het H. Sacrament, boven in ziet men God den Vader.

Een ander groot stuk in de breedte, met zinnebeelden op het H. Sacrament., dat op den Altaar staat; boven is geschreeven: *Omnes genua flectatur.* in 't Jaar 1683.

Een Kerk-vergadering; een groot stuk in de breedte: in het midden is een Tafel, daar op een Boek, waar in geschreeven staat: *Evangelia.* Mel. inv. & Sc. 1665.

Stukken van het Oude Testament.

De brandende Braambosch; een groot stuk in de breedte. M. Sc. 1663.

Rebecca, de Kameelen van Abrahamus Dienaar drenkende; een groot stuk in de breedte. J. Tinsoret. P. Mel. Sc.

Judith; een groot stuk.

Dalila, het hair van Samson snydende; een vierkant stuk van middelbaare groote.

Vier andere kleine stukjes van een groote, namentlyk:

Loth met zyne twee Dogters; een Romeinsé Charitas; Herodias, het hoofd van St. Joannes draagende; en een Judith.

Drie stukken tot een Getyde Boek in Octavo gediend hebbende; namentlyk de Geboorte, de Verryzenis, en de Zending des H. Geests.

Verscheide Geheimenissen in Duodecimo, zynde een vervolg van veertig kleine stukjes, waar in niet veel werk van belang is.

*Verscheide onderwerpen van Heiligen, zynde
grootte stukken.*

Een St. Petrus Nolasco; een stuk in de hoogte met Historie Beeldjes verciert en onder met een wapen. *Mel. fec. Romæ.*

Een St. Ambrosius, die den Keizer Theodosius te rug stoot; een stuk met Historie Beeldjes verciert, waar op men geschreeven ziet, *Apostolici Vigoris Exemplar. Mel. Sc. Anno 1681.*

Een St. Augustinus, verbeeldende het oogenblik zynes Bekeering in den Hof van Philippus; een stuk in de hoogte met schrift onder aan. *Sc. 1660.*

Een St. Augustinus in de Woestyn biddende.

Item een andere van deeze verschillende.

Een St. Gregorius, zittende te schryven aan Childebertus, Koning van Vrankryk. *Sc. 1681.*

Een St. Hironymus voor een Crucifix op de grond zittende; een stuk in de hoogte. *Mel. inv. & Sc. 1665,* men ziet 'er in een hand, welke een keilsteen vast houdt, waar op geschreeven staat *Præterita & futura meditantis effigies.*

Een St. Bruno in de Woestyn biddende; een stuk in de hoogte: de geheele grond is dubbel snee.

Item een andere St. Bruno in het klein. *Mel. Sc. 1620,* dubbel snee.

Het leeven van St. Bruno; vier grootte bladen in de breette, verbeeldende het eene dien H. het kleed zynes instelling aan een Geestelyken overgeevende; in het ander zyne Broeders vermaanende en hen zyne instellingen geevende; in het derde zyn intrede in het Concilie, en in 't vierde vertoonende de H. Hostie aan de Krygsknegen.

De Ouders van de Maagd Maria; een groot stuk in de breette; men ziet 'er St. Anna, St. Joachim, St. Joseph, St. Joannes den Evangelist en St. Bernardus. *Sc. 1648.*

Een St. Ignatius; zynde een groot stuk in de hoogte, waar op geschreeven staat: *Ego Vobis Romæ Propitiusero.*

Een St. Dominicus ten voeten uit, in een Landschap; men ziet 'er een hond in, een Flamboy draagende; een groot stuk, dubbel snee.

Een St. Benedictus op de Wolken biddende, waar in een Waereldkloot; een stuk in de hoogte.

Een

Een St. Bernardus, knielende en het Kruis aanbeddende.
Een St. Alexis, onder de trap leggende. Sc. Anno 1649.

Een St. Claudius op zyne kniën voor het Kruis in overdenking leggende. Sc. Anno 1664. Alle groote stukken in de hoogte.

Een St. Ignatius en St. Franciscus Xaverius; een hart met haar beide vast houdende. Dit is een stuk in 't breed met Historie Beeldtjes.

Een St. Franciscus op zyne kniën en een Kruis aan zyn voeten; een groot stuk in de hoogte, opgedraagen aan den Kardinaal de la Rochefoucault. Sc. 1638.

Een St. Franciscus op zyn uiterste leggende.

Een St. Johannes in zyn Jeugd, in de Woestyne; opgedraagen aan den Kardinaal Francisco Barberini: de grond is dubbel snee. *Mell. Sc. 1629.*

Een St. Franciscus da Paula, by wien een Engel een Schild houdende, waar op geschreeven staat *Charitas. Cl. Mell. inv. & Sc. Romæ.*

Een andere Franciscus da Paula, Historischwyze en op een andere manier behandelt door den Heer *Vouët*, en ook door *Mellan* te Romen gesneden.

Een kleine Franciscus da Paula, in overdenking tegen een Altaar leunende. *Mell. inv. & Sc. Romæ 1627.* dubbel snee.

Een St. Gaëtanus op zyne kniën het Kind Jesus aanbeddende, het welk de Maagd Maria hem vertoont

Een groot stuk in de hoogte, verbeeldende St. Paulus ten Hemel opgetoogen wordende. *Mel. Sc. Anno 1674.*

Andere Heilige van versobeide groote.

Agt kleine stukken, Apostelen verbeeldende, zynde in de hoogte; namentlyk: Een Christus Beeld; Een St. Johannes; Een St. Jacobus, de Meerdere; Een St. Bartholomeus; Een St. Simon; Een St. Thomas; Een St. Mattheus; Een St. Lucas den Evangelist, de Maagd Maria schilderende. *Sim. Vouët Sc. in het Jaar 1625.* Alle dubbel snee; en Een St. Stephanus ten voeten uit, met dit opschrift *Ego video celos apertos.*

Een Bescherm-Engel en de Hoop; zynde twee kleine stukjes van gelyke groote, welke tot een Boek in Duodecimo hebben kunnen dienen.

Een Bescherm-Engel, welke een Zieltoogenden op zyne kniën houd, en een St. Nicolaas van Tolentynen knielende.

Item een ander Bescherm-Engel met een kleinen Zieltoogenden, aan wien men drie Broodjes toereikt. Ook ziet men 'er een St. Nicolaas van Tolentynen.

Een St. Rupertus. *Mellan inv.* waar by geschreeven staat *E. Moreau Sc.*

Een St. Ildefonsus, St. Laurentius, St. Sebastianus en St. Anzelmus: alle kleine stukjes in de hoogte.

Verscheide stukken van Sanctinnen.

Een Ste. Catharina knielende; een groot stuk in de hoogte met Historie Beeldjes verciert. *Simon Vouët. P. Mell. Sc. Rome*: aan den Kardinaal de la Valette opgedraagen in 't Jaar 1625.

Een Ste. Theresia, voor een Altaar staande; een groot stuk in de hoogte, aan den Koningin van Frankryk opgedragen. *Mel. P. & Sc. 1661.*

Een Ste. Theresia, voor een Altaar knielende, *Mel. Sc. 1675.*

Een ander klein Beeld van St. Theresia; een stuk met Historie Beeldtjes, door den Ridder Bernini in marmer gehouwen.

Een Ste. Clara, leggende op haar kniën voor het H. Sacrament; een groot stuk in de hoogte.

Driederley Beeldtenissen van Maria Magdalena; namentlyk: Een Zieltoogenden met de elleboogen op een Rots leggende, en door de Engelen ondersteunt werden; een groot stuk in de hoogte, waar in een Landschap. *Mell. inv. & fec. Roma Anno 1627.* Dit stuk is opgedraagen aan Nicolas Fabrice Peyrese en is dubbel snee. Een tweede, zynde een groot stuk in de breedte, ten deelen dubbel snee. Dit is een leggende Magdalena met de eene hand op haar knie en het Kruis by haar leggende. In eenige drukken ziet men het Wapen van den Heer Cancelier Segnier. Een derde Magdalena van middelbaare groote op haar mat leggende. *Mell. inv. p. & Sc.* en is opgedraagen aan Guilielmo Barclaio, Jansz.

Een Ste. Bauma.

Sancta Maria de Socos, Edele Maagd van de Orde van O. L. V. der Barmhertigheid: een Beeld ten voeten uit, ver-

verbeeldende op de Zee te staan. *Mell. inv. & Sc. Roma.* zynde dubbel snee.

Een Ste. Apolonia, Ste. Sufanna, Ste. Lucia, Ste. Ursula en het H. Geloof, houdende een Kelk; alle kleine stukjes in de hoogte.

Vier groote stukken, die in malkander gevoegd worden, boven aan zyn twee groote ovaalen, de Pourtretten van van St. Petrus Nicolasco en St. Raymundus, beide Martelaars en Biegtvaders der Koninglyke Orde der Barmhertigheid. Deze stukken heeft *Mellan* te Rome gesneden.

Nog een stuk Foliant's groote in de hoogte, genaamt de Capucynerye, vermits 'er veele kleine Capucynen en een hunner gebouwen in gezien worden.

Pourtretten van Claude Mellan.

Zyn' eige Pourtret in 't vierkant middelbaare groote, staande in een doorsneeden wambuis; hy heeft zig zelfs te Rome begraveerd in 't Jaar 1635.

De Paus Urbanus de VIIIste 56 jaaren oud zynde. *Mell. Sc. Roma.* Anno 1624. in 't vierkant met zyn Wapen. *Simon Vouët. P.*

Iem een ander kleiner, meede in het vierkant, als op een Prent verbeelt.

Nog een dito kleiner, ook vierkant in 't Jaar 1631 gesneden, een weinig dubbel snee, en het Vleesch gestipt.

Een St. Carolus in 't klein, halver Lyf voor een Crucifix in overdenking staande.

Een St. Franciscus in zyn kist dood leggende, een klein stukje in 't breet.

Het afbeeldsel van het Zilver hoofd, door de Zilver-smids voor de Reliquie van St. Eloi gemaakt; een stukje in de hoogte middelmatig van groote. *Mellan. Sc. Roma* dubbel snee.

Vera Effigies Sancti Dionysii Areop., zynde een rond, de helft van 't ovaal met Bloemer. 'Er zyn twee Engelen die een Lauwerkrans vast houden, en daar boven een Hemel-Glorie, waar in de naam *JESUS*, en op zyde St. Michaël en St. Ludovicus. Dit stuk is in 't breet en dubbel snee.

De Koninginne Moeder Anna van Oostenryk, in 't gewaad van een Weduwe, zynde een groot ovaal.

Lodewyk de XIVde in zyn kinderlyke jaaren in doorsneden kleederen, ten halver Lyf in een ovaal.

De

De Kardinaal Armand de Richelieu, zittende te schryven; een stuk in de hoogte en ontrent vierkant.

Item een ander denzelven verbeeldende, in een Borststuk ovaalsgewyze, met een vierkante Bonnet op zyn hoofd en onder met een Wapen, in dubbel snee.

De Kardinaal Mazaryn in een groot ovaal met zyn Wapen onder aan.

Item een ander in een klein ovaal van Lauwerblad, door twee Koninglyke handen ondersteund en een strik, waar op met Letters staat *Æceptus Utrique*.

De Kardinaal Guido Bentivoglio in een ovaal, dubbelt snee.

Alfonfus, Kardinaal en Aarts-Bischof van Lions. *Mell. fec. Romæ*. Dit is een Pourtret in 't vierkant.

De oude Kardinaal de Retz, in een groot ovaal en onder aan een klein Wapen.

Een ander dito nog ouder, in zyn Wapen zyn twee stokken, die als Lelien uitloopen.

De jonge Kardinaal de Retz, in een groot Ovaal.

De Kardinaal de Bouillon, een Borstbeeld op een Pedestal, waar op het Wapen staat. *Mell. del. & Sc. 1673*.

Alfonfus, Kardinaal Aarts-Bischof van Lions, een vierkant Pourtret. *Mell. fecit Romæ 1636*.

Den Heer Coeffeteau, Bischof van Marseille, met een vierkante Muts op. In het midden van de agtergrond staat *Du Moutier P. Mell. Sc.* Dit stuk is in 't vierkant.

François de Villemonté, Bischof van St. Malo; hy heeft een Manteltje om; dit is een Borstbeeld, met een Wapen onder aan, gemerkt in 't Jaar 1671, zonder naam.

Alfonse Delbel, Bischof van Orleans, in groot ovaal, met een klein Wapen onder aan.

Claude de Rebé, Aarts-Bischof en Primate van Narbonne, ten halver Lyf, in 't vierkant.

Victor le Bouchillier, Aarts-Bischof van Tours, met een Wapen onder aan. *Mell. Sc. 1658*. Dit is met agt hoeken in Eikenblad.

Jean Pierre Cannel, Bischof van Bellay, in 't vierkant.

Hardouin de Perefice, Aarts-Bischof van Parys, met agt hoeken in Eikenblad, onder aan een Wapen 1667.

Annas de Levi de Vantadour, Aarts-Bischof van Bourges. Dit is vierkant en schynt op een ander Blad te leggen, en onder aan een Wapen.

De

De Heer Grillet, Bisfchop van Uzez, een Borstbeeld, onder aan met een spreekend Wapen.

De Abt van Marfillac.

Johannes a Bosco Olivarius, van de Orde der Celestijnen, te Romen gestorven. Hy is met een groote Baard verbeeld. *Mel. Sc.* zynde dubbel sneê.

Pierre de Gasfendi, in 't vierkant.

Etienne de Cæsenne, Generaal der Capucynen Monniken, te Parys viliatie doende; zynde een Pourtret in 't vierkant.

Jerome Narnien, vyfde Generaal der Capucynen; in een vierkant stuk, met twee handen een Boek houdende, dubbel sneê.

Pater Joseph van Parys, Capucynen Prediker; klein stukje, in het vierkant.

Pater Ivez van Parys, Capucynen Monnik; in het vierkant. *Sc.* 1677.

Pater Charles de Gondren, tweede Generaal der Paters van 't Oratorie.

Pater Charles Favre, Abt van St. Genoveva, in een ovaal.

Pater de Lingendes. *Mell. del.* 1642. & *Sc.* 1661.

Philippe Theobalde, hersteller van de Orde der ongeschoeide Carmeliten; in een klein ovaal, en onder twee kleine rondtjes.

Pater Jerome de Nancy.

Een groot stuk, waar in Pallas gezien word, met d'een hand het Pourtret van François de St. Martin, Abt van St. Jean de Soissons, vast houdende, en met de andere hand zyn Wapen met Zeegen-teecken en agter het zelve.

Twee verschillende Pourtretten van Hendrik van Savoyen, Abt enz. Het eene in een Tabbard en het ander met een Mantel om; een vierkant Pourtret, kleinder en zonder Wapen.

Pourtret van een jong Kind, halver Lyf, met een das om, in een groot ovaal met Festons van Eikebladeren rondsom en een Wapen, waar in onder andere een Lotharing's Kruis. *Mel. Sc.* 1659.

Michel de Marolles, Abt van Villeloin; agtkantig 1648.

Louisa Maria de Gonzaga, Koninginne van Polen; groot ovaal 1645.

De Prins van Conti, in een Abts gewaad; een ovaal Pourtret, onder met een Wapen en Cyffers.

De

De kleine Hertog van Guise.

Hénry de Montmorency; een klein Borstbeeld in een ovaal.

Jean de St. Bonet de Thoiras, Marschalk van Vrankryk; een Borstbeeld in een agkant, als in een Prent.

Charles de Crequi, Hertog van Lesdiguières. *Mel. Sc. Roma.* in een ovaal 1699.

Louis de Valois, Graaf van Alais enz.; een gewaapend Borstbeeld, met het Kruis van den H. Geest Orde.

Een ander dito in een Cartouche, door de Victorie gehouden werdende en twee andere stukken in 't breec.

Een Agent van den Hertog van Parma.

De Cancelier Pierre Seguier, zittende. *Mel. Sc. 1630.*

De President de Mesme, de Vader; in een ovaal met een Wapen.

De President de Nesmond, de Vader; Borstbeeld in 't vierkant, als een Prent, onder met een Wapen.

Piëre Molé, President en Zegelbewaarder, met een Wapen.

De Heer de Longueil, in een ovaal met een Wapen daar onder.

De Heer Perault, President; in een ovaal met een Wapen.

De Heer Berrier; in een ovaal met een Wapen. *Mel. Sc. 1667.*

Nicolaas Claude Fabrice de Pereise, Raadsheer in het Parlement te Aix in Provence, enz.; in 't vierkant.

De Heer de Marolles, de Vader; een vierkant stuk.

Agatha van Chatillon, Gemalin van den Heer de Marolles, een stuk in 't vierkant.

Antonie d'Espeisses, Regtsgeleerde; een groot Poutret in 't vierkant, met schrift onder aan.

Charles de Pougues, Regtsgeleerde, meer als halver Lyf; in dubbel sneé.

Louis van Orleans; groot ovaal in een Cartouche; in 't rond is geschreeven *Stat Solido*.

De Heer Foucquet, Staats-Minister, ten halver Lyf, in een ovaal.

De Heer Omer Talon, ten halver Lyf; onder met een Wapen.

De Heer de Mesmes.

De Heer Daubray, Regter in Civiele zaaken; in een ovaal halver Lyf, met een Wapen daar onder.

De

De President van Verdun, onder de drie Mortieren. Dit is een vierkant Pourtret.

Henricus Blacvodæus, Henricus Zoon, Doctor in de Medecynen te Parys. Hy heeft 's Konings Medecyn-Meester en Professor geweest; dit is een klein ovaal, met agt vaarsen.

Raphaël Menicucius. *Celeb. in Utroque orbe terrarum.* Dit Pourtret is in 't vierkant. *Sc. Roma.*

Joseph Truillier, een Fransch inwoonder te Romen, 's Konings Medicyn Meester, als meede van de Pausse-lyke Familie; in een ovaal halver Lyf. *Sc. Roma.*

Jean Habert, Ridder van Montmort; een Pourtret in een groot ovaal met toeëigeningen. *Mel. Sc. 1640.*

Anna Huead, de la Brosse, gemalin van Jean Habert.

Henri Louis Habert de Montmort, met een Tabbaart aan; een groot ovaal.

Henrietta Maria de Bualde van Frontenac, zyne gemalin. *Mel. Sc. 1641.* in een groot ovaal.

De Zuster van den Heer de Montmort, meede in een groot ovaal.

Leonard Philaras: deeze naam staat in Griekse Letters. Dit is een Borstbeeld in een zeskantige lyft. Noch is 'er een vignet op de konsten met zeege-teekenen; 't geen op het Pourtret volgen moet.

Marcellus Joanetus Asculanus, is een klein ovaal met Cartouche. *Sim. Vouët P. Mel. Sc. Roma.*

Abel Servien, Marquis de Sablé enz. ten halver Lyf, en in het vierkant als in een Prent.

François de la Motte le Vayer, agthoekig Anno 1648.

Het Pourtret van Roufard, en dat van een fraije Juffrouw van wien hy in een Boek spreekt; twee kleine o-vaale Pourtretten tegen elkander aan, in dubbel snee. *Mel. Sc.*

De Heer de Balzac, halver Lyf in 't vierkant, met vier Latynsche vaarsen onder aan.

Wilhelmus Barclaius, de oude; met een Wapen van zyn Voorouders.

Joan Barclaius, kleinder dan de andere, te Romen ge-graveerd; hy heeft een doorsneede Wambus aan. *Dumontier P.*

Een andere met een doorsneede Wambus met banden, een Gordyn boven zyn hoofd. Dit stuk is wat grooter.

Nog vind men een ander, waar in de banden over-sneeden zyn.

Jeronimo Flesquaubalde, Organist in de St. Pieters Kerk te Romen; in een klein ovaal.

Gabriël Naudé, een Parysenaar, Bibliothecaris van den Kardinaal Mazaryn; dit is agtkantig.

Vincent Justinien F. de Joseph; een Borstbeeld in een ovaal. *Mel. del. & Sc. Roma* 1631.

Margareta d'Estampes; een Borstbeeld in een ovaal. *D. Dumontier P.* 1625. *Mel. Sc.* 1638.

Virginia da Vezo da Vetelli, Schilderes Gemalin van Simon Vouët; in een klein ovaal. *Mel. Sc. Roma* 1626.

Anna Maria Vayanini, een Florentynse Schilderes en Plaatwyderes. Dit is een klein Pourtret.

Madalena Corvina, Romeinsche Schilderes in Miniatuur. *Mel. Sc. Roma* 1626.

Een Vrouw met een Paarl op het Oog.

Een kleine Vrouw, halver Lyf met twee handen, waar meede zy een Kelk vast houd, welke zy openen wil, het Vleesch is gestipt.

Henrietta Anna, Princes van Groot-Brittanje; klein Borstbeeld op een Voetstuk.

Twee andere Pourtretten van differente Vrouwen, zonder naam.

Mevrouw de Chantal, zynde verbeeld als knielende en op de Wolken biddende; onder ziet men de zielen in 't Vagevuur. Dit is een stuk in het vierkant.

Zuiter François Habert de Fontevrault, overleeden te Haubrierts, oud 50 Jaaren, in 't klein.

De Eerwaarde Moeder François de St. Marie de Berthillier, Geestelyke van de onbevleete Ontfangenis van de derde Orde van St. Franciscus.

Andere Pourtretten tot eenige Historische stukken.

De Koninginne Moeder agter den Koning, als een jong kind, verbeeld, zittende, en aan zyne voeten de Scheepenen en Prevooft der Kooplieden, met hunne Wapenen en naamen onder aan; ten tyden de Prevooft Macé le Boulanger in bediening was.

De Neederlegging der Regeering van 't Koningryk door de Koninginne Moeder en Regentes gedaan in handen van de Koningin des Vreedes, vertoonende Lodewyk den XIVde en Philippus van Orleans aan de Maagd Maria. Dit is een groot stuk in de hoogte.

De

De Koninginne Moeder by haar graf; een groot stuk in de breedte, zynde een Mauzoleum of Praaigraf, zittende onder aan het zelve een Vrouw, welke het Pourtret van de Koninginne houdt en aanziet, waar by geschreeven staat *Pour me consoler &c.*

Een Historisch stuk in 't breed, waar in de Faam met de eene hand een Trompet houdende, en met de andere een Pourtret zonder naam in een ovaal, zynde een Borstbeeld van een oud Man; ook is 'er een zittend Beeld, het welk met de eene hand dat Pourtret vast houdt en met de andere hand een Kruis. *Mel. Sc. & inv.*

De Kardinaal de Richelieu knielende en de Maagd Maria een Boek aanbiedende, daar boven een verschyning van Engelen; zynde een stuk in 't vierkant, welk tot een Boek heeft kunnen dienen.

Onderwerpen van Theses.

Een groote Thesis aan de Kardinaal Mazaryn door Ant. Talon opgedraagen enz. in drie groote stukken verdeelt. In het eene ziet men de Faam, het Wapen van den Kardinaal weg voerende; in het ander het Pourtret van die Eminentie, 't geen door een Engel aan Vrankryk gebragt werd; en in het derde, het welk groot is en tot het onderste van de Thesis strekt, twee Beelden van Hercules in onderscheidene gestalten.

Een andere Thesis, zynde een groot stuk in de hoogte. *Ant. Talon. Catalan. in Sorbona pro tentativa Anno 1648. Mel. inv. & Sc.* Op het voetstuk op den voorgrond is het Beeltenis van Pallas, 't geen door twee Cupidoos gekeertent word; aan beide zyden zyn twee Beelden dewelke schryven

Een andere groote Thesis, bestaande in twee groote stukken in de hoogte; deeze is aan den Kardinaal Mazaryn opgedraagen door Guillaume de Longueville, in 't Jaar 1646. Het onderwerp van dit stuk is Apollo met de neegen Zang-Godinnen, en aan het andere onderste stuk is het opschrift en twee groote Stroom-Goden met Festons

Een Thesis, opgedraagen aan Messire Nicolas de Bailleul. Deszelfs Pourtret is om hoog in een ovaal; met vier zittende Beelden en met een Wapen en Zinspreuk.

II. Deel.

Q

keel.

ken. Ook zyn in het onderste van de Thesis vier uitgeholde Pylaaren met Zinspreuken tusschen beide.

Een groote Thesis opgedraagen aan Hendrik van Savoyen, Hertog van Aumale, welke 'er staande in verbeeld en door Vrankryk ontfangen word, als meede door een Engel, die hem de Kardinaalshoed aanbrengd; onder aan de Thesis zyn zes rontens met Historische Beelden.

Nog een Thesis voor een Ridder van de Orde.

Zinnebeeldige en Historische stukken.

Een Historisch onderwerp, zynde een stuk in de breedte, en verbeeldende een Rots in een Zeehaven, waar op geschreeven staat: *Ibi confringens tumentes fluctus tuos*, daar by het Wapen van de Hertogin d'Alguillon; aan een ander stuk van het zelve onderwerp staan in plaats van een Wapen deeze woorden: *Sancti Augustini Opera adversus Pelagianos*.

De Deugd en de Regtvaardigheid; zynde twee Zinnebeeldige stukken.

Het Wapen van den Koning van Vrankryk met dat van den Kardinaal Mazaryn, door een staande Pallas vastgehouden werdende enz. Dit is een groot stuk in de breedte.

Een stuk de Deugd verbeeldende, zynde in de breedte, waar in het Wapen van den Hertog van Richelieu en in het vershiet een Diaken aalmoesen uitreikende: op de voorgrond ziet men twee groote Beelden.

Een ander stuk op de strydende Kerk.

Een dito op den Godadienst zeegenpraalende, verbeeldende een Vrouwe een Palmkroon op een Altaar houdende, waar onder een Harp. Dit is een stuk van middelbare groote, in de hoogte.

Een Allegorische Piramide.

Bellona, een Zinnebeeld.

Een stuk in de breedte, verbeeldende Venus, welke in een Landschap den dooden Adonis aanschouwd. *Cl. Mel. Sc. & ino.*

De Waagen van de Maan.

De Faam, het Wapen van den Kardinaal Mazaryn weervoerende.

Apollo op zyn Wagen zittende op de Zodiacus zyn loop

loop volbrengende, daar by staat in Letters, *Nec monstrantur euntem.*

Een Beeld van Andromeda, een stuk van middelbare groote. *Mel. inv. P. & Rome.*

Een stuk in de breette Historischwyze behandelt, waar in Mercurius de Godin Minerva geleidende, om haar Lelyën onder de schors van een boom te laaren zien, aan welkers stam de Zang-Godinnen vergadert zyn.

Hercules en Atlas, een Heemelkloot ondersteunende; een stuk in de breette, daar in het Wapen van den Heer Fouquet, waar op geschreeven staat, *Quo non ascendes.*

Een groot Zinnebeeldig stuk in de hoogte. Dit is een Beeld ten voeten uit, het welk een Pen in zyn hand houdt, om in een Boek dat het vast houdt, te schryven. enz.

De nieuwsgierige Psichée, in d'eene hand een Lamp houdende, om de Minne God te beschouwen, en in d'andere hand een Pook. *Sim. Vouët. inv. Cl. Mel. Sc. Rome.*

Een groot Lucretia Beeld uit haar Bed treedende, om haar zelfs het leeven te beneemen. *Sim. Vouët Cl. Mel. Sc. Rome.*

Een Engel in de Wolken een rol houdende, om 'er iets op te schryven. Een klein stukje in de breette.

Een Beeld voor het Kind Jesus en de Maagd Maria te fard uitgestrekt leggende, en neevens het zelve een Boek, een Waereldkloot en een Sleutel; een klein stukje in 't breed.

Een klein ovaal, waar in een gekroond Cyffer met een Grieks omschrift; boven het Cartouche staat een Ofsenkop.

Een klein Beeld, verbeeldende een Vestaalse Non.

Een klein Venus Beeld op een Bed neder gezeeten, in de eene hand een Lauwer Kroon houdende en in de andere een draad, waar aan twee duiven vast zyn. Dit is een klein stukje.

Twee groote stukken in het breed, waar in het Wapen van den Kardinaal de Richelieu. In het eene stuk ziet een Vrouwen Beeld de Zon aanschouwende, en in het ander is het Wapen voor aan; in het zelve ziet men een zittende Vrouw en een Man in een smeekende gestalte, enz.

Een stuk van middelbare groote, in het vierkant, waar

waat in een open Helm op een leedig Schild, door drie Adelaars ondersteunt, enz.

Een Cartouche in 't vierkant, het hoofd van een Engel boven op, met Festons 'er onder.

Een Historisch stuk, waar in verscheide Beelden ten getalle van twaalf, omschriften draagende en betrekking hebbende tot gekroonde Wapenen van een hoed, door Apollo gehouden werdende. Dit is een groot stuk in dubbel snee.

Twee stukken in de breette met weinig verschil in de Wapenen, welke verandert zyn. *Antoni Pomerancie invent.*

Twee andere dito, in de breette; meede weinig verschillende.

Een stuk in de breette, waar in drie Beelden; namentlyk Pallas in het midden zittende, en hebbende de Overvloed aan de eene en de Regtvaardigheid aan de andere zyde: in het midden is het Wapen van den Heer de Mesme, President a Mortier.

Ferdinand van Oostenryk, te paard zittende; waar by Zege-teekenen, zynde in dubbel snee. *Ant. Pomerancie invenit. Mell. Sc.*

Een groot Historisch stuk in de breete met twee onderscheide Wapenen met een Hoed en een Hertogelyke Mantel bedekt waar boven geschreeven staat. *Hi Societate vigent.*

Een Landschap, waat in een Boer en een Koe, een ander die op de grohd legd, likkende.

Een Beeld ten voeten uit, een Kruis houdende, naast haar legd een driedubbelde Kroon, en aan de andere zyde een Wierooks-vat; een stuk in de hoogte.

Een Historisch stuk, zynde een gekroonde Vrouw, zittende en houdende een Cartouche met een Kardinaals Hoed gedekt: in het Wapen zyn zes ballen. *Ant. Pomerancie inv. Cl. Mell. Sc. Romæ.*

Een stuk in de breette voor de Notarissen gemaakt in 't Jaar 1664, langwerpig tot gebruik van haar Lyft; 'er zyn twee zittende Beelden en het Fransche Wapen in het midden.

Een groot Zinnebeeldig stuk in de hoogte, opgedraagen aan den Heer Marcello Sachetto, Thesaurier van den Paus Urhanus den VIIIste, met een Wapen. Daar zyn drie Beelden in enz. alles dubbel snee.

Een

Een stuk der Hesperides, een nagt verbeeldende; met Beelden op een wagen enz. *Pet. Berettino da Cortonne inv. Cl. Mellan. Sc. Roma.* meede dubbel snee.

Een zittend Beeld, in de hand een Waereld Kloot houdende enz. een stuk van middelbaare grootte in de breette.

Een ander in de breette, zynde Pallas op een Schild zittende. Aan haare voeten is een Wapen met andere toeëigeningen.

Een klein stukje, waar in een zittende Vrouw met Lauwrier gekroond, welke een Tafereel van Hercules daaden valt houd.

Twee gelyke stukken, zynde een Beeld in de eene hand een Kruis houdende en in de andere een Palmtak: het onderscheid bestaat slegts in het voetsuk, op het een leggen Boeken, en op het ander het Wapen van de Heer de Harlay, Aarts-Bischop van Parys.

Een Historisch stuk in de breette, zynde het gezigt van een Paleis waar in vier Beelden, op den voorgrond ter linker zyde zyn 'er twee, waar by geschreeven staat: *Pemis sua nomina Servant. Pet. Berett. da Cortonne del. Mellan. Sc. Roma.*

Een Landschap in de breette, waar in Adonis door Venus dood gevonden word.

Vyfderlei gezigten van den Gladiator. *Cl. Mell. Sc.*

Tien stukken in de hoogte in dubbel snee, hebbende Octavo Formaat en konnende voor een Roman geplaatst worden.

Een groot stuk in de breette: in de Lugt ziet men een Faam verbeeld, haare twee Bazuinen in de eene hand houdende, en in de andere een Schild, waar op een gekroonde L. staat. Onder is de Teekening van een Waereldkloot; en op een Trompet staat *Mel. Gallus inv. & fecit.*

Een Historisch stuk, waar in het Geloof, de Hoopen de Voorzigtigheid verbeeld zyn, met het Wapen van Claude Auvery, Bischop van Constance.

Vierderley gedaanten van Licht-verschynzelen, welke in het Jaar 1635 te Aix gezien zyn, bestaande in verschillende gedaanten van Vuurbollen.

Beelden van de Gallery van Justinianus in de hoogte, door *Mellan* gegraveerd. By alle is 'er een klein byvoegsel; te weeten:

Een klein Kind op een Dolphyn staande en zyn Schaap.

Een Diana, zynde een Beeld ten voeten uit en met kleeding, haalende een Pyl uit haar Kooker.

Een Apollo, zyn Lier teegens de stam van een boom houdende.

Driederley Hercules Beelden ten voeten uit; namelijk een, welke een Appel; een andere jonger, welke drie, en een derde, die meede drie Appelen in de hand heeft. Deeze laatste is bejaard en zyn hoofd met een Leeuwenhuid omwonden.

Een Pallas, dit is een Vrouwe Beeld gekleed en in de eene hand een Rondas of Beukelaar houdende.

Een Venus half gekleed en haar kleeding met eene hand vast houdende.

Een Vestaalse Non, haar hand voor de oogen houdende en haare voeten bedekt.

Een andere Vestaalse Non, welkers voeten niet gezien worden, en schynen in een Kooker beslooten te zyn.

Een Vrouwe Beeld met kleeding op zyde te zien, verbeeldende te gaan.

Een naakt Mans Beeld, een Bevelhebbers Staf houdende, en naast hem een Dolphyn.

Een Vrouwe Beeld met kledagie, de eene hand om hoog en de andere in haar zyde houdende, hebbende een sluier om, en ziende na de linker zyde.

Een naakt Hercules Beeld een Boog houdende.

Een jonge Hercules Beeld op een Colom leunende, met een Leeuwenhuid voor zyn borst.

Een Ceres Beeld met koorntaren in' haar hand.

Een andere Ceres, welke een bos strooi in haar hand houd.

Een Venus Beeld van onder gekleed, hebbende een gouden Appel in haar hand.

Een Mercurius Beeld met de eene hand zyn roede houdende, en een Minne-God, hem Vleugelen aan de voeten vast hegtende. *Franc. du Quesnoy (van Brussel) fecit. Mellan. Sc.*

Een zittend Beeld, waar van de voeten gezien worden; houdende de eene hand onder zyn kin en de andere op zyn knie.

Een zittend Romeinsch Raadsheer, zynde kaal van hoofd; in de eene hand houd hy een Rol papier, en zyn andere hand legt op een Kussen,

De

De vyftien Antique Stand en drie Borftbeelden voor den Koning van Vrankryk door Mellan gegraveerd.

Om de nieuwsgierigheid der geene, die de naamen der Antique Statuë- en Borftbeelden, door Mellan gegraveerd, zouden willen weten, te voldoen, heb ik dienftig geagt dezelve alhier aan te wyzen; te weten:

Een Stand-Beeld van Diana, Bacchus, Venus, een Jageresse, een Jongeling, een Gladiator, Mercurius, Agrippina, Ceres, de Zang-Godin Thalia, Flora, een Vrouw, Porti, een Faunus en een andere Faunus.

Maakende dus vyftien Standbeelden: de drie Borftbeelden zyn een Romeinfch Raadsheer, een Romeinfche Adelyke Vrouw en een andere Romeinfche Dame.

Dit word breedvoeriger gevonden in een gedrukt berigt, dat voor een Verzameling van die stukken van 's Konings Cabinet geplaatst is.

Doch alzo de Antique Stand- en Borftbeelden door den Heer Baudet, op de wyze van Mellan gefneden, een gevolg op die stukken uitmaakt, waar van geen uitlegging in de Catalogus van 's Konings Cabinet, in het eerfte deel gegeven is; heb ik gevoeglyk geoordeelt, derzelver getal alhier aan te wyzen, en zelfs daar op nog eenige andere Beelden voor den Koning gegraveerd, dewelke ik hier vooren niet omftandig genoeg vermeld heb, te laaten volgen.

Daar zyn twaalf Statuë en een en veertig Borftbeelden van *Eftienne Baudet*, namentlyk:

Een Beeld van Bacchus, vier voet en twee duim hoog.

Een ander dïto, drie voet en twee duim hoog.

Vader Silenus, twee voet en twee duim hoog.

Een Romeinfch Raadsheer, uit het bad treedende.

Een ander Romeinfch Raadsheer, zes voet en twee duim hoog.

Een Groep van twee Hesperidife Nimphen, houdende eene tak van een Citroenboom in de eene hand, en in de andere een Citroen, een voet vyf duim hoog.

Een Vrouw met kleeding, zes voet hoog.

Een andere Vrouw met kledagie, ter hoogte van zes voet en vier duim.

Een Jongeling, die een doorn uit zyn voet trekt.

Een Pallas, vier voet en zes duim hoog.

Een Jongeling, hoog drie voet agt duim.

Een zittende Minerva, vyf voet hoog.

De Borstbeelden zyn: een Ceres; Julia; Drusella; de Jonge Cleopatra; een Griekse Adelyke Vrouw; Minerva; Massella; gemalin van Agrippa; Romeinsche Adelyke Vrouw; de Keizer Adrianus; Romeinsche Adelyke Vrouw ten tyde van Adrianus; de Keizer Septimus Severus; Socrates; Alexander den Grooten; Claudius Albinus; een Faunus; een Anticq; nog een Anticq; de God Mars; een ander Anticq; een Romeinsch Raadsheer; de Keizer Trajanus; de Keizer Severus; Annius Verus, Zoon van den Keizer; Marcus Aurelius; Lucius Cesar, Zoon van Agrippa en Julia; de Jonge Geta; Geta, Broeder van Caracalla; Anticq Metaal Borstbeeld; een ander dito van de Jonge Cleopatra; en een van Aristoteles, zynde van Toetssteen gemaakt.

Andere stukken in de Catalogus van 's Konings Cabinet niet vermeld.

Door *François Chaveau* gegraveerd, een groote Satyr met een kleine naast hem, in een marmere groep gehouden door *Philippus Busster*; en de Danseres van *Louis Lerambert*.

Door *Le Pautre*, den Faunus van *Louis Lerambert*, de Speelster, houdende den rinkelbom, met een kleine Minne God by haar, van denzelven; de Nymph, een kranq van Eikenblad houdende, van *Philippus Busster*; een Satyr, een blaashoorn houdende; een andere dito, een tros Druiven in zyn hand houdende, en een Speelster op de rinkelbom of trom met een kleine Satyr verzeld, alle van den zelve.

Door *Gerard Edelinck*, de Diana van den Heer *Des Jarsins*, de Herderin van den Heer *Granier*; de Lente van den Heer *Magniere*, de Vader; de Zomer van den Heer *Maffon*, en de Aarde van den Heer *Utinot*.

Door *Jan Edelinck*, de Venus van den Heer *Gaspard de Marfay*; de Lugt van *Etienns le Hongre*; de Herfit van den Heer *Renaudin*; de Winter van den Heer *Gerardon*, en de Groep van Latona met haar twee Kinderen, van den Heer *Balsasar de Marfy*.

Dit

Dit alles zoude een omftandiger verhaal vereifchen. Laaten wy nu tot onzen *Mellan* wederkeeren.

Titelplaatén, Lettres-Grife, Vinjetten en Culs de lampes, als volgt;

Een Alphabet van groote Lettres, met Historie-Beeldjes behalven X Y Z, die hy niet gefneeden heeft; als by de A is een Anker. Daar zyn twee B, by de eene is een Stier, en by 't ander een Bacchus op een ton; by de C een Mercurius roede; by de D een slang in de rondte; by E een Quwerwerfe Fransche Vaan; by de G drie Lelyen op haare stengen; by de H een Paasch-Lam; by de I de Faam; by de L. de Overwinning; by de M een Zee; by de N een Cibille; by de O een Oog; by de P een Pelgrim; by de Q een draayende Roos; by de R een Kuffen, waar op een Scepter en een Kroon legd; by de S Straalen; by de T een Voet, en by de V Zegeteekenen.

Voorfs een flukje, waar in een Duif gezien word, en waar by gefchreeven staat, *Una est Colomba mea.*

Een klein langwerpig vierkant, waar in Zegeteekenen met een Cyffer in het midden.

Een Fries met een Korf met vrugten in het midden.

Een dito tot een Ornament, met het Hoofd van Saturnus in 't midden.

Een dito, waar in twee Vrouwen onder in een Ornament uitkoomende; in het midden is een ovaal van Lauwerblad. Dit hoort by een Plaat van een Boek, waar op in een ovaal staat *Sit nomen Domini benedictum*, enz. en by een ander ovaal in de hoogte met Lofwerk van Eikenblad, en boven op het hoofd van een Engel. Dit is een klein fluk in de hoogte.

Een ander Fries met een Vrouwen hoofd, waar by nog twee duiven aan ieder einde.

Een dito waar in het Wapen van den Heer Foucquet.

Een dito, waar in een Ramskop gezien word met Festons, en grof fruit bezyden de Kop.

Een Fries, waar in een Vrouwen hoofd in 't midden en twee Kinderen, welke twee hoornen, daar uit vrugten koomen ondersteunen.

Drie andere dito, waar in twee Kinderen met het Wapen van Frankryk en Navarre.

Een andere dito, waar in het Wapen van den Kardiniaal de Richelieu met twee kleine Kinderen, welke een Kardinaalshoed draagen, waar op geschreeven staat, *Pour le grand Armand*.

Nog een andere dito, met twee Kinderen, en een kinderhoed in het midden.

Verscheide *Culs de lampes*, in de eene zyn twee Kinderen naast een Wapen.

Een dito, daar in de Faam een Schild draagende, waar in het Wapen van Vrankryk is.

Een ander dito, waar in twee klauwen, welke een Cardoes ondersteunen, en boven op is een hoofd.

Nog een diergelyke, waar in een Cyffer en boven twee mom-aanzigten.

Een ander dito, waar in een hoofd, draagende een Korf met fruit, daar by twee Dolphynen in plaats van de schouders.

Een stuk van middelmatige groote, zynde in de hoogte, waar in een Kinderhoofd als een Engél, boven op een Cardoes, in 't welk een vierkante Lyt; onder aan zyn Féstons van vrugten.

Een agtkantig langwerpig stuk, waar in het Kruis van een Ridder Orde, en boven op een H. Geest: in het midden staat de verdediging van het Hoofd van den H. Geest Orde.

Een klein stuk in de hoogte, waar in een stam van een boom, dewelke een wyngaard met druiven beladen ondersteund; boven op staat *Videndo Maturat*.

Verhandeling der Erffenissen door Ant. Despeiffes: een Tytelblad in Fol. met Historie Beelden, waar by de Gerechtigheid en de Voorzigtigheid, zynde staande Beelden, en boven op het Wapen van den Heer de Genlis.

Een kleine Titelplaat in Duodecimo, waar in een Kroon van Palm ovaalswyze, door twee Engelen gedragen wordende; een van beide zyn hand op 's Paulen Wapen leggende, en de andere op een ander Wapen.

Nog een Titelplaat in Duodecimo met Historie Beelden verciert op de weezentlykheid der verdigtfelen; daar in is een Vrouwen Beeld op een leggend voetstuk staande, en een fakkel in haar hand houdende.

De liefdensgefallen van Triften, zynde een Titelplaat in Quarto, met Historie Beelden en een Apollo zittende gekleed. De grond is dubbel snee.

Silva

Silva Regis Balibazaris de Vias: een Historische Titelpaat aan Lodewyk den XIIIde opgedragen, in 't Jaar 1623 gedrukt; daar in zyn twee Beelden, het eene het Gelooft, zynde het Pourtret van Lodewyk den XIIIde, subbel ineen.

Een andere Titelpaat met Historie Beelden, waar in de drie Bevalligheeden, houdende een Pourtret met de eene hand en met de andere een omfchrift, waar op in Letters staat *Balibazar de Vias*. Anno 1650, zynde een Titelpaat in Octavo.

Cortex of Wetboek van Lodewyk den XIVde, eerste Deel: het Titelpaad in Quarto, verbeeldende den Koning op zyn Richterstoel gezeeten, hebbende in de eene hand een Weegfchaal en in de andere een Scepter.

Mappe S. R. E. Card. Barberini nunc Urbani VIII. pœmata, in Quarto; een Historise Titelpaat verbeeldende een Samfon, welke een Leeuw verfcheurd. *Cord. Bernini* inv. 1691. *Cl. Mel. Sc.*

Op de Onderwyzing van den Dauphyn, een Historise Titelpaat, verbeeldende dien Prins, door Pallas by de hand gehouden wordende. Gedrukt door Sebastiaan Cramoisi in 't Jaar 1640.

Een andere Titelpaat, zynde een Pallas, welke op een voetstuk in bedenking leid, met een Minne-God by haar.

Noch een andere Titelpaat met een Man gelaarft staande, zyn hoofd op zyn linker hand leggende, en tegen een Eikenboom leunende, op welkers Stam staat *Rebus Britannicum*. *Mellan & Basse. Sc.*

De Spotters bespot; een Titelpaat van een Boek in Quarto: op een Globe staat, *Sic servidendum dat derisoribus Orbis*, en verscheide Globen.

Het begin van het leeven der Vaders Hermiten; daar by is een St. Antonius en St. Paulus

De Titelpaaten in Folio van den Bybel, Virgilius, en Horatius, alle in het Koninglyk Paleis van de Louvre gedrukt. *Poussin* Inven. *Mel. Sc.*

De Godsdienst, tot een Titelpaat op een Boek in Folio, zynde een Beeld ten voeten uit, het welk een Kruis en andere toeëigeningen vast houdt.

Een Beeld van David, zynde tot een begin van een Boek, waar op geschreeven staat *Quamodo occiderunt Foestes*. Parnasus Minne-God, een Historische Titelpaat.

Een

Een Titelplaat in Folio, *de Imitatione Christi*, in de Koninglyke Drukkery gedrukt; men vind 'er in het Wapen van Vrankryk en een Kruis, waar om verscheide Engelen zyn, van welke twee in het midden het afdruksel van het Heilige aangezicht van Christus op een Doek verbeeld vast houden.

Inleiding tot het Godvrugtig Leeven in Folio, daar in een Boetvaardige Vrouw in overdenking, en verscheide Engelen in de Lugt: in de Koninglyke Drukkery gedrukt.

De alleenspraaken van St. Augustinus; een Titelplaat in Duodecimo.

Een dito in Duodecimo, de Belydenissen van St. Augustinus, by de Weduwe Camuzat gedrukt.

De Geschiedt-Boeken van Cornelius Tacitus, door Louis d'Orleans, een Parysenaar, opgedraagen aan Lodewyk den XIIIde, welke boven op Zeegeteekenen te Paard verbeeld zit en aan wederzyden twee Piramiden met verscheide kleine Borstbeelden. *J. le Grain Polle. inv. Mel. Sc.* dubbel snee.

In Funere Virginii Caesarini Oratio, wiens Pourtret boven op is, en onder de Gedenkenning van Jean Pie de la Mirande. *Ant. Pomeranie inv.* Een Titelplaat in Quarto.

Divi Bernardi Abbatis Claravallis Operum, Tomus Primus, in Folio Historisch wyze; in de Koninglyke Drukkery gedrukt. Dit verbeeld St. Bernardus aan de voeten van de Maagd Maria, die het Kindeke Jesus houd enz.

Titelplaat van een Boek; aan welker een kant geschreeven staat, *Lex amoris in monte Sion*, en aan de andere zyde, *Lex timoris in monte Sinai*.

Een Titelplaat, die daar by hoord, is eene Piramide op een voetstuk staande en met den top in de Lugt verdwynende: ook ziet men 'er de Overwinning, welke op haare kniën Griekse Letters zit te graveeren op een Hart van Bloemen, het welke op de Piramide verbeeld is.

Ritratto di Madama Ser. Catb. P. de Toscana, Hertoginne van Mantua. *Ant. Gregorius inv. Mel. Sc.* Een Titelplaat met Historie Beelden versierd, waar in het Pourtret van de Hertogin boven aan is, met vier Deugden verzeld, in dubbel snee.

De Gedigten van Marcello Giovannetti, een kleine
Ti.

Titelplaat; zynde een Apollo, welke een Lier houdt.
Simon Vouët P. Mel. Sc. Roma.

La Secchia Rapita, een Titelplaat met bycieraaden, tot een Boek in Sextodecimo, een klein stukje, waar in verscheide Ruiters met Lancien.

Een ligtvaardig onderwerp zynde een groot stuk in de breedte, waar in verscheide Minne-Goden troffen druiven vast houdende, en een naakte Vrouw op een bed leggende.

D E

W E R K E N

V A N

T E M P E E S T.

Het groot getal der stukken, die hy in 't koper gebragt heeft, de verscheide Geschiedenissen en reeks van Historien, de openbaare Intreedens, de Cavalcades enz. Alle deeze dingen by elkander genomen, noopen my, hem in dit Boek de plaats te geeven, die hem toekomt.

De Stukken na Tempeest gesneeden zyn van:

Francisco Villamena, Philippe Thomassin, Cberubin Albert, Matt. en Frederic Greutter, Valerianus Regnartius, Benjamin van Anglijs, Camillus Cungijs, Giero. Parosolia, Maib: Merian, Horat. Brun, Corn. Boel.

Handelaars in Prentkonst te Rome, welkers naamen op eenige Prenten staan; namentlyk:

Battista Parmensis, 1592. Horatius de Marini, Henricus van Jeboel, Callistus Ferrantius, Maria Clodio.

Geestelyke stukken, zo uit het Oude Testament, als andere.

De Bybel of het Oude Testament, in twee hondert kleine stukjes, klein vierkant, zonder Titelplaat.

Een

Een groot stuk in de breette, zynde de Schepping der Dieren.

Geschiedenissen van het Oude Testament, zynde vyf en twintig groote stukken in de breette; met Cyffers genommert en de Titelplaat. Het eerste is het Aardich-Paardys, alwaar Cain zynen Broeder Abel vermoord.

Twaalf stukken van het Oude Testament; ter groote van de Metamorphosis.

Twee en vyftig stuks kleine ovaalen in de hoogte op het leeven van de Maagd Maria, het Lyden Christi, en eenige Heiligen. Alle die stukken zyn geteekent, en zonder Schaduwen. Het eerste is de Geboorte van de Maagd Maria.

Zestien kleine stukjes van het Nieuwe Testament; zynende het eerste een Maria Boodschap. Ook is 'er onder andere een David en de vier Evangelisten.

Een vlugt na Egypten; een klein stukje in de hoogte.

Een Crucifix, en de twee Moordenaaren; zynde een grof stuk in de hoogte: ook ziet men 'er nog andere Beelden in.

Een ander Crucifix met de twee Moordenaaren; dit is grooter en beter gesneeden, onder ziet men de Maagd Maria, en St. Johannes staande. *Ant. Temp. inv. & fecit 1612.*

Christus de Handelaars uit den Tempel dryvende; een klein stukje in de breette, als in hout sneet.

In de stukken der Mirakelen van de Maria Boodschap, door Callot gesneeden, zyn 'er vier na de Teekening van Tempeest.

Een Maagd Maria, zittende op een Throon, staande op een Peedestal en daar by verscheide Engelen, Heiligen en andere Beelden; een groot stuk in de hoogte. *Temp. inv. Philippa Thomassin. Sc.*

Agt stukken op de Kruisvinding, zynde het eerste een St. Joris, en het laatste een H. Drievuldigheid, en onder aan St. Michaël, die den Draak bevegt.

Zes stukken van gelyke groote in de breette, zynde Landschappen, waar in St. Johannes de Dooper, St. Magdalena, St. Franciscus, St. Eustatius, St. Hieronymus en St. Onuphrus.

Een Beeld van St. Hieronymus, zynde een stuk in de hoogte met een versierde Lyft; een stuk als hout sneet.

Een groot Beeld van gemelden H. zittende; in het ver-

verschiet is het laatste Oordeel verbeeldt; dit stuk is in de hoogte. *Battista Parmensis Formis Roma 1592.*

De Bekeering van Paulus, een groot stuk in de breedte, onder aan staat, *Luca Cavalcanti.*

Trattato de gli Instrumenti di Martirologio enz.; een Titelplaat te Rome gedrukt, Anno 1591. 'Er zyn hondert negen en vyftig stuks, verbeeldende het laatste verscheidene Instrumenten, om te pynigen.

Twee en twintig stukken der Martelaaren; als vierkant, hout snee.

Vyftien stukken in de hoogte; namentlyk Christus, de Maagd Maria en dertien Apostelen met schrift bovendezelve staande, boven Christus staat *Pater noster*, boven de Maagd Maria *Ave Maria*, en boven de Apostelen de twaalf Artikelen des Geloofs, en in het verschiet ziet men het onderwerp van hun leeven.

Vier stukken. zynde St. Lucas, St. Johannes, Christus tuschen de twee Moordenaars en de Zending van den H. Geest.

Het leeven van St. Antonius, zynde een Titelplaat en vier en twintig stukken met een Latynsch en Italiaansch Vertoog; de stukken zyn genommerd.

De Historie van St. Joris bevat veertien of vyftien stukken.

Imagini di molta S. S. Virgin. Rom. Martirio, enz.; een Titelblad in een Cardoes, in 't geheel vier en zeeventig stukjes, kleine langwerpige ovaalen in de breedte.

Emblemata Sacra, zynde een Titelplaat; het Wapen van den Paus dient tot een ander stuk, daar by andere onderwerpen.

De Maagd Ste. Francisca, zynde ook een afbeelding van Mirakelen en plegsigheeden van haare Canonisatie.

Twee vierkante stukken, waar in Wapenschilden van Pausen zyn: by het eene is St. Johannes aan de eene, en Pallas aan de andere zyde, en by het ander een St. Petrus en St. Paulus met verscheide Romeinsche Geschiedenissen: hier van zyn in het geheel negen en vyftig stukken.

Een groot stuk in de hoogte; in het midden het laatste Avondmaal, en twaalf stukken in de ronte, zynde de twaalf Geloofspunten. *Ant. Temp. inv. Villamena. Sc.*

Een groot stuk in de hoogte, zynde een Kelk op een Autaar met een Hostie daar boven, en rondom zyn veertien

tien stukken met Zinnebeelden. *Ant. Tempeest fig. FP: Villamena excudit.*

Een groot stuk in de breedte, zynde een beleegerde Stad, waar in St. Jaecobus te paard zittende en sleutels overgeevende.

Een stuk in de breedte, zynde de Bekeering van St. Paulus. *Ph. Tbomassin. Sc. Anno 1588.*

Een groot stuk in de hoogte, waar in het Pourtree van den Paus Clemens den VIIIste met groote toeëigeningen, zyn Wapen boven aan, en tien onderscheidene Tafereelen of Basrelieven, zyne voornaamste Daaden verbeeldende, onder andere de Verzoening van den Koning van Vrankryk met den Koning van Spanjen, onder met Wapens.

Een groot stuk in de hoogte, in het midden van 't zelve is St. Petrus Célestinus halver Lyf verbeeld. De onderwerpen zyns leevens en zyne Mirakelen zyn in de rondte in vier en vyftig kleine stukjes. *Temp. inv. Raph. Guidus P. Romæ, Anno 1603.*

De Wonderwerken van den H. Johannes van Capistrano van de Minnebroeders Orde: hy is ten voeten uit, in de rondte, veertien vierkante stukken. *Ant. Temp. inv. fecit. Romæ 1623.* Dit is een groot stuk in de hoogte.

Vita & Miracula D. Bernardi Claravallensis Abbatis; een Titelplaat in Folio. *Ant. Tempeest inv. Horatio de Marini formis.* Deeze stukken zyn te Romen gesneden door *Chr. rubin Albert* ten getalle van zes en vyftig stuks: het laatste is 't Beeld van St. Bernardus knielende.

De Inquisitie in Spanje.

Leonardo en *Isabella Parrafoli* hebben veele Werken tot getyde Boeken van de Maagd Maria gegraveerd na de Teekeningen van Tempeest, en ook verscheide andere stukken van Artzeny en andere kruiden en planten gesneden.

Herscheppingen en andere onderscheide onderwerpen.

Ik heb niet noodig geoordeelt ieder stuk in het byzonder te melden.

Zes stuks Herscheppingen in 't groot, waar van een in de breedte, Orpheus in het midden der Dieren verbeeldende.

De

De twaalf daaden van Hercules; Formaat gelyk de kleine Herscheppingen:

De vier Hoofdstoffen, kleine stukjes in de breette.

De vier Getyden van het Jaar, met kenteekenen daar benevens

De vier Leefstyden; grootte stukken in de breette.

Item vier andere Getyden van het Jaar; een stuk in de breette.

De twaalf Maanden van het Jaar; alle van gelyke grootte.

Item de twaalf Maanden van het Jaar, grooter met een Historische Titelplaat.

De zeeven wonderen des Waerelds; deeze stukken zyn genommert, met een Titelplaat.

Twee baden van Diana, in het eene is de Herschepping van Acteon, en in het ander word hy door zyne honden miskend; twee stukken in de breette.

De Geschiedenissen van Alexander den Grooten; twaalf stukken, de Titelplaat daar onder begreepen.

De Historie van Tasfo; het eerste blad is een Opdragt, en twintig andere stukken genommert, en met schrift in vreemde taal.

Het werk *Batavorum* genaamd: hier van zyn zes en dertig stukken; genommert met vertoogen in verscheide talen; de Titelplaat daar in begreepen; waar op 1612.

De geschiedenis der zeven Gebroeders, Kinderen van Lara: Veertig stukken met omschrift, ieder genommert. *Oitbo Venius ind. Ant. Temp. Sc.*

't Verloft Jerusalem, twintig stukken met vreemd schrift, en onder aan met Cyffers.

Tien stuks Herscheppingen en Landschappen in de breette; middelmaatig van groote; naamentlyk Icarus; Ganymedes; Coronis; door Neptunus geschaakt; Europa; Adonis, dood zynde; de Bosch-God Pan en Syrinx; de vervoering van Proserpina; de val van Phaëton; Narcissus, zig spiegelende, en Acteon in het bad van Diana.

Vier kleine stukjes in de hoogte; op het eene staat, *Antiqua insignia Familiae Imperatoriae Flaviae*.

Ben ander, zynde de Keizer Constantinus te Paard zittende; in het derde zyn twee Beeltenissen van Helena, oud en jong, en in het vierde dat van Constantinus, oud en jong.

Zinnebeeldige en Historische stukken:

Een Historisch en Zinnebeeldig stuk; in de Wolken

II. Deel.

H

zkt

ziet men een Beeld, 't geen een Cardoes met een Wapen, daarin zes pyn Appelen, ondersteund. *Ant. Temp. inv. Matthæus Greutter. Sc.*

Een Zinnebeeldig stuk in de breette, waar in drie Waagens in de Wolken; ook is op het hoofd van Pallas het Pourtret in de rondte van Albertus, Aarts-Hertog van Oostenryk, met veele toeëigeningen. *Ant. Temp. del. Valerian. Regnartius. Sc.*

Een Zinnebeeldig onderwerp, zynde verscheide Beelden en toeëigeningen, waar op in Letters staat: *Phabus erit Princeps nostri* enz. *Ant. Temp. inv. Benjamin van Anglus fecit.*

Een ander Zinnebeeldig stuk; op den voorgrond zyn drie Beelden, aan de eene kant een Leeuw, en aan de andere zyde een Luypaard een Wapen vast houdende. *Benjamin van Anglus fecit.*

Een Zinnebeeldig onderwerp; boven uit de Wolken koomen 'er Blixemstraalen op verdigte Beelden. *Matthæus Greutter. Sc.*

Een Zinnebeeldig stuk; in het midden een Kardinaals Wapen. *Camillus C fecit.*

Een Veldslag, schynende die van Alexander tegen Darius: in dat stuk zyn twee Kinderen de Sleutelen van St. Petrus houdende, en op de borstriem van het Paard van den Overste zyn drie kleine Kandelaars. *Fr. Villamena. Sc.*

Een groot Zinnebeeldig stuk in de breette, waar in een Paleis in 't verschiet, ook ziet men 'er een zittende Pallas, Wapenen vast houdende, waar boven in Letters staat *Romana Palladi*. Dit is een groot onderwerp van een Veldslag; in het verschiet word de Stad Kaminiek gezien.

Een Zinnebeeldig stuk in de breette, verbeeldende in een Paleis verscheide vertooningen van Veldslagen, als meede de Tyd op zyne kniën leggende en zyn Seis houdende.

Drie kleine stukjes verbeeldende het eene een Muziek gezelschap, het ander een Concert en het derde een Maaltyd.

Een stuk in de hoogte, verbeeldende een Kroeg, waar in twee ryen vaten op malkander leggende; dit stuk is gemaakt tot een Boek over verscheide Wynen

Een Fries met Aloude Slagtoffers; aan het eind ter rechter zyde zyn twee Ruiters, welke komen aanryden.

Een

Een andere Fries, dog smalder, zynde een Bacchus Feest van verscheide Kinderen op Ladders geklommen.

Een Veldslag of bestorming van een vesting, waar by de Soldaaten onder begunstiging van werktuigen, waar door zy bedekt zyn; aanhaaderen: boven ziet men St. Michaël een Schild houdende, waar op drie honig Byen.

Een stuk in de hoogte van middelbaare groote, zynde Demetrius te paard zittende, en in het verschiet word een Stad gezien, enz.

Drie en veertig onderscheide kleine stukjes van Zinnebeelden; ontrent vierkant; en agtien andere van even gelyke groote.

Twaalf stukken; de Titel daar in begreepen, zynde de voornaamste Daaden van Alexander.

Dezelve twaalf stukken, na de groote gecopieerd, zyn gelijk de stukjes van Herscheppingen.

Veldslagen en Zeegenpraalingen.

Een groot stuk in de breette, zynde een gevegt van Centauren tegen andere; in hout snee. *Hieron. Paralipomena incid.*

De slag van Drusus tegen de Germanen, een groot stuk in de breette, aan den Paus Urbanus den XIIIde opgedragen. *Ant. Temp. del. Matth. Greuter. Sc.*

Een zekere gewonne Veldslag, zynde een groot stuk, waar in een Bischop te paard, een groot Kruis draagende. *Ant. Temp. inv. Fr. Villamena. Sc.*

Een andere Veldslag, waar in Alexander schynt verbeeld te worden; boven aan ziet men de sleutelen en driedubbelde Kroon, zynde de toefigeningen van den Paus. *Temp. inv. Villamena. Sc.*

Een stuk in de breette, waar boven een Wapen is; dit verbeeld een Veldslag gewonnen door enz. den 27. September 1605.

Een groote Veldslag van twee bladen in de breette. Boyen aan staat geschreeven, *Hebraeorum Victoria*, enz. in 't verschiet ziet men Oliphanten.

Agtderderley Veldslagen van middelbaare groote in de breette. *Merian fecit.*

Een Veldslag in de breette; in de Lucht ziet men drie troppen Vogelen vliegen. *Henricus van Schoel Formis.*

Een ander stuk, zynde een Battery tegen een Vesting. *Hori. Brun fecit.*

• Dertienderley Overtogten in de breette: daar onder vier van Alexander over verscheide Rivieren; twee van Hannibal met Oliphanten en vier andere stukken gemerkt, het een met een klein Alphabet, het ander met een groote dito en twee Cyffers op een ry, ten getalle van vyfen twintig: als meede de Overtogt van Alexander Farnese over de Schelde.

• Een Aloude Zeegenpraal van een Romeinsch Keizer, welke een overwinning behaalt had. Dit stuk is in twee groote bladen, Anno 1603.

• Een groote Romeinsche Veldslag tegen de Africanen, waar in Oliphanten: het is van twee bladen.

• De stryd der Amazonen; een stuk in de breette. *Ant. Temp. fecit*, Anno 1600.

• Een dito in twee bladen; 'er staat op 1591.

• Een groote Romeinsche Veldslag met een Lyst in de rondte; ook Zeegeteekenen, en onder aan. *Jo. Fredericus Greutter intidit*.

• Een Titelplaat Historieschwyze, van groote Veldslagen; zeeven stukken in de breette. NB. Ik heb 'er maar drie stukken van by malkander gezien.

• Een andere groote Veldslag, opgedragen aan *Orsino del li, Duci de*, enz. een stuk in de breette, Anno 1600.

• Item een ander, 't geen 'er op kan volgen, aan den zelve opgedragen, Anno 1600.

• Tien langwerpige stukken van Veldslagen en de Titelplaat, waar op geschreeven staat, *Pietro Strozzi en Calistrus Ferrantis formis Roma*.

• Item tien andere Veldslagen langwerpiger.

• Agtderley stukken in de breette, zynde de Veldslagen van Scipio en Hannibal. *Petr. de Fode excudit*.

• Zes andere Veldslagen wat langwerpig.

• De Zeeven Wonderen des Waerelds, in het klein door *Merian*.

• Agtien andere Veldslagen vierkantiger; alle van *Merian*. Drie Veldslagen in de breette: op twee van dezelve staat 1601; opgedragen aan Jacob Kinig, en het ander verbeeldt een Beleggering van een Tooren, waar by een Brug is.

• Zeevenderhanden tweegevegten, waar van een op een Wagen.

Land-

Landschappen en Jagten.

Zes kleine Landschappen eeven groot; in een derzelve ziet men Orpheus met allerley gediertens.

Zes Landschappen van middelmaatige grootte, waar van eenige door G. Sadeler.

Tien stukken, zynde verschillende Compartimenten in Grottesco en Ornamenten. Dit zyn middelmaatige stukken in de hoogte.

Een kleine Jagt, na een Anticq stukje op een fyn gesteente.

Een Boek van vier en twintig stukken, zynde kleine gezigten. *Merian fecit.* En het tweede Boek behelst zes en twintig stuks, de Titel daar onder begreepen.

Een groote Jagt, langwerpig in twee bladen. Dit is smal, onder met een Wapen en onder staat geschreeven *Ad. D. Nerium Dragomanum.*

Agt kleine Jagten, daar onder begreepen de Titelplaat met Historie Beelden, waar by een Opdragtaan den Heer *Jacomo Senezio, Secretario della Compelta.*

Kleine Jagten. Op het Titelblad staat *Ill. D. D. Neri Dragomanni*, enz. in 't geheel twaalf stukken.

Dertig stukken, de Titel daar onder begreepen, waar op geschreeven staat, *Venationes ferarum, avium, Piscium Pugna* enz.

Andere Jagt-stukken, in de breedte; zynde het eerste Blad een Opdragt en voorts vyftien Bladen alle genommert, en de Titelplaat met Historie Beelden geteekent 1601.

Vogel-jagten, zynde het eerste stuk meede een Opdragt; voorts vier en twintig stukken, de Titel daar onder begreepen.

Groote Jagten, agt stuks genommert, daar in begreepen de Titel en toeëigeningen: in 't midden is het Wapen van Vrankryk.

Andere Jagten, in 't geheel veertien stuks; waar van zes genommert, daar onder begreepen de Titelplaat, waar in toeëigeningen van Jagers en Jagten onderaan geplaatst.

Twee andere Jagten, ontrent dezelve grootte.

Andere onderscheidene Jagten, even groot, zynde ten getalle van neegen en dertig; daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden, waar op geschreeven staat:

Da. Ant. Ursino Sancti Gemini duci. Alle in 't breed ge-
lyk de Herschepping.

Een groot Jagt van verscheide Dieren.

Een groote jagt, van wilde Zwynen en Harten in het
water; onder aan ziet men een Wapen.

Een groote Visvangst, met een ovaal tot een Wapen.

Een andere groote jagt van verscheide Dieren; het
voornaamste is een hart.

Noch een andere groote jagt van Wolven, Beeren enz.
Dit stuk is in de breedte, en in 't midden een Wapen.

Item een groote Harten-en wilde Zwynen jagt in de
breedte.

Ook een groote Leeuwen Jagt; in het midden onder
aan is een Wapen.

Een groote Vogel jagt.

Nog een groote Beer-en Harten Jagt.

Een dito, van verscheide wilde Dieren.

Een ander van Vossen en wilde Zwynen, waar by vee-
le Ridders, en een Vrouw te paard, dewelke een Roof-
vogel houd.

Een Boek met Gevogelte, zo van Tempeest als van
Villamena, te Romen aan den Ridder Del Pozzo opge-
draagen; bestaande in een en zeeventig bladen van ver-
schillende groote; de vier laatste zyn verscheide manie-
ren om Vogelen te vangen en tam te maaken. Hier is veel
van Tempeest in.

Hondert en vyf en twintig andere stukken met Histo-
rie Beelden, vertoonende de manier om Vogelen te van-
gen en andere stukken van Vogelknippen, waar van een
aan een Kasteel hangd.

Zes en neegentig stukken in de breedte, zynde gevo-
gelte, opgedraagen aan Maximiano Bruno Cassance. *Se-
cul. Congregationis Sancti Georgii in Alga-Venitii.* Zy zyn
met een T. een A. en een F. aan malkander geteekent.

Verzaameling van viervoetige Dieren na Tempeest en
andere gesneden in 't Jaar 1639. *E. Thomaso Fratello;*
twee en neegentig stuks, de Titelplaat daar in begreep-
pen, alle kleine Prenten in 't breed.

De Paarden van Montecavallo, zynde Bucephalus,
door Phidias en Praxiteles; en een blad in de breedte.

De Paarden van Tempeest; de Titelplaat is Historisch-
wyze en neegen en twintig andere stukken zyn genom-
mert.

Vyf.

Vyftien andere kleine Paarden.

Verscheide Dieren in 't klein, of gevegt van eenfge Beesten tegens elkander. In de Titel is een Opdragt aan Drago Mance; in het geheel zes en twintig stuks.

Zestien andere kleine Gediertens.

Nova Raccolta degli Animalii piu curiosi, enz., met een Titelplaat Historischwyze, en twee hondert twee en twintig stuks in de breedte, gelyk de Herschepping. De naam staat op twee plaatzen.

Kleine Gediertens, waar onder B. L. gemerkt staat; hier van zyn veertig stuks.

Twintig kleine stukjes tot de Historie van een Boek gemaakt. Het laatste is een Amazone, welke rust terwyl haar paard gaat.

Cavalcades, snaakfe Koppen en andere.

Een Pausfelyke Cavalcade in zes kleine langwerpige stukjes, welke aan malkander gehegt konnen worden.

Een Cavalcade van een Turksen Keizer, meede in vyf stukjes.

Een Cavalcade van een nieuwen Paus, welke bezit van de Kerk van St. Jan van Lateraan gaat neemen; een stuk in de breedte.

Cavalcade der intrede van Clemens den VIIIste in de stad Ferrare in het jaar 1598; een stuk in de breedte.

De Orde, die te Romen by de openbaare Intrede van een Afgezant gehouden word; een stuk in de breedte.

De Cavalcade te Romen gehouden, toen de Paus Gregorius de XVde bezit van de Zetel van St. Jan van Lateraan nam.

Marcus Aurelius, te Paard zittende; een stuk in de hoogte op een voetstuk met schrift onder aan, Boven aan is een Wapen.

Den grooten Heer na Mecca reizende.

Hendrik de IIde Koning van Vrankryk te Paard zittende, na de Teekening van *Daniël de Volterre*.

Hendrik de IVde, Koning van Vrankryk op een steigrend Paard; een groot stuk in de hoogte.

Cosmus, Groot-Hertog van Toscanen te Paard op een voetstuk, en onder aan een Veldslag in het verschieft.

Agt kleine Beelden te Paard zo Mans als Vrouwen, op het eene staat: *Il Danese Paladino*, en op de overige iets anders.

De twaalf Roomsche Keizeren in 't groot, te Paard zittende; en een Historische Titelplaat met een Opdragt.

De twaalf Koppen dier Keizeren in het groot en genommert. Dezelve zyn ook door *Rapbaël Sciaminose* gesneden.

De groove snaakse Koppen, zynde kleine stukjes in ovaal in de hoogte, Pourtrets gewyze; tien of twaalf zyn 'er welke in Profil gezien worden.

Twec' andere grooter Koppen na *Michel Angelo*, in 't Jaar 1613.

De Stad Romen in platte grond, bestaande twaalf Bladen.

Titelplaat van Boeken.

Sapientia Species inenarrabilis, een zittend Vrouwe Beeld, boven haar Hoofd is de naam JESUS enz. *Mar. Clov. form. Roma 1588.* een stuk in Folio in de hoogte.

Vita & Miracula Sancti Elia Propbeta, enz. in Folio.

Tbudap Barberino Urbani VIII. Pontif. Prox. fratris filij, enz. een Historische Titelplaat; boven aan is ten Wapen, en onder sprekende Wapens, een Titelplaat in 4to.

Della Historia, della Sacra Religione & Illustrissima Militia di San Giovanni Gerosolimitano. Dit is een Titelplaat in Folio met cieraaden, boven en onder met een Wapen, waar by Kinderen op Wolven, enz.

Het leeven van een Koningin, neegen en twintig stuks, drie Catalogen daar in begrepen. *Temp. inv. Calot. Sc.*

DE

W E R K E N

V A N

W I L L E M B A U R N ,

Schilder van den Keizer.

Deze heeft zig door zyne byzondere Werken beroemd genoeg gemaakt, om 'er een omstandige Catalogus van te geeven.

Stuk.

Stukken door hem zelfs geëist.

Een Boek der Volkeren, bestaande in zyn Pourtret, een Zinnebeeldige Titelplaat en zestien andere stukken.

Een Boek van veertien Veldslagen van verscheide Volkeren, de Titelplaat daar onder begreepen.

Een ander Boek van vyftien Veldslagen, de Titelplaat daar by begreepen.

Een Gezigt van een Schutgevaarte.

Een zinnebeeldig stuk op den Bybel.

Een klein stukje, zynde een Blindgeboorne,

Zes Gezigten van Tuinen.

Neegen stuks Landschappen.

De vier Elementen: zinnebeeldige stukken.

Ovidius Herscheppingen, bestaande in hondert en vyftig stuks en de Titelplaat.

Tien of twaalf Veldslagen in Vlaanderen; zynde de belegering van Valencyn, met andere diergelyke gevechten, hebbende moeten dienen tot het Boek van den Duitschen Oorlog door *Famianus Strada*, welkers onderwerpen door *Willem Baur*n gesneeden zyn.

Stukken na hem Gecopieerd.

De Herscheppingen van Ovidius 150 stuks, en de Titelplaat. Deeze zyn in het klein.

De Volkeren in het klein; twintig stuks, de Titelplaat daar onder begreepen.

Zestien stuks Deugden of Hartstogten, zonder de Titel, op welke staat *Will. Baur*n inv. 1640

Een Boek tot Titel voerende, *Jobannis Guillelmi Baur*n, *Iconographia*, Anno 1682. *Melchior Kessel* Sculpfit: te weeten: Twaalf Historische Landschappen; Drie Veldslagen; Drie andere Landschappen; Zes Gezigten van Gebouwen en Beelden; Een plaats van Spanjen te Romē; Gezigten van de Fontein van Aldovrandi te Tivoli; Een Harten Jagt; Vier kleine Landschappen; Zes Gezigten van Tuinen met Historie Beelden; Een Gezigt met een byeenkomst der Goden; Dertig Zee-gezigten of Scheepen; Vyftien Historie stukken; Vyf stukken van de verdigte Goden, by drie is het Paard Pegazus, en een Esculaphius in een Uyl verandert; Tien Historie stukken, zynde

H s

de

de Vrouwen; En twee dito, verbeeldende Mannen; in het een zyn pynigingen.

Het leeven van de Maagd Maria, bestaande in de gedrukte Titelplaat en twee en dertig stukken in de breedte: het eerste is Maria Boodschap en het laatste de Zending des H. Geest. Dit Werk kan echter wel het Leeven Jesu-Christi genaamd worden.

Het Lyden onzes Zaligmaakers, bestaande in een Titelplaat en vier en twintig stuks in het breed; namentlyk het eerste, zyn Intrede binnen Jerusalem, en het laatste Maria Hemelvaart. De onderwerpen zyn verandert, en op verscheide wyze behandelt.

C A T A L O G U S

VAN DE WERKEN VAN

ABRAHAM BLOEMAART,

SCHILDER;

Zo door Cornelis of Fredrik Bloemaert gegraveerd, als 't geen zy na andere Meesters gesneden hebben en zelfs 't geen na bunde Werken door andere Plaatsnyders in 't koper gebragt is.

DE roem van de *Bloemaert's* Vader en Zoon is zo verbreid, dat derzelver Werken door de Kenners zeer gezocht worden. Van haare grondige Weetenschappen in de Teekenkunde, de stiptheid, waar meede zy na verscheide Meesters gewerkt hebben, haare behandeling van het Graveer-zyser, waar door men ziet, dat de lofheid zeer wel met de naauwkeurigheid kan bestaan, zal in de volgende omstandige Catalogus blykengegeeven worden.

De

De Werken van *Abraham en Cornelis Bloemaert*, zyn volgens de Catalogus van den Heer Abt de Marolles door de volgende gesneden; namentlyk door:

Jacobus de Gheyn, Jan Matbam, Jan Saenredam, S. Frisus, J. Muller, enz.

Cornelis Bloemaert heeft na de volgende gegraveerd, te weeten, na: *Pietro de Cortona, J. Blanchard, François Remonelle, J. Angelus, Caninius Romanus, Hannibal Carrats, Franc. Mazzuoli da Parma, Frederico Barocio Urbino, Tizian, Lucas Congiage, Julio Romano, Luigi Carrats, Andrea del Sarto, J. Battista Ramasciotto da Siena, Jacomo Blicci, Lazarus Baldus, Fabricius Chiari, Grebber, een Schilder van Haarlem, Petrus Martir, Nereus Cremonensis, Pietro, Joh. Angelus Caninius, Joseph Graeter, Cyrus Ferrus, Gregorius de Grasfo Aquilanus, R. a Persyn, Rapbaël de Urbino, Guido Rbeni, Carlo Maratti, François Ferrier, P. Fr. Mola, Crispyn & Will. de Pas, Boetius a Bolswert, Andrea Sacchi, Francisco Albano, Nicolaas Pousfyn, Den Ridder Lanfranc, Dominiquin, Carlo Maginone, Domenico Masella, Jan Miele. Andr. Camasfés, Lodow Magalotte, Francisco Crescenti, Nicol. Bucci, D. Fabriano de la Cornia, Den Ridder Rapbaël Vanias, Den Ridder P. P. Rubbens, Abraham Bloemaert, J. Saenredam, G. van Honthorst, Theodorus Babaren, enz.*

Stukken van het Oude Testament.

De Gulde Eeuw, zynde een rond stuk, boven met vier Fransche vaersen en onder vier Latynsche. *Abt. Bloemaert inv. J. Theod. de Bry excud.*

Idem, een ander groot stuk, van *Nicolaas de Bruin*.

Zes stukken genommerd, verbeeldende Adams Leeven of de zes dagen der week; deeze zyn in de hoogte. *Abt. Bl. inv.*

Moses en Aaron; twee onderscheidene groote stukken, zittende Beelden, graauw Werk met hoogsels. *Abt. Bloemaert Sc.*

Een groot Landschap, verbeeldende de Weduwe aan wien Elias den overvloed toezegt. *Abt. Bloemaert inv. J. Saenredam Sc.* Onder ziet men zestien Latynsche vaersen.

Een ander groot Zinnebeeldig stuk, op den vaaren Gods.

Godsdienst, de Joden ontnomen en tot de Heidenen overgebracht: een Landschap, waar in Hagar door Abraham verdreeven. *Abr. Bl. inv. J. Matbam Sculp. Anno 1603.*

David op de Harp speelende. *Abr. Bl. inv. Wilb. Pass. fecit.*

Joseph door Potiphars Huisvrouw aangezocht. *Blanchard inv. & P. Cor. Bl. Sc.*

Moses uit het water getoogen wordende; een stuk in de lengte middelmatig groot.

De H. Simeon het Kind Jesus op zyne Armen houdende. *Abr. Bl. Crisp. de Pass. fecit.*

Verscheide stukken op de Propheeten, zynde de twee laatste Elias door de Ravens gespyd werdende, en Elisa, welke den Mantel van Elias vangd. Hier van moeten zes stukken zyn. *Abr. Bl. inv. Saenredam Sc.*

Historien, Raadsels, Theses en Herscheppingen.

Leanders Lyk op 't strand aangedreeven leggende; een klein stukje in de breedte. *Abr. Bloem. P. Fred. Bloem Sc.*

Een stuk, zynde een Raadsel, waar in een Zon een Veld beschynende; onder aan staat *Exuerit Silvestrem animan.*

Een groote Thesis, zynde een Historie stuk, opgedragen aan Alexander den Vilde in drie Nisten zyn drie Pausen.

Een Raadsel, waar in drie oude Mannen, zittende, en ieder met een open Boek in de hand, daar ballen of ronden in staan, met dit schrift, *Senes seni placens. Pet. Beret in de Cortonne del.*

Een groot Historie stuk, zynde een Kind een doods-hoofd houdende en andere dingen dien aangaande. *Gilles van Couwerberg Sc.*

Een klein stukje in de rondte, zynde een Kind aan een ander een Boek overgeevende, waar op een Kroon legd, *Pet. Beret in de Cort. del. C. Bl. Sc.*

Een stuk in de rondte, zynde een Veldoverste met Volk en Krygsknegten omringd. *Al. Bl. inv. L. Dolen fec.*

Een Zinnebeeldig stuk op de Weetenenschappen, op het zelve staat met Letters *Gracia quas peperis*, enz. *Cyrus Ferrus del. C. Bl. fec.*

Een

Een Hierogliphiesch (*) of Beeldspraakig stuk, vertoonende een Vrouwe Beeld op Wolken en Kinderen, die de Wapenen van den Paus brengen, enz. *R. Vanius del. C. Bl. Sc.*

Een Historie stuk, verbeeldende Venus, Cérés en een Bacchante of Priesterin van Bacchus, waar op geschreeft staat, *Sine Cerere & Baccho*, enz. *Ab. Bl. inv.*, en het merk van *J. Saenredam*.

Vierderhande onderwerpen op de Ydelheid, alle gemerkt *A. Bl. inv.* waar van een door *J. Saenredam* gesneden en de drie andere door *W. Swaenenburg*.

Een Zinnebeeldig stuk, vertoonende Phæbus in zyn luister de Zonne-wagen mennende; daar worden Rollen gezien, waar op geschreeven staat, *Artanis nodis. L. Primo del. C. Bl. Sc.*

Een Allegorisch (†) of Byspreukige Figuur of Beeld, zynde het Gulde Vlies, en daar boven het Beeltenis van een Paus. *Fr. Romanelle de viterbe del. C. Bl. Sc.*

Obe-

(*) Hieroglyphie of Beeldspraak, is een verborgen Figuur of Zinnebeeld, door welke de Egyptenaaren de geheimenissen hunner Godgeleerdheid plegen te bedekken en te bewimpelen. De uitvinder derzelve was Hermes Trismegistes. Piërus heeft een Boek ter uitlegging van de Beeldenspraak geschreeven. Daar zyn Beeldspraakigen in de Heidensche, in de Joodse en in de Christen Godgeleerdheid; want die slegts afbeeldingen zyn van Goddelyke, Geheiligde en bovennatuurlyke dingen, gelyk van gevoelige en natuurlyke dingen; zo als men in de Christelyke Godsdienst den H. Geest onder de gedaante van een Duif verbeeld, enz.

(†) Allegorie (Byspreuk, Leenspreuk, Zinspeeling) is een Figuurlyke of verbloemde spreekwyze van de Reedenryk-konst; dat is, wanneer men een Reedenvoering, die aan een zaak eigen is, gebruikt, om een andere zaak te kennen te geeven. Het gebruik der Byspreuken is eerst in de latere tyden der Heidenen ingevoerd geweest; namentlyk, wanneer de Wysgeeren van de verdigtselen en aloude Geschiedenissen der verdigte Goden reeden wilde geeven. Zy moesten die geene, welke die ongerymdheeden voor de borst stiet, wysmaaken, dat de Digtters, geheel iets anders meenden; dan wel het geen zy geschreeven hadden; want een *Vertoog*, dewelke in zyn eigen zin genomen *ἄλλο ἔργον*, beteekent iets dat geheel anders is dan het geen men zegt, en dit is eigentlyk het geen Allegorie of een verbloemde spreekwyze genaamd werd. Aldus wierd by de Grieken de Historie in een Allegorie

Obeliscus Pamphilus, *Joa. Angel. Caninius delin. C. Bl. Sc.*

Een stuk in de rondte, waarin twee Kinderen de Konsten verbeeldende, *Pet. Beretini P. C. Bl. Sc.*

Een Allegorische verbeelding, zynde de Weetenschappen, welke uit een huis treden. *Cyrus Petrus del C. Bl. Sc.*

Een groote Thesis, zynde een Alexanders overwinning, waar op geschreeven staat, *Pennas babere Alex. Milites. P. Beretini de Cortona P. C. Bl. Sc.*

Een ander dito, waar in de vrye Konsten en de Paus in zyn Zetel, enz. *R. Vanus del. C. Blo. Sc.* het onderste van dezelve Thesis insgelyks.

Minerva's Reedentwist in de Vergadering der Goden. *Joa. Angel. Caninius p. C. Bl. Sc.*

Een Allegorisch stuk, waar op te leezen staat: *Legis ab optima, &c. Luc. Geminianus p. C. Bl. Jean Nelyn Sc.*

Idem een Allegorisch onderwerp; zynde Krygslieden, welke takken van boomen afhouden. *F. Romanella del. C. Bl. Sc.*

Een andere Thesis, waar in de naam JESUS in een kring met hoofden van Engelen. *Greg. de Grasso. del. C. Blo. Sc.*

Een Plafond te Florence, in het Paleis van den Groot-Hertog, geschilderd door *P. Beretini*, vyf groote Platen door *Jacques Blondeau* gesneden.

Twee langwerpige stukken tot een Plafond, zynde Zinnebeeldige onderwerpen: het een is de arbeid van Vulcanus en het ander is Venus rustende, met verscheide Minne-Goden by haar. Dit is een vervolg van den zelve Schilder en door *C. Bl.* gegraveerd, alle Zinnebeeldige stukken.

Idem een ander stuk van den zelve *Car. de la Haaye Sc. (*)*.

Een legorie verandert, uit vrees dat de Goden van Griekenland voor bedurven en ongeregelde Menschen gehouden zouden worden. De Jooden vonden die manier van den Godsdienst uit te leggen wonderbaarlyk wel na haar zin, en bedienden 'er zig van, om de Heilige Bladeren na den smaak der Heidenen uit te leggen. De Christenen hebben de Jooden nagevolgd en het Oude en Nieuwe Testament Allegorieswyze uitgelegt.

(*) Men moet opmerken, dat 'er vervolgens zyn die hoefden van andere Plaatsnyders gesneden, echter hier tuschen ingevoegt dienen te worden.

Een ander stuk, verbeeldende de ingetoogenheid van Scipio, door den zelven Schilder. *Corn. Blo. Sc.*

Een ander groot stuk. *C. Vischer Sc.*

Een stuk, verbeeldende een Vader, afstand van zyne Vrouw aan zyn Zoon doende. *Vischer Sc.*

Een ander, zynde een Historie van Antiochus. *C. Bl. Sc.*

Idem een op Augustus. *Albano p. Clouvet Sc.*

De onthouding van Crispus. *Fr. Spiers Sc.*

De onthouding van Alexander jegens de Huisvrouw van Darius. *Conrad. Lauwerts Sc.*

Een daad van Massinisa. *Fr. Gerardin Sc.*

De onthouding van Cyrus. *Fr. Spiers Sc.*

Een Diana. *Corn. Blo. Sc.*

Een Mercurius. *Pet. Simon Sc.*

Een Vulcanus. *C. Blo. Sc.*

Een Beeltenis van Mars en de Tweedragt. *Jacq. Blondeau. Sc.*

Een Apollo. *Corn. Bloemaert. Sc.*

Een Beeltenis van Pallas. *Corn. Bloemaert. Sc.*

Een ander stuk met twee Paarden. *Jacq. Blondeau Sc.*

Perseus op het Paard Pegasus. *Car. de la Haye.*

Idem twee andere Historie stukken van den zelven.

De vier Hoofdstoffen, in het klein.

Twee kleine stukjes, het eene de Gierigheid en het ander de Mildheid verbeeldende; beide *A. Bl. inv. C. David fec.*

Stukken uit de Herschepping: als Danaë leggende enz. een stuk middelmaatige groote, in de breedte. *A. Bl. inv. J. Matbam fec.*

Gedaante-verwisseling van Daphné. *Fr. Romanelli del. Corn. Bio. Sc.* Dit is in de hoogte.

Vertumnus en Pomona; een groot stuk in een Tuin. *Ab. Bl. inv. J. Saenredam Sc.*

Pfichee slaapende, enz. van den zelven Schilder en door *J. Matbam* gesneden.

Documenti de Amore di M. Francisco Barberino. A. Cama inv. C. Blo. Sc.

Andere stukken tot dit Boek behoorende; namentlyk een, waar in een Kop, die uit een boom schynt hervoor te koomen, en verscheide andere die het aanzien. *Dominicus Zamper del. Corn. Blo. Sc.*

De schryvende Dichters. *And. Camas. C. Bl. Sc.*

De

De Gerechtigheid. *Mal Albano. Corn. Bl. Sc.*

De vreugd-bedryven der Stroom-Goden. *Nic. Poussyn del. C. Bl. Sc.*

Een ander stuk van gelyke groote, waar in een Beeld met koorden getrokken word, die uit zyn maag schynen te koomen. *Fred. Zuccaro inv. C. Blo. Sc.*

De Weetenfchap verjaagd; een Allegorife verbeelding: *Fr. Romanelli del. C. Bl. Sc.*

Toewyding der Dichteren. *Fr. Romanelli del. Corn. Blo. Sc.*

Een ander stuk, zynde Eleuthefio; een Allegorifch Beeld. *Corn. Blo. Sc.*

Een Boek voerende den Titel van *Tafereel der Deugden en Ondeugden*, en vier en twintig daar by hoorende stukken, de eene door *M. L.* gefneeden, en de andere zyn gemerkt *Brebiotte Figuravit. Corn. Blo. Sc.* Een van die stukken is een Herfchepping.

Bacchus, Ceres en Pallas, elk op een voetstuk, enz. *P. Brebiotte Fig. Corn. Bl. Sc.*

Den Bofch-God Pan, het Riet omarmde. *P. Brebiotte Fig. Corn. Blo. Sc.*

Hercules het wild Zwyn van Laërnet neder-werpende, van dezelve.

Een ftaande Vrouw, wiens hoofd in een Zonnebloem begint te veranderen, enz. door dezelve.

Agt andere diergelyke stukken zonder byfchrift. *J. Matbam Sc.* Zynde alle van gelyke groote. Daar onder Deucalion en Pirrha. *Corn. Blo. Sc.*

De Hesperides. Dit Boek bevat negentig Plaat en van verfcheide Graveurs, waar by onder andere vier onderfcheide Beelden. eenen groot op de Weetenfchappen. *Corn. Bl. Sc.*

De Zeegenpraal der Nimphen van den Tyber. *Fr. Albano del. Corn. Blo. Sc.*

Een stuk van het verlofte Romen. *P. Beretini p. Fr. de Gruter incit.*

Een zittend en fchryvend Beeld, met twee Boeken agter zig. Gemerkt *Virgilius folis Sc.*

Een ander stuk gemerkt *D. Fabricio della Corvini fecit.*

Een ander onderwerp, verbeeldende een Vrouw, welke in een boom verandert. *Fr. Romanelli del. Corn. Blo. Sc.*

En het laafte stuk zyn Vogelen, Aicyons genaamd. *Corn. Blo. Sc.*

Ta

Tafereelen des Tempels van de Mufen of Zang-Godinnen, door den Abt de Marolles, en neegen en vyftig ftuks, die alle 'er by behooren. *Corn. Blo. Sc.* namentlyk Het wild Zwyn van Meleager. *P. P. Rubbens pinx. Corn. Blo. Sc.*

De Hercules van Farneze, op de Terras fttaande, zyn knots draagende met Grieks opschrift. *Fr. Perier del. Corn. Blo. Sc.*

Beelden ten voeten uit, een vervolg op de Galdery van Iuftinianus uitmaakende: op de voetzool van de eene is een Toren en een Arend daar boven, waar by in Letters ftaat: *Jodoc. de Pape del. Cor. Blo. Sc.*

Een zittend Vrouwe Beeld ten voeten uit, met een Draak op haar fchoot. *Corn. Blo. Sc.*

Op een ander *Joachim Sandrart. Corn. Blo. Sc.*

Een Beeld van een Jonge gevleugelde Minne-God. *Jodo Thifidius Guidus, del. Corn. Blo. Sc.*

Een zittend Vrouwe Beeld, waar op ftaat: *Fr. Perier del. Corn. Blo. fec.*

Een Vrouwe Beeld met kleding. *Jod. de Pape del. Corn. Blo. Sc.*

Een Venus Beeld, met een kleine Minne-God. *Jod. Thifidius del.*

De Sater van Marias aan den Boom. *Joachim Sandrart del.*

Een Fluitspeelder. *Jod. Thifidius Guidus, del.*

Twée onderscheidene Apollo's, van den zelve.

Twée verfchillende Beelden met kleeding van den zelve.

Een Naakt Beeld van een Jongeling. *Joa. And. Podesta del.*

Een Mans Beeld, een ftuk van een Flambouw in de hand om hoog houdende. *Jod. Thifidius Guidus, del.*

Een Jongeling op den Doedelzak fpeelende. *Idem del.*

Een Hercules. *Joachim Sandrart del.*

Hercules Capitolinus. *Pet. Paul. Ubaldyn del.*

Een jonge Neegers Kind, waar by geichreeven ftaat: *Heros Aventinus in Capitolio. Idem delin.*

Een Beeld naar Venus gelykende, welke haaren rug wend, haar eene hand op een Dolphyn leggende. *Jod. Thifidius Guido. del.*

Twée leggende Stroom-Goden, alle ftukken van *Jodocus Thifidius del.*

II. Deel.

I

Vier

Vier leggende Vestalen ; een Ciklop ; twee Keizers ; een Vrouwe Beeld ; neegen andere Beelden ten voeten uit ; zeeventien Vrouwe Beelden meede ten voeten uit ; een groot Hercules Beeld ten voeten uit ; twee Beelden van Hercules van Farneze , en een klein Basrelief : alle gemerkt *Corn. Blo. fec.*

Pourtretten.

Vier verschillende Pourtretten in kleine ovaalen met Lofwerk , waar van drie Kerkerkelyke Persoonen zyn ; namentlyk :

Franc. Bonifignus , Geheimschryver van den Vorst Leopoldus ; een klein Pourtret , in een effen ovaal.

Bartholomeus Aribertus of de Baron Malgrati vry Baanderheer. *Corn. Blo. Sc.* een ovaal Pourtret van middelbaare grootte.

R. D. M. Martinus Regius *Ninovenfis vir Apostolicus* , &c. van gelyke grootte.

R. D. Adrianus Ab Oirschot , Prieſter.

Pater Sertorius Capitus Societatis Jesu , leggende op zyne kniën ; onder aan is het Wapen van den Kardinaal , aan wien dit opgedraagen is. *Greg. de Grasjo Aquil. del. Corn. Blo. Sc.*

Een groot Pourtret , zynde een zittend Beeld , boven een omschrift , waar op te leezen staat : *Nusquam Tuta quies*. Dit is het waare Beeltenis van Thomas a Kempis. *Abr. Blo. Fred. Bl. fec.* en is in de hoogte.

Cæsar Cajetanus op zyn neegentiende Jaar gestorven. Hy is ten halver Lyf in een ovaal met zyn Wapen onder aan. *Lud. Primo del. Corn. Blo. Sc.*

Het Pourtret van Colomba de Tofaninis ; een oud Vrouwspersoon van de derde Orde van St. Franciscus. Dit is een Pourtret met een Lyft , door twee Engelen vast gehouden werdende. *P. Battista Ramacciotus Senensis pinx. Cor. Blo. Sc. Roma.*

Jacobus Regius , *Ultrajectinus Medicus* enz. dit Pourtret is in het vierkant. *B. P. Theod. Matbam Sc.*

Een Hieroglyphisch stuk , waar onder te leezen staat : *Uladislaus IV. Reg. Polen. & Suec.* Hy is verbeeld door Krygsknegten gevolgd werdende. *Lazarus Baldus del. Cor. Blo. Sc.* dit is ter zyner eeren gemaakt , als Koning van Jerusaleem.

Ken

Een ander diergelyk stuk, waar in een Konings Beeltenis ten voeten uit op een Pedestal, met een opschrift *Ferdinand IV. enz.* met verscheide Beelden *Fabritius Chiaridel. Cor. Bl. Sc.*

D. Nicol. Nunijus S. Tb. L. Vir in comp. enz. leggende op een Grafsteede, zyn hoofd opwaarts geheeven, en met Bischoppelyk gewaad gekleed. *P. Grabberus. p. Harlem. consecr. Corn. Blo. Sc.*

Aedex Barberina, zynde een Titelplaat en andere Stukken en Pourtretten daar by behoorende, te weten:

Een zittende Paus met verscheide andere Beelden by hem.

Vier andere kleine Pourtretten in ovaal zonder naam.

Antonio Barberini met omschrift op een voetstuk.

Francisco Barberini op een voetstuk.

De Kardinaal Brancaccio, op een voetstuk.

Franciscus Perettus Montaltus, Pourtret in een ovaal in 't Jaar 1656. *Corn. Blo. Sc.*

De Kardinaal Franciotti, op een voetstuk.

De Kardinaal Caesar Fachenetti, op een voetstuk.

De Kardinaal Carlo Rosselli, op een voetstuk.

De Kardinaal Alterii Jambus, op een voetstuk.

De Kardinaal Lugo, insgelyks.

De Kardinaal Rappaccioli, meede.

Twee andere zonder naam.

De Kardinaal Virginio Orsino, op een voetstuk.

Een zonder naam.

Le Duca di Bracciano Orsino, op een voetstuk.

Agt Pourtretten van Keizers en Vrouwen op voetstukken met Letters gemerkt, als

Een gemerkt O, door *de Palte* geschilderd.

Een Historie in Basrelief gemerkt, daar in een gespan Ossen, welke Varkens voorttrekken.

Een leggend Beeld, gemerkt L.

Twee Beelden ten voeten uit; gemerkt M en N; het eene is een Vrouw, en het ander een Jongeling.

Ferdinand III. *Corn. Blo. fac. Roma.* met een opschrift *Cesar semper Augustus*, en twee Latynsche vaersen. *Joath Bicbi del.*

Atbanafus Kircherus Fuldenfis, Jesuit; een klein Pourtret. *Corn. Blo.* in 't Jaar 1655.

Het Pourtret van Abraham Bloemaert in een ovaal met Ken-

Kenteekenen, en onder aan Latynsche vaerscn. *W. Stuaanenburgh Sc.*

Een ander dito, dog grooter, Historischwyze in een ovaal. *Matbam Sc.*

Joan Duns Scotus Fradic. Aribert. N. Foreman.

Landschappen, Gediertens en Snaakeryn.

De agtien Landschappen van middelbaare grootte, waar in Vogelen en Dieren, daar in begreepen de Tichelplaat met cierraaden. *Abr. Blo. inv. Boet. a Bolsvoert Sc. 1614.*

Zes andere Landschappen, met wat meer Caracters behalven een.

De zes groote Veld Beelden, waar in iets van zyne Herders.

Een Veld Gezigt; in de Lugt word de opneeming van Gaminedes gezien. *Cor. Blo. inv. J. Saenredam Sc.*

Een groot Landschap, en Gezigt van een Boerenhuis en veelerley rund Vee; het onderwerp daar van is den verloren Zoon, die de Verkens zoekt te gaan hoeden. *Abr. Blo. inv. J. Saenredam Sc.*

Een groot Landschap, ten onderwerp hebbende het onkruid op den Akker gezaait werdende. *Abr. Blo. inv. J. Matbam Sc.*

Een onderwerp van een Landschap of Gezigt van een Buitenhuis; dit meen ik dat doorgesneden is.

De zestien kleine Herders en Boere Beelden, de Tichelplaat daar onder begreepen. *Abr. Blo. inv.*

Twee stukken van een mostaerd maalter; een groot en klein, dat gecopiëerd is.

Zes differente stukken genommert. daar in Vogelen en Gediertens. Gefneden door *Frederik Bloem* na *Abr. Bloem*.

Een Fluit- of Zakpypspeelder. *A. Bl. p. C. Bl. Sc.*

Een Kat.

Tweederlei nagt Uilen.

En Snaak zittende te eeten, met zyn Pot in zyne Armen. *Gerard van Hontborst p.*

Een klein stuk in een ovaal, op Pirrha en Deucalion. *C. Bl. Sc.*

Een Jan Potagie of Potzemaaker halver Lyf, een Fluit in de eene hand houdende.

Een enkel stuk van een Hovenier onder knollen en pompoeaen; een stuk in de breette. *Abr. Bl. C. Bl. Sc.*

Een

Een Boek, zynde de beginselen om te leeren Teekenen, met weinig schaduwen, middelbaare groote met een Titelplaat, waar op staat: *Abr. Bl. inv. prima pars, Fred. Bl. Sc.* genommert 1. Dit is een onderwerp van de plaats van een Academie. Dit deel bestaat voor eerst in zestig stuks, waar van het een en twintigste een Offekop is met een Palet en Pinseel; onder aan staat: *het tweede deel* enz. aan de een en veertigste: *het derde deel* enz. en aan de zestigste een zittende Maagd, in 't graauw.

Aan het een en zestigste, zynde het vervolg, is een Cardoes, waar op *het vierde deel, quarta pars. A. Bl. Fred. Bl. Sc.*

Het een en tagtigste is insgelyks gemerkt en daar op een Kindt een stuk van een Hartevel houdende, waar op *Quinta pars* staat.

Het laatste stuk zynde het negen en tagtigste, verbeeld een Vrouw op een Terras rustende met haar Papegaai, en een Spinrok op haar rug; alle deeze stukken zyn verschillende deelen en eigenzinnige vindingen.

Titelplaat van Boeken.

Een Latynsche Titelpaat, Geestelyk Oeffeningen van St. Ignatius de Loyola. Het onderwerp is, hoe de Maagd Maria zig aan hem vertoont, terwyl hy zit te schryven, zynde in Pelgrims gewaad.

Historia di Flandria del C. Bentivoglio, daar in is een Palas. *Andrea Sacob inv.*

La Scuola della Verità aperta gli Principi. J. Aug. Caninius del C. Bl. Sc.

Historie der Jesuiten door Daniel Bartolli van het zelve Genootschap, een Historische Titelpaat. *Jo. Miele del C. Blo. Sc.* en een ander stuk.

Hercules een Draak doëdende, en drie Zang-Godinnen het zelve aanschouwende; boven aan het Wapen van den Paus.

Il Mari Ligustico. J. And. Podesta del. Corn. Blo. Sc.

Il Genio Ligure risvegliato. Do. Fiarella del. C. Bl. Sc. Rome.

Vite de Pittori &c. Jo. Aug. Caninius del. Corn. Blo. Sc.

Mappe S. R. E. Card. Barberini &c. Poëmata. Nicol. Pousyn inv. Corn. Bl. Sc.

*Beeltenissen van Christus, de Maagd Maria
en andere Geestelyke stukken.*

De vier Evangelisten met een Hemelpraal. *Car. Magnone del. C. Bl. Sc.*

De twaalf Apostelen met Christus; een stuk in de hoogte. *Abr. Bl. inv. Bolswert Sc.*

Een groote Maria Boodschap. *Jo. Lanfranc p. C. Bl. Sc. Roma.*

Een andere groote Maria Boodschap, met een verschynsel van Engelen; de Maagd Maria zit aan het voeten eind van haar bed. *Abr. Bl. inv. 1593. J. de Gbein Sc.* Dit stuk is in de hoogte.

Nog een andere Maria Boodschap van middelbaare groote in de hoogte, de Engel vertoond zig in de Wolken in het gewaad van een Diaken. *Abr. Bl. inv. J. Matbam Sc.*

Twee stukken tot een Maria Boodschap; te weeten de Engel gegraveerd door *Guill. Pass* en de Maagd Maria door *Crisp. de Pass*; beide *Ab. Bl. inv.*

De Geboorte Christi of Verschynsel aan de Herders. *Ab. Bl. inv. Crisp. de Pass Sc.*

Een ander Verschynsel aan de Herders; een groot stuk in de hoogte. *Ab. Bl. inv.* en het merk van *J. Saenredam.*

Een ander Geboorte Christi, ofte Aanbidding der Herders; een stuk in de hoogte van middelbaare groote. *Abr. Blo. inv. J. Matbam Sc.*

Een groote Geboorte Christi, waar in op het voorste een gebonden Lam leit. *Ab. Bl. P. Roetius a Bolswert Sc.*

Een groot Herders stuk, waar in een *Gloria in Excelsis*, en een Koe op de voorgrond. *Robb. de Baudoux exc.*

Een Geboorte Christi, een stuk in de breette. *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc. Roma*

Een Geboorte Christi; een stuk in de hoogte. *Pet. Berr. de Cort p. C. Bl. Sc.*

Een Geboorte Christi na Raphaël, waar by zyn Pourtret in een Medaille. *C. Bl. Sc. Roma.*

Een groote Geboorte Christi, na Bassan; een stuk in de hoogte.

Het Kind Jesus in de Wolken met zyn Kruis in zyne Armen, en een verschynsel van Engelen.

Een

Een Maagd zittende op een halve Maan, met het Kind Jesus. *A. Bl. C. Bl. Sc.*

Een andere Maagd in de Wolken, met de voet op een halve Maan. *A. Bl. pinx*

Nog een andere Maagd ten voeten uit, op een halve Maan staande: *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een andere Maagd ten voeten uit op een Pedestal, en een Nonne op haar kniën. Voor aan staat geschreeven: *Nostra Signora di Trapani. Jo. Miele del. C. Bl. Sc.*

Een Maagd in een rond. *Titiaan p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een Maagd met het Kind Jesus het welk slaapt. *Guido Rbeni pinx C. Bl. Sc.*

Een Maagd, welke het Kind Jesus neder legt; een klein stukje. *A. Bl. J. Matbam Sc.*

Een Maagd het Kind Jesus aanschouwende, zynde in een rond met Roozen. *Ab. Bl. Boetius a Bolswert Sc.*

Een Maagd zogende het Kindeke Jesus, zittende aan de Stam van een Boom; dit is een onderwerp van de vlugt na Egypten. *H. Bl. Bous fecit.*

Onderwerpen van de H. Familie.

Een, waar in het Kind Jesus op zyne kniën legt; een stuk van gemeene grootte, in 't graauw met hoogfels van de *Bloemaerts*. Vyf andere stukken het zelve werk en door dezelve gesneden, waar van twee verbeeldende de Maagd Maria met het Kind Jesus, een St. Joseph, de drie Marias, en de Boetvaardige Magdalena.

Een groote H. Familie, in de hoogte. *Jacob. Ant. Stephanonius incidit. 1532. Cornelis Bloemaert* heeft dezelve van gelyke grootte gesneden, maar het stuk is omgekeerd, en heeft het opgedraagen aan den Pater Franc. Perette, Kard. Montalte, by wien voorheen het Tafereel te zien was.

Een H. Familie. *Fr. Mazzuoli, Parmensis pinx. C. Bl. Sc. Romæ.*

Een H. Familie, waar in een gedeelte van een Landschap. *Hannibal Carrats p. C. Bl. Sc. Romæ.*

Agtderley Maagden, opgedraagen aan den Mark-Graaf Vincenze Justiani, en te Romen gegraveerd door *Corn. Bloemaert*; zy zyn genommerd, te weeten:

Een Maagd met het Kind Jesus en St. Johannes. *Titiaan pinx*; gemerkt 1.

Een H. Familie , waar by een St. Catharina en St. Johannes gevoegd is ; gemerkt 2.

Een Maagd met het Kind Jesus ; zy is tot aan de kniën. *Lucas Cungiatus p.* ; gemerkt 3.

Een H. Familie. *Julio Romano pinx* ; gemerkt 4.

Een zittende Maagd en het Kind Jesus dat met een Schaaap speelt ; gemerkt 5.

Een zittende Maagd , het Kind Jesus en St. Johannes. *Andrea del Sarto pinx* ; gemerkt 6.

Een andere Maagd , het Kind Jesus en St. Joseph. *Tizian pinx.* ; gemerkt 7.

Een H. Familie met Engelen of de Rust in Egypten. *Abr. Blo Roetius a Bolswert Sc.* ; gemerkt 8.

Zes andere stukken , zynde verscheide Geheimenissen van Christus en van de Maagd Maria , alle door *Corn. Bloemaert* gesneden , en zyn een vervolg op andere door verscheidene Meesters gegraveerd ; alle van gelyke groote met Lyften tot het Paußelyk Misboek gemaakt , waar van de Titelplaat door *Spiere* gegraveerd is ; te weeten :

Een Maria's offering in den Tempel. *Carlo Maratti del.*

Een laaft Avondmaal. *Cyrus Ferrus delin*

Een Crucifix , de Maagd Maria , Magdalena en' St. Joannes. *Cyrus Ferrus del.*

Een Verryzenis Christi. *Idem del*

Een Zending des H. Geett. *Idem del.*

Een doode Christus in de Armen van den Hemelschen Vader. *P. Fimosa inv.*

Een Crucifix alleen , zynde een klein stuk in 't verschiet met Beeltjes. *Abr. Blo. pinx.*

Een Kruisdraging , halver Lyf. *Idem pinx.*

Een Crucifix , waar by de Maagd Maria welke in onmagt vald. *Hann. Carr. pinx. C. Blo. Sc. Roma*

Het Wonderwerk der vyf Brooden ; een stuk in de breette. *Abr. Blo. inv. I. de Gbein Sc.*

De zeeven Weën van de Maagd Maria door zeeven Zwaarden doorstookten. *C. Blo Sc.*

Een ander dito , in het groot ; waar by het Afdrukfel van het Aangezigt Christi boven aan. *Schelde a Bolswert Sc.*

Een Doek waar in het Afdrukfel van het Aangezigt Christi door Ste. Veronica vast gehouden werdende ; onder aan staat in letters , *Vidimus eum* ; dit is een groot stuk. *Abr. Blo. pinx. Anno 1605. J. Matham Sc.*

La.

Lazarus uit den dooden opgewekt; een groot stuk in de breete. *Abr. Blo. inv. Joan Muller Sc.*

De Verschyning Christi aan St. Ignatius. *Abr. Blo.* heeft het Tafereel daar van geschildert voor de Kerk der Paters Jesuiten in 's Hertogenbosch.

Een St. Lucas, welke de Maagd Maria uitschildert *Rapbaël pinx. Corn. Blo. Sc. Romæ.*

Een andere St. Lucas op een ander manier.

Een Jonge St. Joannes in de Woestyne met zyn Schaap. *Abr. Blo. inv. Cor. Blo. Sc.*

Een ander St. Joannes in de Woestyne met zyne Discipelen, *Cyrus Ferrus del.*

De Prediking van St. Paulus in Areopagus of 't Raadhuis van Atheenen. *Idem del.*

De Heilige Vaders der R. Kerk over het H. Sacrament schryvende, anders de vier Leeraaren; een groot stuk. *Abr. Blo. inv. Corn. Blo. Sc.*

Een Beeltenis van St. Hironymus met straaLEN om zyn hoofd. *Abr. Blo. inv. van Swaanenburg Sc.*

Een kleine Hironymus leeZende, en een hand in het Boek houdende.

Een St. Hironymus ter halver Lyf, met een lange Baard.

Een Ste. Magdalena in een Boek leeZende, beide *Abr. Blo. inv. Corn. Bloemaert. Sc.*

Twee onderscheidene stukken, St. Laurentius en St. Steeven, beide knielende.

Een St. Catharina als op haar Rad knielende. *Abr. Blo. inv. J. Matbam Sc.*

Zesderley stukken van gelyke groote; alle *Abr. Blo. inv. V. Swaanenburg Sc.*; namentlyk:

St. Petrus en Paulus, tot onderwerp van aandacht.

Zacheus en Magdalena tot onderwerp van Boetvaardigheid.

Saul en Judas tot onderwerp van wanhoop.

St. Petrus en St. Paulus op de Wolken zittende, tweederlei stukken elkander aanziende: *Hannib. Carrats inv. Baronius* heeft dezelve gesneden behalven de koppen, handen en voeten, die van *Cornelis Bloemaert* zyn.

Ste Margareta met een Landschap; daar op staat in letters, *Sursum corda. Hann. Carrats p. C. Bl. Sc. Romæ.*

NB. Staat aan te merken, dat het zelve Beeltenis
15 van

van Margareta door *Joachim Sandrart* geschildert is, en door *Regni a Persyn* gesneden, met eenige verandering in het Landschap.

Ste Martina, Maagd en Martelares, hebbende by zig de Maagd Maria. *Petr. Beretini p.*

Een klein Beeltenis van Ste. Magdalena; houdende haar bus met haar twee handen. *Ab. Bl. p. C. Bl. Sc.*

De Maagd Maria, St. Rochus en St. Sebastiaan. *Fred. Barroc Urb. inv. Corn. Bloem. Sc. Roma.*

St. Franciscus door *Guido Rbeni. Corn. Blo. Sc. Roma.*

Een klein Beeltenis van St. Franciscus, een stuk in middelbaare hoogte. *A. Bl. inv. J. Matbam Sc.*

Een St. Franciscus, aanbiddende de Maagd Maria, zittende op de Wolken met het Kind Jesus en St. Joseph. *Cyrus Ferrus del.*

St. Antonius van Padua, met een Lyf of rond. *Cyrus Ferrus del.*

St. Thomàs van Aquinen; een stuk van middelbaare groote in de hoogte. *Eq. Rapbaël Vanius del.*

St. Benedictus; een stuk in de hoogte met een fraai verschiet. *Gio Angelo Caninius del.*

Het Mirakel van St. Petrus, zyne Dochter van den dood opwekkende; een groot stuk in de breedte. *Gio Franc. Barbieri da Cento inv. Corn. Bl. Sc.*

Twaalf stukken zynde Beeltenissen van H., door *Frederik Blo* gesneden, alle van gelyke groote onder en boven met Latynsch opschrift, zynde haar leevensbeschryving; by alle is een Landschap: te weeten:

Sanctus Willebrordus [*P. Ultrajectensum Archiep.* 1.

St. Bonifacius, tweede Aarts-Diaken van gemelde stad. 2.

St. Gregorius, aan een arm Mensch een aalmoes toereikende. 3.

St. Fredericus met een zwaard, waar door zyn borst doorstookten word. 4.

St. Radboldus de Maagd Maria aanziende. 5.

St. Swibertus houdende een Ster in de hand. 6.

St. Adelbertes in het gewaad van een Diaken. 7.

St. Odulphus met een Albe op zyn arm. 8.

St. Lebuinus met een Cazuyfel. 9.

St. Marcellius voor het Volk predikende. 10.

St.

St. Werenfridus houdende een Schuitje op zyn hand.

11. St. Engelmundes, hebbende een Fontein aan zyne voeten, gelyk de eerste. 12.

De Hermiten. *Ab. Bl. inv. Boet. a Bolswert Sc.* Bestaan-
de in 26 stuks, de Titelplaten daar in begreepen.

De Hermitinnen insgelyks.

D E

W E R K E N

V A N

J A C Q U E S C A L L O T.

*Een Lottbarings Edelman, Teekenaar
en Plaatsnyder.*

Callot heeft door zyne vloeiende manier, en zyne Werken in het klein, de agting van alle de Konst-
kenners verkreegen, en ieder een heeft vermaak genoo-
men van deszelfs stukken te hebben. Om derzelver ver-
volg naauwkeurig voor te houden, heb ik de volgende
omstandige Cataloge opgesteld.

Geestelyke stukken.

De Beeltenissen van alle de Heiligen van het Jaar vol-
gens het Roomsche Martirologium of Martelaarsboek,
opgedraagen aan den Kardinaal de Richelieu in het Jaar
1636; onder de Titelplaat is het Wapen van gemelden
Kardinaal, vervolgens een eerste blad tot een beginsel,
't geen een Hemelpraal verbeeld.

Deeze Beelden van Heiligen zyn vier op ieder bladzij-
de in Quarto, elk in een ovaal; te weeten, in de Maand
January vind men twee en dertig, in February eengelyk
getal in Maart veertig, in April zes en dertig, in May
veertig, in Juny twee en dertig, in July vier en veer-
tig, in Augusti een gelyk getal, in September insgelyks,
in October veertig, in November vier en veertig en in
De-

December insgelyks, uitmaakende in het geheel 472 kleine ovaalen, Maandelykse Beeltenisse van Heiligen.

Twaalf Mitterien of Geheimenissen in ovaal, onder met Latynsche en Fransche Zinspreuken; zynde op de Feestdagen, welke verschieten: ook is 'er by een kleine Titelplaat met Historie Beelden.

Zestien stuks reedelyk groot in de hoogte, verbeeldende onzen Zaligmaaker, de Maagd Maria en de Apostelen, daar in begreepen de Titelplaat, waar op te lezen is: *Salvatoris, Beatae Mariae Virginis &c.* 1631. De Titelplaat is verciert met instrumenten van het Lyden Christi en van de Martelaarschap der Apostelen.

Zestien andere kleine stukjes, verbeeldende de Marteldood der Apostelen: de Titelplaat is Historischwyze; de twaalf Apostelen, St. Mathias en de dood van Judas, in Formaat van 32.

Het klein Lyden Christi, vervattende twaalf stukken in groot 32.

Het groot Lyden Christi, bestaande maar uit zeeven stuks in de breedte, zynde verscheide onderwerpen van het klein: ook ziet men 'er een Crucifix in een enkele omtrek met een menigte Volks en een kleine Verryfenis Christi, geschaduwd.

Israël Silvester heeft een Afneeming van het Kruis gegraveerd, welke 'er by gevoegt kan werden, zynde zo groot als de zeeven andere: *Collos* heeft de volkoomte Teekeningen van de andere voltooit.

Elf kleine stukken van het Oude Testament, de Titelplaat daar onder begreepen, door *Abrabam Bosse*.

De Tafereelen van St. Petrus, zynde de Handelingen der Apostelen en andere onderwerpen, ten getalle van zeeven en twintig, waar van vier en twintig rond en neegen vierkant zyn.

De Misterien of Geheimenissen onzes Zaligmaakers en van de Maagd Maria in vier kleine bladen; te weeten, zeeven ovaalen van de Misterien van de Maagd Maria, en zes andere kleiner, met zeeven andere ronden, welke Geheimenissen van het Lyden Christi en andere verbeelden: hier by komen twee Historische Titelplaatjes, op de eene staat te lezen *Gloriosissima Virginis*, en op de andere, *Varia tum Passionis &c.* nog een stukje de kleine Priester genaamd.

De vier Galtmaalen, zynde kleine stukjes, namentlyk de

de Bruiloft van Cana in Galilea, het Avondmaal ten Hui-
zen van den Phariseër, het laatste Avondmaal en het A-
vondmaal in Emaus.

De zeeven Hoofdsonden, zynde kleine stukjes; tot
dezelve word een Titel genoomen, waar in het Kind
Jesús de slang met zyn Kruis doodende.

Zes kleine stukjes ontrent van dezelve groote; nament-
lyk een H. Familie; de Aanbidding der Koningen; een
Judith het hoofd van Holophernus in de zak steekende;
een Paulus Bekeering; een Maria Heemelvaart en een
St. Livarius, draagende zyn hoofd.

Drie stukken in de breette, van gelyke groote, na-
mentlyk, de togt door de Roode Zee, de Rotssteen
door Moses Roede geslaagen werdende, en de Galey-
boeven; van dit laatste zyn 'er twee, een met en het
ander zonder verschieet.

Een ander groot stuk in de breette van dezelve groote
of daar ontrent, verbeeldende het Martelaarschap van
St. Laurentius; het midden is maar een omtrek, en niet
voltooit.

De drie kleine Offerhanden in ovaalen, de eene ver-
beeld een Sabbatdag.

Het leeven van de Maagd Maria, met een Historische
Titelplaat; vervolgens dertien stukken. Hier kan ook,
zo men wil, een kleine Maria Boodschap by gevoegt
worden.

Een klein ovaal in de hoogte, zynde een Maria He-
melvaart en laager is het hoofd van een kleine Cherubin.

Het leeven van de Maagd Maria met kleine Zinnebeel-
den, bestaande in zeeven en twintig stukken, daar in
begrepen de Titelplaat met Historie Beelden. Ieder
Prent is genommerd en onder aan Latynsche en Fransche
vaersen, het laatste is 26 genommert. De grootste is in
Quarto.

Lux Clauſtri; zynde zeeven en twintig Emblemata's of
Zinnebeelden, alle eeven groot met dezelve byvoegze-
len als de andere; dit zyn verscheide onderwerpen op
de gerustheid van het Kloosterleeven. De laatste Prent is
27 genommert.

Scelta d'Alcuni Miracolo &c. Dit is de Titel van een
verzameling, welke men de Mirakelen van de Maria
Boodschap noemt. Die stukken zyn met het graveer-yzet
gesneden met dubbelde cyffers onder aan eenig schrift
in

in vreemde taal. Dit verbeeld verscheide gevaaren en moorden, waar van de Menschen bevryd geworden zyn; dezelve bestaan in veertig stukken, als in Duodecimo, en zyn vry zeldzaam zonder de Titelplaat; deeze stukken zyn van verscheide Schilders.

De Boetvaardige Perfoonen van beide kunne, door *J. Callot*, met een Historische Titelplaat en vyf Prenten; namentlyk een St. Hironymus, een kleine St. Jan, een St. Franciscus, een Maria Magdalena en haar Dood, in de breette. Eenige voegen 'er ook by, het Pourtret van St. Franciscus, waar op in letters staat: *Sancti Francisci Vera Effigies*.

Verscheide Geestelyke stukken.

Een kleine Maria Boodschap.

Een dito middelbaare groote in de breette, waar op te leezen staat: *Qua Mensura &c.* Dit is een stukje op Koornmeeters.

Het Kind Jesus aan Tafel zittende enz. Hier van zyn twee, dog elkander zeer gelykende.

Een groote H. Familie na *Andrea del Sarto*.

Een groote *Ecce Homo*, met een meenigte Jooden.

Een Crucifix, waar onder de Maagd Maria, St. Joffannes en Magdalena, welke het Kruis omhelst; na de *Sadelers*.

Een Christus in het Graf leggende na *Ventura Salimbeni*.

Een Paradyt in 't klein in de breette.

Een Bezweering of Duivelbanning, gegraveert na *Andrea Boschole*, een Florentyner.

Twee stukken, verbeeldende de moord der onnoozele Kinderen; ovaal in de hoogte, egter met weinig onderscheid.

De bedrukte Maagd Maria, en onder aan twee Boetvaardigen met een sluyter om.

Een Maagd tusschen St. Jacobus en St. Hironymus zittende.

Een andere Maagd; een langwerpig stuk. St. Petrus in het klein overeind staande, in het verschiep ziet men zyn Marteldood.

Een zittende St. Paulus na *Blommaert*; dit stuk is in de hoogte.

Een

Een kleine St. Jan de Evangelist op het Eiland Pathmos.

Een klein Beeld van Ste. Theresia op haar kniën.

Een klein Beeld van een Prediker in het midden zyner toehoorders; met het Graveer-zyser gesneden; dit stuk is van gelyke groote als het bovengenoemde, waar mede het eenige overeenkomst zou kunnen hebben.

Een stuk van middelbaare groote, de drie en twintig Martelaars van Japan verbeeldende.

Een Mirakel van St. Mansuetus Dit stuk is in de breedte en het eerste 't geen Callot geeft heeft.

Het Beeld van St. Nicolaus of St. Severinus in een Bosch van gelyke groote.

Dat van St. Sebastianus wat langwerpiger.

De Boom van St. Franciscus; onder aan zyn verscheidene Religieusen knielende enz.

De kleine Heilig in een Bloem: dit is St. Franciscus in de Tulp.

Een ander Beeld van St. Franciscus, het Wapen van Florence houdende.

Het stuk genaamd het kleine Schuurtje of de kleine Sprokkelaarster: dit is op het wonderwerk van den Propheet Elias jegens de Weduwe te Sarepta.

Vier stukken de verzoeken van St. Antonius verbeeldende; te weeten:

Een waar in hy in de Lugt schynt op de Wolken omver gestooten te leggen, zittende de Duivel schreyelings op hem, en houdende hem by zyn baard vast; dit stuk is zeer zeldzaam.

Het middelbaare stuk, het welke gemeender is, is aan den Heer Phelippeaux de la Vrilliere opgedraagen, wiens Wapen men 'er in ziet.

En het groote stuk is op twee groote vellen, opgedraagen aan den Prins Ferdinand, Groot Hertog van Toscanen, en is ook niet gemeen.

Het Vagevier; dit is een groot stuk van vier groote vellen, en is zeer zeldzaam.

Een groot onderwerp tot een Thesis opgedragen aan Carel den IVde enz. Hertog van Lottharingen en Bar; dit stuk voert tot Titel *Jubilatio Triumphi Virginis &c.*

Het Heilig Land door Callot te Florence gesneden voor een Monnik, een zyner goede vrienden, welk een reis na het H. Land gedaan had. Dit bestaat in een Titel-

telplaat, en vier en dertig Prenten, zynde onderscheidene platte gronden in 't verschieet; dit Boek is te Florence gedrukt in het Jaar 1628.

Het Leeven van den verlorene Zoon, elf stukken met de Titel.

Verscheide Onderwerpen en Fantasiën.

De Egiptenaaren ; hier van zyn vier stukken in de breette.

De Fantasiën van den Edelen *Jacques Callot*, met een Titelplaat en dertien kleine stukjes, alle met drie beelden in ieder.

Twee stukken, de Kermissen van Florence genaamd. Het eerste heeft hy te Florence gesneden. Eenige vinden men, waar in de Wapenen op de twee hoeken staan er die zeldzaam zyn: egter stelt men vast, dat in de eerstgeteekende geen Wapen is.

Het tweede is te Nancy gegraveerd, en daar in vinden men een Wapen, hoewel het voorts met het ander te eenemaal overeenkoomt, uitgenomen, dat men 'er meer droogheid in bemerkt en het zo fraai niet is. Deeze stukken zyn groot.

Hy heeft een gevolg van zestien stukken na *Tempeste* gesneden.

De Adel. Dit zyn twaalf stuks, zes Mans en zo veel Vrouwen, met Beelden in het verschieet.

Vier stukken van dezelve grootte als den Adel. Dit zyn dragten of kleedingen, in dezelve is geen verschieet. Het een is een Spinster; het tweede een Boerin met een mand; het derde een Boerin met haar voorschoot opgeschort, en het vierde met een Kleed van Hermyn vellen.

Zes andere stukken even groot, zonder verschieet, zynde alle Vrouwen: de eene laat haar Kind gaan, de andere draagt het haare op den Arm; twee andere draagen ieder een mand, een ander draagt haar mof, en de zesde staat met haare armen over malkander.

Zestien stuks in de breette zonder cyffers, verbeeldende Geschiedenissen van het leeven eener Koninginne; het eerste daar zy in een open Draagstoel gedraagen werd; voorts haar Trouwplegtigheid; daar zy gehoor verleend; daar zy de voeten van den Paus kust; een dood en andere onderwerpen, welke Callot na *Tempeste* gegraveerd heeft.

heeft. Dit alles heb ik in 's Konings Bibliotheek gezien; my is door iemand verzeekert, dat het tot op neegen en twintig stuks liep, daar in begreepen drie Catalogen, die in het zelve vervolg zyn.

Tien genommerde Bladen op goude en zilvere Munten van Duitschland, Italien enz., door *Callos* te Nancy gefneeden voor den Hertog Gaston van Vrankryk. Deeze worden de Medailles genaamd.

Verfcheydene Onderwerpen en Fantasiën, zynde onderscheydene stukken.

Pandora, een Beeld alleen, in 't klein.

Een Speelkamer, zynde een nagtgezicht ovaalswyze in de breedte, anders genaamt (een wayer stuk).

Een Jaager of kleine Herder, hondjes leidende.

Een ander stuk de Wayer genaamt, verbeeldende Vuurwerken te Florence; rondom het stuk is een Car-
does.

De kleine Boerenvreugd of de Balspeelders, een stuk in de breedte.

Een stuk, de Reuzen genaamt; dit is in leggende ovaal.

Een klein vierkant stukje, waar in Sterrekykers op een Globe studeerende.

Fantasiën van drie Figuren of Beelden alleen.

Het Bloemperk van Nancy; dit stuk is ontrent vierkant en geëst.

De straat van Nancy of de Carriere; dit stuk is ontrent vierkant.

Het stuk de groote Rotzsteen genaamt, zynde zinnēbeeldig, staande 'er op te leezen *Nec imbecillum ferocet &c.* Dit is een klein stukje, verbeeldende een groote meenigte Volks, op een groot Plein, daar een smalle en hooge Toorn gezien werd.

De Catafalque, of Lyk-Capelle van Florence, een stuk van middelbaare groote in de hoogte.

Een stuk tot een Geslagtboom; een groote Prent in de hoogte, waar in een grooten Boom verbeeld staat, met Ruiters onder aan.

Een Tuins vermaakelykheid. Dit is zyn laatste, genaamt *la petite treille*.

II. Deel.

K

K 28

Een stukje of kleine Wyngaard, de kleine *Amaranthe* genaamt.

Een stuk in de gedaante van een Waayer; de *Cardoes* loopt onder uit met een Bloempot met vrugten, onder ändert zyn 'er drie Mannen en drie Vrouwen in, welke met elkander dansen, daar by veel toekykers, waar van twee zittende.

Een vreugde Feest op een Rivier; dit stuk word genaamd *Theatro d'Arnodoue*.

Landschappen.

De twaalf Maanden van het Jaar, alle in de breette van middelbaare grootte; in de Wolken staat het teeken van elke Maand en onder in het midden de naam van de Maand. *Jodocus Momper invenit.*

De vier getyden van het Jaar na *Basan*.

De Landschappen, Gezigten van *Florence*; dit zyn tien stukken en de Titelplaat. *Collignon* heeft 'er twee stukken van na *la Belle* gegraveerd, welke 'er tusschen in gevoegt zyn.

De twee Gezigten van *Parys*, verbeeldende de Nieuwebrug en de Tooren van *Nesle*. Deeze stukken zyn in de breette.

Vier kleine langwerpige Landschappen, het eene verbeeld een Tuin, waar in gegooten word.

Vier andere Gezigten nog kleinder, het eene verbeeld een Gevegt.

Twee andere, zynde Zee-gezigten met Scheepen, van de vier andere Gezigten verschillende.

Idem vier andere Gezigten van Scheepen in Zee, met letters op de platen.

Een grootte Beesten jagt, in het verschiet, onder Boomen ziet men Koetzen: dit is een langwerpig en smal stuk.

Fantasiën; Smakeryen en Ballets of dansen van vermomde Persoonen.

De Beedelaars van *Callot*: in het eerste stuk staat met letters in een Vaandel: *Capitano Baroni* en onder aan *J. Call. fec.* Hier van zyn vyf en twintig stuks genommert.

De Fantasiën die hy gemaakt heeft om te Teekenen, opgedraagen aan den Prins *Laurenzo de Medicis*: na-
ment-

nentlyk: *Capricii di Varie Figure di Jacomo Callot Sc. Callot fec. in aqua forti, en Fiorenza*. Hier van zyn vyftig stukken, daar onder de Titelplaat en de Opdragt, en ook verscheide, waar in een Beeld met een enkele omtrek is, en het ander geschaduwt; verscheide andere verbeelden Landschappen en de overige zyn Feesten van Florencen.

Dezelve heeft hy wederom en in gelyke getalle te Nancy gegraveert. Op de Titelplaat staat: *J. Callot fec. in aqua forti in Born. ex Nancii*.

Een Boek met Snaakeryen en Postuuren, als Dwergjes: hier van zyn twintig stuks, de Titelplaat daar in begrepen, op welke een Beeld met het hembd opgeschort en zyn agterste bloot, waar op te leezen staat: *Varie figure Gobbi Sc. Anno 1616*.

Varie figure Sc. Een Historische Titelplaat, waarin een Valiesdraager en zestien andere, elk met twee Figuren of Beelden en een verschiet.

Balli di Sfrvania di Jacomo Callot: in de Historische Titelplaat zyn drie Beelden dewelke dansen, en drie en twintig andere stukken, ieder met twee Beelden en een verschiet, waar in andere Figuren in het klein gezien worden, ieder stuk is genommert.

Een stuk van middelbaare groote, waar in twee Potzenmakers gezien worden, die wat groot zyn, en verscheide andere Figuren.

De Ballets van Florence, vier stukken van middelbaare groote, namentlyk een *entré* (Ballet-Dans) waar in een Atlas en boven den zelve staat: *Carro del Sole Sc.*; een Ballet-Dans, waar in de drie Bevalligheeden enz.; boven aan staat: *Carra d'Amore*: het andere is een Zee stuk, waar op met Letters staat: *Carro di Teti*; nog een waar in de Parnassus Berg, waar op geschreeven staat: *Monte del Parnasso*: alle gemerkt *Jule Parigii inv. J. Callot fec.*

De drie Intermedes (Tusschenspellen) van Florence; het eerste is een stuk in de hoogte, waar in verscheide dansen en boven het Wapen van den Groot-Hertog, halver gedeelte, onder aan staat *Primo Intermedio Sc.* Dit is gemaakt in de Zaal van den Groot Hertog van Toscanen op den Vastenavond des Jaars 1616. *Jul. Pariginus fec. J. Callot del. & fec.*

Op het tweede stuk staat: *Secondo Intermedio Sc.* Die

verbeeld een Hel, waar in twee Toorens op de agtergrond gezien werden.

Op het derde staat: *Terzo Intermedio &c.*, en is het onderwerp van een gevegt door den Minne-God

Een stuk op zig zelve, slegts met een omtrek: dit zyn verscheide *Entrées* in Rytuigen en te voet; op een derzelven staat: *Carro del Asia*.

De Kamp- en Tournoi-spellen van Florence, zynde drie stukken even groot; op alle drie is een groote kring of Renbaan, waar in de vertooning geschiedt: de grond van ieder stuk verbeeld Paleizen, welkers daken met verscheide aanschouwers bedekt zyn en een groote meenigte Volks buiten en van alle kanten, op een stuk staat: *Mostra della Guerra d'Amore &c.* In de kring zyn zes Bataillons.

Op een ander staat geschreeven: *Theatro Fatto in Fiorenza &c.* In de Renbaan ziet men een groote meenigte Ridder's enz. *Jule Parigi inv. J. Callot del. & fec*

Op een ander leest men *Uno de Glabbatimenti della guerra d'Amore*. Dit is een Loopbaan, waar in een groot gevegt.

Onderwerpen van den Oorlog.

De drie groote Beleeeringen, waar van twee (zynde die van la Rochelle en het Eiland Rhé) elk zes grootte vellen beslaan, en tot de bovenste en onderste randen zyn 'er zes stukken, en aan ieder zyde vier randen met omschrift.

De Beleeering van Breda bestaat meede in zes grootte vellen, dog slegts onder en boven met Letters, en op de zyde geen gegraveerde randen.

Een Cardoes, waar in een Landing op het Eiland Rhé verbeeld is.

De Veldslagen van Medicis, zynde zestien stuks en de Titelplaat; alle in het breed, zonder Cyffers: onder andere twee stukken, waar in ten Oorlog roegeruste Scheepen, verbeeldende een Zee-gevegt van Ridder's tegen de Turken. Ter plaatzen daar eenige Wolken moeten zyn, ziet men schetsen met het Graveer-zyer.

De Militaire Exercitien of Oeffeningen in de Waapenhandel door den Edelen *Jacques Callot*: dit zyn vyftien kleine stukjes in de breedte, daar in begrepen de Titelplaat,

plaat, alle genommt en ieder met drie Beelden; de twee laatste stukken verbeelden Gevegtten.

Het gevegt in de Renbaan aan het Hof van Lottharingen den 14 February des Jaars 1621 gehouden. Op het eerste blad zyn Wapenen van het Maagschap van dat Huis: nog negenderlei stukken, zynde Gevegtten, en op het einde is een klein stukje, waar in een gewaapende hand. Ook ziet men 'er nog een die het teegendeel van deeze doet, waar op geschreeven staat: *Fecit potentiam in brachio suo*.

De intrede van den Heer de Couvangens en van den Heer de Chalabre. Dit stuk is afzonderlyk van het gevegt der Renbaan; is smaller en schynt een Hel te willen verbeelden.

De groote Miserien van den Oorlog, uitmakende agtien stuks in de breette, de Titelplaat daar in begrepen.

Dezelve Miserien in het klein, zynde van zes bladen en een Titelplaat, in het Jaar 1636.

Byzondere en afgescheide Oorlogsstukken.

De Straffen, een stuk eenigzins langwerpig.

De Monstering van een Leeger; dit stuk word het Ba-taillon genaamd.

De Slag van Veillanne by Turin, door den Heer d'Es-sat gewonnen; een stuk van een blad.

De Koning Lodewyk de XIIIde; een groot stuk met het Graveer yzer door *Michel l'Asne* gesneden; dog het verschiet, verbeeldende de slag van Veillanne, is van *Callot*.

De Hertog de la Valette te Paard gezeeten, van ge-lyke groote als Lodewyk de XIIIde, met een gezigt van een Veldslag.

Een groote Thesis met Zinnebeelden; waar in een geveugeld Paard, op het welke een Prins gezeeten is, boven met deszelfs Wapen en dit opschrift, *Francisco Lotharingia parenti optimo*, en het onderste van de Thesis.

Zestienenderlei kleine intreedden, welke eerst alle op een blad waaren en van malkander gescheiden zyn; een van die is een intrede met Trommelen en Pfyffers en een ander van drie Beelden ten voeten uit,

Een stuk , waar in een Turk met een werppyl in de hand , op een stygerend Paard zittende , wiens agterste pooten niet voltooit zyn : onder ziet men een dood Paard en niets anders.

Een ander stuk , waar in twee diergelyke Turken verbeeld zyn , het eene stuk is geschaduwd en het ander is slegts met een omtrek.

Boeken en Titelplaatzen.

Het Treurspel van Soliman , waar van vyf stukken en het Pourtret , dat in de Historische Titelplaat staat , in 't welke op een rondas geschreeven is: *Il Soliman Tragedia &c.* Men vind vier andere stukken , die met dat Treurspel overeenkoomen; de gebouwen zyn in alle vier even eens: het vyfde stuk heeft eigenschap met die zelve gebouwen , welke in een Brand verbeeld zyn , met een groote moord en oproer in het midden van een Plein.

De Mirakelen en genade , van Notre Dame de Bon secours te Nancy ; een Historische Titelplaat.

De Costuimen van Lottharingen ; een Historische Titel.

Reegelen van O. L. Vrouwen Broederschap.

De Heilige Apocatastaze ; een Historische Titelplaat.

Pexole distributata &c. anders genaamd *Catakasta* , of de gedichten van Jovan Dominico Pery ; een Historische Titelplaat : waar by het Pourtret van Pery , zynde in een ovaal in de hoogte , met kenteekenen van den Landbouw.

Statuti de l'ordine de Cavalieri di Sante Stephano &c. ; een Historische Titelplaat van een Boek , voor een Ridder Orde , van welke Cosmus de Ilde , Groot-Hertog van Toscanen , Groot-Meester was ; boven aan is een Pallas ten voeten uit , de Geregtigheid aan de eene kant en een Beeld de sterkte verbeeldende , aan de andere zyde ; beide zittende ,

Een klein Wapen van een Kardinaal van Lottharingen , met toeëigeningen en vyf sterren. Dit moet dienen tot een Boek in Duodecimo.

Pourtretten.

Lodewyk van Lottharingen , Vorst van Pfalsburg , te Paard zittende ; in het verschiep ziet men een groot gevegt. Dit is in de breedte ,

Fran-

Francisci Medicis Mag. D. Etruria &c. Dit staat onder het Pourtret, 't geen in een Cardoes is, met Zeegeteekenen. Dit stuk is in de hoogte.

Cosmus II. Mag. D. Etruria &c. Dit Pourtret is in een ovaal in de hoogte, met toeëigeningen en Kinderen.

Donatus Antellenfis Senator Florentinus &c. Dit staat om het ovaal, het welk als een Gracschrift verciërd is.

Het Pourtret van Claude Dervet, Ridder van de Orde van Portugal, staande ten voeten uit; en zyn Zoon by hem, wien hy de Wapenhandel laat doen enz. Dit stuk is in de hoogte.

Het Pourtret van den Heer de Lorme, eerste Medecynmeester des Konings Lodewyk den XIIden; zynde in een dubbelde driehoek met een slang in de rondte. Dit stuk is in de hoogte en zeer Zinnebeeldig.

Het Pourtret van Carel de IIIden, Hertog van Lottharingen; in een ovaal boven met een Cardoes en is zeer zeldzaam.

Carel de IVden, Hertog van Lottharingen; een groot stuk in de breedte. Die Prins is te Paard verbeeld en de Stad Nancy in het verschiet. Dit is een der zeldzaamste stukken.

C A T A L O G U S

V A N

STEPHANO DE LA BELLE,

Een Florentynsch Etzer.

DE vloeiende en geestige manier, met welke *Stefano de la Belle*, de Landschappen en Ornamenten, de verscheidene onderwerpen en vreemde Feesten, als meede de stukken ter eeren van Vrankryk, behandeld heeft, zyn dringende reedenen, welke my noopen, om die Werken omstandig aan te haalen,

Geestelyke stukken.

Twee verschillende kleine Beelden van de Maagd Maria; het eene agt- en het andere vierkant.

K 4

Drie

Drie onderscheidene Vlugten na Egypten.

Een kleine Maagd Maria, zittende, en St. Joseph; een stuk in de rondte.

Twee andere differente dito, in een rond.

Een stuk in het vierkant, verbeeldende de rust in Egypten.

Een kleine St. Joannes, staande, en water puttende.

Twee andere kleine St. Joannes Beelden; het eene is in een ovaal in de hoogte, en het andere in 't vierkant.

Noch kunnen 'er vyf of zes andere Geestelyke stukken zyn.

Pourtrekken.

Het Pourtret van Stefano de la Belle. *Stocade pinx. W. Hollar Sc.*

Een Borstbeeld, in een ovaal in de hoogte; waar op *Horatii Gonzales effigies* staat, met Latynsche vaersen in een Cardoes.

Franciscus, ex Principibus Etruriae; een ovaal in een vierkant, met Zegeteekenen rondsom, en op de agtergrond een verschiet.

Ferdinand de IIde Keizer der Romeinen; een ovaal in een Cardoes enz., beide stukken van middelbaare grootte.

Een Wapen stuk ter eere van Ferdinand den IIde; van gelyke grootte.

Een ander diergelyk stuk, waar in twee Beelden als twee Engelen enz., onder aan staat: *Sine orbibus orbæ.*

Verscheide Historische stukken.

Een klein langwerpig stukje, gelyk als een Cardoes, waar in de kop van een wild Zwyn, en onder aan de kop van een Hart.

Twee kleine langwerpige Gezigten van Landschappen; in het eene is een Boer, welke een mand aan het end van een stok op zyn schouder draagt, en in het ander een baaltje.

Een klein stukje, zynde een zittende Vrouw, welke schreid, en een kleine jongen, die haare voeten wafcht; dit schynt na *Polidoor*.

Uste, zynde een klein ovaal en een perspectief van een Kerk.

Een kleine jongen, een groot masker draagende; waar agter hy schuilt.

Drie

Drie Kinderen by elkander, waar van het eene drie glazen op een schotel houdt; na *Guido Rbeni*.

Een kleine Grotesque in de breedte, verbeeldende een Bacchus Feest of Muziek Concert,

Een Beeld alleen, het welk een Os met een touw voorttrekt.

Een stuk in de breedte, zynde een Offerhande, waar by een zittende Keizer; dit is na *Polidoor*.

De vier Geryden van het Jaar in Cardoesen; op ieder een enkeld Beeld,

Drie Friesen met Historien,

Een staand Beeld met een Turkse Tulband op, en een klein Beeld te Paard in het verschiet.

Een groot Historie stuk in de hoogte, waar by te leezen staat, de Zegewaagen, Lodewyk den XIIIde ter eere toegewyd enz. *Fr. Colignon fecit*,

De reis van Jacob, om Joseph te gaan bezoeken,

Leegerstukken van elkander afgescheiden.

De Zeegenpraalende Dood, in een gevegt; een stuk wat langwerpig.

Zes stukken in de rondte, waar in Beelden van Mooren of Tartaren te Paard, met Gezigten in het verschiet.

Gezigt van een Leeger, het welk een stad belegerd, in een glorie van Engelen; boven aan ziet men een H; die dezelve beschermd, onder aan is een Latynsch Gebed tot St. Prosper, die 'er Bisschop van geweest is.

Plan van de stad Diedenhoven, in het Hertogdom Luxemburg, door het Leeger van den Koning Lodewyk den XIIIde belegerd wordende, onder het gebied van den Hertog van Anguien: op de twee zyden van de plaat is het Plan van twee stormen van Diedenhoven.

Twee andere langwerpige en smalle stukken, op het eene staat; *Profil de Tlionville* en op het andere *Atrabas*.

De inneeming en overgaaf van de Hoofdstad van Perpignan; in het midden van de Prent staat te leezen, *Plan de la Ville & Citadelle de Perpignan*, en aan de andere kant *le Plan de l'Armée du Roi*.

Twee groote lange stukken van gelyke hoogte en breedte; het eene is de belegering van Rochelle en het ander is de Dyk.

De Liefdens- en Krygsuitvindingen, in dertien bladen, de Titelplaat daar in begreepen.

De Slag der Amalekiten.

Een klein stukje van Krygstoeuſtingen, en aftogt van een Leeger.

Een ſtuk in de breedte, de ſlag van Rethel verbeeldende.

De beleegering van St Omer; een groot ſtuk met cyffers, waar in het Plan van de ſtad, en vreemd ſchrift.

De beleegering van Piombino door de Spanjaarden in het Jaar 1650; een ſtuk in de lengte.

De beleegering, en inneeming van Porto-Longone; opgedraagen aan den Prins Dognat, onder Koning van Napels.

De Intrede van den Hertog van Auguien in Philipsburg. *La Belle inv. Nic. Cocbin Sc.*

Een ſtuk in twee groote Bladen, verbeeldende de ſlagorde van het Leeger van den Koning van Vrankryk by Nordlingen, *Beaulieu invenit. Steph. de la Belle del. Cocbin Sc.*

De ſlag van Nordlingen op het Keizerlyk Leeger gewonnen, door 't Franſe Leeger, onder het gebied van den Hertog van Angulen den 3 Auguſti 1645.

De ſlag van Rocroi en de overwinning door gemelden Hertog behaald.

De Veldſlagen voor de Stad en 't Kasteel van Friburg voorgevallen, den 3. 5. en 10. Auguſti 1644. *Steph. de la Belle inv. Nic. Cocbin Sc.*

De Veldtogt van den Hertog van Anguien met de verovering van Philipsburg, en twintig andere Steeden of Veſtingen in Duitschland; gemelde Hertog te dier tyd het gebied over het Leeger van Lodewyk den XIVde voerende, in het Jaar 1644.

Een Boek van zes verſchillende Fantafien van Oorlogsbedryven, welkers Titel is *Varii capricii Militarii &c.*

Een Boek met agtderley Gevegten en Krygs-Exercitien, deſzelfs Titel met Hiftorie Beelden, waar op te leezen ſtaat: *Varia, Figura, &c.*

Een Boek van zes langwerpige Bladen zonder cyffers. By de Titel blykt, dat het aan den Marquis de Maulevrier opgedragen is. Op dezelve ſtaat: *& Pace & Bello.*

Een Boek van negentien langwerpige Blaaden zonder cyffers; tot Titel voerende, *Divers exercices de Cavallerie, dedié au Marquis d'Estillac enfant d'honneur du Roi.*

Daar zyn nog drie andere ſtukken, die 'er by gevoegt kunnen worden.

Een

Een Boek van vyftien bladen, daar onder begreepen de Titel, waar op staat: *Recueil de diverses pieces, tres necessaires a la Fortification*; opgedraagen aan den Heer Armand de la Porte, enz.

Vier stukken in een rond, zynde togten van Polakken te Paard.

Een Boek van twaalf bladen, tot Titel voerende: *Desseins de quelques conduites en Attaques*.

Zee-Gezigten,

Een Boek van agt Prenten, het Titelblad daar in begreepen, met schrift onder elk stuk: het eerste verbeeld een ontscheeping van Baalen, het tweede het gezicht van een hoek van Calais, enz.

Een Boek met zeeven Landschappen aan de Zee-kant, het Titelblad daar in begreepen; dezelve zyn genommert.

Een Boek met agt genommerde bladen, zynde verscheidene gezigten van Scheepen; op de Historische Titelplaat staat: *Al Serenissimo Principi Sc*.

Een Boek met agt andere gezigten, en Zeehavens; de Titelplaat is met Historie Beelden, waar in een Kruyer met opschrift: *Ce sont differentes vûës d'Hollande*.

Landschappen.

Verscheide Beelden en Landschappen, agt stuks; daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden, zynde een staand Man en andere, welke teekenen.

Zestien andere stukken, ontrent vierkant; het eene is een Kinderspel, het ander een toeloop van Volk; als meede een hollend Paard; een Beestejagt en andere onderwerpen.

Een Boek met vier en twintig kleine Landschappen in ronden; zynde opgedragen aan de Heer Antoine le Charon, Baron d'Ormelles.

Twee groote ronden; in het een is voor aan een Geit, en in het ander een Vrouw, dewelke een Geit, daar haar Kind op zit, by de hand leid.

Twee Boeken van langwerpige Landschappen, ieder van vier bladen, *Colignon Sc*

De vier Elementen, in langwerpige Landschappen.

Vier

Vier Landschappen in de hoogte, van middelbaare groote.

Een Boek met twaalf zeer lange Landschappen, opgedragen aan den Hertog van Anguien.

Een Boek met dertien Landschappen en Figuren, langwerpige stukken; onder andere is 'er een Paard met Wild beladen, enz.

Een Boek met dertien stukken genummerd, daar in begreepen de Titelplaat, waar op te leezen staat: *Agreeable diversité de Figures &c.* Dit zyn verscheide Landschappen en Fantasiën, opgedragen aan den Heer Artus Gouffar, Marquis van Boisy, in het Jaar 1642.

De zes groote gezigten van Livorno, stukken in het lang; onder andere het Colosus Beeld van den Groot-Hertog, de Haven van Livorno is het eerste stuk, een ander is het Kasteel St. Angelo, enz.

Een Boek met zes groote stukken, daar in begreepen de Titelplaat, waar op geschreeven staat: *Roma in hortis Medicæis vas marmoreum eximium &c.* Dit zyn gezigten van Antique Plaatsen te Rome, en twee groote Landschappen in de hoogte, in het Jaar 1656.

Profil van het Huis van O. L. V. te Lorette, in de Wolken. Dit stuk meen ik van zyn Teekening te zyn, hoewel het gemerkt is door *Ab. Pbiltppen*, 's Konings Ingenieur.

Gezigt van het Kasteel St. Angelo; een afgezonderd stuk.

Cardoefen, Ornamenten en Vaazen.

Een Boek met twaalf Cardoefen, over langs met cyffers. *Fr. Colignon Sc.*

Een Boek met twaalf Cardoefen, in de hoogte met cyffers; de Titelplaat daar in begreepen.

Een Boek met groote en kleine Cardoefen, zynde negentien stuks, de Titelplaat 'er in begreepen; waar op te leezen staat: *Racolta di Varii Capricci*; dezelve zyn in de hoogte en in de breette, met nommers.

Een Boek van twaalf Cardoefen, met de Titelplaat; waar op *Nouvelles Inventions de Cartouches* staat.

Een Boek van dertien bladen, met Friezen; genommert.

Een Boek van agt stuks met de Titel, waar op staat: *Frijes, Feuillages & Grotesques*.

Een

Een Boek van twaalf smalle stukken, in de hoogte; de Titel daar by gerekend, luidende *Ornamenti o Grotefche*.

Een Boek van zestien stuks, daar in begreepen de Historische Titelplaat, gemerkt 1. en met deeze woorden: *Ornamenti di fregi Fogliani, &c.* Het laatste stuk is 16 genommert.

Een Boek van zes stukken, daar by de Titelplaat begreepen, waar op te leezen staat: *Racolta di vasi diversi*,

zegt Friesen, verscheide Ornamenten in de hoogte en in de Grotesque, met verscheide Dieren.

Fantasiën en ligte Schetsen om te Teekenen.

Verzaameling van verscheide ligte schetsen; twee en twintig stukken en de Titelplaat, waar op een Kop.

Verzameling van verscheide stukken tot de konst van Portretteeren; zes en twintig stukken genommert, de Titelplaat daar in begreepen.

Fantasiën en ligte schetsen, geëfst; dienende tot de beginselen van de Teekenkunde, ten getalle van vier en neegentig stuks of daar ontrent, welke afzonderlyk kunnen verdeelt worden, gelyk zy gemerkt zyn, namentlyk:

Principii del Disegno &c.; een Historische Titelplaat, zynde een Kind, het welk in een Veld teekend; in het geheel zyn 'er dertig bladen, wat grooter als de andere stukken om te Teekenen; onder dewelke vier bladen zyn met Kameelskoppen.

Een Boek, waar in dertien kleine Fantasiën; de Titelplaat daar onder begreepen.

Een Boek van de beginselen der Teekenkunde, zynde van dertien bladen; het eerste daar onder begreepen, dat gemerkt is 1650.

Item een ander van elf stukken, zonder nommers; dit zyn kleine stukjes van Fantasiën.

Een Boek van vier en twintig bladen, met verscheide Fantasiën; daar in begreepen de Titelplaat met Historie Beelden verciert, onder andere met een Lierdraayer; dit zyn kleine stukjes met nommers.

Een Boek met twaalf Koppen op zyn Persiaansch, ieder in een ovaal.

Een Boek van vier en twintig bladen, de Titelplaat daar

daar in begreepen ; dit zyn kleine stukken , Gediertens verbeeldende.

Historische verbeeldingen en andere Grotesque.

De Intreede van den Poolischen Gezant binnen Rome in 't Jaar 1633, Frieswyze in zes stukken.

Een stuk van een Franschen Wapen-Koning; in het verschieft is een Lykstatie, die hy gegraveerd heeft.

Twee groote stukken in het breed, namentlyk de Rust en Pronk-Altaar van den Heer Tubeuf in de plechtige Processie van het H. Sacrament; het ander is het Gezigt van de Nieuwebrug te Parys; boven aan is het Wapen van Lodewyk den XIIIde.

De vier Geographische Kaart-spellen, waar van drie, zynde de Geographie, de Metamorphoses en de Koninginnen, elk twee en vyftig stuks uitmaaken; van het vierde, zynde de Koningen van Vrankryk, zyn neegen en dertig; daar en boven zyn 'er vier Titelplaatzen.

Een Vreugdebedryf op de Rivier de Arne; dit stuk is langer dan het breed is. *Steph. la Belle inv. Ant. Franc. Lucini fec. 1634.*

Tien of twaalf Jagten, voor den Groot-Hertog gesneden.

Een groot stuk in de breedte, een prachtige Maaltyd verbeeldende, boven met een Wapen; opgedragen aan den Prins Gio Carlo Medici.

Een stuk byna gelyk het bovenstaande, de Waayer genaamt; in een Cardoes, is een byeenkomst van een Dansgezelschap.

Een Catafalque, of Graf-tombe in een Kerk; een stuk van middelbaare grootte in de hoogte, waar in een Wapen is.

Een middelbaar stuk in de hoogte; waar op te leezen staat, *Veduta della Chiezza Perdidentro*; in het Jaar 1637.

Een groot stuk in de hoogte, verbeeldende een soort van Reliquie op een Altaar, met opene Deuren.

Een groote Rotsteen, boven op ziet men een Koning, en in de Lugt vliegende Figuren.

Twee evangelyke stukken, waar in verscheide Figuren, met beteekenis en aanwyzing van letters tot uitlegging.

Een stuk, waar in een Arend met uitgestrekte vleugelen,

ten, welke een Cardoes vast houdt; en op een rol staat geschreeven, *Jamais autres.*

Een dito, met een onderstuk en krooning; het gelykt ten naasten by na Clovis, welke Clotilde opneemd. *Chauveau* heeft het zelve stuk ook gesneden.

Een stuk gemeen van groote, in de de hoogte, waar in drie zittende Beelden en een Man; in het verschieft ziet met een Schip.

Vier kleine stukjes, waar op met letters staat: *Raph. Urbinas inv.*

Caroufels of Steekspellen, en vertooningen van Ballets.

Feeften van Florence; een stuk van gemeene groote, rondom in verscheide andere verdeelt, ten getalle van zestien; het zyn wedloopen van Paarden.

Het Caroufel van den Hertog van Modena; dit is in drie groote stukken, waar in het Paleis van den Groot-Hertog en de marsch verbeeld is: ook zyn 'er verscheide kleine stukjes rondsom, ten getalle van tien of twaalf, welke een Paardekop verbeelden.

De Plechtigheid van het Huwelyk van den Groot-Hertog; hier van zyn drie of vier stukken.

Baletten voor den Prins van Toscanen, in het Jaar 1608 *Giulio Parigi inv. & fecit.* Deeze bestaan uit twaalf stukken in het breedte, waar van twee door *Remigio Cantà Gallina* en zes door *de la Belle.*

Een stuk in de breedte; op den voorgrond is een hoop Volks, met de deegen vegtende, verbeeld enz. Onder aan staat: *Scena di Vulcano. Alf. Parisius inv.*

Zes groote stukken in de breedte, waar in boven aan het Wapen van den Kardinaal de Richelieu; het eerste is de Titelplaat, waar op geschreeven staat: *Onverture du Theatre de la grande Salle du Palais de Cardinal; Mariamne Tragi-Comedie.* Het tweede is het gezigt van een Gebouw, het welk op een Tuin uitkooft en twee Toneelspeelsters: aan alle is dezelve grond; dog de Intreeden zyn verandert.

Baletti d'invenzione &c. met een Historische Titelplaat, *Valerio Spada fecit.* Dit zyn zes vierkante stukken, zynde Ballet-dansen van Aapen en Beeren.

Het Ballet der Struisvogelen, zynde zes andere stukken.

Het Ballet der Indiaanen en Papegayen, zynde in gelyke getalle.

Zes

Zes Tonneel-stukken eenigzints in de breette. *Alf. Parisius inv. Steph. de la Belle del. & fecit.* De eerste ver-toning verbeeld de Stad Florence; de tweede zyn Boscha-gien enz.; de derde is een onderwerp op Venus; de vier-de op de Zee; de vyfde op de Hel; de zesde op den gantschen Hemel, en de zeevende op het grot van Vul-canus.

Vyf andere grooter stukken; deeze zyn ook vertoo-ningen van Paleizen en tussehenspeelen, *Giacomo Torelli de Fano inv. Nic. Cocbin Sc.*

Titelplaten van Boeken.

Digtwerken van den Heer des Marais; gedrukt by Hen-ri le Gras.

Mercurio Di D. Vittorio; in de Wolken ziet men Pallas en Mercurius.

Een Scharamoes met een fraai verschiet, verbeeldende 't Eiland van 't Paleis, der Nieuwebrug en de Heilige Capelle: alle gezigten in Parys, met schrift 'er by.

De Werken van Scarron in Quarto; twee Zinnebeeldi-ge stukken in ovaalen, op de wyze van Cardoefen met letters tot aanwyzing.

De Faam op een uitgestrekt Land, zynde als een Kaart voor het Boek van de Loire.

Il Nino Figlio Tragedia in Quarto; daar in vertoont zig een staanplaats van een Schouwburg.

Il Cosimo, o vero l'Italia Triumfanti; een Historische Titelplaat in Quarto, met een gezigt van een Leeger in het verschiet.

Twaalf kleine stukjes als voor Romans, waar van drie in 24.; in het laatste schynt een Pausselyk Paleis verbeeld te worden.

Feste Tbeatrali &c., opgedragen aan de Koningin van Frankryk, Anna van Oostenryk; boven aan ziet men het Wapen van die Princes, enz.

Een beknopte Tafel van de uiterlyke cieraaden van het Wapen-Schild enz. opgedragen aan den Marschalk van Villeroi; hier van zyn twee groote stukken in de hoogte; in het een zyn onder andere verscheide Helmen en Schil-den.

Het ander voert tot Titel, *Carte Methodique &c. pour les Regles de Blazon, par Mars Vulsion de la Colombiere &c.* 't zelve zyn twee ronden met Historie Beelden, als mee-

do

de verscheide Schilden en Beelden te voer, dewelke tegen elkander vegen.

Twee Friezen tot een Boek; in de eene is in het midden een A met een L aan dezelve vast, en in de andere een Koninglyke Kroon, doortwee Kinderen ondersteund.

Een groote M met Palmtakken doorflingert en een groote S met Lauwerblad omwonden; in het verschiet een gezigt van een Leeger.

Een voetstuk waar aan twee Slaven vast gebonden, en boven op is een Piramide enz. Dit is het begin van het Boek in Folio, tot Titel voerende de Historie van Lodewyk den Regtvaardige, door J. Valdor graveerd.

C A T A L O G U S

V A N D E B E I D E

S A D E L E R S.

DE agting, welke de Konstbeminnaars de *Sadeler's* toedragen, heeft my bewoogen, hunné stukken op te zoeken, om dezelyen in een Cataloge aan het gemeen meede te deelen. Doch nadien het vervolg van hunne Werken verdrietig zoude worden, indien men het zelve te wydloopig verhandelde, en vermits ten andere haare Pourtretten, het meest gezogt worden en die van *Gilles* alle de andere overtreffen, heb ik myn werk gemaakt, om voornaamentlyk des aangaande door een nette Lyf derzelve de nieuwsgierige te voldoen. Wy zullen dan een begin maaken met die van *Gilles*; egter met voorafgaande waarschouwing, dat 'er nog een douzyn konnen weezen, waar van men alhier geen gewag maakt, dewyl men op dezelve geene naam vind en zy in vreemde handen gevallen zynde, onbekend blyven; dus derzelve navorfching eer een herflenschim dan een weezentlykheid zoude schynen.

*Pourtretten van byna dezelve groote, door
Gilles Sadeler.*

De Twaalf Roomsche Keizers en Keizerinnen na Titiaan, meer als halver Lyf.

II. Deel.

L

De

De Keizer Rudolphus den IIde van dien naam; een groot stuk in de hoogte, Historischwyze. *Jean Abbac pinx.*

Het Pourtret van Marten de Vos, een Schilder van Antwerpen, met Historie Beelden; een stuk in de hoogte. *Joseph Heintz pinx.*

Pieter Breugel, een Pourtret met Historie-cieraaden; een stuk in de hoogte. *Bartholem Spranger inv.*

De Dame met de Moor; een staand Beeld, halver dyen.

Bartholomeus Spranger; een Historie-stuk op deszèlfs dood.

Guillielmus Ancelius, Afgezant van Hendrik de IVde by den Keizer Rudolphus den IIde.

Anselmus Boëtius de Boëdt, van Brugge, Ordinaris Lyf Medicus van Rudolphus den IIde.

Ostasio Strada, Bewaarder der Antique stukken van Rudolphus den IIde.

De drierlei Pourtretten van drie Persiaansche Afgezanten.

Michiel, Waywode van Walachien enz. beroemd door zyne wonderbaare gevallen.

Jo. Zamoiski, groot Cancelier van Poolen, is een Pourtret in het ronde van gemeene grootte.

Vincent Muschinger, Afgezant by Rudolphus den IIde en Raad van Maximiliaan, Aarts-Hertog van Oostenryk.

Christoffel Harant, Baron van Polziez, enz. zynde verbeeld met Muziek Papier.

Godefridus Scheegius, Ordinaris Medecynmeester van Rudolphus den IIde.

Marquardus Freherus Judex enz., in een half rond met kenteekenen.

III. Gasperdus Kapterus Afalevustz.

Jacobus Chimarræus Kardinaal; een stuk met toeëigeningen.

Joan George Godelman. J. C. Paltzgraaf, Raad des Keurvorst van Saxon; in de vier hoeken zyn kenteekenen.

Torquatus Tassus, Italiaansch Dichter.

Melchior Pyrnest van Pym, met een manteltje en een linnekleed enz.

Franciscus Mis. Diu. Kardinaal; met kenteekenen.

De

De Propheeten van het Oude Testament; een Titel-
plaat en negentien stukken, zynde Borstbeelden.

Philippus Franciscus Fraxicurus, Afgezant van Japan
by den Paus.

Jean Pierre Grand, Paltzgraaf.

Andere grooter Pourtretten van Gilles Sadeler.

Melchior Klesfel, Bisschop van Weenen enz. zynde
een Pourtret met Historie Beelden, en die Prelaat zit-
tende verbeeld.

Francisco de Padoan, Hoogleeraar in de Wysgeerte
en Artzeny, met kenteekenen.

Charles de Longueval, Grave van Bucquoy enz.; een
stuk in de hoogte met cieraaden.

Sigismundus, Prins van Zevenbergen enz.; een stuk in
de hoogte Historischwyze in een ovaal.

Carel Emanuel, Hertog van Savoyen, te Paard zit-
tende aan 't hoofd van eenige Esquadrons.

Rudolphus de IIde meer als halver Lyf met beide han-
den.

Rudolphus de IIde een Borstbeeld in een ovaal met
Historise cieraaden.

Rudolphus de IIde op een steygerend Paard en in een
groot gevegt tegens de Turken.

De Vost Matthias, Keizer enz., ten voeten uit, staan-
de onder een verhemelte.

De Vorstin Anna, Keizerin der Romeinen, dit Pour-
tret ziet tegen de andere.

De gemeide Vorst Mathias, een Borstbeeld in een ovaal
in een groot stuk, waar in verscheide andere Pourtretten
in ronden.

De Z. Agnes de Montepolitiano, van St. Dominicus
Orde; een klein stuk in de hoogte.

Jan Dichtmayer; een Historisch Pourtret met twee
Beelden, Deugden berekenende.

Een groote Kop en Borstbeeld, zynde een oud Man
met een langen baard, op zyn Hoofd hebbende een
Muts, aan welkers top een bal of klootby zyn neusneer
hangd. *Albert Durer facit. Aegid. Sadel Sc.*

Antonius Herleyns, een Engelsman, Eques Auratus,
die na den Grooten Sophi in Persiën gezonden ge-
weest is.

Een Kinderkopje met gekruld hait in bokkels.

Twee afgezonderde stukken, zynde Kopjes van Engelen, na *Albert Durer*.

Pourtretten door de andere Sadelers gesneden.

Emanuël Philibert, Hertog van Savoyen; een Borstbeeld in een ovaal met Figuren. *Joann. Sad. Sc.*

Effigies Vera B. Catharinae Virginis Bononiensis. Die Maagd zit op een stoel, waar van het bovenste gedeelte Capelswyze uitloopt. *R. Sadeler. Sc.*

De P. Hiacinthus, Cafalen, van de Orde der Capucynen.

De Z. Felix de Cantalice, van dezelve Orde. *R. Sadeler Sc.*

Petrus Canisius, van de Sociteit Jesu; dit is een klein Pourtret.

De Paus Paulus de Vde; een Historie-stuk, waar in St. Petrus en St. Paulus enz.

De Prins Leopold, Aarts-Hertog van Oostenryk, Bisschop van Argentyn, met tocëigeningen. Alle van *Raphaël Sadeler*.

D. Ottho Henricus, Grave van Swartzenberg, zittende, met kenteeken.

Sigismundus Feyrabendus, Bibliopola Francofurti, ten halver Lyf: deeze twee laatste zyn *J. Sadeler Sc.*

Zes bladen, ieder met vier Pourtretten van het Geslagt van Gonzaga. *Justus Sadeler. Sc.*

Bartholomeus Spranger, in het klein.

Claude Chapuisot, Priester en Meester in de vrye konsten.

Philippo de Monte, Bestierder van de Muziek der Keizeren Maximiliaan en Rudolphus den IIde.

Orlande de Lassus, Bestierder van de Muziek; alle vier van gelyke groote.

D. Carel, Prins van Zweeden. *Sad. excudit Pragæ.*

Maria de Medicis, in een ovaal. *Sadel. excud. Venetiis.*

Ten gevalle der Liefhebberen, zal ik hier nog by voegen, wat de twee Boeken de Heiligen van Beyerens genaamd, behelzen; namentlyk, het eerste Boek zestig stuks, alle genommerd, daar in begreepen de Historische Titelpaat. *Bavaria Sancta*, te Antwerpen gedrukt,

ca

en het tweede zonder Historische Titelplaaten, twee en veertig stuks.

Dient ook nog, dat de Hermyten van *Sadeler* bestaan in vierderley Boeken; namentlyk, het eerste vyf en twintig stuks, het tweede neegen en twintig, het derde meede neegen en twintig en het vierde vyf en twintig. Nog is 'er een vyfde Boek van vyf en twintig Prenten, zynde Hermytinnen.

Dit alles is nagezien in de Cabinetten der Konstbeminnaars, alwaar deeze stukken thans gevonden worden.

De Heilige Geschiedenissen van het Oude en Nieuwe Testament, de Waereldse en Historiestukken, en de Zinnebeeldige zinspreukige verbeeldingen, maaken te zamen een vervolg van verscheide onderwerpen uit, te wel onder de Liefhebbers bekend, om alhier omstandig vermeld te worden.

C A T A L O G U S

Van al het geen na den Heer Pousfyn, vermaard Schilder, gegraveerd is.

DE Tafereelen van wylen den Heer *Pousfyn*, door de voornaamste Liefhebbers zo zeer gezogt geworden zynde, hebben ten deelen tot onderwerpen der betragting der Plaatsnyders gestrekt, wier groote naam uitgeblonken heeft door de konstige manier, met welke zy door hunne talenten zyne werken uitgedrukt hebben. Dewyl veele daar aan bezig geweest zyn, heb ik noodig geoordeelt derzelver stukken by Meesters te verdeelen, zonder de onderwerpen te volgen.

Naamen der Graveurs, welke de Werken van Pousfyn gesneden hebben.

Guillaume Chateau, De Juffrouwen Stella, Gaspard du Gbet, Gilles Rousfelet, François Chauveau, Jean Cauvay, Claude Mellan, Nicolaas Pitau, Lombard, Avice, Joa. Baronius Tholosanus, Nollin, Senior, Simon, Quenaut, Roger, Natalis, Nic. Perelle, De Ridder Vice, Ciatres, Garmet, Corn. Bloemaert, N. Goyrand, Nic. Pitau, François
 I. 3 Peil.

Poilly, Petre del Pot, Van Zomeren, Gerard Audran, Gerard Edelink, Guillaume Vallet, Etienne Picard, Etienne Baudet, Jean Payne, Leir, Charles Simonneau, Erlinger, Mariette, Etienne Gantrel en Trouvain.

Door *Gerard Audran* is het volgende gesneden.

St. Joan Baptist, op den Oever van de Jordaan de Phariseën doopende.

Pyrrhus na de Megariaanen vlugtende.

Coriolan. Deeze drie stukken zyn in twee bladen.

Het Ryk van Flora.

Rynoud, slaapende, en door Armida verrast wordende.

Camillus, een verrader gestraft weder zendende.

De overspeelige Vrouw.

Het Plafond van de Waarheid, die van den Tyd weggevoert word; alle groote stukken in de breette.

St. Francisco, een Romeinsche Maagd; een stuk in de hoogte.

De Trouw van de Maagd Maria.

De zeven Sacramenten, na die van den Heer *Chante-lou*; dit zyn de kleinste. *Benoist Audran Sc.*

De Winter door de Zondvloed verbeeld.

De Lente door Adam in het Aardsch Parady's verbeeld; deeze beide stukken zyn in de breette *Joan Audran Sc.*

Daphné in een Lauwrierboom herschaapen; dit is een klein stukje in de hoogte.

De vervoering van Dianira; een klein stukje in de hoogte.

De besmettelyke ziekte te Romen, zynde een klein stukje.

Door *Gerard Edelink.*

Een Maria Boodschap; een stuk in de breette.

Door *Etienne Picard.*

Een Geboorte Christi, of Aanbidding der Herders; een stuk in de hoogte.

De Herders van Arcadia of de Gedagtenis des Doods.

Een Nymph op de kant van een Fontein.

De Geit Amalthea; dit stuk word in het vervolg uitgelegd, dewyl het ook door *Guill. Chateau* gesneden is

De besmettelyke ziekte der Philistynen, *Step. Picard delin & Sc* Anno 1677 tot het Cabinet van den Koning van Vrankryk.

Door

Door *Etienne Baudet*.

Moses, Pharaos kroon met zyne voet vertredende.

De Kinderen Israëls, het Gulde Kalf aanbiddende.

Moses op den Rotssteen staande.

Een Landschap, het Menschelyk leeven verbeeldende door een bal van vier Vrouwen, op verscheide en zinnebeeldige wyzen verbeeld zynde. De uitvinding van dit Tafereel is van Clemens den IXde.

Een andere dito, verbeeldende de Waarheid omvergeworpen en door den Tyd weder opgericht. Dit stuk te Romen gegraveerd, is gelyk de andere mede in de breedte.

De vier groote Landschappen, waar op vier andere volgen.

Een ander stuk van Coriolanus, te Romen gegraveerd.

Een kleine Venus Beeld

De Maagd Maria, en Engelen.

De Vlucht na Egypten, ook is 'er een, waar in een Olyphaant in het verchiet is.

Door *Jean Pesne*.

De zeven Sacramenten der R. K., ieder op twee bladen; een stuk in de breedte.

De verrukking van St. Paulus; een stuk in de hoogte.

Een Romeinsche Charitas.

De Uiterste wille van Eudamidas.

Hercules Daaden in zeventien stukken. Deeze zyn in de groote Gallery van het Paleis de Louvre geschilderd.

De twee Thermen, meede in dezelve Gallery.

Een groote H. Familie. *Jo. Pesne Sc.*

Een andere dito in een Landschap met zeven andere Beelden, waar in St. Joseph met gevouwen handen.

Twee onderscheide Maagden, op trappen zittende, en het Kind Jesus op haar schoot hebbende; in het een is een St. Jan op eene knie voor hem leggende.

Een Maria Hemelvaart; een stuk in de hoogte, opgedragen aan den Heer Mauroy, Heer van St. Oüen.

De Aanbidding der Herders; een groot stuk in de breedte, dit is ook door *Lombard* gegraveerd.

De Doop Christi; een klein stuk.

De Samaritaansche Vrouw; een stuk in de breedte.

Een Graslegging Christi; een stuk in de breedte,

Saphira met de dood gestraft.

Een Maagd Maria ten kniën uit, met het Kind Jesus.

L 4 .

Esther

Esther voor den Koning Afueros; een groot stuk in de breette.

De Griekse Soldaat; een groot stuk.

De Zeegenpraal van Galathé; een stuk in de breette.

Twee Pourtretten van *Pousyn*, door hem zelven geschildert; het een in het 56ste jaar zyns ouderdoms, Anno 1650, zynde het Jubeljaar; wierd opgedragen aan den Heer de Chantelou.

De Zomer, door de Geschiedenis van Ruth verbeeld.

De Herfst, verbeeld door een trots Druiven, uit het beloofde Land gebragt.

De vier Getyden van het Jaar, in Standbeelden.

Twee Boeken tot Pourtretten om te teekenen, het eene bestaande in dertien, en het ander in dertig bladen, in de breette.

Een ander Boek, bevattende differente Koppen, loopende op twaalf stukken in de hoogte, zonder Titelplaat.

Door Guillaume Chateau

Christus twee Blindgeboorenen geneezende.

Een Maagd Maria in een Landchap en daar in onder andere St. Joseph, in een Boek leezen.

Een ander Maagd met het Kind Jesus, St. Joseph en Engelen, welke bloemen plukken, enz.

De Israëlitén, het Manna raapende; dit is in het Jaar 1680 voor 's Konings Cabinet gegraveerd.

De dood van Germanicus.

Armida, welke den slaapende Reynoud weg voerd.

De Geyt Amalthea; dit is een stuk, waar in een Man een Geyt vast houdende, en twee Vrouwen die een Kind te drinken geeven. Alle stukken in de breette.

De verrukking van St. Paulus, een stuk in de hoogte voor 's Konings Cabinet.

Het Beeld van Pyrrhus, voor het gemelde Cabinet, Anno 1676.

Door Guillaume Vallet.

De Aanbidding der Koningen.

Door Petre del Pot.

Een Maria Boodschap.

De Geboorte Christi.

De Vlucht na Egypten.

De afneeming van het Kruis.

Christus in de gedaante van een Hovenier.

Twee.

Tweederley Achilles Beelden, door Uliſſis bekend geworden.

Door de Juffrouwen *Stella*.

Antoni Stella, haar Broeder heeft (volgens verhaal van den Heer *Perne*) veel aan haare ſtukken gearbeid.

De Kruisſiging Chriſti; een groot ſtuk van twee vellen in de hoogte.

Mofes op de Waateren ſtaande.

Twee H. Familien; in de eene is St. Joſeph op een trap zittende te ſchryven, en in de andere zyn kleine Kinderen, bloemen plukkende en St. Joſeph 'er by ſtaande

St. Petrus en Paulus, welke een kreupele geneezen.

Door *Caspar du Gbet*,

Schoon-Broeder van den Heer *Pouſſyn*.

De zeeven Sacramenten, groote ſtukken in de hoogte; deeze zyn van den Ridder *du Puis*.

De Geboorte van Bacchus.

De Berg Parnasſus, te Romen gegraveerd.

De Maagd Maria in Egypten.

Een H. Familie.

Salomons Oordeel.

Door *Chatillon*.

De zeeven Sacramenten in het klein, voor den Ridder *du Puis*, te Romen geſchildert,

Zes Hiſtorie-ſtukken, zynde Landſchappen; namentlyk:

Een eenzame Plaats, waar in twee Monnikken.

Een ander ſtuk, waar in twee Mannen, dewelke een Slang aanzien.

Een ander, konnende voor een St. Joannes, in het Eyland Pathmos ſchryvende, genoomen worden.

Een ander, zynde een Vrouw, welke haare voeten waſcht,

Een ander, waar in verſcheide Mannen, een van hun leggende en de andere na iets wyzende.

Een, verbeeldende een ſtorm op het Land.

Een Venus aan de waterkant met Zwaanen; dit is in de hoogte.

Door *Gillis Rouſſelet*.

Rebecca; een ſtuk in de breette, voor 's Konings Cabinet geſneeden,

Moses uit den Nyl voor Phâros Dogter opgenomen wordende, meede voor het gemelde Cabinet.

Door *François Chateau*.

Een H. Familie, waar in het dagligt van vooren en van agteren koomt; daar in zyn twee staande Vrouwen, de eene geeft St. Joseph te drinken.

De afneeming van het Kruis; een klein stuk in de hoogte.

Een Ste. Margareta.

Apollo en Daphné, zynde een klein Landschap.

Door *Jean Couvray*.

Het Martelaarschap van St. Erasmus, door *Poussyn* te Romen geschildert.

Een Maria Boodschap; een klein stuk in de breette.

Door *Claude Mellan*.

Drie beginzelen van Boeken; namentlyk de Bybel, Virgilius en Horatius, in Folio.

Door *Etienne Gantrel*.

Een afneeming van het Kruis, waarin St. Joannes met gevouwen handen. Dit is voormaals door *Remi Wilbret* gesneeden.

De doortogt van de Roode Zee.

Moses uit het Water getogen.

Moses Roede, de Roeden der Egyptische Tvenaars verflindende.

St. Franciscus Xaverius, een Vrouw op den Oever van den Indus opwekkende.

De Hoogenpriester Ananias, welke St. Paulus doet geesfelen.

Door verscheide Graveurs.

Moses uit de Wateren getoogen. *Cb. Simonneau Sc.*

Een andere dito, door Pharaos Dochter opgenoomen werdende. *Loir Sc.*

Een Maria Boodschap. *Nicolas Pitau Sc.*

Het laatste Avondmaal, in de Capelle van de Kerk van St. Germain. *Lombard Sc.*

De Pest, een stuk in de breette. *Guillaume Courtois del. Joan Baronius Tolosanus Sc. Rome.*

De Aanbidding der Koningen, een stuk in de breette. *Avice Sc.*

De Doop Christi, St. Joannes scheppende het water met zyne handen. *Van Someren Sc.*

Moses uit het Water getoogen. *Idem Sc.*

Ja-

- ..Jacob, Labans Dogter trouwende. *Trouvain Sc.*
- De Dochter van Jethro aan den Put en Moses, die haar voor de Herders beschermt. *Ant. Stella del. Idem Sc.*
- ..Een ander op het zelve onderwerp; by *Bonnart* gedrukt.
- ..Christus een geraakten geneezende; by den zelven.
- ..Een Aanbidding der Herders of Geboorte Christi. *Nol- las Sc.*
- ..Een Geboorte Christi. *Nollin Senior Sc.*
- De brandende Braambosch. *Simon Sc.*
- De Afneeming van het Kruis. *Quesnau Sc.*
- ..Een Maagd Maria met Historic Beelden. *Roger Sc.*
- ..Een H. Familie. *Natalis Sc.*
- ..De verrukking van St. Paulus. *Idem Sc.*
- ..Phaëtons Beede. *Nicol Perelle Sc*
- De vier Getyden van het Jaar op een Plaat. *Idem Sc.*
- ..Twee Kinderen, welke van de Wyn-oogst komen. *Gartres Sc.*
- ..Een klein Kinderspel, de Ridder *Vice Sc.*
- ..Een kleine Prent van Armida, te Romen begraveerd.
- ..Een stuk, waar in verscheide Allegorische zinspreukige Beelden, met een Poliphemus in het verschiet *Garnier Sc.*
- ..Drie kleine Bacchus Feesten. *Mariette Sc.*
- ..Een ander Bacchus Feest, waar in een Vrouw op de Guitarre speelt. *Ertinger Sc.*
- ..Moses uit de Wateren getoogen. *Corn. Blom. Sc.*
- ..*Mappei. S. R. E. Card. Barberini nunc Urbani Papæ VIII. Permatu;* een Titelplaat van een Boek in Folio. *Idem Sc.*
- ..Een klein Landschap. *Ant. Genoels Sc.* Dit is tot een vervolg van zes Landschappen van middelbaare groote in een rond, in de werken van den Heer *van der Meulen.*
- ..Mars en Venus in een Landschap enz. *Fabricius Clarus Sc.*
- ..Venus leggende en Mercurius met zyne Roede, by hem verscheide Kinderen, welke een Simphonie maaken enz. Dit stuk is geëtt door *Pousfyn* of *Fabricius Clarus.*
- ..Een Satyr op zyn hurken zittende en uit een hoorn willende drinken; van dezelve hand.
- ..Een Bacchus Feest van Kinderen, zynde een langwerpig stuk.
- ..Een klein langwerpig stuk, in 't verschiet ziet men de overblyfselen van een ouden Tempel en eenige Beelden.

Vier-

Vierderlei Bacchanten of Bacchus Priesterinnen; een stuk van gemeene grootte. *L. D. Ciarres excudit.*

Een dans van Bacchanten, waar van de een een Satyr, dewelke haare Gezellinnen wil naderen, de kop dreigt in te slaan *Huart excudit.*

Een langwerpige Zee-triomp. *Huart exc.*

In de Hesperides is een stuk van *Pousfyn*, door *N. Goyrand* gesneden en een door *Corn. Bloemaert*.

Jean Grignon heeft een stuk van *Pousfyn* graveerd.

Tot dus verre de meeste Neederlandse Schilders en Plaatfnyders en veele hunner Werken beschouwt hebbende, zullen wy verder voortgaan, om ook de Franse Schilders en Graveurs wat nader onder het oog te brengen, zonder nogtans geheel te zwijgen van zodanige onder de Neederlanders, welke de welvoeglykheid niet gewilt heeft dat te vooren ten Toneele zouden verschy-

Voor den tyd van *Primatrice* en *Nicolo*, van wien ik nu spreken zal, zweemden meest alle de Tafereelen na den Gottischen trant; de Schilders, Beeldhouwers, en zelfs de Glaschilders hebben ten tyden van den gemelden *Primatrice* haare manier verandert; daarom worden heeden nog geschilderde Glazen van die oude manier gezien, welke haare byzondere aangenaamheid hebben, ook zelfs de Tapytten na *Primatrice*, die in haar zoort niet genoeg geprezen kunnen worden, en waar van thans nog in het Hotel van Condé een behangzel op Zilverlaken gezien werd.

Francisco Primatrice, geboortig van Boulogne, was van een der Edelfte en oudste afkomsten dier stad, en heeft in de Schilder- en Bouwkunde uitgemunt en derzelver gronden by Innozenze de Imolo, een Schilder te Boulogne geleerd; dog naderhand ontdekte hem Julius Romano alle de verborgenheeden der Konsten, in de onderneeming van het Kasteel van Mantua; alwaar hy alle de heerlyke Weetenschappen, waar door hy een zo uitmuntend Man geworden is, geput heeft. In het Jaar 1531 wierd hy door den Hertog van Mantua na François den Ilte gezonden, om aan de Koninglyke Huizen te arbeiden en 'er de noodige cierraaden te maaken. Meester Rous, bygenaamt *Raffo*, had zig toen aldaar reeds een

Jaar

Jaar onthouden. *Primatrice* wierd eenige Jaaren daarna na Romen gezonden, om aldaar het zeldzaamste, dat hy zoude kunnen vinden, te verzamelen. (*) Hy liet 'er de fraaiste Antique stukken afgieten, en kwam weeder te Parys, met Barocchio Vignole; op hun aankomst beslootten zy de Standbeelden, welkers vormen zy meede gebragt hadden, in kooper te gieten, die naderhand in de Tuin der Koningin te Fontainebleau geplaatst wierden. Vervolgens ondernam hy de Gallery, die Rosfo reeds begonnen, doch door de dood van *Primatrice* had moeten overlaten. De Koning ziende hoe prysfelyk hy zig gedroeg in de werken, waar meede hy hem belast had, begiftigde hem met de bediening van Edelman van zyn kamer.

Hy werkte langen tyd te Meudon als Schilder, Architect en Beeldhouwer, wist de cieraaden voor openbaare Feeften zeer wel uit te vinden, had een zeer ligte hand van Teekenen, en behandelde de Couleuren in Fresco zeer konstig.

Om zig alleen de eer van dat pragtig Gebouw, dat Rosfo begonnen had, aan te maatigen, veranderde hy het geheele onderwerp, en maakte 'er cieraaden van pleisterwerk van een gantsch zonderlinge uitvinding; dit bewoog den Koning om hem tot belooning zynner werkzaamheid en vlyd de Abdy van St. Martyn van Troyes te geeven, in het Jaar 1544. Dog zyne groote goederen belette hem niet in zyne Werken te volharden, en gestadig uitmuntende Schilders by hem te hebben, die na zyne Teekeningen arbeideden. Een zyner voornaamste navolgers was

Meffer Nicolo, da Modena; deezen verkoos hy, omagt groote stukken uit de Herscheppingen te schilderen en een ander, waar in een Muziek Concert. Hy verbeelde in een bygeleegen Kamer eenige merkwaardige daaden van het leeven van Alexander, onder andere de hoogagting, die hy de werken van Homerustoedroeg, welke hy voor een ryke buit verkoos, en in het beroemde koffer van Darius deed sluiten, het welk hondert en tachtig duizend talenten waardig geschat wierd. Ook heeft hy de daaden van Ulysjes in agt en vyftig stukken afgemaald, in de ver-

(*) Dit geschiede in het Jaar 1540. hy bragt van Romen 124 Stand- en een groot getal Borstbeelden.

verwulffels van de Gallery na de Teekeningen van *Primatrice*; als meede de groote Zaal van het Bal geschilderd; dog zulks behandelde hy op eene byzondere manier in Fresco, zig slegts van loutere aarde met weinig wit bedienende en overschilderde zyn werk niet droog zynde, gelyk andere de gewoonte hebben: ook zyn de Schilderyen van de zogenaamde Kamer van St. Louis van zyn hand, waar in agt Taferelen, de voornaamste daaden van Ulysses uit de Iliaden van Homerus getrokken, gezien worden, en in een andere Kamer eenige byzondere daaden van Alexander.

De Kardinaal van Lottharingen gebruikte hem in zyn pragtig Paleis te Meudon, waar in hy na de Teekeningen van *Primatrice* overheerlyke stukken schilderde. Ook heeft *Nicolo* in de Paleisen van Guise en van Montmorency gearbeid. In het Kasteel van Beauregard by Blois; voormaals den Heer President Laudier toebehoorende, ziet men verscheide werken van hem, onder andere een afneeming van het Kruis, waar van de gestalte in zyn soort zeer zonderling is.

Het was *Primatrice*, die het Grot te Meudon doorveelerlei uitvindingen vercierde, en het bewind had over het opregten van het pragtig Praal-Graf van François den Iste, het welk te St. Denis gezien word en op bevel van Hendrik den IIde gestigt is. Na de dood dier Vorsten wierd hem door François den IIde, en vervolgens door Karel den IXde het bestier der Koninglyke Gebouwen opgedraagen, en hy behield de hoedaanigheid van eerste Hof-Schilder en Edelman van 's Konings Kamer. De Koningin Catharina de Medicis had geen minder agting voor hem, en zy haare Kinderen overleefte hebbende, liet, hen dat pragtig Praal-Graf opregten, het welk nog heeden te St. Denis onder de naam van de Capelle van Valois gezien werd. De dood heeft dien grooten Man belet dit Mauzoleum te voltooyen, waar van het bestek ongemeen voorkwam. Hy is in een hoogen ouderdom in het Jaar 1570 gestorven.

Betreffende *Jacomo Barozzio*, van *Vignole*; zyn Vader Clemens Barozzio, een Milanees, in de uiterste verlegenheid geraakt zynde, vlugte na Vignole, een klein Steedje van een Markgraaffschap, in het grondgebied van Boulogne, alwaar Jacomo Barozzio in het Jaar 1507 gebooren en Vignole bygenaamt wierd. Hy had nog zeer jong

jong zynde het ongeluk zyn Vader te verliezen, welke hem geen ander goed naliet dan de gelukkige begaaftheid, die hy tot de Teekenkunde had. Dit noopte hem na Boulogne te gaan. Om die konst te leeren; dog vermits hem de grondreegelen ontbraaken, maakte hy 'er weinig voortgang in, weshalven hy zig sterker tot de Bouwkunde bevoelende, zig aan dat beroep over gaf en begon verscheide Teekeningen, ter opregting van Gebouwen, welke hy des verzogt werdende, overal zoude konnen ter uitvoer brengen.

François Guichardin, Gouverneur dier Stad, ingenoomen met de regelmaatige schikking zyner werken, zond een meenigte zyner Teekeningen aan Broeder Damiano da Bergamo, welke 'er houte Modellen van maakte en 'er Verwen op lag, overeenkomende met de Couleur der stoffen, die men in de bouwing gebruiken wilde. Dog Vignole voorziende, dat nog de Teekening nog het leezen der schriften van Vitruvius genoeg waaren, om een goed Architect te maaken, besloot na Romen te reizén, ten einde aldaar de vaste en grondige reegelen, waar op hy namaals gebouwd heeft, uit de overgebleeven gedenkteekenen te trekken.

By zyn aankomst ondernam hy eenige ligte werken tot zyn nooddrift, en hield zig bezig met voor Jacques Malighini, Architect van den Paus Paulus den IIIde te teekenen, waar na hy in dienst van de Academie der Bouwkunde overging, welke toenmaals in verscheide uitmuntende Perzoonen bestond, zo door hunne Geboorte als bekwaamheid. Hy maakte zig zelfs daar zo noodig door zyn iever en bestiptheid in zyn werken, dat hy tot Secretaris wierd aangestelt, om de gevoelens der Academie, over zwaarigheeden dier konst in geschrifte uit te drukken.

François Primatrice door den Koning Franciscus de Iste belast zynde, om eenige Antique stukken op te koopen en zodaanige, dewelke niet vervoerd konden werden, af te gieten, ziende dat Vignole verstandig en bekwaam tot zyn voorneemen was, lokte hem na Vrankryk; gedurende de twee Jaaren, die hy in dat Koningryk doorbragt, deed hy aan Primatrice in de uitvoering zyner werken grooten dienst, door de Antique Beelden, waar meede Fontainebleau thans praald, in het kooperte gieten, waar na hem eenige Gebouwen aanvertrouwd wierden, welke van een reedelyken uitflag waaren.

Hy

Hy keerde weeder na Boulogne, om aan de bouwning van de Kerk van St. Petronia te arbeiden; de Teekening, welke hy tot die onderneeming maakte, wierd door Julio Romano en Christoffel Lombard, Architect van de Domkerk te Milaan, goedgekeurd; deeze twee bragten hem door hunne getuigenissen tot een eer-rang, welke hem te vergeefs benyd wierd.

Hy heeft het Portaal van de Faas van de Wisselbank en verscheide Teekeningen tot aanzienelyke Huizen gemaakt, waar uit bleek, dat hy de inventie by de uitvoering konde voegen.

Hy voltooide de vaart van Navilio tot in Boulogne, van waar dezelve nog meer dan een myl af was, en zig over een zo gewigtig werk slegt beloond ziende, vertrok hy na Piacenza, alwaar hy het Plan en de voorgeevel van het Paleis van den Hertog van Parma teekende, en dit werk begonnen hebbende, gaf hy het bewind met deszelfs Teekeningen over aan zynen Zoon Hiacintho Barozzio, die zyne schikking volmaakt wel heeft doen uitvoeren.

Na veele werken tot zyn roem afgemaakt te hebben, kwam hy weder te Romen, alwaar hy door Vazari by den Paus Julio den Ilde ingeleid wierd, welke te Boulogne kennis aan hem gehad hadde, en in aanmerking van zyn weetenschap en vroomheid hem in 't Jaar 1550 tot zyn Architect benoemde. Hy was het, die het Lusthuis van Julio buiten de Poort del Populo gebouwd, en de Kerk aan St. Andrea toegewyd, opgeregt heeft. Na het overlyden van Michel Angelo wierd hy verkooren, om het bewind over de werken van St. Pieters Kerk te voeren. Volgens zyn Teekening wierden de vier kleine Coepels, dewelke by de groote gevoegt zyn, gemaakt, waar van men 'er twee voltooit ziet.

De Kardinaal Alexandro Farneze, hem zyne agting waardig oordeelende, stelde hem te werk aan de Gallery, welke door de Carraccio's geschildert is, en op bevel van die Eminentie bouwde hy het Professen Huis der Jesuiten, die zig toen nieuwlings te Romen hadden nedergezet: ook heeft hy de Teekening van het Portaal van dat Gebouw gemaakt, en zoude het overige geheel voltooit hebben, ten waare de dood hem zulks belet had. Het Kasteel van Caprarolle, by Romen geleege en dien Kardinaal toebehoorende, is een zyner eerste stukken. De Geschiedenis van het Huis van Farneze, met Allegorische

fische stukken, van het maakzel van Thadeo en Frederico Zucchero, brengen dat Paleis ook een byzondere luster toe. Vermits hy in de Optica ongemeen bedreeven was, viel hem de Bouwkunde zeer gemaklyk. De Koning van Spanjen trachtete hem op alle wyzen over te haalen, om zyn ontwerp wegens de St. Laurentius Kerk in het Escuriaal ter uitvoer te koomen brengen, dog hy had byzondere reeden, zig daar van te verschoonen.

Na dat hy eenige verschillen, wegens de Grenscheidingen der Staaten van den Paus Gregorius den XIIIde en die van den Hertog van Florencen ontstaan, in der minne bygelegd hadde, deed hy aan dien Paus verslag van zyne verrigtingen, welke hem gaarn toefond zig weeder na Caprarolle te begeeven; dog hy wierd den volgenden nacht door een kwaadaardige en yle koorts aangeast, die zodanig toenam, dat hy na een ziekte van zeeven dagen overleed in den ouderdom van zes en zestig Jaaren, Anno 1573, en wierd in de Kerk van Sancta Maria Majora della Rotonde staatelyk begraven.

Rosó, aldus genaamd om zyn ros hair, is te Florence gebooren en was van een volmaakte lichaamsgestalte en een aangenaamen ommevang. Hy verstond de Muziek vry wel, en Teekende zeer vaardig. Hy bezat een vrugbaar vernuft, waar in egter veel eigenzinnigheid vermengt was. Hy had een zonderlinge manier, om de Verwen zeer dik en plat te leggen en dezelve daar na te verdryven, zulks zyne eerste Tafereelen van naby gezien werdende, die bevalligheid niet hadden, welke men zig verbeelde; dog wanneer dezelve in een gevoeglyken afstand beschouwd wierden, vertoonde zy zig zeer kragtig en verheeven. Hy nam de werken van Michel Angelo tot een voorbeeld, waar door zyne Beelden eer styf dan natuurlyk waaren; egter had hy te Rome onder Raphaël gewerkt.

Hy begaf zig na Borgo, alwaar de weetenschap der Ontleedkunde zyn geneigtheid streelende, hy daar van de Grondreegelen bestudeerde, waar na hy de begeerte van den Koning François den Iste willende voldoen, zyn reis over Venetien nam, alwaar hy voor Pietro Aretino, de liefdsgevallen van Mars en Venus schilderde, welke dezelve naderhand in Prent uit gaf. In Vrankryk gekomen zynde moest hy, in de Bouwkunde bedreeven zynde, het ontwerp maaken van de kleine Gallery op het

II. Deel.

M

Voor-

Voorplein te Fontainebleau Behalven een groot getal werken ziet men nog veertien groote Tafereelen van zyn hand, zynde de gedenkwaardigste Oorlogsdaaden van François den Iste: de andere zyn de Geschiedenis van Cleobis en Biton; de Liefdensgevallen van Danaë en Jupiter; Adonis, onder de handen der Bevalligheeden den geest geëvende; het gevegt der Lapithen en Centauren; een Venus, Cupido kastydende; vermits hy Psichea verlaaten had; de Centaurus Chiron, welke Achilles onderregt; het verdigtzel van Semelé, door den Blixem verzeerd; een Zeeftorm en te gelyk een nagt, welkers uitzwerkzels zeer wel verbeeld zyn. Dit stuk word boven alle andere geagt, en verbeeld op een verbloemde wyze de rampspoeden van Vrankryk in de slag van Pavia. Nog zyn 'er in het klein Belvedere, 't welk aan het einde van die Gallery is, twee groote Schilderyen in Fresco van zyn maakfel, zynde de Liefdensgevallen van Vertumnus en Pomona; dog de voornaamste zynere werken zyn twee Tafereelen, het eene van Venus en het ander van Bacchus, welke hy met alle bedenkelyke konst geschildert heeft. Het Bacchus Beeld is zo eel, dat het natuurlyk vleesch schynt te zyn; bezyden ziet men een Satyr, welke op een behendige wyze een gordyn opschuivende, vermaak schept in dien fraaijen Jongeling te beschouwen: ook vind men 'er eenige Antique Vaezen onder elkander verspreid, welke als Zeege-teekenen van Bacchus strekken.

Hy heeft verscheide Teekeningen tot Tournoispeelen, Mascarades en Ballets gemaakt, zelfs tot Paardentuigen. Hy Teekende een Buffet met al zyn toebehooren tot een Koninglyk Gastmaal, het welk de Koning van Zilver verguld deed maaken en 'er zig van bediende op het Gastmaal, 't geen hy aan Keizer Karel den Vde gaf, toen hy hem te Fontainebleau bragt. Onze Rosso wierd met Primatrice gebruikt tot het opregten van de Eereboogen, by de inhaaling van dien Keizer. De zyne voor de fraaiste gehouden zynde, beroonde Primatrice zyn nydigheid daar over, tot zelfs na zyn dood; want hy een gebouw van zyn uitvinding om verre deed werpen, onder voorwendzel van het gestigt van de Gallery te Fontainebleau te vergrooten.

Rosso bezat een Canoniksy in de H. Capelle te Parys, waar meede hy door den Koning begiftigt was; hy had

had meer dan drie duizend Guldens inkomen verkreegen, buiten en behalven zyn jaarwedde van vier honderd kroonen, welke den Koning hem, zo dra hy in Vrankryk aangekomen was, vergund had. Dit verschaftte hem middel, om zyn eer op te houden en zig in de waereld aanzienlyk te maaken; dog een droevig voorval veranderde zyn gelukkige toestand. Een boezemvriend van hem, welke den vrye toegang in zyn huis had, en onverwagt in 't zelve gekoomen was op een tyd, dat 'er een aanmerkelyke somme gelds gestoolen was, had het ongeluk van voor den daader van dat feit beschuldigt en door hem in Regten betrokken te worden; dog deeze vriend, François Pelegryn genaamd, zig geregtvaardigt hebbende, wierd Rosso zodaanig aangedaan over den hoon, waar meede hy zynen vriend beleedigt had, dat hy van hartzeer zig zelfs te Fontainebleau, met vergif het leeven benam in het Jaar 1541.

Rosso heeft verscheide plaaten na zyne Teekeningen laaten snyden en 'er zelfs na Perryn del Vage, Parmesaa en Titiaan gegraveerd; ook zeer fraai op Kristal gesneden.

Na zyn dood zyn verscheide Teekeningen van hem gevonden, onder andere een Leda en de Sibille Tiburtine, welke aan den Keizer Augustus het Kind Jesus wyft; in dat stuk was het Pourtret van den Koning en dat van de Koningin met haare Lyfwagten omringd, als meede een groot getal Hovelingen na het leeven verbeeld; hy heeft ook wonderbaarlyk fraai in Miniatuur geschilderd. Men ziet 'er eenige stukken van in het Cabinet des Konings: als meede vopr de Conneftable de Montmorenci een Dooden Christi Beeld. Hy verstond de legging der Couleuren zeer wel, wist die in de dagligten en schaduwen zynner Kleedingen zo wel te verdeelen, dat 'er weinig Schilders in staat geweest zyn hem daar in na te volgen. Zyn Vleesch-Couleur was natuurlyk, vol actie en leevendigheid. Hy wist de hartstogten zeer behendig te onderscheiden en doot het overleg van zyn werken toonde hy, dat hy de kennis van de Hiltorie by de behandeling van het Pinceel kon voegen.

Dominico de Barbieri, een Florentyn, was een zyner beste Leerlingen en Teekende zeer wel.

Van verscheide, die onder Primatrice en Rosso gewerkt hebben, zyn voornamentlyk in aanmerking geweest.

Claude Baldouin, welke de Teekeningen van eenige glaazen van de Heilige Capelle te Vincennes gemaakt en veel aan de schetsen van de Tapyten van Fontainebleau gewerkt heeft.

Gio. Battista Bagnacavallo, heeft te Fontainebleau geschildert, onder andere op de deuren van de Kasten van 's Konings Cabinet; op de eene verbeelde hy Ulißes en op de andere de Voorzigtheid.

Simon le Roi, *Charles* en *Thomas Dorigny*, *Louis François* en *Jean Lambert*, hebben zig door hun onderscheide vernuft, geagt gemaakt.

Charles Carmoi, heeft het Verwult van de Heilige Capelle te Vincennes geschildert en schetsen tot de Tapyten van Fontainebleau gemaakt.

Jean en *Guillaume Roudelet* munteden in haar soort niet minder uit; deeze laatste heeft de Schoorsteen in de groote Zaal van het Bal verciert, onder het opzigt van *Philibert de Lorme*, Architect en Opperbewindhebber van 's Konings Gebouwen en van *Primatrice*, welke hem in die waardigheid opgevolgt is.

Louis du Breuil en verscheide andere hebben in de Galleryen en in de Kamers van Fontainebleau geschildert.

Germain Musnier heeft met *Bartolomeo de Miniato* gearbeid aan vier Tafereelen tot cieraad der Kasten van 's Konings Cabinet.

Antoine Fantose, heeft veele Teekeningen in Grotresco tot de groote Gallery gemaakt.

Michel Rochetet, heeft de twaalf Apostelen in twaalf Tafereelen, ieder van derde half voet geschildert, met een rond van Ornamenten tot model voor een Emailleur van Limoges, die voor zyn Majesteit arbeide; ook heeft hy twee Tafereelen tot de Kastdeuren van 's Konings Cabinet gemaakt; in het eene ziet men de Gerechtigheid verbeeld en in het ander een Koning, welke zig een oog laat uitsteeken.

Jean Samson en *Gerard Michel* hebben in de Kamer der Badstoven gewerkt, als meede in de Gallery, ter zelve tyd als *Vignole* en *Franciscus le Bon* de vormen van Kalk en Aarde lieten maaken, om de Standbeelden, dewelke *François de Iste* van Romen had laten komen, in koper te gieten.

François Clouet van Tours, bygenaamt *le Peintre Janet*, heeft te Fontainebleau de Pourtretten van *François den IIde*

Iide geschildert; en in de Bibliotheek van den Heer President de Thou, vond men van zyn hand verscheide Beeltenissen van de voornaamste Heeren van dien tyd. Hy schilderde insgelyks in Miniatuur.

Corneille, afkomstig uit het Lionnois, heeft ook onder François den Iste verscheide Pourtretten geschildert.

Du Moutier maakte gecryonneerde Pourtretten en was een der bekwaamste Mannen van zyn tyd in de kennis der Schilderyen en om derzelvers makers te onderscheiden. Hy was vrolyk van geest en speelde op veelderlei Instrumenten: door zyn byzondere verdiensten verkreeg hy de agting van dien Vorst, welke hem een goede Jaarwedde toelag, die hy tot zyn dood toe genooten heeft.

Tousfains du Breuil, Schilder van den Koning, arbeidde te Fontainebleau te gelyk met *Roger de Rogiery*, en hadden beide het opzigt over de geene die aldaar schilderden. Men vind veertien Tafereelen in Fresco na de Teekeningen van du Breuil, in een zo genaamde Kagchel Kamer, in dewelke hy de Geschiedenis van Hercules verbeeld heeft. Het stuk, waar in die Held nog jong verbeeld word, zig oeffenende met de boog te schieten, is geheel van zyn hand. Hy heeft in de groote Gallery en in de Zaal van het Bal verscheide Schilderyen in Fresco, dewelke bedorven waaren, verholpen. Die Schilder leefde en stierf onder de Regeering van Hendrik den IVde, gelyk ook Jacob Bunel, van wien ik hier na spreken zal.

Roger de Rogiery heeft te Fontainebleau, digt by de Kamer daar du Breuil de Geschiedenis van Hercules verbeeld had, geschilderd en dertien Tafereelen, het vervolg dier Historie verbeeldende, geschildert. Hy stierf ontrent het Jaar 1597.

Etienne du Perac van Parys, arbeidde ook terzelver tyd en heeft de St. Pieters Kerk en andere Antiquiteiten, die van hem in Prent uitgaan, geteekend. Te Fontainebleau heeft hy de Zaal der Baden beschildert, alwaar de Stroom-Goden, en de Liefdensgevallen van Jupiter en Calisto, in vyf Tafereelen verbeeld zyn; hy heeft in het Jaar 1597 verscheide werken in de Tuileries bestierd, zynde te dier tyd Architect des Konings en is in het Jaar 1601 gestorven.

Jacob Bunel Schilder des Konings, wierd te Blois in het Jaar 1558. gebooren en leerde by zyn Vader François Bunel; vervolgens begaf hy zig na Spanjen, alwaar hy ver-

scheide Tafereelen van Titiaan copiëerde; hier op ging hy na Romen, daar hy de manier van Frederico Zuccherro volgde. In Vrankryk weder gekomen zynde wierd hem beneevens de Breuil het werk van de kleine Gallery van de Louvre gegeven. De Afdaaling des H. Geest, die men in de Capelle der groote Augustynen ziet, is van hem, als ook Maria Hemelvaart in de Kerk der Feuillante Monniken. Terwyl hy aan de kleine Gallery van de Louvre arbeide, waaren *David* en *Nicolaas Ponteron*, *Nicolaas Bouvriër*, *Claude* en *Abraham Halle* bezig aan de Ornamenten en Verguldsels der Penanten van die Gallery, *Jeromo Baullery* arbeide insgelyks in de Louvre.

Martyn Freminet was van Parys en zyn Vader slegtseer zeer gemeen Schilder; hoewel hy hem in de gronden van de Konst niet onderweezen heeft, deed hy hem meer door zyne Redeneeringen dan zyne Werken begrypen. Hy dan op zulke goede grondbeginselen tot de oefening willende overgaan, begaf zig met goedkeuring van zyn Vader na Romen: aldaar beïtudeerde hy de manier van Michel Angelo, en zig in de konst sterk bevoelende, ging naar Venetien, alwaar hy veele werken maakte, welke hem zo veel roem toebagten, dat du Breuil, van wien reeds gesproken is, overleeden zynde, hy door Hendrik den IVde tot zyn gewoonelyke Schilder verkoozen en na Vrankryk ontbooden wierd, om de Capelle te Fontainebleau te beschilderen. Na de dood van dien Vorst vervolgde hy dat werk onder Lodewyk den XIIIde, welke hem met de Ridder Orde van St. Michiel vereerde. Dog dit luisterryk voordeel genoot hy niet lange, dewyl hy kort daar na ziek wierd en in het jaar 1619 stierf in den ouderdom van twee en vyftig jaaren. Men heeft opgemerkt, dat na zyn dood de Schilderkonst in een kwyning verviel, daar zy niet als beswaarlyk uitgered heeft kunnen worden.

François Romanelli, een Italiaan, heeft eenige Plafonds en Lambriefferingen in het vertrek der Baden geschildert, als meede in de Zaal der hondert Zwitzers in de Louvre.

Henry Lerambert, Schilder des Konings, heeft aan de Teekeningen tot de Tapyten van St. Mederic gearbeid in het jaar 1600.

Guyot, wierd gebruikt tot de Teekeningen der Tapyten van de Gobelyns, welkers voornaamste de onderwerpen van Aftrea en van de Historie van Constantinus zyn.

In

In dien tyd schilderde *Jean Cotellet* onder hem, dewelke eenige tyd daar na gestorven is.

Louis Bobrun, heeft heerlyke Pourtretten geschildert. Het Stadhuis te Parys is vervult met een gedeelte zynér werken. Die groote Man was Oom van *Henry* en *Charles Bobrun*, geboortig van Amboise, welke ook zyne Leerlingen geweest zyn. *Henry* wierd geacht om zyne Pourtretten. Tusschen hun beide had een groote eendragt plaats, en hun beleid wierd zo wel door de weederzydfe vriendschap als door de Konst gereegelt. Haar Schilderkonst kwam uit een en dezelve grond van geest, steunende op een groote verbeeldings-kragt. Kortom hunne manier was zo gelykvormig, dat zy beide aan het zelve stuk werkten, zonder dat men het minste onderscheid konde bemerken. Zy wisten de gelykenis aan de Vrouwelyke kunne zeer wel te geeven. De tyd verliep in hun gezelschap zo aangenaam, dat men naauwlyks op het einde van den dag bespeurde dat die begonnen was. *Henry* stierf de eerste in het jaar 1677.

Simon Renard, bygenaamd *Saint André*, had in zyne jeugd met de *Bobrun's* onder hun Oom gearbeid; zyn Academie-stuk is de Koninginne Moeder, welke hy kort na deszelfs komst in Vrankryk schilderde: ook heeft hy het Pourtret van den Koning, in zyn Koninglyk gewaad zittende, afgemaalt; welk stuk men in de Zaal vind, waar in de Fransche Academie haare vergadering houdt. Daarenboven heeft hy meede verscheide werken tot de Tapyten der Gobelyns gemaakt en is Lid der Academie gestorven.

Varin, geboortig van Amiens, heeft het Tafereel van het groot Altaar in de Kerk der ongeschoeide Carmeliten geschildert, het welk den ouden Simion met het Kind Jesus in zyne armen verbeeld. De Heer Pousfyn heeft voor dien Schilder gewerkt.

Jacques Blanchard, is te Parys gebooren, in het Jaar 1600 en heeft by Nicolaas Bollery zyn Oom geleerd; daar na de kennis der Couleuren uit deszelfs oorspronk willende putten, ging hy, naauwlyks twintig jaar oud zynde, Italiën doorkruisen, en begaf zig te Venetiën geheel over aan het bestudeeren der Tafereelen van Titiaan. Hy besteede zyn tyd niet onnut, dewyl hy te Parys weedergekeerd zynde, een Tafereel, verbeeldende St. Jan op het Eiland Pathmos, voor het Collegie der Schilders en

Beeldhouwers schilderde, het welk zy heeden nog als een Meesterstuk van een groot Schilder in waarde houden. Hy schilderde een Gallery in een Huis aan den Heer Perreault toebehoorende en daar na voor den Heer Bullion een Gallery, waar in de twaalf Maanden van het Jaar met Leevens-groote Beelden geschildert zyn: ook heeft hy een verbeelding van de Maymaand voor de Kerk van O. L. V. te Parys gemaakt; en in dat Tafereel de Afdaling van den H. Geest verbeeld. De beeltenisse van de H. Maagd waaren van zyn smaak, en hy heeft 'er verscheide gemaakt, waar in hy wel geslaagd is. Het schilderen van naakte Vrouwen Beelden viel hem zeer gemakkelijk, en hy zettede zelfs een Beeld in drie of vier uren ter neder. Het voornaamste was, dat hy een uitgelezen smaak in de Couleuren had. Hy was van een groote verwagting en de Fortuin scheen hem nog veel meer te belooven, wanneer hy maar agt en dertig Jaaren oud zynde stierf, van zyn eerste Vrouw twee Dogters en een Zoon nalaatende: waar van de laatste zyn Vaders roem zeer wel opgehouden heeft.

Jean le Clerc, een Lottharinger en tydgenoot van Calot, heeft twintig Jaaren in Italiën gewoond en lang onder Carlo Venetiano gewerkt, welke hy zo wel nabootste, dat men zyne Copyen voor Origineelen aanzag. Hy wierd te Venetien tot Ridder van St. Marco verheeven, Te Nancy zyn verscheide zyner Schilderyen en byzonder by de Paters Jesuiten. Hy had een ligte manier van Teekenen, en is in het Jaar 1633 gestorven, zynde vyf of zes en veertig Jaaren oud.

Charles Meslin, bygenaamd *le Lorrain*, Discipel van den Heer Vouët, werkte terzelver tyd in het Klooster der Minnebroeders te Romen in een Capelle van St. Lodewyk, de Fransche Natie toebehoorende; dog zyne meeste stukken in Italiën heeft hy te Napels geschildert en ook eenige in een Klooster te Monte Casino, en is kort na zyn terugkomst van Romen overleeden.

George l'Allemand, van Nancy; heeft Teekeningen tot Tapyten gemaakt, als meede Schilderyen tot Kerken.

La Richardiere, is beroemd geweest door zyne Pourtretten in Miniatuur.

Jean Monier, van Blois; heeft zyn Vader tot eersten Leermeeester gehad, welke hem fraaye Lessen weegens
de

de uitneementheid der Schilderkonst gaf, tot aan zyn zeventiende jaar, wanneer hy door het Copiëeren van een Tafereel van de H. Maagd, voor de Koningin Maria de Medicis, toenmaals te Blois, het geluk had, haar daar meede genoegen te geeven, en tot erkenenis van het zelve verleende zy hem een Pensioen om na Romen te reizen en betoonde haare mildheid aan de Religieuze van St. Franciscus Orde te Blois, welke het Origineel, zynde van André Solarion, de H. Maagd met de groene Angelier genaamd, in eigendom bezaten, en schonk haar de Copy, Monier te Florence zynde, copiëerde ten eers- ten een Tafereel van Raphaël's laatste manier, en zond het zelve aan de Koningin, welke het aan de Minnebroe- ders van Blois vereerde. Vervolgens begaf hy zig na Ro- men, en na een verblyf van vier Jaaren keerde hy wee- der na Vrankryk: door Chartres trekkende, deed hem de Heer van Estampes, Bisschop aldaar, in het Bisschoppe- lyk Paleis arbeiden, alwaar hy het Tafereel van de Ca- pelle met verscheide andere schilderde: ook maalde hy het Tafereel van het groot Altaar van St. Martyns Kerk dezelve Stad, en arbeide meede in de omleggende plaatsen, gelyk ook te Chiverny, alwaar hy in de Lam- brisseering der Zaal de Historie van Don Quichot ver- beelde. Hy stierf te Blois in het jaar 1656 en heeft een Zoon nagelaaten, welke Professor in de Koninglyke Aca- demie der Schilder- en Beeldhouwkunde geweest is, en ook zelfs over de Historie der Konsten geschreeven heeft,

Le Maire, die men *le Petit* of den kleine noemde, heeft verscheide Tafereelen na Poussyn gecopiëert.

Jean le Maire, le Gros of de Grooten genaamt, was ge- boortig van Dampmartin by Parys en heeft voor den Kar- dinaal de Richelieu het Perspectief van Ruel geschildert; hy vervoege zig by Vignon en bleef by hem vier Jaaren, waar na hy na Romen reisde, welke Stad hem zo zeer behaagde, dat hy 'er zig agtien Jaaren ophield: na een zo lang verblyf deed hem de geheugenis van zyn Vader- land het besluit neemen na Vrankryk weder te keeren: te Parys gekoomen zynde, maakte hy het Perspectief te Bagnolet, waar na hy zig weeder na Romen begaf, en aldaar eenige byzondere zaaken afgedaan hebbende, trok hy na Gaillon en stierf aldaar in het jaar 1659 in den ou- derdom van twee en zeltig jaar.

M 5

Clau-

Claude Gellée, bygenaamd *le Lorrain* of *Lottharinger*, die zeer fraai Landschappen schilderde, heeft zo veel teegenspoed in zyn leeven ondervonden, dat zulks wel verdiend in dit kort vertoog omstandig verhaalt te worden. In zyn jeugt was hy zo dom, dat hy in het School, nog by een Pasteibakker, by wien men hem besteld had, niet konnende leeren, egter hoe onverstandig hy ook was, een besluit nam, te Romen zyn fortuin te gaan zoeken, alwaar hy by geval door *Agostino Tasso* aangenomen wierd, om de *Verwen* te wryven, en verder tot al 't geen een loontrekkend bediende moet doen. Deze Schilder, door een soort van liefdadig meedelyden en met een, om eenige verligting in het een of ander te genieten, gaf hem door grondreegelen eenige opening van zaaken; en gelyk het meenigwerf gebeurd, dat de oogen nooit beeter zien, dan wannecr dezelve ha een langduurige duisternis allengs beginnen open te gaan, en zyn verstand dus door deze Grondreegelen en de Landschappen na het leeven, die hy dikwils genoeg voor oogen had, verligt wordende, begon hy een manier aan te neemen: door de vergelding welke hem dat opbragt, wierd hy dermate aangemoedigt, dat hy zo fraaye Tafereelen van dat soort maakte, dat zy billyk de verwondering verdienen: wat de Beelden aangaat, konde hy in dezelve den goeden smaak niet vatten, hoe zeer hy zig ook beyverde; eindelyk is hy te Romen met roem in een hoogen ouderdom gestorven in het jaar 1678 en heeft tot Discipel gehad *Gio Dominico*, dewelke zeer wel na hem copieerde.

Om van de doorlugtigste en beroemdste Konstenaaren der voorige Eeuw te spreken, zal ik dit vertoog aanvangen met den vermaarden *Poussyn*, welke in zyne onderscheide Tafereelen, al wat een Man aanzienlyk en geagt kan maaken, by een verzameld heeft. Dat hogvliegende vernuft kan de *Raphaël* van zyn tyd genoemd werden, om de kragt en de bekoorlykheid zyner Werken.

Nicolas Poussyn is te Andely, een vlek in de Provintie van Normandye, in het jaar 1594 gebooren, en hoewel hy van geen ryken, dog Edelen afkomst was, toonde hy egter uit welke geboorte hy sproot; en zyne opvoeding had hem Edelmoedige gevoelens ingeboezemd en bekwaam gemaakt om de konsten, welke hy uitermaten beminde, te verkrygen.

De-

Bewyl hy voorzag, dat het spreekwoord, geen Pro-
pheet word in zyn eige Land geëert, in hem zou be-
waardheid worden, en Parys de bron der Konsten, die
hy putten wilden, zoude werden, had hy de Jaaren der
jongelingschap niet bereikt of verliet zyn Huis; niets
hebbende daar hy zig op konde verlaaten, dan zyn eige
vernuft; en wierd inderdaad in zyn meening niet bedroo-
gen: want zo dra was hy niet in die Stad gekoomen of
maakte kennis met een Edelman van Poitou, welke hem
veel beleeftheid bewees en groote hulpe toebragt, om
by Ferdinand, een Pourtret-Schilder, aangenoomen te
worden, by wien hy eenige grondreegelen leerde en zig
in dezelve sterk gemaakt hebbende, vervolgens by l'Al-
lemand vervoegde, in hoope onder deezen de denkbeel-
den der groote Meesters te bezeffen. Van hier was het,
dat de Ridder Marini, toenmaals te Parys zynde, hem
noodigde, te Romen de weezendlykheid der dingen, wel-
kers schaduwe hy nog slegts zag, te gaan beschouwen;
ten dien einde beloofde hy hem zynen bystand, benee-
vens dien zyner vrienden: dog verscheide voorvallen be-
lettede Poussyn zig zo schielyk derwaards te begeeven,
en zig van een zo gunstigen steun te bedienen; want de
Edelman, welke hem dienst gedaan had, van zyne Konst
gebruik willende maaken in de verbeeteringen, welke
hy aan zyn Huis in Poitou meende te maken verzogt hem
aldaar eenigen tyd door te brengen; de gemelde Edelman
egter in zyne Moeder, geen de minste smaak of genee-
genheid tot die Konsten vindende, moest hy onverrigter
zaake weeder keeren. Op zyn terug reis trok hy door
Blois, alwaar hy gelegenheid en lust kreeg, om zig ken-
baar te maaken; ten dien einde schilderde hy twee Tafere-
reen in de Kerk der Capucyner Monniken van die Stad,
en in het Kasteel van Chiverny eenige Bacchus Feesten,
welke de hoop, die men reeds van zyne bekwaamheid
opgevat had, deed vermeerderen. Te Parys wederge-
koomen zynde, maalde hy een Tafereel, verbeeldende
het sterven van de Maagd Maria, en vervolgens deden
hem de Paters Jesuiten zes Tafereelen tot de Canonisatie
van St. Ignatius en van St. Franciscus Xaverius in Wa-
terverf Schilderen. Dit werk afgedaan zynde, besloot
hy na Romen te reizen in het Jaar 1624, zynde te dier tyd
dertig Jaaren oud. De Ridder Marini liet niet na, zyn
woord te houden en hem op zyn aankomst zelfs by den
Kar-

Kardinaal Barberini in te leiden; dog terwyl hy voorneemens was, hem veele andere diensten te betoonen, overleed hy te vroegtydig voor Pousyn, welke zonder steun zynde, zig gelukkig agte, voor den een en den ander te schilderen, om te beter in kennis te geraaken en een ordentelyke verteering te kunnen uithouden. Wanneer hy zig een weinig herstelt zag en wat rust genoot, ondernam hy met ernst eenige Werken, waar door hy in agting konde koomen; onder andere stukken schilderde hy de Veldslagen, welke thans nog in het Cabinet van den Hertog van Noailles gezien en zeer geagt worden, niet teegentaande hy dezelve voor een geringen prys, en welke met de waardy van die stukken niet overeenkwam, verkogt heeft (*). Dikwerf trok hy tot zyne studien en oeffeningen modellen na de Antique stukken met Lalgarde en François Flamand, beide uitmuntende Beeldhouwers; welke laatste het een eer agtede vriendschap met hem te maaken en zyn intrek by hem te neemen.

Pousyn had veel agting voor het Coloriet van Titiaan en voor zyne manier van de Landschappen te behandelen; hy was gewooh te zeggen, dat men niet tot volkomenheid komt, met zig te vermoeyen om fraaye dingen te copieeren, maar met derzelver schoon- en bevalligheeden wel in agt te neemen. Hy teekende op zyne Tabletten of Memorieboekje al het fraaye dat hem voorkwam, het zy in Landschappen of stand. Terzelver tyd van niets willende onkundig zyn, leerde hy de Wiskonst van Pater Mattheo Zaccoloni, een Theatiner Monnik, en de Anatomie by Vezali.

De Kardinaal Barberini te Romen weder gekeerd zynde, deed hem het fraaye beeltenis van Germanicus schilderen, het welk thans nog gezien word; vervolgens verbeelde hy de inneeming van Jerusalem door den Keizer Titus. Dit groot stuk is teegenwoordig by den Heer de Saintot, Ceremonie Meester, en Pousyn heeft het ten tweedemaal ondernoomen, dog met veel meer deftigheid dan het eerste, het welk door den Kardinaal Barberini vereerd wierd aan den Prins van Echemberg, 's Keizers Afgezand by den Paus. Nog heeft hy St. Erasmus geschildert, die in St. Pieters Kerk gezien word; dit merkten aan, het eenigste Tafereel te zyn, waarop zyn naam staat,

(*) Elk stuk voor zeeven Scudi's of Kroonen.

staat. Ook schilderde hy de Verschyning van de Maagd Maria aan St. Jacobus in Saragossa, welk Tafereel in het Cabinet des Konings is; nog maakte hy een ander, verbeeldende de liefdensgevallen van Flora en Zephirus, als meede 't geen de Pest genoemd word. Door dit stuk bekam hy een grooten naam en het wierd aan den Hertog van Richelieu voor duizend Kroonen verkogt, het welk hy bevoorens voor zestig gegeven had; tragende hy meer na roem dan winst. Nog heeft hy de zeven Sacramenten voor den Ridder del Pozzo geschildert, als ook een Beeld van St. Jan in de Woestyn predikende. Hy zond twee Tafereelen na Turin aan den bloedverwand van dien Marquis, welke dezelve met een zonderlinge agting aannam, het eerste verbeeld den doortogt door de Roode Zee en het ander het Gulde Kalf (*).

Voor den Marschalk de Crequi heeft hy een Vrouwenbad zeer wel geschildert; door de dood van dien Heer is dit Tafereel den Heer Stella te beurt gevallen. Hy heeft ook de Sabyne Maagden-Roof verbeeld; dit is een wonderbaarlyk stuk, het welk uit het Cabinet van den Heer de la Ravoire tot een groot konstkenner overgegaan is. Het Beeld van Moses, op de Rotssteen staande, word onder de Schilderyen van den Heer de Segnelay gevonden.

Hy heeft de Geschiedenis van Furius Camillus geschildert, waar in men ziet, op welk een wyze die groote Veldheer de Kinderen der Faleriaanen te rug zend en hunnen Meester doet geesselen. Eenige Jaaren te voren had dat zelve onderwerp zyn vernuft met succes bezig gehouden. Uit enkele vriendschap schilderde hy voor zyne twee grootste boezemvrienden, namentlyk la Fleur en Stella, de afbeelding van Pan en Syrinx, met een ander, verbeeldende Armida welke Rynoud wegvoerd: het een is in het Cabinet van den Ridder van Lottharingen en het ander by den Heer de Bois-franc. Het Manana in de Woestyne is een ander stuk van een onwaardeerbare prys en word in 's Konings Cabinet gezien. Nog de

(*) Dit Tafereel is vyf voet agt duim in de lengte en vier voet en tien duim hoog. Het is door Etienne Baudet gegraveerd; beide deeze Tafereelen zyn in het Cabinet van den Ridder van Lottharingen: 'er was nog een ander Gulde Kalf, het welk in den oproer te Napels te niet gegaan is.

de Historie van Hercules, het welk in het Cabinet vast den Heer Chanteloup geweeft is. Ook vier Bacchus Feesten voor den Kardinaal de Richelieu en een Zeegepraal van Neptunus, op zynen Wagen zittende, verzeld met Tritons, Nereides en Zeepaarden.

Daar na kwam hy te Parys en schilderde voor den Koning het Tafereel van de Capelle van St. Germain en Laye, het laatste Avondmaal onzes Heere verbeeldende, met nog een ander Tafereel, om in de Capelle te Fontainebleau gebragt te worden. Hy heeft verscheide Teekeningen gemaakt tot Tapyten en Titelplaten van Boeken, welke toenmaals in de Louvre gedrukt wierden, en beschikte de schetzen tot de te maakene Basrelieven in de groote Gallery, dewelke tot een vervolg op de daaden van Hercules verstrekt zouden hebben; dog jegenswoordig zyn dezelve by den Heer Fremont de Veynes.

De Koning verklaarde hem door een Brevet van den 20 Maart 1641, tot zyn eerste Schilder, met een Jaarwedde van drie duizend Livres en een huisvesting in het Paleis van de Thuilleries.

Jacques Fouquieres, een beroemd Landschap-Schilder, is te Antwerpen in het Jaar 1580 gebooren en was een Discipel van Jan Breugel, bygenaamd den Fluweelen; andere beweerden, dat hy Leerling van Momper geweeft zy, welkers Landschappen te dier tyd niet onverschillig waaren, en deeze maakte hy na de weezentlyke grondreegelen van Rubbens, voor wien hy een wyl geschilderd heeft; dog des onaangezien verwierp hy de manier niet van d'Artois, een goed Landschap-Schilder. Na verloop van eenigen tyd trok hy na Duitschland, alwaar hy eenige werken voor den Keurvorst van de Paltz gemaakt hebbende, voornam Vrankryk te zien, en goedgevonden hebbende zig aldaar neder te zetten, was hy op groote dingen bedagt, steunende op de voorstanders, welke hy te Parys aantrof. Alstoen schilderde hy op bevel van den Heer du Noyers, Opperbewindhebber der Gebouwen, in de Gallery de verscheidene Gezigten, welke 'er gezien worden en die tusschen de Glasraamen zyn, welkers tusschenwyte met Tafereelen van den Heer Pousyn gevuld zyn. Hy had zulk een groote verbeelding van zig zelfs, dat hy de gedagte dorst hebben, dat deeze groote Man hem de voorrang moest geeven in de
Or-

Ordonnantien der werken, die hem aanbevoelen waren; dog hy bedroog zig grootelyks, want daar was vry veel onderscheid tusschen hen beide; egter is al het geen hy te Parys na het leeven geschildert heeft, zo fraai en zo gelykende, dat men in den eerste opslag zou wedden, dat zyne werken leefde. Indien hy door zyne Landschappen eenige agting verdient heeft, maakte hy in tegendeel door zyn ongereegeld leeven een kwaad gebruik van de goedheeden, welke Lodewyk den XIIde hem bewees. Die Vorst hem tot een hoogen top van eer door Brieven van Adeldom verheeven hebbende, verloor hem ook om de voornaamste Gezigten van het Koningryk te schilderen, dewelke naderhand in de Galleryen van de Louvre zouden geplaatst werden. Ten dien einde ging hy op reis, dog begon veele dingen, zonder die te voltooien, en kwam weder te Parys met een gevoelige spyt van zulk een slegten uitslag, en zig in een droevige toestand in de Voorstad van St. Jacques begeeven hebbende, ten huize van een Schilder, zynde een vriend van hem, Silvain genaamd, wierd hy van een hevige koorts overvallen en stierf in het jaar 1658.

Rendu, een zyner Leerlingen heeft veel na hem gewerkt, dog hoe bekwaam hy ook was, konde hy egter het middel niet vinden, om zyn fortuin te bevorderen, en is zeer beroofd gestorven. *Belin* en *Guillerot*, welke onder den Heer Bourdon gewerkt hadden, volgden zyn manier in de Landschappen na; dog *Lubin Baugin*, een tydgenoot van haar, schilderde zo wel niet nog volgde de natuur zo wel niet na.

Ik zal tot den Heer *Pousyn* wederkeeren en hem niet uit het gezigt verliezen, alvorens zyne bekwaamheden en leevensloop beschreeven te hebben. Men ziet in de Kerk van het Noviciaat der Paters Jesuiten een Tafereel van hem, verbeeldende een der mirakelen van St. Franciscus Xaverius in Japan. Na dat hy eenige werken te Parys, die hem niet weinig roem toebagten, voltooit had, schoot hem in de zin, in spyt der berispingen, weder na Rome te keeren, alwaar hy ten eersten de verrukking van St. Paulus schilderde, om by een Gezicht van Ezechiël geplaatst te werden, waar van het gantche onderwerp van Raphaël voortgekoomen was en dit alleen om de nieuwsgierigheid van den Heer Chantelou, een der grootste Liefhebbers zyner werken, te vol-

voldoen; nog schilderde hy voor den zelveu de zeeven Sacramenten, Historischwyze en van de eerste stukken verschillende. Daar na schilderde hy de Kruisfiging, 't geen voormaals in het Cabinet van Mejuffrouw Stella was.

Voorts een Moses op de waateren; dit stuk word thans in 's Konings Cabinet gevonden. Nog een Maagd Maria op de trappen zittende, welke voormaals in het Hôtel van Guise te zien was; ook een Rebecca voor den Heer Pointel, die dat Tafereel geduurende zyn leeven zorgvuldig bewaard heeft, dog na deszelfs dood is het in de handen van den Hertog van Richelieu gevallen en by vervolg van tyd is het in 't Cabinet des Konings overgegaan. Het gemelde Cabinet praat inzonderheid met zyn verrukking van St. Paulus. De overeenkomst der Couleuren is in dat stuk zo zagt en aangenaam, de Teekening van het zelve op een zo deftige manier en de uitdrukkingen zyn 'er zo fraai en natuurlyk in, dat men dat stuk volmaakt kan noemen; het zelve is in het Jaar 1649 uit zyne handen gekonden, om de nieuwsgierigheid van den beroemden Scarron te voldoen, van wien de Heer Jaback het zelve overnam en met vermaak aan den Hertog van Richelieu weeder overdeed, die het zelve waardig vond, in 's Konings Cabinet geplaatst te werden.

Pousfyn heeft voor de Heer Lumargne een groot Landschap geschilderd, waarin Diogenes verbeeld word, zyn napje aan stukken breekende; nog twee andere voor den Heer Ceriziers, zynde het eene het Lyk van Phocion, weggedragen wordende, en het ander verbeeld, de byeen-garing zyner affche. Voorts zyn nog van hem een Landschap, waar in een groote gemeene weg gezien word, welk Tafereel in het Cabinet van den Ridder van Lottharingen was; een kleine Doop van St. Joannes op hout voor den Heer Chantelou Senior; een groote Landschap voor den Heer de Pointel, waar in Poliphemus verbeeld staat en een Tafereel van de Maagd Maria, het welk men de tien Beelden noemde; een Salomons Oordeel, 't geen in het Cabinet van den Heer de Harlay geweest is; voor den Heer Stella, een verrukking van St. Paulus en Moses op de Rotssteen staande; dog gansch van de eerste verschillende, Apollo, Daphne vervolgende; een Danaé, en een Venus aan haar Zoon Eneas de wapenen overgeevende; voor een ryk Koopman te Lions
het

het Wonderwerk der Blinden uit Jericho koomende, 't geen thans in 's Konings Cabinet gevonden word, na alvorens in dat van den Hertog van Richelieu geweest te zyn. Ook ziet men in het eerste Cabinet twee Landschappen, in welkers eene de Tyd, die de Waarheid ontdekt, en in het ander de Geheimenis van den brandende Braambosch verbeeld is; hy heeft zig zelfs tweemaal gepoutrretteert en in de verschillende gestalten, die hy zig zelfs gaf, is hy na 't gevoelen der Konstkenners, altoos zig zelven gelyk geweest. De Heer de Crequy had een Maagd Maria van hem, in een Landschap, met verscheide Beelden verzeld.

Nog heeft hy voor den Heer Pointel twee Landschappen geschildert, het eene een storm, en het ander een stil weêr verbeeldende; voorts twee groote Landschappen, in het eene het Lyk van een Man met een Slang om zyn Lichaam, 't geen een ander Man een zodanige vrees aanjaagt, dat hy uit zyn magt schynt te loopen; Christus in de gedaante van een Hovenier aan Magdalena verschynende; een Geboorte Christi, naderhand in het Cabinet van den Heer de Boisfranc overgegaan; in het Cabinet van den Marquis de Hauterive een Coriolanus, zynde een Historisch Tafereel: in dat van den Heer le Nostre een doopende St. Joannes en een kleine Moses op de Wateren gevonden, door hem in het jaar 1638 geschilderd; ten huize van den Heer Fremont de Veine de dood van Saphira en een Maagd Maria in een Landschap met vyf andere Beelden verzeld; ten huize van den Heer Gamarre een Apollo en een Daphné van zyn eerste manier; ten huize van den Heer Blondel de Offerhande Noachs, en een Hercules tusschen de Deugd en Ondeugd; voor den Heer Stella insgelyks een andere Moses op de Wateren, 't geen in zyn manier van Landschap wonderbaarlyk is; voor den Heer Mercier te Lions St. Petrus en Paulus een Kreupelen geneezende; voor den Heer de Chantelou een Maagd Maria leevensgrootte; voor den Heer de Crequy Achilles door Ulysses by den Koning Licomedes bekend geworden; voor den Heer Stella de geboorte van Bacchus in een fraai Landgezig; voor den Heer de Ceriziers een Vlucht naar Egypten; voor den Heer Passart een groot Landschap, waar in Orion door Diana met blindheid geslaagen word; voor den Heer Chantelou een andere Vlucht naar Egypten.

II. Deel.

N

ten

ten een Samaritaansche Vrouw; voor den Heer le Brun een Landschap, waar in een zo diep verschiët, dat 'er meer mylen weegs in schynen te zyn dan men op een dag zou kunnen gaan. Ook heeft hy voor den Hertog van Richelieu in het Jaar 1664 eenige Landschappen voltooit, verbeeldende de vier Getyden van 't Jaar Historischwyze, met een onderwerp van de Heilige Schrift; dezelve zyn in 's Konings Cabinet; als meede een Moses nog een klein Kind zynde, de Kroon van Pharaos met voeten treedende, en in een ander Tafereel Moses Roede, die der Tovenars verslindende.

Men ziet een Tafereel van hem in alle deszelfs deelen volmaakt wel uitgevoerd; in het zelve heeft hy Narcissus, Clitia, Ajax, Adonis, Hyacinthus en Flora; welke dansende bloemen strooit, in een welluttige plaats afgebeeld, en in een ander de Zeegepraal van Flora.

Ook heeft hy verscheide stukken op een Allegorische wyze behandelt, onder andere 's Menschen leeven door een Bal van vier Vrouwen verbeeld, dewelke betrekking hebben op de vier Jaargetyden en vierderley ouderdom: de Tyd, onder de gedaante van een zittend oud Man, speelt op de Lier, op welkers geluid die Vrouwen onder de verbeelding van de Armoede, den Arbeid, het Vermaak en de Rykdommen in de rondte dansen en elkander de hand geeven.

In een ander Allegorisch Tafereel heeft hy de Waarheid ter aarde geworpen verbeeld; ook de gedagtenis des Doods in het midden van de voorspoeden des leevens.

Ik heb alhier de naamen der Graveurs, welke de werken van dien grooten Man wonder wel gesneden hebben, niet ieder in het byzonder gemeld, vermits ik hier even te vooren een naauwkeurige Catalogus van al wat na *Pousyn* gesneden is, gegeven heb.

Alleen zal ik zeggen, dat zo *Rapbaël* zyn *Marc Antonio* en de Heer *le Brun* zyn *Audran* en *Edelink* gehad hebben, aan wien zy zelfs by haar leeven de kragt en fraaiheeden hunner werken aanweezen, den Heer *Pousyn* het zelve voorregt genooten heeft, namentlyk in de Persoon van *Jean Perne*, die door zyne talenten en gestaadige studiën de smaak en kenteken van deezen Schilder, in zyne byzondere manier,

hier, zo wel heeft weeten te doorgronden, dat men byna zoude kunnen zeggen, dat *Pousfyn* zelfs na zyn dood met hem daar aan heeft willen arbeiden, en dat hy hem als in dienst hield, om na geen ander Schilder te werken.

Het is dan ligt door deeze groote werken te zien, dat *Pousfyn* een der zeldzaamste Mannen van zyn tyd geweest is en dat hy al zyn kennis besteed heeft tot de verscheidene bewerpen van zyn verstand, om aan de Nakomelingen te doen zien, hoe hoog by de Vorsten en de voornaamste Personagiën gewaardeert wierd, latende geen stuk uit zyn handen komen of het zelve moest doorschildert weezen, en waar over hy altoorens zyn oordeel op eene zo gestrengte als natuurlyke wyze velde. Dit veroorzaakte de algemeene hoogagting zyner werken, welke greegig gezogt worden en altoos in waarde zullen zyn.

Eindelyk *Pousfyn* het algemeen noodlot, 't geen onze dagen in zyn handen draagd, niet konnende ontwyken, en zig door een beroerte vindende aangetast, die de helft van zyn lichaam trof en hem dreigde de natuurlyke werkingen van de andere helft op te schorten of onbruikbaar te maaken, verdubbelde de kragten van zyn opregten Christelyken Geest, om zig aan de aanbiddelyke Wille van God te onderwerpen, welke hem zyne aanstaande dood, die hy als een zondaar moest ondergaan, aankondigde: hy zag dan wel, dat hy nog door goed nog eer meer Jaaren zoude kunnen verkrygen, en zyn lichaam onder de pyn en ongemakken allengkens voelende bezwyken, bezorgde hy zyne huisfelyke zaaken, om daar na alleen op zyne Zaligheid te denken en van dag tot dag de dood af te kunnen wagen, welke zyn levensloop eindigde in het Jaar 1665, zynde 71 Jaaren oud. Hy is door de geleerden betreurd, door zyne vrienden beweend, en zelfs waaren zyne benydters gevoelig over het verlies van haar sterksten steun.

Een der aanmerkelykste zaaken in zyn leeven is, dat hy niemands manier nagevolgd heeft, hebbende hy zig zelfs een manier eige gemaakt, die ten Model van veele andere verstrekke. Men vind niet dat hy eenige Discipelen gemaakt heeft; dog daar en teegen heeft hy veel verwonderaars nagelaaten.

Casper de Gbet, heeft zyn manier in zyn Landschappen aangenomen, welke zeer geagt zyn, deeze was zyn Schoonbroeder en stierf kort na hem.

Wat *Pousfyn* aanbelangd, zommige zeggen, dat hy van de zachte en lieffelyke manier van *Guido Rbeni* en *Albano* afgeweeken is, om *Dominiquin* als den kragtigsten in de Teekening en uitdrukking te volgen.

Niemand heeft de waare Kentekenen in de Beelden zo ver gebragt dan hy. De fraaiheid, edelheid en natuurlykheid in zyne uitdrukkingen zyn weergaloos. Hy heeft in de weeromkaatzing der voorwerpen op glansfijge en doorschynende lichaamen, gelyk by voorbeeld het water zeer wel geslaagt, vermits hy de vaste grondregelen daar van volmaakt bezat.

Vr. Kan men van U tegenwoordig niet zonder schroom eenige aanmerkingen op de hoedanigheeden en werken van dien grooten Man vergen?

Antw. Het zal my steeds veel vermaak zyn, de beoeftheeden van dien grooten Meester en deszelfs werken te doen opmerken.

Men kan zeggen, dat *Pousfyn* des te oordeelkundiger in zyn verkiezing geweest is, en konstig om dezelve van waarde te maaken, vermits 'er geen Schilder geweest is, die meer natuurlyke kennis bezeeten of meer gewerkt heeft dan hy, ten einde de fraaiste wetenschappen te bezitten, die een Schilder tot volkomenheid konnen brengen.

Hy verstond alle de Partyen, welke noodwendig in de Compositie moeten koomen en wist hoe men de Partyen, welke onnoodig zyn en eenige verwerring konnen veroorzaaken, vermyden moest; hoe de voornaamste Beelden sterk en tot haar voordeel te doen voorkomen; hoe aan de andere niets te geeven, dat dezelve te veel doet uitsteeken, het zy door de Majesteusheid of deftigheid der Actien, het zy door de kostelykheid der Kledagiën of byvoegzelen; en dusdanig een overleg te maaken, dat 'er niet te veel nog te weinig Beelden zyn; dat zy in een fraaije en gevoegelyke stand geplaatst worden, zonder elkander hinderlyk te zyn, en dat ieder de vereischte Actie volkomen verbeeld. Dit ziet men in de stukken van Mozes op de Rotssteen staande en in de zeeven Sacramenten, waar in alle de Partyen tot de volmaaktheid van de Ordonnantie meede werken, gelyk ook

ook tot de fraaye schikking der Beelden, op dezelve wyze als de welgevormde leeden tot de volmaakte fraaiheid van een lichaam strekken.

Welk een schoonheid en bevalligheid ziet men niet in zyn Tafereel van Rebecca? Heeft hy in het zelve niet volkomenlyk waargenomen, het geen een goede stand genoemd word, en vooral al de bevalligheid, zynde deeze begaafdheid zeer dierbaar en zeldzaam, zo wel in de Schilderyen als in al het geen de natuur kan voortbrengen. Daarom maakte *Poussyn*, die de omstandigheden wel wist te verkiezen, en dezelve aan de onderwerpen, welke hy behandelde toe te passen, zig daar van een reegel, en zeide gemeenlyk, dat hy aan zyne Tafereelen een *Pbrygise* manier gaf, om te kennen te geeven, dat hy alleenlyk het oogmerk van de voor naamste onderwerpen volgde; dit word in zyne werken opgemerkt, waar van alhier een voorbeeld. Wanneer hy verbeelden moest den tyd, dat Abrahams Dienaar (die getrouwen Afgezant, verzeekert van de keus die de Heere van Rebecca gedaan had) bezig is, om zyne beveelen ter uitvoer te brengen, verbeelde hy hem zyne Kammeelen op een afgezonderde plaats ontladen, zyne geschenken en geloofs-brieven genoomen en zyne voorstelling gedaan hebbende, thans aan die Dogter de Huwelyke verbintenissen geevende. Dit is het onderwerp, 't geen hy zig in dat bedryf voorgesteld heeft, waar aan hy alle de Partyen van het zaamenstel van dat heerlyk werk zodanig verknogt en verbond, dat hy 'er niets by deed, of het voegde aan een Huwelyksstuk. Alles is 'er vrolyk, blygeestig, vermaakelyk en aangenaam in, hebbende hy vermyd, 'er een gezelschap van oude vrouwen by te voegen, maar alleenlyk jonge Dogters, netjes opgeschikt, van een volmaakte bevalligheid en haare kleedingen met veel ploojen; de couleuren zyn fraai, de Proportien uitsteekent, en men kan zelfs zeggen, dat hy dit Tafereel op de Corinthise wyze gemaakt had (gelijk hy zelfs dikwils zeide) zinspeelende op het gebruik der Architecten, welke, als zy een Gebouw maaken, alle de Partyen tot de minste toe van de manier, die zy verkooren hebben, doen afdhangen. Dit stuk is by de zeeven voet lang en drie en een half voet hoog.

In zyn Tafereel, waar in Christus twee Blinden geneest, is al wat by die verbeelding komt, groots, Ma-

iestueus, deftig en ernstig, zo in de Actien, als in de Kleeding der Beelden, couleuren en schikking van het Landschap; en indien de Schilder, de meenigte des volks (waar meede volgens de Heilige Schrift onze Zaligmaker verzeld was) agter gelaaten heeft, om de verwarring, welke dit aan zyn Ordonnantie zou veroorzaakt hebben, te vermyden, heeft hy zulks gedaan, vermits deeze omstandigheid niet ter zaake van de verbeelding van het wonderwerk doet; om echter niets, dat weezentlyk tot het onderwerp behoort, over te slaan, heeft hy in het klein getal Beelden, welke den Zaligmaaker volgen, alle de beweegingen en hartstogten uitgedrukt, die tot deeze omstandigheid kunnen voegen. De ongelovigheid en onverschilligheid der Jooden, de nieuwsgierigheid, uitjouwing en bespottung der Phariseën, alles is 'er zo wel in uitgedrukt als het geloof, de verwondering en de yver der Discipelen, als meede de eerbied, de aandacht en de groote begeerte der lydenden.

Betreffende het oordeel van den Schilder, 't geen in het geheele Werk moet blyken, en de Party is, welke over alle de andere moet heerschen, die dezelve moet bestieren en welke het zamenstel van een werk meest tot volkomenheid moet brengen, daar in heeft hy nooit gemist, zo ten opzigten van den natuurlyken stand der plaatsen, als het maakfel der gebouwen, altoos overeenkoomende met de verschillende Landstreeken. Hy wist zeer wel onderscheid te maaken tusschen de Wapenen en Kleedingen, aan ieder Landaard eigen, en men heeft ook opgemerkt, dat hy vermyd heeft, de beweegingen des lichaams en gemoedsdriften, op een overmaatige en onaangename wyze te verbeelden.

Maar dewyl alles in zyne Tafereelen verwonderenswaardig is, zou te veel tyd noodig zyn, om dezelve alle in het byzonder te beschouwen, en de al te groote meenigte zoude aan het verstant het zelve verdriet konnen veroorzaaken, als een al te langduurige gelykluidentheid van Instrumenten aan het gehoor zoude baaren. Laaten wy derhalven ons alleenlyk aan één stuk houden, om het zelve in zyn geheel te onderzoeken, en daar in alle de hoedanigheeden van dien Schilder te beschouwen.

Zyn Tafereel van het Manna door de uitgestrektheid van het onderwerp, de meenigte der Beelden, de fraaiheid

heid van het Landschap, hoewel uit de natuur onvrugbaar, en kortom de vereeniging en bevalligheid van het geheel, kan ons overvloedige stof verschaffen.

Laaten wy dan om te beginnen zyn ontwerp met deszelfs overeenkomst gade slaan: om dit wel te begrypen moet men drie dingen vaststellen, welke volstrekt noodig zyn, en volgens welke men zien zal, op welke wyze *Pousfyn* dezelve opgevolgt heeft.

Eerstelyk het *Ontwerp* van de Plaats; ten tweede de *Schikking* der Beelden, en ten derde het *Gezigt in 't verscbiet*.

In het eerste is op te merken, dat *Pousfyn* groote Terrassen gelegd had, om aan de voorste Beelden tot grond te verstrekken en het verscbiet te verlengen, waar in zig groote en ysselyke Rotzen opdoen, welke het denkbeeld van een akelige Woestyn geeven, alwaar de schraale en drooge grond geen graanen nog gewas voortbrengd en de boomen zo dor zyn, dat 'er geen bloessem nog vrugt aan te zien is. De verscheidene groepen van elkander afgezondert, maaken zoodanige groote Partyen uit, dat het gezigt daar zonder moeiten heen en weer kan zwerfen en egter komen zy tot malkander, om een fraaye algemeenschap uit te maaken.

In iedere groep moet men een oordeelkundige verscheidenheid met verwondering aanmerken en een heerlyke omtrek tot de verbeelding van het onderwerp; en wat het *Gezigt in 't verscbiet* betreft, moet men ook bekennen, dat niets regelmaatiger gezien kan werden, en dat de uitvinder van dat werk in een onderwerp van wanorder middel gevonden heeft, zonder ongeschiktheid en verwerring veel Volks te voorschyn te brengen, hebbende hy inzonderheid zyn voornaamste Held-Beeld in een verheeven en aanzienelyke plaats weten te stellen, werwaarts het gezigt door de Actien van alle de Beelden geleid word.

Dit Tafereel tot onderwerp hebbende de Israëlitin in de Woestyne ten tyden God hen het Manna toezond, is zes voet lang en vier voet breed.

Het Landschap bestaat in Bergen, Boschagiën en Rotsen; op de voorgrond ziet men aan de eene zyde een zittende Vrouw, welke aan een oude Vrouw de borst geeft, en een Kind dat digt by haar is schynt te streelen. De Vrouw, welke te zuigen geeft, is met een blaauwe Tabbaard

baard gekleed, en met een purpere Mantel met geel gehoogt, en de andere Vrouw is in 't geel gekleed. Niet verre van daar staat een Man met een roode Kleeding gedeckt, en wat meer na agteren ziet met een zieke, welke half in 't opstaan is en op een stok leund. By de voorgemelde Vrouw zit een oud Man, zyn rug naakt en het overige van zyn lyf met een hemd en een Mantel rood en geel van verwe bedekt; een Jongeling houdt hem by zyn arm om hem te ondersteunen. Op dezelve lyn vertoont zig een Vrouw ruggelings, dragende een klein Kind op haare armen, leggende met de eene knie op de grond, aanhebbende een geele Tabbaard en blaauwe Mantel en wenkende met de hand een Jongen, welke een korf vol Manna in zyne handen houd, om 'er aan den voorgemelden ouden Man wat van te brengen.

By deeze Vrouw zyn twee Jongens, waar van de grootste den andere weg stoot, om het by hem needergevalle Manna alleen op te raapen. Wat verder vertoonen zig vier Beelden, de twee, die het naaste by zyn, verbeelden een Man en een Vrouw, welke Manna raapen, en de twee andere een Man, die iets aan zyn mond brengt, en een Dogter met een blaauwe Kleeding met geel gemengd, na om hoog ziende en de slip van haar kleed ophoudende, om het uit de lugt vallende Manna 'er in te vangen; by den Jongen, die een korf heeft, zit een Man op zyne kniën, met gevouwe handen zyne oogen na den hemel staande.

Vr. Om hier vrugt uit te trekken is het niet genoeg de couleuren van dit Tafereel te noemen, maar nog dient 'er by gezegd te werden om welke reeden en op wat grondreegelen hy gebouwd heeft, ten einde daar in zo fraai een schikking te brengen.

Antw. Om 'er een grondige onderrigting van te geven, moet ik U zeggen, dat hy de verdeeling keurig waargenomen heeft, zo in de cieraaden der groote werken als in de gemeene Tafereelen, en dezelve volgens hunne hoedanigheeden na hunne waarde schikkende, waar in het volgende opgemerkt moet werden; namentlyk:

Dat het wit het ligt verbeeld en de luister aan het hoogfel geeft; dat het swart daar en teegen gelyk de duisternis de voorwerpen verdonkert en verdoofd; dat also het bruin een ligte couleur door zyne tegenstelling

doet

doed uitsteeken, en dat zy elkander te baat komen, om de voorwerpen van malkander te scheiden.

Dat men een goede verkiezing van couleuren moet doen, dewelke best voegen, om de fraaye uitwerkwzels der Natuur na te volgen, en de overmaatige en groove manier vermyden; voornamentlyk in de Vleesch couleuren, waar in men een al te gemaakte roode verwymyden moet, die eer na gevild vleesch dan na vel gelykt, als meede de verscheidenheid van schitterende tinten, gelyk de gloed of glans van een doorschynend lichaam, 't geen de verscheidenheid der naastgeleegen couleuren vertoond; want het vel van een mensch, hoe eel ook, moet altoos een doffe couleur behouden.

Ook moet men op de Kleeding letten, waar in men volle vryheid heeft, de couleuren te verkiezen, welke de bekwaamste zyn om kragt by te zetten en fraaye uitwerkwzelen voort te brengen, zonder te vergeten, dat men in de Landschappen moet waarneemen

Dat de Lugt, welke doorgaans 'er over al in verspreid is, iets verliggende met zig voert, het welk geen sterk bruin in zyne afgeleege Partyen verdraagd, waar in men by de eerste opslag van een Tafereel niet zien kan, dan het geen den gezigteinder nadert en mits dien het klaarste is; ook moet men uit de natuur de couleuren, welke elkander het meest konnen te baat koomen, doen naderen, gelyk het rood en het groen, het geel en het blaauw.

Men moet zig van derzelver eigenschappen wel weeten te bedienen, om dezelve zodanig te schikken en te leggen, dat zy zig na de uitwerkwzels der grootte Partyen van het licht en het bruin voegen.

Ook wel bezeffen, dat de sterke Couleuren de zagte te baat komen en dezelve voor of agterwaarts stellen, na den stand en graad, die men haar geeft.

Voorts heeft Pousfyn de overeenkoming der couleuren wel waargenomen, en derzelver simpathie door haare onderlinge eigenschappen van zig aan elkander te konnen voegen, het zy door menging of door inlyving van derzelver stoffe.

De nabyheid van de naast bygeleege plaatsen, na dat die kragtig zyn, gelyk het rood het purper en het geel, of helder, gelyk het wit, het geel en het blaauw.

In de couleuren heeft hy derzelver uitwerking wel be-

greepen, het zy aangaande de vereeniging, waar door dezelve gepaard moeten worden, en dat op zodanig een wyze, dat zy zig zagtjens binden onder de luister van een voornaamste couleur, welke over het geheele Tafereel heerscht, dezelve als met een soort van groepen schikkende, waar in men de knoop, de ketting of aaneenschakeling ziet, en de steun welke de uiteindens derzelver onderschragen, om die alle by elkander te voegen en 'er een aangename verknogtheid van te maaken. Hy heeft de verscheidenheid der Couleuren zo wel geschikt, dat zy malkander deelagtig worden, door de gemeenschap van het Licht en door middel van de weeromkaatzing.

Bemerkt ook de schikking, welke hy in agt genoomen heeft; met bescheidenheid de verschillende graaden der Couleuren behandelende, zo ten aanzien van de verscheidenheid, die tusschen een der Couleuren komende, derzelver gloed als door een zachte afbrekkinge vermeerderd, welke zonder dat, laf zoude zyn. Hier in heeft hy veel oordeel en bescheidenheid gebruikt.

Van de overeenkomst, dewelke de verscheidenheid der Couleuren doet vereenigen, de flauheid van de eene te gemoed koomende door de kragt van de andere, om die te ondersteunen; gelyk door een welgeregelde gelykluidenheid, waar in men met voordagt zommige dingen ligt moet overstappen, om dezelve als eengronslag of rust aan het gezigt te doen dienen, en wederom van andere meer werks maaken, welke door hun luister de voorrang houden.

Van de Afweiking, waar in, om des te gemakkelijker de graad der wykende Couleuren evenreedig te maaken, hy van dezelve soort in haar volkome zuiverheid behouden en die, welke hy heeft willen verwyderen, daar by vergeleeken heeft, volgens de Perspectieve snyding, om derzelver vermindering te schicken, in agt neemende, dat de hoedanigheid van de Lugt, wanneer die met dampen beneeeft is, dezelve meer verdooft, dan wanneer dezelve helder is.

Van de schikking der Couleuren: hier in heeft hy steeds waargenomen, op den voorgrond van het Tafereel die, welke uit de Natuur de sterkste zyn, in haar grootste zuiverheid te leggen, om door de kragt van haar gloed de gemengde Couleuren en die, welke wyken moeten,

na

na agter te dryven: in dien eerſten rang heeft hy de gewaterde weerſchynende Couleuren, als de helderſte weeten te leggen, zig niet ontziende, dezelve in haar grootſte kragt te ſtellen, dewyl de natuurlyke Lugt, welke in den aſtand van het gezigt is, die genoegzaam verzagt. Men moet ook nog opmerken, haar onderſchikking aan de verbeelding der onderwerpen en aan de aard van glansſige of doove ſtoffen, vaſt of doorſchynende, ruuw of glad.

Om weder tot ons Tafereel te koomen, zullen wy zeggen, dat de twee Partyen, dewelke ter regter en ter ſlinker zyde zyn, twee groepen uitmaaken, die in het midden open zyn en vryheid aan het gezigt laaten, om Moſes en Aaron, welke verder aſtaan, des te beeter te doen zien. De Tabbaard van den eerſten is van een blaauwe ſtof en zyn Mantel rood; de laaſte is in het wit gekleed; zy zyn door Ouderlingen des Volks verzeeld, alle in verſcheidene geſtaltens verbeeld.

Op de Bergen en Heuvelen, welke in het verſchiet ſtaan, ziet men Tenten en Vuuren en een groote meenigte Volks wyd en zyd verſpreid, het geen zeer wel na een leegerplaats gelykt, de Lugt is hier en daar met dikke wolken bezet, en het ligt, dat op de Beelden valt, ſchynt een morgenligt te zyn; dog niet zeer helder, dewyl de lugt vol dampen is en zelfs aan een zyde duiſter door het vallen van het Manna.

Na U dit Tafereel voor oogen geſtelt te hebben; laaten wy nu de fraaye ſchikking van den ſtand opmerken, welke de onvrugtbaarheid van een Woefſtyn en een onbebouwden grond volmaaktelyk wel verbeeld: want of ſchoon het Landſchap op een konſtige en fraaye manier verkoozen is, beſtaat het egter alomme ſlegts uit groote Rotzen, die aan de Beelden tot grond dienen. De boomen hebben gansch geen fraaiheid, de aarde brengt geen kruiden nog planten voort, en men beſpeurd geen weegen nog paaden, waar uit men zoude konnen afneemen, dat het Land betreden word; in teegendeel men ziet een meenigte menſchen, welke geheel afgemat en hongerig, en gevolgelyk zeer zwak ſchynen te zyn.

Deeze meenigte Volks op verſcheide plaatſen geſtelt, maakt een aangenaame verdeeling aan het gezigt, het welk zig des niet teegenſtaande over de gansche uitſtrektheid van die Woefſtyn kan verſpreiden. Doch op dat

dat de oogen niet altoos als daalende en in een zo groot uitgestrekt Land als verdwaald zouden zyn, worden zy opgehouden door de groepen der Beelden, welke het voornaamste onderwerp niet breeken, maar dienen, om het zelve aan elkander te schaakelen en te beter te doen bevatten. In de verschillende schikking der Beelden vind men een wonderbaare verscheidenheid. De stand en gebaarden, met de Geschiedenis overeenkomende, verwekken die vereeniging der Aftien en de fraaye overeenkomst, die in dit Tafereel gezien worden.

Wat het Licht betreft, moet men opmerken, hoedanig het over alle de voorwerpen verspreid is; den Schilder heeft om te toonen, dat dit geval in de dageraad geschiedt, eenige dampen aan den voet van den berg en op de oppervlakte der aarde verbeeld; hier door is 't, dat de afgeleege onderwerpen niet te zichtbaar zyn; dit dient zelfs om de naastgeleegen Beelden van een te scheiden, op welke eenige schitteringen van Ligten vallen, welke uit de openingen der wolken voortkoomen, en door den Schilder op die wyze met voordagt behandelt zyn, om de byzondere Dagligten, welke hy in verscheidene plaatsen van zyn werk verdeelt heeft te begunstigen. Het is kennelyk, dat hy noodig geoordeelt heeft, de lugt van die kant, daar het Manna valt, donkerder te moeten houden en te maaken, dat de Beelden daar meer verligt worden, dan van de andere kant, alwaar de lugt helder is, om ze dus alle te verscheidentlyker te behandelen, zo wel in de uitwerkingen van het licht, als in haare Aftien, en alzo een aangenaame verscheidenheid van ligten en schaduwen aan zyn Tafereel te geeven.

Aangaande de Teekening; let wel op de omtrekken van den ouden Man, hoe groots en wel geteekent zy zyn, en hoe naauwkeurig en duidelyk alle de uitersten, en zo bestipt, dat 'er niets op te zeggen is; maar het geen inzonderheid uitmunt, is de proportie van alle de Figuren, welke uit de fraaiste Standbeelden van de oudheid genomen is, en volkomentlyk na het onderwerp gerigt.

De oude Man, die staande verbeeld is in een fraaye gestalte en wiens leeden aan een man voegen, welke niet zeer kragtig nog ook al te tenger is, heeft deeze de proportien van Laocoon niet? *Poussyn* heeft zig van dezelve maate bedient, om dien zieken Man te verbeelden, wiens leeden, hoewel maager en schraal, egter een per-

te

te evenreedigheid met elkander hebben en bekwaam zyn om een fraay Lichaam te vormen.

De Vrouw, welke de borst geeft, sweemt na het Beeld van Niobe; alle de deelen zyn 'er volmaakt ingetekent; in het Beeld van die Koningin word een Manhafte en te gelyk Edele schoonheid gezien, welke een goede geboorte te kennen geeft, en gevoegelyk is met een Vrouw van een middelbaare ouderdom. De Moeder is na dezelve proportie; dog wat schraalder.

Die Man, welke agter de Vrouwen legt, gelykt die niet na het Standbeeld van Seneca, het welk te Romen is; *Pousyn* heeft het beeltenis van dien Wysgeer verkooren, om een oud Man te verbeelden, die verstandig schynt te zyn.

De Jongeling, welke hem aanspreekt, zweemd veel na het Beeld van Antinous: de twee andere, die makender stooten, zyn van verschillende Proportien, de jongste gelykt na de Kinderen van Laocoon; de andere zweemd na die kragtige samenvoeging van leeden, die men in een der Worstelaars ziet. De jonge Vrouw, welke haar rug toe keerd, gelykt na Diana van Ephezen en is zeer vlug; en de Jongeling, die een Korf draagt, zweemt na Apollo, en de andere is van een verschillende Proportie. De Dogter, die haare Tabbaerd oplicht, gelykt na het Venus Beeld van Medicis, en de Man die op zyn knien legt, zweemd na het Beeld van Hercules Commodus.

Doch het is niet genoeg, zig over de Proportien te verwonderen, het geen ook bekoorlyk is, bestaat in de uitdrukking der Beelden, welke alle eigenschap hebben tot het onderwerp; want men ziet 'er geen één, of het heeft betrekking met den toestand, waar in het Joodsche Volk zig toenmaals bevond.

Is 'er het Perspectief niet volmaakt in waargenoomen? Ziet men door den val der ligten in de uitwerkingen van den dag niet drie dingen, waardig om opgemerkt te worden. Het eerste is het algemeen licht, 't geen het meest uitsteekt; het tweede een vloeyend licht op de voorwerpen, en het derde een verstroot licht het welke door de dikke lucht vermengd word.

Het Algemeen licht heeft hy op den schouder van dien staanden Man doen vallen, welke verbaast schynt te zyn, op het hoofd van die Vrouw, welke haar Moeder te zui-
gen

gen geeft, en op den rug van de andere, die zig omkeert, en in het geel gekleed is: het bovenste gedeelte van die Beelden word slegts door dien zwaaren dag verlicht; want het onderste schept alleen een vloeyend licht, gelyk dat van den zieken, van den leggenden ouden Man en van den jongeling, welke hem ophelpt, als meede van de twee jongens die vegten, en van de andere Beelden, die rondom die Vrouw zyn, welk haar omkeert.

Aangaande Moses en die, welke hem omringen; op de zelve valt maar één licht, dat verdooft is door de tuschenstelling, die 'er gevonden werd in den afstand tuschen hen en de andere Beelden, welke op de voorgrond van het Tafereel zyn, en daarenboven nog licht ontfangen volgens haare meerder of minder afstand.

Het geel en blaauw der Couleuren, zynde die het meest aan het licht en de lugt deel hebben, heeft Pousfyn zyn voornaamste Beelden met geele en blaauwe stoffen gekleed en in alle de andere kleedingen, altoos iets van beide deeze voornaamste Couleuren bygevoegt, in agt neemende, om het geel meer te doen uitsteeken, op dat het overeenkomst zouden hebben met het licht, 't geen over het geheel Tafereel verspreid is, waar van gezegt kan werden, dat hy het zelve met een diepe kennis, een heerlyk Pinfeel, en een welgegrond Oordeel uitgevoerd heeft.

Dog vermits de fraaiheeden van dit Tafereel ons ongevoelig genoopt hebben, buiten ons bestek te treden, en van de onderscheidene Partyen, waar in de overeenkomst bestaat, te spreken, zal het niet ondienstig zyn te dezer geleegenheid te handelen van het geene de Academie der Schilderkonst (*Expreffie*) uitdrukking noemt. Dit woord kan in drierley opzigten genoomen worden; namentlyk de uitdrukking van het onderwerp in het algemeen van de byzondere hartstogten en van de Phisionomie. Belangende het eerste moet men zeggen, dat een Schilder alle de Partyen, welke in het bewerp van zyn Tafereel voorkoomen, zodanig moet schikken, dat zy al te zamen meede werken, om een net denkbeeld van het onderwerp te geeven, invoegen zy in het verstand der aanschouwers, de indrukzelen verwekken, welke aan dat denkbeeld eigen zyn, en indien in het verhaal der Geschiedenis zelfs eenige omstandigheeden voorkoomen, die aan dezelve teegenstrydig mogten weezen, moet men

men die voorby stappen, of zo weinig vertoonen, dat die geen verandering kunnen te weeg brengen. Egter kan men zig een bescheidene vryheid aanmaatigen, om fraaye toevalligheeden te verkiesen, of wel een Allegorie, welke door de verscheidenheid van het teegenstrydige aan het onderwerp wel voegd; dog de Schilder moet vermyden, om dingen, die onbestaanlyk zyn, by elkander te voegen: by voorbeeld de Waarheid van Geheiligde dingen met de Ydele verdigtselfen te vermengen, of Personagien in te voeren, welke in onderscheide Tyden in weezen geweest zyn.

Hy kan zig zelfs voorstellen, dat men schryvende wel in verscheide Perioden, een breedvoerige beschryving van alle de omstandigheeden, welke by vervolg van tyden voorvallen, kan uitdrukken; dog dat men in een Schilderey te gelyk het denkbeeld van het onderwerp moet doen begrypen; weshalven een Schilder zig aan deeze drie gelykvormigheeden moet verbinden: namentlyk, aan al wat 'er op een en dezelve tyd gebeurd, aan het geen het gezigt met een oogwenk kan beschouwen; en aan het geen in de spatie of omtrek van een Tafereel kan verbeeld werden, waar in het denkbeeld der uitdrukking ter plaats van de voornaamste Personagie van het stuk moet komen, op dezelve wyze als het Perspectief alles tot op een zelfde oogpunt brengt.

De pligt van den Schilder is, naarstig te betrachten al het geen weezentlyk tot zyn onderwerp behoort, en wel te onderzoeken al wat de goede Schryvers desweegens gezegd hebben en wat den held of voornaamste Personagie het meeste aanzien en luister toebrengen, om dus het regte denkbeeld 'er van te geeven, en door dat middel het gebrek te vermyden, dat men in veele Tafereelen ziet, dewelke anders zeer fraai zyn, by voorbeeld.

Is het iets, dat het denkbeeld der Geschiedenis wel te kennen geeft, als Basan in een Tafereel, waar in hy den verlooren Zoon tot zyn Vader wederkeerende verbeeld heeft, de voornaamste Beelden in het klein schilderd en zelfs ver op de agtergrond van het Tafereel plaatst, terwyl hy op de voorgrond een groote keuken verbeeld met Volk, dat bezig is een vet Kalf te beryden? moeft Breugel in een Schildery, verbeeldende de aanmerkelykste daaden van Magdalena, de voornaamste Personagien in het verschiet brengen, en op den voorgrond

grond Beelden, die tot de Historie niet dienen, de een speelde, de andere veggende en onder andere ook een beursfnyder, welke Beelden het gezigt meer dan het principaal na zig trekken?

Ziet men zelfs piet in verbeeldingen der Geboorte van Christus op de aanzienelykste plaatsen een Os of een Ezel gestelt, welke ongeschikte en onvernunftige dieren zyn, die het merkteeken van ongetemtheid met zig draagende, in 't geheel niet vereist worden, om die geheimenis kenbaar te maaken, nadien zulks door geen een der Evangelisten aangeteekent en slegts maar alleen tot een verwijt tegen het Volk Israëls gesproken is by den Prophet Esaias, in het eerste Capittel, en door de Schilders als een ongegronden Traditie is overgenoomen, steunende op het gevoelen van een Schryver, welke die text kwalyk verstaan en nog erger toegepast had; dog laaten wy den draad van ons Vertoog weder hervatten.

Jean Cousin, van Soucy, by Sens; was een uitnemend Landmeeter en groot Teekenaar. Hy begon eerst op Glas te schilderen, zettende zig te Parys neder, offchoon hy te Sens de Dogter van den Luitenant Generaal van dat Land getrouwd had. Het fraaiste zynen Tafereelen is het laatste Oordeel, 't geen in de Sacristy der Minnebroeders in het Bosch te Vincennes gezien word, en door den toenmaals vermaarden Teekenaar Petrus de Jode graveerd is. Hy heeft veel en voornamentlyk op glazen zo te Sens, als te Parys in de St. Gervasius Kerk geschildert. Ook heeft hy een Boek, bevattende de beginzelen der Teekenkunde gemaakt, 't geen het Boek van *Jean Cousin* genaamd word. Vermits hy de Beeldhouwkunde zeer wel verstond, maakte hy het Graf van den Admiraal Chabot; ook heeft hy vericheide Tafereelen op doek geschilderd, hy leefde, reeds zeer oud zynde, in het Jaar 1589, dog de tyd van zyn dood is onzeker. Door zyne manieren verkreeg hy de agting van Hendrik den IIde, François den IIde en Hendrik den IVde, welke hem beurtelings met weldaaden opgehoopt hebben.

Het zal niet onvoeglyk wezen alhier te zeggen, dat *Albert Durer* en *Lucas van Leiden*, op Glas geschildert hebben, en dat de glazen der Capelle van *Gaillon* en vericheide te Rouaan heerlyk, en die te Chartres gezien worden, ook zeer wel geschilderd zyn; dog van de Glaszchilders heb ik in het eerste Deel breedvoeriger gesproken.

St-

Simon Vouët, wierd te Parys in het jaar 1582 gebooren. Zyn Vader, welke te dier tyd de Schilderkonst oeffende, leerde hem de eerste gronden, waar in hy sterk vorderde. Van zyn veertiende jaar af gaf hy groote hoop van zyn Persoon, door de Teekeningen, die hy met zo veel vaardigheid uitvoerde, dat hy daar door de agting van eenige verkreeg, welke van zyne bekwaamheid genoegzaam overtuigd zynde, hem gelegenheid gaaven, om na Engeland te gaan en aldaar eenige aanzienlyke werken te onderneemen. Naauwelyks was hy bekend geworden, voor het geen hy was of wierd door een Lady van de eerste rang verkooren, om haar Pourtret te schilderen; vervolgens den Heer de Sancy, Afgezant na Constantinopolen, geneegenheid voor hem opgevat hebbende, nam hem meede, om het Pourtret van den grooten Heer te schilderen, 't geen hy met veel lof uitvoerde, en dien Vorst zo zeer deed gelyken als of hy gestadig voor hem gezeeten had, offchoon hy hem egter maar eens door een Venster had gezien. Van daar ging hy na Rome, vond 'er gelegenheid zyn roem te doen stygen en bragt het gedurende een verblyf van dertig jaaren zo verre, dat hy zig zelfs in zyn werken te boven ging, schilderende eenige werken van zulke ongemeene smaak, dat men goed vond dezelve tot een ieders verwondering in een der voornaamste Capellen van St. Pieters Kerk en in die van St. Laurens te plaatsen, ook is in de Capelle van het H. Sacrament te Lorette een Tafereel van hem, verbeeldende het laatste Avondmaal, 't geen zeer wel behandeld is.

Op het verhaal zynertalenten aan Lodewyk den XIIde gedaan, begiftigde hem dien Vorst met een Jaarwedde, om hem aan te moedigen in zyn dienst te volharden. Ontrent dezelve tyd wierd hy tot Prins der Academie van St. Lucas verkooren, voor dat hy uit Rome na Frankryk keerde. In het jaar 1627 kwam hy op 's Konings bevel weder te Parys en wierd tot zyn Majesteits eerste Schilder aangesteld. Aldaar ontbood hy zyn huisvrouw Virginia da Vezo Vellatrano, die uit een voornaame Familie van Rome afkomstig was en een byzonder talent tot de Schilderkonst had. Zo dra hy zig nedergezet had, was hy op nieuwe onderneemingen bedagt, en bleef niet lang zonder tot de voornaamste dingen gebruikt te worden. Hy begon allereerst met eenige werken binnen het

Paleis van Luxemburg, en schilderde 'er voorts derzeldzaamste werken, die hem zyn vernuft opgaf, en alzo hy veel behaagen in de verscheidenheid der dingen schepte, vond hy gelegenheid om de schetsen tot de Tapyten van de Louvre te teekenen, waaraan hy met groot roem gewerkt heeft. Wylen den Kardinaal de Richelieu gebruikte hem insgelyks tot de Galleryen en aan de Capelle van zyn Paleis, en zeer vergenoegd zynde over de wonderenswaardige werken van zulk een volmaakt vernuft, zond hy hem na Ruel, alwaar hy in de Capelle verscheide geestelyke Historien schilderde: van daarging hy na Chilli, en maalde in het huis van wylen den Marschalk d'Effiat verscheide Tafereelen, welke heeden nog als wonderstukken der Konst aangemerkt werden.

Den Heer Cancelier Seguier van zyn bekwaamheid onderregt zynde, vertrouwde hem de verdeeling van alle de Schilderyen van zyn Paleis: onder andere ziet men 'er een Aanbidding der Koningen, en geheel op de voorgrond een Baluster zeer natuurlyk verbeeld. Tot zyn lof word gezegd, dat hy alleen meer dan iemand zynertydgenooten gewerkt heeft.

Het Tafereel van het groot Altaar van St. Eustachius, dat van St. Nicolaas des Champs, dat der Carmeliter Nonnen van de straat Chappon, die der Paters Jesuiten van het Provessenhuis en Noviciaat zyn onwiderspreekelyke getuigen deezer waarheid.

Toulouse beroemd zig twee Tafereelen van hem, in de Capelle der swarte Penitenten, te hebben; het eene verbeeld de kopere Slang, en het andere de vinding van het waare Kruis. Zyne werken in de Baden der Koningin en te St. Germain gemaakt, komen zo verwonderlyk voor, dat het verstand en gezigt daar over te gelyk verftelt en vergenoegt staat; mitsdien wierd hem door de Koning, ten blyke van zyn genoegen desweegens, een aanzienelyke somme toegelegd, en zelfs wilde hy van hem de manier van Schilderen leeren, 't geen zo wel gelukte, dat dien Vorst schilderde en zelfs Pourtretten maakte, welke hy daar na, aan die hy des waardig oordeelde, vereerde.

De groote naam van Vouët by den Koning van Engeland bekend geworden zynde, begeerde die Vorst eenige stukken van hem te hebben, en poogde hem door zeer voordeelige aanbiedingen aan zyn Hof te lokken; dog
waar

Waar na hy ten nadeele van zyne verbintenis met Vrankryk niet konde luisteren.

Eindelyk na het te voorschyn brengen van zo veele roemwaarde werken, welke zyn naam en gedagtenis zullen vereeuwigen, en hem aanzienelyke middelen toegebragt hebben, is hy in den ouderdom van 59 Jaaren overleeden en in de Kerk van St. Mederic begraven:

Hy had veele Discipelen en onder andere

Charles Meslin, bygenaamd de Lottharinger, *Jacques l'Homme*, *Charles le Brun*, van Parys, *François Perier*, *Pierre Mignard*, *Charles Pierjon*, *Michel Corneille*, *Eustache le Sueur*, *Michel Dorigny*; deeze was Plaatsnyder. *Nicolaas Chaperon*, van wien wy de Logies van Raphaël hebben. *François Torteбат*, *Nicolaas Ninet de Lestain*, *Remy Wibert de Troye*, *Frater Joseph*, die by ongeluk in de Tyber verdronken is. *Alfonse du Fresnoy*, van Parys; *Louis du Guernier*, *Andre le Noitre*,

en een groot getal andere bedreevene Konstenaaren, welke onder hem geteekent hebben.

Ook heeft hy verscheide Schilders in zyne onderneemingen gebruikt, volgens het geen zy best behandelen konden: onder andere

Justus van Egmond en *van Driessen*, beide Vlaamingers, *Schalberge*, *Patel*, *van Boekel*, *Bellange* en *Cottelle*;

Zynde deeze alle uitmuntende Mannen, elk in haare byzondere soort geweest.

Om dien grooten Meester regt te doen, moeten wy zeggen, dat gelyk Pousfyn een wonder der Fransche Schilderkunde was. Vrankryk aan Vouët daarentegen verpligting heeft van den aankweeker van die Konst geweest te zyn, door het groot getal Schilders, die na hem te voorschyn gekomen zyn, en aan wien hy de grondregelen en goede smaak ingeboezemd heeft.

Het geen in zyne werken het meest te agten schynt, is de fraaiheid van zyn Pinceel, beneevens de aangename schikking, welke 'er in gevonden word. Dit had hy geleerd door het bestudeeren van Paul Veronese, wiens manier hy in de verdeeling der Schaduwen en de kennis der Perspectief gevolgt heeft. Zyn eerste manier zweefde

de eenigzints na Valentyn, door de kracht van zyn Coloriet.

Hy heeft twee broeders gehad, *Aubin* en *Claude*, beide Schilders die voor hem gestorven zyn.

Eenige tyd voor zyn dood, beslooten verscheide Schilders, Beeldhouwers en Plaatsnyders, welke zig te dier tyd door hunne werken beroemd maakte, om te Parys onderling een Oeffenschool of Academie op te regten, waar in verscheide Persoonen vergaderende, en onderscheidene talenten bezittende, openbaare Lessen in hunne konst en wetenschap zouden geeven. De Koning onderrigt zynde van de voordeelen, welke zo een loffelyke Vergadering zoude te weeg brengen, begunstigde derzelver instelling, door een Arrest van den Raad, gedagteekend den 20 January 1648, en dezelve wierd genaamd de Koninglyke Academie der Schilder en Beeldhouw-kunde. Tot deffelfs Opperhoofd wierd den Heer de Charmois aangesteld, wiens bekwaamheid in de Weetenenschappen en naspeuring der Konsten genoegzaam bekend was. Deeze is een der geene geweest, welke tot de bloeyende staat, daar de Academie te dier tyd in was, het meest toegebragt heeft.

Na hem wierd den Heer de Ratabon, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, in den Jaare 1656 tot Hoofd dier Koninglyke Academie benoemd.

In het begin haarer instelling, bestond het getal der Leeden slegts uit vyf en twintig Perzoonen: te weeten twaalf Officianten, welke toen *Anciens* genoemd wierden, en maandelyks elk hunne openbaare Lessen gaaven; elf Academisten en twee Syndici of Opzienders. Dit twaalfstal bestond uit de Heeren *Le Brun*, *Errard*, *Bourdon*, *de la Hire*, *Sarrazyn*, *Corneille*, *Perier*, *de Bobran*, *le Sueur*, *Juste d'Egmond*, *van Obstal* en *Guillemin*.

De elf Academisten waaren de Heeren *du Guernier*, *van Mol*, *Ferdinand*, *Boulogne*, *Montpercher*, *Hans*, *Tetelin Senior*, *Gerard Gofin*, *Pinager*, *Bernard* en *de Seve Senior*; de twee Sindici thans (*Huissiers*) *Deurwaarders* genaamt, waaren *Bellot* en *l'Eveque*. Deeze zyn zeedert merkelyk zo ten aanzien van het getal als de bekwaamheid vermeerderd.

Kort na het verleenen van dat Arrest wierden (*Statuten*) Willekeuren opgesteld, die de Academisten ten regel zouden strekken, als ook voor hen, die onder hen zoude ko-

komen leeren, zulks de Academie in de Maand February van het zelve Jaar, een Reglement, bestaande uit dertien Artikelen, opstelde, 't geen door zyn Majesteit by opene Brieven goedgekeurt en bevestigd wierd: dit geschiede in dezelve Maand. De omstandigheeden der voornaamste gebeurtenissen, die ter geleegenheid van deeze instelling voorvielen, deden vyf of zes Jaaren 'er na de noodzaaklykheid zien, om eenige nieuwe Artikelen by de eerste Statuten te voegen, en te dier geleegenheid wierden 'er vyf en twintig opgesteld, die in het vervolg den Koning vertoont zynde, insgelyks door zyne opene Brieven van de maand January 1655 bestendigt wierden. Zyn Majesteit zeedert over de gemaakte voortgang der Academie zeer voldaan zynde, stond haar nieuwe Statuten toe, veel uitgebreyder dan de eerste, zo om 't geen over 't hoofd gezien was in te vullen, als om te verbeeteren, het geen men door ervaring bevond onnoodig en onnut te zyn; deeze drierhande Reglementen met deszelfs Patenten wierden in het Parlement, de Reekenkamer en het Hof der Aides geregistreert, en alle de andere voorregten der Schilders en Beeldhouwers gebrooken en vernietigt; de Koning alleenlyk die der Academie en van het Gilde behoudende; ook gaf zyn Majesteit deszelfs goedkeuring tot de gedaane verkiezing van den Kardinaal de Richelieu tot Beschermheer en van den Heer Cancelier Seguier tot Onderbestierder, welke laatstgen. Heer naderhand door de dood van dien eerste Staatsminister, in het Jaar 1661 voorgevallen, Protector en den Heer Colbert in de plaats van den Heer Seguier geïnstalleert wierd, zynde dit altoos by opvolging in agt genomen.

In het Jaar 1664 deed den Heer Colbert de instelling dier Academie door nieuwe Patenten en Reglementen bevestigen en haar de Gallery van het Koninglyk Collegie der Hoogeschool toewyzen, om 'er haare gevoegelyke oefeningen te houden; 't geen aan het verwagte succes niet beantwoordende, wierd haar door den Koning by het Paleis der Thuillerye een ruimer vertrek vergund; dog dit duurde niet lang en thans word 't zelve de Koninglyke Drukkery genaamd; vervolgens wierd haar een ander vertrek in de Gallery van de Louvre aangewezen, van waar zy in het Paleis van Brion overgebracht wierd, en aldaar een geruimen tyd verbleef; dog dat vertrek no-

dig bevonden zynde, om die van den Hertog van Chartres te vergrooten, verplaatste de Koning de Academie in de oude Louvre, alwaar zy thans nog is. Dit geeft genoegzaam te kennen de aangebooren geneigtheid van dien Koning tot de fraaye konsten, dewyl hy zig niet vergenoegende met gemelde Academie die gunst te bewyzen, haar daarenboven een aanmerkelyke somme gelds op de lyst zynrer Gebouwen toegelegd heeft, zo- voor de Officianten, onderhoud van het Model, als andere nodige kosten.

Na de dood van den Heer Colbert, in het Jaar 1683 voorgevallen, bezorgde den Heer de Louvois, als Beschermheer van die Academie, dat aan dezelve een aanmerkelyke fonds ten behoeven der Leerlingen toegestaan wierd, op dat zy in het toekomende nooit aan eenige kosten zouden gehouden zyn, en om haar tot grooter volmaaktheid aan te moedigen, deed hy haar op nieuw goud en zilver Medailjes uitdeelen, welke tot vergelding van hun vlyd en bekwaamheid moesten verstrekken.

Het behaagde ook den Koning in het Jaar 1655 een andere Academie te Romen in te stellen, om de Leerlingen van de Paryse Academie te onderrigten en tot meerder volmaaktheid te brengen; deeze, wanneer zy pryzen behaald hadden, wierden na Romen gezonden, om het voordeel van het jaarlyks inkomen, welke hun door den Koning toegestaan wierd, te genieten. De Heer Errard wierd tot Bewindhebber van die Academie verkooren, en heeft 'er een geruimen tyd gewoond. De Heer Coy-pel de Vader, heeft ook die waardigheid bekleed, en na hem de Heer Houasse.

In het jaar 1671 wilde de Koning, dat de Beeldhouwkunde in dezelve Academie te Parys geoeffent en onderweezen zoude werden.

Korte inhoud van de Statuten en Ordonnantien der Academie.

De Academisten, die de eerste plaatsen bekleeden, zullen vry en ontheft zyn van alle Voogdyschappen, hoe genaamd, Wagten zo te voet als te paard, met regt van groot *Committimus*.

Onder de voornaamste voorregten, aan de Academie vergund, is een byzonder, waar door zy niet alleen in de

de Stad Parys maar ook zelfs in alle de Steeden van het Koningryk, daar toe gestelde plaatsen heeft, om aldaar Academische Oeffenschoolen op te regten, en in dezelve, onder haare beveelen openbaare Lessen te geeven, alles ingevolgen des Konings opene Brieven van de maand November 1676.

De Officianten, welke die Academie uitmaaken, zyn tien in 't getal: voor eerst een Bewindhebber, die by het eerste statuut het Hoofd genaamd wierd, en deeze kon alle Jaaren verandert of in die waardigheid gelaaten worden; hy is President in de Vergaderingen en neemt den Bed af van hen, die men bekwaam oordeelt, in dit Genoodschap aangenomen te werden. Deeze Bediening heeft den Heer de la Fosse met veel vlyd en lof waargenomen.

De Heer Girardon is Cancelier geweest en altoos in bediening gebleeven, zonder af te gaan. By afwezenheid van den Opperbewindhebber nam hy den Eed af van die voorgesteld wierden. Zyne byzondere functie is de *Visa* op de Expeditien te onderteekenen, en dezelve met het Zegel te bekragtigen, op welkers eene zyde het Beeltenis van den Protector, en op de andere het Wapen van de Academie staat.

De vier Rectooren zyn ook altyd in bediening met twee adjuncten, welke de plaats der afwezende bekleeden. Haare bediening is by vierendeels jaars haar dienst waar te neemen, zig alle Zaturdagen in de Academie te vervoe-gen, om te gelyk met den Professor van die Maand over de verbetering der Leerlingen en over derzelver bekwaamheid te oordeelen, om aan dezelve de belooning hunner verdiensten toe te wyzen en verders, al wat tot voordeel van het Genoodschap kan strekken, te bevorderen.

In dit groot Oeffenschool zyn twaalf Professooren gestelt, waar van twee alle twee Jaaren volgens looting kunnen verwisselt worden; als meede acht adjuncten, om in geval van afwezentheid de plaatsen te vervullen. De genoemde Professooren moeten geduurende hun Maand zig in de Academie laten vinden, het Model stellen, om te teekenen, de Leerlingen corrigeeren, en verders de andere zaaken bezorgen.

Buiten deezzen zyn er nog twee Professooren, de eene in de Geometrie of Meetkunde, en de andere in de Ana-

tomie of Ontleedkunde, welke weekelyks tweemaal Lessen geeven.

Nog is 'er een Thesaurier aangesteld, om de Jaarlykse Inkomsten, door den Koning verleend, te ontfangen, daar van uitdeeling te doen, en voornaamentlyk de bewaaring der Schilderyen, het Beeldhouwwerk, de Meubilen en Gereedschappen tot de Academie behoorende, op zig te neemen.

Alle, diemen in dit doorlugte Genoodschap aanneemt, worden in haare Brieven door de byzondere Talenten, die zy bezitten, onderscheiden, en niemand laat men 'er in toe, dan den zodanigen, die eene byzondere verdienschte bezit, om zig van andere te onderscheiden.

De geene, die de Schilderkonst in alle haare deelen oeffenen, ('t geen Historie-Schilderen genaamd werd) kunnen tot alle de bedieningen van dat Genoodschap aangenomen worden; dog die maar eenige byzondere talenten bezitten en zig slegts alleen op Pourtretten, Landschappen, Bloemen of Vrugten, enz toeleggen, deeze, hoewel zy toegelaaten worden, kunnen egter ten hoogsten niet verder dan tot de waardigheid van Raad geraaken.

De bekwaame Plaatsnyders worden op dezelve voorwaarden aangenomen; daar zyn verscheide Raaden in twee Classen verdeeld, dog men kan 'er een derde byvoegen. Volgens ordre moet de eerste plaats altoos vervuld worden, zelfs door die, welke uit andere bedieningen zyn afgegaan. De tweede Classe bestaat in hen, welke die Konst niet in alle haare deelen oeffenen; en de derde is van eenige Persoonen van verdiensten, welke uit liefde en kennis tot en van die Konst, 'er als (Konstlievende Raaden) toegelaaten werden. Alle deeze Raaden hebben een delibereerende stem in de vergaderingen.

Ook is 'er een Secretaris, dewelke de zaaken bezorgd, de Registers houd, en de Expeditien nader onderreekent, gelyk zulks gemeenlyk in gebruik is: ten opzigte van de Leerlingen der Academisten, die geen genoegzaame bekwaamheid hebbende, om in dit Genoodschap toegelaaten te worden, neemt men dezelve in alle de Gilden van het geheele Koningryk aan, op een enkel schriftelyk bewys van die geen, by wien zy drie Jaaren gewoond hebben, welke attestatie door den Cancelier bekrachtigt en
dog

door den Secretaris lager onderteekent zynde, haar tot een proef verstrekt.

Nog zyn 'er twee Kamerbewaarders, welke dit Genootschap ten diensten staan in alle hetgeene haar gevoegelyk en noodwendig toeschynt, en indien zy Schilders of Beeldhouwers zyn, werken zy vryelyk onder de bescherming van de Academie.

De Orde, die tot de aanneeming der Heeren der Academiſten gebruikt word, is, dat zy, die in de Historien arbeiden, een maand lang na het Model (*) moeten arbeiden, waar na hen een onderwerp van de Heldhafte daden des Konings gegeven word, het geen zy door Zinnebeeldige Figuren behandelen moeten. Dit stuk, of onderwerp aan de Academie vertoond zynde, overweegt men by meerderheid van ſtemmen of men de Teekening moet aanneemen, en indien het zelve tot zyn voordeel uitgesproken word, belaft men den Candidaat, een Tafereel van een zekere groote te maaken; dit ook gedaan zynde, en wederom over het zelve geoordeelt en hy goedgekeurt zynde, word dezelve by meerderheid van ſtemmen aangenoomen, na den Eed afgelegd te hebben, in handen van den geene, welke als dan bevonden word President te zyn.

Die afzonderlyke gaven bezitten, vertoonen haare werken op dezelve wyze als de eerste; dog zonder genootſaakt te zyn na het Model te werken.

De Romeinſche Academie, onder de naam van St. Lucas, onderrigt zynde, van de instelling van die in Vrankryk, en van de bekwaamheid en konſt van derzelve Leeden, deed aanzoeking, om een onderlinge gemeenschap van vriendschappen onderrigtingen tot meerder volmaaktheid van de Konſt met haar aan te gaan, en om daar toe te koomen, begon zy met de verkiezing van den Heer *le Brun*, welke zy tot haar Hoofd of Opperbewindhebber aanſtelde en tot grooter eer Prins der Academie noemde. Het is aanmerkelyk, dat dien Titel nooit dan aan geboorne Romeinen gegeven was. De groote voortgang en gevolgen deezer vereeniging, noopte den Koning in den maand November van het Jaar 1676 Brieven van zamenvoeging te verleen, waar van de bekrag-

krag-

(*) De Beteekenis hier van is in de Verhandeling in Miniatuur, pag. 175 te vinden.

kragtiging by het Parlement op de gewoone wyze geschiede.

De Heer Colbert vond geduurende zyn bestier oirbaar, dat in dat Genoodschap een Historiographus of loontrekend Geschiedenischryver zoude zyn, om alle de zaken, welke in de Academische Conferentien verhandeld wierden en eenig nut konde toebrengen, te boeken, en deed zyn Majesteit goedvinden, om zodaanig een met een inkoomen van drie hondert Livres aan te stellen; dit Ampt wierd den Heer Felibien, de Vader, opgedraagen en na zyn dood aan den Heer Guillet de St. George, welke doord den Heer le Brun aan dien Staatsdienaar voor gesteld was.

Ik zal hier niet spreken van hen, die beurtelings de rang en waardigheeden der Academie bekleed hebben. Ik zal eindigen met den Heer *Mignard*, welke met de waardigheid van 's Konings Schilder vereerd is geweest; in de plaats van den Heer le Brun, den 12 February 1690 overleeden, en nadien 't geen wyders de gemelde Academie betreft, den Leezer van weinig vrugt kan zyn, en men gevaar zoude loopen in de optelling der doorlugte Leeden van dezelve zig te vergiffen, zal ik, vermits myn oogmerk alleen is haare werken openbaar te maaken en de middelen aan de hand te geeven, om uit dezelve nut te trekken, tot lof dier doorlugte Mannen alles aanhaalen, 't geen wegens de Oeffening en 't gewenscht gevolg dier Konsten gezegt kan worden, welke hun by de Nakoomelingschap beroemt maaken. By deezee Naamlyst zal ik insgelyks voegen eenige Juffrouwen en verscheide andere Meesters, die zo in Vrankryk als in andere Landen van Europa roem verkreegen hebben.

De Heer *de Charmois*, Heer van Lavré, voorheen Bewindhebber der Academie, is als de eerste beweegoorzaak van dezelve aan te merken. Door zyne liefde tot de Konsten en Weetenschappen had hy niet alleen de Theorie maar zelfs ook derzelver Oeffening verkreegen, nadien hy beide in de Schilder- en Beeldhouwkunde arbeidede.

De Heer *de Ratabon*, Opperbewindhebber der Gebouwen van zyn Majesteit, was zyn opvolger.

De Heeren *le Brun* en *Mignard*, verkreegen vervolgens beurtelings die waardigheid, en insgelyks die van 's Konings eersten Schilder.

Sebastiaan Bourdon, geboortig van Montpellier, heeft boven alle Schilders gelegenheid ter navorfing gegeven, door de verscheidene manieren der smaak, welke de hoofdzak van zyn vernuft was. Zyne behandeling was vaardig en gemakkelyk. Hy heeft te regt een der eerste plaatsen in de Academie bekleed, en is 'er in het algemeen met verwondering aangezien geweest. Na zyn terugkomst van Rome, alwaar hy zig een korten tyd opgehouden had, om eenige zaaken te verrigten, onder nam hy in Frankryk eenige werken, door welke hy in het algemeen de agting van alle de Geleerden verdienden. Onder zyne beste Tafereelen kan men te regt reekenen het Martelaarschap van St. Pieter, 't geen hy den eersten Meydag, (*) in O. L. V. Kerk te Parys opdroeg. Zeg ter neder gezet en met de Zuster van den Heer de Guernier getrouwt zynde, zocht hy in zyn losse en lugtige manier de School van Lombardyen te volgen, en om zig sterk in de Teekening te maaken, nadien hy in dezelfde niet naauwkeurig was. Deeze grooten Man had veel vuur en inventie, schikte de onderwerpen met veel vaardigheid, en gaf aan zyne Couleuren een gloed en frisheid, waar door de natuurlyke fraaiheid des te meer uitstak; dog met alle deeze begaaftheeden kon hy geen vaste manier vatten; zomwylen zocht hy het Coloriet van Titiaan, dan de schikking en Ordonnantie van Poussyn, gelyk meede die van Benedetto te volgen; dit was de oorzaak, dat hy onbezorgt was, om zig in de andere weezentlyke deelen der Schilderkonst sterk te maaken. Des onaangezien, wierd hy geagt voor het geen hy was, en onder de Liefhebbers zyn 'er veele geweest, die hem niet hebben kunnen evenaaren. Men verhaalt van hem, dat hy by wedding twaalf Koppen na het leeven en alle van gelyke groote op één dag afschilderde, en hoe vaardig zulks geschiede, hadden zy egter geen minder kragt. Zelfs bediende hy zig van den grond van het doek, om den baard en het hair te verbeelden, en wanneer 'er in zyn

(*) Het Gild der Goud en Zilverfmeeden te Parys, hebben uit elgen beweging onder henlieden een Reglement gemaakt, waar door zy verplicht zyn, op den eersten Meydag in O. L. V. Kerk een Tafereel te offeren. De voornaamste Schilders hebben aldaar blyken hunner bekwaamheid gegeven. Dit is begonnen in het Jaar 1630.

zyn werk een Landschap kwam, was dat het minste van het stuk niet. Van hem ziet men een Tafereel in de Kerk van St. Benedictus op de Altaar van de Parochie, verbeeldende een afneeming van het Kruis.

Zyn Albinus, uit Rome trekkende, is een zyner fraaiste werken. Van hem zyn de Tafereelen, welke men op verscheide plaatsen in de Stad Chartres ziet. In de St. Andreas Kerk vind men het Martelaarschap van dien Heilig en in een der kleine Capellen van de Hoofdkerk, een Kind Jesus in de Armen van Maria. Hy munde voornaamentlyk uit in de verbeeldingen van die Maagd en wist aan ieder dier stukken byzondere gestalten te geeven, alle even behaaglyk. Na dat hy veelen gelukkig in Vrankryk gearbeid had, kwam hem in den zin, na verder afgeleegen landen te reizen, om aldaar zyn lof en agting zo wel als op andere plaatsen te verbreiden. Ten dien einde besloot hy zig na Zweeden te begeeven, alwaar hy door de Vorsten en Heeren zeer wel bejeegent wierd, en om den roem zyner werken maalde hy het Pourtret van de Koninginne Christina en van verscheide andere, waar voor hy groote belooningen verkreeg. De begeerte van zyn Vaderland weder te zien, noopte hem van verblyf te veranderen; waarom hy weder na Vrankryk keerde, en te Parys aangekomen zynde, ondernam hy de Gallery van den Heer Bretonvilliers; dit stuk is een der grootsten en der konstigsten, die hy ooit gemaakt heeft. Ontrent denzelven tyd werkte hy aan een der groote Tafereelen van St. Gervasius en Profasius, waar in de dood dier twee Heiligen zeer zielroerende verbeeld is.

Te Munchen, de hoofdstad van Beyeren, ziet men verscheide zyner Tafereelen in het Cabinet van den Baron van Meyer.

Hy ontving bevel, aan het Paleis van de Thuiliers te werken; dog naauwelyks had hy begonnen met de verdeling van zyn Teekening tot het Plafond van een Vertrek, of wierd door een heevige koorts aangetast, waar aan hy stierf, zynde toen Rector van de Academie in het jaar 1671. Hoewel hy den Gereformeerde Godsdienst toegedaan was, belette de zulks egter niet, dat hy by een ieder voor een eerlyk Man en een bekwaam Schilder wierd aangezien. Hy heeft verscheide stukken van zyne eige uitvinding geëst; onder andere de zeeven Werken

ken van Barmhertigheid, zynde deeze stukken in 't breed. Hy heeft twee Dogters nagelaaten, die zeer wel in Miniatuur schilderden.

Laurens de la Hire, heeft altoos te Parys met zo veel geluk als roem gearbeid, en het vermogen zyns Vaderlands boezemde hem een byzondere liefde voor het zelve in, die hy voor andere Landen niet gevoelde. Hy had in zyn Konst zulke beweegelyke Caracteren, dat men dezelve niet kon beschouwen, zonder daar over aangedaan te zyn. Zyne Couleuren wist hy zo netjes te leggen, dat het gezigt daar door getroffen wierd. Zyn Ordonnantie was zeer vlug, hy verstond het Perspectief en de Bouwkunde zeer wel. By de Beelden stelde hy Gebouwen en Landschappen; dog onder zo veele onderscheidene fraaiheeden kon men wel bemerken, dat 'er in zyn manier van schilderen doorgaans een soort van laffigheid en kwyning was, welke te kennen gaf, dat hy zig weinig toegelegd had, om de werken der groote Meesters te betragten; maar alzo zyn manier van schilderen fraai voorkwam, was het hem geen werk aanzoek te krygen en wist zig na ieders smaak te voegen. Hy heeft in de voornaamste Kerken, Paleizen en veele aanzienelyke Huizen gearbeid en in het groote Klooster der Carmeliter Nonnen twee Tafereelen geschildert, verbeeldende het eene de intrede van Christus in Jerusaleem, en het ander zyne Verryfenis. Van hem ziet men ook in de Capelle van het H. Graf een St. Hironymus, zeer aandagtig zittende te leezen en verscheide Boeken willende open slaan, waar by een, zo natuurlyk in zyn stand verbeeld dat verscheide Menschen het zelve hebben willen opneemen en na een andere plaats brengen; dit werk is in zyn soort zeer zonderling. Na dat hy langen tyd de luister van dat doorlugtig Oeffenschool, waar in hy met zo veel lof onderwees, opgehouden had, stierf hy in het jaar 1658.

Zyn Zoon hield in het geen hy maakte een andere manier, en by het geen zyn vernuft hem ingaf te schilderen zyn rekening niet vindende, uit hoofde van zyn verschillende smaak, oordeelde hy beeter zig te voldoen door tot de Wiskonst over te gaan, in welke kundigheid hy een aanzienlyke rang onder de geleerdste bekleed heeft.

Jacques Sarazin, geboortig van Noyon, was Schilder
en

en Beeldhouwer, heeft zelfs eenige zynere stukken gegraveert en eenigen tyd het Ampt van Rector der Academie bekleed. Zyne Beeldhouwwerken zyn zeer aanzienlyk, voornamentlyk de Crucifixen, als die van het Noviciaat der Jesuiten, van St. Jaques de la Boucherie en van St. Gervais. De Graffteede van den Prins van Condé in de Jesuiten Kerk in de Straat St. Antoine is een van zyne voornaamste werken. Ook zyn van hem vier groepen van Beelden, de vier Gedyden van het Jaar verbeeldende, by den Heer Bullien te Videville en by den Heer Hesselyn te Chantemelle. Hy heeft verscheidene onderwerpen geschildert, onder andere de Maagd Maria halver Lyf voor het Kind Jesus, dat slaapt, bidde, en in de Kerk van St. Jaques de la Boucherie, een groot Tafereel, verbeeldende St. Carolus Borromeus. Verscheidene Plaatsnyders, onder andere Michel Dorigny en Pierre Doret hebben een groot getal zynere werken in het licht gegeven. Deeze geleerde Man stierf in het Jaar 1666 en is in de Kerk van St. Germain de l'Auxerrois begraven.

Noch is er een *Pierre Sarrazyn* geweest, meede geboortig van Noyon, dewelke een Beeldhouwer was en een Academist gestorven is.

Michel Corneille, Discipel van den Heer Vouët, volgde zyn Meesters manier na; men ziet van zyne werken in de Kerk der Paters Jesuiten in de Straat St. Antoine en op andere plaatsen; onder andere zyn Meisliuk in O. L. V. Kerk, verbeeldende St. Paulus op het Eiland Malta. Hy is een der Ouderen en Rector van de Academie geweest, en in den ouderdom van 66 Jaaren, Anno 1664 gestorven.

François Perrier, Zoon van een Zilverfmid van St. Jean de Laune, in 't Fransche Comte, ziende dat hy in zyn Land geen opgang zoude maaken, wilde na Romen gaan; maar alzo hy niet al te wel van munt voorzien was, vond hy middel, om iemand met zig te neemen, die niet dan door zyn oogen zag, dog van zyn kant in zyn beroep genoegzaame bekwaamheid bezat, om haar beide aan de kost te helpen. Te Romen komende verloorren zy makender. Het kort verblyf dat hy daar hield besteede hy, om eenige Lessen by Lanfranc te neemen; waar na hy na Vrankryk keerde en bleef te Lions, alwaar hy in het Carthuiser Klooster schilderde, als meede een meenigte Ta-

Tafereelen in de voornaamste Steden van Brësse. Hy heeft verscheide Plaatē geëist, onder andere de Standbeelden en Basreliëven van Romen. Te Chilly maakte hy alleen de Capelle van den Heer d'Effiat na de teekeningen van Simon Vouët: vervolgens kwam hy te Parys, alwaar hy verscheide Tafereelen in de Kerk der Dochteren van Ste. Maria in de straat van St. Antoine schilderde; waarna hy zig in zyn kort verblyf te Romen herinnerende, wederom derwaards keerde en 'er geduurende tien Jaaren bleef, in welke tyd hy zig sterk maakte met de uitmuntendste Antique stukken te copiëeren, in het jaar 1645 ten tweede maal wedergekomen zynde, schilderde hy de Gallery van het Hotel de la Vrilliere en heeft aan de *Rinci* met lof gearbeid: ook is hy Professor gestorven.

Deeze Schilder, die ook in de manier van Parmesaan in 't graauw graveerde, had een reedelyke goede Ordonnantie in zyne onderneemingen en de arbeid viel hem zeer licht. Hy had veel leevendigheid in de verbeelding der Beelden, welkers gestaltens slegts kragt vereiffchen. Eenige beweerē, dat zyne aangezichten wat droog waren, en belangende zyn Coloriet vind men dat het te sterk geschaduwd is; dit zyn verschillende smaaken, waar door een Schilder niet minder bekwaamheid heeft, dog in waarheid is dit gebrek egter, hoe gering het zoude mogen zyn, niet met goede reedenen te beweerē. Hy schilderde de Landschappen fraai en daar in had hy de manier van de Carraccio's wel gevat.

Wat aangaat *Henry Bobrun*; zie het artikel der beide *Bobrun's* hier vooren.

Eustache le Sueur, was een der *Anciens* in het begin der instelling van 't doorlugte Genoodschap. Hy had onder den Heer Vouët geleerd en men kan van deezen Discipel zeggen, dat hy voor zyn Meester in geenē deele behoefte te wyken. Hy heeft in het Klooster der Carthuizers twee en twintig Tafereelen geschildert, waar in alle de omstandigheeden van het leeven van St. Bruno, insteller van hunne Orde, wonder wel verbeeld zyn. Het Meystuk, verbeeldende hoe de Boeken, door St. Paulus verweezen, verbrand worden, is een zyner Tafereelen, waar door hy de grootste eer behaald heeft. Men ziet 'er het origineel in het klein van by den Heer le Normand; Hoofd-Griffier van den Hoogen Raad; dog het

het is op een verschillender manier behandeld dan de twee kleine stukken, welke hy voor de Heeren Regnaud en Crevon, te dier tyd Zilverfmeeden en regeerende Opzienders, geschildert had. Hy heeft op onderscheidene tyden verscheide Tafereelen van een uitnemende schoonheid geschildert. Onder andere by de Capucynen in de straat St. Honoré een stervende Christus en in de Kerk van St. Germain de l'Auxerois een Magdalena en een ander Tafereel van St. Laurens.

Het Collegie der Schilders en Beeldhouwers te Parys bewaard heeden nog in hun Kamer het Tafereel, dat hy haar geschonken heeft, verbeeldende het Mirakel van St. Paulus, een bezeetene verlossende.

Ook heeft le Sueur twee Tafereelen, verbeeldende het Leeven van St. Martinus geschildert en vier andere stukken, zynde St. Sebastiaan, St. Ludovicus, St. Benedictus en St. Scholastica, welke in de beroemde Abdy van Marmoutiers gezien werden. Onder de zes groote Tafereelen, die men in de Kerk van St. Gervais vind, verbeeldende eenige byzondere daaden van het leeven en dood van deszelfs Beschermhellen, zyn twee origineelen van hem, waarvan het een verbeeld, hoe zy voor den Burgermeester Aftasus gebragt werden en het ander de Openbaaring aan St. Ambrosius geschied uit de verborgene plaats, alwaar hunne Lighaamen rusteden. Dit laatste Tafereel is voltooit door Thomas Gouffe, een zynér Leerlingen en te gelyk zyn Schoonbroeder. Het geen hy in een Capelle van dezelve Kerk, den Heer le Roux toebehoorende, gemaakt heeft, verdient gezien te worden: de glaafen dier Kerk zyn na zyne Teekeningen geschildert. Het Tafereel van het Altaar is een afneeming van het Kruis en op het voorste van den Altaar heeft hy een Kruisdraging geschildert; deeze twee Tafereelen zyn zeer geagt.

Hoewel hy niet te Rome was geweest, werkte hy egter gelyk een gebooren Romein, dat is te zeggen, dat hy de kennis en studie der Antique stukken zo grondig bezat, als of hy deszelfs grondreegelen in de bescfaamste School van Rome ingezoogen had, en dat hy zelfs door een wonderbaare vermenging, al het bevalligste, het natuurlykste en het vloeyendste van de Moderne wyze er bygevoegt, en de styve of onbeweegelyke manier van

van het Anticq agter gelaaten had, om de laffe en schraa-
le manier van het Moderne te vermyden.

Onder andere werken in het Huis van den Heer Lam-
bert de Thorigny heeft hy het Plafond van een Zaal ge-
schildert, waar in hy de geboorte van den Minne-God
verbeelde. In een der Vertrekken van dat bekoorlyk
huis ziet men de Gallery door den Heer le Brun geschild-
derd; waar na men een Voorzaal vind tot een doorgang
na een Italiaansch Cabinet dienende, waar in alles van
de hand van den Heer le Sueur is. In het Plafond ziet
men een Phaëton volgens den zin van de Herschepping
en in de Alcove van het Cabinet zyn de neegen Zang-
Godinnen zeer konstig verbeeld, ieder in haare onder-
scheiden aard en eigenschap: ook zyn de Baden van den
Heer President Thorigny, over welkers Ordonnantie men
verbaast staat, van zyne uitvinding.

Hy heeft in zyne werken een zeer beknopte Ordon-
nantie gehouden en veel waarschyndelykheid. Raphaël
was byzonder na zyn smaak en zyn manier behaagde hem
zodanig, dat hy byna geen andere begeerde, en hoewel
het hem swaar viel, iets uit eigen vernuft voort te
brengen, nogtans scheen al 't geen hy maakte zeer na-
tuurlyk te zyn.

Hy heeft eenige werken op het Koninglyke Plein, ten
huize van den Heer de Nouveau gemaakt, naamentlyk
een Tafereel van Diana, een groot plafond, twee
Landschappen en twee Schoorsteenstukken, waar van het
een verbeeld Moses door bevel van Pharôs Dogter uit
het water wordende getoogen en het ander Alexander
ziek leggende en een drank van zyn Medicynmeester
aanneemende. Hy heeft voor Particulieren, als ook
voor het groot Klooster der Carmeliten en andere plaat-
sen geschildert en den Heer Girardon by zyn leeven heeft
een groote meenigte Tekeningen van hem bewaard, als
opregte Meesterstukken in de konst. Hy heeft zig, om
tot volmaaktheid te geraaken, zo zeer vermoeid, dat
hy slechts de helft van een gewoone leeftyd bereikt
heeft, wordende door een teeringagtige koorts zodanig
uitgemergeld, dat hy de heftigheid van zyn kwaal niet
konnende wederstaen, maar 38 Jaaren oud zynde stierf
in het Jaar 1665, en wierd in de Kerk van St. Stephanus
begraven.

De Heer le Brun van zyne verdiensten en deugd vol,
II. Deel. P ko-

komen overtuigd zyde, de tyding van deszelfs overlyden bekomende, konde zig niet bedwingen overluid te zeggen, dat Vrankryk in zyn Persoon het grootste vernuft van Europa verlooren had; deeze getuigenis was des te meer te agten, vermits zy voortkwam uit het hart van een Man, wiens verdiensten in het algemeen erkent waaren, en die door deeze eerbiedige gevoelens heeft willen toonen, wat hem van de waarheid zelfs dagt, en dat het billyk was, de geenen te pryzen, welke zig door hunne weetenschap en vroomheid beroemt hadden gemaakt in een Eeuw, die door het verlies van le Sueur, alles verloor. Over dit getuigen stonden de Leerlingen van den Heer le Brun verstelt, vermits zy wisten, dat hy hem agt daagen te vooren meer gevreesd dan bemind had, dewyl 'er voor hem niets meer te dugten was, dan dat Vrankryk twee Apelleffen bezitten mogt.

Vermits de werken van *le Sueur* zo zeer gezogt worden, vermeen ik, dat een omstandig verhaal van eenige stukken, waar van ik stil gezwegen heb, niet onaangenaam zal zyn. Het zelve heb ik getrokken uit een handschrift van zyne werken, Journaalswyze opgesteld, zeedert het Jaar 1645 tot in 1653, 't geen my door een Perzoon van zyn Familie toevertrouwd is, welke veel deel neemt in de welverdiende lof, die ik de Gedagtenis van dien grooten Man tragt toe te brengen.

In het Jaar 1645 heeft hy op een houten Paneel een Tafereel geschildert, verbeeldende de Maagd Maria, het Kind Jesus houdende, waar by ook St. Joseph, St. Joannes en Ste. Elifabeth: voor den Heer de Commansse acht Tafereelen, waar van de geschiedenis uit de Droomen van Polyphilus getrokken is, en nog een Schildery van Assueros voor wien Esther verschynt.

Te Conflans by den Heer Senescé een Tafereel tot een Plafond: by den Heer de Creil een Tafereel, verbeeldende Joannes den Zaligmaaker doopende: by den Heer Fieubet een Zaal, Kamer en Zykamer: by den Heer Bertart zyn Kamer en twee Schoorsteenstukken, verbeeldende het eene de Vlucht na Egypten en het ander de Moeder van de Kinderen van Zebedeus, aan Christus een plaats voor beide haar Zoonen vraagende: voor den Heer

Heer du Fresnoy, een Maagd met het Kind Jesus en verscheide Beelden: in het Hotel de Dieu, in het Capittel der Religieuse, een Schildery van de Maagd, het Kind Jesus, St. Joannes en St. Joseph: en in het Ziekenhuis een Afneeming van het Kruis: by de Princes van Guiméné het Plafond van de Alcove: in de Kerk van St. Etienne du Mont in de Capelle van St. Pieter, St. Petrus de H. Petronella van den doode opwekkende: by den Heer de Guenegaud een beeltenis van Caligula, welke zyne Moeders Affiche in de Graffteede haarer Voorouders laat byzetten; nog een afbeeldsel van Albinus een Romeinsch inwoonder, de Vestalen verzoekende op zynen waagen te treden: te Montmartre twee Tafereelen, het eene verbeeldende de Geschiedenis van St. Catharina en het ander de wederkomst uit Egypten, met de Hemelschen Vader boven aan: voor den Heer Heron Hagar door Abraham uitgedreeven: voor den Heer Bacque een Maagd Maria met een Draak, een Basiliscus, een Adder en een Leeuw onder haar voeten: voor den Heer le Roi een Tafereel van St. Sebastiaan, St. Rochus en St. Nicolaas by malkander: voor den Heer Grandmont Darius, welke het Graf van Semiramus doet openen: by den Heer Bernard de Rozé een Schildery van een Carthuiser in een Cell; voor den Heer du Lis Samsons Vader offerende: by de Gravin van Tournechaux drierhande Tafereelen en eenige andere stukken: voor den Heer President Brissonet meede verscheide werken: voor den Heer le Coigneux een Copy na Raphaël, waar in den jongen Joseph dezelfs Broederen zyne Droomen verhaald; dezelve door zynen Vader Jacob na zyne Broederen gezonden werdende; nog dezelve aan het Hof van Pharao; een Moses in de Nyl gevonden werdende; dezelve door de Roode Zee gaande; Jacob met zyn geheele Huisgezin verhuizende; ook een Tafereel van Joseph, welke zyne Broederen gaat zoeken, en een man ontmoet, die hem onderregt waar zy zyn; het Gulde Kalf; als meede de belegering der Stad Jericho door Josua: voor den Heer du Pont Chartrain een stervende Christus: voor de Capucynen, in de straat St. Honnoré, een andere stervende Christus: voor den Heer Boudan een Christus Beeld, met dat van de Maagd Maria tegen malkander ziende: voor den Bisschop van Boulogne een St. Genoveva: voor den Aarts-Bisschop van Kameryk een Crucifix op een

koopere plaat: voor een particulier een Maria Hemelvaart: voor den Heer Foucand een rond Tafereel van de H. Maagd, het Kind Jesus en St. Joseph: in het groot Klooster der Carmeliter Nonnen een verſchyning van den Engel aan St. Joseph: by de Carthuizers een *Noli me tangere*: voor een particulier Carmeliet het Beeltenis van Magdalena: voor den Paſtoor van St. Sulpice een Maria zuivering, zynde het Tafereel van de Capelle van het Seminarium of Kweekſchool: te Vitry een Maria Boodschap: voor den Heer Pelletier een klein ovaal, verbeeldende het Kind Jesus, de Maagd Maria en St. Joseph: voor den Heer de Perigny een Crucifix: voor de Capucynen van de Voorſtad St. Jacques een Schildery van de Maagd Maria: voor den Heer Poncet een Crucifix: voor den Deeken van O. L. V. Kerk een Schildery, verbeeldende een Engel aan een H. een Korf vol Bloemen brengende: voor den Heer Planſon twee Schoorſteenſtukken, verbeeldende het een den Raad, verzeld van de Wysheid, Voorzigtigheid en Stilzwygenheid, en het ander Marcus Curtius te Paard in den Peſtilentialen afgrond op de Markt te Roomen ſpringende: voor den Marſchalk de Pleſſis zeeven Schilderyen, de Zang-Godinnen verbeeldende: voor de Paters Oratooren van Rochelle een Geboorte Chriſti; en voor den Heer Baltazar een gevegt van Hercules tegen Cacus.

Laaten wy een einde maaken met drie Tafereelen, welke hy voor den Koning geſchilderd heeft: het eerſte is een gekroond Beeld, de Titel voerende, houdende in de eene hand een plan van Beeldhouwwerk, en in de andere een hoorn des Overvloeds; naaſt haar is de Hiftorie, in de gedaante eener Vrouwe, ſchryvende in een Boek, 't geen door Saturnus onderſteund word: het tweede is een Hercules op de Deugd leunende, en de Welluſt onder zyne voeten vertreedende; en het derde verbeelt de verdienſte door de Deugd gekroond. Ook heeft hy de Baden van de Koningin in de oude Louvre beſchilderd.

Indien my eenige zyner ſtukken onſchooten mogen zyn, is zulks niet geſchied by gebrek van verſeichte naſpeuring, om tot de kennis derzelve te komen en die aan het Gemeen meede te deelen.

Kce-

Keeren wy nu weder tot het vervolg van ons Vertoog, en laten wy zeggen, dat 'er ook een *Justus van Egmond* geweest is en een *van Obstal*, een Beeldhouwer, die in Basrelieven uitgemund hebben, zynde de laatste in het Jaar 1668 gestorven.

Louis du Guernier, schilderde in Miniatuur, teekende wel, zyne Pourtretten geleeken volmaakt en hy wierd voor een der beste Emaillleerders gehouden. Zyn manier was anders dan die van Hanse, hier in verschillende, dat hy geen wit gebruikte, zyn werk op het Emaus en op het Pergament punsteerende, gelyk *Frere Saillant*; toenmaals in dat soort van werk beroemd, ook deed. Hanse in tegendeel leide wit op zyn Pergament, en tragtde de manier van *Olivier en Couwper*, welke in Engeland met veel roem in Miniatuur schilderden, na te volgen. *Du Guernier* heeft verscheide Pourtretten van den Koning van Vrankryk gemaakt, als meede van eenige der voornaamste Perzoonen van het Hof. Wanneer de Hertog van Guise een reis na Romen deed, nam hy een Gebedeboek meede, waar in die konstige Schilder de schoonste Dames van het Hof onder de beeltenissen van byzondere Heiligen verbeeld had. Hy was een der *Anciens* van dat beroemde Genoodschap, alwaar hy dikwylen teekenen van zyne bekwaamheid gegeven heeft. Hy genoot een zoet leeven en bragt zyne daagen in vrolykheid door, met hen, die met zyn aard overeenkwamen; en vermits men niet altoos by zig zelfs geregelt is, wierd hy van een hevige koorts aangetast, waar aan hy in het Jaar 1659 stierf.

Hy had twee Broeders *Alexandre* en *Pierre*, welke beide ook, gelyk hy, in Miniatuur schilderde: de een maakte veel werk van Landschappen en de andere van Pourtretten: zy zyn beide voor hem gestorven.

Van Mol, werkte in Historien en ook in Pourtretten.

Ferdinand de Vader, was meede zeer uitmuntende in deeze twee soorten.

Louis Boulogne had een byzondere gaaf, om de werken der oude Schilders te copiëeren, en gaf aan dezelve een zekere trant van de Antiquiteit, waar door te dier tyd veele bedroogen wierden, gelyk zynde aan *Pietro de la Corne*, dewelke daar in te Romen voor een groot Meester aangezien wierd.

Boulogne, heeft onder andere den Berg Parnassus na het

Origineel van Perryn del Vago gecopiëerd: dit was zo gelykenende, dat men ligtlyk de Copy voor het Origineel zoude aangezien hebben. De Heer Bourdon eenigen tyd daar na een Meistuk gemaakt hebbende, schilderde hy op zyn beurt een ander, verbeeldende de Kinderen van een Jood Scæna genaamt, welke de Naam Jesus aanroepen, als ook het Mirakel der Sweetdocken, welke het lichaam van den H. Paulus aangeraakt hadden. Dit wierd ook zeer geagt.

Een der grootste en laatste werken van dien beroemde Schilder, is nog ten huize van den Heer le Menestrel, voor deeze Thesaurier van 's Konings Gebouwen. De Zoonen van Boulogne hebben haar Vader in de cieraaden van dat werk veel hulp toegebracht; uit dien hoofde kreeg hy groote verwagting van haar, en niet zonder reeden: want zy in 't vervolg van tyd de eene zo wel als de andere in deeze Konst uitgemunt hebben, na dat hy talryke Jaaren loffelyk doorgebracht had, en ook Professoor in de Academie geweest was, stierf hy in het Jaar 1674.

Louis van der Brugge, bygenaamd *Hanse*, was een der *Anciens* van de Academie, en is 'er ook Professoor in geweest. De Pourtrekken in Miniatuur heeft hy tot oeffening van zyn verstand genoomen en 'er langen tyd in gewerkt, tot dat hy stierf ontrent het Jaar 1660.

Louis Tetelin Senior, was ook een der *Anciens* en op zyn beurt Professoor geweest. In O. L. V. Kerk te Parys ziet men verscheide Mei-Taferceelen van hem, welke zyne Talenten genoegzaam kenbaar maaken.

Thomas Pinager, schilderde de Landschappen zeer wel.

Gerard Gofin, een Luykenaar, was op het Bloemschilderen ongemeen wel afgerecht.

Jacques Stella, wierd te Lion in het Jaar 1596 geboren. Zyne Voorouders waaren Vlaamingers: François Stella, deszelfs Vader, deed een reis na Romen, alwaar hy eenige tyd arbeidede. In Vrankryk weder gekomen zynde, hield hy zig te Lions op en zette zig daar ter neder; hy stierf in het Jaar 1605, maar twee en veertig Jaaren oud zynde. Onder het getal van zes Kinderen door hem nagelaaten, (waar onder twee Dogters begreepen) zyn 'er twee zeer jong gestorven; onze Jacques was nog maar neegen Jaaren oud, toen hy zyn Vader verloor, en gaf egter zigbaare teekenen van de groote geneigdheid, die hy tot de Schilderkonst had, en dit was een openbaar

baar blyk, dat hy 'er wel in slaagen zoude. Op zyn een en twintigste Jaar ging hy na Italien, en door Florence trekkende, vond hy goed, zyn dienst den Hertog aan te bieden, (dewelke toenmaals zynen Zoon stond uit te trouwen) en die met hem ingenomen zynde, en zyne bekwaamheid kennende, hem met een Jaarwedde begunstigde en een Huisvesting bezorgde, gelyk Callot bewoonde.

Onder andere Werken schilderde hy het Feest der Ridders van St. Jan, het welk hy naderhand graveerde en aan Ferdinand den IIde opdroeg in het Jaar 1621. Te Florence bleef hy vier Jaaren, na welkers verloop hy na Romen ging, alwaar hy verscheide Tafereelen maakte, verbeeldende de Canonisatie van die geene welkers Beatificatie ten getalle van vyf voorheen geschied was. Hy maakte 'er verscheide Teekeningen, die door Paul Maupain van Abbeville in hout gesneden zyn. Ook maakte hy verscheide andere Teekeningen tot Theses en Zinspreuken tot het getyde Boek van Paus Gregorius den VIIIste, welke naderhand door Audran en Greutter gegraveerd zyn.

Daret, Rousselet en Mellan hebben ook van zyne werken gegraveert. Hy heeft zelfs in hout gesneden, welkers ligt gehoogt is. Hy schilderde zeer fraay in 't klein en heeft verscheide Afbeeldingen op Parangonsteen (*) gemaakte en bragt 'er Gordynen in, van Goud Couleur, welke hy uitgevonden had. Men heeft met verwondering gezien, dat hy op de steen van een ring het Oordeel van Paris verbeeld heeft, bestaande in vyf onderscheidene Figuuren of Beelden, dewelke hy met een wonderbaare eelheid afgeteekent had, en die men zo ligt onderscheiden kon als of zy levensgrootte geweest waaren. Na een verblyf van elf Jaaren te Romen wierd hy door den Koning van Spanjen aangezocht, en besloot dierhalven weder na Vrankryk te keeren, willende zig nergens aan verbinden, alvorens te zien, wat keer zyne zaaken zouden neemen. De Marschalk van Crequy, te dier tyd te Romen, bragt hem weder na Vrankryk.

Door

(*) Paragon word gezegd van een Juweel, 't zy Robyn, of Paarl van een ongemeene groote en waardy, als de Paarlen van Cleopatra, en van den Keizer Rudolphus. Paragon in 't stuk van Architectuur beteekent ook zeer swart Marmorsteen.

Door Milaan trekkende weigerde hy het bewind van de Academie der Schilders aldaar, het welk hem door den Kardinaal Albornos aangeboden wierd. Te Parys gekoomen zynde bezorgde de Kardinaal de Richelleu dat hy ten Hove tot Schilder van zyn Majesteit aangenoomen wierd, met een Jaarwedde van duizend Livres, en een intrek in de Gallery van het Paleis van de Louvre. Hy maalde het Pourtret van den Koning en den Dauphyn, als meede verscheide Tafereelen om na Madrid en Brissac verzonden te werden. Gemelde Kardinaalliet hem 'er ook een groot getal voor zyn Paleis en Kasteel van Richelieu schilderen. Op bevel van den Heer de Noyers maakte hy verscheide Teekeningen tot Beelden, welke in de Louvre gedrukt wierden. Men ziet in de Kerk van het Noviciaat der Jesuiten een zyner Tafereelen, waar in Christus predikende en leerende verbeeld is; aan het groot Altaar van St. Germain een Doopsel van Johannes; by de Carmeliter Nonnen in de voorstad St. Jacques twee groote Tafereelen, welkers eene het Mirakel der vyf Brooden verbeeld, en het ander de Samaritaansche Vrouw; by de Minnebroeders van Provins het Altaar-stuk, verbeeldende onzen Zaligmaaker met de Schriftgeleerde twistende: ook ziet men in verscheidene Kerken te Lions een meenigte stukken, die hy geschildert heeft, welke byzonder fraai zyn, en onder andere by de Religieusen van Ste. Elizabeth in Bellecourt een Schildery van een ongemeene groote, zynde 't zelve vyftien voeten hoog, verbeeldende de voorn. St. Elizabeth met St. Joannes en St. Franciscus; in een Heemelpraal, waar meede dat werk gekroont is, ziet men de H. Maagd met het Kind Jesus. Nog heeft hy voor den Aarts-Bisschop van Kameryk den dienstbaare staat der Israëlitën geschildert en het reegenen van het Manna in de Woestyne; en voor verscheide byzondere Konstbeminnaars, Davids Zeegepraalen, Salomons Afgoden offerende, de schaaking der Sabinen, het Oordeel van Paris en het Bad van Diana. Vervolgens heeft hy het leeven van de H. Maagd in twee en twintig Teekeningen verbeeld; ook ziet men een meenigte Prenten na hem, veelderley Kinder spellen en veele Zilverfmid's werk verbeeldende. Hy heeft zestien Tafereelen, zynde de vermaakelykheeden buiten op het land gemaakt, en verscheide andere stukken de Konsten betreffende.

De

De Koning ter vergelding van zyne diensten, aan zyn Majesteit beweezen, verëerde hem met de Ridder Orde van St. Michiel in het Jaar 1644, zyn manier van schilderen was bevallig; hy verstond de Perspectief en de Architectuur zeer wel, en heeft langen tyd met succes gewerkt, dog in Jaaren toeneemende, wierd hy met byzondere ongemakken en zwakheeden overvallen, dewelke hem weinig rust verleende, zulks hy het moeste opgeeven en stierf in het Jaar 1647 in den ouderdom van 61 jaaren latende voor zyn Persoon een groote agting na.

François Stella, zyn Broeder, heeft ook geschildert, maar zo wel niet, niettegenstaande hy Romen tot zyn verblyfplaats en School gehad had, onder zyne werken ziet men by de groote Augustiner Monnikken te Parya het beeltenis van een bedrukte Moeder Maagd, en aan een der Autaaren der Hervormde aan de Poort van Montmartre een Heilig van hunne Orde, voor de H. Maagd knielende die het Kind Jesus houdt. Hy heeft weinig werks gedaan en zo lang niet geleefd als zyn oudste Broeder.

Antont Bouffonnet Stella, van Lions, is ook Lid van de Academie getorven ontrent het Jaar 1680. Hy was om de eelheid en zagtheid van zyn Pinceel zeer geagt.

Philippe en Battiste de Champagne, Oom en Neef. De eerste is te Brussel gebooren in het Jaar 1602. Van zyn teederste Jeugd af betoende hy een byzondere geneegenheid tot de Schilderkonst, om welke reede hy voor vier leerjaaren besteld wierd by eenen Bouillon, een der voornaamste Schilders dier stad, vervolgens kwam hy by Michel Bourdeaux (dewelke in het klein werkte) om by hem zo veel doenlyk die nieuwe maniere te leeren, welke ongemeen na zyn zin was: Fouquieres, een der beste Landschap Schilders van zyn tyd, die zyn vermaakt nam om dien schranderen Man te bezoeken, de fraaye begaaftheid van deeze aankomeling ziende, leende hem Teekeningen, die hem tot studie verstrekte, en om hem in de onderscheidene vernuftige uitvindinge dier konst bedreeven te maaken. Kort hier na werkte hy by Fouquiere en wist hem zo volmaakt na te volgen, dat het dikwils gebeurde, dat de werken van den Leerling voor die van den Meester zelfs aangezien wierden. Na zyn zyne grondregeelen vastler gemaakt te hebben, en uit

eigen vernuft beginnende te werken, kwam hy te Parys, slegts neegentien jaaren oud zynde, dog met voorneemen om na een kort verblyf, een reis na Romen te doen, 't geen egter de omftandigheeden van tyd en zaaken niet toelieten; zig dan in gemelde Stad ter neder gezet hebbende, werkte hy allereerst by een particulier, welke hem maar alleen aan Pourtretten te werk stelde, 't geen hem het besluit deed neemen, om by l'Allemand, een Lottharings Schilder, te gaan; aldaar voerde hy weinig uit, en moede zynde van de weinig vorderingen, diè hy zo by de eene als by de andere maakte, dagt het hem beter, een afgezonderde plaats te verkiezen, alwaar hy, onafhankelyk van de eigenzinnigheeden van dusdanige Meesters, welkers manier hem niet behaagde, gerust zoude konnen werken. Hy begon met eenige Pourtretten, waar in hy slaagde, en zig in staat gevoelende om veel te onderneemen, wierd hem het Conterfeitsel van den Generaal Mansfeld opgedraagen, het geen hy met veel lof volvoerde.

De groote naam van den Heer Pousfyn lokte hem na het Collegie van Laon, waar in hy zeedert zyn terugkomst uit Italiën zyn verblyf had. Naauwlyks kreegen zy kennis aan malkander of den grooten Pousfyn begeerde een Landschap van zyn maakfel, 't geen hy zo om het Coloriet als om deszelfs ordonnantie veel agtede. Daar na zyn roem alomme verbreid werdende schilderde hy verscheide Tafereelen in de vertrekken van de Koningin te Luxemburg onder du Chesne, welk toenmaals het bestier haarer werken had. Zyn manier behaagde den Opperbewindhebber der Gebouwen van zyne Majesteit wonder wel, en Champagne ter verrigting van zyne byzondere zaaken een reis na Brussel doende, was daar naauwlyks aangekoomen als hem het overlyden van du Chesne, te dier tyd Schilder van de Koningin, door de gemelde Bewindhebber bekend gemaakt wierd, dewelke de agting die hy zyn Persoon toedroeg, willende betuigen, hem aandrong, om weder te komen en de plaats van den overleedene te bekleeden. Deeze tyding hem niet onaangenaam zynde, vertrok hy op staande voet, en vervogde zig by zyn aankomst by de Koningin, om derzelver beveelen te ontfangen, door wien hem een intrek in dat Paleis met een jaarlyks inkomen van twaalf hondert Livres toegelegd wierd. Die Vorstin liet hem in het groot
Kloos-

Klooster der Carmeliter Nonnen werken en op haar bevelen schilderde hy voor den Kardinaal de Richelieu in het Bosch le Vicomte te Richelieu en op andere voorname plaatsen.

Zyn bekwaamheid by een ieder bekend zynde, trouwde hy de Dogter van du Chesne, en zyne eerste werken willende vervolgen, vond hy dienstig, aan het verwulft van de Kerk der Carmeliter Nonnen te laten werken, en schilderde 'er zelfs eenige Tafereelen, onder andere een Crucifix, naast 't welk men de H. Maagd en St. Johannes verbeeld ziet, alles in een gezigtkundig oogpunt, dat zeer byzonder is. In dezelve Kerk heeft hy op verscheidene plaatsen de Geboorte Christi; de Aanbidding der drie Koningen, en de Zuivering van de H. Maagd geschildert. Deeze drie groote stukken zyn door hem zelfs behandelt, de drie andere zyn wel van zyn uitvinding, dog onder zyne bevelen door andere handen uitgevoerd. De Carmeliter Nonnen in de Straat Chapon en de Religieusen van den Berg Calvarien by het Paleis van Luxemburg hebben verscheide Tafereelen van hem; hy heeft dat van de aanneeming der Ridder-orde van den Heiligen Geest geschildert, 't geen men in een Capel by de groote Augustynen ziet, waar in verbeeld is, hoe de Koning den Hertog van Longueville met het Ridderteecken verëerd. Twee diergelyke heeft hy nog gemaakt, het eene voor den Heer de Bullion en het andere voor den Heer Bouthilier, beide beampten van die Orde, en hen in het zelve Tafereel verbeeld. Ter zelve tyd schilderde hy het stuk teegen over de Capelle van O. L. Vrouw waar in hy een doode Christus onder aan het Kruis verbeeld heeft, en zyne Moeder in een droevige en beweegelyke gestalte; in het zelve Tafereel ziet men het Afbeeldsel van Lodewyk den XIIde, welke dat Schilderij verëert heeft.

Champagne wierd door den Heer des Roches, Zanger der Hoofdkerk van Parys, verkooren tot het maaken van twee groote Tafereelen, welke dienen moesten tot de teekeningen der Tapyten van het Choor, verbeeldende de Geboorte van de Maagd Maria en haar Offering in den Tempel; ook schilderde hy de kleine Gallery van het Paleis van den Kardinaal, en onaangezien die onderneeming, liet hy egter niet na te Richelieu te arbeiden, en hoewel zyne werken verscheidentlyk verdeelt waaren,
was

was egter zyn verstand niet verdeelt, dat is te zeggen, dat hy in de uitvoering van een stuk werks zyn vernuft aan het zelve geheel te koste leide, op dat de vervliëging der géeften, geen verwarring in zyne denkbeelden zoude veroorzaaken. Na de reis van Richelieu kwam hy weder te Parys, om aan de Gallery van het Paleis van zyn Eminentie te werken: aldaar maalde hy de Pourtretten van eenige doorlugte Mannen, en den Heer Vouët zig die eer niet onwaardig agtende, onderstond in dat werk deel te neemen; 't zy dat hy het geluk van dien grooten Man benyde, 't zy, dat hy door de eigenbaat daar toe gedreeven wierd, en het gelukkig gevolg zyne voorneemens beantwoordende, schilderde hy insgelyk aan de gemelde Pourtretten, zonder dat Champagne zig daar teegen kantede. Den Kardinaal in het groot willende verbeeld werden, verkoos hem tot de uitvoering van dat werk, 't geen zo wonderbaarlyk wel uitviel, dat hy voor denzelve een diergelyk in het klein maakte.

In het Jaar 1640 maalde hy een ander Pourtret van denzelden, het welk zo fraai bevonden wierd, dat zyn Eminentie gebod het te bewaaren, om andere ten voorbeeld te verstrekken: in het Jaar 1641 schilderde hy de Pourtretten van den Koning, van de Koningin en van den Dauphyn; voorts de vier Evangelisten in de vier hoeken van het Verwulft in de Sorbonne. Ontrent die tyd kwam zyn Neef Battiste te Parys; zo dra zig deeze neder gezet had, werkte hy aan de Tafereelen van de Capelle van den Heer Tubeuf, in de Kerk der Paters Oratooren, in de straat van St. Honoré; ook maalde hy verscheide Pourtretten van den Koning en de Koningin, die hem gebod in haar Vertrek verscheide onderwerpen, betreffende het streng leeven van St. Benedictus, te schilderen.

In dien tyd begon de Academie op te komen, en zyn Oom tot Rector van dezelve verkooren zynde, verëerde aan dat Genootschap een Tafereel van St. Philippus. Daar na schilderde hy een Magdalena, een Moses, het Tafereel van het groot Autaar van St. Honoré en dat van het laatste Avondmaal van het Klooster van Port Royal te Parys, en ter uitspanning vermaakte hy zig met Landschappen te schilderen. De Kerk van St. Germain de l'Auxerrois, bewaard haare twee Bescherm-Heiligen door de hand van dien grooten Man geschildert, welke aan het

Het Altaar van de Parochie gezien worden: in die twee Tafereelen weet men niet waar over zig het meest te verwonderen, 't zy over de frisheid van het Vleesch, of over de kostelykheid en natuurlykheid der Bisschoppelyke kleeding, waar meede zy vercierd zyn.

De wanorders van den Oorlog in hem een begeerte tot rust en veiligheid verwekkende, vond hy goed, zig na een huis te begeeven, 't geen hy als de vrugt zynar arbeid aanmerkte en welkers stand hem voor de mishandelingen der vyanden beveiligden. In deeze gelegenheid en wanneer hy zig geheel op zyn stel en buiten vrees en gewoel zag, begon hy zyne eerste bezigheeden weder te hervatten en nieuwe Teekeningen in zyn konst te inventeeren. Hy schilderde voor den Aartshertog Leopold een groot Tafereel, verbeeldende Adam en Eva in al haar uitgestrektheid. In de uitdrukking deezer twee beeltenissen ziet men, dat de dood van Abel de gantsche oorzaak hunner droefheid is. Vervolgens begon hy de Tafereelen, welke de vinding van St. Gervasius en Prothasius verbeelden, met alle de omstandigheeden, die by zulk een groote plegtigheid behooren, 't geen in het vervolg tot het maaken der Tapyten, welke men op dezelve manier verbeeld ziet, dienen moest. Dat werk afgedaan zynde, ondernam hy de vertrekken van Vincennes, gezaamentlyk met zyn Neef, die hy tot dat werk bekwam agtede. Het Plafond van 's Konings Kamer is geheel van de hand van den Heer Champagne. In 't Jaar 1666 bekwam hy bevel, om aan 't vertrek in de Thuilleries, voor den Dauphin geschikt, te werken; dog heeft daar in slegts het Tafereel van de opvoeding van Achilles geschildert. Op het einde zyns leevens de rust zoekende, welke hy met zo veel arbeid en zorg gekogt had, liet hy de rest aan een ander over, tot welkers uitvoering zyn Neef verkooren wierd; kort daar aan wierd hy ziek en overleed in 't Jaar 1674, oud zynde 72 Jaaren, na de bediening van Rector langen tyd waargenomen te hebben.

Jean Baptiste Champagne, zyn Neef, heeft het zelve lot gehad in het Jaar 1681, toenmaals Professor en ontrent 43 Jaaren oud zynde: de Carthuizers hebben in hun Eetkamer een Crucifix, 't geen hy haar kort voor zyn dood vereerde; het Tafereel van het groot Altaar in haar Kerk is ook van hem, verbeeldende het Kind Jesus door zyne

Moe-

Moeder en St. Joseph in het midden der Schriftgeleerden weeder gevonden.

Hy was van een zagten inborst, ernstig en deftig, reedelyk fraai, van een hooge statuur en gezet van lichaam. Zyn leeven was zeer geregeld. Hy was zo gemoedelyk, nopens het gebod van de rust op den Zabbath, dat hy aan het Pourtret van de Dogter van den Heer Poncet, op dien dag niet wilde werken. Eenigen tyd voor zyn dood maalde hy zyn eige Pourtret van een aanmerkelyke grootte; by het zelve is een Landschap, waar in men de stad Brussel in het verschiet ziet. Dit is een der fraaiste Pourtretten, welke hy geschilderd heeft. Hy had een goede smaak in al zyn doen en maakte niets of kon met zulke eerbaare oogen als de zyne gezien werden. Hy heeft eenige stukken geëft, en verscheide Plaatfnyders hebben een meenigte zynen Tafereelen in het licht gebragt. Morin heeft 'er veele van gegraveert; dog Gerard Edelink, Plaatfnyder en Lid van de Academie, heeft in de stukken, die hy 'er van gegraveerd heeft, te gelyk de kunst van dien Schilder en de fraaye behandeling van zyn Grafeer-zyer doen zien.

Charles Perfon, was Rectör van de Academie. Zyne manier geleek na die van den heer Vouët, wiens Discipel hy geweest is; de fraaiheid zynen werken is gemakkelyk te zien uit die hy zo heerlyk nagevolgd heeft; hy stierf in het jaar 1667.

Nicolaas Mignard, bygenaamd van *Avignon*, was een der ongemeenste Mannen van zynen tyd en oorspronkelyk van Troyes, werwaards zyn Vader zig begeeven had, na twintig Jaaren in 's Konings Leegers gediend te hebben; deeze ziende, dat hy een bekwaam vernuft tot de Schilderkunde had, liet hem de grondbeginselen by den besten Meester der stad leeren, alwaar men wel haast bemerkte, dat hy vaardig in de uitvinding zo wel als in het schilderen was; alles was naauwkeurig in zyne Tafereelen. De edele manieren, de fraaye weezens en de uimuntende celheid van zyn Pinfeel, waaren niet minder bekoorlyk aan het gezigt dan aan het verstand, en hoe wel hy met de linker hand werkte, kan men hem egter de roem niet beneemen, van alles met een wonderbaare behendigheid gemaakt en in alle zyne daaden een weergaloof regtzinnigheid gehad te hebben.

Na dat hy de fraaiheeden van Fontainebleau gezien had,

had, bekreop hem de lust, om ook die van Romen te gaan bezigtigen. Ten dien einde trok hy door Lions en Avignon, alwaar hy gedagte maakende zig in het vervolg neder te zetten, zeeraanmerkelyke Teekeningen ondernam, om zig bekend te maaken. Allereerst schilderde hy voor den heer de Mont-Real een Gallery, waar in hy in eenige Tafereelen de Geschiedenissen van Theagenes en Cariclea maalde; vervolgens ging hy na Romen, alwaar hy zig sterker maakte door het beschouwen der groote stukken. Na een verblyf van twee Jaaren, de gedagtenis der Schoonheden van Avignon, op alle de fraaiheden van Romen de overhand verkrygende, keerde hy wel haast derwaards, tot het uitvoeren van zyn voorneemen, om zig met die Schoone, welkers geheugenis hem geweldig praamde, door het huwelyk te vereenen, en zulks volbragt hy tot wederzyds genoegen van de belanghebbende partyen. Na een weinig rust begon hy sterker als oit den arbeid weder aan te grypen. De Kardinaal Mazarin, staande het huwelyk van den Koning, die stad doortrekkende en onderrigt van den roem van dien grooten Man, vond goed, zig door hem te laten Pourtretteeren, waar in hy zo wel slaagde, dat hy op staande voet te Parys ontboden wierd, alwaar hy hunne Majesteiten Pourtretteerde, welke zig daar over zo vergenoegd toonden, dat zy dien Schilder belastede, daar van verscheide Copyen te maaken, om na vreemde Landen verzonden te werden; hier door geraakte hy aan het Pourtretteeren van de voornaamste Personagien van het Hof. Een der fraaiste Tafereelen, door hem gemaakt, is dat van de Princes van Elbeuf, onder de gedaante van de H. Cecilia op het Orgel spelende, alles met zodanig een neste en bestipte uitdrukking, dat het schynt of men haare vingeren over het clawier ziet rollen; haar Kapzel is geheel met diamanten en paerlen omzet, en de fraaiheid van haar hoofd veroorzaakt een verwondering door de schikking der Couleuren, welke daar in zeer konstig vermengd zyn; eindelyk alles is 'er zo ongemeen pragtig in en de smaak zo verwonderlyk, dat men beswaarlyk gelooven kan, 't geen men ziet, nadien men zig verbeeld weezentlyk vleesch en goud Laken te zien. Dit Tafereel word gevonden in een der vertrekken van den Heer le Begue, een der vier Konings Orgelisten en van St. Medic. Ook heeft hy voor het groot Carthuiser Klooster,

van

van Grenoble twee groote Schilderyen gemaakt, waar in verscheide der Monnikken gezien worden, die in Engeland onder Hendrik den VIIIste de Marteldood ondergingen. In de Thuilleries heeft hy het klein vertrek gelyk de grond, voor den Koning geschikt, en 't geen op den Tuin van dat Paleis uitziet, geschildert, en twee Zoonen nagelaaten, waar van een 's Konings Architect en de andere Schilder en Lid der Academie geweest is. Hy was Rector van dat doorlugte Genootschap, wanneer hy aan de waterzugt stierf in het Jaar 1668, en is in de Kerk der Feuillante Monnikken begraven.

Simon François, wierd te Tours in het Jaar 1606 gebooren. Hy ging nog zeer jong zynde na Romen en verkreeg 's Konings pensioen, 't geen hem bezorgd wierd door de Graaf van Bethunes, die hem meede nam. By zyn wederkomst hield hy zig te Boulogne op, alwaar hy met Guido Rheni vriendschap maakte, die hem met zyn Pourtret vereerde, en deeze byzondere manier zeer na zyn smaak zynde, leide hy zig kragtig toe, om dezelve te volgen en bleef in Italien tot in het Jaar 1638. Hy kwam weder te Parys ten tyden de Koningin van een Dauphin beviel, had het geluk deszelfs eerste Pourtret te maalen, het welk volmaakt gekeurt wierd; dog verliet, door eenige reedenen bewoogen, het Hof. Hy heeft een meenigte geestelyke Tafereelen geschildert, die veel overeenkomst met de manier van Guido schynen te hebben. Deeze verscheidene werken worden aan het Groot-Altar van de Kerk der Ongeneeslyke gezien, als meede in de instelling van her Oratorie, by de Minnebroeders en by de Nonnen van de Visitatie, in de straat van St. Antoine. Te Tours heeft hy ook verscheide plaatsen geschildert en gelyk hy veel bekwaamheid in zyn konst bezat, had hy geen minder deugd en gedult gedurende de agt Jaaren, dat hy met de steen gekweld was, en zyne kragten dagelyks afneemende, moest hy het opgeeven in het Jaar 1671. De steen die hem plaagde woeg een pond. Hy is verkooren geweest om Adjunct van den Professor in de Academie te zyn.

Jean Nocret, van Nancy, Leerling van Jean le Clerc, had een aangename en frisse manier van schilderen, en was in Italien aan Pourtretten bezig geweest, waar in hy het best slaagde. In het Paleis van den Hertog van Orleans te St. Cloud, ziet men veele zyner werken, en in

in de Thuilleries in de vertrekken der Koningin heeft hy die Princes op verscheide plaatfen onder de gedaante van Minerva geschildert. Hy is Rector van de Academie gestorven in het Jaar 1672.

Nicolaas Loir, van Parys; verslaafde zig niet aan de Meerkunde en de Perspectief; dog verwaarloosde dezelve ook niet geheel; alles was in zyne Tafereelen berekeneert en deftig, en in zyne Landschappen waaren de Ordonnantie, vertierfelen en smaak, alles uitnemend en weergaloos. Hy was een Discipel van Bourdon geweest; dog volgde zyn manier niet geheel, zomtyds die van andere met de zyne vermengende. De nieuwsgierigheid, om de Hoofdstad der Christen waereld te zien, alwaar zig te dier tyd zo veele groote Mannen bevonden, praamde hem, die reis te onderneemen, 't geen voor hem niet vrugteloos was, en hy kwam van daar in het Jaar 1649 te rug.

Zyn Vader, toenmaals een der gaauwste en aanzienlykste Zilverfmeeden van Parys, begon hem in de stad voor te draagen, en bekend geworden zynde voor 't geen hy was, bezorgde hy hem verscheide aanmerkelyke werken in de Kerken, waar aan hy met succes arbeide. Hy heeft veele Cabinetten der liefnebbers met verscheide zynen stukken vertierd, onder andere voor den Heer le Noir een Tafereel, 't geen volmaakt fraai is, verbeeldende Cleobis en Bito, een wagen voorttrekkende, waar op haare Moeder naar Juno's Tempel ryd; vervolgens beschilderde hy een Gallery in het Hotel van Seneclerre en die van een Kasteel aan den Heer du Pleffis de Gueneaud behorende. Hy heeft veel voor den Koning gewerkt en in het Paleis der Thuilleries het verwulft der Zaal van de Lyfwagten beschilderd. Ter zelve plaats vier Tafereelen in 't graauw boven de Kroonlyst; te weten: een trekkend Leger, een Veldslag, een Overwinning en een Offerhande. Tusschen beide de reliefs ziet men een stuk Architectuurwerk, en op een Marmere voet Zeegeteekenen geschildert en met goud gehoogd, daar by Festons van Eiken- en Lauwerbladen, welke uit een greins komen en zig aan twee lyften voegen. Op de uiterstens van dat stuk zitten twee Beelden met goud gehoogt, gelyk ook het overige is; voorts heeft hy het Plafond der Zykamer geschilderd. Hy had een wondere begaaftheid om de vrouwelyke Kunne en Kinderen wel

..II. Deel.

Q

te

te treffen, en is in het Jaar 1679 gestorven, oud zynde 59 Jaaren en Professor der Academie

Claude Vignon, geboortig van Tours, heeft onder de Schilders van zyn tyd door zyne byzondere en kennelyke manier zeer uitgemunt; het getal zyner werken is niet minder groot dan zyn roem geweest. Nadien hy veel kennis had van de verschillende manieren der braafste Meesters en derzelver waarde volgens de gemeene prys, ontbraaken hem geen liefhebbers, die met hem kwaamen raadpleegen, om zig na zyne gevoelens te schikken. Hy heeft twee Zoonen gehad, *Nicolaas en Philippus*, welke beide ook Schilderden, als meede haare Zutter, genaamt *Charlotte*, die zeer wel Bloemen maalde. Hy stierf in het Jaar 1670, hebbende een zeer hoogen ouderdom bereikt en zynde toenmaals Professor der Academie; ook heeft hy veele stukken geinventeerd en gesneeden

Louis le Bicheur, van Parys, heeft op zyn beurt Professor geweest. Zyn kragt bestond in de Perspectief, waar in hy lessen gaf, welke de eeuwen verdueren zullen. Hy stierf in het Jaar 1666.

Michel Dorigny, een der Discipelen van den Heer Vouët, is te St. Quentin gebooren, had veel van de manier van zyn Meester, wiens oudste Dogter hy getrouwd had, is een goed Graveur geweest, en in het Jaar 1665 overleeden, oud zynde 49 Jaaren.

Claude Audran, Zoon van Claude, is te Lions gebooren. Vermits hy uit aangeboore geneigdheid de Teeken- en Schilderkonst beminde, wierd hy allereerst in de handen van een der braafste Mannen van de Stad, *Perrier* genaamd, gestelt. Na eenige lessen naauwkeurig waargenomen te hebben en oirbaar vindende te veranderen, om niets tot verkryging van kennis te spaaren, ging hy onder zekere *Wurix* leeren, by wien hy groote voortgang maakte, zodanig, dat hy door zyne gestaadige oefeningen een ongemeene smaak in de Teekening en een ligte behandeling van het Pinceel bekomen hebbende, besloot een reis na Parys te doen in het Jaar 1658, en alwaar hy stof vond, om zyn vernuft te oefenen, te meer dewyl de Konsten toen elk in haar byzondere soort bloeide, onder de regering van een Vorst, welke dezelve met zo veel luister onderschraagde. Hy maakte ten eersten, onder het bestier van den Heer Brard, op het

Kas-

Kasteel van Versailles in het Vertrek der Koninginne, groote Beelden alle met goud gehoogd. Den Heer le Brun, in aanmerking zyner bekwaamheid, vond geleegenheid hem aan de Schetsen der Tafereelen, verbeeldende den overtocht van den Granicus en den slag van Arbelles te gebruiken.

Het is dienstig alhier een aanmerking te maaken, nopens de ongemeene wyze, waar op den Heer le Brun bedagt geweest is, aan die Tafereelen alle de vereischte fraaiheid en bevalligheid te geeven, latende de Beelden naakt schilderen, om dus de volkomen gelykvormigheid hunner Partyen te doen zien, waar na hy de kleedingen op die lichaamen liet leggen, waar door 't werk als natuurlyk vertoonde.

Den Heer le Brun zeer voldaan over de werken van zyn jonge Schilder, liet hem verscheide stukken over, om zelfs af te maaken, waar aan die braave Schilder de laatste streeken gaf; dog volgende de eigenschap van zyn Origineel zo wel na, dat het geen hy voltooide, scheen als door den Heer le Brun zelfs geschildert te zyn. Onder het zelve bestier heeft hy in de Capelle van het Kasteel van Sceaux in Fresco geschilderd. Hy maakte eenige werken aan de Gallery van de Thuilleries en aan de trap te Versailles, waar na hy in staat geoordeelt wierd, om uit eige vernuft twee groote Tafereelen vyf en twintig voeten lang te schilderen; het een verbeeld de volkplantingen door Cæsar na Carthago gezonden, en het ander de jagt van een wild Zwyn, door Cyrus in zyne jonge Jaaren aangetast, onaangezien het verbod van zyn Gouverneur. Hy heeft te Versailles verscheide Basrelieven Metaal couleur gemaakt, met de vergoding of planeet van Mars, en verscheide andere Zeegeteekenen in de Zaal der Lyfwagten.

De Prins Willem van Furstemberg, namaals Kardinaal, bestelde hem vyf groote Tafereelen, om Allegories wyze behandelt te worden: deeze moesten dienen tot de prachtige Zaal van zyn Kasteel te Saverne. Daarna schilderde hy het Mei-stuk, 't geen de onthoofding van St. Joannes verbeeld, welkers Discipelen schynen bezig te zyn met zyn lichaam te vervoeren; dog vindende, dat de ordonnantie van dat werk, betrekkelijk tot die van

eenige aloude Meesters, verdagt gehouden zoude konnen worden, by zodanige welke, nergens op bedagt zyn, dan om op de beste dingen te vitten, besloot hy, het geheel te veranderen, om niets te laten van het geen al te veel na Copy gelyken zou; dit noopte hem een nieuwe teekening op het doek te maaken, na alvorens alle de eerste Beelden uitgewist te hebben, en geen tyds genoeg vindende, om dat werk na vereisch te voltooyn (alzo hy maar twee maanden overig had) besteede hy die korten tyd, om het gemelde onderwerp te verbeelden; dog 'rgeen zo veel niet gepreezen wierd als het eerste wel verdiende, zelfs na het gevoelen zynor vrienden. De twee Tafereelen, welke in de Capellen der ingang van de groote Kerk der Carthuizers gezien worden, zyn van zyn maakzel: het een verbeeld St. Dionisius en het ander St. Ludovicus de begraaffenis der Martelaars van het geloof bevorderende. In dezelve Kerk ziet men nog het Mirakel van de Garstebrooden, 't zelve is het eerste groot Tafereel dat in het Choor gesteld is. Eenigen tyd 'er na wierd hy ziek en in de tuschenpoozen der pynen, die hy gevoelde, bemerkte men genoegzaam uit de gesteltenis van zyn geest, dat hy steeds de Godvrugtigheid betragtede, zoekende alleen maar geleegenheeden, om zyn standvastigheid te oeffenen. Hy was zeer mildadig jegens den Armen, straf op zyn eige zelfs, aan alle wel-doende, leefde zeer heilig en stierf ook alzoo in het Jaar 1683, zynde te dier tyd Professor van de Koninglyke Academie.

Louis Moillon, werkte in de Historien tot Tapyten, en is Adjunct van den Professor gestorven.

Charles le Fevre, van Fontainebleau, werkte in Pourtretten, wierd tot Adjunct van den Professor benoemd en stierf in het Jaar 1673.

Jacques le Fevre, zyn Broeder, was een der *Anciens* in het Gild der Meesters, heeft zeer wel in Historien en Pourtretten geschilderd en is in de maand September van het Jaar 1698 gestorven.

Jean Varin, geboortig van Luik, Bewindhebber der Gebouwen en Graveur Generaal der Munten van Vrankryk, is een der zeldzaamste en geagteste Mannen van zyn tyd geweest. Zelfs heeft hy eenige Pourtretten vry wel geschildert. Het was ten tyde de Ridder Bernini in Vrankryk kwam, dat hy 's Konings Borstbeeld en naderhand zyn

zyn Standbeeld maakte, welke beide in de vertrekken te Versailles zyn. Hy was Raad Honnoraire in de Academie, uitneemend bekwaam om de stempels tot de Medailljes en Munten te graveeren en is in het Jaar 1672 gestorven.

Ook hebben wy *Charles Jean François Cheron* gehad, welke Medailleur was, en ook diergelyke stempels gemaakt heeft, welke zeer fraai waaren. Hy was Academiſt, gelyk ook *Henry Cheron*, die te Lions in het Jaar 1677 gestorven is.

Etienne Mignon, geboortig van Etampes, heeft in de Meet- en Gezigtkunde uitgeblonken, waar in hy Professor geweest is. Hy maakte Brand-Spiegels en was de uitvinder van een zeeker mengzel van zwart, tot de Drukery dienende, waar van hy aan den Heer Petit een denkbeeld gaf, die 'er de proef van nam en hier door middel aan de hand kreeg, om een groot Fortuin te maaken, en uit dien hoofde bewees hem die vermaarde Drukker zyn erkentenis door een evenreedige belooning.

Nicolaas Baudesson, van Troyes en *Jacques Bailly* van Bourges, beide uitsteekende Schilders in Bloemen, werkten ook in Miniatuur. Zy waaren beide Leeden van de Academie en stierven ontrent dezelve tyd te Parys in het Jaar 1682.

Pierre Antoine le Moine, van Parys, een Bloem-Schilder, stierf aldaar.

Mattheus van Plettenberg, bygenaamd *Plattenberg*, van Antwerpen, schilderde Zeën en Landschappen zeer wel en stierf in het Jaar 1666.

Michel Lans, van Rouaan, schilderde zeer wel Bloemen en Dieren

Pierre Papeller, geboortig van Troyes, wierd om zyn Minjatuur schilderen tot Lid van de Academie aangenomen.

Nicolaas du Montier, van Parys, schilderde byzonder in Pourretten.

Noël Quillerier, van Parys, heeft ook in een Cabinet van het Paleis van de Thuilleries geschildert en is in de Maand Mei van het Jaar 1669 gestorven.

Antoine Bartbolemi, van Fontainebleau schilderde Pourretten, en stierf in het zelve Jaar.

Jacques Gervaise, van Orleans, heeft in de Thuilleries geschildert en is Academiſt gestorven.

Jean Blanchard, van Parys, werkte in Historien met vry veel succes.

Antoine Matthias, een Engelschman van geboorte, schilderde de Pourtretten zeer wel. Hy heeft veel in de Gobelyns voor 's Konings werken gearbeid, en is in 't Jaar 1674 gestorven.

Parmentier, van Parys, schilderde de Bloemen zeer wel.

Louis Gessé, meede van Parys, stierf in het Jaar 1674. Hy teekende voor de Ballets van zyne Majesteit.

François Marie Boursonne, van Genua, was uitmuntend in Landschappen en Zee- verbeeldingen.

Georges Charmeton, van Lions, was een leerling van den Heer Stella. Hy schilderde de Historien zeer wel; dog inzonderheid de cieraaden tot Plafonds, was in de Architectuur en Perspectief zeer bedreeven en stierf in het Jaar 1676.

Equeman, van Parys, is Academiſt in het Jaar 1677 gestorven. Hy schilderde zeer wel in Miniatuur en had een fraaye ordonnantie in Historie stukken, welke thans op veele plaatsen te zien zyn, hy heeft veel voor de Koning gewerkt, naamentlyk aan de Cabinetten, welke hy met byzondere fraaiheeden konde verciere.

Nicassius, was een Vlaaming en munte uit in het verbeelden der Dieren, welkers fraaiste behandeling, hy by Snyders geleerd had, en stierf in het Jaar 1678.

Louis en Matthéus le Nain, gebroeders, waaren van Laon; schilderde Landschappen en Historien, dog haare gewoone onderwerpen waaren kroegen, waar in zy volmaakt wel slaagden.

Jacobus van Loo, een Hollandsch Schilder, maalden de Pourtretten zeer wel.

Ik agte het dienſtig alhier de Beeldhouwkunde te laaten volgen, als een der geagſte konſten onder de Geleerde en Konſtkenners. Ten dien einde zal ik, om de onderſcheidene vernuften der Konſtenaaren in die Weetenſchap kenbaar te maaken, beginnen met

Simon Guillain, geboortig van Parys. Die beroemde Beeldhouwer was in zyn tyd Reſtor der Academie. De Baſreliefs en de Metaale Beelden ter gedagtenis van Lo-

de.

dewyk den XIIIde opgeregt in de hoek van Pont au Change te Parys, van Anna van Oostenryk en van Lodewyk den XIVde in zyne jonger Jaaren, zyn werken van zyn hand. Ook heeft hy het Beekenis van dien Vorst aan den ingang van de Poort des Juges Consuls, in marmer gehouwen; de Beelden staande in de Nissen van het Portaal van de Sorbonne, en de twee Beelden van het groot Altaar der Minnebroeders op het Koninglyk Plyn zyn als zo veele gedenkteekenen ten roem van dien grooten Man.

De twee Heeren *Anguier*, waaren Gebroeders, beide in het Graaffchap Eu geboren.

François den oudsten, heeft het Praalgraf van den Heer Kardinaal de Berule, in de Kerk der Pères Oratooren, in de straat van St. Honoré gemaakt, als meede de Grafsteede van den Heer de Thou, welke in een der Capellen van de Kerk van St. André gezien word; de begraafplaats der Montmorenci's te Moulins; het Autaar van Val de Grace en de Krib; het groot marmer Crucifix van het groot Autaar in de Sorbonne en de Statuen na de Antiquen, dewelke te Saint Mandé waaren.

Michel heeft een marmer Beeld van Amphitrides, in het park van Versailles gehouwen: de Beelden van het portaal van Val de Grace; de Grafsteede van den Heer de Souvré in de Kerk van St. Jan van Latranen en de cierraaden van de nieuwe Poort van St. Denis, waar vanden Heer Blondel Architect was.

Die twee groote Beeldhouwers zyn op onderscheidene tyden gestorven; namentlyk, *François* den 8. Augustus des Jaars 1669 en *Michel* den 11 July des Jaars 1686, en beide in St. Rochus Kerk begraaven, alwaar men van haare werken ziet, onder andere een staande Christus, zyn Kruis vast houdende en een St. Rochus, welke stukken tot eeuwige gedenkteekenen hunner edelmoedigheid zullen verstreken. Aan de hun toegedragene agting is men verschuldigt het gevoelen, 't geen een hunner vrienden betuigt heeft in het volgende byschrift, dat op haar Graf gehouwen is.

*Dans sa Concavité, ce modeste Tombeau,
Tient-les os renfermés de l'un & l'autre frere,
Il leur étoit aisé, d'en avoir un plus beau,
Si de leurs propres mains ils l'eussent voulu faire;*

Q 4

Mais

*Mais il importe peu, de loger noblement,
Ce qu'après le trépas un corps laisse de reste,
Pourvu que de ce corps quitant le Logiment,
l'Ame trouve le sien dans le séjour Celeste.*

In de holligheid van dit zeedig Graf;
Leggen de beenderen deezer twee Gebroeders be-
slooten,
Het was voor hen gemakkelyk geweest een heerly-
ker Begraafplaats te hebben,
Indien zy die met hunne eigen handen hadden willen
maaken;
Dog wat legt 'er aan geleegeen, een pragtige Graf-
steede te genieten,
Zo de ziel uit het lichaam verhuizende,
Haar verblyf in de Eeuwige Heerlykheid vind,

Martyn des Jardins, te Breda gebooren, is een gedeel-
te van zyn fortuin en weetenschap verschuldigd aan de
agting, die hem de Hertog de la Feuillade toedroeg, in
de onderscheiden gelegenheden, waar in hy hem ge-
bruikte; door hem is dat heerlyk werkstuk op de plaats
der Overwinningen met zo veel lof gemaakt, waar in den
Koning in de deestigste en heerlykste gestalte, die ooit
door Menschen brein bedagt kan worden, verbeeld
is: op vier hoeken der Gedenkzuil, waar op die Vorst
staat, zyn vier gekleetende Slaaven, te kennen geeven-
de, de verscheidene Landschappen, die hy t'onder ge-
bragt heeft. Een Engel, verbeeldende de Faam, zet
hem een kroon op het hoofd, ten teeken zyner over-
winningen; dit werk is door verscheide Basrelieven ver-
zeld, waar op de heerlykste daaden van dien Vorst ver-
beeld staan, en die door vierderlei lantaarens verligt
worden, welke ten cieraad van dat heerlyk plein strek-
ken. Dit is myn bedunkens genoeg, om den lof van
dien grooten Man te beginnen, dewelke om zyne geluk-
kige gaaven door den Koning zeer geagt was. Een Dich-
ter van dien tyd heeft op dat werk de volgende vaersen
gemaakt.

Pro-

*Prodige de nos Ans, noble & savante main,
 Aux marbres, aux metaux qui scus donner la vie,
 Que ton sort est digne d'envie,
 Et qu'en toi l'Artifice humain,
 De la plus haute intelligence,
 Nous decouvre aujourd'hui la force & la puissance:
 Tout l'Univers,
 Admire chaque jour tes ouvrage divers;
 Mais celui qui paroit au champ de la Victoire,
 Ajoute a ton grand nom une nouvelle gloire!
 C'Est la que par des faits suprenans, inouis,
 Qui feront bonneur a l'Histoire,
 Louis vivra par toi, tu vivras par Louis.*

O Wonder onzes tyds, edele en konstige Hand,
 Die aan 't Marmer en Metaal, het leeven hebt weeten te geeven,
 Wat is uw Lot wenschelyk!
 Door uwe kunst word ons heeden,
 De kragt van het verheevenste verstand ontdekt.
 Het geheelal,
 Verwondert zig dagelyks over uwe verscheide werken;
 Dog 't geen zig op het veld der overwinning vertoon-
 toond,
 Zet uwe groote naam een nieuwe luister by,
 Daar zal door ongehoorde wonderdaaden,
 Dewelke de geschigtkunde tot eer zal verstrekken,
 Daar zal Lodewyk door U, en gy in Lodewyk steeds
 leeven.

Hy heeft een volmaakt fraaye H. Maagd in Marmer gehouwen, welk zittende verbeeld en op een der Altaaren der Kerk van de Sorbonne gestelt is. Ook heeft hy Lodewyk den XIVde in Marmer gehouwen, welk Beeld in het park van Versailles met een Figuur, verbeeldende den Avond, staat. Hy stierf in het Jaar 1694 en heeft een Zoon nagelaaten, die zeer bedreeven in de Schilderkonst, vrolyk van geest, van een doordringend vernuft en een der verstandigste in de Gebouwen was. Ik heb reeds in de afdeeling der Schilders gezegt, dat Jaques Sarazin in de Schilderkonst uitgemunt heeft, nu zal

zal ik 'er byvoegen*, dat hy een der **gaaufte Beeldhouwers** van zyn tyd was. Het Praalgraf van den **Prinfe van Condé**, dat van den **Kardinaal de Berulle**, het een in de Kerk der **Jefuiten** van het **Profefienhuis**, en het ander in een der **Capellen** van het groot **Kloofter der Carmeliter Nonnen**, en de drie **Crucifixen**, van welke reeds gemeld is, zyn van zyne werken, dewelke tot lof van hun maaker zullen leeven. Deze konftige Man ftierf in het Jaar 1666, en is in de Kerk van **St. Germain de l'Auxerois** begraven.

Philippus Buyster, van **Bruffel**, heeft verſcheide voorname werken gemaakt, onder andere het Praalgraf van den **Kardinaal de la Rochefoucault**, in een der **Capellen** van **St. Genoveva du Mont**. In het park van **Verſailles** zyn twee **Saters** van hem, die een **marmer** groep met elkander uitmaaken; een andere groep van een **Bacchant** op een **Rinkeltrom** ſpeclende, met een ander **Beeld**, het **Schimpdigt** verbeeldende; nog een **Flora** in haar hand een **Bloemkrans** houdende.

Louis Leraibert, van **Parys**, was een **godvrugtig** Man zonder ſchynheiligheid, te gelyk **deugdzaam** en **konfzig**. Hy heeft veel gearbeid en zyne werken verſtrekken ten **cieraad** van verſcheide **voornaame** plaatſen. Van hem ziet men onder andere te **Verſailles** in het park een groep van een **Bacchante** met een **Kind**, dat op **Caſtahjetten** ſpeeld; twee **Sphinxen** van **marmer**, welke ieder een **Kind** van **verguld metaal** draagen; een **dansſende Sater**, zynde van **ſteen**; een ander die zyn **kin** **vaſt** houd; een ander **dansſende Vrouwe** beeld van **ſteen**; een **metale** groep, zynde **dansſende Kinderen** en een van andere **Kinderen**, welke in een **kooker** uitloopen. Deze **Konſte**naar is in het Jaar 1670 geſtorven.

Gerard van Obſtal, van **Bruffel**, heeft 's **Konings** **Beeltenis**, 't geen op de poort van **St. Antoine** ſtaat, gemaakt: hy behandelde de ſtukken in **Basrelief** met een **ganſch wonderbaare** **kunſt**, werkte inſgelyks in **Yvoor** en had een **Zoon**, die zyn werk met gelyke **bekwaamheid** nabootſte; dog **weinig** **zorg** **droeg**, zyn **Vaders** **gedrag** na te volgen.

Gilles Guerin, van **Parys**, is oud **Profefſor** geweest; in de Kerk van **St. Laurens** te **Parys** ziet men een **groote** **Verryzenis** **Chriſti** van hem; ook heeft hy eenige werken te **Verſailles** gehouwen, onder andere de **Paarden** van de

de Zon , zynde een groote groep van marmer , welke voormaals in het Grot te Versailles gezien wierd; nog in het park van dat Kasteel een Beeld van dezelve stof, Africa verbeeldende. Hy is in het jaar 1678 gestorven.

Nicolaas le Gendre , geboortig van Etampes , had by een zeer gemeene Beeldhouwer geleerd , en des niet teegenstaande wierd hy een der bekwaamste in zyn betoep: men ziet van hem een groot getal werken in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet , onder andere de Beelden van het Portaal , en een Maagd meer dan levensgroote van Pleister; in de Capellen onder het zelve Altaar een dooden Cristus , die men zelden laat zien: in verscheide andere Kerken van Parys en omleggende plaatsen worden van zyne werken bewaard , waar in een wonderbaar verstand en konst gemerkt word. Hy was onvermoeid in zyn arbeid , die zo wel als zyne studiën en de wederwaardigheeden van het leeven hem uit de waereld rukte , zynde 52 jaar , in de maand October 1670. De Kerk van St. Nicolaas Chardonnet dient tot rustplaats aan hem , die zig in dezelve veel vermoeid heeft.

Thibaud Poissant , van de stad Eu , heeft veele Geestelyke stukken voortgebracht , onder andere het groot Altaar in de Kerk van St. Honoré , en is in het jaar 1668 overleeden.

Gaspard en Baltazar de Marfy , hebben te Versailles verscheide werken gemaakt , als Greinsen , Frontons (driekantige of ronde kappen boven Portaal en Nissen , enz.) kommen , een der Tritons en een der Paarden , die in een der Nissen van het Grot te Versailles gezien wierden , het geen tegenwoordig in het park te Versailles op een ander manier verbeeld is. Onder andere ziet men 'er de afbeelding der Overwinning , op Spanjen behaald , in een steene groep aan het yzer hek van den ingang van het Kasteel ; gelyk ook den Middag en een Bacchus , tweederlei marmere Beelden ; deeze zyn alle door *Gaspard* uitgevoerd. Wat *Baltazar* belangd , die heeft onder andere een marmere Beeltenis van Aurora gehouwen ; dog zy hebben beide aan de kom van Latona gewerkt , waar in deeze Godin met beide haare Kinderen in marmer verbeeld zyn , met verscheide andere Byvoegzels. *Baltazar* is in het jaar 1675 en *Gaspard* in 't jaar 1679 gestorven.

Ik heb dienstig geagt , alhier te doen opmerken , dat het geen men gemeenlyk het Grot van Versailles noemd ,

noemd, voorheen eigentlyk de verbeelding der Beelden van Apollo was, welke men regt van vooren in het midden van het Grot zag door een der grootste groepen marmere Beelden, die ooit by malkander gebragt zyn.

Deeze Groep bestaat in zeeven Beelden: Apollo is 'er op een edele manier, zittende verbeeld, aan zyne voeten zyn twee Nimphen, welke door haare gebaarden toonen, dat zy zig gereed maaken, om zyne voeten te wasschen: een andere Nimph, in een bevallige gestalte staande, houd in de eene hand een Bekken en in de andere een kleine Vaas om hoog, om hem welriekende oly op zyn handen te gieten. Deeze vier Beelden, die ik zo even uitgelegt heb, zyn als zo veele Meesterstukken van den Heer Girardon; wat de andere Nimphen belangd, dewelke agter Apollo staan, die zyn van den Heer Rinaudin en dienen tot byvoegfelen aan deeze konstige Groep van Beelden.

Zy zyn alle zo wel by elkander geschikt, dat men 'er niets meer by kan verlangen en zelfs zou men zonder te veel ophef kunnen zeggen, dat in de verbeelding van het geheel by elkander genomen, dit stuk werk de Antique Groep, die in de Vigna Medicis gezien word, overtreft; in deeze schynt Niobe in der daad de bystand van de een of de ander Godheid af te smeeken, ter afkeering van de kragtige vervolging van Diana en Apollo wegens haare Kinderen, welke aan haare voeten met verscheide wonden dood of te sterven leggen, zonder dat zy of haare Kinderen dezelve kunnen ontwyken; dog also Godheid, welke zy smeeken, en de Godheeden, welke haar vervolgen niet te voorschyn koomen, kan men zeggen, dat de meening van die Groep niet volkomen uitgebeeld is, gelyk in deeze: want hier is alles in, en alle dient 'er tot byvoegfel aan de Godheid van Apollo, die 'er eigentlyk de Held van is.

Laaten wy ons Vertoog over de Beeldhouwers hervatten.

Gerard Leonard Errard, een Beeldhouwer, geboortig van Luik, graveerde gemeenlyk onderwerpen tot Medailjes. Hy heeft onder den Heer Varin gewerkt en stierf in het Jaar 1675.

Louis

Louis Hutinot, van Parys, heeft onder andere te Versailles een marmer Beeld gehouwen, de Zomer verbeeldende, hy stierf in het Jaar 1679.

Le Comte, geboortig van Boulogne by Parys, heeft een meenigte werken op allerhande stoffen en tot verscheide plaatsen gehouwen. Hy gaf zo veel fraaiheid aan zyn Beelden als aan de cieraaden. Hy heeft eenige stukken in de Sorbonne gemaakt, welke zeer geagt worden, en te Versailles vind men 'er verscheide andere, die aanzienlyk zyn, namentlyk, twee steene Groepen aan de staldeuren ten cieraad dienende, waar van de eene de Ryder van den Renbaan verbeeld; twee andere groote steene Groepen, namentlyk Venus en Adonis, Zephyrus en Flora; ook is 'er in het park een marmer Beeld, zynde het Bedrog, en eene steene Therme, een Hercules verbeeldende. Hy heeft 's Konings Standbeeld in wit marmer gehouwen, ten voeten uit, op zyn Romeinsch gekleed; dit word gezien ten huize van den Heer du Bois, een van zyn Majesteits Officieren. Hoewel hy niet zeer bejaard was, vielen hem de vier of vyf laatste Jaaren van zyn leeven nogtans zeer verdrietig, en wanneer hy dagt zyne ongemakken te boven gekomen te zyn, verkreeg de dood de overhand op hem. Dit geschiede in den maand December van het Jaar 1695.

Matthias Lespagnandel, heeft een meenigte Roomsche Kerkcieraaden gemaakt, hoewel hy van haar Godsdienst niet was. Onder andere is de Retable(*) van het Altaar van de Premonstreiter Monnikken, in de straat van Hautefeuille door hem bewerkt; als ook die der Capelle van de groote Zaal te Parys. Te Versailles ziet men een marmer Beeld van een Koning der Daciërs en een ander een koud vogtig Man verbeeldende, en twee Thermes, zynde de Beeltenissen van Diogenes en Socrates, welke laatste Papieren in zyn hand houdt.

Etienne l'Hengré, heeft de naam gehad een groot liefhebber te zyn van zyn werk wel te doen vertoonen en niets te ontzien, om daar toe te geraaken. Door zyn groote kundigheid wierd hy tot verscheide werken in Paleisen en openbaare Gestichten gebruikt. Hy heeft veel in het Koninglyk huis te Choisi gewerkt, eenige Basre-

(*) Retable, is een Cieraad van Architectuur- of Beeldhouwwerk, waar in een Tafereel gezet word, en het geen als tot een Lyft dient. De Schilderyen van een groot Altaar of van de Capellen in de Kerken zyn gemeenlyk in een Retable omflooten.

lieven aan de Poort van St. Martyn zyn van heim. In het Park te Versailles is een marmer Beeld, de Lugt verbeeldende en een Cameleon in de hand houdende, aan haare voeten ziet men een Arend. Tot Kommen heeft hy kopere Basrelieven en Figuren gemaakt, onder andere een Rivier-God in Basrelief met Tritons en Nnyades of Waternymphen in een kom. Nog andere Tritons en Nnyaden ten ciëraad van twee Fonteynen naast de Piramide, en een groep van kleine Jongens en Meisjes zeer geestig geschikt. Hy stierf te Parys in de Meimaand des Jaars 1650.

Buret, l'Aveugle of de Blinde; deeze bynaam is hem aangekomen door het ongelukkigste toeval, 't geen een konstig Beeldhouwer treffen kan, en byzonder een, die gelyk hy, op zyn vyf en twintigste of dertigste Jaar, dat hy zyn gezigt verloor, stukken maakte, welke de smaak der beroemdste Beeldhouwers of Beeldgieters deed herleeven, en waar door men nog grooter verwagting van hem had. In de Academie word zorgvuldig een stuk van hem bewaart, zynde een marmer Basrelief, verbeeldende de Schilder- en Beeldhouwkunde, in de gedaante van twee Vrouwen, waar in zulk een overeenkomst is en die zo wel geschikt zyn, dat 'er geen de minste tegenstrydigheid in gevonden word, maar in tegendeel al het fraaisste, dat men wenschen kan, zig aan het gezigt vertoont; zo het een waarheid is, 't geen eenige berispers uitgestrooid hebben, dat zekere buitenspoorigheeden de oorzaak van zyn blindheid geweest zyn, heeft hy overvloedig tyd gehad, om zyn leetweezen daar over te toonen, en het schynt dat God 'er by tyds in voorzien had, nadien hy vier of vyf Jaaren te vooren zo veel by een had gegaard, dat hem verligting kon toebrengen in zyn ongeval, 't geen hem belette tot zyn roem te werken en te gelyk de Konstbeminnaaren beroofde van het geene, waar na zy 't meest verlangden. Hy had zulk een gemakelyke en vaste manier van het Model aangenomen, en een zo sterken indruk der Musculen, die 'er in moesten doorschynen, dat hy (onaangezien zyne blindheid) zekere Modellen, welke hem gebragt wierden, zeer wel corrigeerde, en men des aangaande zyne uitspraak als van een Orakel verwagte. Hy stierf in 't Jaar 1699, in het begin van de maand Maart.

Te regt verdienen de lofwaardige konstige Vrouwen,
al-

altier haar plaats en rang. Ik zal van dezelve met veel vermaak gewag maaken en beginnen met

Mejuffrouw *Catbarina du Chemin*; deeze heeft in het Bloemschilderen uitgemund, en was daar in zo bedreeven, dat de leevende Bloemen voor de haare moesten zwigten, door de konstige manier, met welke haar bekoorlyke hand dezelve toucheerde, invoegen 'er een ieder op de reuk na, in bedroogen was. Deeze Juffer zo behaagelyk, bleef niet lang zonder boven de algemeene vrouwelyke Kunne uit te blinken, nadien aan de Heeren van de Academie der Schilder- en Bouwkunde haare bekwaamheid bekend geworden zynde, deeze niet vertoefde haar met een Brevet van Lid der Academie te vereeren, 't geen zy, als een der grootste eerbewyzen, die de Jufferschap kon overkomen, aannam.

Zy wierd de Gemalin van den Heer *Girardon*, Cancellier en Rector der Academie; dog zy haar Vaders huis verlatende, liet 'er ook haar Pinceel, en maakte zig een hoofdzaak van de huisselyke zorg, en de opvoeding haarer Kinderen; zy is in de maand November des Jaars 1698 gestorven.

Mejuffrouw *Magdalena Herault*, was op haar sterfdag gemalin van den Heer Coypel, voormaals beurtelings Opperbestierder der Academie, zo te Romen als te Parys.

Zy heeft in Olyverw geschildert na de grootste Meesters, over welke wy ons onder de Moderne verwonderen, in zo verre zelfs, dat het te wenschen waare, dat zy alle, welke die groote mannen nabootsen, dezelve in haare werken zo bestipt en met zulk een groote smaak copieerden, als zy gedaen heeft; als wanneer men aan die Copyen geen minder geloof als aan de Origineelen zoude staan, en ter plaatse, alwaar de fraaiheeden der konst moeten heerschen, geen schreeuwende onkunde bespeuren. In tegendeel bemerkte men in haare werken, vermits de Fransche Dames gemeenlyk eenige nieuwe bevaligheid voegen aan het geen zy onderneemen, een byzondere blymoedigheid, welke met de bestiptheid en netheid, der heendaagse werken zeer wel overeenkooft. Zy stierf den 6. July 1692.

Mejuffrouw *Antoinette Herault*, was Weduwe van den Heer Château, Graveur van den Koning.

Het

Het is een algemeen gevoelen, dat deeze vernufte Juffrouw in het Miniatuur, alle die van de vrouwelyke Kunne voor haar tyd geweest zyn; ver overtroffen heeft. Zy werkte voor den Koning toen den Heer Colbert overleed, en moest ook voor zyn Majesteit de stukken, de Batailles van den Heer *le Brun* genaamd, waar van zy reeds de Familie van Darius gemaakt had, vervolgen, welk Familie-stuk door den Koning van andere stukken van zyn Cabinet, met agting onderscheiden en aan den Hertog van Orleans vereerd wierd. Dit gaf ook de gemelde vernufte Meesteresse veel aanleiding, om twee andere stukjes voor de bidplaats van de Dauphinetes schilderen, waar voor die Princes haar met een aanzienlyke vereering begiftigde; daarna schilderde zy de neederlaag van Porus, haar door den Heer Colbert bestelt; dog dat stuk zo zeldzaam in zyn soort, kon den Koning niet aangeboden worden, vermits de dood van dien Staatsdienaar, welke op zig genomen had, het aan zyn Majesteit te vertoonen. 't Zelve weergaloos stuk is na de dood van Mejuffrouw Chateau in handen van haaren Zoon gevallen, die ook in Miniatuur schilderde.

Zy werkte dikwylen voor Mademoiselle de Montpensier, welke haar met deszelfs agting vereerde en stierf in het Jaar 1695.

Mejuffrouwen *Claude* en *Françoise Bouffonnet Stella*, Zusters van den Heer Stella, schilderden en graveerden zeer wel. In de werken van Pousfyn heb ik aangehaalt, wat zy daar in gedaan hebben; de jongste van beiden heeft na Julio Romano gegraveerd, en is in het Jaar 1676 gestorven. Die doorlugte Juffers hebben ook veel na Jacques Stella, haar Vader, gewerkt, onder anderen een Boek van verscheide Ornamenten van Beeldhouwwerk, na het Anticq verzameld en getee kent, bestaande uit zes en zestig stuks met de Titel; nog een Boek tot vaasen, inhoudende vyftig stuks, de Titel daar onder begreepen; een Boek van Herders stukken, waar in zestien stukjes behalven de Titel; een Boek met Kinderspellen; een klein Boek met Pourtretten, maaten van koppen en verscheide Geestelyke stukken en de Historien en Basreliieven van Julio Romano: Claudine Stella is in het Jaar 1697 den eersten October gestorven.

Ook kan men onder het getal dier konstige Persoonen stellen, de Gemalin van den Heer Nattier, Lid van de Aca-

Academie. Deeze heeft zo fraaye werken in Miniatuur gemaakt, dat 'er reeden is te twyffelen, of 'er in dat soort beter gemaakt kon werden. Het Gemeen heeft een geruimen tyd van haare fraaye werken beroofd geweest, door een soort van beroerte, welke haar het gebruik haarer leeden beneemt, en ons de hoop van iets meer van haare werken te zien.

Andere Schilders en Beeldhouwers, welke geen Leeden van de Academie waaren; dog egter een grooten naam verkreegen hebben.

Charles Alphonse du Fresnoy, van Parys, wierd in het Jaar 1611 gebooren; zyn Vader was een Apotheeker en wilde een Doctor in de Medicynen van hem maaken; dog Hy wilde verder gaan en Discipel van den Heer Vouët worden: geleerd hebbende wat Schilderen is, trok hy na Romen, om zig sterker te maaken, kwam 'er in het Jaar 1634, was 'er Discipel van den Heer Vouët en lang bezig, om alle de onderscheidene manieren te onderzoeken; dog eindelyk leide hy zig toe op de werken van Titiaan en de Carraccio's. Hy verstond de grondreegelen van zyn konst zeer wel, waar over hy in Latynsche vaersfen geschreeven heeft. Hy was medgezel en een groot vriend van den Heer Mignard, en hebben te zamen gereist; deezzen is de laatste gestorven.

Hy kwam weder te Parys, alwaar hy na verscheide werken door een beroerte overvallen wierd, waar van hy door kragt van hulpmiddelen genas; dog behielt een soort van lammigheid, die hem eenige Jaaren tot last geweest zynde, ten eenemaal deed beswyken en overleed op een Hofsteede buiten Parys in het Jaar 1665, oud zynde 54 Jaaren. Het Latynsch gedigt door hem op de Schilderkonst gemaakt, wierd eerst na zyn dood gedrukt, met de Fransche overzetting daar van, door den Heer de Piles gemaakt.

Le Fevre, bygenaamt van Venetien, wierd wegens het Pourtretteeren in de Academie aangenomen; maar ook insgelyks in dezelve als Historie-schilder begceerende ontfangen, dog in die hoedanigheid niet konnende toegelaten worden, verliet hy de Academie en stak na Engeland over in het Jaar 1676. Ten tyde als hy zig gereed maakte, om weder na Vrankryk te keeren, wierd hy door de dood in zyn voorneemen gestuit.

II. Deel.

R

Frans.

Francard, was bedreeven in de Tooneel-cieraaden en Ornamenten.

La Fleur, een Lottharinger, schilderde Bloemen in Miniatuur; ook borduurde hy.

Patel, schilderde de Landschappen wonder wel. Zyn manier was uitvoerig, wat droog, dog zeer fraai. Hy heeft groote stukken in Olyverw gemaakt, welke hy zeer wel behandelde. Zyn Zoon heeft die twee soorten van Schilderwerken zeer fraai uitgevoerd.

Cottelle, van Meaux, was in de Ornamenten zeer bedreeven, heeft veel in Thuilleries gewerkt en stierf in het Jaar 1676.

Damoiselet, van Parys, heeft eenige Historiestukken geschildert, dewelke niet onbilijk zyn.

Collaudon, de *Cannes* en *Blein*, hebben langen tyd inzonderheid in Landschappen gewerkt: deeze laatste schilderde de Pourtretten vry wel, voornaamentlyk die der vrouwelyke Kunne, waar in hy te beeter slaagde, om dat hy gestadig zyn oudste Dogter beschouwde, welke een der bekoorlykste weezens had, die de Natuur ooit voortgebragt heeft.

Luffe, een Vlaming, schilderde Gediertens en Bloemen.

Armand Swaneveld, Landschappen.

Rotard, Beestejagten, Gediertens en Bloemen.

Le Comte, van Aix, in Provence, verbeeldde Veldslagen, Tapyten en Huiscieraaden.

Jean Michel Picard, Bloemen en Landschappen.

Petit en *Bordier*, van Geneve, geëmailleerde Pourtretten.

Henri Toutin, van Château d'Un, schilderde in Emmaus.

Nicolaas Robert, van Langres, Bloemen in Miniatuur.

Coulon, van Parys, Pourtretten in Miniatuur.

Blancheri, van Avignon, heeft in Miniatuur uitgemaakt.

Laaten wy nu van de Heeren *le Brun* en *Mignard* spreken, de groote zuilen van haar konst, welkers voornaamste cieraad zy ten hunne tyde geweest zyn.

Charles le Brun, wierd te Parys in het Jaar 1619 geboren. Zyn Vader was een Beeldhouwer, die alle bedenkelijke zorg aanwende, om dat jong Plantsoen, 't geen in vervolg van tyden een gelukkige vrugtbaarheid beloofde, aan te kweeken, want de Natuur en Bevalligheid hadden beide hun werk gemaakt, om hem door zyne onderscheidene denkbeelden en kenteekenen, de verwon-

dering van het geheelal te doen worden. Met waarheid zal ik dan zeggen, dat dien Schilder door zyne begaaftheeden, de groote naam, welke hy verkreegen heeft, te regt verdiende.

Zyn geluk is hy verschuldigt aan het goed gevoelen, 't geen de Cancelier Seguier van hem opvattede: die Heer grondig onderregt zynde van de gelukkige Talenten die *le Brun* bezat; door het byzonder verhaal van eenen *le Bé*, welke te dier tyd de Kinderen van dien Minister in de Schryfkonst onderwees, en hem eenige Teekeningen liet zien, waar uit ligtelyk te oordeelen was, dat geen geringer steunfel dan die van deezen Cancelier vereist wierd, om een groote roem te verkrygen en zyn fortuin te bevorderen.

In deeze omstandigheid vond hy dienstig hem in zyn Paleis te doen komen, alwaar hy hem huisvesting en de tafel vergunde, en zocht in 't vervolg alle geleegenheeden, om hem nieuwe weldaaden te bewyzen, en te bereiden tot de hooge top van eer, waar toe de Koning hem uit een byzondere agting door de Eertitel van zyn eerste Schilder verhefte, en te gelyk met de middelen, om die aanzienlyke waardigheid te bekleeden.

De overheerlyke werken van dien beroemden Schilder zyn te regt haare opmerkingen waardig, en het is billyk, een omstandig verhaal van zyn leeven te geeven, om de nieuwsgierigheid der Konstbeminnaars te voldoen en zyn welverdiende lof uit te galmen.

Ik zal dan beginnen met te zeggen, dat de Cancelier Seguier hem aan den Heer Vouët overgaf, en hy op zyn twaalfde of vyftiende jaar het Pourtret van zyn Grootvader schilderde, waar over men verfteld stond, zynde het hoofd van een oud Man, waar in de goede smaak te zien is, die hy reeds tot het verbeelden zyner onderwerpen bezat.

Ter zelve tyd schilderde hy voor een schoorsteen van het Koninglyk Paleis een Hercules, die de Paarden van Diomedes dood slaat. Na eenige Jaaren by den Heer Vouët gewoond te hebben, schilderde hy een byzonder stuk, 't geen hy den Cancelier liet zien en in der daad zo zeer als het werk van de grooſte Meesters gepreezen wierd. Naauwlyk was hy agtien Jaaren oud of schilderde den grooten Cyrus, welkers hoofd op bevel van de Koningin Tomyris in zyn eigen bloed gedompeld werd. Dit Tafel

reel word op de hovenzaal van het Professenhuis der Jesuiten gezien. Men kan zeggen dat het ten aanzien van die Jaaren een wonderstuk is; want ter naauwernoot zouden de Carraccio's en Raphaël, eenige Jaaren ouderzynde, het zo ver gebragt hebben. De Heer Pouslyn, om eenige byzondere reedenen in het Jaar 1639 weder na Rome gegaan zynde, nam de Heer Seguiet die gelegenheid waar, om 'er deeze Jongeling voor drie Jaaren na toe te zenden, met duizend livres Jaarwedde, om tot grooter volkomenheid in de konst te geraaken, welkers beginfelen hem zo gelukkig voorkwamen. Terwyl hy op zyn vertrek na Italiën stond, wilde het gilde der Meesters deezen Schilder aanzoeken, alvorens hy bekend wierd. Kenige Overluiden vervoegden zig by hem en verkreegen, hoewel 't gelt eerst na zyn wederkomst betaalt moest worden, ten teeken van zyn agting voor haar lieden, een groot Tafereel van tien of twaalf voeten hoog en van een gevoegelyke breedte, verbeeldende St. Joannes, wordende in de ziedende oly geworpen, door bevel van den Dwingeland, welke hem tot die pyniging veroordeelt had. Dat werk wierd door de kenners zo ongemeen fraai bevonden, dat zy openbaarlyk bekenden, over dat Meesterstuk verbaast te staan, en dat het een wonder was, dat die Jongeling, welke de noodige ondervinding nog niet verkreegen had, het zo ver konde brengen, en het Gilde agtte het zig een eere, dat stuk zorgvuldig, als het waardste Pand zynet Eerstelingen te bewaaren.

Op zyn twintigste Jaar te Rome zynde, begon hy teegens de braafften te kampen. Zyn Mutius Scævola, de vergoeding van Eneas, en het Crucifix voord den Groot-Meester van Malta geschildert, zyn onwiderspreekelyke getuigen deezer waarheid

Eens op een tyd zyn Tafereel van Horatius Cocles in het openbaar ten toon gestelt hebbende, waaren 'er veel, welke den lof 'er van den heer Pouslyn toefschreeven; dog deeze verschoonde zig en zeide, 'er geen deel aan te hebben, en dat men al den roem aan den maaker moest overlaaten.

Na eenigen tyd te Rome gewoond te hebben en de liefde tot zyn Vaderland in hem een begeerte, om zig weder derwaards te begeeven, verwekkende, verzuimde hy Venetien te gaan bezigtigen, om des te eerder na Frank-

Vrankryk te keeren, en aldaar in zyn beroep alle gelægenheeden te zoeken, om tot de verheevendste kennis en der konst te geraaken, en dus de hoogagting, welke hy gedurende zo veele Jaaren verkreegen en stand gehouden had, te verdienen. Een weinig uitgerust hebbende, om nieuwe denkbeelden te vormen, ondernam hy het groot stuk van de kopere Slang, 't geen in de Eetzaal der Monniken van Picquepuces gezien word. Na dit werk wierd hy besprooken tot het Mei-stuk van het volgende Jaar: dit was de Marteldood van St. Andreas. De Heer le Sueur schilderde eenige Jaaren 'er na een, en de Heer le Brun begon een ander, welkers gantsche verdeeling de Marteldood van St. Stephanus was, en hoewel zyne groote bezigheeden hem niet toelieten gestaadig aan het zelve werk te arbeiden, kwam hy 'er nogtans met eere af en zelfs met de eerste streek.

De roem van deezen Schilder in het algemeen verspreid zynde, liet hem den Abt de la Riviere op het Koninglyk Plein dat vermaard Plafond schilderen, 't geen het krieken van den Dagenraad genaamd word. Daar na schilderde hy een ander in de Kapelle van het Kweekschool van St. Sulpice, verbeeldende dat Plafond de Heemlevaart van de H. Maagd, en tot het Autaar-stuk de nederdaaling van den Heiligen Geest. Ook schilderde hy in het Hotel de la Baziniere een Plafond, verbeeldende Pandora, en een ander in de groote Zaal, waar in hy de neegen Zang-Godinnen verbeelde, en voor den Heer President Lambert een Gallery, waar in hy de Historien van Hercules en deszelfs vergoding schilderde. In het groot Klooster der Carmeliten, heeft hy twee groote Tafereelen gemaald, verbeeldende het eene Christus in de Woestyne door de Engelen gediend werdende, en het ander tot onderwerp hebbende de Maaltyd door Christus ten huize van den Phariseeuw gehouden. Ook een Magdalena haar cieraaden scheurende en de ydelheid verzaakende. Dit Tafereel ziet men in de Capelle van St. Carolus in dezelve Kerk, en in een andere Capelle St. Genoveva met veele andere van verscheide zoorten, dewelke in de bidplaatsen van het binnenste gesteld zyn. Men ziet te Villeneuve le Roi in de Capelle van den Heer Pelletier, Staatsminister, zyn Tafereel van St. Louis, het welk Gerard Edeling, Romeinsch Ridder, in een groot stuk in de hoogte gegraveerd en aan den Koning opgedraa-

draagen heeft; het gemelde Beeltenis, met dat van Magdalena en de St. Carolus, zyn drie stukken van gelyke groote.

De Heer Fouquet, toenmaals Procureur-Generaal en Opperbestierder der Finantien, die een volmaakte kennis der fraaye konsten bezat, en dezelve kragtig beminde, onderregt geworden zynde van de verdienste en bekwaamheeden van deezen nieuwen Schilder, was begeerig met hem raad te pleegen, weegens verscheide werken, die hy op zyn Kasteel Vaux le Vicomte te maaken had; derhalven liet hy hem ontbieden en hem zyn meening te kennen gegeven hebbende, belastte hem ten eersten te vertrekken, om zyne beveelen ter uitvoer te brengen. Hy wierd volmaakt wel bejegend en na eenige dagen gerust en de gelegenheid opgenomen te hebben, om des te netter zyne maatregelen te beraamen, begon hy de Kaamer der Zang-Godinnen, die van het Geheim en verscheide andere, waarin hy al vertoonde 't geen de fraaiheid der konst en de leevendigheid zyns vernufts kon uitdenken; het Plafond der vier Getyden van het Jaar was een onderwerp, 't geen hy byzonder verkooren had, om met vermaak den vryen teugel te vieren; dog de toestand der zaaken en tydsomstandigheeden scheenen hem niet gunstig genoeg, om het te voltooijen. Men ziet 'er slegts eenige stukken van, door hem te dier plaatse geteeckent, en zelfs eenig graauw schilderwerk. De omkeeringen der zaaken van dien Staatsminister en zyn gevangenneeming was een onverwagt toeval voor deezen jongen Schilder, die behalven het loon zynwerken een jaarlyks inkomen van twaalf duizend livres van den gemelde Minister trok.

De Heer Valdor, te dier tyd de grootste Medailleur van zyn eeuw, die zynen boezemvriend was, bewerkte, dat hy by den Kardinaal de Mazaryn ingang verkreeg, aan wien hy eenige Teekeningen van hem liet zien, die zyn Eminentie zeer wel behaagde; deeze Minister kundig van alle wetenschappen, dog met een aangebooren vooroordeel ten voordeele der Romeinen ingenoomen zynde, konde niet gelooven, al wat men van den Heer le Brun zeide, en vertoonde hem de Veldslag van Constantinus, die voor deezen door Raphaël gemaakt was, en zeide gaarne te willen zien, op welke manier hy diergelyk een onderwerp behandelen en wat schikking hy 'er

'er aan geeven zoude. Deeze zeldzaame man, die nooit verleegen stond in de voorstellingen, welke hem gedaan wierden, vertoonde ten eersten aan den Kardinaal, op wat wyze hy 't zelve onderwerp door last van den Opperbewindhebber der Finantien behandeld had, om tot Modellen van Tapyten te dienen. De Kardinaal zig niet kunnende weerhouden 'er de waarheid van te zeggen en door dezelve overtuigd wordende, stelde hem aan den Koning voor; dit was de eerste trap, waar op die Schilder tot zyn Fortuin klom. De Koningin Moeder beval hem tot haar bidplaats het Crucifix met de Engelen te schilderen, welk stuk hy op een enkel denkbeeld, hem door die godvrugte Princes gegeven, ontwierp; ook schilderde hy in het oude Paleis van de Louvre de Gallery van Apollo, waar in men verscheide Tafereelen van zyn maakfel geschildert ziet (*). Hy was het die de Teekeningen tot de Eergboogen, ter gelegenheid van 's Konings huwelyk, geïnventeerd heeft, en onder andere is die van de Place Dauphine van zulk een onge-meene smaak, dat dezelve de algemeene goedkeuring verdiend heeft.

Zyn Majesteit gebood hem de Familie van Darius, door Alexander beschermt, te schilderen, en over de Teekening, die hy 'er van gemaakt had, vergenoegd zynde, begeerde de Koning te zien hoe ver de kracht des vernufts van dien Schilder kon reiken, en gebood hem het hoofd van Parysatis op staande voet te schilderen, 't geen hy met de eerste streek met succes te Fontainebleau volbragt.

Zulk een heerlyk werk, dat van alle kanten met verwondering beschouwd wierd, wekte de agting van veele vernuften op; onder andere gaf dit gelegenheid aan den

(*) De Beeldhouwwerken, ten cieraad van die Gallery, wierden verdeelt onder de Heeren Gaspard en Balthazar de Marfi, beneevens de Heeren Girardon en Renaudin. Dog de Koning begeerende, dat het gewin niet alleen de beweegende oorzaak van het werk deezer konstige Beeldhouwers zouden zyn, stelde 'er een ander by en beloofde een byzondere belooning aan die van hun vieren, wiens werken hem het meeste zouden behaagen, en het geluk willende, dat het den Heer Girardon was, had deeze de eer drie hondert pistoolen van zyn Majesteit te ontfangen. Dit is voor de waarheid bekend.

den Ridder Bernini, toenmaals te Versailles zynde, ont aan den Koning in het Italiaans te zeggen, dat dien Man een onuitputtelijke bron van uitvinding en weetenſchap moest bezitten, om tot die top van volmaaktheid geſteegen te zyn, en zonder eenige voorbereiding uit te voeren, 't geen alle andere niet zoude hebben kunnen doen, zonder zig alvorens lang bedagt te hebben.

Door dit gewigtig werk kwam hy tot andere, die wy nog heeden zien in de vier Tafereelen, ten onderwerp hebbende de Veldſlaagen van Alexander; het eene verbeeld zyn Zeegepraal, het ander de ſlag van Arbellen, of de Nederlaag van Porus, de Overtocht van den Granicus en de Zeegepraal van Alexander. Die Tafereelen worden heeden in de oude Louvre gezien, en pronken onder de andere ſtukken van 's Konings Kabinet, 't zy Schilder- of Beeldhouwwerk, die genoegzaam aan geheel Europa te kennen geeven, wat Vrankryk in de Perſoon dier groote Meesters in die konſten bezeeten heeft. Onze Schilder maalde ook de Zeegepraal van Alexander, om by de Veldſlag, die hy voorheen geſchildert had, te dienen, ook heeft hy den Koning, in 't groot te Paard zittende, verbeeld.

Men kan de Plafonds, welke hy in de groote Gallery te Versailles geſchildert heeft, niet genoeg pryzen, als meede die der vertrekken en de onderscheidene werken van de groote trap; zynde alle onderwerpen op een Allegoriſche wyze op de daaden van den Koning behandelt.

Dog laaten wy onder zulk een groote meenigte werken, onder andere eens naauwkeurig beſchouwen de Schilderyen, welke in de groote Zaal van Mars gevonden worden, verbeeldende Veldſlagen en Beleezingen van ſteeden. In de groote Gallery de Geſchiedenis van den Koning, zeedert de Pireneſche tot aan de Nimweegſe Vrede, en andere byzondere daaden van zyn Majesteit, welke hy op die groote trap verbeeld heeft, die ook een van de vermaardſte uitvindingen der Bouwkunde van den Heer Manſard is. Eindelyk het geen hy te Sceaux gemaakt heeft, is zo wel geſchikt en zo ongemeen, dat alle de vreemdelingen opentlyk bekennen, nooit iets gezien te hebben, dat vergeleeken kan worden by de werken, die hy op bevel van den Heer Colbert, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, ge-

geſchildert heeft, onder wiens opperbewind hy het beſtuer over alle de Manufactuuren der Gobelyns en wel voornaamentlyk over de Schilder- en Beeldhouwwerken in de Koninglyke huizen gevoerd heeft. In dien tyd was het, dat de Koning hem Brieven van Adeldom verleende, met een byzonder waapen vereerde en tot zyn eerſte Schilder en Opperbewindhebber en Reſtor van zyne Koninglyke Academie aanſtelde.

Deeze wonderbaare Man, die de Schilderkunde in den hoogſten graad vertoonde, nam zyn zonderling vermaak, om eenige werken te graveeren en eenige Modellen tot Beeldhouwwerk te maaken.

Zeedert het gelukkig oogenblik, dat hy begonnen heeft de hand aan 't werk te ſlaan, kan men met waarheid zeggen, dat de Beeldhouwkunde op de hoogſten top geweſt is, en die de Menſchelyke verbeelding voorbyſtreeft: dit blykt uit de voornaamſte werken van Verſailles, alwaar deeze ongevoelige ſtoffen zo gedwee als waſch geworden zyn, door de vlyd en kragt van alle deeze groote Mannen, die zig beroemd gemaakt hebben door werken, welke in de toekomstende eeuwen als Antiquen zullen aangemerkt worden.

Laaten wy den Heer le Brun in de Burgerlyke zamenleving beſchouwen. Hy had een byzondere gaaf, om zyne Vrienden wel te bejeegenen en met haar te verkeer. Zyne ommeegang met de geleerden gaf hem dikwerf geleegenheid tot vermaakelykheeden, waar in hy een Prinfelyke rang hield, zo weegens de tafel als vrolykheeden. Wat de ſtaatkundige waereld belangd, daar wiſt hy een onderscheid van te maaken door de hoogagtingen eerbied, welke met haaren ſtaat overeen kwam. Hy maakte zyn werk van zindelyk te zyn; dog de overtoeligheid was niet van zyn ſmaak. Hy was volmaakt welgehuisveſt en van huisraad voorzien. De Tafereelen en de zeldzaamheeden daar hy zelfs de oorſpronk van was, ontbraaken hem niet, hy verſtond de ſchikking en de verdeeling, als of die konſt hem aangebooren was; eindelyk hy had zulk een doordringend vernuft in alle Weetenschappen, dat 'er niets zyne kennis ontglipte. Zyn geartheid was niet minder gereegeld dan zyne levenswyze. Indien hy tot uitſpanning eenige uren had, daarentegen had hy 'er veele andere, waar in hy met een onvermoeiden iever op allerlei uitvinding bedagt was.

De hoedaanigheid van eersten Schilder van den Koning strekte hem tot eer, en waarlyk maakte hy 'er geen misbruik van, nog ook van de ongemeene belooningen, welke zyn Majesteit hem zo dikwerf heeft gelieven te vergunnen. Hy had zeer goede en vaste Tractementen; alle deeze voordeelen by elkander genomen, maakten een aanmerkelyke zomme uit, waar op zyn fortuin gegrond was. Zyn buitenhuis Montmorency, was een bekoorlyke eenzaamheid; daar ging hy dikwils rusten en kwam 'er nooit van te rug, zonder zyn geest vol nieuwe uitvindingen vervuld te hebben. Dit was een onwederspreekelyk bewys van zyn onvermoeiden arbeid, maakende van dat Lusthuis een opregt School der Weetenfchap.

De Romeinsche Schilders hebben gedacht hem een groote eer aan te doen, door hem tot Prins van hare Academie te verkiezen. Zy hebben hem in die waardigheid, welke gemeenlyk aan niemand dan aan Inboorlingen en zelfs Ingezetenen van Rome vergund word, twee Jaaren agtervolgd, ten blyk van de agting, welke zyn Persoon toegedragen wierd.

Kindelyk die groote Man tot een top van agting en fortuin, die zyne verwagting scheen te overtreffen, geklommen zynde, vond goed de naam zyns Moeders te vereeuwigen, door het vermaard Praalgraf, dat hy tot haar gedagtenis opregtede in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet, daar zy reeds bygezet was, en willende zyn Graffteede ter zelve plaats meede vestigen, liet hy die Kapelle met kostbaare stukken verciere, welke het gezigt niet minder dan het verstand behaagen. Het Autaar-stuk is St. Charles. Ik laat Uoordeelen, of het fraai moet zyn, en of hy zyn werk niet gemaakt zal hebben van den geen, wiens naam hy droeg, wel te verbeelden, en wiens vuurigheid in den gebede, hy met een zo goede uitslag verbeeld heeft.

De laatste Tafereelen, die hy voor den Koning geschildert heeft, zyn alle Godvrugtige stukken, welke op zulk eene zielroerende manier behandeld zyn, dat zy weezendlyk een indruk geeven van het geen zy verbeelden (*). Onder andere ziet men de opregting Christi aan het Kruis, de Kruisdraging, de intrede in Jerusaleem,

(*) Dit zyn Tafereelen van zeeven voet lang en vier en een half voet hoog.

hem, en de Geboorte Christi. Niet teegenstaande hy deeze werken zo loffelyk uitgevoerd had, wilde hy egter dat van het laatste Avondmaal ook onderneemen, in welkers schikking hy wonderbaarlyke denkbeelden uitgevonden had, zo ten aanzien der schikking, als ten opzichte der eigenschap van het werk, waar toe hy alle de naauwkeurige onderzoekingen, met al het fraaiste, dat zyn verbeelding hem kon ingeeven, te werk stelde; het geen hy gelukkiglyk ter uitvoer gebragt zoude hebben, indien de dood zyn voorneemen niet gestuit had door een ziekte, die hem overkwam, en waar aan hy den 12. February des Jaars 1690 stierf, zynde te dier tyd in de Gobelyns, alwaar hy presideerde en van waar hy volgens zyne begeerte in de Kerk van St. Nicolaas du Chardonnet, begraafplaats zynor voorzaaten, gebragt wierd. Een Poëet van zyn tyd heeft de volgende vaersen ter zynor eere gemaakt.

*Par un heureux & parfait assemblage,
De mille talens inouis,
Cet homme a su charmer le bon gout de Louis,
Donnant a l'Univers cette brillante image,
Qui tient par son éclat tous les sens éblouis,
Dans tout ce qu'il a fait tout parle, tout respire,
La joie y rit, la douleur y soupire,
On n'y voit rien de bas, ni de commun,
Et l'on peut bien dire a la gloire
De ces fameux Héros tant vanté dans l'Histoire,
Qu'il a su renformer tous les sçavens dans un.*

Dit beteekent,

Door een gelukkige en volmaakte verknogtheid,
Van duizend weergaloofse gaaven,
Heeft le Brun de goede smaak van Lodewyk weeten
te bekooren,
Aan de waereld dit luyfterryke Beeld mededeelende,
Door welkers glans het verstand als verblind word.
In al het geen hy gemaakt heeft spreekt, alles en
alles leeft 'er in,
De blydschap lagt, de droefheid zucht,
Daar word niets in gevonden, dat laag of gemeen
zy,

En

En tot roem kan men zeggen,
 Van deezen Held, in de Geschiedenis zo hoog gepreezen,
 Dat hy alle de Konstenaaren in een Persoon heeft
 weeten te vereenen.

Hy heeft twee byzondere verhandelingen gemaakt; het een over de Phisionomie of Kenteekenen der aangezigten, en het ander over de Kenteekenen der hartstogten; deeze heeft hy niet alleen door verscheide vertoogen uitgelegd, maar ook door verscheide Teekeningen, die hy zelfs in het groot gemaakt heeft; dog de dood belette hem, dezelve te voltooyen.

Hoewel zyne Tafereelen van de eefste smaak zyn, eger worden zyne Teekeningen byzonder gezogt, om dat zy den grondslag zyn van alle de werken, die hy gemaakt heeft. Door hem zyn verscheide Discipelen nagelaaten, welke al haar vermogen te werk gestelt hebben, om den roem van hunnen Meester na waarde staande te houden.

Den Koning de plaats van zulk een groot man willende vervullen, wierd door den Hertog van Orleans aangezegt; om wylen den Heer *Mignard*, welke tot dien tyd zyn Schilder geweest was, te verkiezen; decze was in het gild der Meesters dezelve zuil als de Heer *le Brun* in de Academie was geweest, en indien hy zig niet tot Academiist deed aanneemen, dan na de dood van dien grooten Schilder, om te gelyk het Opperhoofd van dat beroemd Genoodschap te worden, welke waardigheid hem uit hoofde van eerste Schilder van zyn Majesteit toekwam, geschiede dit alleen, om des te meer te toonen, dat hy staande zyn leeven niet als tweeden aangezien wilde werden, zynde in het gild der Meesters als het hoofd en den luister van hun Genoodschap aangemerkt, waar in hy den neegen en twintigste Maart zestien hondert drie en zestig aangenomen was.

Alzo ik nu te spreken heb van den geenen, welke door Lodewyk den XIVde waardig geoordeelt is, de plaats van den Heer *le Brun* te bekleeden, zal ik voor af zeggen, dat indien de versche gedagtenis van dien grooten Schilder, my voor eerst verplicht zyne werken stilzwygende voorby te gaan, en de gevoelens die men 'er van heeft niet waereldkundig te maaken, ik van ge-
 lyke

lyke aangaande Mignard doen zal (*), hoewel ik niet onbewust ben, dat zy beide hunne voorstanders gehad hebben, welke haare manier van schilderen roemden, gelyk 'er andere zyn, welke wel verre van zig over alle deszelfs deelen te verwonderen, in teegendeel daar in stof vinden, om dezelve te wraken: derhalven zal ik het oordeel over hun vernuft en de waardy van haare werken aan de tyd overlaaten, die dezelve wel zelfs zal afmaalen, en beurtelings na elkander doen leeven. Ik zal hier slegts een beknopt verhaal van eenige werken van den Heer *Mignard*, ter needer stellen, voor zo veel ik van dezelve door myn naspeuringen en de plaaten, die 'er van gesneden zyn, heb konnen ontdekken; deeze zyn onwiderspreekelyke blyken van zyne voortbrengingen, waar meede ik my nu moet behelpen, alzo eenige Persoonen, welke belang hadden my eenige Historische Dag- en Jaartallen op te geeven, my de gunst geweigert hebben, om door dezelve de begeerte, die ik had, hen aan de liefhebbers meede te deelen, te voldoen.

Pierre Mignard Deeze beroemde Schilder was oorspronkelyk van Troyes, alwaar hy in alle deugdelyke oeffeningen opgebragt wierd. Wanneer hy in Jaaren begon toe te neemen en tot de studie der Weetenschappen in staat geraakt was, wierd hy na Fontainebleau gezonden, en werkte aldaar na de heerlyke stukken, die 'er gevonden werden. Hy bleef 'er een Jaar met zyn Broeder en maakte zig byzonder sterk in de Teekening. Daar na kwam hy te Parys en begaf zig onder het onderwys van den Heer Vouët, toenmaals een der bekwaamste en beroemdste van Europa, by wien hy nog sterker in de Teekening wierd. Alzo hy geneegen was te reizen en zig daar door na de Antiquen te rigten, vond hy goed naar Romen te gaan, alwaar hy verscheide werken ondernam, die hem veel roem deden behaalen.

Gedurende een en twintig Jaaren verblyf zo te Romen als in andere Steeden van Italië tot aan zyn wederkomst in Vrankryk, schilderde hy een meenigte Pourtretten, on-

(*) Het blykt door Dag- en Jaarteekening, dat dit nu geen plaats meer heeft. Het waare te wenschen, dat 'er zulk eene omstandige en egte beschryving van de werken dier twee groote Meesters uitgegeeven wierd, als die, welke deeze Schryver van Pousyn gedaan heeft.

onder andere dat van den te dier tyd regeerenden Paus en van de Hertogin van Guise. Hy werkte insgelyks aan veele Geestelyke- en ook Historie- stukken , die door eenige Spanjaarden na de West- Indien gevoerd wierden , om tot Autaar- stukken in verscheide Kerken te dienen. Hy schilderde tot het Groot- Autaar van St. Carlo de Catinates het Beeltenis van dien Heilig , de Communie aan de zieken toereikende.

Dit heeft François Poilly geduurende zyn verblyf te Romen gegraveerd , met drierley Beeltenissen van de H. Maagd , door den Heer Mignard geschildert. Gerard Audran heeft de Coepel van Val de Grace in zes Blaaden gesneden en verscheide andere Onderwerpen , onder andere dat van de besmetelyke ziekte. Antoni Masson , Pieter van Schuppen , Jean Rouillet , Michel Lasne en verscheide andere hebben van zyn Pourtretten en Historie- stukken gegraveerd.

De begeerte , om Venetien te zien , deed hem die reis onderneemen , waar van hy zeer voldaan was. Aldaar maalde hy het Pourtret van den Doge en verscheide voornaame Persoonen dier Stad ; ook begon hy te dier plaats een groot Tafereel voor Cavaillon , een stad in Provence , hem door de Bisschop dier plaats bestelt. Het onderwerp van het zelve was het Mirakel van St. Veran , die een Draak vast bind , welke , na het geheele Land verwoest te hebben , naar de Fontein van Vaucluse vlugtede. Dat Tafereel volbragt hy te Avignon , alwaar hy zig vyftien Maanden by zyn Broeder ophield , die om zyne werken een der voornaamste in aanzien van de geheele Provintie was.

Ook begon hy te Romen het groot Tafereel tot het groot Autaar van de Kerk der Juffers van Ste. Maria d'Orleans , verbeeldende de Bezoeking van de H. Maagd , schilderde het voorts te Avignon en voltooide het te Parys. Op zyn weederkomst kwam hy door Lions en schilderde aldaar verscheide Pourtretten , onder anderen dat van den Aarts-Bisschop , waar van de Scheepenen een Copy verzogten , om in de vertrekken van het Stadhuys geplaatst te werden. Zo dra was hy niet te Parys gekomen of ondernam in het Tuyghuis een werk van belang

en

en verkreeg een algemeene agting. Een ieder wilde om het eerste hem te werk stellen, als blykt uit de Plafonds van het Hotel van Herval, die weergaloos kostbaar en fraai zyn; zyn schilderwerk in het Hotel van Epemon of Longueville, de Pourtretten van den Koning, de Koningin Moeder, den Kardinaal Mazaryn, den Hertog van Epemon, den Heer de Souvré, den Heer Tubeuf en verscheide andere, de Koepel van Val de Grace, een schilderwerk verbeeldende in Fresco, een Hemelsche heerlijkheid of Hemelpraal, zyn alle zichtbaare bewyzen van zyn groot vernuft.

In de Kerk van St. Eustachius ziet men in het Doophuis drie groote werken in Fresco, door hem geschildert, het een verbeeld de Besnydenis Christi, het ander zyn Doop, en het derde is een Plafond, verbeeldende een Hemelsche Heerlykheid, met de pragtigste toerusting, die door het verstand begrepen kan worden.

Dit soort van schilderwerk heeft een byzondere bevaligheid, welke door zommige boven de Olyverw gesteld word. De groote uitvoerigheid, die tot het Fresco behoort, vereischt een vernuft vol leevendigheid en vaardigheid, om de stoute en eigenzinnige fraaiheeden, die 'er in moeten komen, met een vaste hand aan te tasten.

Verder moet de Schilder een grondige kennis hebben van de uitwerksels, die de enkele en natuurlyke Verwen in zyn werk kan doen, als zyn de steenen en mineraalen: zig bedienen van de natuurlyke vermengde Kouleuren, welke deeze te baat kunnen komen, als Masticot, Schytgeel en andere, en tot volkomenheid van zyn werk moet hy uit het Lak en Emmaus den gloed trekken, die zy 'er aan kunnen geeven.

De Olyverw past een langzaam Schilder beter, wiens loom en traag vernuft, iets, gelyk als by den tast, doet, vermits hy verscheidemaalen en op verscheide tyden zyn werk kan stryken en overstryken. In het Fresco in tegendeel, is 'er maar één gelukkig oogenblik, 't welk de Schilder moet waarneemen, om 't gunt zyn vernuft hem ingeeft, vaardig ult te voeren; 'er is geen verhaal op, idere streek is gewis en idere fout blyft 'er in, daarom moet men de konst volmaakt bezitten, om stout en met groote streken aan te tasten al het geen de bewegingen en hartstogten op het kragtigste verbeeld. In Rome word dit soort van werk uitvoeriger dan op andere plaatsen

fen gezien. Het was genoeg, dat zig *Rapbaël*, *Michel Angelo*, *Julio Romano*, de *Carroccio's* en *Dominiquyn* daar op toegelegd hebben, om de verwondering der liefhebbers en kundige derwaards te trekken.

Mignard, door zyn groote naam de agting van den Hertog van Orleans-verkreegen hebbende, had het geluk, zyn Schilder te worden en in zyn Kapelle van St. Cloud een bedrukte Maagd Maria, welke eenen dooden Christus aanschouwd, te schilderen: het bovenste van het Tafereel, dat zig half rond vertoond, is met een verschyfself van Engelen vervult, dewelke alle door Kinderlyke gebaarden en werkingen, de smert zo natuurlyk verbeelden, dat men ze niet kan beschouwen, zonder daar over aangedaan te zyn. Dit Tafereel is door *Alexis Loir* gesneden, zynde een groot stuk, dat voormaals verkogt wierd by *J. Mariette*, in de pylaaren van *Hercules*. Ook heeft deeze schrander Schilder verscheide groote ver trekken, aan het Kasteel van St. Cloud behoorende, en onder andere in de Gallery die groote Historiestukken geschildert, welke hy zo overheerlyk behandelt heeft, dat zy met die van *Versailles* gelyk gestelt konnen werden.

Zyn gedrag was zo verschillende van dat der andere Menschen en hy maakte zo weinig werks van de verkankelyke eer, dat hy geen rang in de Academie wilde aanneemen, en wel voornaamentlyk staande het leeven van den Heer *le Brun*, om eenige kleine twistredenen voor te koomen, welke dikwils de rust en eendragt stooren, die men in een Genoodsehup verlangt. Dog na de dood van dien grooten Man kon hy niet afflaan, het ampt van Opperbestierder van de Academie aan te neemen, gelyk de hoedaanigheid van 's Konings Schilder hem zulks toeweest.

Zeederd dien tyd schilderde hy te *Versailles* in het Cabinet van den Dauphin een Plafond, de Koninklyke Familie verbeeldende, en vervolgens wierd hy door den Koning gelast een Kruisdraging te schilderen, waar over zyn Majesteit zeer vergenogd was; welk stuk naderhand door *Gerard Audran* gegraveerd wierd.

Eindelyk had hy zo veel liefhebberry tot zyn konst, dat hy kort, voor dat hy den geest gaf, nog van de Schilderkonst sprak, en vermits hy onvermoeid in het werk was, dagt hy zyne daagen niet beeter te konnen eindigen, dan met een nieuw denkbeeld uit te vinden,
op

op welkers onderwerp hy zig uittede, zo verre zyne kragten zulks toelieten; dog een heevige ziekte, gevoegt by de ongemakken van een hoogen ouderdom, rukte dien weérgaloozen Man uit deeze waereld, in de maand May des Jaars 1695 in den ouderdom van 82 Jaaren.

De dood van den Heer Mignard gaf stof tot veele presentien op de verkiezing, welke men dagt, dat zyn Majesteit op een ander zoude doen vallen; dog de Koning stremde alle die meedestreevingen door een aanzienelyke jaarwedde, die hy gebod dat verdeeld zoude werden onder die geene, welke met grond na die waardigheid zouden staan, en niet vergenoegd van hun zyn Koninglyke Edelmoedigheid te bewyzen, vermeerderde hy het getal ten behoeven van verscheide andere, welkers bekwaamheid hem met meer nadruk door den Heer Mansard vertoond was, waar na de Heer de la Fosse tot Op- perbestierder van de Koninglyke Academie der Schilder- en Beeldhouwkunde verkooren wierd.

Ik zal teegenwoordig niet spreken van die, welke nog in weezen zyn, hoewel zy zulks verdienen. Ik zal my slegts vergenoegen met te weten, dat hun vernuft bekwaam is, tot de verheevenste zaaken, en ik wensch haar een goed gevolg in de onderscheidene werken, welke zy onderneemen zullen, op dat hunnen roem zo wel als die van haare voorgangers vereeuwigt mag worden.

N A A M L Y S T

Van eenige Buitenlandsche Schilders, welke door bunne werken veel lof behaald hebben.

P*ietro della Francisca*, van Florence, werkte onder het Paußchap van Nicolaas den Vde in de Zaaen van het Vaticaan, en alzo in het vervolg het besluit genoomen wierd, aldaar nieuwe cieraaden te maaken, oordeelde men noodig, die te vergróoten; dit gaf oorzaak tot de weg- neemng van twee Tafereelen van dien Schilder, dewelke met verwondering aangezien wierden, en Raphaël wierd aangesteld, om in haar plaats het mirakel van het H. Sacrament te Orvieto te schilderen. De eerstgenoemde had reeds het Praalgraf van Gregorius den IXde in de

II. Deel.

S

groo-

groote Kerk van Arezzo afgemaalt, het welke men uit verwondering ging bezigtigen; dog gemeenlyk schilderde hy Nagtgezigten en Gevechten. Hy heeft tot Discipelen gehad *Lucas Signovelli* en *Lorentino Dangelo Aretino*, dewelke hem opvolgde.

Gentili da Fabriano, heeft te St. Jan van Lateraanen op bevel van den Paus Martinus den Vde gearbeid; hy heeft de konst met eer en lof geoeffent en aan Jacobo Belini eenige lessen gegeven, waar meede deeze in het vervolg voordeel gedaan heeft. Eindelyk na een langduurige ziekte die in een lammigheid veranderde, stierf hy 80 Jaaren oud zynde.

Lorenzo Costa, een Ferrarees, Discipel van Francisco Francia, heeft een Kamer in het Paleis van St. Sebastiano voor Francisco Gonzaga, Marquis van Mantua, geschildert; als meede te Boulogne en te Ferrare in de Kerk van St. Dominicus een Beeltenis van St. Sebastiaan in deszelfs Capelle, en alle het schilderwerk van beide zyden. Hy was voorheen Discipel van Pietro Perugyn, van wien men te Napels een Maria Hemelvaart ziet, zynde het Altaarstuk van de groote Kerk, en te Boulogne in de oude Kerk van St. Vital een Tafereel van de Geboorte Christi, met St. Rochus en St. Sebastianus. Hy heeft *Hercule da Ferrare* en *Dosse* tot Discipelen gehad.

De eerste bleef zyn Meester by zo lang hy leefde, en men beweerd, dat hy beter dan *Costa* teekende, het geen genoegzaam blykt uit de Tafereelen, welke hy in de Capelle van St. Vincent, in de Kerk van St. Petronius te Boulogne geschildert heeft.

Nicolo Soggi, Discipel van Perugyn, ging zig te Arezzo neederzetten, alwaar hy veel gearbeid heeft, dog volgde de drooge manier van zyn Meester.

Francisco Turbido, bygenaamd de Moor, heeft fraaye Pourtretten geschildert, hy stierf in het Jaar 1521 oud 81 Jaaren.

Leonardo Corona, van Murano by Venetien, heeft in de Hoofdkerk een Tafereel van St. Rochus geschildert, en te Venetien een Maria Hemelvaart tot een Altaar-stuk in de Kerk van St. Ermacoro.

Sebastiano Massoni, heeft in dezelve Kerk een Kindermoord zeer wel verbeeld: dit is te zien in de Kerk van St. Gervasius en St. Prothasius.

Sancta Croce, heeft verscheide stukken aan de Predikstoel

stoel in de Kerk van St. Franciscus, van de Vigna der Hervormde geschildert, en het leeven van St. Franciscus in veertien Tafereelen in de Eetzaal van het Collegie te Venetien.

Taufaint Peranda, heeft verscheide Tafereelen gemaakt, onder andere een laatst Avondmaal in de Kerk der Nonnen aan Ste. Justina toegewyd, in dezelve Stad.

De Ridder *Liberi* heeft te Venetien de Emausgangers geschildert in de nieuwe Eetzaal der Dominicaaner Monnikken, en het Tafereel van het groot Altaar van de Kerk van St. Jan de Evangelist; nog in de Kerk del Saluto een St. Antonius van Padua, en in de Kerk van alle Heiligen de moord van de Onnozele Kinderen.

Luco Signorelli, van Cortonne, was Discipel van Pietro della Francesca, heeft in de Capelle van Paus Sixtus den Vde verscheide Tafereelen geschildert en daar door veel roem behaalt. Te Orvieto maalde hy een Schildery van het laatste Oordeel Michel Angelo vond het zelve niet onbillyk: hy schilderde het Pourtret van een Zoon van hem te Cortonne ongelukkig omgebragt, om deszelfs weezen altyd voor oogen te hebben; heeft tot het Jaar 1521 geleefd en is 82 jaaren oud geworden.

Gaudence, een Milanees, had een zeer gemakkelyke behandeling van het Pinceel. Een gedeelte zyner werken worden te Milaan en te Verceil gezien.

De *Dosso's* van Ferrare, waaren twee Gebroeders, de jongste heette Battista; zy beide hebben aan veele werken met grooten roem gearbeid en in Landschappen uitgemunt. In de Vigna Aldobrandini worden 'er gezien, welke van zulk een goede smaak zyn, dat men zeggen kan, dat zy die van Titiaan evennaaren. Zy wilde eenige Schilderyen in Fresco in het Paleis, 't geen Genga voor den Hertog Urbino gebouwd had, onderneemen; dog het gevolg beantwoorde de verwagting niet, welke men 'er van had.

In 's Konings Cabinet is een Geboorte Christi van Dosso, zynde een Tafereel van vier en een half voet hoog en zeeven voet breed; ten huize van den Heer President Lardier was 'er nog een van gelyke groote. De oudste der Dosso's stierf te Boulogne met hooge Jaaren en weinig fortuin beladen. Battista heeft zedert zyn Broeders dood veele werken gelukkig uitgevoerd.

Bernazano, van Milaan, was een uitmuntend Landschap.

schap-Schilder, verbeelde de Dieren meesterlyk. *Caspar de Cesto*, voor wien hy geneeegenheid verkreeg, schilderde de Figuren zeer wel.

Sandro Boticello, een Florentyn, was Leerling van *Philippo Lippi*, die een Carmeliet was geweest, en stierf in het Jaar 1515, oud zynde 78 Jaaren.

Andrea Cosmo en *Mortuo de Feltro*, hebben het gebruik der Ornamenten in de Moderne Schilderyen ingevoerd en gewerkt op een manier, by de Italiaanen *Sgraffiti*, by de Franschen *Egratignée* genaamt, zynde een soort van Donkerligt of Graauwwerk. *Andrea* heeft vier en zestig Jaaren geleefd. Wat *Mortuo* belangd, deeze by gebrek van werk dienst op Zee genoomen hebbende, bevond zig in een gevegt der Venetiaanen tegen de Turken, waar van hy het einde niet gezien heeft: want de Geschiedenis meld, dat hy 'er in gesneuveld is, slegts oud zynde 45 Jaaren.

Bartolomeo de Bagna Cavallo, schilderde ten tyde van *Raphaël*, en *Richard*, geboortig van Bresse, schilderde ook te dier tyd in het Vaticaan. De eerste is een meededinger van *Francisco Francia* geweest en hadden beide de naam van de beste Schoolen voor den tyd van de *Carachio's* te *Boulogne* geweest te zyn.

Bertusio, heeft voor de *Retable* van den Altaar van *St. Thomas* in *Sta Maggiore* een Tafereel van dien Heilig geschildert en *Antonia Pinelli* zyn Egtgenoot, dat van den Bewaar-Engel.

De Gelukzalige *Catharina de Vigriclarice* is de Instelster van het Klooster *Corpus Domini* geweest; aldaar ziet men verscheide Miniatuurwerken van haar en een Tafereel van het Kind *Jesus*.

Plautilla Nelli, Geestelyke Dogter van *St. Dominicus* te *Florence*, heeft in de Kerk van *St. Catharina* fraaye Schilderyen gemaakt.

Lorenzo Lotto, heeft te *Venetien* een Geboorte *Christi* geschildert in de Kerk van *St. Hironymus*, en in de Capelle van het H. Sacrament zyn zes Tafereelen van *Antonio Aliense*.

Francisco Monsegnori, heeft te *Mantua* geschildert en te *Verona* veele Pourtretten gemaakt. Hy is in het Jaar 1509 gestorven, en was Discipel van *Andrea Mantegna*.

Granacci, heeft de cieraaden tot de intrede van den Paus *Leo* den Xde in *Florence* geschilderd. Daar na heeft

heeft hy onder Michel Angelo gewerkt. Hy was zeer bedreeven in Mascarades en stierf in het Jaar 1543.

De Ridder *Passignano*, een Florentyn, is Discipel van Frederico Zuccheru geweest, ten tyde hy aan de Coepel del Sancta Maria del Fiore arbeide. Hy maakte zyn fortuin in korten tyd, en dit noopte hem, om de liefhebbery der Medailjes te behartigen, waar meede hy veel voordeel behaalde, en is te Florence in den ouderdom van 80 Jaaren overleeden.

Julio Licinio, bygenaamd *Pordenone* Junior, heeft gereist en te Augsburg de Voorgeevel van een Huis geschildert in het Jaar 1561, als blykt uit een geschrift door de eerste der Stad aldaar gesteld.

Leonard le Limosin, heeft twee Tafereelen geschildert, die men thans nog in de Heilige Capelle te Parys ziet, op twee kleine Autzaaren, welke om den ingang van het Choor staan: dezelve verbeelden den Koning Hendrik den IIIde en de Koningin Catharina in Emailleerzel geschildert, met Geestelyke stukken rondsom dat werk, 't geen in het Jaar 1553 gemaakt is.

Benvenuto Garofalo, heeft te Ferrare in het Klooster der Nonnen van St. Bernardinus Schilderyen in Fresco, Olyen Waterverw gemaakt, en 'er twintig Jaaren uit liefdadigheid gearbeid, alleenlyk op de Heilige daagen. In de Kerk van St. Franciscus in dezelve stad ziet men van hem de Opstanding van Lazarus en de moord van de onnozele Kinderen

Feronimo da Carpi, zyn Discipel, heeft het Beeltenis van St. Hironymus in de Kerk der Carmeliten van dezelve stad geschildert. Men ziet ook in de Kerk van St. Bernardinus te Ferrare de aanbidding der drie Koningen aan het Groot-Autaar, door *Lavinia Fontana* geschildert en een St. Hironymus, welke het Kruis eerd.

Men ziet ook te Milaan in de Eetzaal der Jacobynen Monnikken, daar de Kerk der Genaden is, een laatst Avondmaal volmaakt wel verbeeld, met de Apostelen door *Leonard da Vinci*.

Lorenzino, van Boulogne, heeft in het Vaticaan onder de Pauftelyke regeering van Gregorius den XIIIde twee Historien in Fresco in de Pauliner Capelle in medestreeving tegen Frederico Zuccheru geschildert.

Frederico Barocobio, is te Urbino gebooren in het Jaar 1528. Hy had een byzondere gaaf tot de Geestelyke
S 3
stuk-

stukken. Hoewel hy tydgenoot van Raphaël en Coreggio was, wiens manieren hy poogde na te volgen, bespeurde men egter allengs in zyne werken veel vermindering van die fraaye deelen der Teekening en 't Coloriet, waar van die groote Mannen de waare Origineelen waaren. De geduurige ongemakken, met welke hy beladen was, beletteden hem niet te werken, en geduurende zyn geheele leeven, 't geen lang en zeer veel aan beproevingen onderworpen was, heeft hy altyd getragt zyne verbeelding nieuwe denkbeelden te verschaffen, om dezelve met fraaye dingen te vervullen. Hy had een Zuster, wiens weezenstrekken, die byzonder zagt waaren, zo wel met haar Ierbaar en Zeedig gelaat overeen kwamen, dat hy zig niet ontzag, dezelve als een Origineel aan te zien, als meede zyn Neef, welke geen tweemaal door de vrouwelyke Kunne konde aangezien worden, zonder dat die sexe met verwondering over zyne ongemeene welgemaaktheid aangedaan wierd.

Barocchio, was zeeven Jaaren bezig om te Assize, het geen de vergiffenis van Assize genoemd word, te schilderen. Zyn afneeming van het Kruis, dat als zyn Meesterstuk aangezien wierd, is in de hoofdkerk te Peruza aan St. Laurens toegewyd. Zyne smerten van dag tot dag toeneemende, had hy naauwlyks een oogenblik tusschenpoofing, om zyn Geest, dewelke zo wel als zyn lichaam in lyden was, bezig te houden. Na zulk een langduurige en heftige ziekte stierf hy in het Jaar 1612, oud zynde 84 Jaaren. Men ziet verscheide stukken, die hy gegraveerd heeft, of door andere na hem gesneden zyn; dog van die zal ik by de Graveurs nader spreken: zy waaren beide van een volmaakte goede smaak.

Francisco Vanni, van Sienna, heeft *Barracchio* nagevolgd, niet alleen in de manier van Schilderen, maar ook in het verkiezen zynen onderwerpen. Hy is in het Jaar 1615 gestorven, oud zynde 47 Jaaren, na een godvrugtig leeven geleid te hebben. Men ziet van hem in de St. Pieters Kerk een Tafereel, de dood van Simon den Tovenaar verbeeldende; dog het fraaiste dat hy geschildert heeft, word in de Kerken van Sienna gevonden. Zyn Coloriet was aangenaam en zyn Teekening bekipt en naauwkeurig: hy heeft *Barocchio* niet lang overleefd, hy wierd Ridder gemaakt, en veele zynen werken zyn gegraveert.

Pw.

Pasqualini della Marca, bragt in den tyd van een Jaar studie wonderbaarlyke stukken voor den dag; dog hy wierd vroegtydig door de dood weggerukt.

Luigi Leo Paduano, heeft fraaye Pourtretten geschildert, en op staal gegraveerd, om Medailjes te maaken. Hy wierd gaagt om zyn werk, dog nog meer om zyne deugd en goede zeeden. Hy stierf onder de Pausselyke regeering van Paulus den Vde oud zynde 75 Jaaren. Zyn Zoon *Francisco* erfde niet alleen zyn manier, maar ook zyn deugd; hy word *Paduaan* genaamd, niettegenstaande hy te Romen gebooren is; hy stierf in den ouderdom van 52 Jaaren, en wierd zeer gezocht om de Pourtretten, welke hy zeer wel met byvoegzelen schilderde, als blykt uit dat van den Graaf van Arondel en zyn Gemalin. Zyn gewoonen verblyfsplaats was Romen, waarna hy na Padua trok, om 'er te woonen en te blyven.

Luigi Cangiage, heeft in de Dominicaaner Kerk te Boulogne aan het Altaar van de Sacristy een fraaye Geboorte Christi geschildert.

Fra. Damiano da Bergamo, heeft by dezelve Dominicaanen de Historien van het oude en nieuwe Testament geschildert.

De Tafereelen van *Horatio Gentileschi*, hadden hunne byzondere bevalligheid en waardy.

Boulanger, van Fransche afkomst, heeft veel in het Paleis van Modena gewerkt, alwaar hy gestorven is.

Cleante en Velasco, Spanjaarden van geboorte, tydgennooten van Cortona, hebben aan differente werken gearbeid; men ziet in de beneedenvertrekken in de Louvre van het maaksel van deezen laatste, en in het Cabinet van den Koning een Landschap met Beelden verzeld, van de hand van Cleante.

Fra. Bartholomeo da Sant Marco, een Florentyn, heeft twee Tafereelen geschildert, by de Dominicaaner Monniken der stad Lucca, het een verbeeld Ste. Magdalena en Ste. Catharina van Sienna in verrukking, en het ander de Moeder der Barmhertigheid, welke ellendige Menschen met haar mantel bedekt.

Een ander Schilder ontleent zyn naam van een Steen-uyl, waar meede hy zyne werken merkte, dewelke gemeenlyk niet meer dan een voet lang waaren. Hy heeft kleine Landschappen gemaakt, dewelke thans zeer raar zyn en tot hooge prys verkogt worden.

Dominico en Matteo Bourbon, van Boulogne, schilderde de Perspectiven en Architectuurwerk en hebben te Lions en Avignon veel gewerkt.

Salvator Rosa, bygenaamd *Salvatoriel*, een Napolitaan, had een byzondere bekwaamheid om Veldslaagen te schilderen; zyne andere stukken waaren veel drooger behandeld dan deeze. Hy was uitmuntende in Zeehaavens, Stormen en Landschappen, en hoewel zyn manier wat eigenzinnig was, egter waaren zy 'er niet minder fraai om. Hy was ten uiterste minzaam in de verkeerfing, had een leevendige verbeeldingskragt, en het scheelde weinig of de Digtkunde bekroonde alle zyne werken. Hy is ontrent het Jaar 1673 gestorven.

De Ridder *Calabrese* heeft te St. André du Val gewerkt. In de Beelden slaagde hy zeer wel en verstond het Plaatsfynen reedelyk, waar doorhy genoopt wierd een gevolg van zestig stuks klugtige Eigenvindingen te snyden, welke niet onaardig waaren. Hy is in het zelve Jaar als *Salvatoriel* gestorven.

Mario del Fiori, een Romein, schilderde de Bloemen volmaakt wel: deeze bynaam van *del Fiori* (*) hem toegeëigent, heeft hem tot eer gestrekt.

Mariot en Bopsom deszelfs Discipelen, waaren insgelyks Bloemschilders.

Baptiste Monnoye van Ryffel, welke hen opgevolgt is, heeft het voordeel gehad, hun te overtreffen door zyn naarstigheit, om zyne werken het natuurlyke by te zetten. Hy wierd na Engeland gelokt, werwaards hy zig begaf, en vond 'er zyn dood in het begin van het Jaar 1699.

Michel del Campidoglio, stierf eenige Jaaren van te voren. Hy schilderde ook Bloemen en Vruchten en liet twee Zoonen na, welke ook Schilders geweest zyn.

Labrador en de Somme, schilderden insgelyks zeer wel Bloemen en Vruchten, gelyk ook *Michel Angelo de la Ba-taille*.

Jacobus Ligorius van Verona, heeft lang voor den Groot Hertog geschilderd.

Fioravente en de Maltbeezers hadden een grooten naam van Tapyten, Speeltuigen en Vaatwerk te schilderen.

San Martino, da Boulogna heeft veel te Fontainebleau ge-

(*) *Del Fiori* in het Italiaansch beteekent van de Bloemen,

gewerkt in de Capelle van het Kasteel van Fleury, behoorende aan den Heer Dargouges.

Jerónimo Treviſi, een Italiaan, is in Engeland geweest, alwaar hy eenige Tafereelen voor den Koning Hendrik den VIIIſte ſchilderde. Hy leide zig toe op de Civiele en Militaire Architectuur; door het ampt van Ingenieur aan alle gevaaren bloed geſteld zynde, wierd hy ongelukkig in het beleg van Boulogne in Picardyen gedood, oud zynde 26 Jaaren, Anno 1544.

Lorenzo Dicredi, een Florentyn, is te Florence in het Jaar 1530, oud zynde 73 Jaaren geſtorven. Hy had tot Discipel

Gio. Antonio Sogliani van dezelve ſtad, welke vier en twintig Jaaren voor hem gewerkt heeft; ook volgde hy zyn manier van naby; hy was zeer langwylic in zyne werken, en heeft te Genua voor den Prins Doria gearbeid en tot Discipel gehad een zekere *Benedetto*, welke in Vrankryk geweest is.

Francia Bigio, een Florentyn, Discipel van *Mariotto Albertinelli*, is in het Jaar 1542 geſtorven, oud zynde 42 Jaaren.

Rudolphe Gbirlanday, heeft altoos te Florence gewerkt, en is 'er in het Jaar 1560 geſtorven, in den ouderdom van 75 Jaaren.

Dominico Fontana, da Meli; was de uitvinder van de werktuigen tot het ſtellen van den Obeliſcus te Romen in het Jaar 1588.

Pater Mattheo Zaccolino, heeft het Perſpectief in alle dezelfs reegelen het beſt geſchildert. De Heer Pousſyn had voor hem groote agting. Deeze Pater ſtierf in het Jaar 1630.

Benedette of Gio. Benedette Cbatillon, deed zyne eerſte proeve te Genua, volgens de onderwyzingen van *Ferrari en van Dyk*, en vermits hy veel van de verandering hield, vond hy goed, alle de gedeeltens der Waereld te doorreizen, waar in hy koſtbaare blyken van zyn vernuft naliet. Hy heeft te Romen, Napels, Venetien, Parma en Mantua een groot getal Tafereelen geſchildert, gelyk ook te Parys. In zyn manier was iets zonderlings, en in zyn Coloriet iets ſchitterend en ongemeen. Hy is te Mantua geſtorven: zyn Zoon *Franciſco* en zyn Broeder *Salvator* waaren zyne Discipelen en hebben een geruimen tyd zyn roem onderſteunt.

Vanude, een Romein, schilderde in Landschappen, en *Montagne* van Venetien, maalde Schipbreuken en Zeën.

Pirrho Ligorio, een Napolitaan, maakte zyn werk byzonder van de Architectuur. Hy heeft te Rome in de Bidkaamer van de Misericordia en andere plaatsen geschildert; was Architect van den Paus, als meede van de St. Pieters Kerk onder verscheide andere Pausen; en na de dood van Michel Angelo wierd Vignole met hem verkozen, om gezamentlyk het bestier van het gebouw van St. Pieter op zig te neemen. Men kan tot zyn lof zeggen, dat de grootste weetenschap, die hy verkreegen had, bestond in de kennis van de Antique overblyfselen, daar hy zyne byzondere studie van gemaakt had, als meede in Standbeelden, Basrelieven, Medailjes, Schilderyen en Gebouwen. In de Bibliotheek van den Hertog van Savoyen zyn verscheide volumina's vol van zyne Teekeningen. Ook heeft hy een naauwkeurig onderzoek gedaan na allerlei vaezen, welke in aloude tyden in gebruik waren, en zeer verschillende van de heedendaagse zyn. In 't algemeen heeft hy nagespoord al wat in de kennis van de Antiquiteit eenig ligt kan geeven. Men bemerkt in die verscheidene vaazen de gedaante van die overgrootte Scheepen, welkers beschryving ons door de oude nageleaten is. Hy heeft voor den Kardinaal d'Este zeer fraaye Teekeningen tot Tapyten gemaakt, waar in hy de Historie van Hypolitus en Theseus verbeeld heeft. Hy stierf in het Jaar 1673.

Simon bygenaamt *bet Crucifix*, vermits hy Tafereelen, de Kruisiging verbeeldende, zeer konstig schilderden: in de Kapelle van St. Stephanus Kerk, Klooster der 'I hea-tyner Monnikken te Venetien, is 'er een dat zeer fraai is.

Georgio Vazari, geboortig van Arezzo. Hoe vermaard deeze door zyne werken mag weezen, zoude hy nooit zo bekend geworden zyn, indien hy niet ondernoomen had, het leeven der beroemdste Schilders, Beeldhouwers en Architecten te schryven. Na dat hy eenige onderregtingen van Guillaume van Martelle, te dier tyd in Rome onder den Paus Julio den IIde arbeidende, ontfangen had, begaf hy zig na Florence en teekende na Michel Angelo en Andrea del Sarto, door welkers onderwyzingen hy tot meerder volmaaktheid trage te koomen, waar na den Kardinaal Hypolito de Medici's hem na Rome bracht.

bragt. Hy was zeer vaardig in zyne werken, het geen men aan zyne groote leevendigheid van geest moet toeschryven. Hy verstond de Architectuur zeer wel. Op zyne weederkomst van die reis wierd hy ziek en stierf te Florence in het Jaar 1574, oud zynde 63 Jaaren. Hy heeft tot zyn Grafsteede een Capelle, waar van de opvoering na zyne Teekeningen volbragt was.

De Ridder *Carlo Rudolphi*, heeft de Historie der Venetiaanse Schilders geschreeven en te Venetien uitgegeeven in het Jaar 1648. *Jacomo Picino* heeft ten minste dertig Pourtretten na zyne Teekeningen gesneden, dewelke ten cieraad van haare Historien gestrekt hebben.

Penegrino Tebaldi, geboortig van Boulogne in het Jaar 1522, heeft reeds vroeg de Teekenkonst geleerd en in dezelve goede voortgangen gemaakt, ook zyn 'er werken van hem, welke thans nog veel geagt worden. Hy ging na Romen, alwaar hy eenige Jaaren het schilderen oeffende. Door zyne bekwaamheid geraakte hy te Milaan, alwaar de hoedanigheid van Architect van de groote Kerk en eerste Ingenieur van den Staat, hem in aanmerking van zyne Weetenenschappen en Deugd opgedraagen wierd. Philippus den Ilde hem naderhand in Spanjen ontbooden hebbende, om in het Escuriaal te arbeiden, had hy de eer, dien Vorst te voldoen; tot erkentenis van zyne groote zorg, vlyd en yver, in het bestier van die bediening, begiftigde hem die Prins met een somme van honderd duizend Kroonen en verëerde hem met de Titelv van Marquis van Valsada, zynde een Landgoed in het Milaan, alwaar zyn Vader gebooren was. Te Milaan weder gekoomen zynde, begon hy nieuwe onderneemingen, aan welke hy zyn verstand en gedult te gelyk te kosten leide: eindelyk onder zyn groote arbeidzaamheid beswykende, viel hy in een swakheid, waar aan hy in den ouderdom van 70 Jaaren stierf, in het begin van het Pauschap van Clement den VIIIste.

Dominico Tebaldi, heeft de Schilderkonst te Boulogne geoeffent, en is aldaar een goed Architect en een goed Graveur geweest; Agostino Carrache is een zyner Leerlingen geweest.

Dominico Feti, een Romein, heeft onder Civoli gewerkt; in het Cabinet des Konings van Vrankryk ziet men een Bescherm-Engel van zyn hand, met een steen van *Lapis Lazuli*, waar op Loth en zyne twee Dogters verbeeld zyn.

zyn. De Marquis de Hauterive heeft een St. Franciscus gehad, 'tgeen voor een der fraaiste werken van dien Schilder gehouden wierd. Zyne ongereegeltheeden hebben zyn dood verhaast, want naauwlyk had hy 35 Jaaren bereikt of besweek onder een droefgeestigheid en onverwagte ziekte, waar aan hy stierf.

Alezzandro Casolan, van Sienna, heeft in die Stad in de Kerk van St. Franciscus een dooden Christus geschildert, welke ten eeuwigen dagen tot zyn roem zal verstreken. Hy stierf in het Jaar 1596, oud zynde 54 Jaaren.

Nicolao della Pomerancie, heeft in Rome veel geschildert.

Antonio Pomerancie, wierd in aanmerking zynere groote werken met den Titel van Ridder verëert. De Schilderijen van de Coepel der H. Kerk te Lorette zyn van hem, als meede die van eenige Capellen. *Mutiano* heeft aldaar drie Tafereelen in de Capelle van St. Elizabeth geschildert, en *André Costa* de verscheidene onderwerpen op de Kassen van de Schatkamer verbeeld.

Archangelo Salimbeni, van Sienna, een der ervaarendste Mannen zynere tyd, is op zyn 47ste Jaar gestorven; zyn Zoon is hem opgevolgt, en heeft zyn plaats met eere bekleed.

Ventura Salimbenius, van Sienna, bygenaamt *Bevilacqua*, ter oorzaake van de weldaaden hem door den Kardinaal van dien naam bewezen: onder andere bezorgde hy hem de Ridderlyke waardigheid, uit hoofde der groote diensten, die hy hem in zyn konst bewezen had.

Sebastiaan Fulvius, van Sienna, is, behalven de volmaakte kennis, die hy in de Schilderkunde bezat, een der beroemdste Architecten van zyn tyd geworden. Hy stierf in het Jaar 1620, oud zynde 52 Jaaren.

Philippe Dangeli, bygenaamt Napolitaan, heeft te Napels, Florence en Rome een groot getal Landschappen geschildert, welke de liefhebbers en konstenaars ten voorbeeld kunnen strekken; hy heeft niet lang geleefd en is op het einde van de zestiende eeuw gestorven.

Alexander Veroneze, een Genuëes, heeft groote werken gemaakt en onder andere in het Cabinet des Konings van Frankryk een Tafereel, verbeeldende den Zondvloed, en een ander, waar in de Maagd Maria het Kind Jesus vast houdt, 't geen Ste. Catharina een ring aan haar vinger steekt.

Fran-

Francisco Grimaldi, een Romein, heeft te Parys gearbeid.

Margariton, Schilder en Beeldhouwer te Arezzo, heeft ontrent het jaar 1300 met veel succes gewerkt en voor den Paus Urbanus den IVde geschildert, door wien hy om zyne werken en vlyd met een evereëdige belooning vergolden wierd. Na langduurige reizen, dagt hy wat rust te genieten, dog wierd in zyn hoop bedroogen en stierf in zyn 77ste Jaar.

Penni en Lucas, Gebroeders, maakten groote Teekeningen in de reis die zy door Italië deden, alwaar zy in de grootste agting waaren. Een van beide besloot na Engeland over te steeken; alwaar hy door den Koning bemind, aan het Schilderen gesteld en met aanzienelyke sommen begiftigd wierd.

Leo Battista Alberti, heeft de Architectuur by de Schilderkunde weeten te voegen, welke hy tot een zo hoogen top bezat, dat hy opentlyk de Archimedes en Vitruvius van zyn tyd genoemd word. Over deeze tweederlei konsten heeft hy met veel kennis en oordeel geschreeven en is in het jaar 1540 overleeden.

Michaël Angelo Gourgongini, geboortig van Volterre, schilderde zeer wel in Fresco en stierf in het Jaar 1676.

Boelen, was een Discipel van Snyders, welke de Ge-diertens zeer wel schilderde. Hy trouwde met zyn Meesters Weduwe en heeft gelyk hy in dat soort van werk met succes gearbeid.

Hendrik Goudt, Paltzgraaf, is te Utrecht gebooren. Hy begaf zig tot het reizen meteen aangebooren geneigtheid voor de wetenschappen en konsten, zelfs graveerde hy zeven stukken na Adam Elsheymer. Gelyk hy zyne geboorte aan de liefde verschuldigt was, heeft dezelve ook zyne daagen buiten gedagten verkort, door toedoen van een Juffrouw, welke hem tot den huwelyken staat willende overhaalen, en denkende haar voorneemen door een Philtrum, of liefdedrank te bevorderen, hem die tot zyn bederf ingaf, alzo door dezelve zyn hoofd omloopende, hy tot de liefde onbekwaam was, en by gevolg leevende dood: dit geschiede in 't Jaar 1624.

Montbeillard, geboortig uit het Franche-Comté, bezat een zonderlinge gave om Historien in 't klein te schilderen.

Dominico da Barbieri, was te gelyk een goed Schilder en Wapensnyder.

Ja.

Jacob Sementa, heeft langen tyd te Roomen gearbeid in de Kerk der Drievuldigheid van den Berg, alwaar zyne werken voor hem spreken.

Jean Mielo, schilderde Landschappen en Grottesco's, die zeer gezogt zyn.

Carel Vermander, een Vlaming, oeffende de Schilderkonst, waar van hy de grondreegelen by Dalric geleert had; van hem is onder andere de Historie van het Lyden, door de Ghein in 't koper gebragt. *Cornelis van Haarlem* verplichte zig, om beneevens hem een zekere somme uit te leggen tot het opregten van een Academie te Haarlem. Zig na Amsterdam begeeven hebbende, wierd hy door een ziekte aangetast, waar van de oorzaak aan een onweetenden, onder wiens handen hy was, onbekent zynde, maakte zig deeze sterk hem te zullen geneezen; dog deed het teegendeel, zulks hy overleed, wanneer hem zyn eige lichaamsgestalte nog verschoont zoude hebben, in den ouderdom van 58 Jaaren Anno 1607.

Galle heeft meede geschildert, gelyk ook *Velut*, *Gribelin* en *Strezor*, als meede *Justus van Egmond*, die alle reedelyke fraaije stukken voortgebragt hebben.

Daar zyn ook verscheide Monnikken geweest, welke in de konst hebben uitgemuut.

Pater du Buiffon, geestelyken van St. Victor, heeft in zyn Pastelwerk Nanteuil geëvenaart.

Pater de Saillans, een Augustyner te Parys, schilderde in Miniatuur.

Frater Ambroise Feydeau heeft te Thoulouze gearbeid.

Guenaud insgelyks te Tours; dog deeze wierd blind.

François Courde, van de Augustyner Orde, heeft het Pourtret van Etienne Rabache, Hervormer van die instelling geschildert.

Pater Dunstan, een Benedictyner, heeft het Pourtret van Tarisse, Generaal van zyn Orde, geschildert, 't welk door Morin graveert is.

Claude François, bygenaamt *Frater Lucas*, uit hoofden van den Geestelyken staat, die hy aanvaarde, is te Amiens gebooren. Hy kwam reeds vroeg te Parys, alwaar hy de eerste grondreegelen der Teeken- en Schilderkunde onder Simon Vouët leerde. Na verloop van eenigen tyd begaf hy zig na Romen, om door de smaak der grootste Meesters tot meerder volmaaktheid te geraaken. Na zig aldaar eenige Jaaren geoeffend te hebben, keerde hy weeder na Parys, alwaar hy gewisselyk door zyne wer-

werken een grooten naam moest verkrijgen. Zulks hy tot een aanzienelyke waardigheid gekoomen zoude zyn, indien de begeerte tot hoogheid zyn verstand, gelyk dat van eierzugtige Menschen, had aangemoedigt; dog de Godvrugtigheid boven alle tydelyke voordeelen de overhand neemende, vond hy dienstig den Geestelyken staat te aanvaarden, om zyne Jaaren in rust door te brengen, en zig een zeekerder weg tot de eeuwige Zaligheid te baanen. Egter de gaaven hem door den hemel verleent, niet willende te leur stellen, gaf hy zig geheel tot de Schilderkonst over en de stigtelyke plaats, daar hy zig in begeeven had, liet hem voortaan niet toe, dan zodanige onderwerpen te verkiezen, door welke hy zyn Pinceel Gods heerlykheid konde toewylen; zig zeer gelukkig agtende, niet gelyk anderen, seekere ligtvaardige Tafeereelen te schilderen, waar in noodwendig ongeschikte voorwerpen komen, welke te gelyk voor den Schilder, en de zwakke verstanden der geene, die dezelve beschouwen, zeer gevaarlyk zyn, en welkers verschooning niet bestaan zal in het groot getal der geene, die zodanige stukken maaken.

Zynde dan in het Klooster der Recolletten te Parys getreed, heeft hy het overige zyner daagen met een onbegrypelyken iever gewerkt: om van deeze waarheid overtuigt te worden, behoeft men slegts de voornaamste plaatfen van dat huis te doorwandelen. Van hem zyn veel werken in verscheide gestigten van zyn Orde verdeelt, en voornamentlyk te St. Germain en Laye. Messire Hardouin de Perefex, Aartsbisschop van Parys, zyne deugd en verdiensten kennende, wilde hem tot het Priesterchap verheffen; dog hy wierd hier in door zyne neederigheid weêrhouden, en het was alleen uit gehoorzaamheid, dat hy de waardigheid van Diaken aannam. Hy was minzaam teegen een ieder, liefdaadig en weldoende, zoekende niemand nadeel toe te brengen, het zy door zyn raad, het zy door zyne werken. Hy wierd door de Koningin aangezocht, om iets voor haar te onderneemen; dog zyne zeedigheid deed hem het besluit neemen, de zorg daar van aan een ander over te laaten. Hy heeft reeds vroeg de oeffening van de Geestelyke staat begonnen, en in dezelve een geruimen tyd volhard hebbende, kwam hy aan een gelukkig einde, en stierf heilig in den ouderdom van 72 jaaren Anno 1684.

Zy-

Zyne geneegenheid en liefdaadigheid hebben veel toegebragt, om hem navolgers te verwekken, en hy had eenige Discipelen, welke zyn manier volmaakt wel troffen; onder andere den Heer *de Namur* een Parysenaar, welke ontrent dien tyd een der voornaamste van de Academie gestorven is, en den Heer *Arnoul*, geboortig van Kame-ryk; ook heeft men *Galiot* van Peronne, *Desmarais* van Parys, *Simpol* van Bourgogne en verscheide andere gezien, welke het een eer geagt hebben zyne voorbeelden te volgen.

N A A M L Y S T

Van verscheide Meesters, die van het midden der laatste tot in 't begin deezer Eeuw te Romen gearbeid, en door bunne werken hun verdienden roem verkreegen hebben.

Carlo Maratti, anders *Carlouche* of *Carluccio* genaamt, was geboortig uit het Markgraafschap Ancona en Discipel van Andrea Sacchi, die van Albano geleert had. In het jaar 1644 schilderde en graveerde hy een stuk, verbeeldende de Maagd Maria, het Kind Jesus en St. Joannes; zynde een ovaal in de hoogte.

Hiacinto Brandi, schilderde in de manier van Lanfranc.

Cirus Ferrus, had onder Pietro de Cortonna geleerten schilderde met een gewenst gevolg.

Philippo Lauro, was een Discipel van Andrea Sacchi.

Perusino en *Galestruccio*, hebben insgelyks wel geschildert.

Carlo Cefio, door wien de Gallery der Carraccio's in 't kooper gebragt is, heeft ook verscheide andere werken gemaakt.

Le Maire, bygenaamt *le Petit*, was een Fransman en heeft veel na Pousyn gecopiëert.

Le Vieux, was geboortig uit Languedoc.

Chevineau, was insgelyks een Fransman.

Courtin, bygenaamt *le Bourignon*, schilderde Historien en Veldslaagen. Van hem ziet men een stuk in 't Cabinet van

van den Koning van Vrankryk. Courtin had een Broeder, die een Jesuit en Schilder was.

Le Morandi, schilderde insgelyks Historien, als meede *Pietro del Po*, die ook Landschappen schilderde.

Baccicio, van Genua maakte goede Pourtretten.

Andrea Falconi, Veldslaagen en Jagten.

Francisco Grimaldi, Landschappen in de manier der Carraccio's.

Silvionuche, Zee-Havens en Gebouwen.

Jordani, ook *Luca fa Presto* geheeten, en *Michel Spadaro* arbeideden te Napels.

Gaspar Netscher, van Praag in Boheemen, begaf zig tot het Pourtret-Schilderen, waar in hy zeer wel slaagde. Koning Carel de IIde van Engeland van hem gehooft hebbende, had hem gaarne aan zyn Hof gezien; dog hy was in geen staat aan het verzoek van dien Vorst te voldoen, vermits hy reeds van zyn twintigste Jaar door het graveel gekwelt zynde, de rust hem het heilzaamste was: egter bleef het daar niet by, want de Jigt hem insgelyks aantastende en hy de smerte dier beide pynen niet langer konnende weerstaan, overleed in den Hage in den ouderdom van 48 Jaaren Anno 1684.

Brugel, een Vlaminger, schilderde de Vruchten en Bloemen heerlyk, en heeft in de Capelle van het kweekschool van St. Sulpice gearbeid.

Brugel, bygenaamt *de Fluwsele*, schilderde kleine Landschappen en Strandgezigten, die ongemeen wel gezocht worden.

Savary, een Hollands Schilder, vond te Romen het middelpunt zyner beezigheeden, die hem binnen korten een weergaloozen roem toebragten, voornamentlyk, toen hy in 't klein Beesten en bloedelooze Dieren verbeeldde, 't geen hy op een byna onnavolglyke wyze uitvoerde.

Sebastiaan Bombel, heeft lange te Venetien gepourtretteert, en *Cocbin*, een Fransman, aldaar Landschappen geschildert.

Signani, schilderde te Boulogne in de Lombardynse manier.

Spirinx, was in de Neederlande bekend door zyne Landschappen.

Raimond la Fage, een Fransman, had den voorrang onder verscheide Teekenaars, die voor hem geweest zyn;

II. Deel.

T

hy

hy was geboortig van Plise en Albigeois, een dorp in Languedoc, en bezat een natuurlyke begaaftheid tot de Teekenkunde. Zyn Vader het gestadig gekrabbel op Papier, waar meede hy zyn tyd versleet, niet konnende verdragen, handelde hem zo kwalyk, dat hy zig verpligt vond, na een naburige stad (*) te vlugten, alwaar hy zig by een der geagtte Chirurgyns vervoegde, die hem alle gelegenheid, om zyne geneigtheid te voldoen, verschaften, ten einde hem de kennis te leeren, die hy oeffende; dog de Teekenkunde voor la Fage andere fraaiheeden schikkende, deed hem veel eer het Meesterstuk der Natuur nabootzen, dan deszelfs kwaalente kennen. Hy bestudeerde de Anatomise onderwerpen en maakte zig bedreeven in de kennis der Musculen en Beenderen; zig in staat vindende op zyn eige wicken te dryven, begaf hy zig na Parys, alwaar hy wel haast bekend wierd voor den geenen, die hy was; ook verschaften hem zyne gelukkige beginselen de agting van een voor-naam Heer, die vriendschap met hem maakte en hem na Romen zond, om zig in de eigenschappen dier konst te volmaaken.

Zo dra hy in die Hoofdstad van Italiën gekoomen was, voldeed hy zyn verlangen in het bezigtigen der vermaardste werken, en zyn oordeel de weinige studie, die hy bezat, ondersteunende, verkreeg hy wel haast kennis van de onnaspeurelykste geheimen der konst, zulks hem zyn groote geheugenis verafgeleegenste voorwerpen onder de oogen brengende, by zonder moeite alle de denkbelden vond, die hy in zyne onderhanden hebbende stukken nodig had; dus zyn vrugtbaar vernuft hem alle soorten van onderwerpen verscheidentlyk en zelfs op onderscheidene manieren met zo veel gemak deed behandelen, dat hem eenige opentlyk by Hannibal Carrats vergeleeken hebben.

In vyf a zes Jaaren, die hy te Romen en in andere steeden van Italiën doorbragt, heeft hy Teekeningen van een verbazenden arbeid voltooit en van een zo verwonderlyke voortbrenging, dat 'er zelfs niets in uitgewischt was; zo vlug was zyn hand, om zyne gedagten te gehoorzaamen. In de Vrouwen en Kinderen had hy een schoone houding, natuurlykheid en eelheid. Egter was dat

(*) Namientlyk na Toulouse, in 't Jaar 1667.

dat groot vernuft, hoe wonderbaar ook in zyne voorbrengzelen, van een zo gereegelt gedrag niet, als wel betaamde.

De zugt, om weeder Vrankryk te zien, deed hem de reis derwaards onderneemen, alwaar hy zonder teegenpraak de prys van teekenen der Academie behaalde; vervolgens keerde hy na Rome, als na een verblyfplaats, die hem natuurlyk geworden was: in die stad behaalde hy insgelyks de eerste prys der Teekening en daar door de verwondering van alle de Prinsen van Italië; en de agting van Carlo Maratti en den Ridder Bernini verworven hebbende, wierd hy aan de aanzienlykste Teekeningen gebruikt; dog vermits hy van geen aard was, om zig lange in één plaats op te houden, reisde hy op nieuw naar Parys en van daar naar Toulouse in 't Jaar 1682, alwaar hy zig slegts 10 maanden ophield: alomme zoude hy zyn Fortuin hebben kunnen vermeerderen, indien hy gewilt had; dog hy bezat zo geringe eergie-rygheid, dat nooit imands wandel reukeloozer geweest is, dan de zyne: hy reekende het zig tot grooter eer, de steekelagtigste onderwerpen te behandelen, als de heiligste zaaken te teekenen en dreef 'er een lasterlyken Koophandel in; dog die wel haast door hooger hand gestremd wierd, zynde het de dood, die zig daar teegenkantede, en welke hy niet weederstreeven konde en tot zig trok, door het gestaadig ongereegelt leeven, 'tgeen hy, nietteegenstaande zyne zwakheeden, te Lions bleef leyden, en hem een heevige ziekte veroorzaakte, waar na hy slegts 30 jaaren oud aldaar overleed in het Jaar 1684.

De Heer Croizat, groot liefhebber der fraaije konsten, de stukken, door dien ervaren Man voor de geschiednissen der Graven van Toulouse uitgevonden, in 't ligt willende geeven, verkoos *F. Ertlinger* om dezelve te snyden in tien grooten Bladen in de breedte, uitgenoomen de Titelplaat, die een Historiestuk in de hoogte is, waer in la-Fage verbeeld word, iets teekenende.

Ook heeft hy na denzelven Meester een groot stuk van twee Bladen in de breedte, verbeeldende de Bruiloft van Cana in Galilea, gesneden.

Vermits het alhier te pas komt, zal ik eenige andere werken van dien Plaatnyder aanhaalen: men ziet van hem verscheide Prenten betreffende de Geschiedenis van

den Koning Lodewyk den XIVde door den Heer de Vize na de Teekeningen van den Heer Berrain ontworpen; ook twaalf kleine onderwerpen van Herscheppingen na de heerlyke Miniatuur van den grooten *Werner*, geboortig van Bern in Zwitserland, en wiens roem hem met regt tot de waardigheid van Directeur der Academie van Brandenburg verheeven heeft; deszelfs Pourtret ziet men aan het hoofd van een dier stukken: die voortreffelyke Man had tot Discipel den beroemden Penning-Teekenaar *Morel*, die beide elkander een opregte en onderlinge vriendschap toedroegen.

F. Ertlinger, heeft insgelyk een groot getal Penningen van Keyfers en andere, na die van den Heer de Longpré, Groot Stalmeeester des Konings gesneden, die ook in 't ligt gekoomen zyn.

Dewyl wy nog te Toulouse zyn, laat ons zien, wat fraais die stad voortgebragt heeft, volgens de berigten, die de Heer Pierre du Puy du Grez, Advocaat van 't Parlement aldaar, 'er van geeft in zyn Boek, tot 'titel voerende *Traité sur la Peinture, &c.* in die stad gedrukt.

Tournier, een Schilder aldaar, had van Valentyn geleert en was by hem zo sterk geworden, dat hy den naam van Meester in zyn Konst verworf. Van zyne werken ziet men in de Capelle der zwarte Boetvaardigen van Toulouse; aan de zyde van het Choor van St. Stephanus een afneeming van het Kruis, en by de Dominicaanen, by de Graftombe van St. Thomas, nog een ander stuk onder de verscheide werken, die hy aldaar gemaakt heeft.

Cbalette, een andere Schilder dier stad, volgde de manier van Caravagio en had tot Discipel *Pader*, die een andere manier in zyn Coloriet aannam. Van zyne werken vind men in het Plafond van de Capelle en in het midden van 't Klooster van St. Germain; als meede twee fraaije stukken in de Capelle der zwarte Boetvaardigen, verbeeldende het een de algemeene Zondvloed en het ander de Zeegepraal van Joseph in de Hoofdstad van Egypten.

Nicolaas Bachelier, een uitmuntend Beeldhouwer, was (zo eenige willen) van Lucques; dog (zo andere zeggen) van Toulouse geboortig, zynde het zeeker, dat hy zyn jeugt aldaar doorgebragt heeft: eenigen tyd hier na begaf hy zig na Italiën, alwaar hem zyn geluk onder de

Leffen van Michel Angelo bragt, door wien hy zo by monde als met voorschriften in alle de grondreegelen, waarop die groote man arbeidde, onderweezen wierd. Door dat bondig onderrigt sterkte hy zig zodanig, dat de beroemdsten van zyn tyd hem tragteden beezig te houden en in de een of anderen stand te stellen, teneinde hem geheel en al aan haar te verbinden: dog hy zig aldaar als een Vreemdeling aanmerkende en zig zelven voor zyn Vaderland willende spaaren, was voorneemens na Toulouse te keeren, ten einde die stad met de heerlyke voortbrengfelen zyns vernufts te verryken, en zonder langer te vertoeven volvoerde hy zyn besluit en kwam aldaar in 't heerste van den Oorlog, die François de eerste in Italiën voerde.

Een diergelyke omstandigheid, welke een ander niet gunstig geweest zoude zyn, had geene nadeelige uitwerking op hem, en zyn, vopruitgevloge roem had hem reeds groote onderneemingen beschikt, die hem het berouw benaamen; Romen verlaaten en een geleegenheid aangetroffen te hebben, welke zyn aanwasschende Fortuin beantwoordde.

Dewyl zyn leeven in 't bovengemelde Boek breedvoerig beschreeven is, zal ik alhier als by Uittreksel van eenige zyner voornaamste werken gewag maaken.

In de Kerk van de Dalbade heeft hy een gesneden Lyft gemaakt, die de Graflegging genaant word en waar in een doode Christus op het Graf uitgestrekt legt; ook ziet men 'er verscheide Beelden in verschillenden stand, toepasselyk tot het onderwerp, en onder andere een Magdalena de hand van den Zaligmaker kussende en schynende boven maate ontstelt te zyn; ook heeft hy in de zelve Kerk het Groot-Autaar gemaakt, waar op men in 't midden de Maagd Maria ziet, hebbende Ste. Catharina en Ste. Barbara aan haar zyden, als meede een meenigte Basrelieven en St. Jacob neevens St. Christoffel in Nissen.

Van hem is ook de Lyft van het Autaar in de Parochie Kerk van St. Stephanus, alwaar de dood van de Maagd Maria verbeeld word en 't geen met Basrelief verciert is; als meede een andere by de Paters der Drievuldigheid,

heid, zynde een Geboorte Christi: 't zelve was voltooid voor den dag van Maria Boodschap in Maart 1533; daarenboven heeft hy die der Minnebroeders en andere werken in dezelve Kerk gehouwen, gelyk ook die van een Voorgeevel van een Huis, 't geen men het Portaal van St. Jory noemt: men zoude dat werk voor dat van Michel Angelo aanzien, zo wel als 't geen men op de plaats van een huis naby de Boog der Carmeliten ziet, waar by verscheide Wapensteunzels, enz. koomen. In de Jaaren 1551 en 1553 hieuw hy het Altaar van de Parochiekerk van St. Nicolaas. Men vind ook fraaye stukken na zyne Teekeningen in Staal en Zilver gewerkt. Hy had een Zoon, die een uitmuntend Architect was en alleen meer dan een zyner voorgangeren aan de vercieringen van Toulouze arbeidede, dewyl hy aan de Gebouwen, die na zyne Teekeningen opgerecht wierden, een nieuwe gedaante gaf.

Laaten wy tot onze eerstgemelde Schilders wederkeeren.

J. Falque, een Pool, heeft in Vrankryk iets gearbeid en by zyn terugkomst in zyn Vaderland zyn Vorst geschildert.

Zeeven Schilders uit de Familie der *Quenels*, maakten reedelyk fraaye stukken.

Sevin, van Tournon, een Schilder in Olyverw en Miniatuur, heeft veel geïnventeert, en *F. Ertlinger* na zyne werken gesneden.

La Fabrique, schilderde Vogelen en ook zelfs Pourtretten zo uitvoerig en gelykende, dat zyne stukken, of schoon geen Historie tot onderwerp hebbende, egter door de grootste Vorsten van Europa, door welkers Staten hy gereist en aan welkers Hoven hy zig eenigen tyd onthouden heeft, zeer gewaardeert wierden, en van wien hy alle Eertitels verworven heeft, die een zonderling vernuft vergelden konnen. Ik zal niet melden, wat een byzonder lief hebben van Parys hem voor den kop van een lachende Filosooph betaalde, om u te zeggen, dat de Koning van Vrankryk zyne werken zo hoog schatte, dat zyn Majesteit een stuk van hem in zyn Cabinet plaatste en hem daar voor rykelyker beloonde, dan hy had

had durven denken. In dat stuk ziet men een Beeld, dragende een Kelk.

Aleer ik van deeze Schilders afstappe, meen ik u van den beroemden Ridder *Bernini*, Architect, Schilder, Plaatsnyder en Tuigwerkkundige te moeten spreken, die onder acht Pauzen gearbeid heeft, door welke hy ook begunstigt is.

Giovanni Lorenzo, met den eernaam van Ridder *Bernini* betyelt, zag allereerst het dagligt te Napels in December 1598 en was van een Florentynse Familie: hy wierd te Romen in al de waardigheid, die zyn caracfter vorderde, opgevoed, en heeft zig aldaar langen tyd onthouden; vervolgens nieuwsgierig zynde Vrankryk te zien, ondernam hy de reize derwaarts; dog zyn zaaken lieten hem niet toe, aldaar langer dan zeeven maanden te blyven.

Hy heeft zig door zyn groot vernuft, vlugge geest en zonderlinge Godsvrugt zeer uitmuntende gemaakt. De volmaakte kennis, die hy in de Schilder- Bouw- en Graveerkunde bezat, deed alle de verstanden zig over hem verwonderen en tot overmaat van eer wist hy by die fraaije konste nieuwe en geheel zonderlinge uitvindingen voor de beweegende werktuigen en kragten te voegen. Paulus de Vde dat vernuft in alle de deelen van deszelfs bekwaamheid nagespeurt hebbende, vattede een zo verheeven denkbeeld van dien man op, dat hy durfde verzeekeren, dat hy tot een zo hooge trap zoude stygen, waar over geheel Europa verftelt zoude staan.

Gregorius de XVde verhief hem, om zyne zeldzaame verdiensten, tot Ridder van de Christe-Orde in Portugaal, welke waardigheid hy met een overeenkomstige deftigheid ophield. Urbanus de VIIIste kennis van zyne groote bekwaamheid hebbende, benoemde hem tot Opper-Intendant der Fabriek van St. Pieter, om hem zyne agting te betoonen. Alexander de VIIde, Clement de IXde en de Koningin Christina van Zweeden hebben inslyk getoont, hoe hoog zy hem waardeerden.

Romen is hem zelfs verplicht voor de verscheide Ornameten, waar meede hy die stad heeft weeten te verciëren; waarom ik u zyn voornaamste werken onder de oogen moet brengen. By het inkoomen van de Poort *del Popolo* staat men verbaast, die drie toegangente zien, welke hy heeft weeten aan te leggen door het maaken

van drie groote straaten , die een der fraaiste gezigten uitleeveren , welke men wenschen kan. De St. Pieters Kerk is geheel vervult met een meenigte verschillende werken , die de wonderbaare voortbrengzels van zyn vernuft en hand zyn: het Groot-Autaar dier Kerk is een volmaakt stuk in zyn soort, zynde op de wyze van een Metaale Tent , geheel vergult en rustende op vier gedraaide Zuilen, meede van Metaal: de Predikstoel van St. Pieter word door de vier Kerk-Vaderen ondersteunt, die van gelyke Compositie, het zelve Metaal (*) en waare Colossen zyn, wordende door een Engelen Praalomgeeven: het Heiligdom van het Autaar; de vier Trappen, die na de besloote gestoeltens in de Zuilen van de groote Coepel zeer konstig gemaakt zyn; de St. Longinus; de Grafsteeden van Urbanus den VIIIste, Alexander den VIIde en de Gravin Mathilda; het Tafereel in Olyverw, verbeeldende St. Maurits; de marmere Invoegzelen met de Basrelieven langs de Boogen van het midden der Kerk; de cieraaden van de Vloer , die van de bedekte Gallery; een Basrelief op de groote Poort na buiten, verbeeldende Christus St. Pieter de Sleutelsgeevende; de Trap by wyze van een Perspectief gemaakt, die na de Zaal van het Vaticaan leid; het Standbeeld van Constantinus te paard zittende; de Zuilkring of bedekte Galleryen, die men op de plaats voor de Kerk ziet, en als een Bosch van Zuilen uitmaaken; een der Fonteynen van dezelve plaats, die zo veel water geeft, dat men dezelve gemeenlyk *Fiume in Aria* heet, en de Fontein van de plaats Navonne, zyn, gelyk ook de Kerk der Jesuiten, wonderstukken van zyn hand; de Fabriek van Ste. Theresia en Ste. Bibiana, en de Daphne in het Lusthuis van Borghese, uitmaakende een Groep van twee Figuren, verbeeldende Apollo Daphne najagende, die in een Lauwrierboom verandert, verdienen meede haare opmerking. Onze groote Man was slegts agtien Jaaren oud, toen hy aan dat heerlyk stuk arbeidde. Ook ziet men van hem nog een David met zyn Slinger in de hand, zynde een zeer fraai Beeld, waar van het werk verbaasend en onnavolglyk is.

Die vernufte Man, wicns roem zig door de geheele
wae-

(*) Het waaren Balken van Corinthis Metaal, genoomen uit het Pantheon, thans de Kerk van Ste. Maria van Rotonde.

waereld verspreit had, wierd in 't Jaar 1665 na Vrankryk ontboden, om de Teekeningen van de Louvre te maaken; en bieuw 's Konings Borstbeeld in Marmer, waar over die Vorst ten hoogsten voldaan was en hem daarom met eer en goederen overlaadde: na eenige groote onderneemingen voleind te hebben, keerde hy weeder na Romen met een Brevet van een Pensioen van twee duizend Ryksdaalders en een van vier hondert voor zyn Zoon, welke hem in Vrankryk verzeld had: door dien edelmoedigen Vorst met weldaaden overladen, ondernam hy, hoewel reeds hoog in Jaaren gesteegeen, op zyn terugkomst het Beelt des Konings te paard; nooit had hy aan een zo groot stuk marmer gearbeid, want het Voetstuk, het Paard en Beeld, 't geen zelfs meer dan levensgrootte schynt, is uit een enkel stuk en geheel alleen staande, en het marmer zo wit als sneeuw, zonder eenig mangel of vlek; het oogmerk van dat werk was, dien grooten Monarch ten top van glorie te verbeelden, na zo veele ongemakken en moeiten te boven gekoomen te zyn, waarom hy zeide, dat het Paard den top van een steilen Berg bereikte, welke hy voorgaf die der Deugd te zyn en dezelve, dien Hercules beklommen heeft; met dit onderscheid egter, dat die Held niet dan in zyn hoogen ouderdom op den kruin geraakte, en dat Lodewyk de Groote denzelven in den bloei zyner jaaren roemrugtig bereikt heeft: onder ziet men ten devies een Latyns byschrift, 't geen in twee woorden alles bevat, wat men op een zo heldhaftig onderwerp zeggen kan (*); namentlyk *per Ardua*. Imand vond 'er iets op te zeggen, vermits het Paard, gelyk dat van Marcus Aurelius toomloos was; waar op de Italiaanse Ingenieur, die het na Parys gevoert had, zeer wel antwoordde, *Quelle che da freno à tutto il Mondo non ha bisogno di tener freno à questo Cavallo*; dat is, die de geheele Waereld in toom houdt, heeft geen toom nodig, om zyn Paard te bedwingen.

De Ridder *Bernini* heeft zyne onderneemingen gelukkig voltooit door een werk, zyn Godsvrugt passende, zyn

(*) Dit Beeld te Paard staat thans in 't Park van Versailles, onder den naam van *Marcus Curtius*, een Romeins Ridder, die zig voor zyn Vaderland opofferde; waarom men de trekken van het aangezicht verandert en van den Berg, waar op het Paard scheen te stygen, vlammen gemaakt heeft.

zynde een Christus halver Lyf met beide handen; welk fraai stuk hy aan de Koningin Christina nagelaaten heeft, die, wanneer zyn Familie het haar ter hand stelde, zeer verplichtende zeide, dat die berugte Held der Kunsten het haar meenigmaal aangeboden, maar zy het steeds geweigert had te ontfangen, als konnende hem na waarde van het present niet genoeg vergelden.

Te Romen ziet men in een der Capellen van de Kerk der ongeschoeide Carmeliten een groote zittende Maagd Maria, hebbende het Kind Jesus op haar kniën in een zo deftige en teedere gestalte, dat zy schynt te willen spreken; waar door de aandoeningen van eerbied en verwondering op een onuitdrukkelyke wyze gaande gemaakt worden. Het Linnen en de andere Kleedy, waar meede die Beelden bedekt zyn, onderscheiden zig zeer duidelyk van elkander door de verschillende smaak, waar meede hy dezelve bearbeid heeft, en waar van de manier zo zonderling is, dat de verstandige eenparig het voor een soort van Mirakel houden, hoe die doorlugte Beeldhouwer het bollige en de ploojen van dat gewaad, 't geen door den wind schynt opgeblazen te worden en als op de lugt te dryven, heeft weten uit te voeren, schynende dezelve door de verscheide ontrollingen als te bewegen.

Hebbende eindelyk zyn agting door duizendderhande onderneemingen verzeekert, meende hy zyn zaligheid door de gewillige opoffering zyns levens te moeten verzeekeren, wel voelende, dat hy een ouderdom bereikte, waar in hem de levenskrachten begaven, en overleed na een ziekte van eenige dagen, door zyn zwakte ontstaan, in den ouderdom van 82 Jaaren, Anno 1680, overlaaden met eer en weldaaden van alle, die zyne verdiensten gekent hadden: volgens zyne uiterste wille wierd zyn lichaam met veel plegtigheid in de Kerke van Ste. Maria Major in het Graf zyner Voorouderen bygezet, van welke Kerk zyn oudste Zoon Kanunnik was.

De Ridder Bernini, was middelmatig van groote; dog wel gemaakt, meerder maager dan vet, ten uiterste leevendig, zeer grof en sterk; zyn aangezigt had eenige trekken overeenkomstig met die men in den Arend opmerkt, voornamentlyk ten aanzien zyner oogen, die zeer zwart, leevendig en doordringende waaren; zyn neus was groot en zyn voorhoofd breed, een weinig hol
in

in het midden, en booven de oogen zagtiens ryzende: hy was kaal en uit het weinig hair, 't geen hem overbleef, konde men zien, dat het zelve in zyn jeugd bruin geweest was; alle die verschillende byzonderheeden zyns aangezichts maakte geen fraay weezen uit, offchoon hem egter weinig mangelde, om de naam van volmaakt te draagen; zyn verhaalen waaren verrukkent en hy wist zyn woorden met zekere wonderbaare bevalligheid te verzellen, die alle zyne gedagten en gebaarden veel luster toebragten.

Betreffende zyn manier om het marmer te bearbeiten, kan men verzeekeren, dat die zeldzaame Man een geheel zonderlinge smaak in dat soort van Beeldhouwen bezat, byna gelyk aan die van Correggio in het schilderen, hebbende deeze dezelve deftigheid aan zyn werk gegeven; dog minder bestiptheid in agt genoomen als Bernini, die tot de volmaaktheid gekoomen is langs een geheel verschillende weg, als die der Ouden, hebbende met meer zorgen, dan zy, de verscheide uitwerkzelen der natuur nagespeurt, en niemand voor hem het marmer met meer behendigheid en gemak behandelt, nog het zelve zo veel lugtigheid en doorschynendheid gegeven; zulks men zeggen konde, dat de hardste en ongevoeligste stoffen hem gehoorzaamden; dat hy de konst gevonden had, om de hardheid zelfs te vermurven, en van de smaak der Ouden niet geweeken is, dan om zyne Beelden meer leeven en beweeging, meer teederheid en natuurlykheid te geeven.

Baccio Bandanelli, een Florentyn, van wien ik onder de Plaatsnyders spreek zal, was ook een der grootste Beeldhouwers van zyn tyd. Te Boulogne en Florence vind men van hem verscheide Standbeelden van verschillende Metaalen: onder andere heeft hy een gevilde St. Hironymus gehouwen, om zyne ervarendheid in de Ontleedkunde te toonen: daarenboven ziet men nog van hem in de Kerk van Ste. Maria del Fiore aan het Hoog-Altar drie marmere Beelden, waar van het werk niet genoeg gewardeert kan worden, gelyk ook dat der andere Standbeelden van dezelve stoffe, opgeregt ter gedagtenis der Medicis, der Pausen en Groot-Hertogen, die men in het oud Paleis vind. Hy overleed te Florence in 't Jaar 1559 in den ouderdom van 72 jaaren en wierd al-

aldaar in de Kerk van de Annunciade der Paters Serviten begraaven.

Een zekere *Lombart*, een uitmuntend Beeldhouwer, heeft te Boulogne veel gearbeid, en onder andere verbeeld het verscheiden van de Maagd Maria in 't bywezen der Apostelen, alle Beelden van gebakke steenen; meer als levensgrootte, en in de Kerk der Olivetaanen een heerlijk Crucifix.

Donatello, heeft te Florence door zyne werken uitgeblonken; en is in de 80 Jaaren oud gestorven.

Jean Todesque, heeft verscheide marmere Standbeelden te Boulogne gehouwen, behalven nog die der H. van de Orde, by de Dominicaanen te zien.

François Quesnoy, een Vlaming, voerde te Romen verscheide grootte werken uit; onder andere een Basreliëf van marmer, verbeeldende een Engelen-Choor, te Napels in de Kerk der Apostelen by de Theatynen. Zyn bekwaamheid stak in de Beelden der Kinderen ongemeen uit, vermits hy aan dezelve alles geeven konde, wat men buiten de spraak verlangen kan; ook doet men hem in dat opzigt het verschuldigt regt; dog nadien zyn levensgedrag zo schandig geweest is, dat het door geen water heeft kunnen afgewischt worden, maar men ten dien einde het daar tegen strydigste Element heeft moeten gebruiken, was zyn uitgang zo verfoeyelyk, dat men daaraan niet dan met afgryzen kan gedenken.

Laaten wy tot de Franse Meesters wederkeeren en zeggen, dat *Geret*, een Fransman van geboorte, een zeer uitmuntend Beeldhouwer in de Crucifixen was, welke zo zeer gezocht worden, voornamentlyk die beneeden de twee voeten zyn, dat men 'er sommen gelds voor betaalt, welke toonen, hoe groot de begeerte na dezelve was: het aanmerkelykste in hem is, dat zyn smaak zig tot geene andere Beelden uitstreckte. Hy woonde te Parys, en indien hy geen ongemeen groot Fortuin gemaakt heeft, is daar van de reede, dat hy zulks niet beoogde.

Simon Jaillot, gesprooten uit een deftige Familie der Stad St. Oyan de Jou, in 't Bisdome van Lions, in het Fransche Comté; was omtrent vierentwintig Jaaren oud, toen hy in 't Jaar 1657 te Parys kwam en zyn jongste Broeder meedebragt. Beide oeffenden zy de Beeldhouwkunde en maakten zig welhaast bekend door hunne fraaije werken, die de grootste Cabinetten van Europa versieren.

ren. Betreffende de Crucifixen van Elpenbeen door *Simon Jaillot* gemaakt, van wien ik spreek, in dezelve vind men al't geen tot het verstand en de Godsvrugt vereischt kan worden; zulks men zeggen kan, dat gelyk hy de eene daar door onderwerpen tot studieverschafte, de andere 'er geen geringer onderwerpen tot stigtelijke betragttingen in vonden. Die vernufte Man, welke zyn konst alleen beminde, stierf ongehuwt te Parys den 23 September 1681 in den ouderdom van 48 jaaren.

Hubert Jaillot, zyn Broeder, ordinaris Geographist (gewoon Aardrykskundige) des Konings, muntende niet minder in die kundigheid dan zyn Broeder in de Beeldhouwkunde uit, door den schoonen Atlas, dien hy in 't ligt gegeven en aan den Koning opgedraagen heeft, waar van de kaarten zeer naauwkeurig en fraai gesneden zyn. *Hubert* bezat een der groote Crucifixen van zyn Broeder *Simon*, 't geen de agting van een Koning verdiende.

De Ridder *Alexandro l'Algarde*, van Boulogne geraakte tot een zo hoogen top van bekwaamheid, dat zyn roem door de geheele Waereld verspreid is en altoos zyn zal door het Beeldhouwwerk, 't geen hy ons heeft nagelaten. Dewyl de byzondere levensgevallen tot het voor naamste oogmerk, 't geen ik my voorgestelt heb, niet strekken, zal ik alleen van eenige zynere grootste werken en van de plaatsen, waar dezelve te zien zyn, gewag maaken.

Om dan met zyn Vaderland te beginnen, vind men te Boulogne van hem een metaal Beeld van St. Michiel; in de Eetzaal der Olivetaanen een Groep; in 't Paleis het metaale Borstbeeld van Innocentius den Xde; aan het Hoog-Altar van St. Paulus der Barnabiten twee Colossen van Marmer, verbeeldende de Onthoofding van dien H. en op het voorstuk van het Altar dezelve Historie in marmer Basrelief; ook ziet men van hem in de Kerk van St. Maximin in Provence, alwaar het Graf van Magdalen is, een marmer Basrelief, verbeeldende die Santin in haare boetvaardigheid.

Zyn naam is nog steeds beroemd door zyn Crucifix, 't geen men by uitzondering het Crucifix van l'Algarde noemt, vermits het een zynere allervolmaakste werken is en waar van men zo veele Copyen ziet, als het de bekwaame Beeldhouwers zig een eer gerekent hebben te maaken, om het Origineel te vermeenigvuldigen.

Van

Van hem ziet men in de Kerk van St. Pieter te Rome een marmer Basrelief, verbeeldende op een wonderbaare wyze de verbaasheid en schrik van het geheele Leeger van Attila op de verschyning van St. Petrus en St. Paulus; als meede in dezelve Kerk de Graftombe van een Paus, die men zeggen kan, dat hy voor zig zelve opgeregt heeft, vermits 'er zyn naam altoos in leeven zal. Die schrandere Man had verscheide Discipelen, onder andere *Hercules Ferrette*, dien hy Erfgenaam van alle zyne studien liet, en *Brunelli*, van wien verscheide groote werken door geheel Italiën gezien worden, daar onder vier fraaije Standbeelden by de Religieusen van St. Catherine, en dicht by dat Klooster het Standbeeld van St. Petronius, door hem te Boulogne gehouwen.

Pierre Puget, van Marseille, een zeer schrandere Beeldhouwer, Schilder en Architect, wierd met weergalooze geneigtheeden voor de Konsten en Weetenschappen geboren en bezat dezelve by vervolg in een zo hoogengraad, dat aan zyn Beeldhouwwerk alleen de naam van Anticq ontbreekt, om deszelfs volmaaktheid te kroonen; Hy leerde daar van de grondreegelen by een zeer middelbaar Meester, die dezelve mogelyk zelfs niet verstond; dog een verstand als het zyne was bekwaam een begin van volmaaktheid te trekken, uit 't geen andere behopen te schuwen: hy was geen zes maanden by zyn Meester of vond zig bekwaam, den geenen te leeren, van wien hy onderwijs verlangde, en wel verre van zig te houden voor dien hy was, agtede hy het reizen voor zig des te noodzaakelyker, vermits hem de roem van Pietro de Cortonna en zyne werken een prysselyk verlangen inboezemde, om dezelve te zien, ten einde 'er nut uit te trekken en op de grondslagen van dien grooten Man te bouwen; dog vermits hem tot een zo groote onderneeming geld ontbrak, nam hy voor, over Florence te reizen, om by zyn doortogt aldaar te arbeiden, zig door het bezigten der werken dier groote Stad sterker te maaken, en daar door gelegenheid te verkrygen, verder te kunnen gaan.

Aldaar gekoomen zynde met een goede wil om te arbeiden, wierd hy door geen der Meesters aangenoomen, vermits men 'er gemeenlyk de Inboorlingen voor andere stelt, en wist niet by wien zig te vervoegen; dog de hemel, die nooit meer zorg voor de zyne draagt, dan wanneer haar alles schynt te mangelen, beschikten hem een

een oud Man, welke men in dat Land *Intaillator* noemt, die wel zelfs geen werk had; dog hem den Beeldhouwer van den Groothertog aanbood, welke zyne handen toen ongemeen vol had, hem in zyn gunst beval en ten zynen faveure overreedde, verzoekende dog agt te willen slaan op de goede wil, welke de Jongeling scheen te hebben. Men gaf hem aanstonds tot een proef een kleine Cardoes te voltoojen, 't geen in hout was, meenende men, dat hy weinig uitrigten konde, 't welk hem des te verdrieteriger viel, vermits hy andere aan Beeldhouwwerk voor Banken en Tafels voor den Groothertog zag arbeiden; waarom hy van zyn Meester by gunst verzocht, zodanig een stuk als de andere te mogen maaken, zeggende te gelooven, dat hy het zelve zoude kunnen volvoeren, 't geen hy deed en latende het daar by niet berusten, verzocht hy voor de overige, die nog te doen stonden, verscheide onderwerpen te mogen uitvinden, ten einde hem zulks van een aangename uitwerking zoude zyn. De Meester, verstelt van zodanig een vernuft, het welk het zyne overtrof, begon hem boven de andere te stellen, aan zyn Tafel te neemen ('t geen in Italien zelden geschied) en allerlei verbintenissen tot zyn voordeel uit te denken; waar door hy hem aan zig verbinden konde: daarenboven droegen hem die, welke in dezelve plaats arbeidden zo veel agting toe, als zy in 't eerst onverschilligheid jeëgens hem hadden betuigt.

Niettegenstaande alle de beleefdheeden, die men hem bewees, verwekte in hem de lust om Romen te zien, een zeeker bedwang, 't geen meer en meer toenam, offchoon hy de vriendelyke behandeling van zyn Meester tragtede te beantwoorden, die met hem als zyns gelyken omging, en na hem door den Architect zelfs van den Groothertog een aanzienelyke jaarwedde, uit naam van dien Prins te vergeefs te hebben laten aanbieden, hem niet langer willende dwingen de reis na Romen toestond, houdende hem slegts by zyn weederkomst aan zig verbonden en een Brief van aanpryzing aan een vriend van Pietro de Corronna meede gaf: ook schreef hy heimelyk aan den zelve vriend, dat hy hem ten uitersten verplichten zoude, indien hy zyn Discipel by deszelfs aankomst ontfing en behandelde, als of hy het zelfs was, maakende daar benevens een groote ophef van de verdiensten van den geenen, dien hy hem aanbeval.

Het

Het kwam den Heer *Puget* verbazend voor, in een stad, waar in hy geheel onbekent was, door een perzoon opgewagt te worden, die hem zyn Huis en al wat van hem afhing aanbood: hy maakte daar van geen kwaad gebruik en ging, na weinig dagen geruſt te hebben, *Pietro de Cortonna* zien, van wien hy zo zeer verlangde in de grondreegelen der Schilderkunde onderweezen te worden. Die groote Schilder, anderzints niet te ſpraakzaam en wat agterhoudend jeegens zyne Discipelen, gedroeg zig op een ſtrydige wyze jeegens hem: reeds ten zyne faveure vooringenomen zo door den bovengemelden vriend, als door 't geen hy hem zag uitvoeren, zag hy duidelyk, dat zodanig een vernuft te gelyk konde beginnen en Meester zyn en niet allengs by trappen tot de volmaaktheid zoude koomen; waarom hy goedvond hem niets voor te ſchilderen, om *Puget* het ſchilderen door de ondervinding der konſt zelfs te doen leeren, dewyl hy hem bekwaam genoeg vond, uit zig zelve de ſmaak te verkrygen, welke hy zocht; en die groote Meester zag wel haalt zonder jalouzie, dat die Beeldhouwer zyne ſtukken zo ſtout nabootſte, dat men dezelve voor geen Copyen konde aanzien. Eenigen tyd hier na begaf zig *Pietro de Cortonna* na Florence, om een werk van groote aangelegenheid te onderneemen, 't geen de Heer *Puget*, na eenige maanden afweezens van *Pietro de Cortonna*, deed beſluiten, ook derwaards te keeren, om den geenens weeder te zien, van wien hy de Schilderkunde geleert had, zyn belofte jeegens den Meester te volbrengen, die hem zo veel vriendschap beweezen had, en 'er met een openbaare blyken te laaten van de konſt, die hy oeffende. *Pietro de Cortonna*, dien hy meer en meer van waarde wierd, dedt al wat mogelyk was, om hem by zig te houden; dog een zo hoogvliegend vernuft op eene plaats niet konnende blyven, zonder op een andere verlangt te worden, verwon hem de Republicq *Genua* door zeer voordeelige beloften. Aldaar aangekoomen zynde en zig eenige dagen ruſt gegeven hebbende, om de weederzydſe pligtspleegingen te ontfangen en af te leggen, lag hy zig op verſcheide onderwerpen toe, die zyn naam door zyne werken moeſten onſterffelyk maaken. Hy voerde aldaar veel uit, om al het welk niet aan te haalen ik alleen zeggen zal, dat men van hem in de Kerk van *Carignan* twee Standbeelden van wit marmer ziet, zynde het een *St. Sebastiaan* en het ander

ander de Bisschop Alexander Soli, wiens Familie die Kerk heeft doen stigten: die beide Beelden besluiten in hun verschillenden aart al wat men in de konst en fraaiheid kan wenschen, 't geen den Heer Coypel by deszelfs aanwezen aldaar met veel nadruk deed vraagen, van wien dog die stukken mogten zyn, welkers afbeelding alleen belette, dat men dezelve voor anticq hield. Nog ziet men in een andere Kerk een Maagd Maria van marmmer, zynde een wonderbaar stuk zo uit hoofde van deszelfs schoonheid als volle uitdrukking.

Lodewyk de XIVde, door den Heer Colbert kennis gekreegen hebbende van de bekwaamheid en den dienst, welken hem die schrandere Man doen konde, verlangde hem in zyn Koningryk te rug te zien, weshalven hy hem het bestier en Opperbewind over al 't gunt de Fabriek en de verciering der Scheepen betrof, met een jaarwedde van drieduizend zes honderd Franse Livres deed aanbieden. Niets konde hem in een vreemt land te rug houden, nadien hy in zyn Vaderland konde koomen, om zyn Koning te dienen; dierhalven begaf hy zig zonder tydverzuim na Toulon, alwaar alle Konstenaars zig gelukkig agteden een Man te moeten gehoorzaamen, wiens gerugt met de waarheid bevestigt wierd. Onbeschryffelyk is het, hoe zeer zyn vertrek de voornaamsten der Republicq Genua smertede, en wat vriendschapzy steeds met hem onderhouden hebben.

Men kan tot zyn eer zeggen, dat de Scheepen, ten zyne tyde gebouwt, aan zyn smaak en behandeling de goede Fabriek en prachtige cieraaden zo van Schilder- als Beeldhouwwerk, waar meede hy dezelve wist te verryken, verschuldigt waaren. Hy verbeelde dezelve in gewasse Teekeningen wonderbaar uitvoerig en maakte zo natuurlyke Modellen, dat zyn Overheeden 'er verbaast van stonden. Het hooge Ampt, 't geen hy bekleedde, verleende hem een treffelyk Huwelyk.

Dog laaten wy een weinig van zyne Schilderkunde spreken. Hy heeft voor een groot getal Kerken van Toulon Autaar-stukken gemaakt, als meede in die nabuurschap te la Valette en in de Congregatie der Jesuiten; gelyk ook eenige te Aix in Provence; maar onder andere ziet men van hem in de Hoofdkerk van Marseille een groot Autaar-stuk, verbeeldende een Christus door Engelen verzelt, 't geen zo goed als van Guido gehouden word,

II. Deel.

V

en

en in dezelve Kerk by de Doopvonten twee stukken, zyn-
de het een de Doop van Constantinus en het ander die
van Clovis.

Zyn verstandige manier, om het marmer te bearbeiten,
gevoegt by zyn roem, die konst in alle deszelfs deelen te
bezitten, verschafte hem een aanzienlyk getal werken:
onder verscheide Beelden, die men na diverse oirden van
het Koningryk gevoert heeft, zien wy met verwondering
twee groote marmere Groepen in het Parc van Versailles,
verbeeldende het eene de wyze, waar op Perseus in de
gedaante van een Krygsman Andromeda verloft heeft
van de dood, waar meede zy door het Monster bedrygt
wierd, 't geen zo veele bekoorlykheeden in die bemin-
nelyke Perzoon vergadert, vernielen zoude; en het an-
der den berugten Milo Crotoniensis in zyn overmaat van
pynen, die hem te smertelyker en gevoeliger zyn, ver-
mits zyne vingeren in een gesloote spleet van den stam
van een Boom vastgeklemt zynde, hy niet vlugten kan,
om zig van een Leeuw te ontdoen, die zyn vleesch met
de klauwen van een reet en hem te gelyk zyn tanden
doet gevoelen, zonder dat hy zig op eenige wyze ver-
weeren kan: in deeze Groep kan men zien hoe doordrin-
gend het vernuft van dien schranderen Beeldhouwer ge-
weest is, om zelfs tot in de toonen der voeten de kragt
te verbeelden en het bedwang, 't geen zy leiden, benee-
vens haare vergeeffse pogingen uit te drukken; maar zo al-
le de deelen van het lichaam zamenstreeven, om ons hun
pyn te kennen te geven, wat heeft hy niet gedaan, om
in de houding van het Hoofd alle de hartstogten, die 'er
in plaats moeten hebben, te doen samenloopen; is de
smerte, vrees en schrik, 'er alles niet wonderlyk in uit-
gedrukt? Bewaart men niet in 't Paleis van de Louvre een
marmer Basrelief van tien voeten hoog, waar in hy den
hondschen Filosooph Diogenes in zyn Ton zo wel ver-
beelt heeft, een teeken geevende aan Alexander, die
hem zyn gunst aanbood, dat hy van voor hem weggaan
en hem het licht en de warmte der Zon niet beneemen
zoude, die hy nodig had en de Koning hem niet geven
kon? Zie te Sceaux zyn Hercules Gaulus, zynde een
groot Beeld in marmer, schynende half gekromt op zyn
Beukelaar te rusten, waar op men de Franse Lelien ziet.

Zyn laatste werk was een andere groote marmere Bas-
relief, waar in hy de zielsberoerte van St. Carel in den
ge-

geheede, smeekende, dat de Heemel de plaag, waar meede Milaan bezogt was, van die stad wilde afwende: alles is 'er treurig in, alles verwekt meedelyden en te gelyk schrik. Dat stuk (het laatste pand van zyn vernuft) 't geen hy voor den Heer de la Chambre, toen Pastoor van St. Bartholomeus Kerk van Parys, maakte, is overgegaan in handen van den Zoon van dien Heer, meede Schilder en Beeldhouwer te Marseille.

Die groote Man eindelyk, dien de Dood gespaart zoude hebben, indien zy de konst achtete, een des te honger ouderdom hebbende bereikt, vermits hy de ogenblikken daar van met te meer yver besteed had, om roem te verwerven, wierd, van arbeid afgeslooft, door de gebreken des ouderdoms aangetast, en zyn lichaam de vlugheid van zyn geest niet langer konnende byhouden, moest het opgeeven in 't Jaar 1693 en omtrent het 74ste zyns ouderdoms. Dat sterfval viel voor te Toulon, alwaar hy een goed deel van zyn leeven met eer had doorgebragt.

Nog ziet men te Versailles verscheide marmere werken van andere Beeldhouwers.

Le Fevre, van Antwerpen, heeft aldaar een marmere Beeld gemaakt, zynde de Getrouwheid.

Bistel, een Satyr of Boxvoet, houdende in de een hand Druiven en in de andere een Fluitje:

André, een marmere Beeld, zynde een Koning der Parthen:

Houzeau, van Bar-le-Duc, het Beeld van marmere aldaar, verbeeldende een grillige en opstuivende geaartheid, en een Saturnus van dezelve stof uitlopende in een kooker.

Michel la Perdrix, van Parys, het Beeltenis der Droefgeestigheid; en

Fremery, de Rotator of slaaf Milichus genaamt, in marmere na het Anticq.

Jean Drouilly, geboortig van Vernon, was een goed Beeldhouwer van het Gilde der Meesters, waar van hy de bedieningen reeds vroeg bekleede. Zyn bekwaamheid in de werken en Beelden van marmere en steen, die ten cieraad van Kerken en andere groote Gebouwen strekken, maakt hem kenbaar in 't geen men van hem in verschei-

scheide Religieusen gestigten van St. Denis en op eenige andere plaatsen ziet, alwaar hy Graffschriften gehouwen en verscheide andere werken gemaakt heeft. Hy genoot de eer voor den Koning te arbeiden aan een marmere Figuur, verbeeldende het Helden-Digt en aan een groote Vaas, welke stukken onder andere meede ten cieraad van Versailles verstrekken. Eindelyk wierd hy in de kragt zyner Jaaren, kloek en gezond zynde, door een heevige koorts aangetast, die hem in weinig tyds deed bevroeden, wat besluit hy te neemen had en hem ten zynen kosten zelfs leerde, dat nog Jaaren nog gezondheid jeegens de dood bestand zyn, als ons onze Schepper aan haar overlevert. Hy overleed dan in 't Jaar 1698.

Jean Baptiste Guillermin, geboortig van Lion, was een Beeldhouwer en kwam te Parys, alwaar hy zig needer zettede en een goeden naam verkreeg, door zyn klein werk in Yvoir en Cocoshout, waar in hy veel voor verscheide Religieuse gestigten gearbeid heeft, onder andere voor de Carmeliten van de voorstad St. Germain, in welk werk ook verscheide voornaame Perzoonen van Vrankryk liefhebbery hadden. 't Is hem ook gelukt, kleine Crucifixen te maaken, als meede groote, 't geen blykt uit een van vyf voeten hoog, te vinden in 't Choor der Dames van de Koninglyke Abdy van Val de Grace.

Na de bedieningen van het Gilde waargenoomen en verscheide Jaaren de waardigheid van *Ancien* bekleed te hebben, wierd hy door een beroerte aangevallen, waar teegen hy zig wel verweerde; dog waar van hem de gevolgen een zwakken ouderdom deden overkoomen, die hem het droevig lot aller stervelingen noodzaakte te ondergaan in November 1699, hebbende 56 Jaaren bereikt.

B E S C H R Y V I N G
 D E R
 S C H I L D E R Y E N ,
 H E T
 B E E L D H O U W - W E R K
 E N
 P R E N T E N .

*In de maand September 1699 in de groote
 Gallery van de Louvre ten toon gestelt.*

IK zoude hier eindigen en niet wederom beginnen van de Franfen te spreken, indien een Gallery van Schilderyen; Beeldwerk en Prenten my niet gelegenheid gaf de afweezenden kennis te geeven, van 't gunt zy niet gezien hebben en 't geen geheel Parys met de Vreemdelingen, die zig toen aldaar bevonden, in meenigte zyn koomen bezigtigen.

Gelyk het voormaals een loffelyke gewoonte geweest was, dat de Heeren van de Koninglyke Academie der Schilder- en Bouwkunde jaarlyks niet alleen de werken der jonge lieden, na kennis en bekwaamheid dingende, ten toon stelden, om de pryzen uit te deelen, die zy oordeelden hun met regt te moeten toewyzen, ten einde hun door die vergelding aan te spooren; maar dat zy ook, om hun het voorbeeld niet slegts met woorden, maar met de daad te toonen, hunne eige werken in een groote Kamer of Gallery ten toon stelden, ten einde elkander onderling tot nayver aan te spooren en te gelyk open Tafel van verwondering voor het gemeen te houden; heeft de Heer *Manfart*, Opper-Intendant en Bewindhebber Generaal van 's Konings Gebouwen en Beschermmer dier Koninglyke Academie, niet te vreedden, den wensch van alle zyn Majesteits Onderdaanen, dat jaar door de opregting van het Beeld te paard van Lodewyk den Grooten

op de plaats na dien doorluchten naam genoemd, gelukkig volbragt te zien, haar als by overmaat het openbaar gezicht dier Gallery vol kopst willende verleenē; den Koning ten dien einde voorgedraagen, dat alle die het roemrugte lichaam der Koninglyke Academie uitmaakten, wel zouden wenschen, de oude en zeedert eenige jaaren in onbruik geraakte gewoonte, om hunne werken aan de berisping van 't gemeen ten toon te stellen, vernieuwt te zien, om aan zig zelve reeden van yverzugt en andere van verwondering te geeven: waar op zyn Majesteit hun verlangen niet slegts goedkeurde; maar zelfs, op dat zulks met te meer luister verrigt zoude worden, wilde, dat die ten toonstelling niet alleen in de groote Gallery van zyn Paleis van de Louvre geschiede, maar dat men ook uit de Meubelkamer van de Kroon alle de nodige Tapyten leeverde tot cieraad dier zeer ruime Gallery en om daar teegen de stukken te hangen of te plaatzen, waar meede men dezelve voorzien wilde; maar dewyl de lengte dier Gallery zo groot is, dat men dezelve niet gemakelyk dan by verscheide herhalingen bevatten kan, zynde 227 roeden lang, vonden zy goed, niet dan 115 te betrekken, de uiteindens der overige tusschenwyte door twee beschotten afchietende.

Nadien in den tyd dier ten toonstelling aan 't gemeen een zekere Lyft der Schilderyen en andere werken is uitgedeelt, vinde ik my verplicht, dezelve in de schikking en veelheid der stukken te volgen; maar zal ook te gelyk de groote der voornaamste werken 'er byvoegen, in zo verre zulks aan het gezigt en zonder ander hulpmiddel voorkomt, 't geen zo my dunkt des te noodzakelyker is, vermits het de afweezenden ongemeen ten nutte strekt in het oordeelen over de hoedanigheid van het werk, 't geen zy slegts met de oogen van hun verstand kunnen bezien; daarenboven heb ik gemeent, dat het een openbaare daad te kort gedaan zoude zyn, indien men slegts daar van het geheugen in een Blaauw-Boekje bewaarde, vermits dezelve wel waardig was geplaatst te worden in een werk van meer gewigt, en 't geen dezelve in alle Bibliotheeken van den Aardbodem zoude kunnen leevend houden.

Om dan te beginnen zal ik zeggen, dat teegens het beschoot aan het einde, by het inkoomen aan de linkerhand een groot Verheemelte geplaatst was van groen Fluweel met grootē Goude en Zilverē Boordzels en Franjes;

en

en onder een Voetbank, gedekt met een Vloertapyt, waar op twee Pourtretten, het een van den Koning en het ander van den Dauphin, beide van den Heer *Person*, stonden.

Dat van den Koning verbeelde zyn Majesteit in 't groot byna ten voeten uit, en dat van den Dauphin een Borstbeeld en was van middelbaare grootte.

Daar was eenige dagen te zien een Pourtret van den Koning in een Medailje van gecouleurt wasch, waar meede het Borstbeeld bekleet scheen, zynde alles verciert met een zeer kostbaare Lyst en voor met een Cristal, om dat werk te bewaaren en het nog aangenamer voor het oog te maaken: dog vermits het die groote plaats niet genoeg vervulde, vond men goed, de bovengemelde Pourtretten in de plaats te stellen. 't Zelve was van den Heer *Benoist*.

Ik zal eens voor al zeggen, dat de Lysten dier Schilderyen in 't algemeen bestonden uit Lofwerk zo bekwaam, om de cieraaden, waar meede dezelve verrykt waaren, te ontfangen, dat men geen grooter vereeniging konde wenschen, en dat het gezigt nog het verstand in dat soort van werk geen grooter konden vergen, zonder iets onmogelyk te vorderen: betreffende de wyze, op welke dezelye gestoffeert waaren, bestond haar fraaiheid niet enkel in het schoone Goud, dat teegens het gezigt schitterde; maar ook in die luister zagtelyk afgebrooken door een zekere glans van het Bruineerzel op de uiteindens, die het ongebruineerde nog meer deed voorkoomen en een nieuwe luister trok uit die gronden, gedekt met een eel hoog rood en waar van de aangename naad diende, om te gelyk het werk te bewaaren en het alles by te zetten, 't geen het gezigt vleide: maar het geheel zoude geen uitwerking gedaan hebben, zo de Beeldhouwer, eergierig van zyn werk, den nodigen tyd gespaart had, om door zyne navorschingen te doen herleeven, 't geen het wit eenigermate door deszelfs leggingen deed sterven.

Vervolgens hingen aan beide zyden der Gallery de Tapyten van de handelingen der Apostelen na de Teekeningen van Raphaël gewerkt, en van een wonderbaare schoonheid: de eerbied, welke men dien grooten Meester toedraagt, doet zig tot in de Copyën waardeeren; daarom was het, dat geene Schilderyen 'er voor hingen, maar wel eenig Beeldhouw-werk 'er op een kleinen afstand voor geplaatst was.

Aan het tweede Penant ter regter zyde en na de kant van 't Caroufel zag men de Pourtretten van den Koning, de overleede Koningin, en van den Dauphin, zynde dat des Konings van Metaal en de beide andere van wit marmer op hunne Schabellen van gelyke stoffe, leevensgrootte gemaakt door den Heer *Coyzevox*.

Aan het derde Penant een Vrouwe Borstbeeld van wit marmer door denzelven.

Aan het vierde Penant een wit marmer Beeld omtrent anderhalf voet hoog, verbeeldende een staande Saturnus een Kind verflindende, gemaakt door den Heer *Hurtrel*.

Aan de beide zyden stonden twee Borstbeelden van wit marmer, zynde jonge koppen, gemaakt door den Heer *Flamen*.

Aan het vyfde Penant zag men een Borstbeeld van Alexander meer als leevensgrootte: zynde het Hoofd van Porphyrtsteen en in zyn tyd gemaakt, en het Borstbeeld van zeer kostbaar marmer, waar over een Kleed van verguld Metaal, zynde gemaalen Goud en het Schabel verrykt met cieraaden, insgelyks van vergult Metaal. Dat Borstbeeld en de Schabel waaren van den Heer *Girardon*.

Aan beide zyden van dat Borstbeeld stonden twee Metaale Vaazen van twee voeten hoog, zynde op het een de Zeegepraal van Venus en op het ander die van Galathea verbeeldt: dezelve waaren geplaatst op twee Schabellen van wit marmer en hebben tot modellen gedient voor de groote Vaazen, die in 't Parc van Versailles gevonden worden, gemaakt door den Heer *Girardon*.

In de schuinte van de volgende Kruisraam stond het Borstbeeld van den Heer de Louvois, Minister van Staat, gemaakt door den Heer *Girardon*.

In de schuintens der Penanten een, twee en drie, waaren in rang geschikt de Pourtretten van den eersten en tweeden Ambassadeur van Siam en van den Cancelier dier Ambassadeurs, geschildert door den Heer *Benoit* op doeken van 25 of 30 duimen groot.

Na de kant der Rivier aan de linkerzyde van het verheemelte zag men de Pourtretten van den Ambassadeur, den Cancelier en den Zoon van den Cancelier van Moscovien in de Kruisraamen een, twee en drie in orde geschikt, geschildert door den Heer *Benoit*; ook zag men 'er een Carthuiser voor denzelven afgemaalt.

Aan het vierde Penant waaren twee Groepen van den Heer *Renaudin*, verbeeldende de eene Eneas, zyn Vader

der Anchises wegdragende, en de andere de Waarheid door den Tyd ontdekt: dezelve waaren de modellen der marmere Groepen, die hy voor het Kasteel van Versailles gemaakt heeft.

Te midden van het Penant zag men een leggende Vrouw door den Heer *Vigbier* gemaakt en langs het Tapyt een marmere Groep van den Heer *Renaudin*, verbeeldende een Kind Jesus met St. Johannes den Dooper.

In de Kruisraam van het vyfde Penant was een groote Medailje van wit marmer, verbeeldende den Heer Eduard Colbert, Marquis van Villacerf, geweeze Opper-Intendant der Koninglyke Gebouwen, overleeden in October 1699 in den ouderdom van 70 Jaaren. Die Medailje was verrykt met een vergulde en gesneede Lyst, op een Schabel meede van wit marmer geplaatst, en door den Heer *Girardon* gemaakt.

Langs het vyfde Penant zag men een Metaale Groep, verbeeldende Joseph, Moses en Johannes den Dooper op een plint van gevlakt werk geplaatst, welk stuk de vereeniging van het Oud en Nieuw Testament voor de komst van den Zaligmaaker verbeelt. Het Christus-Beeld is van *François Flamand*, de Moses van *Michel Angelo* en de Johannes van den Heer *Girardon*.

Regt'er tegen over en in het midden van de Gallery stond het Standbeeld des Konings te Paard, van Metaal, hoog drie voeten twee duimen, op een voetstuk ondersteunt door vier Thermen met verscheide Zeegeteekenen. Dit stuk is op dezelve plaats; en naby dat Standbeeld stond een Metaale Groep van drie voeten drie duimen hoog, verbeeldende de schaking van Proserpina, en gediend hebbende tot een model van de groote marmere Groep, die te Versailles in de Colonnade geplaatst is; gemaakt door den Heer *Girardon*.

Om de orde in de beschryving der Schilderyen in agt te neemen, zullen wy beginnen met de Voorgeevel na de kant van het Caroufel by het zesde Penant, 't geen met Schilderyen van den Heer *Coipel*, den Vader, verciert was; namentlyk:

Zyn Pourtret en Familie in het zelve stuk, zynde een ovaal, Historieswyze.

Andere Tafereelen ter groote van groote Teekeningen tot Deuren, verbeeldende het leeven van Hercules, als Hercules na zyne overwinningen voor Jupiter offerende

of zyn vergoding; Hercules verwytende Juno de ongevallen, die zy hem door haar jalouzy veroorzaakt heeft; Hercules Achelous temmende, de Centaurus door Hercules dodelyk gewond, vermits hy hem Dianira ontvoerde: die stukken van Hercules zyn voor Trianon geschildert.

Een Christus door den Engel in den Hof van Gethsemané vertroost: aan de zyden hingen vier zeer langwerpige kleine Tafereelen, die voor den Koning in 't groot gebragt en te Versailles te zien zyn, verbeeldende het eene Solon zyne wetten teegens de tegenwerpingen der Atheeners verdedigende; het ander Alexander Severus in een dieren tyd Koorn aan het Volk van Romen doende uitdeelen; het derde Ptolomeus Philadelphus de Jooden in Vryheid stellende in erkentenis der overzetting van de Hebreuse text door de Zeeventigen, en het laatste Trajanus, alle de zig toen in Romen bevindende Natiën gehoor verleende.

Het zeevende Penant, 'er teegen over staande, was insgelyks met Schilderyen van denzelven Heer *Coipel* verrykt; dog wy vinden goed van dezelve maar één Artikel te maaken en te zeggen, dat men 'er vond een Christus met de Maagd Maria, den Zaligmaaker aanziende, meer dan halverlyf, met Cherubynen, een groot stuk in de hoogte; een groot Crucifix met Engelen; zyn klein Maystuk voor de Kerk van O. L. V.; Hagar met haar Kind in de Woestyne door den Engel getroost wordende; Dianira door Licas aan Hercules het Hemd zendende, door het Bloed van den Centaurus Neffe vergiftigt; en Zephirus met Flora in 't klein, zeer bevallig gemaakt.

Teegen het zeevende Penant had men acht Schilderyen van den Heer *Montagne* gehangen; te weeten het Pourtret van den Heer Geoffroy, oud Scheepen, St. Paulus met Silas in den kerker, zynde zyn klein Maystuk voor de Kerk van O. L. V.; een Heemelvaart van Maria, zynde een groot stuk in de hoogte; een klein rond, verbeeldende de roeping van St. Jacob en St. Joannes, zyn Broeder; een St. Lucas; een Plafond waar in Juno Hercules zoogende; twee Tafereelen van den Heer *Vernafal*: namentlyk, een Samaritaanse Vrouw, een H. Familie, en de verloochening van Petrus, de drie laatste op doeken van 25 a 30 duimen.

Teegens de beide Penanten gemerkt acht, teegen elkan-

kander overstaande, hingen alle de Tafereelen van den Heer *Boulogne*, den oudsten; te weeten teegens dat na de kant van het Caroufel:

Een groot stuk in de breedte, zynde het Pourtret van de Hertogin van Aumont met de Dochter van de Hertogin van Humieres; een ander groot stuk in de breedte, verbeeldende Jephta na zyne overwinning zyn Vader te gemoet loopende; een groot stuk, waarin St. Cecilia zittende, meer als halverlyf, in welk stuk hy zyn manier verandert heeft, om te toonen, wat talent hy bezat, in het nabootzen van het moderne, gelyk ook in vier andere kleine Tafereelen, welke waaren een jong Meisje, 't geen een ontvlogen Vogel tragtete te vangen; een Hoofd-wagt, of Soldaten met zo veel aandoening speellende, dat hun spel niet zonder verschil schynt te zyn; de goed geluk-zegster, in welk stuk men ook een jonggebooren Kind zag, 't geen door een hond gelikt wierd, niettegenstaande de Jalouzy van een Kat, die op een Tafel stond en hem een dagepraad scheen te belooven; in een ander zag men twee jonge Dochters halverlyf, waar van de eene een vloot, die zy op het Hemel van de andere zag, tragtete te vangen; nog vond men 'er een Galathea in een Zee-wagen op het water te midden van verscheide Zee-Goden.

Teegen het achtste Penant na de kant van de Rivier zag men ook van hem de offerhande van de Iphigenia, zynde een groot stuk; een Maagd Maria; een Zeegepraal van Neptunus, en de opvoeding van Jupiter door de Corybantes, een stuk van middelbaare groote.

Teegens het neegende Penant hingen acht Tafereelen van den Heer *Corneille*, namentlyk een Ste. Genoveva; Aspasia, een verhuiste Vrouw, by Pericles teegens de schrandersten van Athenen twistende; Apollo op den Boezem van Thetis leggende; St. Franciscus in verbaathheid vervoert; St. Petrus Scheepje; Venus op het Water, een Christus in den Hof van Gethsemané, en een stuk, waar in twee slapende Vrouwen; ook zag men 'er het Pourtret van den Heer de Liancourt ten voeten uit, zynde een groot stuk van den Heer *de Largilliere*.

Aan het tiende Penant vertoonde zig een zeer groot stuk van den Heer *de Largilliere*, verbeeldende de huldgingen van geheel Parys gedaan aan de Hertogin van Bourgogne, door den Heer du Bois, S. du Bosc enz.

Pro-

Provoost der Kooplieden, de Scheeponen en andere be-
 ampten dier Hoofdstad van Vrankryk, die alle zo natuur-
 lyk verbeeld waaren, dat men hun een voor een kennen
 konde. Dit Tafereel stond op 't Stadhuis gebragt en al-
 daar geplaatst te worden teegen over dat van dienzelven
 Schilder eenige Jaaren tevooren geschildert ter geleegen-
 heid der Eer, die de Koning de gemelde Hoofdstad ge-
 daan had, door op het Stadhuis te spyzen en zig te laten
 bedienen door alle de beampten, welke te dier tyd in ee-
 nige bedieningen waaren: ook is het uit hoofde van dat
 geval, dat het vernuft van den Heer le Clerc ons een
 Prent heeft voortgebragt, die door alle liefhebbers zeer
 gezocht word.

Aan beide zyden van dat groot stuk hingen twee Bloem-
 stukken van den Heer *de Fontenay*, en twee kleine Land-
 schappen van den Heer *Forest*.

Teegen het elfde Penant by de Deur, waar door men
 inkwam, waaren geplaatst een Tafereel, verbeeldende
 gedood wild, geschildert door den Heer *des Portes*;

Clelia, een Romeinse Dame, den Tiber overgaande,
 van den Heer *Paillet*;

Een Landschap van den Heer *Verjelin*;

Eenige stukken met Bloemen en Vruchten van den Hee-
 ren *Huillet* en *Bodesson*; en

Het Pourtret van den Abt de Lionne, zittende verbeeldt,
 genoegzaam ten voeten uit, omtrent vier voeten hoog
 en drie voeten breed, geschildert door den Heer *Jouve-
 net*.

Teegens het twaalfde Penant hingen neegen stukken
 van den Heer *Blanchard*; namentlyk, een St. Hirony-
 mus; een St. Joannes; een H. Familie, een Magdalena;
 een afneeming van het Kruis; een ander St. Hironymus;
 twee andere H. Familien, en een kleine Magdalena.

Aan het dertiende Penant zag men vier Tafereelen van
 den Heer *Paillet*; te weeten: een groot stuk verbeelden-
 de Eithet voor Hefuerus in onmagt leggende; twee on-
 derwerpen van Reinaud en Armide; een H. Familie in een
 Hoog, waar na de verbeelding in de Kerke van O. L.
 V. in 't groot uitgevoerd is.

Aan het veertiende Penant waaren vier andere stukken
 van den Heer *Paillet*; namentlyk een groot Tafereel,
 verbeeldende de Zeeslag van Arthemisia, stryden-
 de op de Scheeponen van Xerxes; een Geboorte Christi; de plegtig-
 heid

heid van den Trouw, en een Engel de Hoofden van Cecilia en haar Man Valerius met Bloemen kroonende.

Ook zag men 'er twee Tafereelen van den Heer *Boulogne*, den jongen, te weeten een Martha en Magdalena aan de voeten van onzen Zaligmaaker, zynde een stuk in de breette, en een Crucifix.

Aan de Penanten gemerkt vyftien teegen elkander overstaande, zag men vier Tafereelen van den Heer *Jouvenet*, namentlyk, aan het Penant na de zyde van het Caroufel een groot stuk in de breette, verbeeldende onzen Zaligmaaker de kopers en verkoopers uit den Tempel dryvende; een afneeming van het Kruis, zynde een groot stuk in de hoogte, en het onderwerp van zyn Tafereel aan het groot Autaar der Capucynen van Lodewyk den grooten; een Venus en Vulcanus, zynde een middelbaar stuk in de hoogte, gelyk ook een aanbidding der Koningen; daarenboven waaren 'er insgelyks twee groote Tafereelen, zynde de Pourtretten van den Heer Rotier, Graveur Generaal der Munten van Vrankryk, en vandeselfs Gemalin, beide door den Heer *de Largilliere*.

Aan het ander Penant wierden vier andere stukken van den Heer *Jouvenet* gezien; als een groot Tafereel in de breette, verbeeldende Magdalena aan de voeten van den Heiland in het huis van den Phariseër; de Offerhande van Iphigenia; het Huwelyk van de Maagd Maria, en Martha en Magdalena aan de voeten van den Zaligmaaker.

Aan het zestiende Penant vond men twee groote Tafereelen in de breette van den Heer *Coipel*, den Zoon, verbeeldende het een de dood van den gekruisten Christus met de schrikkelyke uitwerkzelen by die gelegenheid ontstaan. Indien men dat droevig fchoufpiel niet heeft kunnen zien, zonder de waare aanmerkingen te maaken, gelyk men verplicht is; ging ook de schrik, die de opstanding van dat Lighaam in de Soldaaten en andere van die meenigte te weeg bragt, niet minder over tot hen, welke zagen, op wat wyze die Schilder de verschillende uitwerkzelen daar van heeft weeten te verbeelden, en het fcheelde weinig of de aanschouwers tragteden zo wel te vlugten, als die 'er in verbeelt waaren.

Het ander Tafereel is byna van dezelve groote en mede in de breette, verbeeldende Jephtha, geoffert zullende worden; nooit zag men een treuriger afscheidneeming,
en

en de verscheide uitwerkwelen van meedelyden en Bloedverwandschap konden niet fraaijer uitgedrukt worden.

Hier boven hingen drie Pourtretten door den Heer *de Largilliere* geschildert; namentlyk, dat van den Heer Lambert, van Mevrouw Lambert en den Heer Lambert haar Zoon, President der Enquettes, zynde drie grootte stukken en de Beelden zittende.

Teegen het zeevenriende Penant hingen drie Tafereelen van den Heer *Coipel*, den Zoon, te weeten Salomons Oordeel; de Zoon van Tobias de oogen zyns Vaders met de Galle der Vifch bestrykende, en Moses in den Nyl gevonden; alle stukken van middelbaare grootte.

Nog drie Pourtretten door den Heer *de Troy* geschildert; als de Juffrouwen Loïson, gezusters, zynde twee grootte Tafereelen, in het midden van welke een ander groot stuk gezien wierd, verbeeldende de Juffrouw Moreau met haar Broeder.

Aan het achtiende Penant waaren twee Schilderyen van den Heer *Coipel*, den Zoon, geplaatst; namentlyk een groot, verbeeldende Athalia erkent voor Joas en op den Throon gezet wordende: de woede en wanhoop ter eenre en de vreugde ter andere zyde konde niet fraayer afgemaalt worden; en het tweede een Oordeel van Salomon, zynde een stuk van middelbaare grootte.

Hier boven hingen drie grootte Pourtretten van den Heer *de Troy*; te weeten de Heer Godin, Mevrouw Godin en de Heer Verrier in het midden.

In de Kruisraamen der achtiende en neegentiende Penanten zag men eenige Pourtretten vanden Heer *Garnier*, *l'Allemand* en een Moses in den Nyl gevonden van den Heer *Vignon*, den oudsten.

Teegen het neegentiende Penant vertoonde zig zes Pourtretten van den Heer *de Troy*, waar onder een groot Landschap van den Heer *Herauld*, beneevens de Pourtretten van den Heer President Rose, Secretaris van het Cabinet des Konings en van de Marquise *de Hauteville* in 't midden: en boven die van den Marquis de Boude, den Grave de Gassion ter linker zyde en den Heer Patouillet in het midden.

Aan het twintigste Penant zag men zeeven Tafereelen van den Heer *de la Fosse*; als Abigaël aan de voeten van David, zynde een groot stuk in de breedte; de afscheide-
neeming van Hector en Andromachus; het Huwelyk van
de

de Maagd Maria; dat van Adam en Eva in den Hof van Eden; Poliphemus, werpende Acis zyn Meedeminnaar van een Rots; Loth met zyne Dogters en de geboorte van Minerva uit het brein van Jupiter, Plafondswyze, in welke stukken men ontdekte, wat de Verwen en de behandeling van het Pinceel van een schrander Schilder vermag.

Voor het eenentwintigste Penant stonden op twee Schabellen zo veele Beelden van den Heer *Raon*; te weeten een Apollo en de waakzaamheid, in pleister, zynde Modellen van die hy voor Versailles gegooten heeft.

Te midden der Gallery regt teegen over het eenentwintigste Penant stond een marmere Groep, verbeeldende Adam en Eva leevensgroote, door den Heer *Renaudin* gehouwen.

In het terugkeeren langs de Gevel van de kant der Rivier vond men teegen het twintigste Penant, onder andere drie Tafereelen van den Heer *Hallé*; namentlyk Noach, na den Zondvloed den Heere offerende; *Vulcanus* overvallende Mars en Venus, en een anderen Noach op een verschillende wyze behandelt: voorts twee stukken van den Heer *Morier*, verscheidentlyk behandelt en verbeeldende den Zaligmaker met zyne Apostelen, doende de Kinderkens tot hem koomen: nog twee Vrouwen-Pourtretten van den Heer *de Troy*, zynde het een Mevrouw Gabriël en het ander Mevrouw Guijot.

Aan het neegentiende Penant hingen neegen Schilderijen van den Heer *de Troy*; namentlyk een groot stuk, verbeeldende de Hertogin van Elbeuf en de Princeffen haare Dogters; Mevrouw le Gendre; Mevrouw Crozat; Mejuffrouw Maillon; de Pater Bertin, Minnebroeder; de Heer Doujat in een Ovaal; de Heer Arlaud, Schilder, in Miniatuur; de Heer Theobaldo, spelende op de Viool, en een ander klein stuk, verbeeldende Mezzitin.

Teegen het achttiende Penant vertoonden zig vier Tafereelen van den Heer *Perfon*; te weeten Tobias het gezigt weeder verkrygende, na dat zyne oogen met de Gal der Visch bestreken waaren; de Dronkenschap van Loth en zyne Dogters; de Aanbidding der drie Koningen, en een St. Willem, Hertog van Aquitaniën; voorts een groot Landschap van den Heer *Forest*, en een ander van den Heer *Herault*.

Teegen het zeeventiende Penant wierden vier stukken van

van den Heer *Coipel*, den Zoon, gezien; namentlyk, Zephirus en Flora; Venus de Wapenen aan Eneas gevende; een Venus-Gordel, en het Pourtret van den Heer *Coipel* zittende te schilderen, in een klein stukje in de hoogte, en boven het Pourtret van den Heer *de la Mare-Richart*, door hem zelve geschildert.

Twee Tafereelen van den Heer *Friquet* van Vauroze, zynde omtrent drie voeten breed en twee en een halfvoeten hoog, verbeeldende het een de Dochteren van Jethro door Mozes beschermt, en het ander Martha en Magdalena voor de Voeten van den Heiland.

Teegen het zestiende Penant hingen zeeven Schilderijen van den Heer *Colombel* van middelbaare grootte, als Magdalena aan de Voeten van den Zaligmaker in het Huis van den Phariseër; *Psichea* en de Minne-God; *Atalanta* en *Hippomenes*; het *noli me tangere*; een *Diana* van de jagt terug gekoomen; Christus de koopers en verkoopers uit den Tempel dryvende; en Christus den blinden geneezende.

Van het vyftiende Penant heb ik in het Articul van den Heer *Jouvenet* gesproken.

Aan het veertiende Penant vertoonde zig elf Tafereelen van den Heer *Boulogne*, den jongen, zynde van middelbaare grootte en meerendeels niet boven de vier voeten breed en drie voeten hoog; verbeeldende *Joseph* aan de *Ismaëlit*en verkogt; het Pourtret van den Heer *Gabriël*, *Thesaurier* der Gebouwen; *Galathea* op het Water; de schaking van *Proserpina*; *Zephirus* en *Flora*; *Psichea* en de Minne-God; de Aarde met de aardse Godheeden; *Juno* *Eolus* gebiedende, de Winden los te laten, om de Vloot van Eneas te verspreiden; het Oordeel van *Paris*; de Aanbidding van 't Gulde Kalf, en *Salomons* eerste Regt.

Teegen het dertiende Penant hingen zestien Tafereelen van den Heer *Parrofel*, verbeeldende de Landschappen, Beleggeringen van Steeden, togten van Leegers en Hoofd-wagten, alwaar Soldaten zitten te spelen; ook een Christus en een Maagd Maria, en

Aan het twaalfde Penant zag men een groote Samariaanse Vrouw van den Heer *Friquet* van Vauroze; voorts

Twee Pourtretten van de Heeren *l'Allemand* en *Verselin*, als meede

Drie Tafereelen van den Heer *Guillebaut*; te weeten, de

de schaking der Sabynse Vrouwen; de aanbidding van het Kalf, en Rebecca de giften van weegen Abraham ontvangende.

Aan het elfde Penant vertoonde zig het Pourtret van den Heer de Monbron, Gouverneur van Camerik, ten voeten uit en byna levensgrootte geschildert door den Heer *de Largilliere*.

Dat van den Heer *des Portes*, zynde een groot Historie-stuk en door hem zelven geschildert, hebbende zig verbeeld zittende met gedood wild aan zyne voeten; maar hoewel 'er genoeg was, om hem en zyne Vrienden te onthaalen, scheen hy nog meer te verlangen.

Aan de andere zyde hing een groot stuk van den Heer *de Fontenay*, verbeeldende Bloemen, Vruchten en Vaezen met een Moor: voorts

Drie andere Tafereelen van middelbaare grootte, waar in dezelve Schilder getoont heeft, hoe hy de Bloemen en Vruchten wist te behandelen; nog

Twee kleine Landschappen, waar in verscheide Land- en Zee-Gediertens, alle door den Heer *des Portes*.

Aan het tiende Penant wierden gezien vyf Schilderyen van den Heer *de Largilliere*; namentlyk, een St. Petrus, zynde een vierkant stuk van gemeene grootte; het Pourtret van den Heer Aubry, Reekenmeester; dat van de Juffrouw Isolís; dat van den Heer de la Touanne, Theaurier der buitengewoone inkomsten voor den dienst van den Oorlog, en dat van den Heer de la Rouë: voorts

Vier groote Tafereelen van den Heer *Alexander* ter hoogte van 20 duimen of iets minder; als een oude Vrouw, die een jonge Dochter op de Viool spelende, een Briefje toereikte; de geboorte van Venus, die van Bacchus, en Bacchus met Ariadne.

Teegen het neegende Penant vertoonde zig vyf Pourtretien in Olyverw door Juffrouw *Cberon* geschildert, van gemeene grootte, als in de bovenste rye haar Pourtret, beneevens dat van haare Zuster en van Juffrouw Belo; in de middelste rye die van den Heer Morel, een der Musicanten des Konings en van de verstandige Mevrouw Dacier: voorts

Vier Landschappen van den Heer *Armand*, en een van den Heer *Beville*;

Drie Kinderen op de Wolken van den Heer *P. Allmand*.

II. Deel.

X

Een

Een Vrouw op een Bom speelende van den Heer *Alexander*;

In de onderste rye drie Bloemstukken van den Heer *Huillot*; en eindelyk

Een Bloemstuk en een Vrouw in Pastel van den Heer *Garnier*.

Van het achtste Penant is onder de stukken van den Heer *Boulogne*, den oudsten, gesproken.

Aan het zeevende Penant zag men neegen Tafereelen van den Heer *Bouis*, verbeeldende den Heer la Forge, Generaal der Maturynner Monnikken; den Heer *Despreaux Boileau*, berugt Dichter; den Heer de *Pourroy*, Raadsheer van Grenoble; den Heer *Ferme l'Huis*; den Heer *Bernard*; Mevrouw *Penon* en haare Dochter in een stuk; Dom *Tissu*, een Carthuiser; den Heer *la Barre*, Ordinaris lid van de Academie der Musiek, en den Heer de *Troy*, den Zoon.

Van het zesde Penant is in het Artikel van den Heer *Coipel*, den Vader, gewag gemaakt.

In de schuinste van het Venster tusschen de neegende en achtste Penanten vertoonde zig vyf Prenten, door den Heer *Picart* gesneden, daar onder een St. Andreas; voorts een, verbeeldende het May-stuk, door den Heer *le Brun* voor de Kerk van O. L. V. geschildert; St. Paulus, bewerkende het verbranden der Heidense Boeken; het May-stuk, door den Heer *le Sueur* meede voor de Kerk van O. L. V. geschildert, en eenige andere stukken van Corregio na de Tafereelen van 's Konings Cabinet gesneden.

Daarenboven ook een Opstanding Christi van den Heer *Vignon*, den oudsten.

In de Geevel aan de zyde van 't Water in de Kruisraam tusschen de tiende en neegende Penanten waaren zes Prenten door den Heer *Edelinck* gesneden; onder andere een Magdalena, een St. Carel en St. Lodewyk van den Heer *le Brun*, als meede het Pourtret van den Heer *Mansart*, door hem gesneden voor de Thesís, die de Zoon van den Heer Lambert gedefendeert heeft; dat Pourtret is door den Heer *Vivien* in Pastel geschildert.

Op dit pas moet ik nog een uitslap doen, om u te toonen, tot hoe verre de Heer *Vivien* zyn bekwaamheid, om in Pastel te schilderen, in zyn groote onderwerpen van Historische Pourtretten gebragt heeft, waar in hy
ous

ons gemeenlyk die zelve bevalligheid, kragt, natuurlykheid en eelheid voor oogen stelt, welke wy in de stukken, met Olyverw door onze grootste Meesters geschildert, vinden: en Vrankryk zoude zig kunnen be-roemen in hem een van Dyk in 't Pastel te hebben. Maar waar uit meent gy, dat hy zyne gronden getrokken heeft? Uit de stukken in Olyverw; zyn May-stuk van 't jaar 1698 en een ander Tafereel van omtrent twaalf voeten breed en tien hoog, verbeeldende de Familie van den Heer de Rhode, strekken ons tot overtuigende bewyzen. Dog om alleen van zyn Pastel te spreken; de Pourtretten door hem voor den Keurvorst van Beyeren te Brussel gemaakt, hebben hem alle mogelyke eer toegebracht. Die Vorst deed, om zyn Pourtret te bewaaren, het zelve met een Glas van achtenveertig duimen hoog dekken en wilde, dat die Schilder zig zelve schilderde, om zyn Pourtret naar den Groot Hertog van Toscanen te zenden, ten einde zyn Gallery, waar in die der beroemde Mannen plaats hebben, te vercierren. De Pourtretten der eerste lieden van het Hof, van den Heer Mansart en verscheide andere zyn gunstige bewyzen van 't geen ik bybreng.

In de Kruisraam tusschen de tiende en elfde Penanten zag men vier Prenten, waar van de twee bovensten onderwerpen van Theses waaren, door den Heer *Vallet* gesneden en de twee ondersten van den Heer *Masson*; namentlyk, het Pourtret van den Grave van Harcourt, *le Cadet de Perle* genaamt, zynde staande en genoegzaam ten voeten uit verbeelt, en de breking des Broods by het Avondmaal te Emaus, 't geen hy na Titiaan gesneden heeft, zynde een groote Prent in de breette.

In de Kruisraam tusschen de elfde en twaalfde Penanten vertoonde zig zes Prenten door den heer *Vallet* graveert, en

In de Kruisraam tusschen de tiende en elfde Penanten na de kant van het Caroufel nog vier Prenten van den-zelven Plaatfnyder.

In de Kruisraam tusschen de tiende en neegende Penanten na de kant van het Caroufel zag men de vier Elementen van *Albano*, door den heer *Baudet* gesneden en den Koning opgedraagen.

Ten einde van alle de Schilderyen, en na den grond van de Gallery, vertoonde zig aan beiden zyden de Histo-

rie van Scipio, in Tapyten gewerkt na *Julio Romano*; teegen dat Behangzel hing geen een stuk, om niet van deszelfs gewoone schoonheid te bedekken.

Aan het einde en teegen het beschot, 't geen de uitgestrektheid der gemelde Gallery besloot, was een groot vierkant stuk, verbeeldende den heer Mansart, Opper-Intendant en Bewindhebber der Koninglyke Gebouwen, door den heer *de Troy* getchildert.

Dit alles was door den heer *Herault* op de steeds aangehaalde wyze geschildt.

Ik zal alhier uit Liefhebbery de fraaye Tafereelen doen volgen, die de groote Zalen der Paters Jesuiten van het Professen-Huis van Parys, verciereu.

Drie groote stukken, door *Andrea del Sarto* geschildert, verbeeldende het een de ontmoeting van Jacob en Esau, waar in de schikking zeer fraai is; het ander het Manna reegenen in de Woestyne, en het derde Moses op den Steenrots staande. Dezelve waaren gemaakt voor de Cappel van den berugten Jacques de Beaune in zyn Huis van Tours, van waar men dezelve voor eenige Jaaren nam en na Parys bragt, om aan den Koning verkogt te worden: dog te groot voor het Cabinet of de Gallery van zyn Majesteit bevonden zynde, wierd de Pater de la Chaife dezelve magtig en is de groote Zaal door hem daar meede verciert geworden.

Een afscheidneeming van St. Petrus en St. Paulus na de Gerechtsplaats gaande, door *Dominico Passignaro*; dat stuk is heerlyk en des te kostbaarder, vermits men weinige van dien Schilder vind: 't zelve wierd door den Kardinaal de Janson aan den Pater de la Chaife present gedaan. In de St. Pieters Kerk te Romen vind men twee stukken van *Passignano*, verbeeldende het een de Kruisiging van St. Petrus en het ander St. Thomas den Apostel.

Een doode Christus, zynde een groot stuk boogsgewyze, door *Quintinus Metius*, waar van ik de omschryving in dit Deel op Bladzyden 8 en 9 gegeven heb.

Een geboorte Christi door *Luigi Carraccio*, waar van in 't eerste Deel op Bladzyden 299 gesproken is.

Een opwekking van Lazarus, zynde een stuk van middelbaare groote, door *Fra. Sebastiano del Piombo* en 't geen hem

hem tot een model verstrekt heeft voor een groot Tafereel, door hem in Italiën geschildert.

Een Gebed in den Hof van Gethsemané, door *Albert Durer*.

In de hooge Zaal te midden in het Huis onder andere fraaye stukken een Hoofd van Christus met Doornen gekroont, zynde een der schoonste stukken van *Titiaan*.

Een St. Joannes den Dooper in de Woestyne predikende, van omtrent zes voeten breed en vier a vyf voeten hoog, zynde een der deftigste en allerduidelyksten van *Albano*, door den Prinse Viani; Romein en Ridder der Koninglyke Ordens, aan Pater de la Chaife vereert.

Een Ste. Praxeda, het Bloed der Martelaaren verzamelende; dat stuk schynt uit het School der *Carraccio's*.

Dertien fraaye koppen verbeeldende Christus en de twaalf Apostelen, door een Vlaams Schilder.

Een groot stuk van den Heer *le Brun*, verbeeldende Tomiris het Hoofd van Cyrus in Bloed dompelende: in het leeven van dien Schilder heb ik op Bladzyde 255 van dit Deel een omschryving van dat stuk gegeven.

De Koning te Paard, zynde een stuk van vyf voeten hoog, door *van der Meulen*, en het grootste Beeld, 't geen die Schilder verbeeldt heeft; zyn Majesteit is deftig geplaatst op een ros, volmaakt schoon, vuurig en leevendig Paard: dat stuk is door den gemelden Schilder aan Pater de la Chaife present gedaan.

In 't Vertrek van dien Pater een marmer Basrelief by wyze van een ronde Medaille, verbeeldende een Maagd Maria ter halver Lyf, zittende en houdende het Kind Jesus, door *Albert Durer*.

Het Hoofd van Christus met Doornen gekroont, geschildert door den Heer *le Brun*.

En eindelyk teegen de schoorsteen van dat Vertrek een groote Teekening van een Thesis geheel in 't graauw, geteekent, gewasschen en met wit gehoogt door den berugten *Temppest*, die dat stuk in 't koop moet brengen, indien de dood van den Kardinaal Ubaldo, aan wien men het opdroeg, in dien tusschen tyd niet voorgevallen was: 't zelve verbeeldt de omstandigheid der oorsprong van het Wapen der Ubaldo's. Zie hier de omstandigheid in weinig woorden.

De Keizer Rudolphus met alle zyne Hovelingen op de Harten-jagt zynde, hield Ubaldo, een der Voorouders

van die Familie, met een stuk houts een Hart teegen, 't geen de Keizer nazettede, en gaf dien Vorst daar door gelegenheid de eer van de Jagt te behaalen en den doodsteek aan dat Dier te geeven. Die Prins verleende hem, om een zo stoute en zonderlinge daad voor altoos roemruchtig te maaken, dat stuk Houts tot een Wapen, 't geen zyne nakoomelingen des te meer verëert, als het in een anderen zin tot lait zoude verstreken. Het onderste van de Thesis bestaat uit een ander onderwerp van verwondering, verbeeldende twee steilen, konstig uitgevonden en beladen met allerley soort van Wild, vlugtende voor Honden van verscheide soorten, die het vervolgen: deeze Jagt strekt ten cieraad van de rondte der steilen, in plaats dat zulks gemeenlyk uit Bladeren en geboomte bestaat.

Zie daar alles, 't geen ik tot voldoening van het gemeen doen kan, door het een denkbeeld te geeven van 't gunt men niet gewoonlyk ziet en om ten getuigen te verstreken van al wat den roem onzer schrandere Konstenaaren luister kan byzetten.

Laaten wy nu van de Graveerkunde spreekken en van die dezelve geoeffent hebben, door de verscheide agtereenvolgende werken, die in 't ligt gekoomen zyn, aan te haalen. Om waar toe te koemen ik geen ander doelwit hebbe, dan de Prentkonst in den grond te doen kennen, zo wel als de beroemste Plaatsnyders, die tot nog toe te voorschyn gekoomen zyn. In het eerste Deel gaf ik bereids een denkbeeld van de Plaatsnykunde, in 't algemeen, spreekende van 't geen in een Plaatsnyder vereischt word en de volmaaktheeden, die zyn Graveerzyer moeten verzellen, enz. alles gegrond op de zeekeerste en weezendlykste voorschriften uit de bevinding der kunstige Plaatsnyders getrokken. Dog om de verhandeling deezer stoffen, die veelligt eenige verdrietig mogten schynen, door een reeks van verscheide werken, welke ik zal poogen te noemen, eenigermate aangenaam te maaken, is myn toeleg, de gezegde verhandeling, daar het pas geeft, te doormengen met de Levensbeschryving der beroemdste Plaatsnyders en het opnoemen van 't geen zy voortgebragt en de Liefhebbers verzamelt hebben, beneevens veele andere mengelstoffen.

V E R.

VERHANDELING

VAN DE

PLAATSNYKUNDE

*Waar in agtereenvolgende van het leeven en de
Werken der beroemfte Plaatsnyders ge-
sprooken word.*

Het Woord *Eftampe* (*) in 't Frans, is afkomstig van het Italiaans *Stampare*, 't geen Prenten of drukken beteekent. Hebbende voorgenomen teegenwoordig van den oorsprong der Plaatsnykunde te spreken, zult gy het niet wanvoeglyk vinden, dat ik, zonder veel van myn voorgesteld doelwit af te weiken, u een weinig over de Graveerkunde op Bergstoffen en edele Gesteentens onderhoude. Gy weet, dat zulks reeds by de Ouden in gebruik was; dog een geruimen tyd te niet gegaan en eerst weder onder den Paus Martinus den Vde herbooren is. Onder verscheide, die zig daar meede bezig hielden, was

Giovanni da Castel, welke voor Alphonfus, Hertog van Ferrare, Clemens den Vilde en Keizer Carel den Vde verscheide stukken op zeer kleine Steenen sneed, die niet in een enkel Pourtret bestonden, maar in onderwerpen van Historien na Michel Angelo en andere groote Mannen; als de schaking der Sabyne Maagden enz. Hy overleed te Faënza in 't Jaar 1555, in den ouderdom van 60 Jaaren.

Mattbeo dal Nasaro, kwam in Vrankryk en vertoonde zyne werken aan François den Iste, die hem in zyn dienst behield en voor wien hy zelfs Teekeningen tot Tapyten, die de Koning in Vlaanderen deed maaken en waar over hy het bestier had, ontwierp: hy keerde vervolgens na Florence, en de Koning na den slag van Pavia in Vrankryk terug gekoomen zynde, ontbood hem om Munt-Meester te zyn. Hy overleed in 't Jaar 1547.

Va.

(*) Prent.

X 4

Valerio Vincentino, maakte voor den Paus Clemens den VIIde een Koffertje van Berg-Cristal, waarop hy het geheele Lyden Christi sneed. Die Paus deed het aan den gemelden Koning present, toen hy in Vrankryk kwam wegens het Huwelyk van zyne Nichte Catharina de Medicis met den Hertog van Orleans, die naderhand Koning wierd en zig Hendrik den IIde van dien naam deed noemen. Vincentino maakte ook een groot getal andere werken en overleed in 't Jaar 1546 in het 68ste zyns ouderdoms: hy liet een Dochter en haar een meenigte Teekeningen en Oudheeden na: zy graveerde ook volmaakt wel.

Luigi Anicini, was ten eenemaal verwonderlyk in 't gunt hy sneed. Onder andere maakte hy een Medailje voor den Paus Paulus den IIde, waar op hy aan de eene zyde zyn Pourtret en aan de andere kant Alexander den grooten leggende aan de voeten van den Opper-Priester te Jerusaleem verbeelde; welk stuk Michel Angelo ziende, zig uitliet, dat die konst tot den top van volmaaktheid gesteegeen was; ook graveerde hy een Medailje voor Hendrik den IIde.

De Oorsprong der Prenten komt van *Maso Finiguerra*, een Florentyn, die in 't Jaar 1460 in Zilverfmidswerk arbeidede. Hy was gewoon een aarde afdrukzel te maaken van al 't gunt hy op Zilver, om te emailleeren, sneed, en dewyl hy in die aarde Vorm gesmolte zwavel goot, vertoonden zyn laatste afdrukzels, met Oly en Zwartzel gewreeven, het zelve dat op Zilver gegraveert was: zo dra hy zulks zag, vond hy middel die verbeeldingen op het Papier te brengen, door het vogtig te maaken en 'er met een gladde Rol over te stryken, waar door dezelve als met de Pen geteekent scheenen. *Maso* zyn geheim kenbaar doende worden, wist hem *Baccio Bandanelli*, die een Zilverfmid was, niet alleen wel na te volgen; maar bragt zelfs iets fraayer voor den dag; zig in 't geen hy sneed van de Teekeningen van Sandro Boticelli bedienende. Dit alles was nog van geen groote aangelegenheid; maar *Andrea Mantegna* daar van kennis bekoomen hebbende begon verscheide zyner werken te laten graveeren en zettede het gebruik dier konst sterk voort: ook was 'er een zeekeren *Martin*, Schilder van Antwerpen, die zyne eige werken begon te graveeren, waar van hy verscheide prenten na Italien zond, die met een Men een C gemerkt waaren. Ik zal niet spreken van een zoe-

ke-

keren *Ghirardo* van Florence, welke dezelve namaakte.

Albert Durer, was een goed Teekenaar en begaf zig tot het Plaatfnyden en Etzen: zyne Prenten van het Jaar 1503 wierden zeer gezocht. Ik zal thans alleen van hem spreken, in zo verre zig de verbintenis, die hy met anderen maakte, uitstrekt, terwylk nog uitstel by vervolg breedvoeriger van hem gewag te maaken. Na dan zes en dertig stukken van het Lyden Christi in hout gesneden te hebben, kwam hy met *Marc Antonio Bolognese*, van de Familie der *Raimondi's*, overeen, op wat wyze dezelve te verkoopen: deeze had by hem gewoont, om zig te volmaaken en was vervolgens na Boulogne gekeert. Hy begaf zig dan met dezelve na Venetien, alwaar verscheide luiden dezelve tragteden na te maaken; dog hy beroemder zynde en dien wy meede *Marc Antonio di Franci* noemen, vermits hy Discipel van *Francisco Francia* van Boulogne was, zig aldaar met het graveeren van Zilveren Plaatjes ophoudende, die de Vrouwen van Boulogne op haare Cinturen droegen, de gemelde stukken in zyn magt hebbende begon ze zelfs na te maaken en zo sterk in 't kooper te graveeren als *Albert Durer* in hout gedaan had; dus hy daar in zo wel slaagde, dat hy het zelve merk, waar meede de Origineelen geteekeut waaren, 'er op zettende een ieder bedroogen wierd en dezelve voor die van *Albert Durer* kocht: eenige daar van in Vlaanderen overgebracht zynde, was *Albert Durer* daar over zo zeer gestoort, dat hy zig zonder tydverzuim na Venetien begaf, om zyne klagten by den Senaat in te leeveren; dog al 't geen hy verwerven konde, was dat *Marc Antonio Franci* den naam van *Albert* niet meer op de stukken, die hy graveerde, gebruiken zoude.

Hier op vertrokken zy beide uit Venetien; *Marc Antonio* reisde na Romen, alwaar hy zig geheel aan het Teekenen overgaf, en *Albert* keerde weder na Vlaanderen en vond aldaar *Lucas* van Leyden, die met zeer goed gevolg arbeidde; want, offchoon hy geen zo bekwaam Teekenaar als *Albert* was, verstond hy de behandeling van het Graveeryzer beeter en werkte met meer eelheid: zyne eerste werken kwamen in 't Jaar 1589 te voorschyn en de stukken, welke hy voorts gemaakt heeft, beloopt een groote meenigte.

Marc Antonio (dien wy niet meer de bynaamen van *Bolognese*, *Franci* of *Raimondi* geeven zullen, nadien zulks

X 5

het

het zelve is) sneed na Raphaël de Kinder-Moord, het Avondmaal, de Neptunus, rondsom wien men de Historie van Eneas ziet: ook graveerde zyn Vrouw reedelyk wel. Marc Antonio leefde in 't Jaar 1500: hy was een beftipt navolger van zyn Origineele stukken, maar niet vlug in 't behandelen van 't Graveer-zyser, nog had geen fraatheid in het ordonneeren en schikken zyners insnydels; alles heeft 'er dezelve kragt in, 't geen in een stuk niets voor doet koomen nog afwyken. Raphaël egter zyn geneigtheid ziende, deed hem een Teekening van zyn hand in 't Koper brengen, verbeeldende een Lucretia: dit eerste stuk behaagde Raphaël zodanig, dat hy besloot, hem eenige zyners anderen te doen graveeren: vervolgens maakte hy een Oordeel van Paris, waar over een ieder verbaast stond.

Raphaël had in zyn dienst een Jongman, Baviere geheeten, die zyne Verwen wreef; deezen deed hy de Prenten van Marc Antonio drukken en hield hun beide steeds in 't werk aan het in 't licht brengen van verscheide zyners werken.

Ik zal alhier niet optellen al 't geen hy na Raphaël gesneeden heeft, vermits men dezelve in de breedvoerige Catalogus der stukken, na dien Meester gegraveert, aan het einde van dit Deel met genoeg zien zal: ondertusschen zal ik vooraf zeggen, dat op de Prenten, na Raphaël in 't Kooper gebragt, een S en R gevonden word, om Raphaël Sanctio te beteekenen, en op die van Marc Antonio een M en F. Raphaël zond verscheide van dezelve na Albert Durer, die zulks zeer waardeerde en hem daarentegen alle, die hy gesneeden had, zond, beneevens zyn Pourtret, 't geen hy zelfs geschildert had.

Marc Antonio sneed na de dood van Raphaël, die in 't Jaar 1520 voorviel, twee groote Veldslagen en andere stukken voor Julio Romano, die uit eerbied voor zyn Meester gedurende zyn leeven niets in 't licht had willen brengen.

Ook graveerde Marc Antonio twintig Prenten na de Teekeningen van Julio Romano, en Aretino maakte op ieder een Klinkdicht, zo ligtvaardig, als de daarin verbeelde Figuren waaren: waar door zig Julio Romano een gestrenge straf op den hals gehaalt zoude hebben, indien hy in Rome geweest was, toen de Paus Clemens de

VIIde 'er kennis van bekwaam, die de handen op alles deed leggen, wat hy bekoomen kon en Marc Antonio by de kop liet vatten, welke het leeven verlooren zoude hebben, indien hy niet uit de gevangenis ontsnapt was; na Florence geweeken zynde, spraaken de Kardinaal de Medicis en Baccio Bandanelli voor hem; hier by kwam nog, dat hy geduurende zyn aanweezen de St. Lourens na de Teekening van Bandanelli voltooidde te snyden en weetende, dat deeze zig zomtyds by den Paus Clemens den VIIde beklagde, dat hy zyne Teekeningen bedorf of niet wel uitvoerde, de Prent, die hy nu gemaakt had, en te gelyk de Teekening dien Paus ter hande stelde, welke groote kennis van de konst bezittende, welhaast ontwaar wierd, dat de Plaatsnyder, wel verre van iets in de Teekening van Bandanelli verandert te hebben, zelfs verscheide feilen verbeetert had; zulks Marc Antonio door de fraaiheid van die Prent de goede gunst van den Paus weeder bekwaam, by wien hy uit hoofde van zyne gegraveerde stukken alle agting verloor had.

Wanneer Romen eenigen tyd 'er na door het Leeger des Keizers in den Jaare 1527 ingenoomen wierd, verloor Marc Antonio al 't geen hy bezat en 'er als een vlugteling uitgeweeken zynde, is hy aldaar nooit weder terug gekoomen. Ook weet men niet, dat hy zeedert veel gesneden heeft. Alleen liep het gerugt, dat hy een en het zelve stuk voor twee verscheide Kooplieden gegraveert hebbende, een van hun hem zyne geringe trouw met een langzaam werkend vergif vergolden had, waar aan hy overleeden was omtrent 't Jaar 1530; aan welk zeggen men ligtelyk geloof kan slaan.

Die het best onder Marc Antonio geslaagt hebben, waaren *Silvester van Ravenna* of *Ravignano*, *Agostino Venetiano* en *Julio Bonazone*. 't Gunt zy na Raphaël gesneden hebben, zal men hier na in de gemelde Catalogus kunnen vinden. De eerste merkte zyne Plaaten met een R en S; ook vind men eenige Prenten van hem met een M en R geteekent. De tweede zettede een A en V. Behalven de Prenten, die zy na Raphaël sneeden, graveerden zy ook veele voor Julio Romano. Na de dood van Raphaël hield de Beeldhouwer Baccio Bandanelli, Agostino by zig en deed hem verscheide zyner Teekeningen in 't Kooper brengen.

Men

Men vind zeeven hondert veertig Prenten na de Tafereelen of Teekeningen van Raphaël en een andere groote meeninge na de ſchetzen van Luca Penni.

Hugo da Carpi, was inſgelyks berugt door zyn graveeren in hout, en vond het middel met wit te hoogen, gelyk in de Teekeningen in 't graauw geſchied. Hy ſchilderde een ſtuk met den top van zyn Vinger, zonder zig van 't Pinceel te bedienen, welk Tafereel men te Rommen op het Autaar van St. Regardus ziet. Michel Angelo zig genoodzaakt vindende zyn gevoelen van dat ſtuk te uitten, zeide alleen, dat Carpi zig veel liever van 't Pinceel bedient mogt hebben.

Baltazar Peruzzi, een uitmuntend Schilder van Siena, volgde de manier van Carpi in de Prenten, die hy uitvoerde.

Antonio da Trento, die kundigheid geleert hebbende, ſneed een groot ſtuk, verbeeldende de onthalzing van St. Petrus en St. Paulus; ook een ander groot ſtuk, waar in de Sybil Tiburtina aan den Keizer Octavius het Kindeke Jeſus vertoont in de ſchoot van Maria gebooren. Nog zyn na zyn dood verſcheide zynere ſtukken door Giovanni Nicola Vincentino gedrukt.

Franciſco Parmeſano, heeft inſgelyks verſcheide Platen van een beeter ſmaak als Hugo da Carpi geſneden: in eenige Prenten ziet men, dat hy zig van het Graveeryzer en het ſterkwater bedient heeft; onder andere vind men van hem een Geboorte Chriſti en een dood van onzen Zaligmaaker door de Maria's beſchreit wordende.

De manier van erzen, die toen uitgevonden wierd, was zeer voordeelig en nut, offchoon dezelve nog niet zo net was dan heedendaags, vermits zy met het Graveeryzer niet nader ophaalden, 't geen het werk zo veel konſt als geeft byzet.

Jeronimus Coek, een Vlaminger en *Battiſta* van Venetien of *Battiſta. Franco* en verſcheide andere wierden indien tyd bekend: ook deed Baviere, van wien ik reeds geſprooken heb, verſcheide werken na Boſſo en Perrin del Vago door *Jacomo Caraglio* van Boulogne graveeren, die de manier van Marc Antonio, zo veel hy konde, navolgde: onder andere ſneed hy een ontleedkundig Beeld, 't geen een Doodshoofd in de hand hield, zittende op een ſlang en een zingenden Aap; als meede zes Platen, de daaden van Hercules verbeeldende. Ten tyde van de

de plondering van Romen graveerde hy voor Roffo de schaking der Sabynse Maagden, dog 't geen niet voltooit wierd; vervolgens werkte hy voor Francisco van Parma en Titiaan; maar de kundigheid van in Christal en andere edele Gesteentens te snyden gevonden hebbende, gaf hy zig daar toe geheel over.

Verscheide meenen, dat de Oorsprong, of om beeter te zeggen, de hernieuwing der Graveerkunde in 't Jaar 1490 voorviel, en dat die dezelve geoeffent hebben, zyn

Israël Martinus Schon, *Tudescæ* en eenige anderen, door de liefhebbers de Meesters met de Kandelaar geheeten, en andere. Hunne Prenten hebben den naam van stukken met kwaad Zwartzel of Schryf-Inkt, vermits zy de bekwaamheid nog niet bezaaten, goede Druk-Inkt te maaken: hier van zal ik by vervolg breedvoeriger spreken.

Omtrent dien tyd had men *Martin Ruotta Sebenzanus* en *Cornelis Cort*, beide uitmuntende Plaatsnyders. Ruotta heeft in 't klein twee verscheide laatste Oordeelen gesneeden, waar van het een dat van Michel Angelo was, en het ander dat hy in 't Jaar 1578 den Keizer Rudolphus opdroeg: ook heeft hy verscheide Pourtretten gegraveert, onder andere dat van dien Keizer met verscheide andere Prenten na Titiaan.

Ook leefde toen *Aeneas Vicius* van Parma, die na verscheide Meesters gesneeden heeft; onder andere Ornamenten in Grottesco na Francisco van Parma: ook heeft hy veele Pourtretten, onderwerpen voor Medailjes en Graftomben, als meede de Læda van Michel Angelo, een Maria Boodschap van Titiaan en zyn Historie van Judith; nog de Pourtretten van Bandinelli; den Groot-Hertog van Toscanen en andere groote Prinsen van Europa gegraveert.

Vervolgens bragt hy het Tafereel van Salviati, de Bekeering van Paulus verbeeldende, in 't kooper en begaf zig tot het snyden van de Antique Medailles der Keizers en Keizerinnen. De Hertog van Ferrare hield hem in zyn dienst. Hy maakte een Geslagtboom van alle de Pourtretten der Keizers en hun Geslagt-Tafel in twee Blaaden: ook vyftig stuks, verbeeldende de Kleedingen van verscheide Natien, als Franssen, Spanjaarden, Italiaanen, Engelsen enz., als meede een Geslagt-Tafel van

van den Marquis en den Hertog van Ferrare, by wien hy overleeden is.

Cornelis Cort, wierd in 't Jaar 1536 te Hoorn in Noord-Holland gebooren en heeft zig langen tyd in Italien opgehouden, alwaar hy de berugfte plaatzen doorliep, en niet vergat, zig na Venetien te begeeven, alwaar Titiaan hem met de uiterste beleefdheid by hem in huis nam, gelyk hy van zyn kant niet affloeg zyn aanbieding, om alle zyne Tafereelen en Teekeningen in 't koop te brengen, waar van men de Prenten nog ziet. Ook heeft hy in 't Jaar 1565 verscheide groote Historise Landschappen met Beelden van Heiligen, door Jeronimo Mutiano geïnventeert, gesneden, en twee Jaaren 'er na eenige onderwerpen van Historien na *Julio Clovio* uit Croaticn. Na lange te Romen, werwaards hy gekeert was, gearbeid te hebben, overleed hy aldaar in 't Jaar 1578 in het 42ste zyns ouderdoms. Hy heeft honderd een en vyftig stukken zo van zyn eigen Teekening als na *Rapbaël*, *Frans Floris*, *Polidoor*, *Frederico Baroccbio*, *Titiaan*, *Bartholomeus Spranger*, *Marcello Venusto*, *Mutiano* en veele andere gegraveert. Dat getal is niet zonder zeekerheid opgegeeven, vermits de Abt de Villeloin dezelve alle byeen verzamelt heeft.

Cberubin Albert, heeft verscheide Tafereelen te Romen geschildert en veel gegraveert; ook zeer konstig na de Werken van *Polidoor* en *Frederico Zuccbere*, als meede veele Plaatzen na *Roffo*, een Florentyn, in 't Jaar 1575, gelyk blykt uit de Prenten, waar op het Jaartal staat, gelyk ook op die na *Michel Angelo* gesneden zyn. Hy overleed in 't Jaar 1615 in het 63ste zyns ouderdoms. Van hem zyn honderd zes en tagtig schoone Prenten zo van zyn uitvinding als na *Rapbaël*, *Michel Angelo*, *Andreas del Sarto*, *Frederico* en *Thadeo Zuccbero*, *Roffo*, *Franciscus Vanius*, *Polidoor Carravagio* en andere.

Dominico Bariere, heeft te Romen na Dominiquin gegraveert en verscheide Perspectiven, Tuynen en Fonteynen te Romen in 't Jaar 1647 geïnventeert, geteekent en gesneden, als meede verscheide onderwerpen van Historien en Zee-Gezigten. Hy was van de smaak van la Belle, gelyk ook *Goyraud*, die een groot gezigt van Romen gemaakt heeft.

Gaspard du Gbt, Schilder en Schoonbroeder van den Heer *Pousfyn*, heeft te Romen fraaije Landschappen geïn-

geïnventeert en gesneden; hy overleed in 't Jaar 1666.

Nicolaas de la Fleur, een Lotharinger, heeft te Rome een Boek met Bloemen gesneden, groot twaalf Bladen en de Titelplaat, waar op zyn Pourtret met Bloemen omgeeven.

Petrus Santus Bartolus, of *Pietro Santo*, heeft de Daaden van Leo den Xde, in veertien stukken en de Titelplaat na *Rapbaël* graveert, die dezelve in 't Vaticaan geschildert had: ook ziet men van hem de Oudheeden van Rome, en acht en zeeventig Platen Basrelieven en de Titelplaat, waar op het Pourtret van den Kardinaal Flavius Chisi; vier groote Beelden ten voeten uit, gemerkt a. b. c. d. en acht Borstbeelden met de volgende Letters geteekent: noch acht en neegentig stuks andere Figuren en Borstbeelden.

Bernardinus Capitellius, heeft insgelyks Antique Friesen byna gelyk *Pietro Santo* gesneden, als meede Renloopen en Intreeden.

Melchior Girardini, Schilder van den Kardinaal Ant. Barberini, heeft verscheide eigenzinnige inventiën graveert.

Du Perac, van Parys, heeft in 't Jaar 1500 verscheide vertooningen en eenige Romeinse Tuynen in de manier van Tempeest na Titiaan gesneden.

Rapbaël Schiainose, heeft verscheide stukken uitgevonden en geïnventeert, onder andere de twaalf Keizers, zeer groote koppen in 't Jaar 1606; men zoude dezelve van de hand van Tempeest houden.

Pbilippe Thomassin, heeft te Rome verscheide stigtelyke onderwerpen na verscheide Meesters graveert, onder andere de Gedaantverandering van Christus, zynde een Tafereel in de Kerk van St. Pieter in Montorio, door *Raphaël* geschildert, gelyk ook eenige onderwerpen na *Frederico Barocchio*.

Nicolaas Chaperon, van Chateaudun, Discipel van den Heer Vouët, heeft zig een geruimen tyd te Rome onthouden en aldaar de Loges van *Raphaël* in twee en vyftig stukken gesneden, en was beeter Plaatsnyder als Schilder.

Remigio Cantagallina, heeft verscheide vertoningen van Ballets graveert: ook heeft *Callot* onder deezen geleert.

Francisco il Valesio, was Schilder en heeft eenige Pourtrenten graveert.

Va-

Valerianus Regnartius, heeft na *Ant. Pomerancie*, *J. Ant. Lalius*, *Aug. Ciampellus Florent.* en *J. Nicol. Crespius* gesneden.

Bartholomeus Coriolanus, graveerde in 't Jaar 1637 te Rome in hout, onder andere een *St. Hironymus* halver Lyf in 't graauw na *Guido*, als meede in Italiën verscheide Titels van Boeken, Zinnebeeldige en Historise onderwerpen en Theses na *Franc. Vanus*, *C. Felini*, *Guerchini*, enz.

Pierre Wotiriot, een Lotharinger, heeft onder andere een en vyftig stukken, zynde kleine Antique onderwerpen en de Titelplaat gesneden.

Nicolaas de la Casa, een Lottharinger, was meede een Plaatfnyder.

Agostino Metelli, Schilder geboortig van Boulogne, heeft een Boek van Ornamenten van de Architectuur gegraveert, bevattende acht en veertig Platen, waar onder met twee merkteeken: ook heeft hy een meenigte Cardoefen geïnventeert en gesneden; hy begaf zig tot reizen en is in 't Jaar 1660 in Spanjen overleeden.

J. Battista de Cavallieris, heeft zeedert het Jaar 1559 tot 1574 veel gegraveert.

Agostino Venetiano, van Mafis heeft verscheide Pourtretten in 1534, 1535 en 1536 gesneden. Ook vind men verscheide andere Prenten van hem, onder andere de zeeven Daaden van *Hercules* en een meenigte Vaezen: op eenige zyner Prenten ziet men 1514; hy zettede altoos de Jaartallen.

Falda, een Milanees, heeft verscheide gezigten van Kerken en Paleizen gesneden.

Van Oostade, een Hollands Schilder, heeft veel gegraveert en is, na *Brouwer*, de eerste in de Grotesco's.

Gouth, de Wilde, Lievens, Visscher en *Waterlo*, Hollandse Plaatfnyders, hebben verscheide onderwerpen gegraveert.

Etienne de Losne, had een zeer eel Graveer-zyer, heeft wel in 't klein geslaagt en veele stukken na verscheide Meesters gesneden.

George l'Allemand, graveerde verscheide Figuren in hout, die Busink in 't ligt gaf.

Theodorus van Tbulden, Schilder en Plaatfnyder, heeft de Daaden van *Ulysses*, door *Rosso* te Fontainebleau geschildert, in 't koper gebragt.

Pt.

Petrus de Jode, een uitmuntend Vlaamsch Teekenaar, heeft het Oordeel van Jean Cousin gesneeden.

Etienne du Perac, van Parys, van wien ik reeds gesproken heb, verstond de Beeldhouwkunde en teekende de St. Pieters Kerk en andere Oudheeden van Rome, die hy naderhand in 't koper bragt.

Te Lion bevond zig een Plaatsnyder, in de wandeling *le Petit Bernard* geheeten, die zeer wel in hout gesneeden heeft, voornamentlyk 't gunt men van hem het Oude en nieuwe Testament ziet. Zyn naam was *le Petit Albert* en hy kwam uit Vlaanderen, zyn Vaderland, na Lion, alwaar hy zig neerzette en door zyne werken veel roem behaalde. Hy had Broeders, dog die zig niet bekend gemaakt hebben.

Etienne de Riviere, *Crache*, *George*, *Volant*, *Maupin*, *Duval*, *Graffart*, *la Roulliere* en *Jean Papillon*, hebben insgelyks in hout gesneeden.

Wy hebben ook te Rouen een zeekeren *le Sueur*, die meede in hout arbeid; dog zyn Zoon *Vincent le Sueur* maakt zig te Parys beroemder door de eele manier, die hy aan zyn Graveerwerk in hout weet te geeven en door de bestiptheid, waar meede hy de Teekeningen volgt, welke hem ter hand gestelt worden; en zelfs zoude ik kunnen zeggen, dat gelyk Callot zyn Eduard Eelman had, die hem in zyn Graveerwerk in hout zo wel heeft nagevolgt, deeze het Graveer-zyser van Callot in dat van den Heer le Clerc aanmerkt, 't geen hy met alle mogelyke naarstigheid navolgt.

Vr. Maar zeg my, bid ik u, hoe het etzen geschied; vermits gy zulks te vooren zo zeer gepreczen hebt, ik heb al gedreigt het u eerder te vraagen. Gy kond daar na wel weeder uw verhaal hervatten.

Antw. Vermits het voornaamste van het etzen bestaat in het maaken van de Vernis, die men op de Plaat leggen moet, zal ik zulks uitleggen. Nadien van deszelfs Vernis, de netheid afhangt, waar meede men 'er op teekenen kan en in deszelfs hardheid de teegenstand bestaat, dien het sterkwater aantreft, 't geen gevolgelyk niet byt dan in 't geen het bloot vind, door de Teekening, die 'er in geschrapt is; zal ik beginnen met u meede te deelen een Recept van een Vernis, 't geen ik uit een waardig handschrift getrokken hebbe, om u voorts

II. Deel.

Y

te

te zeggen, op wat wyze men dezelve op de Plaat hegt, 'er op teekent en 'er het sterkwater opgiet.

Om een zeer goede Vernis te maaken om te etzen.

Neemt twee en een half Once Grieks Pek wel gezuivert en zo veel pynboomen Hars, meede wel gezuivert; smelt deeze beide stoffen in een aarde kroes; doet 'er vervolgens twee Oncen Noot-Oly by, en laat dit alles zo lang op het vuur staan, tot dat het wel vermengt is. Het Pek en de Hars kan men zuiveren, door dezelve te laten smelten en vervolgens, terwyl ze nog heet zyn, door een fyne linnen doek te laten loopen, het linnen met twee kleine plankjes drukkende en 't geen 'er uitloopt in water ontfangende. Men moet dezelve ieder afzonderlyk zuiveren en het gewigt der Drogeryen neemen, na dat dezelve geheel gezuivert zyn. Het zoude beeter en gemakkeliker weezen, dezelve door een Apothekar of Drogist te laten zuiveren.

Op de vermenging komt het meest aan; want zo de Vernis te lang gekookt heeft, berst zy, en zo men dezelve te weinig kookt, wil zy niet droogen. Een Apothekar of Drogist, die de slag van het vermengen heeft, zoude 'er het best van kunnen oordeelen: alleen kan ik in 't algemeen zeggen, dat betreffende de volle vermenging van de Vernis, men dezelve, onmiddelyk na de beide stoffen gesmolten zyn, niet boven een quartieruurs op het vuur moet laten, dezelve gestaadig met een spatel roerende.

Men legt de gemelde Vernis op 't kooper, wanneer het geheel gepolyft en de Plaat wel gewarmt is, en strykt de Vernis met de Veer van een kleine Duive- of andere Pen over de Plaat, tot dat de laag meer of min dik als een blad papier is; ook moet men dezelve zeer effe en gelyk leggen, 't geen gemakkelyk geschiet, zo 't kooper warm genoeg is, en indien het geen warmte genoeg heeft, kan men het weder op het konfoor leggen, en 'er onderwyl de Vernis overstryken; maar men moet zorg draagen, het vuur niet te heet te stooken, uit vreeze, dat de Vernis droog zynde, bersten mogt.

De Vernis heeft lang werk te droogen; ook bereid men de Platen op zyn gemak en langzaamhand: in de Winter

ter kan men dezelve op een warme plaats houden, als op een Oven, mits men zorge drage, dat geen stof op de Platen valt; ook moet men dezelve niet schuins of op haar kant zetten, maar vlak neer leggen, anderzints zoude de Vernis na beneeden zakken. Men maakt de Platen Zwart met den damp van een Kaars van Hars, 't geen geschieden kan, terwyl men 'er de Vernis oplegt, of eenige daagen 'er na, wanneer de Vernis begint te droogen en wat gestolt is, welke manier ook beeter schynt; de andere egter maakt, dat de Vernis eerder opdroogt, maar daar door kan dezelve ook te ligter bersten.

Wanneer de Vernis droog is, blinkt zy als gepolyft marmer en houd zo vast, dat men dezelve naauwelyks met de Nagel kan afligten, en egter kan men 'er zeer gemakkelijk op werken, zonder vrees van haar te ontblooten, zelfs met kryt, mits 'er geen steentjes in zyn; of met zeer-fyn en week rood kryt en nog beeter met ander Teeken-kryt. Zo men by ongeluk iets ontbloot; dat niet drukken moet, moet men, alvorens het sterkwater 'er op te gieten, alle de feilen met een weinig gesmolte smeer dekken en met een Pinceel een weinig Terpentyn stryken over 't geen men niet hebben willeh dat drukt.

Men werkt op de Vernis met Naalden, die alleen daar toe gesleepen zyn, en men moet zig niet slegts vergeeuen met de Vernis te ontblooten, maar de Naald moet min of meer in 't Kooper dringen; anderzints zoude de Etzing niet net zyn. Ten dien einde moet het Kooper ook zo wel gepolyft weezen, als mogelyk is; anderzints zoude de Naald niet overal even diep gaan; maar zo zulks vereischt word, kan men het Graveer-zyer over eenige plaatzen laten loopen; daar het sterkwater niet genoeg ingebeeten heeft.

De Plaat met de Naald ten vollen geteekeut zynde, legt men geheel in 't rond een boord van omtrent een duim hoog: dit geschied gemeenlyk met wit Wasch, gemengt met een vierde deel Terpentyn, om het handelaar te maaken, zig zelfs van vuur bedienen; om het des te beeter in de rondte vast te doen hechten: vervolgens giet men sterkwater op de Plaat overal van een gelyke hoogte, namentlyk van omtrent een duim: men moet de Plaat waaterpas leggen, want het water altoos regtlyk werkt, en de werking op een Zolder of in de open lugt laten geschieden, maar vooral beletten, dat 'er weinig of geen wind bykomt.

Gemeenlyk is het sterkwater , dat men gemaakt vind , te vinnig en breid de Etzing uit ; waarom men 'er een derde gemeen water onder giet , om zyn woede te maa-tigen ; en dan heeft het drie en een half of vier uren noodig , om zyn werking te doen : men kan weten of het genoeg gebeeten heeft , wanneer zig deszelfs werking overal vertoont , en het Kooper , 't geen het uitbyt , op het water een volkooime afbeelding maakt van 't gunt men getee kent heeft ; 't geen nooit mist , wanneer de wind zulks niet belet.

De Plaat geëft en het sterkwater 'er afgegooten zyn-de , is het noodzakelyk de Plaat met gemeen water wel aftewasschen , om te beletten , dat eenig overblyfzel van het sterkwater dieper in eet ; dat gedaan zynde , moet men de Plaat heet genoeg maaken , om de Vernis met wryflappen of stukjes laaken weg te neemen ; want zo men de Plaat niet heet genoeg maakt , zoude de Vernis dezelve vullen.

Betreffende de Etz-Naalden , dezelve zyn geslee pen of aangezèt , en om daar meede een regte lyn na den Reegel te trekken , zet men het geslee pene van de Naalde over zyn breette , houdende het puntigt en uitgerond einde na omhoog , en zettende het ander op de Plaat ; maar om te arceeren houd men de Naald wat schuins en niet vlak op zyn kant : betreffende het verschiet , 't zelve word door eenige gemaakt , wanneer de Plaat half geëft is ; maar het valt niet ligt tweemaal van sterkwater te veranderen : waarom men alles gemeenlyk te gelyk etft ; dog men teekent het verschiet met fyner Naalden , en dan is 'er weinig aan gelee gen , of de Etzing diep of niet diep is.

NB. Wanneer men de Vernis over de Plaat legt , zal men , om dezelve tot de nodige droogte te krygen , onder de Plaat water leggen , om te verkoelen , op dat de Vernis in dien staat blyft als men dezelve gelegd heeft.

Indien men sterkwater wil maaken , neemt men in plaats van een Kan water een Kan sterke Azyn , vier Oncen Vitriool , zes of zeeven Oncen Armoniac-zout of zes van gemeen Zout , stampd dit wel te zaamen , uitgenoomen het gemeen Zout , laat het dan alles in een loode kroes kooken en het zal goed zyn.

Laaten wy nu tot onze Plaatsnyders weeder keeren en zeggen , dat *Villamena* een groote gelykheid van Arceeringen , vlugheid en nette behandeling van zyn Graveer-
zyer

zyer gehad heeft, die zeer aangenaam schynt en van een goede Teekening: onder zyne fraaije werken vind men een stuk door Paul Veroneze geïnventeert verbeeldende Christus in den Tempel: ook heeft hy eenige stukken in de manier van Mellan gemaakt.

Guido, heeft meede eenige werken en onder anderen een Aalmoes van St. Rochus van Annibal Carrats geëfst.

De Gallerye van Annibal Carrats is in acht en veertig stukken door *Carlo Gafio* gesneden, welke ook verscheidene andere werken gemaakt heeft. Voorts heeft *François Tortebat* zes groote stukken na Annibal Carrats gemaakt.

Sixto Badalocchio, die onder Annibal Carrats teekende, heeft meede eenige stukken na Corregio geëfst, benevens het Standbeeld van de Laocoon te Belvedere. Met *Lanfranc* heeft hy na de stukken van Raphaël in de verrekken van het Vaticaan de geschiedenissen van het Oude Testament gesneden, die zy aan Annibal Carrats opdroegen.

Jacomo Antonio Stephanonius, heeft eenige stukken na de drie Carraccio's getneeden.

Zelfs heeft *Annibal Carrats* verscheide Prenten geëfst.

Agostino Carrats, was in het Plaatfnyden zeer bedreeven en had een goede behandeling van 't Arceeren: zyn manier zweemde na die van *Cornelis Cort*, dog alzints teederder en aangenaamer. 't geen onder anderen blykt uit zyn Eneas van de vinding van *Barocchio*: ook maakte hy een kleine afneeming van 't Kruis na Annibal Carrats, op een zo gespikkelde en geberste Plaat, dat het ronde van de Plaat, 't geen alleen den Hemel of Lucht verbeeldt en een gedeelte onder van het Kruis zo zandig en grommelig zyn, dat het ligtelyk te zien is. Daarenboven heeft hy eenige stukken na Paul Veroneze en de Kruisfiging van *Tintoret* gegraveert.

Frederico Barocchio, een uitmuntend Schilder van Urbino, heeft getoont, dat hy algemeen was, toen hy de fraaye Maria Boodschap en de Franciscus graveerde, welke wy thans nog zien.

Battista Fontana, van Verona, heeft in den Jaare 1573 een doode Christus gegraveert; ook heeft hy de Marteldood van St. Pieter in bosco gesneden, welk onderwerp klynder dan dat van *Cornelis Cort* is.

Ook heeft men nog *Julio* en *Dominico Fontana* van Verona gehad. Deeze laatste heeft het nodige werktuig tot

de opregting van den Obeliscus, ten tyde van den Paus Sixtus den Vde uitgevonden.

Gio. Battista Mantuano, Leerling van Julio Romano, was een Plaatsnyder en heeft eenige stukken, door *Georgio Gbisi Mantuano* gesneden, geteekent, gelyk ook veel andere onderwerpen; namentlyk, de zes groote gewelven van Michel Angelo en verscheide andere werken na *Julio Romano*, *Francisco de Boulogne*; *Perryn del Vago*, bygenaamt *Pirinus*, *Lucas Penni* en *Raphaël*. Deeze Plaatsnyder merkte zyne stukken B. I. M.

Betreffende *Gio. Battista Mantuano*, deeze heeft ook verscheide stukken na Julio Romano gesneden.

Diana, Dochter van *Gio. Battista Mantuano*, heeft na haar Vader en *Raphaël* gesneden; ook heeft zy in den Jaare 1577 na *Corregio* een zittende Maagd gegraveert en na *Fredrico Zuccherro* en Julio Romano verscheiden stukken, onder anderen een groot Gastmaal of *Bacche-naal* met privilegie van den Paus Gregorius den XIIIde, 't geen zy zelfs in den Jaare 1575 aan den Heer *Claudius de Gonzaga* opdroeg: het Antique Basrelief na Julio Romano en de Offering van *Iphigenia* na Julio Clovius van Croatien, droeg zy in 't zelve jaar aan den Heer *Scipio de Gonzaga* op.

Andreo Mantuano, muntende door zyne houtsnede uit. Hy heeft de verheerlyking van onzen Zaligmaaker na *Titiaan* gesneden; als meede de fraaije Prenten in 't graauw na *Gio. Boulogna* en *Dominico Beccafumi*, genaamt *Mecherin* van Siena, die in de kostbaare Vloer van de Dom-Kerke van Siena gehouwen zyn. Zyne Zeegepaal der Romeinen in verscheide bladen van *Andreo Mantegna* is insgelyks een zeer schoon stuk.

Adam Mantuano, heeft neegen stukken van verscheide Beelden na Michel Angelo en eenige andere ten getalle van 114 stuks na *Raphaël* en Julio Romano gegraveert; ook ziet men onder de stukken, door de Mantuano's gemaakt, eenige geëttte.

Julio Bonazone, heeft niet alleen geschildert maar ook verscheide Historise onderwerpen geteekent en gesneden: verscheide stukken van hem zyn te ligtvaardig. Hy heeft in kleine stukjes en Cardoesen een en twintig onderwerpen van de liefdensgevallen der Goden en Godinnen geïnventeert en gesneden, met een ander vervolg van negentien stuks, een weinig grooter. Ook heeft hy ge-

gegraveert na *Titiaan*, *San Martino di Boulogna*, *Rapbaël*, *Michel Angelo*, *Franc. Parmesaan*, *Jacomo Florentyn*, *Polidoor*, enz.

Andrea en *Benedetto Mantegna*, beide van Mantua, de eerste was Ridder, en heeft een Offerhande geschildert en dezelve ook gegraveerd. Voorts vind men ook een stuk in de hoogte, verbeeldende twee Beelden ten voeten uit, waar van het eene zyn hand op den schouder van het ander legt. Dit heeft hy neegen jaaren oud zyn de gesneden.

Petrus Stephanonius heeft verscheide stukken geïnventeerd en gegraveerd; onder andere een Boek met Grondbeinzelen tot Teekeningen, bestaande in veertig stuks, waar van eenige na de Carraccio's zyn.

Ook is 'er een *Jacobus Stephanonius* geweest, die in het Jaar 1632 een H. Familie na *Hannibal Carraccio* gegraveerd en waar van *Bloemaard* ook een gesneden heeft.

Baccio Bandinelli; deeze zyn eige Pourtret is door hem zelfs en door *Nicolo del Casa* gesneden. Zyn Academie der Schilders is door *Eneas Vicus* gegraveerd; zyn Martelaarschap van St. Laurentius, door *Marco Antonio*; zyne onnozele Kinderen door *Silvestro de Ravenna*, enz.

Cberubino Alberti, broeder van *Juan B. Alberti*, die Perspectieven maakte, gaf zig over tot het schilderen en graveeren. Hy heeft Prenten in het ligt gegeven, welke niet minder fraai dan noodzaakelyk zyn. In het laatst gaf hy zig geheel over aan de Schilderkonst en hielp zyn Broeder *Juan* de Clementiner Zaal in het Vaticaan schilderen.

Gio. Battista de Cavalerus, van hem waaren drie honderd zeeven en zeeventig stuks Prenten, de meeste van een geheel vel; onder andere zyn afneeming van het Kruis van *Daniel de Volterre*; zyn Kruyfging van St. Petrus en de Bekeering van St. Paulus in de Pauliner Capelle door *Rapbaël*; de verryzenis van *Livius Agtestus*, de vermenigvuldiging der brooden door Christus in de Woestyn, na *Rapbaël*; zyn scheepje van Petrus na het Tafereel van *Giotto Fiorentino*; eenige andere stukken na *Rapbaël* en het groot Schip van de Kerk door *Afcanius Palumbus*, gemaakt in het Jaar 1559. Hy heeft veel gegraveert tot Anno 1574.

Rapbaël Guido da Toscane, heeft verscheide Platen na de Teekeningen van *Josepb Caesar d'Arpino* gegraveert, en zulks met veel vloeiendheid uitgevoerd.

Antonio Corregio, de Prins der Schilders van 'zyn tyd, heeft zelfs een gedeelte zyner werken gegraveerd; het ander gedeelte is gesneden door *Agostino Carrats*, *Francisco Merlini*, *Christophano Bextelli*, *Francisco Briccio*, *Q. Boel*, *J. Troyen*, en *Theod. van Kessel*. Daar waaren zeeventig stuks.

Coriolanus, heeft twee en tagtig stuks gegraveerd, zyn- de Zinnebeelden, waar by Italiaansche Vaarsen koomen. Dit is een Boek tot Titel voerende *Pauli Maccii Emblemata*.

Gio. Maggi, een Romeinsch Schilder en ook Etzer, wilde de stad Romen op een ongemeene groote manier met deszelfs Plan, Markten of Pleinen, Straaten, enz. in 't koper brengen; dog het geld hem tot die onderneeming ontbrekende, was hy niet magtig dezelve ter uitvoer te brengen. Dit is zeedert door *Paul Maupin* in hout gesneden.

Leonardo en *Isabella Parofoli*, hebben ook in hout-sneë uitgemunt en verscheide werken gesneden tot de getyde Boeken van de Maagd Maria, na de Teekeningen van *Antonio Tempeest* en andere stukken van Veldgewasch en Artzeny-Kruiden.

Antonio Laffreri en *Thomas Barlacchi*, waaren slegts Drukkers en Prenthandelaars; dog haare gedagtenis is lofwaardig, vermits zy veele fraaije dingen na goede Teekeningen hebben doen graveeren.

Battista, een Schilder, *Vincentino* en *Battista del Moro*, Veroneese Schilders, hebben vyftig fraaye Landschappen geëst: deeze laatste was een Discipel van *Titian* en zou een der beroemste zyner Eeuw geworden zyn, indien hy niet jong gestorven was, en zelfs voor zyn dertigste jaar.

Jeronimus Koek, graveerde in Vlaanderen de zeeven vrye Konsten en te Romen verscheide Prenten na de Teekeningen van *Sebastiano del Piomeo* en van *Francisco Salviati*.

Battista Franco, een zeer bekwaam Schilder te Venetien, heeft een meenigte zyner werken gegraveerd. Hy stierf in het jaar 1561.

Gio. Jacq. Caraglio, Veronees heeft te Romen de graveerkonst steeds blyven oeffenen. Hy graveerde voor *Roffo*, een Milanees Schilder, verscheide Plaatena zyne Teekeningen, onder andere een drooge Anatomie; naderhand sneed hy 'er andere na *Perryn del Vago*, Parmesaan,

faan, en na *Titiaan* een geboorte Christi. Hy heeft in het graveeren op Cristal of Gesteentens wel geslaagd, en uit dien hoofde wierd hy door den Koning van Poolen ontbouden, om by hem te arbeiden, alwaar hy ook ryk geworden is.

Aneas Vicus, een Parmesiaan, was ook een Plaatsnyder, volgde de Teekeningen van *Rosso*, *Michel Angelo*, *Titiaan*, *Salviati* en *Bandinelli*, en graveerde verscheide Pourtretten van groote Vorsten: dat van Keizer Karel den Vde is een der aanmerkelykste van dezelve.

Nicolaas Beatrix, een Lottharinger, oeffende zig in de Plaatsnykunde te Romen en graveerde na *Mutiano* de geschiedenis van de Dogter der Verreezene Weduwe, en de Boodschap van Maria door *Michel Angelo*. Het was na *Giotto*, dat hy het Scheepje van St. Pieter en andere zeer fraaye Prenten maakte.

Antonio Labbacco, heeft een Boek van Antique gebouwen gegraveerd, en dat na de maaten, welke hy 'er van genoomen had.

Franc. Bastiano, een Venetiaan, heeft de Maria Visitatie in 't licht gegeven, als meede het Tafereel van de Kerk della Pazze, en dat van *Francisco Salviati*, het welk hy geschildert heeft op de plaats della Misericordie of der Barmhertigheid.

Battista Bonacina, van Milaan, heeft na een meenigte Italiaansche Meesters gegraveerd.

De stukken van den Ridder *Bernini* zyn door differente Meesters gegraveerd, daar onder zes en veertig door *Claude Lorrain*.

Van den Ridder *Borgese Guidot* zyn eenige stukken door *Matthias* en *Theodoor Cruger* gesneden.

Horatio Bruni, van Siena, heeft na *Andrea da Ancone* en *Rutilio Mannini* gegraveert, en

Christian Sas na *Ant. Pomerange*, gelyk meede gedaan hebben *Philippi Thomassin*, *Joan Troscbel*, *Cl. Mellan*, *Valerianus Regnartius*, *Mattheus* en *Joseph Frederik Greutter*, enz.

Rapbaël Guidi, heeft na *Joseph Arpinas* gegraveerd, als meede na *Gio. Ant. de Paroli* en *Anastasio de Fontobuoni*.

Van *Andrea da Ancona*, zyn vyftien stukken, van welke eenige gegraveerd zyn door *Franc. Villamena* en *Hironimo David*.

Van *Jacomo Laurus*, vind men achteen Prenten.

Andreas Baccius , heeft een Zinnebeeldige Figuur gemaakt, van al 't geene in de waereld is.

Conrad Disspode en *David Wolkesteyn* , hebben het uurwerk van Straatsburg geteekent, het welk door *Tobias Stimmer* geschildert is en de beweging door *Izaak Habrecht* daar aan gegeven, wiens Pourtret 'er by is.

Theodoor Galle en *Jan Stradanus*, hebben twintig stuks gemaakt tot een Boek, behelzende de uitvinding der konsten.

Salomon de Caus, Ingenieur en Architect van zyn Keurvorstelyke doorlugtigheid van de Paltz, heeft te Frankfort in het Jaar 1615 drie Boeken doen drukken over de oorzaken van de beweeglyke kragt. Dit werk is zeer zeldzaam, konstig en met veele Figuren verrykt.

Izaak de Caus, Ingenieur en Architect, wierd zeer vermaard door zyn Boek van de uitvinding der water-werktuigen, gedrukt te Londen in het Jaar 1644.

Jacques Besson, geboortig in het Dauphiné, maakte zig kenbaar door zyn Schouwburg der Wiskonstige Werktuigen, te Lions in het Jaar 1578 gedrukt, en was een Wiskonstenaar.

Pompéus, een Ingenieur, heeft een groote roem behaald door zyn hand-moolen in 't Jaar 1606. Ook ziet men

Een Boek in de Hoogduitsche Taal van acht en veertig Bladen, verbeeldende verscheide Duitsche gevechten, opgedraagen aan den Keizer Karel den Vde, door *Simon Huitters*.

Een Hoogduitsch Boek van twee en zestig stuks door *Joachim Meyer* van Straatsburg, verbeeldende verscheide gevechten met den deegen, gedrukt in 't Jaar 1570.

Een Boek in 't Hoogduitsch van hondert vier en twintig stuks door *Welfer Reblinger*, voerende tot Titel *Patriarum &c.* Dat is te zeggen, van de voornaamste Familien van Augsburg, waar in mannen met haar volle wapenrusting te Paard verbeeld zyn, ieder Ridder door zyn Waapen-Schild onderscheiden. Dat Boek is zeer raar.

Nog een ander Boek veel zeldzaamer, genaamt *Libro de Marcho di Bernardi Granti*, in *Venetia di l'Anni 1588* en behelst neegentig stuks.

Een Boek te Venetien gedrukt by *Giacomo Franco*, behelzende neegentien stuks Venetiaansche Kleedingen, met

met de openbaare Feesten en plegtigheeden dier stad. *Titus Livius* en *Florus* in het Hoogduitsch met figuren gedrukt te Straatsburg door *Theodosius Richele* in het Jaar 1571. De figuren in hout-snee zyn uitsteekent ten getalle van hondert en zefstien en eenige derzelve gemerkt *V. Sichem*.

De *Hesperides* : dat Boek voert tot Titel *Hesperides, sive de malorum auroorum cultura*, gedrukt te Romen in het Jaar 1646 en vervat verscheide figuren van *Frederik Greutter* na *Pietro Cortonne*, en van *Cornelis Bloemaert* na *Albano*, *François Perier* en *Paul Ubaldin*; ook zyn 'er van *Camillus Cungijs* na *Philippus Gagliard*, en van *Claude Goyrand* na *Nicolas Poussyn*, *Andrea Sacchi*, een Romein, *Guido Rbeni* en *Francisco Romanelli*. Het zelve beslaat in het geheel neegentig stuks.

Twee Boeken van *Francisco Petrarcho*, van Remedien en raadgeevingen, in het Hoogduitsch vertaalt met figuren, gedrukt te Frankfort op den Main, by de Erven van Christiaan Genolff in 't Jaar 1572, hier van zyn hondert zeeven en zeeventig stuks.

Een Boek met Zinspreuken, ten Titel voerende *Theatrum Temporaneum*. Dit zyn Zinspreuken op de Daaden van den Kardinaal Cæsar du Mont, Aarts-Bisschop van Milaan.

De Droom van *Polyphilus* door *Jacobus Kerver* in het Jaar 1561. Dit behelst hondert en agt en twintig figuren in hout-snee, na de Teekening van *Raphaël d'Urbino*.

In het Boek in Folio van de *Castrametatio* of Krygstugt der Aloude Romeinen, als meede van haaren Godsdienst te Lions gedrukt by *Guill. Roville* in het Jaar 1555 en 1556 zyn twee hondert Figuren in hout-snee zeer wel geteekent.

Joannes Jacobus Luckius, Argentoratensis, is bekend door zyn Boek van Medailjes, ten Titel voerende: *Synloge Numismatum* van het Jaar 1500, tot 1600. Dat Boek is te Straatsburg gedrukt in het Jaar 1620, en vervat meer dan hondert Figuren in Koopere Platen door *F. B.* gegraveert, gedrukt by *Pieter Aubry*.

Ædes Barberini, dat is de beschryving der Paleizen van de Barberini's te Romen in het Jaar 1642, inhoudende 16 Figuren. Dit word zeer raar.

Fulvius Ursinus, met de byvoegselen van *Ant. Augustinus*, Bisschop van *Lerida*, en der Romeinsche Familien door *Charles Patin*. Doctor in de Medicynen te *Parys*.
Dat

Dat Boek is in het Latyn te Parys gedrukt in het Jaar 1663, en met fraaye Figuren verciert, te weeten met Pourtretten en Gedenkpenningen, waar by het Pourtret van den Koning door *van Schuppen* gesneeden na *N. Mignard*, en het Pourtret van Charles Patin door *le Fevre*, na de eerste bladzyde, zynde de Teekening van *François Chouveau*, welke ook de afbeeldingen van de Medailjes ten getalle van twee hondert en drie en veertig stuks geteekent heeft.

De natuurlyke Historie van Braziliën, waar in verbeeld zyn verscheide raare Plant-gewassen en Dieren van die Landstreeken. Dat Boek is te Leyden en te Amsterdam in het Jaar 1648 gedrukt.

Reizen naar Oost-Indien. Dat Boek is te Amsterdam gedrukt in het Jaar 1598, en met een en vyftig Figuren verciert.

De Plaizier-Tuin van André Mollet, opzichter der Tuinen van de Koningin van Zweeden. Dat Boek is te Stockholm gedrukt in het Jaar 1651 en verrykt met dertig Figuren, verbeeldende Tuinen en Bloemperken.

Le Virgile du Louvre, verciert met Engelsche Figuren, na de Teekeningen van *Fr. Cleyn* en *W. Hollar*, door den zelve *Hollar* en *Pierre Lombard* gesneeden, hier van zyn hondert en vier stuks.

Een andere Virgilius op groot Papier, *le Temple des Muses & Philostrates*, gedrukt by Abel Langelier. In drie Boeken zyn meer dan hondert en dertig afbeeldingen van verscheide Meesters.

Theodorus de Bry, heeft verscheide stukken gegraveert tot een Boek gedrukt te Oppenheim in het Jaar 1614, handelende van de Wreedheeden der Spanjaarden in de West-Indien: de Titel is *Narratio Regionum &c.*

Les Fables d'Esopé Phirigien, moraliées. Dat Boek behelst hondert neegen en zestig stuks. Ook ziet men de Fabelen van Esopus in het Grieks met Figuren in hout snee na de Teekeningen van *Titiaan*.

Het Pontificaal van Clement den VIIIste, gedrukt te Romen in het Jaar 1595, verrykt met hondert een en vyftig Figuren, geteekent en gegraveerd door *Francisco Villamena* en *Camillo Graseo*.

Harmanus Schedel, is de naam van den Schryver van de Cronyken der Cronyken, of de Zee der Geschiedenissen. Dit is een groot Volumen, waar in een meenigte Figuren zyn in hout snee en gedrukt in het Jaar 1493.

Am-

Antonio Pluvinel, Onder-Gouverneur van Lodewyk den XIIIde, heeft een Boek gemaakt, voerende tot Titel: *Instructio du Roi en l'exercice de monter a Cheval*, met Figuren versierd, na de Teekeningen van *Crispyn de Pas*, te Parys gedrukt in het Jaar 1626, waar van een en zestig stuks zyn.

Statuten der Ridder Orde van Maltha van den Groot-Meester Verdálé, door Paus Sixtus den Vde tot het Kardinaalschap verheeven. Dat Boek behelst neegen en dertig Figuren van *Philippe Thomassin*.

Ludovico Dolle, is bekend door zyn Boek genaamd *d'Improse nobile & ingeniose di diversi Principi*, gedrukt te Venetien by Girolamo Porro in het Jaar 1568, inhoudende drie en zeeventig Figuren.

Joannes Paulus Galuccius, is bekend door zyn Boek genaamd *Theatrum Mundi & Temporis*. Dat Boek inhoudende dertig Anatomische Figuren, is te Venetien gedrukt in het Jaar 1589.

Tables Philosophiques van Louis Lesclaches, gegraveert door *Fr. Chauveau* en *P. Richer*, inhoudende elf stuks.

Achille Madezzo Bolognese, is bekend door zyn Italiaansch Boek over de Schermkonst, gedrukt te Modena in het Jaar 1536, in het zelve zyn vyf en tachtig Figuren in hout-sneé.

Gabriël Simeon Florentyn, tot zyn Boek der Aloude doorlugtige waarneemingen, gedrukt te Lions in het Jaar 1558, met Figuren in hout sneé ten getalle van hondert en drie.

La Delie. Dat Boek is te Parys gedrukt in het Jaar 1564, met zeer fraaye kleine Figuren in hout ten getalle van een en vyftig.

Het Boek der Oudheeden van Parys door *Gillis Corrozet*, gedrukt in het Jaar 1588, inhoudende vyftig stuks.

Romeinsche Oudheeden 't zelve is een Boek in het Italiaansch door *Bernardo Gamuccio da San Gimignano* en behelst neegen en dertig stuks.

Een ander in het Spaansch, met zeeven en zestig.

Een dito in het Spaansch, vervat zes en neegentig.

Een ander in het Fransch te Romen gedrukt, behelst acht stukken.

H. Goud, Paltzgraaf en Ridder, heeft na *Elsheimer* gegraveert, en van zyn eige inventie zyn 'er verscheide stukken Nagtgezigten.

De

De Vonnissen geïnventeerd door *J. Uitewaal* en gegraveerd door *Zwaanenburgh*, zyn in dertien groote stukken.

De afbeeldingen der Munten, gesneden door *Jacobus de Bye*. Dat Boek is gedrukt in het Jaar 1617 en behelst zeeventig stuks.

Livre de Pourtraiture, of Pourtret Boek van *Jacques Palm*, te Venetien gedrukt by *Marc Sadeler*, in het Jaar 1606, dit is van zestien stuks.

Een ander Boek van Pourtretten van *Jean Gelée*, by *Visscher*, is van vier en twintig stuks.

Een ander dito van *Gio. Orlandi*, een Romein, is van zeeven en veertig stuks, in het Jaar 1609 gedrukt.

Nog een dito van *Gio. Valesio di Andrea Vacario Romano*, zynde van vier en twintig stuks.

Een ander dito van *Francisco Custi*, in het Jaar 1633, van zestien stuks.

Een Boek met Pourtretten van *Luigi Ferdinand*, na *Francisco Boulogne*.

Een Boek met Pourtretten, door *Jean Cousin*, gedrukt by *Guillaume le Bé* 1642.

Een dito van *Guerchin*.

Een van *Pesne* na den Heer *Pousfyn*.

Een Wapen Boek van verscheide Meesters, welke meere deels haare naamen niet gezet hebben, eenige in hout sned en andere op koopere Platen.

Het Boek van *Marc de Vulson de la Colombiere* over de gemelde weetenschap, is te Parys gedrukt, by *Melchior Tavernier* met Figuuren van *Abrabam Bosse*, *Gregoire*, *Huret*, *Franc. Chaveau*, *Nic. Cocbin* en andere.

Men ziet Italiaansche Theses van verscheide Meesters, welke gegraveert zyn door *Valerianus Regnartius*, na *Gio. Nicolo Cressius*, *Gio. Paulo Blancus da Milano*, *Andrea Vicentino*, Anno 1593. *Lucas Ciamberlanus* na *Angelo Barlesio da Caldarone*, *Rapbaël Guidi* na *Anastasio Fontabuono*, *Andrea d'Ancone*, *Ambrosio Brambilla*, Rome 1582, van *Jean Frederik Greutter*, na *Andrea da Ancone*, van *Charles Audran*, na *Alexander Vajanus*, en een meenigte andere.

Ook zyn 'er veelderlei Schriften gegraveert, door *D. Hopfer*, *Jan Sadeler* en *Hieronymus Wirix*, na *Melchior Medelic*, in het Jaar 1608, als meede van verscheide Schryfmeesters van Haarlem. Insgelyks van *Jacques Raveneau*, Schryfmeester, in het Jaar 1644 gesneden door *Simon Sa-*

Savery, Guillaume le Gagneur Angerin, van *Philippe Limosin*, van Parys met zyn Pourtret door *Fr. Chauveau* in het Jaar 1646. Petre, geswooren Schryfmeester te Parys. Zyn Boek is gesneden door *R. Cordier d'Abbeville* in het Jaar 1647. *Louis Bardebor*, zyn Boek is gesneden door den zelve *Cordier d'Abbeville*; *Robert Vignon*, zyn Boek is gesneden door *Simon Fissus*; *Joan Lalbrak* heeft een stuk gesneden na *Philip Limosin* Schryfmeester.

Laaten wy tot andere onderwerpen overgaan, en doorloopen de Steeden en Landkaarten. De eerste groote Kaarten van Vrankryk zyn die van *Gerard Mercator*, (*Cosmographus*) Waereldbeschryver van den Hertog van Kleef en Gulik, gedrukt te Doesburg in het Land van Kleef, ten getalle van twaalf stuks.

Steeden en Landkaarten, door verscheide Meesters.

Van *Cornelis Dankerts* van Amsterdam, *Nicolaas Sanson*, *Hendrik Hondius*; *Everard Simons*, *Hamer Suelt*, *Duval*, *Jean Sanson*, *Jean Boisseau*, *Melchior Tavernier*, *Gaspard Baudouin*, *Cloppenburgius*, *Nicolaas* en *Joan Visscher*, beide van Amsterdam, *Ijaac Massa* en *Abraham Goos*.

Van *Nicolaas Sanson*, zyn Kaarten van het Roomsche ryk en der Britse Eylanden, van Vrankryk, Spanjen en Italien, verdeeld in Provincien en Gouvernementen, met het oude Itinerarium of Reisbeschryving.

De Steeden en Kasteelen van Vrankryk ziet men gesneden door *C. Chatillon*, *J. Boisseau*, *Melchior Tavernier*, *Mattheus Merian*, *Israël Silvestre* en *J. Poinfort* enz.

Groote Steeden in Perspectief.

De Stad Romen ziet men door verscheide Meesters graveert: namentlyk *Etienne du Perac* in het Jaar 1554, voor *Laurens de la Vacherie* te Romen.

De Stad Romen door *Gio Battisto de Rossi* in 't Jaar 1640. Idem van *Francisco de Paoli*.

Idem van *Ant. Tempeest*.

Het zelve van *Israël Silvestre* en van *J. Boisseau*.

Verscheide Plaatsen, Kerken en andere byzonderheden van Romen na *Bramante*, *Antonio San Gallo*, een Florentyner, *Michel Angelo*, *Girolamo da Vignola*, *Pietro Ferrario*, beide Schilders en Architecten, *Nicolaas van Aalst* voor

voor de Kerken van Romen in het Jaar 1600, *Jacques de la Porte*, uitvinder van de Vloer der Gregoriaanse Capelle in het Jaar 1588, met het binnenste van de Capelle.

Parys en eenige andere Steeden in het groot.

Parys in hout-sneê ten tyden van Lodewyk den XIIde.

De Stad Lions door *Saint Maupin*, in het Jaar 1625.

Reims door *Hugues Picard*, na *Hugues Cellier*.

Rochelle van *Du Carlo*, 's Konings Ingenieur en Waereldbeschryver door *Melchior Tavernier* in 't Jaar 1628.

De Stad Roën door *Jean Gombaud*, 's Konings Ingenieur.

De Kerk der Jesuiten in de straat van St. Antonius door *Edme Moreau*, in het Jaar 1647.

De Jesuiten Kerk te Antwerpen door *Petrus Huyssens* van Brugge een Jesuit: de Prent is geteeckt en gegraveerd door *J. de la Barre*, een Glaschilder.

De Stad London door *Jooft Hondius* te Amsterdam in het Jaar 1620.

Cracouw door *Mattheus Merian*, 1627.

Antwerpen door *J. Baptist de Vries*, te Amsterdam.

Neuremberg door *Petrus Kerijs* 1619.

*Eenige andere groote Steeden, alle in zeer groot
Formaat van verscheide Blaaden.*

Florence door *Stephanonie*.

Marocco door *Adriaan Mattbam*.

Praag door *Gilles Sadeler*.

Gent door *H. Hondius*.

Napels door *Alexandro Baratta*.

Genua door *Giovanni Orlandi*, in het Jaar 1637.

Boulogne door *Floriano del Buono Boulognese*, in 't Jaar 1646.

Keulen door *Hendrik Hondius*.

Hamburg door *Arnold Petersen*.

Verzaameling der voornaamste Steeden des Waerelds. Dat Boek voerd tot Titel *Le Vere imagini & descriptione delle piu nobili Citta del Mundo*; te Venetien by Donati Bertelli Anno 1569. Die verzaameling is door *Guil. Bal-lino* gegraveerd, inhoudende een en zeeventig stuks.

Amsterdam. Dat Boek is een verzaameling van Beelden en Cieraaden van het Stadhuis te Amsterdam, meest in marmer gehouwen door *Artus Quellinus*, gedrukt in het Jaar 1695. hier van zyn acht en veertig stuks.

Do

De Stad Cremona met de Conterfeitsels der Hertogen en Hertoginnen van Milaan, geteekent door den Ridder *Antonio Campo*, een Cremoneezer, en gesneden door *Agostino Carrats*: zynde hier van twee en veertig stuks.

Beschryving van alle de Nederlanden door *Luigi Guicciardini*, Florentyns Edelman, met Geographise Kaarten van dat Land, en verscheide gezigten van Steeden, natuurlijk afgeteekent. Dat Boek is te Antwerpen gedrukt by *Cristoffel Plantyn* in het Jaar 1582.

Het Boek van kleine Geographise Kaarten gedrukt te Amsterdam by *Cornelis en Nicolaas Visscher* in het Jaar 1602: hier van zyn hondert zeeven en zeeventig stuks.

Hier op zullen wy laten volgen de Zinspreuken, Zinnebeelden en Waapenschilden met Zinspreuken, door *Didacus Savedra Faxardus Eques*, in zyn Boek in Folio, gedrukt te Brussel in het Jaar 1644, inhoudende hondert onderwerpen van *J. Danoot*, na *Erasmus Quelltnus*.

Onderwerpen van Spreekwoorden en Snaakeryen, in een Boek vergadert door *Jacques Lagniet*, zynde twee hondert en neegen stuks.

De Emblemata's of Zinnebeelden van *Horatius* door *Onbo Venius*, gedrukt te Antwerpen en bestaan in hondert en dertien stuks.

De Zinnebeelden van de Goddelyke, en ook de ydele Liefde: de eerste inhoudende hondert en viere twintig stuks en de andere zestig.

Het Boek van *Dom Hermando de Acueva*, tot Titel voerende. *El Cavallero determinada &c.*, gedrukt te Antwerpen met Figuren in 't Jaar 1591, hier van zyn twee en twintig stukken.

Juan de Yciar, van deeze is het Boek genaamd *Arte Subtilissima*, en tot Schriften gedrukt te Saragossa in 't Jaar 1550. Dat Boek is zeer raar en behelst zes en tagtig Figuren.

De Zinnebeelden van *Alciates*, in houte Platen, gedrukt te Lions in het Jaar 1564.

De Zinnebeelden van *J. Velde* met Neederduitsche vaersen, bestaande in drie en zestig Figuren.

Een Boek met Zinnebeelden en Christelyke Zinspreuken van *Georgette de Montenay*, gedrukt te Lions in het Jaar 1571, waar van twee hondert en zeven stuks zyn.

De Zinnebeelden van *Florentius Schoonbovius*, Regtsgeleerden te Dantzik, zynde een Latynsch Boek, gedrukt
II. Deel. Z in

in het Jaar 1618, bestaande in zes en zeventig stuks.

Item van *Jean Mercier*, een Regtsgeleerde, met Latynsche vaersfen. De onderwerpen zyn gesneeden ten getalle van twee en vyftig stuks door de *Quysa*.

De Zinnebeelden van 's Waerelds beloop, uit het Hoogduitsch door Andries Frederick vertaalt en gedrukt te Frankfort by Abraham Paccard in het Jaar 1617, ten getalle van acht en tachtig.

Heldhaftige Zinspreuken van *Claude Paradis*, Kanonnik van Beaujeu, gedrukt te Lions in het Jaar 1557, in houte Plaat.

Paris Lescbieri; van hem is het Boek ten Titel voerende: *Idea di un Principe*, gedrukt te Venetien in het Jaar 1648; waar van hondert drie en twintig Figuuren zyn.

Jerónimo Ruscelli; van deeze is een Boek met Zinspreuken, welke geïntituleert is *Impresse Illustris*, met een ander Traftaat, gedrukt te Venetien by *Francisco di Francesco Senese* in het Jaar 1584, waar in hondert en zeeven en twintig Figuuren van *Giacomo Franco*.

Gabrielis Rollenhagenii, *Selectorum Emblematum Centuria*, gedrukt te Utrecht Anno 1613; de hondert Figuuren van 't zelve zyn gesneeden door *Crispyn de Pas*.

De Gebroeders *Melchior* en *Mattbeus*; van hen is het Boek met Zinnebeelden tot het Cœnotaphium van den Keizer Ferdinand den II^{de} in het Jaar 1637, bestaande in neegen en veertig Figuuren.

Zinnebeelden der Liefde is een klein Boekje, tot Titel hebbende *Emblemata Amatoria Georgii Camerarii*, gedrukt te Venetien in het Jaar 1617 met Latynsche Vaersfen agter ieder Figuur, ten getalle van zeeven en zeeventig.

Wapenschilden der doorlugtigste Huizen van Duitschland. In twee banden door *Johan Sibmacher* van Neurenburg, gedrukt in het Jaar 1605 en 1609. Het eerste Boek behelst twee hondert zes en twintig stukken en het tweede hondert zeeven en vyftig.

Een klein Wapenboek in Octavo, waar in neegen en zeeventig stuks.

Gedenkenningen van Keizers, in 't graauw, met de Geschiedenissen van hun leeven in het Frans, Anno 1557, hier van zyn hondert en vier en dertig stuks.

Een ander Boek voerende tot Titel *C. Julius Caesar, five Historia Imperatorum &c.*, gedrukt te Brussel, Anno 1563.

1563. Dit vervat zes en veertig stuks in kopere Platen. Laaten wy nu eens de werken van eenige Neederlandsche en andere Meesters doorloopen.

Jacobus Daub, een Hoogduitsch Schilder; deeze zyn Pourtret was door zyn Discipel *Petrus Isach* geteekend. Zyne werken bestonden in vier en veertig stuks, gesneden door *J. Saenredam*, *Lucas Kilian*, *Gillis*, *Joan* en *Rapbaël Sadeler*.

Josepb Heyntsz; Schilder; van deeze zyn dertien stukken gegraveert door *Lucas Kilian* en *Gillis Sadeler*.

Joost van Wingen. De werken na deezen Schilder bestaan in acht en twintig stuks door *Crispyn de Pas*, *Rapbaël* en *Jan Sadeler* gegraveerd.

Pierre Candide. De werken na deeze gegraveert zyn twee en dertig stuks door *Lucas Kilian* en de *Sadeler*s.

Frederik Zufris. Van deeze zyn twaalf stukken door de *Sadeler*s en *Dominicus Custos* gegraveert.

Jan Muller. De werken van deezen Meester, by den Heer Abt des Marolles, bestonden in vier en vyftig stuks van eige uitvinding gegraveert, als meede na *Micbel Mi-reveld*, *P. P. Rubbens*, *Pieter Isach*, Schilder des Konings van Denemarken, *Cornelis van Haarlem*, *Theodoor Bernard*, *Bartbolomeus Spranger*, *Jan Speckert*, *Carel van Mander*, *Adriaan de Vries* uit 's Hage, en *Lucas van Leyden*.

Bartbolomeus Spranger. De werken van deezen Schilder behelsden vier en veertig stuks, gesneden door *J. Muller*, *Gillis*, *Jan* en *Rapbaël Sadeler*, *Lucas Kilian*, *Peter de Jode*, *Zacharias d'Olende*, *Jacobus de Gbeyn*, *Cornelis Cort*, *Hendrik Goltzius*, *Jacobus Matbam* enz.

Theodorus Kruger, heeft het volgende gegraveert: het Leeven van St. Jan door *Andrea del Sarto*; het Avondmaal onzes Heere van den zelfen; eenige Thefes na *Jan Lanfranc*, den Ridder *Borgbeze* en *Andre d'Ancone* enz.

Jan Saenredam. Van hem waaren hondert twee en dertig stukken, waar van eenige door hem uit eigen vinding gesneden: hy heeft de Aanbidding der drie Koningen in drie groote Blaaden na *Carel van Mander* gegraveert; het Pourtret van *Karel van Mander* na *H. Goltzius*, en dat van *Abraham Bloemaert*.

Lucas Vofferman. Van hem is zyn Pourtret door *Jan Li-vens* geteekent en door *Franc. van den Wyngaerden* gesneden; hy heeft gegraveert na *Adriaan de Vries*, *Pbil. de Champaigne*, *Daniel du Moutier*, *P. P. Rubbens*, *Jacques Tin-*

Tintoret, Gerard Zegbers, Rapbaël d'Urbino, Abraham Diepenbeek, Hann. Carrats, André del Sarto, Guido Rbeni, Horatio Gentili enz.

Frans Floor of Franciscus Florus, een Neederlandsch Schilder, heeft zelfs gegraveert, en na hem hebben de volgende gesneden; naamentlyk *Ant. Wux, Cornelis Buz, Pbillippus Galle, Jacobus Spintbusius, Cornelis Cort* enz.

Ant. Blockland, deeze Schilder heeft tot Graveurs gehad *Pbillippus Galle, Hendrik Goltzius* enz.

Petrus de Jode, Graveur en Teekenaar, Discipel van Goltzius, heeft langen tyd te Romen gesneden en stierf in het jaar 1634. Van hem en zyn Zoon waaren drie hondert-en drie en zeeventig stuks. Zy hebben 'er veele van eige inventie gesneden, behalven ook veel na *Titiaan, Alexander Cisolani da Sienna, Robert Nolanus genaamt Collyns*, zynde een Beeldhouwer, *Artemisia Gentilesca*, Napolitaans Schilder, *P. van Mol, Ant. van Dyk, Jacques Neefs, P. P. Rubbens, Adriaan Souter* enz.

Jean Battiste Barbe, heeft gegraveert na *Theodoro van Lo, Cornelis Galle, Francisque Franc, Joan B Puggius, Patricius Genevensis* enz.

Van *Adam Elsbetmer*, Schilder, zyn zeeven en twintig stuks gegraveert door *Magd. de Pas, Pieter Soutman*, van Frankfort, *Simon Frisius* enz.

Van *Joan Rottenbamer*, Schilder, zestien stuks, gesneden door *Gillis, Rapbaël en Justus Sadeler, Wolfgang, Kilian en Andries van der Borch*.

Van *Matthias Kager*, Beyerisch Schilder, drie stukken gesneden door *Rapbaël Sadeler, J. Reichel* uit Beyeren en *Lucas Kilian*.

Jonas Suyderboef, heeft verscheide Pourtretten na eige Teekening gesneden, als meede na *P. du Bordieu, J. Verspronck, Frans Hals, Boudrigien, Rembrand, J. de Vos, Michiel Miereveld, J. van Schorten, Nicol. van Negeren, A. van Ostade*, enz.

Van *J. van de Velde*, Plaatsnyder, zyn veertig stuks van zyn eige inventie, en na *Molyn, Zinnebeeldige Landschappen*, ook zyn van hem Pourtretten, welke hy gesneden heeft na *Adriaan Soutters, Isac, Isays* enz.

Van *Cornelis Vischer*, Plaatsnyder, waaren drie en zeeventig stuks, waar van hy verscheide geïnventeert, en

an-

andere, die hy onder bestier van *Adriaan Brouwer* en van *Ostade* enz. gesneden heeft.

Na hem heeft *Jan Visscher*, ook eenige stukken gegraveert, als mede na *Birghem* en *Nic. Visscher*, hebbende zelve werken uitgegeeven.

Danker Dankers, heeft gegraveert na *Pieter Nolpe*, *Gerard Seghers* en *Peter de Jode Junior*.

Van *A. van Ostade*, Nederlandsch Schilder en Graveur, waaren zes en dertig stuks, en verscheide na hem gegraveert.

Abraham en *Cornelis Bloemaert*, Vader en Zoon, Nederlandsche Schilders, hebben veele werken gemaakt, welke zy zelfs gesneden hebben, en die na hen gegraveert zyn, ook hebben zy na andere vermaarde Schilders gesneden.

Daarenboven is 'er geweest *Frederik Bloemaert*, *Abrahams Zoon*. De Catalogus van haare werken is hier vooren aangehaalt.

Lucas en *Wolfgang Kilian*, Plaatfnyders, hebben drie hondert vier en twintig stuks gegraveert, ten deelen eige vinding en ten deelen na de Teekeningen van *Jan Rottenbamer*, *Jean Reychel*, uit Beyer en *Matthias Kager* uit het zelve Keurvoostendom, *Hubert Gerard*, Nederlandsch Beeldhouwer, *Dominicus Custos*, *Jacques Palma*, *Francisco Bassan*, *Joseph Heintz*, *Nicolas van Hoey*, *Raphuël Custos*, *Guill. Hokennauwer*, *Bartb. Hopfer*, enz.

Jacobus en *Theodorus Mattbam*, van Haarlem, Plaatfnyders; de werken van deeze Meesters bestaan in twee hondert en vyf gegraveerde stukken van eige inventie en na andere; ook hebben anderen na hen gegraveert, gelyk *G. G. A. W.* van wien groote Koppen van *St. Petrus* en *Paulus* zyn.

J. Mattbam, heeft werken gemaakt na *Goltzius*, *Joseph Arpinas*, *Carel van Mander*, *Jan Havemans*, *Jacobus Tinoret*, *Frans Hals*, *Paulus Moreelzen*, enz.

Marten de Vos. Na deeze hebben de drie *Sadelers* veel gegraveert, als mede *Adriaan* en *Jan Collaert*, *J. B. Barbe*, *Cornelis* en *Theodorus Galle*, *Jacobus de Bye*, *Crispyn de Pas*, *Jeronimus*, *Ant.* en *Jan Wirix* Zyne voornaamste werken bestaan in het Leeven van *Cristus*, dat van de *Maagd Maria*, de *Geschiedenissen* van het *Boek der Scheping*, de *Kluizenaars* en een groot getal andere stukken.

Van *Cornelis*, *Theodorus*, *Philippus* en *Cornelis Galle Junior*

nior, zyn vier hondert neegen en veertig stuks door hem gegraveert, van welke verscheide na haare eige Teekeningen zyn, en andere na *J. B. Paggius*, *Patricio van Genua*, *Anselmus van Aalst*, *Ventura Salinben*, *Erasmus Quellinus*, *Egbert van Panderen*, *Joost de Momper*, *Julio Romano*, *Luca Penni*, enz.

Pieter Breugel, Neederlandsch Schilder. Zyn Pourtrot is gegraveert door *Gilles Sadeler* na *Bartolomeo Spranger*. Na hem hebben gegraveert *P. Perret*, *Jeronimus Koek*, *Jeronimus Bosch*, Schilder, *Hans Bol*, *Hendrik Hondtus*, enz. van *Breugel* en *Jeronimus Bosch*, zyn 'er tot hondert en zestien stuks.

Cornelis Schut, Schilder van Antwerpen, heeft verscheide stukken van zyn eige uitvinding geëist, en andere stukken van hem zyn gegraveert door *Luca Vosterman*, *Jan Popels*, *Paul Ponce*, *Jean Witdouks* en *R. Eynbouch*.

Marten Heemskerk, Neederlandsch Schilder, heeft veel uit eigen vernuft gegraveert; namentlyk, verscheide Geschiedenissen uit de Heilige Schrift, en andere Zinnebeeldige stukken. Men ziet vier hondert neegen en veertig stuks door hem gegraveert en na zyne Teekeningen door *Philip Galle*, *Gerard de Jode*, *Muller*, *Cornelis Cort*, *Jeron. Koek*, enz.

Nicolaas Bruyn. Deeze zyn klein werk bestaat uit hondert drie en twintig stuks, ten deelen eige inventie en ten deele na *Marten de Vos*. Hy heeft de *St. Cecilia* in het klein gesneden, gelyk ook het *Lyden Christi* na *Goltzius*.

Antony Waterloo, heeft Landschappen gesneden, ten getalle van hondert drie en vyftig stuks.

Visschen en andere Gediertens.

De Historie of beschryving der Visschen met derzelver afbeeldingen door *Guillaume Rondelet*, gedrukt te Lion in het Jaar 1558.

De Beschryving der Vogelen van *Pierre Belon* van Mans, gedrukt te Parys in het Jaar 1655.

De Beschryving der Gediertens en Vogelen, gedrukt te Zurich in het Jaar 1560, by *Cristoffel Froschouer*.

Een Boek van gekurven en andere Dieren, gedrukt te Straatsburg in het Jaar 1546.

Een

Een Boek inhoudende zestig afbeeldingen van Gedier- tens, gedrukt te Zurich in het Jaar 1553.

Een jagtboek, ten Titel voerende *Venatus & Aucupium icones* enz., gedrukt te Frankfort, Anno 1582, waar in neegen en dertig stuks.

Een Boek voerende tot Titel *de Monstrorum Natura, Libri duo*, gedrukt te Padua in het Jaar 1634. met de Prentverbeeldingen na de Teekeningen van *J. B. Boffon* en gegraveert door *M. D.* ten getalle van vyf en vyftig stuks.

Lykstatien.

Cornelis Galle, heeft gegraveert na *Jacques Franquard*, Architect des Konings van Spanjen, de Lykstatie van den Aartshertog Albert te Brussel in het Jaar 1623.

Ook die van Keizer Karel den Vde.

François Hoogenberge en *Simon Neuellan*, hebben de Lyk- statie van Frederik Koning van Denemarken, gegraveert.

Lykstatie van den Paus Sixtus den Vde, gedrukt te Romen ter Drukkery van het Vaticaan, in de Italiaansche Taal in het Jaar 1591, verrykt met Figuren van *Jean Lanfranc*, gegraveert door *Villamena* en *Theodorus Cruger*.

De Lykstatie van den Heere van Brederode door *van Platen*, is van het Jaar 1615.

H. Goltzius, heeft de Begravenis van Prins Willem de Iste gegraveerd; en *F. Post*, die van Prins *Fredrik Hen- drik*.

Geestelyke Stukken.

Het Boek van het Lyden Christi van *Rigman Phelesius*, gedrukt te Straatsburg by Jan Knobsouch, is zeer raar, en behelst vyf en twintig stuks.

Epistelen en Evangelien in het Italiaansch met houte Plaatén. Dit Boek is in Folio gedrukt te Venetien in het Jaar 1570. Daar zyn honderd en veertig Figuren in, zeer raar.

De Leere der Zeeden door den Heer le Roi, van Gom- berville. Dat Boek is verrykt met honderd en tien Fi- guuren van *Pierre Daret* na *Ottho Venius*, gedrukt te Parys in het Jaar 1646.

De Heremiten en Hermitinnen van de *Sadelsers*.

De Heiligen van Beyerén door denzelven.

Natalis in Evangelia, in Folio. De Figuren zyn van *Wirix*.

Joannes David, Priester der Societeit Jesu, tot zyn Boek met naame *Veridicus Cbristianus*, gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1601, inhoudende honderd kopere Plaatē.

Henricus Oraus Affsbein, is bekend door zyn Boek, voerende ten Titel *Viridarium Hieroglyphicomorale*. Waar in acht en tachtig Hieroglifische Figuren, gedrukt te Fränkfort in het Jaar 1619.

Het Lyden Christi in Latynsche vaersen beschreeven, met houte Plaatē van *J. Aman*. Dit Boek is gedrukt te Amsterdam in het Jaar 1623, inhoudende vier en zestig stuks.

Daar zyn twee Bybels in Octavo van verschillende drukken, in het een zyn vier en zestig stuks en in het ander vier hondert en twaalf, alle in hout sneē.

Ook zyn 'er verscheide andere Boeken van den Bybel met afbeeldingen in hout sneē en op koper.

Horatius Borgianus, heeft stukken van zyne Teekeningen gesneden en het Boek Genesis na *Rapbaël* gegraveert.

Van *Andreas Boscbolus*, Florentynsch Schilder, is een Passie in veertien stuks gegraveert door *Pet. de Jode*.

Jan Speccard, Schilder, heeft zeeven stukken van de Maagd Maria gemaakt, waar van zes door *Gillis Sadeler* en de zeevende door *Pieter Perrot* gegraveert.

Cbristophorus Swart, Schilder van Munchen, heeft negen stukken gemaakt, dewelke de eindens van het Lyden zyn, door *J. Sadeler* gesneden.

Jacobus Lanco, een Pool, heeft het leeven van St. Jacobus in zestien stukken gesneden.

Cberubino Alberti, heeft een groote Tabernakel na de Teekening van *Roffo* gesneden en een stuk op den Blixem na *Andrea del Sarto*.

Het groot stuk van het Avondmaal van *Andreo del Sarto* is door *Theodorus Cruger* gegraveert.

De groote Paulus Bekeering van *Francisco Salviati*, door *Franc Floor* geteeckt en door *Aeneas Vicus* gegraveert.

De werken der Barmhertigheid van St. Cecilia; een groot stuk van *Dominiquin*, gegraveert door *R. a Persyn*.

Een H. Maagd Maria tusschen Heiligen van St. Dominicus Orde, van *Michel Angelo da Carravagio*, gegraveert door *Lucas Vosterman*.

Boeken en gevolgen van Architectuurwerk.

De tien Boeken van *Vitruvius* over de Bouwkunde, uit het Latyn in het Italiaansch vertaalt, met aantekeningen en Figuren van *Caspar Casarino*, inwoonder van Milaan, opgedraagen aan den Koning François den Iste, en gedrukt in het Jaar 1515.

Marcus Vitruvius Pollio, een oud Romeinsch Schryver, in het Franfch vertaald en aan den Koning Hendrik den IIde opgedraagen, te Parys gedrukt in het Jaar 1572, en verrykt met veele Prentverbeeldingen in hout sneë.

Alexander Francine, Ingenieur van den Koning van Vrankryk, heeft een Boek over de Architectuur uitgegeven, gedrukt by Melchior Tavernier in het Jaar 1631 en gegraveert door *A. Boffe* in vyf en veertig stuks.

Een Boek over de Architectuur volgens *Vitruvius*, waar van de Figuren gegraveert zyn door *Jean Mauclerc*, Heere van Lignerou, en in het licht gebragt door *Pierre Daret*, 's Konings Graveur, by hem gedrukt te Parys in het Jaar 1648.

Vignola, of de Reegels van de vyf Ordens der Bouwkunde, zynde een nieuwe overzetting, by Pierre Mariette in het Jaar, 1633, behelzende verscheide Prentverbeeldingen.

De manier van wel te Bouwen enz. door *le Muet*, Architect, gedrukt te Parys by François Langlois, inhoudende verscheide Prentverbeeldingen.

Perspective Pratique, door een Paryse Jesuit, gedrukt in drie Deelen, by Melchior Tavernier en François Langlois in het Jaar 1642, inhoudende meer dan drie honderd kopere Platen.

Matthurin Fosse, van la Fleche, is bekend door zyn *Perspective positive* van *Viator*, in 't Latyn en Fransch gedrukt te la Fleche in het Jaar 1635 met vyf en vyftig Figuren; als meede

Charles Rouelles, Kanonnik van Noyon, door zyn Boek geintituleert, *Geometri Pratique*, gedrukt te Parys in het Jaar 1609, met Prentverbeeldingen in hout-sneë.

Polipbilus Zancarli, heeft twaalf stukken Anticq Lofwerk tot Frieten gefneeden.

Eduard en *Robert Peacke*, hebben Ornamenten tot Frieten gegraveert, Anno 1640.

Pierre Leveillé, van Orleans, heeft te Romen Antique stukken gesneden.

Crispyn de Pas, heeft een Boek voor Schrynwerkers gemaakt, te Amsterdam, Anno 1642.

Bernardino Radino Cortoneze, heeft een Boek van Teekeningen tot Graffschriften gesneden.

Jean Barbe, is bekend om zyn verhandeling van de Architectuur voor Autaaren en Schoorsteen, gegraveert door *Abraham Bosse*, in het Jaar 1633.

De Boeken der Architectuur betreffende, zyn in het ligt gegeven door *Serkio*, die de veele buitenmaatige werken niet konde verdraagen, welke door eenige slegte Graveurs uitgegeeven wierden.

Antonio Labacco, bragt ook ter Pers alle de Antique Cornissen met hunne Capiteellen: *Vignole* gaf ook zyn werk uit, waar door al 't geen de andere verwacht hadden te regt gebragt wierd: dit Boek van de vyf Ordens der Bouwkunde wierd te Romen in het Jaar 1602 gedrukt.

Antoine Pierrets, heeft een Boek uitgegeeven over de Architectuur, betreffende de Deuren en Schoorsteen, te Parys gedrukt in het Jaar 1647.

Jean Cottelle, 's Konings Schilder, heeft een Boek uitgegeeven, behelzende verscheide Ornamenten tot Plafonds en andere Plaatsen. In het begin staat het Pourtret van Mevrouw de Princesse van Guementé. Dit stuk is gegraveert door *François Peilly*.

Jacobus van Kampen, Heere van Randsbroek, wierd een weergaloos Architect genaamd, wegens zyn Boek van de prachtige Gebouwen, welke te Amsterdam gevonden wierden, door Dankers in het Jaar 1661 uitgegeeven.

Twee Boeken van de Architectuur, het een in hout snee en het ander in 't koper: het eerste behelst acht en vyftig Prentverbeeldingen, het tweede tot Titel voeren de het roer van *Ambroise Bachet*, Capitein en 's Konings Ingenieur, enz., dient tot de Krygsbouwkunde, gedrukt te Melun in het Jaar 1598. het vervat meer dan hondert Figuren.

Andrea Palladio, in het Fransch overgezet, waar agter een verhandeling der vyf Bouwordens, enz. Dat Boek is by Edme Martyn gedrukt in het Jaar 1650 en behelst verscheide Figuren in hout snee.

Het zelve vertaald door den Heer *le Mout*, geteekent

ca

en in koper gefneden by *François Langlois* te Parys, behelst vyf en zeeventig ftuks.

Van *Dominico Fontana*, Architect van den Paus, is een Boek van de overvoering van het Obeliscus van het Vaticaan, onder de Pausselyke Regeering van Sixtus den Vde, gedrukt te Romen in het Jaar 1590 en gegraveert door *Natalis Bonifacio da Sibenico*. Dit Boek vervat neegentien stakken.

Jacques Androuët du Cerceau, heeft een Boek gedrukt te Parys in het Jaar 1576, van alle de fraaiste Gebouwen van Vrankryk, waar by hy nog andere voegde. Dat Boek behelst honderd drie en neegentig ftuks, ook heeft hy Ruïnen van Romen, Harnassen en Zeegeteekenen gesneden.

Jean Marot, Architect, Teekenaar en Graveur, heeft aanmerkelyke werken over de Architectuur gemaakt, zoo van zyn eige Teekeningen als die der Heeren *Mercier*, *Franc. Mansard*, *Metezau*, *le Vau*, *la Vallée*, Architect en Bestierder der Gebouwen van de Koningin van Zweeden, van den Abt van *Saint Martyn*, de Heeren *le Pautre* en *Gamart*, den Pater *Deyant*, Jesult, den Heer *Bruyant*, enz. Hy en zyn Zoon zyn in de fraaiste Huizen van Vrankryk Architecten geweest. In het eerste Deel heb ik een Catalogus van het geen door hen gegraveert is, gegeeën.

De Justiniaanse Gallery. Dat Boek behelst drie honderd een en twintig stukken, gesneden en geteekent door *Franc. de Quesnoy* van Brussel, *Theodorus Matbam*, *Claude Mellan*, *Anna Maria Vajan*, *Judocus de Pape*, *B. de Ballin*, *R. a Persyn*, *Cornelis Bloemaert*, *Joachim Sandrart*, *Trifidius Guidus*, *M. Natalis*, *J. Battista Rugerius Bononensis*, *J. Conin*, *Il Valesio*, *Charles Audran*, *Jan Lanfranc*, *Frederic Greutter*, *Franc. Perrier*, en andere zonder naam.

De Ruïnen van Romen in drie en dertig stukken gegraveert in het Jaar 1579 door *Gio. Battista de Cavalieriis*, na de Teekeningen van *Joan Ant. Dosius*.

Andere Boeken over het zelve onderwerp door *Cornelis Dankerts* en *Jerontinus Koeck*.

Een ander van *Vincenzo Scamozzi*.

Een van *Battista Pitonus da Vincenza*.

Een van *Hendrik van Cleef* by *P. Galle*.

Een

Een ander van *Etienne du Peirac*, gedrukt te Romen by *Gio. Battista de Rossi*, Anno 1639.

Een ander van *Gillis Sadeler*, in 't Jaar 1660.

Antique Standbeelden en Basrelieven, waar onder eenige van *Polidoor*, gegraveert door *Cberubino Alberti*, *Claude Mellan*, de *Sadeler*s en *Jan Sagredam*: ook is 'er een Boek van *Franc. Perier*.

Een ander Boek van Standbeelden, gedrukt te Romen by *Gio. Battista de Rubeis*.

Item een van het Jaar 1585.

Item een van 1641.

Een ander Boek getrokken uit de Biblioteek van *Fulvius Ursinus* te Romen, by *Pietro Stephanoni*, Anno 1570.

Een ander Boek der Doorlugtige Mannen te Romen, Anno 1565.

Een Boek betyteld, *Speculum Romanæ Magnificentia*. Dit zyn meest alle Gedenkteeken en van het aloude Romen, bestaande in hondert en achten Prentverbeeldingen. Alles gedrukt by *Antoni Laffreri* te Romen, Anno 1565.

De Colom van Trajanus; is een Boek in Folio, betyelt *Historia Utriusque Belli Daciæ a Trajano Cesare Gestis*, &c. *Romæ ex Typographia Jacobi Mascaradi* 1616. In dat Boek zyn met de byvoegzelen hondert zes en zestig stuks.

Wenceslaus Hollar, heeft een stuk gegraveert, zynde de Beurs te London.

Michel Colyn, de Beurs te Amsterdam.

Rama Soteranea van *Antonio Bosius*, een Romein, gedrukt te Romen by *Guillielmo Faccietti* in het Jaar 1632, inhoudende twee hondert en neegen kopere Figuren.

Laaten we eenige Meesters doorloopen en zien de hoeveelheid der Prenten, welke de Heer Abt de *Marrolles* gezegd heeft te bezitten. Eerstelyk

Van *Albert Durer*, in hout-sneede, twee hondert twee en twintig stuks. Van den zelve in het koper hondert en vier origineele stukken en verscheide andere gecopieerde.

Van de werken van *Lucas van Leyden*, in koper en hout-sneede met zyn Pourtreppen en Copyen twee hondert vier en twintig stuks.

Van de Meesters met de Kandelaar en andere twee hondert

derd vyf en twintig stuks, waar onder twee Pourtretten zeer raar.

Van *Julio Bonafone*, honderd vier en veertig stuks met zyne Pourtretten.

Van *Camillo Pracaccino* zes stukken.

Van *Pompejo Aquilena* zeeven stukken.

Van *Ventura Salimbeni* en *Vespasiano Strada*, twee en twintig stuks.

Van de *Bassan's* vier en vyftig stuks.

Van *Andrea Boscoli*, Florentyn, neegentien stuks.

Van *Leonard da Vinci*, twee en dertig stuks.

Van *Georgio Mantuano* en van *Diana Mantuano* honderd en dertien, daar in begreepen het groot Oordeel van *Michel Angelo* en het Anticq Bacchenaal.

Van *Bernardo Passerotti*, een Romein, welke Anno 1582 leefde, zeeven stuks, onder andere de Bruiloft van Ilaac en Rebecca na *Perruzyn*.

Van *Nicolaus Beatrice*, een Lottharinger, vyftig stukken, hy heeft 'er aanmerkelyke na *Rapbaël* gegraveert.

Van *Paul Veroneze*, twintig stuks.

Van *Giacomo Tintoret*, twintig stuks.

Van *Andrea del Sarto*, acht en dertig stuks.

Van *Francisco Parmesano*, deeze zyne werken bestonden in honderd vyf en neegentig stuks en het Pourtret van den Auteur.

Van *Cornelis Cort* van Haarlem, honderd vier en dertig stuks, zyne werken van *Tempeest* bestonden in duizend twee honderd en zes en tachtig stuks.

Van *Giacoma Parma*, vier en tachtig stuks.

Van *Guido Rbeni*, honderd zes en twintig stuks.

Van *Jacques Callot*, duizend twee honderd stuks, daar in begreepen verscheide van zyne Teekeningen met de Pen.

Van *Wirix*, waaren neegen en zestig Pourtretten.

De Pourtretten van *Lucas* van Leyden, en *Rembrand*, met zeeven stuks van *Gouth*, maakten te zaamen veertig stuks uit.

Van *Stephano de la Belle*, Florentyn, honderd acht stuks.

Van de groote werken van *Nicolaas de Bruyn*, zes en tagtig stuks.

Van *Claude Mellan*, drie honderd twee en veertig stuks.

Van *Abraham Joffe*, vyf honderd acht en neegentig stuks.

Van

Van *Wenseflam Hollar*, neegen honderd neegen en vyftig stuks.

Van *Nanteuil*, honderd twee en neegentig stuks.

Van *Cornelis, Philippus en Theodorus Galle*, zes honderd zeeventien stuks.

Van *Michel Lasne*, vier honderd acht en veertig stuks.

Van *Pietro di Cortonna*, vyftig stuks.

Van *Israël Silvestre*, vier honderd drie en neegentig stuks.

Van *François Chauveau*, zes honderd vyf en dertig stuks.

Van *Jean le Pautre*, vyf honderd en neegentig stuks.

Van *Antony van Dyk*, tweehonderd drie en vyftig stuks.

Van *Jacob Jordaans*, twee en twintig stuks.

Van *Erasmus Quellinus*, zeeven en zeeventig stuks.

Van *Abraham Diepenbeek*, zeeven en zeeventig stuks.

De werken van *Adam de Schelle* en van *Boëtius a Bolswert*, bestonden in twee honderd zeeventig stuks.

Die van *Lucas Vosterman*, in vier en veertig stuks.

Die van *Paulus Pontius*, in neegentig stuks.

Die van *Pierre Balliu*, in twee en dertig stuks.

Van *Gabriël Adam* en *Nicolaas Perelle*, vyf honderd acht en dertig stukken Landschappen.

Van *Jeronimus, Joannes en Antonius Wirix*, zeeven honderd een en veertig stuks.

Van *Jan Strado*, een Vlaaminger, Academist van Florence, drie honderd acht en tachtig stuks.

Van *Marten Heemskerk*, vyf hondert en tachtig stuks.

Van *Jan en Theodorus Matbam*, twee honderd en dertien stuks.

Van *David Teniers, Brouwer, Quast, Cornelis Poelenburg* en andere vier honderd zes en neegentig stuks Snaakeryen.

Van *Crispyn, Crispianus, Guill. Magdalena en Barbara de Pas*, waaren acht honderd vyf en neegentig stuks.

Van *Michel Dorigny*, honderd en vyf stuks.

Van *Jacques Androuet du Carceau*, zes honderd en dertien stuks.

Van *Thomas de Leu en Leonard Gautier*, zes honderd neegen en dertig stuks.

Van *Pierre Daret*, twee honderd en zeffien stuks.

Van *Jan van de Velde*, twee honderd zes en neegentig stuks.

Van de Oude Meesters, of Meesters met merken in zeven Volumina's vier duizend neegen honderd een en dertig stuks.

Ook

Ook was 'er de Blixem van *André del Sarto*, door *Che. rubino Alberti* gegraveert.

De Academie der Schilders door *Pet. Franc. Albert.*

De groote Geslagtboom van de St. Franciscus Orde door *Pieter de Jode*, in zestien groote Blaaden.

Een groote Geslagtboom van dezelve Orde door *Gabriël Faber*, een Franschman en Procurator derzelve Orde, in het jaar 1633.

Laaten wy nog eenige Werken onzer Doorlugte Schilders overzien; namentlyk die, welkers Graveurs wy niet genoeg hebben aangetoont.

Van *Julio Romano*, waaren twee honderd en zestien stuks door hem zelve geteekent en gesneden, als mede door *Leo Daven*, *Georgio*, *Diana*, en *Adam Mantuano*, *Arezzo Donato Bertelli*, *Michael Luccensis*, *Julio Bonazone*, *Pietro Santo*, *Battista Franco*, *George Pens*, *Beatricius Lotbaringus*, *Fr. Boulier*, *W. Hollar*, *Pbil. Galle*, *Jan Troyen*, enz.

Baltazar Peruzzi, een uitmuntend Schilder van Sienna, heeft gegraveert een Prent van Hercules, die de Gierigheid van de Zang-Godinnen en den Berg Parnasus verjaagd.

Dominico Beccafumi, heeft verscheide zeer fraaye Prenten gesneden.

Van *Frederico Barocchio* van Urbino, waaren twee en dertig aanzienelyke stukken, alle door hem gegraveert of door *Pbilippe Thomassin*, *Theodoor Galle*, *Staius*, *Flamen*, *Laurentius Vacarius*, *Rapbaël Guidi*, *Cornelis Cort*, *Ag. Carrats*, *Battista di Parma*, enz.

Daar waaren stukken graauw werk na verscheide groote Meesters zo oude als latere, met drie Couleuren, door middel van drie Platen geteekent en gegraveert door *Andrea Adriani da Mantua*, *Nicolaas Rossilianus*, den Ridder *Bartholomeo Coriolano*, *Hugo da Carpi*, *Dominico Falcine* en verscheide andere zonder naam. Van dit soort van stukken waaren 'er vyfhonderd van ongemeene fraaiheid, onder andere een Vlucht na Egypten, alwaar de Maagd Maria over een brug ryd, op den Ezel zittende, welke door Joseph by den toom geleid word.

Van *Giacomo Tintoret*, vyf honderd en vyftig stuks geteekent en gesneden door *Victorius Classicus*, Beeldhouwer en Architect, *Ag. Carrats*, *Louis Pozzororat* een Nee-

Neederlander, *Fr. Chaveau, J. Troyen, L. Vosterman, van Hoy, Offenbeek, Cl. Mellan, de Sadelers, Lucas Kilian, enz.*

Van *Paul Veroneze*, acht en vyftig stuks gegraveerd door hem zelve en door *Ag. Carrats, Q. Boel, Pierre Brebette, W. Hollar, Matteo Piccioni, Carlo Sacchi, Jacoma Picino, Battista Fontana, enz.*

Van *Francisco Salviati*, achttien stuks door *Diana Mantuana, J. Matbam, Aeneas Vicis* van Parma, enz.

De werken van *Francisco Primatrice, da Boulegna*, bestonden in vier honderd zes en tachtig stuks door verscheide Graveurs, als *Leon Daven, Georgio Mantuano, Dominico Florentino, Diana Mantuana, Julio Bonafone, enz.*

Van *Lambert Lombard*, zeeven en twintig stuks.

Van *Lucas Penni*, acht en twintig fraaije stukken gegraveerd door *Martyn Rota, Rene Boiven, Georgio Gbisi de Mantua, Phlippe Galle, enz.*

De werken van *Cornelis Busch* of *Bosch*, waaren neegen en neegentig in 't getal, zo van zyn eige uitvinding als na *Michel Angelo, Frans Florus* en *Titiaan*.

Van *Gio. Francisco Valegio*, bygenaamt *Il Valesio*, een en zestig stuks zo van hem zelfs als na *Pietro Fuccini*, enz.

Van *Cesar Bassanus*, drie stukken na *J. Battista Lampus, Joa. Ant. Lalius* en *Jacobus Lodus*. Daar zyn in 't geheel neegen stukken van zyn werk, eenige derzelve zyn gegraveerd door *Frederik Greutter, Camillus Cungijs* en *Michel Natalis*.

Van *Augustinus Parisinus*, vyf stukken, welke hy gesneden heeft na *Herculus Ferrariensis Florimachius*.

De werken van *Titiaan* waaren van vyf honderd vier en dertig stuks, eenige zeer raar, van onderscheidene Graveurs, onder andere van *Battista Fontane, Leon Daven, Martin Rotta, Cornelis Cort, Agost. Carrats, Jonas Zuyderboef, Theodorus van Kessel, Lucas Vosterman, Raphaël en Gillis Sadeler, Joachim Sandrart, Hendrik Dankerts* uit 's Hage, *R. de Voorst, Joao Theodorus de Bry, Julio Bonafone, Corn. Bloemaert, J. Popels, enz.*

Van *Francisco Vanius*, van Sienna veertig stuks gesneden door *Cornelis Galle, Jan, Raphaël en Justus Sadeler, Pbil. Thomassin, Fr. Villamena, Pieter de Jode, Pietro de Caveleris, Lucas Kilian*, en andere, als meede zyn afbeelding van de Stad Sienna, gesneden door *Bernardini Capitelli*.

Sat-

Salvator Rosa, een Romeinsch Schilder, heeft zelfs vier en zeeventig stuks geëst, welke hy zynen vriend *Carlo de Rubeis* opgedraagen heeft.

Van *Polidoor Caravagio*, waaren honderd en zestien stukken door hem zelfs gegraveert, als meede door *Cberubin Albert*, *J. Saenredam*, *Julio Bonasone*, *P. Lisibetius Marinus*, *Cornelis Cort*, *Jo. Battista Galestruzzi*, *Jacomo Marchacci*, enz.

Van *Joseph Pin*, of den Ridder *Joseph Arpinas*, waaren twintig stuks. Zyn Pourtret is door *Jacobus Matham* gesneden, als meede door den Ridder *Ottavio Leonce*, een Romeinsch Schilder; en verscheide hebben na hem gegraveert, namentlyk *Jacobus Matham*, *Gilles Sadeler*, van *Pandre*, *Raphaël Guidi*, *Jan Frederik Greutter*, *Francisco Villamena*, enz.

Van *Lucas Ciambertlanus da Urbino*, zyn zeeven en dertig stuks door hem zelfs geteekent en geïnventeert als meede na *Raphaël*, *Antonio Pomerange*, *Jacomo Palma*, *Polidoor Caravagio*, *Frederic Zuccherro*, *Guido Rbeni*, *Cberubin Albert*, enz.

Van *Eneas Vicus*, van *Parma*, waren twee honderd neegen en tachtig stukken, welke hy gegraveert heeft, ten deelen na zyn eigen teekening en ten deelen na die van *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Francisco Parmesano*, *Julio Corvatinus*, *Bandinelli*, *Salviati*, enz.

De werken van *Paulo Farinato da Verona*, beliepen op een en zeeventig stukken door hem gegraveert, als meede door *Abraham Bosse*, *Hironimus David*, *Ferdinand*, *Jacobus Valegius da Verona*, *Gilles Rousselet*, enz.

De werken van *Bernardino Capittelli da Sienna*, waaren ten getalle van honderd en twaalf stuks, zo van eige inventie als na *J. Battista Mercator Biturgiensis*, *Francisco Leoncini de san Gemignano*, *Hacinto Geminiani da Pistoya*, *Rutilus Manellus*, *Melcbior Girardini*, *Eques Ventura Salernbenius*, *Alexander Casolandus*, *Pictor Senensis*, enz.

Van *Dominiquin van Boulogne*, een en twintig stuks, gegraveert door *Charles Audran*, *Steeven Colbenschals*, den Ridder *Francisco Raspantino*, *Petro del Po*, *Pietro Francisco Mola*, *Dominico Cerrini*, *Perrugino Pictor*, *Remigius Wibert*, *Pieter Scalberge*, enz.

Van *Castiglione Genovese*, waaren zeeven en veertig stuks geëst.

Van *Guido Rbeni*, twee honderd zeeven en tachtig stuks,

II. Deel.

A a

mees

meestendeel door zyn hand gegraveert en de andere door *Floriano d'Albuono, R. a Persyn, Peter de Balliu, Remigijs Wibert, Gilles Rouffelet, Sebastien Vouillement, R. Loebon, J. Bernard, P. Lombard, Cornelis Bloemaert, Benedetto Curti*, enz.

De werken van *Rapbaël Schiaininose*, bestaan uit honderd en dertig stuks, onder andere de Keizeren in het Jaar 1605. Dit zyn zeer groote koppen.

Die van *Guercini*, of *Gio. Franc. Barberijs Centensis* be-
loopen op honderd en acht en veertig stuks.

Door den Schilder *Roffo*, zyn verscheidne stukken van zyn eige Teekeningen gegraveert en het ander is gesneeden door *Renatus Boyvinus Andegavensis, Paolo Gratiani, Leon Daven* en andere zonder naam.

Joseph da Rivera, bygenaamd *Spanjolet*, Schilder van Napels, heeft het grootste gedeelte zyner werken zelfs gegraveert, bestaande slegts in zes en twintig stuks; het andere gedeelte is gesneeden door *Lucas Vorsterman, J. Troyen, Horatius Borgianus, Franciscus Burannus Regienfis*.

Van *Odoardo Fialette*, Boulonées Schilder, waaren twee honderd en twintig stuks.

Van *Polybibilis Giancarli*, waaren een en dertig stuks.

De werken van *Agostino Metelli*, bestonden in vyf en twintig stuks.

Van *Jacinto Gemignani, da Pistoja*, waaren twaalf stuks.

Van *Don Julio Clodio*, van Croatiaen, twaalf stukken gegraveert door *Philippe Thomassin, Diana Mantuana, Cornelis Cort*, enz.

Rapbaël Mota de Reggio, Schilder; zyne stukken ten gelyke van twaalf zyn gegraveert door *Diana de Mantua* en *Agostino Carrats*.

Ventura Salembeni, Schilder van Sienna. Zyne werken beliepen op vier en twintig stuks, behalven zyn Pourtret, gegraveert door *Bernardini Capitelli*; het ander is gegraveert door *Cornelis Galle, Fr. Villamena, Pb. Thomassin* en door hem zelfs.

Van *Horatius Samacbinus*, waaren viere en twintig stuks, zeer raar.

Van *Laurentius Samacbinus, Bononiensis*, vier stukken gesneeden door *Cornelis Cort* en *Agostino Carrats*.

Van *Martin Rota Sibinicensis*, uitsluitend Graveur, waaren vyf en veertig stuks eige uitvinding, en na *Tizian, Michel Angelo, Luca Pelli* en *Rapbaël d'Urbino*.

De Ridder *Jacques Belange*, Schilder, heeft zeeven en veertig stuks gegraveert.

Jeremie Falk, een Pool, heeft na zyn eige Teekening gegraveert, als meede na *Justus van Egnond*, *Jacques Stella*, van Mole, *Marten German* een Landmeeter, *Sébastien Bourdon* en andere. Daar waaren drie een neegentig stuks.

Camille Grassico, van Frioul, heeft ook eenige Geestelyke stukken in 't koper gebragt. Hy was zeer vernuftig en maakte Fonteynen van koper om het water na om hoog te doen springen, waar in hy wonder wel slaagde en heeft dusdanige voor verscheide Vorsten gemaakt.

Jacobus en *Theodorus van Merlen*, hebben eenige dingen na *Marten de Vos* en *Pelegrino* gesneeden:

De werken van *Pieter Soutman*, bestaan meerendeels in groote Pourtretten, welke door hem na zyn eige Teekening geëst zijn. Hy heeft in het groot de doorlugtige Personagien der Nederlanden gegraveert in het jaar 1650: Ook heeft hy Conterfeitzels van de Hertogen van Bourgundien gesneeden na *Jan van Eyk*. *P. van Sompel* heeft na hem gegraveert, als ook *Jonas Suyderboef*, *J. Lodewyk* en *Cornelis Visscher*.

Om tot een andere stof over te gaan en een nutte afwyding te maaken, laten wy nu een vervolg van Prentboeken beschouwen en beginnen met die, welke over de Schilderkunde gehandelt hebben.

Onder andere is 'er een Boek over de Schilderkonst door *Leonard da Vinci*, uit het Italiaansch in het Fransch vertaalt en uitgegeeven met het Leeven van dien Auteur, door *Raphaël du Fresne*, met de verhandeling van het Standbeeld van *Jean B. Albert* en deszelfs Leeven, gedrukt te Parys in het jaar 1651.

Kort begrip van het leeven van *Raphaël Sanzio d'Urbino*, waar in gehandelt word van de Prentkonst van *Marc Antonio* en andere, uit het Italiaansch in het Fransch vertaalt door *Pierre Daret*, 'sKonings Graveur, te Parys by den Auteur in het jaar 1651.

Alberti Durerii, Clarissimi Pictoris, &c. betreffende de Proportien of evenreedigheeden, gedrukt te Neurenburg, voor de Weduwe Albert, in het jaar 1534. Dat Boek bevat honderd en twintig Plaatén in hout-sneet.

Alberti Durerii, Institutionum Geometricarum Libri Quatuor, Dat is gedrukt te Arnhem in Gelderland by *Jan*

Janſſon, in het Jaar 1606. En vervat verſcheide houte Platen.

Georgio Vaſari, Geſchiedenis der Schilders, in 't Italiaans in drie Voluminas, gedrukt te Boulogne, in het Jaar 1647, behelzende meer dan honderd Pourtretten in hout-fneê.

Gio Baglione, Romano, heeft ook het leeven der Schilders beſchreeven, gedrukt te Romem by Manerlo Manel in het Jaar 1649.

Carlo Ridolphi, de levensbeſchryving van de Venetiaanſche Schilders, gedrukt te Venetien in het Jaar 1648, en verrykt met meer dan dertig Pourtretten na de Teekeningen van den Ridder *Ridolphi* en gegraveert door *Jacobus Picinus*.

Gio Paulo Lomazza, een Milanees, was een Schilder. Hy heeft in de Italiaanſche taal over de Schilderkonſt geſchreeven, en op zyn dertigſte Jaar zyn gezigt verlooren hebbende, diſteerde hy het overige.

Franciscus Junius, een Hollander, heeft in het Latyn een groot Boek in Folio over deeze konſt geſchreeven.

Pomponius Gauricus, een Napolitaan, ſtierf te Tolouſe, onder de Pauſelyke Reggering van Paulus den IIIdc. Hy heeft over de Beeldhouwery en Gietkunde geſchreeven en had verſcheide andere Traſtaaten beloofd; dog die door zyn dood agter gebleeven zyn.

Pieter Kock, geboortig van Aalſt, Schilder, heeft over de Bouw-, Meet- en Doorzigtkunde geſchreeven, en de werken van *Sebaſtiano Serlio* vertaalt. Ook heeft hy eenige houte Platen geſneeden.

Leo Battista Albert, een Florentynſch Edelman, leefde onder de Pauſen Eugenius den IVde en Nicolaus den Vde ontrent het Jaar 1440 en 1450. Hy was een geleterd Man, een groot Bouwkundige en Wiſkonſtenaar, en heeft in het Latyn drie kleine Vertoogen of Boekjes over de Schilderkunde geſchreeven. Het eerſte is over de *Optica*, het tweede over de Schilderkonſt zelfs, en het derde over de pligt van een Schilder. Ook heeft hy 'er een over de Bouwkunde gemaakt.

Verſcheide andere Italiaanen hebben levensbeſchryvingen der Schilders uitgegeeven, onder andere *Ridolfi*, *Carlo Dari*, *Soprani*, de Graaf *Malvaſio*, Kannonnik der Hoofdkerk te Boulogne, *Pietro Bellori*, enz.

Sandart, heeft 'er een groot Boek in Folio over geſchreeven.

Fre.

Frederico Zuccero, heeft Boeken over de Schilderkunde gemaakt, welke hy te Venetien heeft doen drukken.

Carel van Mander en *Cornelis de Bie*, onder de Neederlanders hebben ieder een Volumen over het zelve onderwerp geschreeven (*).

Onder de Franschen heeft *Felebien* vyf Boeken in Osta, vo geschreeven, welke in twee banden verdeelt zyn, en een afzonderlyk over de Bouwkunde.

Charles Alphonse du Fresnoy, heeft over dezelve stof een Latynsch Gedigt gemaakt, 't geen door *de Piles* in het Fransch vertaald is.

Zeedert hebben de Heeren *Monier* en gemelde *de Piles* ieder een Boek in Duodecimo geschreeven. (†)

Laaten wy ook iets van de Bloemen en Plantgewasschen beschouwen.

Theatrum Florale, te Parys by P. Firens in 't Jaar 1633, inhoudende honderd zeeventien Prentverbeeldingen van Bloemen.

Een klein Boekje, handelende over de Bloemen, gedrukt in 't Jaar 1601 en verrykt met vier en twintig Plaat. *Petrus Valerius Sc.*

Een Boek over de Bloemen, getituleert *le Jardin de Louis XIIIe*, vervattende vyf en neegentig Plaat, gesneden door *Pierre Valet*, 's Konings Borduurwerker, in het Jaar 1623 met de Pourtreten van *Pierre Valet* en van *Jean Robin*, een groot Bloemist.

Een ander klein Boekje van twaalf stuks door *Nicolaas Guillaume de la Fleur*, een Lottharinger, te Romen gemaakt in het Jaar 1639. Deszelfs Pourtret is op de Titelplaat.

Een Bloemen-Boek, inhoudende hondert vier en veertig stuks, tot Titel voerende *Florilegium Renovatum*, enz. *Mattbeus Merian del. & Sc. Francofurti, Anno 1643.*

Een ander dito van twee en vyftig stuks, zynde Studien van *George Hoefnagel*, te Frankfort. Zyn Zoon *Jacobus* heeft het zelve in den ouderdom van zeeventien jaaren gegraveerd, te Frankfort in 't Jaar 1592.

Een

(*) Dezelve zyn thans zeer raar.

(†) Men zoude hier ook kunnen noemen de Academische Conferentien door den Heer *Tetelin*, Professor en Geheimschryver van de Academie der Schilderkonst te Parys by een verzameld.

Een ander Boek van Bloemen en Gevogelte van zes en twintig stuks, gesneden te Rome door *Nicolaus Robert*, een Franschman, in het Jaar 1640, enz.

Bloemen Boek van *Emanuel Swertius*, een Neederlander, gedrukt te Frankfort op den Meyn. Dit vervat honderd en tien stuks.

Een Boek van Plantgewasschen gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1583, verrykt met verscheide Prentverbeeldingen van Planten.

Een ander dito tot titel voerende *Diversarum Gentium Armatura, &c.*, te Amsterdam by *Nicolaus* en *Joannes Vischer*, inhoudende zeeven en zeeventig stuks.

Een Boek ten Titel voerende, verscheide Kleedingen na de Mode, enz. geïnventeerd door *Saint Igny* en gegraveert door *Briot*; dit is van vyftien stuks.

Een Boek in het Hoogduitsch van twee en zestig stuks, verbeeldende Turkse Kleedingen na de Teekeningen van *Nicolai*, Anno 1576.

Een ander Boek van honderd vyf en twintig stuks, verbeeldende de Kleedingen van Diverse Natien.

Van *Odoardo Pioletti*, ziet men een Boek genaamd *de gli habiti delle Regioni, con le Armi, &c.* gedrukt te Venetien in het Jaar 1626. behelzende zeeven en twintig Prentverbeeldingen.

Van *Jan de Gheyn*, een Luykenaar, een Boek van Kleedingen, Zeeden en Plegtigheeden der Volkeren, door hem zelfs gesneden en gedrukt te Luyk in het Jaar 1601.

Een Boek van veertig stuks, tot Titel hebbende *Varie Acconciature di teste*, dat is te zeggen, van de Kleedagien der Italiaansche Dames, door *Giovan. Guerra*.

Boek der Volkeren, gesneden door *Abrabam Bruyn*, in het Jaar 1577.

Diana Mantuane, heeft een groot Boek gemaakt van de Kleedingen der Volkeren.

Laaten wy ook iets zeggen van de verledenene Plegtigheeden, welke in Prent uit gaan.

Een Boek tot Titel voerende de Zeegepraal van Antwerpen, ter inhaaling van den Prins Philippus van Spanjen, Zoon van Keizer Karel den Vde in het Jaar 1549. Dat Boek is uit het Latyn van *Cornelis Grapheus* vertaald en behelst vier en twintig houtse Platen, zeer wel geteekept en gesneden.

De

De Intreede van Messire François, Zoon van Vrankryk, Hertog van Brabant, enz. in zyne Stad Antwerpen, by Christoffel Plantyn en vervatt twee en twintig Plaatén.

De Reis van Hendrik den IVde na Metz en de Vreugdebedryven aldaar, enz. door *Abraham Faber*, in het jaar 1610. Daar zyn neegentien Figuren; geteekeut en geeneeden door *Alexander Vallée*.

Pragtige inhaaling ter geleegenheid van de welkomst en Bruiloft van de Princesse Christina van Lottharingen, Groot Hertogin van Toscanen. Dat Boek is in het Italiaansch, gedrukt te Florence in het Jaar 1549; in het zelve zyn een en zestig Prentverbeeldingen door verscheide Meesters, als onder andere van *Rapbaël Gualderotti*, *Giovann. Maria Batteri*, *Francisco Matti*, *Lorenzo Sciorini*, *Francisco Tërza*, *Bernardino Poggetti*, *Michel Agnolo*, en *Ciampanelli Pittore*.

De Zeegepraalen van Lodewyk den Regtvaerdigen, zynde een Boek in Folio, Latyn en Fransch in Vaersen en Prosa, versierd met een groot getal Pourtretten, Figuren en Zinspreuken in koopere Plaatén; als meede de Plans der Steeden, Beleeeringen en Veldslagen. Dat Boek is gedrukt te Parys in de Koninglyke Drukkery door *Antoine Etienne*, in het jaar 1649. In 't zelve zyn honderd neegen en veertig stuks geïnventeert door *Jean Valdor*, een Luykenaar, 's Konings Calchographius of Etzer, welke 'er verscheide stukken van gegraveert heeft, en door verscheide Meesters laten snyden, die hunne naamen niet gemerkt hebben.

Twee Boeken van Steekspellen, het een in Vaersen en het ander in Prosa in de Hoogduitsche taal, beiden zeer raar, behelzende twee honderd Plaatén in hout-sneeuw geteekeut; het eerste Boek heeft tot Titel: de Daaden en Bedryven van den Avontuurlyken Held en Ridder Twerdanks.

Onupbrius Panuinus, van Verona, is bekend door zyn Boek van de spellen in de Loopbaan en van Zeegenpraalen, by *J. Battista Ciottus*, van Sienna, in het jaar 1600, het vervatt dertig stuks.

Intreede van den Koning Hendrik den IIIde, in Mantua, gedrukt te Parys in het jaar 1586 met elf Figuren.

Een Boek van de Intreede van Lodewyk den XIVde in Parys, met de Koningin den 26 Augusti 1660, te Parys gedrukt in 't jaar 1662, en is verrykt met Figuren ten

getalle van twee en twintig van *Franc. Chauveau*, *Jan Marot*, *le Pautre* en *Nicolas Cocbin*.

Steeden, Belcegeringen, Gevechten en Vestingen, geteckend door *Beaulieu*, 's Konings Ingenieur en Aardryks-beschryver, gesneden door *Nicolas Cocbin* in twee Volumina, maakende in het geheel vyf en tachtig stuks.

Een Hoogduitsch Boek met Figuren over de Plegtigheden, welke by de verkiezing van den Keizer Leopoldus waargenoomen zyn, gesneden door *Gaspard Merian*.

Een Boek tot Titel voerende *Fasti Magistratum & Triumphatorum &c.* gedrukt te Brugge in het Jaar 1566, en vervat twee honderd vier en dertig stuks.

De Abt de Marolles bezat onder andere zeldzaame en konstige stukken, ook de volgende.

De plegtige Ommegang van de Ligue of 't Eedgenootschap.

De Romeinsche Zeegepraal in twaalf stukken, door *Gerard de Jode*.

Den grooten Heer na Mecca reizende, van *Tempeest*.

De Intrede van Carel den Vde met Paus Clemens den Vilde in Boulogne, door *Hendrik Hondius*.

De Intrede van den Hertog van Savoyen te Turin, door *Francisco Bertelli*.

De Intrede van Hendrik den Ilde te Venetien, door *Andrea Vincentino*.

De Plegtigheid in het Wyen van 't *Agnus Dei*, door *Bartolomeo Fialetti*.

Een prachtige Cavalcade van Keizer Carel den Vde in het Jaar 1530, met verscheide zeer raare stukken, door *Lucas Vosterman* en *Mattheus Greutter*.

Openbaare Intrede te Romen gedaan, een zeer raar stuk, door *Franco Tramazino*.

Een ander dito van twaalf stuks met de Titel, waar op staat *Opus Jacobi*, nog raarder.

De Inquisitie van Spanjen, door *Antonio Tempeest*.

Een stuk, verbeeldende de Paryse Moord, jeegens de Hugenooten op St. Bartholomeus dag.

De Prentverbeeldingen der Intrede van den Kardinaal Infant, zynde neegen en veertig stuks.

De Krooning der Koningin van Zweeden. *Corn. Vischer Sc.*

Laa-

Laaten wy tot de beschouwing van onzen Graveurs wederkeeren.

Camillus Cungijs, heeft stukken gegraveert na *Avancinus Micus*, *Caspar Celijs*, *Julius Bentius*, *Andrea d'Ancona*, &c.

Van *Innocentius Martini*, Schilder, zyn drie stukken gesneden door *Mattheus Greutter* en *Hendrik van Schorel*. *Joannes Paulus Blancus*, heeft twee stukken na *Dominico Frazzella de Sarzanne* gesneden.

Van *Pieter Scalberge*, worden drie en veertig stukken gezien, zo van hem zelfs als na *Rapbaël*, *Joseph Arpinas*, *Jacomo Bassan* en *Dominiquin*.

Van *P. Piazza*, & *Castro*, ziet men drie stukken door *Raph. Sadeler* gegraveert.

De Beeste-Jagten van *Stradanus*, zyn gegraveert door *Jan Collaert*, *Charles Mallery*, *Cornelis*, *Theodorus* en *Philippus Galle*.

Gilbertus Venius, van Leyden, heeft een groot stuk gegraveert na *Baltazar Perrazzi*, *da Sienna*, als meede het Pourtret van Hendrik den IVde, in het Jaar 1610. Ook heeft hy na *Otto Venius*, *Egbert van Panderen* en andere gegraveert.

Otto Venius, heeft behalven de Zinnebeelden van *Horatius* ook die der Goddelyke en Ydele Liefde gesneden, als meede verscheide stukken na *Georgio van de Velde*.

De handeling der Wapenen van Nassau, ingevolge de beveelen van den Prins Maurits, door *Adam van Breen*, in 's Hage Anno 1618; hier van zyn acht en veertig stuks.

Beschouwen wy eens die geene, welke de roemruchte Mannen hebben doen herleeven, door hunne Pourtretten, waar van zy een vervolg gegeven hebben.

Jacques Philippe Thomassin, van Padua, Bisschop van Ancona, heeft uitgemunt door zyn Boek van de lof der Doorlugte Mannen, gedrukt te Padua Anno 1644, behelzende vyf en veertig Pourtretten.

Het Boek ten Titel voerende *Portraits de Thevet*, van Doorlugte Vorsten en andere Personnagien in Folio, met drie honderd een en zeeventig stukken.

Het Boek met naame *Augustiss. Sereniss. Regum &c. a Jacobo Scberenchio de Moringen Oeniponti*, gedrukt te Inspruk

spreek in het jaar. 1601 behelst twee' honderd acht en zestig houten Platen, zynde Keizers en andere doorlugte Vorsten.

Pourtret-Boek van de Foekers van Augsburg geteekent en gesneden door *Dominicus Custos*, in het jaar 1593. Daar zyn honderd en dertig stuks.

Een ander Boek van Doorlugte Persoonadjes na de marmere Beelden en Antieke Gedenkenningen door *Theodorus Galle*, te Romen by *Fulvius Ursinus* geteekent en te Antwerpen gegraveert. Dat voert tot Titel *Illustrium Imagines ex antiquis Marmoribus, Numismatibus, &c.* Anno 1606, verrykt met honderd een en vyftig genommerde stukken: vervolgens is 'er eene vermeerdering van zeeventien andere Pourtretten met Letters geteekent en met R eindigende, insgelyks door *Theodorus Galle* gesneden te Antwerpen in het jaar 1606.

Een ander Pourtret-Boek genaamd *Illustrium Virorum ut extant in Urbe expressi Vultus Romæ Anno 1596. Formis Antonii Laffreri.*

Een ander Boek met naame: *Effigies 24. Romanorum Imperatorum a Cajo Julio Cesare ad Helio gabalam; Marius Caturus fecit Romæ Anno 1578.*

Een Boek met houten Platen, ten titel voerende: *Imperatorum Romanorum Orientalium & Occidentalium Imagines, ex Antiquis numismatis & ex Thesauro Jacobi Strada, Tiguri ex Officina Andrea Gesneri, Anno 1559 in Folio*, verrykt met honderd zeeven en zeeventig Pourtretten.

Een Boek van de Pourtretten der Graven van Holland, ten Titel voerende: *Principes Hollandiæ &c.* De Beeltenissen zyn door *Pieter Soutman* gegraveert in het jaar 1650. Daar zyn veertig Platen na *J. van Eyk*, *Rogier van Brugge*, *Lucas van Leyden*, *J. Mostaert*, *de Moor* en *P. Rubbens*.

Elias du Bois, heeft het Pourtret van den Heer de Sully gesneden, Anno 1614.

Jeronimus David, heeft een stuk gegraveert na *Robert Picou* van Tours, zynde het Mirakel van St. Franciscus de Paula de Zee overtrekkende, en vervolgens de Doorlugte leeden zyner Orde, ten getalle van honderd en vyf.

Twee Boeken Pourtretten van *Moncorder*, ten getalle van dertien honderd een en neegentig.

François Bignon, heeft Pourtretten der Plenipotentiarissen te Munster ten getalle van drie en dertig gesneden.

P.

P. Holstyn, heeft dezelve Pourtretten ten getalle van zes en twintig gegraveert.

Hendrik Hondius, heeft insgelyks die van de Vrede te Vervins in het jaar 1608 gesneeden, ten getalle van zeeven en dertig.

De Pourtretten der Doorlugte Mannen van de Gallery van het Paleis van den Koning van Vrankryk, zyn vyf en twintig in getalle, geteekend en gesneeden door *Heince en Bignon*, na de Origineele stukken van *Vouët* en andere Schilders van dien tyd.

Een Boek met Pourtretten der Vorsten van het Huis van Oostenryk geschildert door *Fr. Terzo, de Bergamo*, en gesneeden door *Gaspard ab Avibus Citadilenzis* te Venetien. Daar zyn zes en zestig stukken van

Een Boek met Pourtretten der Hertogen van Ferrare van het Geslagt van Este, met derzelver Lofreeden in het Italiaansch, gedrukt te Ferrare by *Catarin Doينو*, in het jaar 1641 door *Signor Antonio Carota*, verrykt met honderd en dertig stukken.

De Hertogen van Friesland van *Martinus Hamconius*; in het Latyn gedrukt in het jaar 1620, met twee en vyftig staande Beeltenissen.

De Keizerinnen in het Italiaansch met de Platen van *Eneas Vicus*, ten getalle van honderd en dertien, en een ander in het Fransch met de Prenten na de eerstgenoemde gecopieerd, ten getalle van twee en vyftig, gedrukt te Parys by *Nicolaas de Sercy* in het jaar 1646.

Daar waaren neegentig stukken door *Guill. Jacques Del-fius*, gegraveert, zynde meest alle Pourtretten na *Ans. van de Venne* van Middelburg, *Michel Jan Miereveld*, *Daniel Mytens*, *R. van Voorst*, *Hendrik Meerman*, *C. van der Voort*, *Jan de Rucefsin*, *Pieter Moreelz*, enz.

Ook zyn 'er Pourtretten in Engeland, geteekent en gegraveert door *Thomas Johnson*, *François van Benfeam*, *R. Elstrak*, *Fr. de Laran*, *Crispyn Queborn*, *Cornelis Dankers*, *Geric Mountin*, *Thomas Goel*, *William Peake*, *George Humble*, *R. Gayvoot*, *J. Barru*, *Robert Boiffard*, *Sebast. Farck*, *William Faytorne*, *Will. Geldorp*, *Cornelis van Daelen*, &c.

Pourtretten van Duitschland van verscheide Meesters geteekent en gesneeden door *Crispyn de Pas*, *Petr. Isselburg*, *Petr. Soutman*, *Dominico Zoroti*, *Nicolo Nelli*, enz.

Pourtretten van verscheide Italiaansche, Hoog- en Neederduitsche Meesters geteekent en gegraveert door
Ni-

Nicolaus Beatrixius, Sericius, Caesar Bassanus, Paulus Maupinus, Jo. Battista Bonacina, Joah Florimus, George Pents, enz.

Pourtretten van Paußen en Kardinaalen door verscheide Meesters geteekent en gesneden; als door *Elie du Bois, Michel l'Asne, Francisco Villamena, Donatus Bertellus, C. Audran, Jesepp Testanna, Genuensis; Joa. Maria Marandi, Joa. Battista Bonacina, Mellan, enz.*

Pourtretten van Geleerde Personnagien, gesneden door *Pbilippus Galle, H. H. Anglo Britannus, Crispyn de Pas enz.*

Pourtretten in hout-sneê van verscheide Meesters gegraveert door *Albert Durer, Aeneas Vicus, Goltzius, Lucas Cranach, na Titiaan.* Ook zyn 'er Koningen van Vrankryk, Napels, Engeland, en de Doorlugte Personnagien van het Huis van Oostenryk, enz.

Pourtretten der Koningen van Vrankryk zcedert *Pharamond* tot *Hendrik den IIIde.* Dat Boek voert tot *Titel Chronica breve* door *Bernardo Gunti,* te Venetien in het Jaar 1530. 't Zelve is opgedraagen aan *Messire André Hurald,* Afgezand des Konings van Vrankryk te Venetien.

Historische Lofreedenen der Fransche Kardinaalen door den *Jesuit Alby,* gedrukt te Parys in het Jaar 1644, met de Pourtretten dier Kardinaalen, ten getalle van meer als dertig.

De Geschiedenis van den Huize *Ursini* door *Francisco Sanfovino,* waar in zestien Pourtretten van Doorlugte Personen van dat Huis zyn. Dat Boek is te Venetien gedrukt in het Jaar 1565.

Pourtretten van *Paduano;* hier van zyn 'er een en dertig die zeer fraai zyn.

Pourtretten van Aarts-Ketters, ten getalle van zeeventien, in een Boek in *Ottavo,* gedrukt te Leyden in het Jaar 1608.

Insignium aliquod Virorum Icones seu Cadmusti Icones, een Boek gedrukt te Lion in het Jaar 1553, het behelst honderd en vyftig stuks.

De Pourtretten van honderd Capiteinen met derzelver Lofreeden en in het Italiaansch, gedrukt te Romen by *Pompilio Totti,* in het Jaar 1635, daar zyn honderd Pourtretten met de Historische Titelpaat.

Cornelius Curtus, van St. Augustinus Orde, is bekend door zyn Boek der Doorlugte Mannen van gemelde Orde,

de, waar van de Pourtretten gegraveert zyn door *Cornelis Galle*, ten getalle van een en dertig.

Een en veertig Pourtretten geteeckt en gesneden door *Cornelis Galle*. Dit zyn de voornaamste Instellers der Geestelyke Ordens, verbeeld in 't Choor der Abdy van St. Lambert de Liefte in Henegouwen en worden gevonden in een Boek geschreeven door E. Binet Jesuit, gedrukt te Antwerpen in het Jaar 1634.

Pourtretten der Doorlugte Kardinaalen van den Huize Colonna, gesneden door *Theodorus Galle*.

Pourtretten van Neederlandsche Schilders, gedrukt te Antwerpen by *Theodorus Galle*, ten getalle van vier en tachtig stuks.

Melchior Tavernier, heeft ook eenige Pourtretten en andere stukken van zyn inventie gegraveert.

Baltazar Moncornet, heeft gedurende zyn tyd een zeer groote meenigte Pourtretten uitgeeevert.

Jean en Jacques Picard, hebben eenige Pourtretten gegraveert als ook *Jean Fresne*, die 'er acht en veertig na verscheidene Meesters gesneden heeft.

Jacques Humbelot, heeft mede iets gegraveert, en *Jean Gagniers*, zeeven en twintig stuks gecopieerd.

Dog om niets te vergeeten en de Graveurs door hunne werken op allerlei wyzen kenbaar te maaken, laaten wy de voornaamste Schilders doorloopen en de naame melden van die, welke na hen gegraveert hebben en daarom beginnen met

Simon Vouët, 's Konings Schilder; zyne werken zyn meerendeels gesneden door *Michel Dorigni* en *François Torteбат*, beide zyne Schoonzoonen, welke ook voornaame Schilders waaren. Zyn Pourtret is gegraveert door van Dyk, *Franc. Perrier* en door den Ridder *Octavio Leonce*, een Romeinsch Schilder.

De volgende hebben ook na hem gegraveert; namentlyk *Michel Lasne*, *Peter de Jode*, *Frederik Greutter*, *Pierre Daret*, *Jean Boulanger*, *Jean Couvay*, *Regnesson*, *François Ragot*, *Charles David*, *Karle Audran*, *J. Trojschel* en *Claude Mellan*, die ook het Pourtret van Virgiata de Vezzo de Violetti, Schilderesse en gemalin van den Heer *Vouët* gegraveert heeft.

Ook zyn 'er eenige stukken van *Aubin Vouët*, gesneden

den door *Michel Lasne*: dezelve beliepen in het geheel op honderd acht en zestig stuks.

Pbilippe de Champagne, heeft tot Graveurs gehad *Michel Lasne*, *Jean Morin*, *Gilles Rousselet*, *Robert Nanteuil*, *Pierre Daret*, *Gregoire Huret*, *Cb. David*, *Nicolas Poilly*, *Pierre Lombard*, *Nic. Pitau*, *J. Boulanger*, en andere.

Laurens de la Hire, een Fransch Schilder, heeft verscheide van zyne stukken geteekent en gegraveert. Andere hebben ook na hem gegraveert, daar onder *François Chauveau*, zyn Discipel.

Jacques Blanchard, Schilder van Parys, heeft verscheide zyner eige stukken gegraveert. Andere hebben ook zyne werken nagesneden, als *Pierre Daret*, *Jean Couvay*, *Gilles Rousselet*, *Fr. Poilly* en andere; in het geheel zeeven en veertig stuks.

Claude Vignon, Schilder van Tours, heeft eenige stukken geëst en andere hebben op verscheide wyze na hem gewerkt; namentlyk, *Pierre Daret*, *Pierre Krens*, *Karle Audran*, *Gilles Rousselet*, *Pierre Lombard*, *Pierre le Maitre*, Discipel van *Vignon*, *Abrabam Bosse*, enz.

Nicolas Prevost, Schilder en Discipel van *Cl. Vignon*, heeft zes kleine stukken geëst.

Na *Eustachius le Sueur*, Schilder van Parys, hebben gegraveert *Pierre Daret*, *Michel Dorigny*, *François Chauveau*, *Jean Couvay*, en verscheide andere.

Sebastien Bourdon, een Fransch Schilder, heeft zelfs van zyne eige stukken gegraveert, en andere zyn gesneden door *Gilles Rousselet*, *Michaël Natalis*, *P. Lisibetius*, *Tb. van Kessel*, *Gregoire Huret*, enz.

Simon François, Schilder van Tours, heeft zeeven stukken van zyne uitvindingen laten graveeren, door *Jean Couvay* en *Nicolaas Pitau*.

Charles Errard, van Nantes, heeft in de Galleryen van de Louvre bestiert de werken, die 'er van zyne Teekeningen zyn, en volgens de Inventie van *Guido Rbeni* en *Hannibal Carrats*, gesneden door *Fr. Poilly*, *Gilles Rousselet*, *Karle Audran*, *Pierre Daret*, *Rend Lochon*, *G. Fournier* en *Michel Mofyn*. Hier van zyn acht en vyftig onderscheiden stukken.

Ferdinadelli, die de vermaarde Schilder *Ferdinand van Mechelen* was, als meede *Lodewyk* en *Pieter*, zyne Zoonen, hebben verscheide Pourtretten gemaakt, welke gegraveert zyn door *Jean Lensant*, *Grignon*, *J. Fresne*, *Michel van Lochon*, *Cb. David*, enz.

Louis

Louis Ferdinand, heeft ook Pourtretten na van Dyk gesneden, gelyk ook dat van *Nicolaas Pousyn*. Van hem zyn twee Boeken van geëttste Pourtretten, en iets na *L. Boulogne* en *L. Testelin*.

Louis Testelin, heeft eenige stukken zelfs gesneden, en na hem hebben gegraveert *Michel Mosyn*, *Gilles Rousselet* en *Louis Ferdinand*.

Nicolaas Loir, heeft voornaame stukken gemaakt, welke gegraveert zyn door *Jean Boulanger*, *Gilles Rousselet* en *René Loche*: ook heeft hy zelfs na zyne Tafereelen geëtt.

Michel Corneille, een Fransch Schilder, heeft eenige Teekeningen na *Nicolaas Loir* geëtt, en na zyne werken hebben *François* en *Nicolaas Poilly* en *Michel Dorigny* gegraveert.

Pierre Brebiette, 's Konings Schilder, Teekenaar en Etzer, van Mante sur Seine, heeft veel geteekeut en eenige stukken gesneden na *Paul Veronese*, *P. Quesnels*, *George l'Allemand*, *André del Sarte* en *Claude Vignon*: ook hebben na hem gegraveert *Cornelis Bloemaert*, *Charles* en *Jerome David*, *Theodore Matbam*, enz.

Charles le Brun, Schilder van Lodewyk den XIVde, heeft zelfs eenige stukken gegraveert. Ik zal my vergeenoegen, U na de Catalogus van die stukken te wyzen, zonder alhier de naamen der Graveurs van zyne werken te melden.

Pierre Mignard, van de Stad Troye, bygenaamd den Romein, is den Heer *le Brun* opgevolgd in de waardigheid van 's Konings eerste Schilder. Zyne stukken zyn gesneden door veele van dezelfde Graveurs van den Heer *le Brun*. Hy heeft te Rome ook zelfs gegraveert.

Nicolaas Mignard, bygenaamd van *Avignon*, heeft vyf of zes stukken na *Hannibal Carrats* geëtt.

Jaques Sarrazin, Schilder en Beeldhouwer, heeft zestien stukken gemaakt, die gegraveert zyn door *Pieter Daret* en *Michel Dorigny*.

Na *Jacques Bunel*, van Tours, Schilder van Hendrik den IVde, ziet men drie Prentverbeeldingen, de een geëtt door *Hannibal Oldelon*, de tweede door *Peter de Jode*, zynde het Pourtret van Frangueville, 's Konings Architect en Beeldhouwer, en het Pourtret van Hendrik den IVde, zynde een Borstbeeld in een Nis door *Thomas de Leu*.

Ro-

Robert Picou, van Tours, Neef van de Gemalin van *Bunel*, heeft eenige van zyn eige stukken geëst, als mede de eenige andere na *Bassan*.

Martin Freminet, was een Parysche Schilder; van zyne Teekeningen zyn slegts zeeven Prenten gesneden door *Philippe Thomassin* en *Crispyn de Pas*.

Toussaint du Breuil, een Fransch Schilder onder de Regeering van Hendrik den IVde; na hem zyn 'er eenige stukken gegraveert door *P. Fatoure* en *Gabriël le Jeune*, deszelfs Discipel.

Jaye Fournier, word dikwerf *Fornaceris* genaamd. Hy was Schilder van Hendrik den IVde, wiens Beeltenis hy geschildert en ook eenige eige stukken gegraveert heeft.

Van *François Pourbus*, zyn drie stukken door *J. Sadeler* gesneden.

Jean Boucher, Schilder van Bourges, heeft vyf stukken zelfs geëst.

Pierre Biard, Beeldhouwer in steen, heeft twaalf stukken na eige uitvinding geëst.

Van *Antoni Caron*, een Fransch Schilder, geboortig uit de Stad Beauvais, zyn eenige stukken en eenige Pourtretten, die gegraveert zyn, door *Thomas de Leu*.

Nicolaas de la Faye, Schilder in Borduurwerk met de naald, geboortig van de Stad Arles in Provence, heeft zes stukken geëst, en na hem is 'er een door *J. Lenfant* gegraveert.

De Prins *Robert* van de Palts, heeft ook twee stukjes geëst, zynde Landschappen.

De Abt *de Pont Cbateau*, heeft ook twee kleine stukjes gegraveert.

Messire Philibert Jean de Filbet de la Curte, Ridder enz. heeft na eige inventie een Afbeelding van 's Menschen leeven in het kooper gesneden.

Frater Louis Barbafon, der Premonstrenser Orde, heeft gegraveert het Plan en Perspectief van de Abdy der Premonstrensen na de Teekening van *Frater François Bayeste* van de zelve Orde.

George l'Allemand, Franschman, heeft te Nancy verscheide stukken geteekent, welke door *Louis Businck* in 't graauw uitgegeeven zyn.

Leonard Gualtier, heeft uit eigener vernuft gegraveert verscheide Beginfelen of Titels van Boeken en verbeeldingen tot Theses, voor Pater Martyn Meurisse, een Fran-

Franciscaaner Monnik en naderhand Bisschop : ook heeft hy gegraveert na de Teekeningen van *Daniel Rabel*, *Ansoime Caron* en andere ten getalle van acht honderd stuks.

Karle Audran, (dus is zyn naam geschreeven, om hem te onderscheiden van zyn Broeder of volle Neef *Charles Audran*, woonende te Lion), heeft verscheide stukken van eigen uitvinding gemaakt en ook gewerkt na *Hannibal Carrats*, *Guido Rbeni*, *Titiaan*, *Dominiquin*, *Fr. l'Albane*, *Perryn del Vugo*, *Il Valezio*, *Eustache le Sueur*, *Simon Vouët*, *Antonio Pomexange*, *Andrea Sacchi*, *Cirrus Ferrus*, enz. Zyne werken bestonden in honderd en dertig stuks.

Michel Mofyn, heeft na verscheide Meesters gegraveert, onder andere na *Gio Benedetto Castiglione*, *Charles Errard*, enz.

Gabriël le Brun, van Parys heeft gegraveert na *Charles le Brun*, zyn Broeder, als meede na *Noiret*, *Louis Bobruh*, *Louis Testelin*, *Ferdinando* en *Agostino Carrats*, *Tintoret* en voorts eenige stukken zyner inventie.

Edme Morcau, van Rheims, heeft na eigen uitvinding gegraveert, als meede na *Saint Igny* en andere welkers naamen hy niet gemerkt heeft.

Claude Goyrand, heeft gegraveert na *Augustyn Quesnel*, *Philippus Gagliardus* en *Henri Maupercbe*.

Jean Couvay, van Parys, heeft verscheide stukken van eige inventie gegraveert, als meede na *Raphaël*, *Nic. Poussyn*, *Hannib. Carrats*, *Guido Rbeni*, *Guercbini* en verscheide andere. Van hem waaren 'er honderd en zeeventig stuks.

Charles en *Jeronime David*, van Parys, waaren gebroeders en Graveurs. Zy hebben verscheide stukken van eigen vernuft gesneden, als meede na *Jacques Blanchard*, van Mol en veele andere.

Sebastien Venillemont, van Bar sur Aube, Discipel van *Daniël Rabel*, heeft iets van eige inventie gesneden; dog veel meer na de Teekeningen zyns Meesters en eenige stukken na *Raphaël*, *Guido Rbeni* en veele andere, van hem waaren 'er honderd zes en twintig stuks.

Nicolaas Cochin, Teekenaar, Schilder en Etzer, was van Troye in Champagne en heeft eigener uitvinding gesneden, gelyk meede andere dingen na de Teekeningen van *Fr. Chaudveau*, *Albert Duter*, *Rembrand*, *Jacques Calot*, *Henry Payne*, enz.

François Colignon, heeft eigen inventien gesneden, als

II. Deel.

B b

me-

meede na *la Belle*, den Ridder *Ragnaldo*, *Paulus Naldinus Romanus* en andere.

Jean Grignon, heeft na *François Chateau* gegraveert, ook twee stukken na *Hannibal Carrats*, en één na *Pousfyn*.

François Langot, van Melun, heeft gesneden na *Jacques Jordaans*, *Cornelis Bloemaert*, *Gregoire Huret*, *Rubbens* en andere.

René Lochon, heeft een en vyftig stuks gegraveert na *Guido Rbeni*, *Chateau*, *Nic. Pousfyn* en *Pbil. de Campagne*.

Visscher, heeft de Overwinningen der Begeerlykheid gegraveert.

Eduard Ecmán, Plaatfnyder in hout; heeft honderd en vyf stukken gesneden na *L. Bufinck* en *J. Callot*.

Van *René Boivin*, van Anjou, waaren 'er drie en twintig stuks.

OMSTANDIG ONDERZOEK

D E R

G R A V E U R S

En Vertoog over derzelver Werken.

Albert Durer, Schilder en Graveur, is te Nuremburg gebooren in het Jaar 1471, op gelyken dag als *Rapbaël*. Zyn Vader was een Zilver- of Goudsmid en liet hem de Teekenkunde leeren, willende hem in die konst zo bedreeven maaken als hy zelfs was. Deeze Jongeling kennis gemaakt hebbende met *Hupse Maerten*, Schilder en Plaatfnyder, andere zeggen met *Michel Wolgemus* een bekwaam Schilder te Neuremburg of met *Marten Schon*, welke te dier tyd gestorven is, leerde hy een gedeelte zyner weetenfchap, en vermits hy nog weinig Oeffening had, tragtede hy tot meerder volmaaktheid te koomen, alvorens eenig werk te onderneemen: ten dien einde leerde hy de Reeken-, Meet-, Gezigt- en Bouwkunde, zo dat hy zyne weetenfchap niet openbaar vertoonde, alvorens die Jaaren bereikt te hebben, in welke de ondervinding zyne geneigtheid versterkt had. Dit gefchiede op zyn zeeven en twintigfte jaar. Ook bemerkt men in

in zyne werken niets dan dat Meesterlyk zy. In zyn eerste Graveerstuk, verbeelde hy de drie Bevalligheden, draagende op haar hoofd een Waereldskloot, waar op het jaartal 1497 stond, zynde dit stuk als toen gegraveert.

Vervolgens sneed hy Paarden, een Wildeman, de Pourtretten van den Hertog van Saxon, dat van Melancthon, met verscheide andere stukken zo in koper als hout: eenige stukken van het Lyden Christi, welke Pren-ten *Marc Antonio* bestond te Copiëeren en als Origineelen uit te geeven. Dit noopte *Durer* na Venetien te gaan, ten einde aan den Senaat daar over te klagen, welke hem eeniger maate genoegten willende geeven, aan alle Graveurs verbodde op zyn naam te werken.

Wat de Schilderkonst betreft, men kan niet zien dat hy 'er zig veel op toegelegt heeft, hoewel men fraaije stukken van hem vind, die in 's Keizers Paleis en by eenige Souvereine Vorsten thans nog gezien worden. In het jaar 1506 schilderde hy een Aanbidding der Wyzen, 't geen een der beste stukken van zyn Pinceel geacht word. Zyn Adam en Eva, welke in het Paleis van Praag gezien worden en 1508 gemerkt zyn, en zyn Kruisdraging, die door de Regeering van Neuremburg den Keizer aangeboden wierd, konnen Meesterstukken van dien konstige Man genaamd worden. Hy maalde zyn eige Pourtret met een Vaan in de hand, waar op zyn naam staat. Het onderwerp van dat stuk was de Marteldood van tien duizend Heiligen (*); en in een ander stuk van gelyke grootte, waar in hy de Paus, den Keizer en verscheide Kardinaalen, verbeelde, is hy ook zelfs geschildert, een Rol houdende, waar op in letters staat, *Albertus Durer, Noricus faciebat Anno de Virginis Partu 1511*. Vermits hy op zyne Tafereelen zo wel als op zyne Plaa-ten het jaartal zette, heeft *Sandrar*, welke zyne werken naauwkeurig onderzocht heeft, aangemerkt, dat hy voor zyn drie en dertigste jaar geen Tafereel heeft geschildert, wanneer hy 'er één 1504 gemerkt heeft.

Het grootste gedeelte zynr Schilderyen waaren te Praag in 's Keizers Cabinet, en de Neurembergers hebben in de Raadzaal de Pourtretten, welke hy van Carolus Mag-

(*) Dat Tafereel wierd op bevel van Keizer Leopold geteekent, en in vier stukken van groote Blaaden door *van Steen* gesneeden, na de Teekening van *Nicolaas van Hays*.

Magnus en eenige andere Keizeren geschildert heeft, zeer zorgvuldig bewaart. Dertig Jaaren oud zynde schilderde hy zyn eige Pourtret in een ovaal, dat naderhand door *Lucas* van Leiden gegraveert is ten tyden *Albert* hem in Holland was komen bezoeken, zig om zyn groote naam derwaars hebbende begeeven; ook maalde hy zyn eige Pourtret op een daar toe bereide Doek, zonder eenige Verw of Pinceelstreeken, slegts met wit en swart gehooft; en zond het aan *Rapbaël* ten teeken van de vriendschap, die hy hem toedroeg. *Rapbaël* was over het zelve ten uiterste vergenoegt en het is in 't vervolg onder de Rariteiten van het Paleis te Mantua geplaatst; en deeze Doorlugte Schilder zond hem ook zyn Conterfeitsel, ten teeken van wederzydse vriendschap.

Bchalten de Tafereelen en Prentkonst, welke men van hem ziet, heeft hy aan het gemeen gelaaten verscheide Boeken handelende over de Proportien van 's Menschen Lichaam, over de Perspectief, de Civiele en Militaire Architectuur. Ook heeft hy in het Jaar 1524 het Leeven van zynen Vader beschreeven.

Vermits die Proportien genomen waaren na lichaamen, welke of te schraal of te vedlyvig zyn, enten andere de Teekening zodanig na de Gottische trant is, dat die niet alleen een kwaade smaak van de proportie kan veroorzaaken, maar ook zelfs in de Teekening, hebbe ik gemeent te moeten zeggen, dat 'er een Nieuw Boek over de Proportien is, verrykt met dertig Plaatzen van onderscheidene Beelden, welkers maate na de fraaiste Antique te Romen genomen zyn. Dat Boek is in Folio en voert tot Titel: de Proportie van 's Menschen lichaam, gemeeten na de fraaiste Antique Beelden. Het pleeg verkogt te werden te Parys by *Gerard Audran*, 's Konings Graveur, in de straat van St. Jacques in de twee Gulde Pilaaren; het is van het Jaar 1683.

Durer, was by de Keizeren Maximiliaan den Iste en Karel den Vde zeer gezien. De eerste hem op een tyd gelast hebbende in zyne teegenwoordigheid te schilderen een stuk in het groot tegen een muur en niets by de hand vindende, om boven zyn Teekening te klimmen, zo gebod de Keizer aan een zyner Hovelingen, den Schilder tot een Ladder of Schraag ten dienste te staan, 't geen deezen volgens 's Vorsten begeerten niet hebbende willen doen, wierd de Keizer over deeze weigering

gc-

gebelgt en verklaarde *Albert Durer* op staande voet edel, en gaf hem tot een Wapen drie Zilveren Schilden op een blaauw Veld, waar van twee boven en een onder aan de punt of spits, 't geen nog heeden de Schilders en Beeldhouwers tot eer verstrekt.

Hy was een der hoffelykste Mannen van zyn tyd door de lieffelykheid zyner ommevang en zyner geestigheid; hy was vrolyk, aangenaam en weldoende van aard: om zyn kennis in de Civiele zaaken wierd hy tot een der Leeden van den Raad verkooren. Dog die Man, welke na allen uiterlyken schyn het geruiste leeven des waerelds moest leiden, had in zyn Huisvrouw een huis-serpent, door wien hy tot in 't hart getroffen wierd, door haar vuil gesnap en onverdraagelyken aard, zodanig, dat, gelyk een dood lichaam aan een leevendig gehegt zynde, in staat is de kragtigste gesteldheid te bederven, zonder het zyne te verbeteren, dus dit schadelyk Schepsel op zyne blygeestigen aard de overhand nemende, hem van hartzeer deed sterven in de Lentemaand des jaars 1528 te Neuremburg, zynde zeeven en vyftig Jaaren oud.

Zyne gedagtenis was by de Geleerde en wyze lieden zodanig in waarde, dat men goed vond, hem een marmer Gedenkteeken op te regten, op het welk zyn Graf-schrift, behelzende de voornaamste daaden zyns leevens gehouwen was.

Die konstige Man etste en graveerde in koper en hout. In de Meubelkamer van den Koning zyn nog Tapyten na zyne Teekeningen, welkers eene het Lyden Christi verbeeld en een andere de Geschiedenis van St. Joannes: op een ander behangzel heeft hy de onderscheidene Ken-teekenen des Menschelyken leevens afgebeeld.

Dog vermits hy nooit voor oogen had alle de verschillende denkbeelden, waar door gemeenlyk in de uitvoering der werken het verstand als bezield word, heeft hy geen volkome kennis gehad van 't geen noodzaakelyk is tot de fraaiheid der Ordonnantie, volgens het onderscheid der onderwerpen. Hy heeft de verkiezing der fraaije partyen niet wèeten te maaken, om tot de edelheid der uiddrukkingen te geraaken, en hoewel hy in het Perspectief bedreeven was, heeft hy egter deszelfs gebruik op veele plaatsen grootelyks verzuimd, vermits hy de verzwakking der Couleuren, Dagligten en Schaduwen

niet volkomen kende, en slegts bedoelde alle de partyen van een Tafereel wel en uitvoerig te teekenen.

Volgens het zeggen der Oordeelkundigen, kan hy misgeraakt hebben in zyn verhandeling der Proportien: want alhoewel hy de maate weezendlyk na het natuurlyke nam, verkoos hy egter het fraaije natuurlyke niet.

Laaten wy te deezer gelegenheid iets van de Antique maaten zeggen, om U een denkbeeld te geeven van dat Bock, waar van ik U gesproken heb, ten einde uwe nieuwsgierigheid aan te spooren, om de betogingen, welke in het zelve verbeeld zyn, te beschouwen.

De eenigste maat in alle Antique stukken zo van Mans als Vrouwen, is van acht Hoofden of tienmaal de lengte van het Aanzigt. Het hoofd is viermaal de lengte van de Neus en het Aangezigt driemaal. De breedten alleen zyn verschillende in de dikte of dunte, om de Beelden vlugger of gedrongener te maaken.

Een Mans of Vrouwe hoogte word in tien Aanzigten verdeeld: het eerste is van de Kruin des hoofd tot onder de Neus; het tweede van de Neus tot aan het Sleutel-Been; het derde is van het sleutelbeen tot de holligheid van de Maag; het vierde van die holligheid tot aan de Navel, van waar tot aan de onderbuik of Schamelijkheid, het vyfde gerekent word, en alwaar men halver Lyf reekent; van daar tot boven de Knie zyn twee lengten van het Aangezigt en van daar tot onder aan de Voetsool drie.

De Hand heeft de lengte van een Aanzigt, van het gewrigt van de Hand tot aan het gewrigt van de Schouder driemaal de lengte van het Aanzigt; van de eene Schouder tot aan de andere tweemaal de lengte van het Aanzigt; zodanig, dat van het uiterste van een uitgestrekte Hand, dezelve maat gevonden word als van de Voetsool tot aan de kruin van het Hoofd.

Lucas, geboortig van Leyden, Schilder en Graveur, door de Italiaanen *Lucas* van Holland genoemd, wierd in het Jaar 1494 gebooren. *Hugo Jacob* zyn Vader, een der gemeenste Schilders van dien tyd, gaf hem voor eerst eenige onderregtingen en bestelde hem by *Cornelis Engelbert*, welke toen in aanzien was. Naauwlyks had hy neegen jaaren bereikt of hy begon reeds zeer netjes te Graveeren, en gaf Prenten uit door hem zelfs in het Kooper gesneden; welke vry wel geagt wierden, hoewel hy de konst slegts van een Zilverfmid en een Harnaschmaker ge-

geleerd had; dog vermits hy ten uiterste vlytig was, bragt hy het dus verre, dat hy maar twaalf Jaaren oud zynde een beeltenis van St. Huybert voor een Burgermeester graveerde, welke hem zyn agting en gunst wilende betoonen, hem zo veel Pistoolen verëerde als hy Jaaren had. Hy maakte ook een ander werk, dat nog veel aanmerkelyker was dan het eerste, waar in hy verbeeld had Mahomet, die door den Wyn bevangen een Monnik van zyn Secte met een Dolk doorsteekt. Hy heeft in den ouderdom van veertien Jaaren zyn eige Pourtret geschildert, het welk gegraveert is door *And. Stokkius*. Op zyn vyftiende Jaar maalde hy de bekeering van St. Paulus en een *Ecce Homo*, welke niet minder geagt wierden dan de werken van Albert Durer. Weinig tyd daar na Graveerde hy te Leyden neegenderhande stukken van het Lyden Christi tot onderwerpen op Glaazen; hy verbeelde de Plaagen van St. Antonius; Adam en Eva uit het Parady's verdreeven werdende, enz.

Zig door de Fortuin begunstigt en in aanzien bevindende, trouwde hy, en dit was de oorzaak dat hy geen langdurige Reizen ondernam; zyne nieuwsgierigheid alleen bepaalende in eenige Neederlandsche steeden, alwaar hy werken aannam. Dat Huwelyk, waar door hy met de Familie van *Bosfbuizen* vermaagschapt wierd, hem demiddelen verschaft hebbende, om ordentlyk te bestaan, voegde hy by dat geluk zyn aanhoudenden arbeid, om des te beeter te kunnen in stand blyven. De kleine vermaakelykheeden, welke hy nu en dan met zyne vrienden nam, strekten alleen om zyn vernuft meer leeven digheid by te zetten, waar door hy in zyn werk ook des te meer blygeestigheid vertoonde, als blykt uit het stuk, waar in hy Saul verbeeld heeft, na David, die op de Harp speelde een Spies werpende; in een ander stuk heeft hy op een geestige wyze verbeeld, hoe een Vrouw een Boer zyn beurs ontfutselt, terwyl hem een tand getrokken word.

Zyn Graveer-zyser heeft uitgemund in het Pourtret van den Keizer Maximilianus, het welk hy gegraveert heeft ten tyden die Vorst zyn Intreede in Leyden deed: Lucas ondernam vervolgens eenige stukken van Albert Durer na te bootzen, welke verbaast was zulk een grooten tegenstreever te zien, zo dat hy door de begeerte van zig by hem te vervoegen genoopt wierd naar Holland te gaan, alwaar zy vrienden wierden en elkander weder-

zyds panden van agting gaaven, door het schenken van hunne Pourtretten aan elkander.

Onder de Pourtretten van *Lucas* van Leyden word de blinde van Jericho zeer geagt, het welk door *Goltzius* tot hooge Prys gekogt wierd. Dit schynt in het Jaar 1531 geschildert te zyn, vermits 'er dat Jaartal op staat. Ook was het met twee deuren of luiken bedekt, waar op *Lucas* een Mans en Vrouwe Beeltenis en haar Familie wapens schilderde. Hy heeft meede een *Venus* gemaakt, den kleinen *Cupido* by zyn hand houdende; dat *Venus* Beeld wierd met zo veel verwondering beschouwd, als dat van eenen anderen *Apelles*, en in het Jaar 1648 in het Paleis van Mazaryn geplaatst. Hy heeft in het Stadhuis te Leyden het laatste Oordeel geschilderd en op de twee Deuren St. Petrus en Paulus. Verscheide Souvereynen hebben dat stuk hoog geagt. De Keizer *Rudolphus* had een Tafereel van hem, verbeeldende een Maagd Maria ten halver Lyf met het Kind *Jesus*, een wyngaardsrank in zyn hand houdende. Dat stuk is Legermerkt en met Nommer 22, als zynde op zyn twee en twintigste Jaar geschildert. Van zyn Schilderyen is een onnoemlyk getal en zelfs ook op glas, waar op hy eenige Geschiedenissen verbeeld heeft, welke in Duitichland en in de Nederlanden verspreid zyn; onder andere de geschiedenis van het Gulde Kalf by een Burgermeester te Amsterdam; de Historie van *Rebecca* te Leyden ende gevallen van *Josephs* gevankenis te Delft.

Lucas van Leiden eenig gelt by een gegaard hebbende, dagt een gedeelte 'er van te mogen besteeden tot vermaak eeniger reizen, welke hy in de Nederlanden ondernam. Alomme waar hy doortrok maakte hy vriendschap met de bedreevenste, en zelfs onthaalde hy haar deftig. Te Middelburg geland zynde was zyn eerste stap na *Jean de Maubeuge*, een der beroemdste Schilders dier Stad; zy bezogten elkander eenigen tyd, en altoos met inzicht om een gemeenschap door veelvuldige maaltyden te onderhouden, het welk haar gelegenheid verschafte tot alle vermaaken, die zy begeerden; dog also zy in aanzien en rykdom malkander byna gelyk waaren en in haare redenwisselingen, beurtelings uit eergierigheid in groote zaaken en wetenschappen elkander wilden verby treeven, veroorzaakte zulks een onderlingen jaloersheid, zo verre, dat *Lucas* zig verbeeldde, dat men hem ver-

geet.

geeven had, en na zyn huis weder gekeert zynde mymerende en kwynende, nam hy voor tot het gebruiken van melk over te gaan, en bleef gedurende zes Jaaren in die ongelukkige toestand met een verkeerde indruk, waar by geen waarschyndheid was, dan een losse gissing. Gedurende dien tyd liet hy egter niet na zig bezig te houden, om zyne kwynning wat te verzetten, en dit met te meer gemak, vermits hy alle noodwendigheeden tot zyn gerief had. In de tusschenpoosen dat hy eenige verkwikking gevoelde, schilderde hy met zo veel kragt als by zyn volkome gezondheid; dog zyne ziekte van dag tot dag toeneemende, wanhoopte hy, iets meer te kunnen doen; egter schilderde hy even voor zyn sterfdag een Pallas, welke men onder zyn hoofden-eind vond. Hy stierf in het Jaar 1533, oud zynde 39 Jaaren.

Men ziet in de Meubelkamer van den Koning van Frankryk de Tapyten van de twaalf Maanden des Jaars, en een ander behangsel, verbeeldende de zeeven Levenstyden, alle na zyne Teekeningen gewerkt.

Cornelis Engalbert, zyn Meester, heeft de eerste het geheim om de Verwen met oly te wryven in 't werk gestelt, zestig Jaaren na dat Jan van Eyk zulks uitgevonden had. De Regeering van Leyden is bezorgd geweest, in de binnenlandse Oorlogen eenige zyner Tafereelen te bewaaren, en onder andere een stuk van de Apocalipsis, door het welk genoegzaam te zien was, dat hy wel de Meester van Lucas geweest kon zyn.

Joannes Holbenius of *Hans Holbein*, Schilder en Graveur, is te Bazel gebooren in het Jaar 1498, alwaar zyn Vader *Jan Holbein*, een reedelyk bekwaam Schilder, zig ter neder gezet had: het is te denken, dat hy geen ander Meester gehad heeft. De Natuur had hem met zulke een bekwaam vernuft tot het schilderen begaafd, dat zyn manier zo ongemeen als uitmuntende was, en dat zonder ooit Romen gezien of eenige andere uitheemsche hulpmiddelen bekomen te hebben.

Hy was in groot aanzien, zelfs ten tyde van Albert Durer en Lucas van Leyden. Die van Bazel hebben 'er op hun Stadhuis een openbaar bewys van, door zyne eerste Tafereelen, waar in hy in acht Compartimenten, bevattende zo veele onderwerpen van het Lyden Christi schilderde, en ook op de Vismarkt een Boeren- en een Doodendans. Dit wierd door hem zelfs in hout-sneé uit-

gegeeven, en door den groote Erasmus zo fraai bevonden, dat deeze te dier tyd in gemelde stad zynde, om 'er eenige zyner werken te laten drukken, vriendschap met hem maakte, en verzogt zyn Pourtret te maalen. Erasmus maakte zyne verdiensten alomme bekend en raade hem, zig na Hendrik den VIIIste, Koning van Engeland, die de konsten beminde, te begeeven, eensdeels om zyn fortuin te maaken en anderdeels om van zyn onbeschoft wyf ontslaagen te zyn. Hy vertrok zeer blymoedig, met zig neemende het Pourtret van Erasmus, en deszelfs brieven aan Thomas Morus geadresseert, wiens naam onder de Doorlugte Mannen genoegzaam bekend is.

Deeze Staatsdienaar ontving hem met blydschap en hield hem drie Jaaren by zig, met inzicht, om zyn Pourtret, dat van zyn Gemalin, zyne Kinderen, en gemeenzaamste vrienden door hem geschilderd te hebben. Thomas Morus geleegenheid, zoekende Holbein aan de Koning voor te dragen, nam, om zyn voorneemen eengewenschten uitslag te doen hebben, een zeekeren dag waar, dat de Koning hem met zyn bezoek stond te vereeren. Hy plaatste alle deeze Pourtretten in de Eetzaal, op dat de Koning door het gezigt dier verscheidene werken des te lichter verrascht mogt worden, welke dezelve beschouwd en na genoegen bevonden hebbende, betoonde als gemelyk te zyn, diergelyken een Konstenaar niet magtig te weezen. Morus nam dat oogenblik waar, om hem niet alleen die werken maar ook hunnen maaker aan te bieden, welk door den Koning op een byzondere manier ontfangen en mild begiftigt wierd, en om hem in zyn dienst te behouden, stelde hy hem een zeer voordeelige jaarwedde voor, welke hy beleefdelyk aannam; vermits hy in Fresco, Olyverw en Miniatuur even fraai schilderde, stelde hy alle zyne poogingen in 't werk, om de liefhebbery van dien Vorst te voldoen. In een zeeker voorval, dat Holbein met een Heer van zeer grooten rang woorden kreeg, wist de Koning hem te beveiligen voor de onvermydelyken smaad, waar meede hy gedreigd wierd, willende dus toonen, hoe zeer hy zig aan deeze Schilder liet geleegeu leggen.

Holbein schilderde een meenigte Pourtretten, dog die des Konings leevensgrootte wierd als zyn Meesterstuk aangezien. Hy maalde ook die van de Prins Eduard en de

de Princesen Maria en Elisabeth, te dier tyd nog zeer jong zynde: men vind dezelve in het Paleis te Whitehal met dat van haaren Vader.

Hy schilderde voor het Gilde der Chirurghyns een Tafereel, verbeeldende Hendrik den VIIIste zittende en aan dit genootschap voorregten verleende. In de Zaal der Gastmaalen te London ziet men twee Tafereelen van hem, welke hy in Waterverw geschildert had en waar van het een de Zeegenpraal des Rykdoms, en het ander die der Armoede verbeeldt. Hy maalde in het Paleis van Pembroke het Pourtret van een Engelsche Gravin in een Kleeding van swart Satyn. Vermits hy in alles slaagde, zyn de werken van dien Schilder by de kenners en liefhebbers gezogt en geagt, welke die tot hooge pryzen betaald hebben.

Alzo *Holbein* zig op de Pourtretten toegelegt had, heeft hy 'er een meenigte doen graveeren. Hy noemde het Pourtret van Thomas Morus en zyne Familie zyn stuk van Eer. Hy schilderde het zyne tweemaal in een klein rond, waar van het een het Origineel is van dat, waar onder men zyn Lofreeden ziet. Hy heeft veele Teekeningen gemaakt voor Beeldhouwers en Zilverfmid's, en de Plaatn van de Bybelsche Figuuren in hout-sneê uitgegeeven. Hy werkte altoos met zyn linkerhand, hebben-de hy dit gemeen gehad met *Turpilius*, dien Antieke Schilder en Romeinsch Ridder. Terwyl hy in het kragtigste van zyn arbeid was en zig in een hoogen top van geluk bevond, begon te London een besmettelijke ziekte te regneeren, waar van hy het Slagtoffer wierd en in het Jaar 1554 stierf, oud zynde 56 jaaren.

Christoffel Amberger, van Augsburg, was een zyner Discipelen en heeft veel in Fresco geschildert.

Tobias Stimmer, van Schafhuizen, wierd door zyn vlyd en oeffeningen een geagt Schilder: zyn werken in Fresco op de gevels eeniger huizen te Frankfort en in zyne geboorteplaats zyn 'er blyken van. Ook heeft hy een meenigte Tafereelen te Straatsburg en voor den Marquis van Bade geschildert, en veel in hout gesneden; onder andere wierden de Bybelsche Geschiedenissen, welke in het Jaar 1586 te voorschyn kwaamen, zeer geacht. Sandrart bekent zelfs, dat dit Boek een Schat van Weerenschap voor de Schilders was; Bernard Jobius, Drukker te Straatsburg, heeft veele zyner Prenten uitgegeeven.

ven. *Stimmer* is jong gestorven, hy had twee Broeders, de eene schilderde op glas, en de ander sneed wonderbaarlyk wel in hout.

Hendrik Aldegraaf, Schilder en Graveur, is in Westphaalen naby Munster gebooren en Leerling van *Albert Durer* geweest; hy heeft verscheide Geestelyke onderwerpen geschildert in de Kerk van Soest, alwaar hy zig needer zettende, onder andere een geboorte Christi; en te Neuremburg andere geestelyke stukken, in verscheide Kerken verspreid en met die van *Albert Durer* vermengd. Hy heeft de stukken van zyn beste tyd in koper gesneden, onder andere het Pourtret van den Aartsketter Jan van Leyden, een Weederdooper, die in een opstand van Snyder tot Koning van Munster verkooren wierd. Men heeft veel agting voor de Hercules daaden van *Aldegraaf*, als meede voor zyne Geschiedenis van Sufanna. Zyn grootste naam was in het Jaar 1551.

Hendrik Goltzius, Schilder en Graveur, is in het Jaar 1558 te Mulbracht gebooren, een klein vlekje in het Land van Gulik. Zyn Vader *Jan Goltzius* was een Glas-schilder. *Hendrik* nog jong zynde viel in 't water, waar uit hy gered wierd; eenige tyd 'er na, viel hy in het vuur, en vermits dat Element aankleeft en zig aan de partyen, die het te dicht naderen, schielyk doet gevoelen, wierd zyn hand door het zelve zodaanig geschroeit, dat hy al zyn leeven verminkt bleef; niet tegenstaande dit ongeval, heeft hy in het graveeren zeer wel geslaagt.

Theodorus Corenbert, heeft *Goltzius* de Graveerkunde geleert. Zyne eerste werken waaren voor zyn Meester, voor *Philippus Galle* en vervolgens voor zig zelfs. Hy was drie en dertig Jaaren oud toen hy trouwde, en in den nagt van zyn Brulloft wierd hy door een koorts aangerast waar uit zyne vrienden een langduurige ziekte, waar meede hy gedreigt wierd, te gemoed ziende, hem raadden te gaan reizen; derhalven trok hy naar Amsterdam met een zyner beste vrienden, die hy zyn Meester noemde, om niet bekend te worden. Hy hield veel gesprekken met *Jan Sadeler* over zyn Hercules, doorwandelde Duitschland te voet op een harde winter, en in Italiën gekomen zynde deed hy zig *Hendrik Bracht* heeten: op deeze onbekende naam doortrok hy Venetien, Boulogne en Florence, en Copieerde al het zeldzaamste dat 'er was; dog zyn grootste arbeid was te Romen, alwaar hy zig

zig niet ontzag, om zig te oefenen, op de allerverdagstste plaatsen te werken, en hield zig in dezelve op met zo veel vermaak, als waare hy in de Lusthuizen van Tivoli geweest. Hy heeft verscheide Antique Geschiedenissen gegraveert, zeer naauwkeurig verbeeld door *Polidoor de Caravaggio*, *Pelegrino da Modena* en andere. Hy wandelde voorts na Napels, alwaar hy het Anticq stuk van Hercules teekende, het welk in het Paleis des Onderkonings gezien werd, met de byzonderheeden dier Stad, de naastgeleegene plaatsen en de Grotten van Pousfol. Vervolgens begaf hy zig over Zee weeder na Romen, beladen met alle de Antiquiteiten, welke hy gecopiëerd had en keerde, zo gezond als oolt te vooren schynende, weeder na huis, alwaar hy aangekomen zynde, op nieuw instortte, zo verre, dat hy genoodzaakt wierd Geite Melk en Vrouwe Zog te gebruiken; egter wierd hy tot voorige gezondheid herstelt, en hervatte zyne eerste voorneemen met zo veel lust als voorheen.

Met zyn verminkte hand heeft hy de beroemdste Graveurs van Europa zodanig gevolgt, dat hy stukken gegraveert heeft, welke hy voor die van Albert Durer en Lucas van Leyden deed doorgaan. Hy maakte ook verscheide andere stukken uit eigen vernuft, die hy den Hertog van Beyeren opdroeg, waar voor hy door dien Vorst met een goude Keeten en zyn Medaille begiftigd wierd. Hy heeft met de Pen op Perkament een Bachus, benevens Venus, Ceres en Cupido geteekent: 't zelve is te Romen en word zeer geagt. In 's Keizers Cabinet ziet men eenige Teekeningen van hem. Hy heeft den Koning van Spanjen zyn Teekening, verbeeldende de afneeming van het Kruis, toegezonden.

Hy bragt op een gedrukte linnen Doek het geen door hem op Pergament geteekent was, na dat hy alvorens tot een proef een naakte Vrouw by een Satyr verbeeld had: dat stuk wierd den Keizer Rudolphus gezonden. Op gelijke wyze verbeelde hy een Venus met Cupido: dat stuk was voormaals te Amsterdam met andere groote stukken, met de Pen en Crayon geteekent, welke in groote agting zyn.

Vervolgens wilde hy bezien, of het hem met het Pinceel zo wel gelukken zou, zo dat hy 42 Jaaren oud zynde op koper een Christus aan het Kruis met de Maagd Maria, St. Joannes en Magdalena schilderde en hier na een slaa-

slaapende Danaë met een Mercurius by haar, welke die gelegenheid afloert, om Jupiter dezelve te doen waarnemen. Ook heeft hy op glas geschildert, dog 't geen te niet gegaan is uit hoofde der brosheid van die stoffe. Behalven de Tafereelen, die hy gemaakt heeft, graveerde hy ook de beste stukken van *Heemskerk*, *Floris*, *Blockland* en *Sprangher*, als meede verscheide stukken na *Raphaël*, *Polidoor*, en andere uitmuntende Meesters. Eindelijk na zo veel gearbeid te hebben, stierf hy te Haarlem in het Jaar 1617, zynde neegen en vyftig Jaaren oud.

Hy was getrouwt met de Moeder van *Jacobus Matbam*, die zyn Discipel geweest is en in het vervolg onder andere zyns Meesters Pourtret graveerde. Hy heeft ook tot Graveurs gehad *Pieter de Jode* en *de Gbein*, welke zo veele stukken gesneeden hebben.

Zyne Voorouders hadden meerendeels de konsten geoeffend, en hy was vermaagdschap aan *Hubert Goltzius*, beroemd wegens de Antiquiteiten, waar van hy de kennis zo volkomen bezat. Deeze was geboortig van Venlo, en had de Schilderkonst by *Lambert Lombart* geleerd. Hy hield zig bezig om verscheide Boeken der gedenkenningen van de Keizeren en andere te graveeren, waar op hy Latynsche vertoogen maakte. Vermits hy geleerd was, wierd hy Historie-Schryver en Schilder van Philip-pus den Ilde en stierf van hartzeer over eenige huishoudelyke zaaken te Brussel in het Jaar 1583.

Ten gevalle der liefhebbers van de Prentkonst moet ik hier een afweiding maaken, welke hen niet onaangenaam zal zyn.

Martyn, een Neederlandsch Schilder, welke Albert Durer voorgegaan is, heeft een groote naam gehad, en veele stukken na zyne eige Teekeningen gegraveert, dewelke hy M. C. merkten. De vyf eerste waren de vyf dwaase Maagden met haare uitgebluschte en de vyf wyze met haare brandende lampen; een Christus aan het Kruis met St. Joannes en de Maagd Maria; de vier Evangelisten in 't klein; een Christus met de twaalf Apostelen; Ste. Veronica met zes Heiligen van gelyke grooten en verscheide Wapenschilden van Hoogduitsche Grooten; een St. Joris een Draak vellende; een Christus voor Pilatus staande, welke zyne handen wascht; een zieltoogende Ma-

Maria, waarby de Apostelen zyn; dat stuk was na zyn tyd zeer goed; een St. Antonius door de Duivelen geslagen en in de Lugt gevoert wordende: ook heeft hy nog veele andere stukken gegraveert.

Albert Durer, gaf Anno 1503 en volgende Jaaren veel beeter stukken in het ligt; onder andere een kleine Maagd Maria; den verlooren Zoon; een St. Sebastiaan met zyne armen om hoog gebonden; een ander zittende Maagd Maria, het Kindeke Jesus houdende; een Zee-Nimf door een Zeegedrogt gedraagen werdende en andere Nimphen, die zig baaden, en van dezelve groote; een Vrouw, welke een andere, die zig onder de beschutting van een Satyr gestelt heeft, stokslaagen dreigt te geeven, enz. Een slaapende Boer; een Venus die hem zoekt te verleiden en een Duivel hem in de Ooren blaazende. In het Jaar 1510 gaf hy twee Prenten in hout-sneë uit: de eene was de onthalzing van St. Joannes, en de andere zyn hoofd Herodes aangeboden werdende. Hy graveerde ook een St. Christoffel; St. Sixtus Paus; St. Steeven en St. Laurens; een St. Gregorius met een Diaken en onder Diaken verzeld, en in het zelve Jaar een gedeelte van het Lyden Christi.

In het Jaar 1511 heeft hy in hout-sneë het leeven van de Maagd Maria in twintig Prenten uitgegeeven, en twintig stukken van de Openbaaring Joannes. Ook is 'er een naakte Christus met het Lyden, of de Geheimenissen rondom. Vervolgens ging hy weeder in 't koper snyden, en verbeelden een stuk de Zwaarmoedigheid genaamd, met drierlei Maagden Maria, en in 't vervolg zes en dertig stukken van het Lyden Christi in hout-sneë.

Lucas van Leyden, die te dier tyd te voorschyn kwam, was zyn meedenstreever en graveerde in 1509 en volgende Jaaren twee Prenten in rondtens. In het eene een Kruisdraging Christi en in het ander zyne Kruisfiging. Vervolgens een St. Petrus de Martelaar met zyne Beulen; een Samsom en een David te Paard; een andere jongen David en een zittende Paulus: ook graveerde hy in 't groot *Virgilius Spenzo Latta dalla Feneſtra*.

Durer graveerde om stryd tegen *Lucas* van Leyden den droom van den Ridder, met de dood en de Duivel achter hem, en in het Jaar 1512 gaf hy het kleine Lyden Christi ten getalle van zestien stuks uit.

Vervolgens graveerde *Lucas* uit nayver teegen *Durer* twaalf

twalf stukken van het Lyden Christi; een St. Joris, welke een weenende Dochter vertrooft; Salomon de Afgoden aanbeddende; een Doopsel Christi, Pirus en Thisbé en de Koningin Esther.

Albert begon weder om sryd en graveerde een naakt Beeld op de Wolken; een ander met Vleugels, een Kop in de hand houdende: 't zelve word Pandora genaamd; een grooten St. Eustachius onder verscheide Kinderen, waar van eenige een Schild met een haan boven den helm houden; een schryvende Sr. Hironymus en een Leeuw, die by hem slaapt. Hy heeft een Cristus met de Apostelen in het klein begonnen. In het Jaar 1523 schilderde hy verscheide Pourtretten, als Erasmus van Rotterdam; den Kardinaal Albert, Keurvorst van Brandenburg, als ook het zyne.

Lucas graveerde vervolgens in het koper de Historie van Joseph; de vier Evangelisten; de drie Engelen, welke aan Abraham verschynen; Susanna in het Bad; een biddende David; de Zeegepraal van Mardocheuste Paard; Loch met beide zyne Dochters; twee groote stukken van Adam en Eva, wien God de vrugten des leevens verbied te eeten, en Caïn zynen Broeder vermoordende. Deeze twee stukken kwamen in het licht Anno 1529. Het geen *Lucas* een groote naam toebragt, was een Kruisfiging, en Pilatus, welke onzen Zaligmaaker aan het Volk vertoont; dit zyn twee groote stukken. Verders is 'er nog een Paulus Bekeering en hoe hy na Damasco overgebragt wierd. Hy heeft ook veele kleine stukken gesneden, verscheiden Maagden Maria; de twalf Apostelen en Christus; veele Heiligen; Wapenschilden en Helmen; ook een Boer, welke een Tand laat trekken en een Vrouw, die hem zyn beurs ontfuffelt. Eindelyk kan men zeggen, dat zyn raarste stuk dat geene is, 't welk de Guit genaamd word.

Pietro Testa, geboortig van Lucca, was Schilder en Graveur. Hy trok het gewaad van Pelgrim aan, om na Romen te gaan, alwaar hy gekoomen zynde, by gebrek van onderstand tot de uiterste ellende vervallen zoude zyn, indien Sandrart hem niet uit meedelyden aan andere bevoelen had, om hem aan 't werk te helpen. Hoevel hy zeer bekwaam was en zelf de Antique grondtj verstond en op zyn duim kende, heeft hy nogtans geen geluk gehad. De reeden hier van was denkelyk, dat zyn geaard-

geaardheid oploopende en ongebonden was en zyne Tafereelen, ten aanzien der Couleuren, van een onaangename smaak waaren, wanneer men het gezigt 'er te lang op vestigde. Zyne Teekeningen worden geagt, als meede 't gunt hy geëst heeft, 't welk omtrent op vyf en veertig stuks belooft. Eenige hebben na hem gegraveert, onder andere *Caspar Testa*.

Hy bleef langen tyd te Romen, en zelfs wat te lang voor hem, dewyl hy door zyn ongelukkig Noodlot op den oever des Tibers (*) geleid zynde, zig genoopt vond, op dien oever te gaan zitten, om op zyn gemak en zonder beletzel, een fraai gezigt, dat hem verlokte, te beschouwen, 't geen hy aan andere in de Teekening, die hy 'er van zocht te maaken, wilde meede deelen: dog zyn hoed door een rukwind afgewaait zynde en dezelve willende behouden, verloor hy zig zelfs en viel agter over in die stroom, tegen welke hy niet bestant zynde, dus ongelukkig aan zyn einde kwam in het jaar 1651, zynde maar veertig Jaaren oud.

Michel Miereveld, Schilder en Graveur, is te Delft geboren: zyn Vader was een Zilversmid. Op zyn achtste jaar kon hy beeter schryven, dan alle de Meesters van de Stad. Zyn Vader deed hem de handeling van de Teekenen en van 't graveer yzer by *Wierix* leeren. Twaalf Jaaren oud zynde maakte hy de Geschiedenis van de Samaritaansche Vrouw, en kort daar na een Judith, het hoofd van Holiphernus houdende, en dat zonder eenige Teekeningen desweegens nagezien te hebben, als die hy zelfs gemaakt had. *Blockland*, leerde hem de grondbeginzelen der Schilderkonst: alle zyn studie leide hy op het schilderen van Pourtretten, van welke veele te Delft, Amsterdam en 's Hage gezien worden. Die van Prins Mauritz van Nassau, van de Princes Douariere van Oran-ge, en de Prins Fredrik Hendrik haare Zoon, houd men voor de beste.

Miereveld, heeft zomwylen zyn vermaak genoomen in het schilderen van allerhande Vleesch en Wild. Onder andere verbeelde hy op een zekere plaats te Delft een Keuken met al deszelfs gereedschap zeer natuutlyk. Zyn groote naam was dus verre verbreid, dat de Aartsheerog Albertus hem aanzienelyke aanbiedingen deed, om hem te

(*) Het is bekend dat deeze Rivier midden door Romen stroomt;
II. Deel. C e

te Brussel te lokken; dog Miereveld den Hervormde Godsdienst toegedaan zynde, wilde na deeze voorstelling niet luisteren en stierf in zyne gevoelens na 'er lang in geleefd te hebben.

Rembrand van Rbyn (*), Schilder en Graveur, was een Molenaars Zoon, wiens geboorte doet zien, dat het vernuft niet altoos door de opvoeding gescherpt word, hoe wel dezelve 'er veel toe doet. Het is waar, dat Lesmans hem de eerste beginselen der Schilderkonst leerde, dog eerlang deed hy zig aanmerken als een man in alles bedreeven. Zyne Tafereelen zyn op een byzondere manier geschildert; want dikwils maakte hy slegts groote Pinceelsreeken, en leide zyn Couleuren by een, zonder dezelve in malkander te verdryven of te verzagten, zeggende, dat hy een Schilder was en geen Verwer, om de Verwen als water te vermengen. Egter zyn de Pourtretten die hy geschildert heeft, opregte Pourtretten.

Hy was zeer keurig in Teekeningen en Prentkonst, en om zyne fraaije manier zyn deszelfs werken in het gevolg ook zeer gezogt geweest. In zyn manier van Etzen is een kragtige verbeelding en geeft: zy zweemt na swarte konst; dog het is een trant, die hem alleen eigen is. Het getal der Platen, welke hy gegraveert heeft, is zeer aanzienlyk; dog van een en het zelve onderwerp zyn 'er vier of vyf proeven meer of min voltooit. Hy heeft ze alle tusschen het Jaar 1628 en 1659 gesneeden: uit vier of vyf Prenten word vermoed, dat hy in het Jaar 1635 en 35 te Venetien zyn verblyf hield. Hy heeft 'er een meenigte Proeven van op Chinees papier of zyde laten drukken, 't geen een soort van halve tint te weeg brengt, welke 'er fraaiheid aan geeft.

Hy kwam zig weeder in Holland needer zetten, alwaar hy een Vrouw trouwde, die van geen grooter geboorte dan de zyne was, en hy toonde door zyne levenswyze, dat hy zyn afkomst niet wilde verbergen, dewyl hy geen vermaak schepte dan in de verkeeringen met Luiden van zyn soort, met wien hy ongedwongen omging, en dit schatte hy hooger, dan de eer van met Menschen te verkeeren, welkers groote geboorte of achtbaarheid hem toe een last gestrekt zoude hebben.

Men ziet een meenigte heerlyke Prenten van hem, onder

(*) Deeze bynaam wyft aan zyne geboorte plaats, geleegen aan de arm van den Rbyn, welke door Leyden loopt.

der andere tien Landschappen, door hem in 't Jaar 1645 gegraveert; verscheide Historien; veel naaktheeden, en zeer fraaije Pourtretten zonder naam of opschrift, onder welke die van zyn Vrouw en de zyne gezien werden. Eindelyk na veel werken uitgevoerd te hebben stierf hy te Amsterdam in het Jaar 1668, oud zynde twee en zestig Jaaren.

J. G. van *Vlied*, heeft veel na de manier van *Rembrand* gewerkt; en zes stukken van het Lyden Christi gegraveert, als ook andere verschillende dingen ten getalle van zestig stuks, waar van eenige na *Lievens*.

Laaten wy van Vertoog veranderen en eens beschouwen de voornaamste Prenten ten aanzien der Pourtretten.

Deeze bestaan in zodanige, welke door de Schilders zelfs op onderscheidene tyden gegraveert zyn, of na *Raphaël*, *Titiaan*, de *Carraccio's*, *Rubbens*, van *Dyk*, of van *Albert Durer* en *Lucas* van *Leyden*, gegraveert door *Gilles Sadeler*, *Hendrik Goltzius*, *Michel Miereveld*, *Jonas Suyderboef*, *Cornelis Visscher*, *Rembrand van Ryn*, *Lucas Kilian*, *Crispyn de Pas* en verscheide andere, welke gesneden hebben na *Rubens* en van *Dyk*: van *Robert Nanteuil*, *Claude Mellan* en een meenigte andere, welkers naamen ik voorby ga, vermits zy van dezelve kragt niet zyn, en ten anderen, dat men geen goed Schilder of Graveer kan noemen, van wien 'er geen fraai Pourtret zoude zyn.

Dewyl wy deeze stof begonnen hebben, agte ik, dat dezelve zeer nut zal zyn, om niets te vergeeten, en om tot kennis te komen van alle, die een groote naam gehad hebben, zo in de Geestelyke stukken, als Snakeryen, Landschappen enz.

Ik zal dan deeze gelegenheid waarneemen, den Heer de Marolles tot myn waarborg hebbende, om u te zeggen, dat onder de Meesters welke onderwerpen van Ballets en Toneelspeelen gesneden hebben, behalven die van wien reeds gemeld is, welkers voornaamste zyn *Temppeest*, *Callot* en *de la Bella*, men nog reekenen kan *Canta Gallina*, Meester van *Callot*, *Valerio Spada*, *Jatomo Ferrello*, *Remigio*, *David Bagli*, *Adriaan Hubert*, *François Colignon*, enz.

Tot de Tournoyspeelen, Blyspeelen en Pragtigheeden

konnen ook de volgende gerekent worden; *Lucas Ornach*, *Bernardo Capittelli*, *Jacob de Veer*, *Battiste Francals*, *Mattheus Kessel*, *Robert Boissard* en *Gio Battista de Cavalertiis*.

Tot Cavalcades; *Willem Liefving*, *Cristophano Borteno de Remini*, *Claude Bezoard*, *Cornelius Kittenstenius*, *Marcus Fiducius*, *George Volant*, *Marius Cartabius*, *J. Zenoni*, *Nicolo Nelli*, enz.

Tot Italiaansche en andere Theses; *Christoph. Blaucus* uit *Lottharingen*, *Theodoor Jan van Berlen*, *C. B. Anglus*, *Innocentius Martini*, de Ridder *Burgbese*, *Claude Dirvet*, *Franciscus Septius*, *André d'Ancone*, *Simon Bartholus*, enz.

Tot afbeeldingen van de Maagd Maria; *G. la Dame*, *Horatio Turriani*, *Adriaan Collaert*, *Jacobus Laurus* een Romein, *Ant. Laffreri*, *Ant. Salamanque*, *Adam Mantuanus*, *Pieter Janssen*, *Claude de Savery*, enz.

Tot Lykstatien, Catafalque, Graffschriften en andere onderwerpen; *Gio. Battista Falda* een Milanees, *Pietro Gentil. Pampbili*, *Hieronimus Reynaldus*, *Antonio Gerardi*, *Hendrik de Keyzer*, *Cesar Fontana*, *Judocus Hondius*, *Fredrik Breutel*, *Henricus Hondius*, *Alezzandro Ronce*, *Pierre du Bois*, *Antonius Salarts*, *Jacobus Picinus Venetus*, (Deeze heeft ook een vervolg van *Pourtretten* van Schilders gemaakt) *J. Blanchet*, *Diego Lopez*, *Jan van Straden*, enz.

Tot Scheepen en Zeestukken; *R. Zeeman*, *de la Bella*, *Dominico Zenoi*, *Cornelis Swansenburg*, *P. Lbuillier*, enz.

Tot Beeltenissen te Paard; *Gilles Sadeler*, *Rombouts*, van den *Hoeye*, *Thomas Picquet*, *Crispyn de Pas*, *Abraham Hosgenberg*, *Jean Grands-Homme*, *Antony van der Does*, *Joachim Sandrart*, enz.

Tot Vaazen; *Horattius Scopa* een Napolitaan 1612, *Julio Bonafone*, *Eneas Vicus* van Parma 1543, *Agostino Venetiano*, *Marco Antonio Rosso Fiorentino*, *Jean le Pautre*, *François van den Wyngaerde*, *Daniel Boulemye*, *Hendrik van der Borch*, *B. Vischer*, *Jan Theodoor de Brye*, *Jacobus Kempener*, *Johan Dunstall*, *Willem Delff*, *Jan Royer*, enz.

Tot Ornamenten en Grotresco of Moresco; *Agostino Venetiano*, *Cesar Dom Pet. Ant.*, *Prisous*, *Petr. l'Eveille*, *Agostino Metelli*, *J. Gozandinus*, *Lud. Scalzi*, *Odoars Fialetti*, *Marco Angelo*, *Theodorus van Neuremberg*, *René Guérineau*, *Fr. Bignon*, *Jan Fuller*, *Fr. Danck*, enz.

Tot

Tot Frisen, Ornamenten van Architectuur, Militaire Exercitien en Moorden; *Pamphilo Zancarli, Adrian Matbam, Theodorus Philip, Antonio Labacco, Cornelio Buzi, Jer. Opfer, René Boivin van Anjou, Bramante, Fr. van den Steen, Cornelis Hoggeest, Dominique Barriere, Franc. Huys, Francisco Valetto, Theodorus de Bry, Crispyn de Pas* en verscheide andere.

Jacobus de Gbein en *Simon Savery*, hebben 10 stukken van Soldatesque gesneeden.

Tot Zilverfmids- en ingeleid-werk hebben *Laurens en Gideon Legaré* kleine stukjes gesneeden; als meede *Carteron, la Barre l'Eveillé, H. Janssez, Nic Deruze, Isaac Brun, Henri le Roy, Hans Collaert, Pierre Nilon, Georges Herman, Philippe Milot, Stephanus Stephani Filius, Jean Toutin van Chateaudun, Matburin Person* en andere.

Voor Zwaardveegers, Arquebusiers en Slootemaakers, heeft *Marcoul, Arquebusier*, verscheide stukken gesneeden; als meede *Guillaume le Lorrain, Matburin Bertbon, Theodorus de Bry, Matburyn Fousse* en andere.

Voor de Ingenieurs is iets gegraveert door *Renaudin de Sedan*; als meede door de *Decanis* van Dieppe, *Petit van Bourbonnois, Hanzelet* uit Lottharingen, *Jacques Besson* uit 't Dauphiné. Deezen heeft *Machines* en *Fonteinen* gegraveert, als ook *J. Barbet, Antoine Pierret, Girolamo Porrigiani, Florentina Gio. Battiste Negro, Nicolaas de Son, Simon Maupin, Jean Louderzet*, enz.

Tot Cardioesen, Rollen, Linten, Zilverfmids- en Borduurwerk; *Jan en Jacobus Lutma, Michel Mozin, Hans Liefing, Isaac Flore, Pieter Weveriot*, enz.

Tot Antique Ruinen; *Hieronimus Koek, Hendrik van Cleef*, enz.

Tot Borduur- en Kantwerken en Compartimenten; *J. Berey, Michel Dentisler, Jan Halveren, Balbazar Silvini, van der Dieterlin* enz.

Tot Tuincieraaden, enz. zyn 'er verscheide stukken gegraveert door *la Barandie*, als meede door de vier *Mots* en *Laurets*.

Het Boek door *Jacques Bosseau*, Heer van la Baraudie, geschreeven is te Parys gedrukt by Michel van Lochon in 't Jaar 1638; zyn Pourtret is 'er in gegraveert door *Gregoire Huret*, na de Teekening van *A. de Wys*. Van hem zyn ook 50 andere stukken tot Bloemperken van den Heer le Notre en van den Heer de la Quintinie; de voor-

naamste zyn tot de fraaije schikking dier werken, als blykt door de ordonnantie van de eerstgenoemde tot fraaiheid en cieraad van 's Konings Tuinen.

Veele stukken betreffende de vrye konsten en de *Mechanique* of werktuigkunde, zyn gegraveert door *Philippus Daquin*, *J. Blancius*, *Andr. Baccius*, *Jean Renaud*, *Jean Corneille*, *Voudemans*, *Carlo Urbini*, *Nicolas Sansen*, *Melchior Tavernier*, *Jo. Heggenbergius*, *Isaac Harbrech*, *David de Valbeslein*, enz.

De *Metamorphosis* of *Herscheppingen* van *Ovidius* en andere zyn gegraveert door *Antonie Tempeest* in 150 stuks, *Hendrik Goltzius*, *Fr. de Gbein*, *Salomon Savery* in 17 stukken, *Crispyn de Pas*, *Willem Baurin* in 150 stuks, *Fr. Chauveau*, enz.

Tot *Gediertens*; *Antonie Tempeest*, *Lucas Cranach*, *Eneas Vicus*, *Albert Durer*, *de la Belle*, *Theodorus* en *Joannes Israël de Bry*, *Adriaan Collaert*, *Albert Plamen*, *Nic. de Bruyn*, *Pbil. Galle*, *Hans Liefcrink*, *Jacques Callot*, enz.

Tot *Fonteynen*; *Cornelis Cort* na *Frank Floor*, *Daniel Rabel*, *André Molles*, *Marco Kartarino* in *Romen* 1575.

Landschappen van verscheide *Meefters*; naamentlyk van *Titiaan*, *Ercole Bazacarone* van *Pisa*, *Christophano Cesare Antonii*, *Matthieu Merian* van *Bazely*, *Paulus Bril*, *Hendrik Hondius*, enz.

Om de geest eenigzints te ontspannen en met te meer lust tot dat groot getal *Graveurs* weeder te keeren, moet ik u uit *Liefhebbery* een deel stukken op verscheide wyzen behandelt bybrengen, welke de *Heer de Marolles*, *Abt van Villeroi*, verklaart heeft te bezitten.

Hy had onder andere zeeventien duizend en drie honderd *Pourtretten*; drie duizend, honderd en vyftig *Beeltenissen* van de *Maagd Maria*, zo met het *Kind Jesus* als alleen, of met *straalen* omringd. Van *Rapbaël* waaren 'er twee en tachtig; van *Michel Angelo* tien; van de *Corregio's* drie en zeeventig; in 't graauw neegen en dertig, van *Rubbens* acht en twintig; van *Julio Bonafone* vier en dertig; van *Francisco Parmesano* zeeven en tachtig; van *Kunius* vier en twintig; van *Marc Antonio* zeeven en veertig; van *Goltzius* tien; van *A. van Dyk* vyftien; van *Lucas* van *Leyden* neegen; van *Albert Durer* drie en twintig; van *Corregio* acht; van *Guido Rheni* neegen en tachtig; van *Cberubin Albert* zeeventien en van *Rapbaël Sciaminosa* vyf.

Be-

Rapbaël verdient wel, dat wy een begin met hem maaken. Van deeze bezat hy zeeven honderd en veertig stuks.

stuks, geteekent en gesneden zo door hem zelfs als door *Marc Antonio* en andere Graveurs, welkers omstandige beschryving te vinden is, in zyn Catalogus op het einde van dit Deel.

Wat de werken van *Michel Angelo Buonrotta* betreft, dezelve beliepen op drie honderd en twintig stukken, welke onder andere gegraveert zyn door *Gio Battista Mantuano* een Milanees, *Adam van Mantua*, *Julio Bonasone*, *Marco Antonio*, *Agostino Venetiano*, *Etienna du Perac* en *Jacques Mercier* beide Franschen, *Glo Battista de Cavaleriis*, *Mattheus Greutter*, *Georgio Mantuano*, *Obernbin Albert*, *Deonifus Cueremberg*, *Antonie Tempeest*, *Pierre Biart*, *Philippus Sirceus*, *Martin Rota*, *Lucas Bertellus*, *Domenico Fiorentino*, *Q. Boel*, *Michaël Luccensis* en verscheide andere.

Van *Marc Antonio da Boulogne*, had hy vyf honderd zeeventig stuks. Deeze uitmuntende Graveur heeft overheerlyke dingen gesneden na *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Andrea Mantegna* en *Albert Durer*. Hy is een der voor-naamste Graveurs en onder die, welkers stukken het meest gezocht worden. Van hem is hier vooren breeder gemelt.

Van *Agostino Venetiano*, waaren 'er honderd vier en vyftig stukken: hy is de tweede der Graveurs van de werken van *Raphaël*, en heeft ook verscheide dingen van eige vernuft gemaakt, welke wel gewilt zyn. Hy graveerde voor *Baccio Bandinelli*, de Ontleedkundige stukken, welke men in druk ziet, als ook een Cleopatra en een Christus door drie Engelen ondersteund; dit stuk is na de Teekening van *Andrea del Sarto*. Hy heeft verscheide andere onderwerpen gegraveert, als onder andere de zeeven daaden van *Hércules* en een meenigte Vaazen, waar onder 'er van het Jaar 1514 gemerkt zyn, hy zette de meesten tyd het Jaartal op zyne Prenten.

Silvester da Ravenna en *Beatricius Lotbaringius*, hebben gegraveert na *Raphaël*, *Michel Angelo*, *Andrea Mantegna*, enz.

De werken van *Silvester de Ravenne*, bestonden in vier en zeeventig, en die van *Beatricius* in honderd en twaalf stukken, daar in begreepen de Psiché van *Raphaël*.

De werken van *Andrea Mantegna*, bestonden uit honderd en vier stukken, en die van *Benedetto Mantegna* in vier en zeeventig, alle zeer raar: eenige derzelver zyn door *Marc Antonio* gesneden.

Die

Die van *Lambertus Suavius* van Luyk, waaren acht en veertig in 't getal, onder andere de Beeltenissen der twaalf Apostelen staande en de Standbeelden der Sybillen: de Opstanding van Lazarus is een der voornaamste; ook wordt er by gevonden een stuk van *Bronsin*, zynde de doortogt der Rode Zee.

Pietro de Cortonna, heeft verscheide stukken geteekent of geschildert, welke gegraveert zyn door *Cornelis Bloem-aert*, *Michel Natalis*, *Charles Audran*, *Guill. Chateau*, *Gilles Rousselet*, *Gio. Battista Bonacina*, *Dominique Barriere*, *Claude Mellan*, enz.

De werken van *Hendrik Goltzius*, Beeldhouwer, Schilder en Graveur, beliepen vier honderd zes en dertig stukken, zo door hem zelfs als door andere na hem gegraveert. Zyn Pourtret is door *Jacobus Matbam*, zyn Schoonzoon, gesneeden, als meede eenige andere zynere stukken. Wat *Goltzius* betreft, die heeft verscheide stukken gegraveert na *Bart. Sprangher*, *Rapbaël*, *Jacomo Palma*, *C. Corneli*, *Jan Stradanus*, *Theodore Bernard* en *Rosso*.

Die na zyne werken gegraveert hebben, zyn *Jacobus*, *Julius* en *Conradus Goltzius*, *Nicolaas* en *Claudius Clock*, *Adriaan Collaert*, *J. Saenredam*, *J. Muller*, *Pieter Brebbel*, *Nic. Bruyn*, *C. Visscher*, enz.

In de stukken, door *Goltzius* gegraveert, 't zy uit eige inventie of na andere Meesters, ziet men de twaalf Apostelen; de Propheeten en Prophetessen van het oud Testament; de zeeven Hoofdzonden; de zeeven Deugden; de neegen Zang-Godinnen en zyn Herscheppingen in twee en vyftig stukken. Zyne Pourtretten zyn na de trant van *Wierix*.

Jacobus Matbam, was van Haarlem en leerde by *Hendrik Goltzius*, die met zyn Moeder getrouwd was. Hy heeft veel na hem gesneeden, als meede na *Salviati Florentino*, *Lucas* van Leyden en andere goede Meesters, en graveerde in de manier van de *Sadelers*.

Theodoor Matbam, heeft ook na verscheide braave Meesters gegraveert, by *Hendrik Goltzius* geleert en na *Carel van Mander*, verscheide kleine stukjes gesneeden, als onder andere de twaalf Geslagten Israëls; eenige Platen van het Lyden Christi in veertien stukken en de Titelplaat; de twaalf Apostelen en een Christus met St. Paulus; ook heeft hy na *Bartholomeus Sprangher* en andere ge-

graveert, en verscheide stukken geteekent, welke door hem gesneden zyn, onder andere de onderscheidene Exercitien of Wapenoeffeningen van Voetvolk en Ruitery. Van hem waaren honderd zeeventig stuks.

Jan Saenredam, heeft na *Lucas van Leyden* gegraveert en verscheide onderwerpen na *Hendrik Goltzius*, onder andere de Fries van *Polidoor*, welke hy na zyne Teekeningen in zeeven stukken graveerde, Anno 1594.

Van *Albert Durer*, worden honderd twee en zestig stukken gezien, als men de Zeegenpraalen der Keisaren Maximiliaan en Carel den Vde, maar voor twee stukken reckend. Hy heeft onder andere twaalf Pourtrekken van verscheide Meesters gesneden, drie stukken op Tin gegraveert, zes stukken geëst en zyn klein Crucifix op de knop van den deegen des Keizers Maximiliaan. Van hem is in hout-sneê het leeven van de Maagd Maria in twintig groote stukken, waar onder de Titel begreepen is, en het Lyden Christi in zeeven en dertig stukken.

Na zyne Teekeningen worden 'er acht en veertig stukken gezien, als meede honderd zeeven en zestig stukken keurlyke Copyen na hem gegraveert door *Jan Wierix*, *Andreas Andreasse* van Mantua, *Lucas Killian*, *W. Hollar*, *Theodorus de Bry*, *Martin Rosa*, *Gilles Sadeler*, *Crispyn de Pas* en *Theodorus Cruger* van Neuremberg.

Lucas van Leyden, heeft zes stukken van *Josephs* Geschiedenis gesneden; achtiën stuks van de Passie; de twaalf Apostelen en verscheide andere onderwerpen; waar onder een van het Jaar 1509, verbeeldende den Duivel onder een vrouwelyke gedaante een Kluizenaar verzoevende. Hy heeft neegen stukken van de Passie in 't rond met rand of Lystwerk gesneden, en veele andere in hout-sneê. Van hem is ook het stuk de Guyt genaamt, hebbende in zyn soort geen weêrga. De stukken in hout-sneê, als de Koningen van Israël in 't graauw, zyn ook zeer raar; ook ziet men de vier stukken van een Tournoy of Steekspel; de Doorlugte Vrouwen van het Oud Testament, en het Uithangbord van een Bierhuis; van hem worden gevonden drie honderd vier en zestig Origineele stukken in koper van zyn eige hand, acht en dertig in hout-sneê, en dertig andere ovet allerlei onderwerpen, welke na hem gesneden zyn door *Jan Saenredam*, *R. Baudoux*, *J. Muller*, *Crispyn de Pas*, *Hendrik Goltzius*, *Jacobus Matham*, *Pieter Soutman* en *Nicolaas de Bruyn*.

Mat.

Mattheus Merian, van Bazel, was een Teekenaar, Schilder en goed Graveur. Hy heeft in het Jaar 1624 Landfchappen van gemeene groote geïnventeert en gefneeden, en eenige stukken in de manier van *Boëtius a Bolswert* gegraveert: ook groote stukken verbeeldende Veldflagen, Landfchappen, Kaarten en Steeden, als meede eenige Landfchappen van *Paulus Bril*; nog een verzameling van Geographifche Kaarten gemaakt, van Steeden van Duitfchland en andere gewesten; hier van zyn vyf honderd stukken.

Joſeph a Ribera, een Spanjaart, bygenaamt *Spanjolet*, heeft verſcheide stukken gemaakt en gefneeden, als meede eenige Pourtretten, onder andere dat van Don Juan te Paard, 't welk hy geëft heeft in het Jaar 1648.

Lucas Kilian, Auguſtanus; heeft na *Jen Abbac* gegraveert, en in het Jaar 1608 het Pourtret van *Albert Durer*, die zig zelfs uitgefchildert had. Hy heeft na *Franciſco Baſſan* en andere gegraveert.

Wolgang Kilian, heeft te Venetien na *Tintoret* gegraveert het Wonderwerk van de vyf Brooden, en een Graſlegging Chriſti. Beide de *Kilianus* hebben vry fraaije Pourtretten gemaakt na de ſmaak van *van Dyk* en de *Sadelers*, als meede *Pieter Iſelburg*.

Abraham Diepenbeek, heeft in het ſchilderen en graveeren van verſcheide Geeltelyke stukken wel geſlaagt.

Hendrik van der Borcht, te Frankendaal in de Paltz geboren, was een Schilder: ter oorzaake van de oorlogen trok hy na Frankfort, alwaar de Graaf van Arondel, die in 't Jaar 1636 een reis na den Keizer deed, hem meedenam en na Italië zond, daar hy voor dien Graaf de konſt opzaamelde. Hy keerde met hem na Engeland, bleef 'er tot den tyd van het overlyden des gemelden Grave en trad vervolgens in dienſt van den Prins van Walles. Hy heeft eenige stukken na *Julio Romano* gegraveert.

Pieter van der Borcht, heeft een Herſchepping in het klein gegraveert, waar van honderd acht en zeeventig stukken, behalven de Titelplaat, zyn te Antwerpen by *Theodorus Galle* gedrukt in het Jaar 1622.

Jeronimus, Antonius en *Joannes Wierix*, hebben veele Geeltelyke stukken gegraveert, als meede *Charles de Malery* en *Jean Barbé*.

Jeronimus Wierix, heeft na *Martyn de Vos, Jan Stradanus* en andere gegraveert.

Joannes Wierix, heeft geſchiedeniffen van het Oud verbond

bond gegraveert: in zyn jongen tyd was zyn grootste lust, om de werken van *Albert Durer* te copieëren, onder andere zyn Adam en Eva in het Jaar 1566, gelyk boven aangemerkt is; zynde hy te dier tyd zestien jaaren oud, ook een Christi geboorte, alwaar Joseph water put.

Charles de Mallery, was van Antwerpen en heeft een meenigte Titelplaat, Historische en Geestelyke stukken alle in 't klein gegraveert na *Martyn de Vos*, *Jan Stradanus*, *Daniel du Moutier*, *Rabel*, *Adriaan Collaert*, enz. Hy heeft niet gemerkt na wien hy graveerde.

Joan Theodorus de Bry, was geboortig en een inwoonder van Luyk, en heeft ook te Frankfort gewoond, alwaar hy de Pourtretten der Turkse Keizeren en Persiaansche Vorsten graveerde in het Jaar 1596 met een Historische Titelplaat; als meede zes en veertig andere Pourtretten in 't rond, met Grotresco cierraaden en Gediertens; in het Jaar 1597 was hy neegen en zestig jaaren oud, als blykt by een Pourtret. Hy heeft een meenigte kleine stukken gemaakt, bestaande in verscheidene Friesen en andere stukken van zyn inventie, en veel na *Jacobus Kempener*, *Titiaan*, *Michel Blondus* van Amsterdam, *Crispyn de Pas*, *Jan Stetter* en *Daniel Zwanenburg* Anno 1615.

Jan de Bye, heeft de Pourtretten der Fransche Koningen, Koninginnen en Dauphinen gegraveert, dienende tot de Historien of gedenkschriften van Mezeray.

Etienne de Losne, van Orleans; heeft verscheide kleine ernstige en waereldsche stukjes geïnventeerd en gesneden: van hem worden drie honderd en agtën stukken in 't klein gezien.

Jacques Grandbomme, van Heidelberg; heeft eenige Historiestukken gesneden.

Reinier Zeeman, heeft verscheide Zeegezigten en Gevechten geïnventeerd en gesneden.

Dominicus Custodis, een Graveur van Antwerpen, heeft Pourtretten na de trant van *van Dyk* gesneden.

Villamena, heeft stukken gegraveert, welke veel na die van *Mellan* gelyken.

Richard Collins, van Antwerpen, heeft eenige fraaije Conterfeitsels gegraveert.

Valdor, heeft eenige Landschappen in de manier van *Hollar* gesneden, en veel van eigen uitvinding gegraveert, als meede na *Michel Pontianus*, enz.

An.

Andries Botb, heeft verscheide onderwerpen, geïnventeert, onder andere de vyf Zinnen, welke door zynen Broeder *Jan Botb* gesneden zyn.

Pieter Nolpe, heeft Snaakeryen geïnventeert en gesneden.

Nicolaas de Bruyn, heeft groote Landschappen Historischwyze geïnventeert en gesneden, als meede groote stukken, waar van eenige het Lyden Christi ten onderwerp hebben: van zyne stukken zyn 'er zeeven 1603 en andere jaartallen gemerkt, een der fraaiste verbeeld de Gulde Eeuw in het groot na *Bloemaert*.

Franciscus Vanius, heeft stukken geïnventeert, welke na *Tempeest* zweemen.

Van *Franciscus Jeronimus Breugel*, zyn tien Scheepsgezigten.

Hendricus Hondius, van 's Gravenhage; heeft in het Jaar 1639 eenige groote Landschappen gesneden; vervolgens ook de twaalf Maanden des Jaars en verscheide Snaakeryen na *Breugel*. Hy heeft verscheide Pourtretten en andere onderwerpen van hem gesneden, als meede na *Michel Jan Miereveld*, *Isaac Mytens* en *Jan Dame*. Andere daar en teegen hebben wederom na hem gegraveert.

Lucas van Uden, heeft in 't klein gegraveert; ook verscheide Landschappen na *Tittiaan*; gelyk meede *Etienne du Perac* gedaan heeft.

Albert Flamen, een Schilder, heeft Landschappen, Visschen en Gevogelte na het Leeven geschildert.

Arnold en Pieter de Jode, hebben Landschappen van *Fouquerre* gesneden. De laatste was van Antwerpen, heeft langen tyd te Romen gewoont, tot Meester gehad *Hendrik Goltzius*, en is den 9 Augusti 1634 overleeden.

Ook is 'er *Pieter de Jode*, Vader en Zoon geweest, welke voor verscheide Schilders gegraveert hebben.

Charles en David, heeft Landschappen na *Paulus* en *Mattheus Bril* gegraveert; Beestejagten, en stukken van het oud Testament na *Albert Durer*, en eenige Apostelen na *Tempeest*.

Jeronimus David, heeft eenige stukken na *Vignon* gesneden, en zes en dertig verschillende Koppen van Philosophen, twee Koningen in de manier van *Hulliet*, ook eenige Hovelingen te Paard.

Ten tyden van Keizer Rudolphus waaren de *Sadelers* in Duitschland, namentlyk, *Gilles*, *Joannes* en *Raphaël Sadelers*; *Justus* en *Raphaël Junior* alle goede Graveurs.

Joan-

Joannes en Rapbaël, hebben veel gegraveert na *Marijn de Vos*, *Bassan*, *Tintoret*, *Paul Franciscbi*, en andere; dog *Gilles* heeft voornamentlyk door zyne Pourtretten uitgemunt en twee of drie groote stukken op dubbelde Blaaden, welkers eene de Afneeming van het Kruis is, van *Baroccio's* inventie; een Geesseling na de Teekening van *Josepb Arpinas*, en een meenigte andere stukken met veel konst en oordeel gegraveert, hy had by *Joannes en Rapbaël* zyne Oomen geleerd, welke hy in de konst overtroffen heeft, en is vervolgens van drie Duitſche Keizeren na elkander Graveur geweest, naamentlyk van *Rudolphus*, *Matthias* en *Ferdinand den IIde*. Hy was woonagtig te Praag, alwaar hy in 't Jaar 1629 overleeden is.

Joannes Sadeler; is te Brussel gebooren in het Jaar 1550, Damasquineur in Staal geweest. Hy begaf zig na *Frankfort* met 'er woon in het Jaar 1588, van daar na *Munchen* in *Beyeren*, alwaar den Hertog hem een goude Ketting met een Medailje vereerde, en in 't Jaar 1595 ging hy zig te *Venetien* neder zetten, en daar is hy aan een heete koorts gestorven in 't Jaar 1600.

Wat *Rapbaël* betreft, deeze is te Brussel in het Jaar 1555 gebooren, en meede Damasquineur geweest. Hy heeft te *Munchen* gewoont, als ook te *Venetien*, alwaar hy eenigen tyd geschildert heeft en gestorven is.

Pirens heeft de *Hermiten der Sadelers* gecopiëerd.

De *Sadelers* hebben in het algemeen na verscheide *Nederlandsche* en *Italiaansche* Meesters gegraveerd, verscheide vervolgen van gewyde en ongewyde *Geschiedenissen*, *Historische onderwerpen*, *Beeltenissen van Heiligen* en andere, alles in groote meenigte.

Joannes en Rapbaël, Senior en Junior, hebben veele *Historische- en Geestelyken* stukken gegraveert.

Gilles Sadeler, werkte in het Jaar 1606. Hy heeft veele *Pourtretten*, groote *Historische* stukken gegraveert, als meede twee honderd en achtiën onderscheidene onderwerpen van *Landschappen* na verscheide Meesters; naamentlyk na *Roeland Savry* of *Savery*, *Paulus* en *Matthias Bril*, *J. Maggius* een *Romein*, *Jan Breugel*, *A. Tempeest*, *Ijaac Major*, *Hans Bol*, *Gilles Mostaerd*, *Lodovico Pozzo Travisano*, *Adriaan Collaert*, *Jacomo Palma*, *Jacomo Tintoret*, *Josepb Heintz*, *Wolfgangus Jacobus Comes a Zebwarzenbergb*, *Rapbaël*, *Paul Franciscbi*, *Polidoor*, enz.

Het zal niet ondienſtig zyn alhier tot roem van *Gilles Sa-*

Sadeler aan te merken, dat hy onttrent honderd en zestig Pourtretten gegraveert heeft, de heerlykste die 'er gezien worden, van dewelke de helft zeer zeldzaam te vinden is, zynde voor eenige van dien tot tien en vyftien Pistoolen betaalt; onder andere *Cristoffel Popel*, *Schulemburg* en *A. Vainkenfel*, bygenaamd het Pourtret met honden.

De Pourtretten der twaalf Keizeren na *Titiaan*, welke onder de gemelde Pourtretten gerekent worden, zyn wonderbaarlyk fraai en wel uitgevoerd, wanneer het merk van *Marco Sadeler* 'er op gevonden word; het is iets zonderlings, dat uit hoofde van het zelve merk andere stukken middelmaatig zyn.

Wat *Raphaël Sadeler* belangd; deeze heeft gegraveert na *Pet. Candide*, *Jooft van Winghe*, *Ambrosius Ficinus* van Milaan, *Jan Stradanus*, *Martyn de Vos*, *Gilles Coignet*, *Jean Dacb*, *Jacomo Bassan*, *Matthias Kager*, *Frederico Zuccherro*, *Jan Rotbenamer*, *Franc. Vanius*, *Titiaan*, *Hippolytus Scarcellinus*, enz.

Joannes Sadeler, heeft ook gegraveerd voor *Frederico Zuftis*, *Christoffel Schwartz*, *Antonio Maria Vanius* van Cremona, *Theodoor Bernard* van Amsterdam, *Jan Stradanus*, enz.

Ik zoude alvorens dit Boek te eindigen nog iets van de *Sadeler*s kunnen zeggen.

Herman Muller, heeft een groote stoutheid, vastigheid en vloeyendheid in zyn Graveer-zyer getoont en veel onder *Heemskerk* gewerkt.

Jan Muller, heeft in het Jaar 1602 onderwerpen van Fonteynen gesneden, geïnventeerd door *Adriaan de Vries*, Beeldhouwer van zyn Keizerlyke Majesteit, zweemende veel na *Bloemaert* en *Albano*; onder andere een *Hercules* den Draak temmende. Verscheide andere zynere Graveurs hebben veel van *Goltzius* en de *Sadeler*s, 't geen ook in de werken van den uitmuntenden *Saenredam* te zien is.

Zwanenburg, in het beschouwen zynere werken word men opgetoogen door de eelheid en fraaije leiding der Arceringen voornamentlyk in eenige Prenten na de Teekeningen van *Bloemaert*, *Rubbens* en andere.

Paulus Bril, heeft geëtt.

Theodorus van Thulde, Neederlansch Schilder en Graveur,

veur, heeft te Parys by de Mathuriner Monnikken geschildert de Tafereelen verbeeldende het Leeven van den St. Joannes de Matha, hunner Instelder. Hy was een Discipel van *Rubbens*, en heeft de Daaden van Ullises op acht en vyftig Plaaten gegraveert na de Tafereelen in het Koninglyk Lusthuis te Fontainebleau, door den Heer *Nicolo* geschildert, volgens de Teekeningen van *Saint Martyn* van Boulogne, anders de *Primatrice* genaamt.

Theodorus Volkerts Corenbert, is te Amsterdam in het Jaar 1522 gebooren, en was een goed Graveur. Hy heeft veel voor *Marten Heemskerk* gegraveert, was een reedelyk goed Poëet en is te Gouda in het Jaar 1590 gestorven in den ouderdom van acht en zestig Jaaren.

Hendrik Hondius, van een aanzienelyk geslagt, wierd te Dussel in Brabant gebooren in het Jaar 1573. Hy was een goed Teekenaar en Graveur en had by *Jan Wierix* geleerd. Hy oeffende zig in Zilverfmid's werk en andere weetenschappen, het geen uit zyn werken blykt. Hy heeft in 's Gravenhage gewoont, alwaar hy verscheidene Landkaarten uitgaf, welke veel grooter van formaat en in getal waaren, dan die van Mercator, welke de eerste was, die deeze konst aan het gemeen meedeedeelde; dog in het geen *Hondius* gemaakt had, vond men niets, dat bevoorens niet door Mercator gedaan was.

Van een andere *Henricus Hondius*, dewelke in het Jaar 1639 leefde, is hier vooren gemeld.

Willem van Nieuwland, geboortig van Antwerpen in het Jaar 1584: deeze heeft een weinig van alles gemaakt, dog voornamentlyk kleine Beelden, Landschappen en vervalten Gebouwen, die hy geëtt heeft. Hy had te Amsterdam by *Jacques Savery* geleerd en was meede een Poëet; in het Jaar 1599 ging hy na Romen en bleef drie Jaaren by *Paulus Bril*, en in 't Jaar 1603 wedergekeerd zypde, woonde hy een geruimen tyd te Antwerpen en keerde weder na Amsterdam, alwaar hy in 't Jaar 1635 stierf, oud zynde een en vyftig Jaaren.

Jan van Bronckborst, is gebooren te Utrecht in het Jaar 1603, en heeft by een gemeen Glaschilder geleert. Hy was voor de Historien en heeft verscheidene stukken van *Cornelis Poelenburg* geëtt.

Wenceslaus Hollar, van Edele afkomst, wierd te Praag gebooren in 't Jaar 1607, zyn geneigtheid tot het Teekenen behaagde zyn Vader niet, dog dit verhinderde hem geen-

geenzints zyn werk 'er van te maaken en zelfs met veel succes. Na dat hy in eenige Steeden van Duitschland gewoont had, vertrok hy van Keulen, om met de Graaf Arondel na Weenen te gaan. Van daar begaf hy zig na Engeland en trad in dienst van den Hertog van Jork; dog de toestand der Binnenlandsche Oorloogen bewoogen hem na Antwerpen over te steeken.

Hy is onder die, van welke wy de meeste stukken zien, 't zy van eige inventie, als op allerlei onderwerpen na de beroemdste Meesters gesneden. Hy heeft heerlyk Landschappen gegraveert, waar van verscheide na *P.* en *J. Breugel*, *J. Wuidens* en *A. Elsbeymer*. Hy is zelfs van manier verandert in die stukken, welke hy na *J. van Artois* gesneden heeft, zynde deeze in de manier van *Morin*.

Het gemeen is hem alle de schoone stukken verschuldigt, welke hy zo in Antwerpen als in Engeland gegraveert heeft na de Origineele, die de Familie van Arondel te beurt gevallen zyn, 't zy gedeeltelyk in Historische Schilderyen of Pourtretten, zedert het Jaar 1632 tot 1650. Hy heeft 'er verscheide na *van Dyk* gegraveert, en in het laatstgenoemde Jaar het Pourtret van *Daniël Barber*, een verstandig Man, welke door *Titiaan* geschildert was geweest, en verscheide andere, die van de Familie van Jan en Jacobus van Veerle afstamden.

In het Jaar 1644 heeft hy een en zestig stuks gegraveert, de Titel 'er in begreepen; dit zyn kleine stukjes Vrouwe Beeltenissen ten voeten uit, na de mode van allerlei Volkeren gekleed, en zes en twintig andere stukken, zynde Kleedingen van Engelsche Vrouwen. Ook heeft hy verscheide stukken in het rond gemaakt, zynde Vrouwe Borstbeelden en verscheide andere onderwerpen van Beeltenissen, eigenzinnige uitvindingen en andere Prenten geëst: ook zyn 'er verscheide kleine Koppen en Borstbeelden halver Lyf. De Titel van deeze verzameling is in vreemde Taal, met Grinskoppen, welke hy gegraveert heeft, zo van eige uitvinding als na *Leonard da Vinci*, *Palma*, *Albert Durer* en *Holbein*.

Hoewel hy van de Hervormde Godsdienst was, heeft hy egter geen zwaarigheid gemaakt vier en twintig stuks in het klein over het Lyden Christi te graveeren; het geen op dat werk te zeggen valt, is, dat hy Christus verbeeld mishandeld wordende door Persoonen, welke

II. Deel.

D d

van

van het Character van Beulen niet zyn, en het schynt of hy in deeze gelegenheid de geheimenissen der R. Godsdienst heeft willen bespotten.

Ook heeft hy groote Gezigten van Steeden gegraveert; als meede verbeeldingen van openbaare Plegtigheeden, Jagtstukken of Gediertens na *Albert Durer* en verscheide andere.

J. Valdor, heeft eenige Landschappen in zyn manier gesneeden.

Antonio Tempeest, Schilder en Graveur was een Florentyn van geboorte: na dat hy de grondbeginzelen der Schilderkonst onder *Stradanus*, een Nederlandsch Schilder, geleerd had, die toen de Veldslagen schilderden, welke in het oude Paleis van den Groot-Hertog gezien worden, ging hy na Romen en schilderde in de Logies van het Vaticaan, onder het Pauschap van Gregorius den Xllide. Zyn vernuft en smaak bekend geworden zynde, maakte hy een groot getal werken te Romen. Hy was bedreeven in de Cavalcades, Beestenjagten, Veldslagen en Gediertens.

In zyne Schilderyen moet men de Couleuren of Coloriet niet aanzien, maar alleenlyk de uitdrukkingen of krachtige verbeeldingen. Hy was vrugtbaar in fraaye uitvindingen, en vaerdig in dezelve te volvoeren. Zyne Teekeningen waaren niet zeer uitvoerig, vermits hy zig vergenoegde daar geest en vernuft in te toonen. Het is in de inventie en de schikking der onderwerpen, dat men de leevendigheid van geest in *Tempeest* bemerkt, als meede zyne groote uitvoerigheid in deszelfs Graveersel: ook heeft hy na de Teekeningen van verscheide Meesters gewerkt en dat op veelderlei onderwerpen, als by voorbeeld, de Geschiedenis der Kinderen van Lara, na *Ottob Venius*, het geen in veertig Prenten gezien werd. Het getal der Prentverbeeldingen, welke hy gegraveert heeft, is zo groot, dat hem daar in weinig Plaatfnyders overtreffen, vermits men reekent, dat hy 'er by de achtiën honderd gegraveert heeft; dog dezelve zyn zo uitvoerig niet als die van *Callot*, om dat 'er de zuiverheid en netheid van het graveersel aan ontbreekt; niettemin zyn ze uitmuntende wegens de inventie, schikking en uitdrukking of verbeelding. Ik geef 'er geen meer uitlegging van, nadien ik 'er reeds hier vooren van gemeld en een Catalogus zyner werken gegeven heb.

Hy

Hy was te Romen ten tyden van *Villamena* en stierf in het Jaar 1630 in den ouderdom van vyf en zeeventig Jaaren.

Joaachim Sandrart, wierd te Frankfort gebooren in de Maand May des Jaars 1606. Hy begaf zig tot de Graveerkunde; dog wierd 'er door *Jan Sadeler* van afgetrokken, op wiens raad hy zig na *Utrecht* begaf en by *Gerard Honthorst* vervoegde, welke hem na Engeland overbragt, van waar hy in het Jaar 1627 te rug kwam; een Jaar, waar van hy gewag maakt, aangezien de ongelukkige omkeeringen der zaaken van den Hertog van Buckingham; ook zegt hy de twaalf Keizeren van *Titiaan* gezien te hebben, alvorens zy vernielt wierden. Hy nam zyn vlucht na Venetien, alwaar hy *Titiaan* en *Paul Veronese* copieerde. Na een kort verblyf ging hy na Roomen, alwaar hy eensklaps zodanig in aanzien geraakte, dat de Koning van Spanjen twaalf Teekeningen van groote Meesters begeerende, de zyne meede onder het getal gereekent wierd, ten blyke dat hy gestelt wierd neffens *Guido Rbeni*, *Guerchini del Cento*, *Josepb Arpinas*, *Massini*, *Gentilescbi*, *Pietro de Cortone*, *Valentini*, *Andrea Sacchi*, *Lanfranc*, *Dominiquin* en *Poussyn*.

De Marquis Giustiniani verlokte hem door zyne beleefde manieren en vertrouwde hem de volkome bestiering van het Graveeren der Standbeelden zyner Gallery. Zyn aangewende vlyd beantwoord den verwagten uitslag, en het was voor alle de Konstbeminnaars en vermogende liefhebbers te wenschen, dat zy alle, op wien zy haar vertrouwen geheel stellen, dezelve met zo veel heusheid beantwoorden, en dat dit geen spel wierd, waarby de doortrapste den andere bedriegt. Eindelyk na een lang verblyf in Roomen, kwam hem in den zin te reizen; hy begaf zig dan na Napels, voorts na Sicilien, en stak eindelyk over na Maltha, van waar de geheugenis zyns Vaderland hem weder door Lombardyen zonder eenig vertoef deed wederkeeren, om zig terstond na Frankfort te begeeven; en aldaar voor 't geen hy was, zig bekend gemaakt hebbende, onthrak het hem aangeen aanmerkelijke onderneemingen, nog aan een meede portuur, volgens zyn verdiensten en bekwaam, om zyn fortuin te ondersteunen. Hy verkoos dan een Vrouw, na zyn begeerte, en ging zig te Augsburg neederzetten, alwaar hy de twaalf Maanden des Jaars schilderde, welke in

De 2

Hol-

Holland gegraveert zyn met twaalf Latynsche vaerssen. Hy heeft veele Pourtretten gemaakt, welke als zo veele groote Tafereelen, en welkers Historische byvoegzelen en cieraaden niet minder dan de gelykenis van het Pourtret zyn. Hier kwam hem een ongeval over, 't geen bestont in het verliezen van haar, welke hy tot zyne Huisvrouw verkooren had. Na dit verlies het verblyf te Augsburg hem ondraagelyk werdende, verplaatste hy zyn wooning na Neuremberg, alwaar hy om de herdenking van zyn smert ten eenemaal te verdryven, een Academie opregtede, en nu rust genietende, vatte hy de Pen op en schreef verscheide Boeken over zyn beroep. Hy heeft 'er tot zyn zeeven en zeeventigste Jaar gewerkt, zo na *Vazari* en *Ridolfi* voor de Italiaanen, als na *Carel van Mander*, voor de Nederlanders en het overige na Gedenkschriften.

*Willem Baur*n, is te Straatsburg gebooren en Discipel geweest van *Fredrik Brendel*, die te diertyd aldaar woonagtig en door zyne werken in Miniatuur beroemd geworden was. Hy maakte zig genoegzaam sterk in de kunst, en begaf zig vervolgens na Romen, van waar hy geen andere manier dan de zyne meede bragt; egter bemerkten men, dat hy vaster in de Landschappen en in de smaak van het Architectuur-schilderen geworden was.

Hy had zulk een groote naam van Miniatuurwerk op Pergament, dat de Keizer hem behield, om de verscheide stukken te schilderen, welke ten cieraad zyns Cabinet strekten, en de oogen, die dezelve beschouwden, verlokten. Hy heeft zyn vermaak genomen, om 'er stukken van te graveeren, onder andere het groot vervolg van een Metamorphosis: het zelve ziet men van hem, als meede van een ander, die na hem gegraveert heeft, welkers omstandige beschryving ik in het eerste Deel gegeven heb. Hy had reeds een bedaagden ouderdom bereikt, wanneer hy eerst voornam zig in den Huwelyken-staat te begeeven, het welk de lieden van die Jaaren gemeenlyk werk verschaft, dat met haare lichaamsgestelheid niet overeenkomt, dus de Dood, het Ampt van Opper-Regter bekleedende, opkwam en het Huwelyk vernietigde, 't geen kort na deszelfs voltrekking geschiede, zynde in het Jaar 1640.

Crispyn de Pas, was van Zeeland, en heeft Steekspellen, een meenigte onderwerpen tot Romans en verscheide
Zin-

Zinnebeelden gemaakt; zyne werken zyn in groot getal: verscheide van denzelven naam hebben onder hem gewerkt; namentlyk *Crispyn de Pas Junior*, *Simon Guillaume*, *Crispina*, *Barbara* en *Magdalena de Pas*. Hy heeft verscheide Pourtretten na verscheide Meesters gegraveert: zyne werken bestonden in acht honderd een en zestig stukken, zo van hem zelfs en zyne Maagschap, als na *Geldorp*, *Goltzius*, *F. R. Pourbus*, *Maubouge*, *Martyn de Vos*, *Paulus Moreelse*, enz.

Jean Picard, heeft na de Teekeningen van *Crispyn de Pas* Pourtretten en Prentverbeeldingen van Graffsteeden gesneden.

Leonard Gautier, heeft meede zyn manier gevolgt en verscheide Titelpaaten tot Boeken gesneden, als meede de Psichée van Apuleus in dertig stukken, de Titelpaat 'er in begreepen.

Johan Sandrart, een Hoogduitsche, heeft onderwerpen tot Lykstatiën gesneden, men ziet 'er, welke hy in het jaar 1646 gegraveert heeft.

Faytorne, een Engelschman, heeft Geestelyke en andere stukken gesneden na *Etridjo*, *Antoni van Dyk*, *William Dobson*, enz.

François Ragot, heeft veertig stukken gesneden, dewelke Copyen na *Rubbens* genaamd worden, en welkers fraaye proeven haare verdienste hebben. Hy volgde de manier van *Rubbens* zeer wel na: ook heeft hy eenige stukken na *van Dyk* gegraveert.

Daar zyn verscheide Graveurs geweest, welke denzelven naam droegen, als *Jeronimus*, *Joannes* en *Antonius Wierix*, in Geestelyke en andere stukken.

Pieter en *Jan Breugel*, in Landschappen en Snaakeryen.

Josepb, *Mattheus* en *Joannes Fredericus Greutter*, in veelderlei onderwerpen. Zy waaren Hoogduitschers. *Mattheus* heeft verscheide Theses en Historische stukken gesneden en *Jan Fredrik* veel gegraveert na *A. Pomerancie*, *Jean Lanfranc* en *Andrea d'Ancona*. Verscheide zynere stukken zyn in de manier van *Cberubyn Albert*.

Guillelmus, *Henricus* en *Jodocus Hondius*, hebben veelderhande stukken gesneden.

Adam Schelde, en *Boëtius van Balsewert* sneede Geestelyke stukken, Historien, Pourtretten, zo voor *Rubbens*, *van Dyk*, als voor *Crispyn de Pas* en andere Schilders.

Theodorus en Jan Israël de Bry, hebben verscheide onderwerpen gesneden.

Jan, en *Theodoor Matbam*, hebben onderscheidene stukken gegraveert.

J. Baptiste Barbé, is voor Geestelyke stukken geweest.

Na *Hendrik Goltzius*, hebben gegraveert *Jacobus*, *Julius* en *Coenraad Goltzius*.

Antonio Waterloo, *H. Naiwikx*, *Sebastiaan Frankx*, *Albert Flamen*, *Reynier Zeeman* in Zeën, *Pieter Nolpe*, *Nieuw-land*, *Bartholomeus Kilian*, *Joost de Momper* en *Paul Moreelse*, hebben veele stukken voor verscheide Meesters gesneden.

Laaten wy eens doorzien en doorloopen eenige vervolgen van Prentkonst onder de Franschen, en beginnen met te zeggen, dat 'er een Boek is in Folio, voerende tot Titel de Gallery der Heldhafte Vrouwen. De Titelplaat is Historischwyze en verbeeld Anna van Oostenryk, Regeerende Koningin van Vrankryk, enz.; *Pietro Beretti de Cortonno inv. Carle Audran Sc.*

De andere Platen beloopende neegentien stuks, verbeelden op ieder één der Heldhafte Vrouwen, zynde Beeltenissen ten voeten uit en een geschiedenis van haar Leeven in 't verschiet.

Een Thesis aan den Koning opgedraagen door Louis de la Tour d'Auvergne, Prins van Turenne, by de Jesuiten verdedigt in het jaar 1679: dit word in een Boek van zeeventien stukken by een verzameld, *Savin del. Cassin Sculp.*

Nicolaas Cocbin, heeft ons onder andere gegeven honderd stukken van gelyke groote of daar onrent op het leeven van onzen Zaligmaaker; de Gelykenissen; het Lyden Christi in dertien stukken; een meenigte Heiligen, en verscheide Martelaaren, en tien stukken op de Historie van Judith: dit wierd voor deezen by Herman Veyen verkogt. Een meenigte kleine Geheimenissen na *Callot* gecopieërd; nog twee en twintig verschillende Landschappen; kleine Renloopspeelen, waar van verscheide van hem en andere na *Jacq. Fouquer* en alle *Mariette excud.* De Copy van de kleine St. Jan in het Eiland Pathmos na *Callot* is ook van hem, als meede verscheide Gezigten van Steeden.

Ook heeft hy vier en zeeventig ovaale stukken in de hoogte gesneden, zynde verscheide Heiligen en Mar-

16-

telaaren; de Passie in zestien stuks; het Martelaarschap der Apostelen; zestien andere stukken en de Titel, een stuk in 't vierkant, gemerkt *Moncornet excudit*.

Henry Maupercbe, heeft onder andere zes Historische Landschappen geïnventeerd en gesneden, zynde stukken in de breedte op het leeven van de Maagd Maria, verbeeldende de Boodschap, de bezoeking door Elisabeth, de geboorte Christi, de Aanbidding der Koningen, de opoffering in den Tempel en de vlugt naar Egypten; ook twaalf verschillende Historische Landschappen, de helft verbeeldende de Historie van den verloren Zoon.

Hoe veele stukken heeft *Jean le Pautre* niet gesneden? Het sterkwater en het graveer-zyser kosten hem niet meer moeiten als de Teekennen, en men kan beswaarlyk een Graveur vinden, welke meer geteekent heeft dan hy, die in alle onderwerpen algemeen was. Alle die de Vryen Werktuigkonsten oeffenen, vinden veel ligt in zyne werken. Wanneer zoude ik eindigen, indien ik een omstandig verhaal wilde geeven van alle zyne Landschappen, Historische onderwerpen, Ornamenten, Teekenboeken, Plafonds, Vaesen, Alcoven en honderderhande dingen, welke by verscheide in de straat van St. Jacques te Parys te vinden en te bekoomen zyn?

Gelyk als een ziekte en zo ook het verstand dikwils in een Familie erflyk schynen te zyn, is het ook geleege met eene *le Pautre*, op wiens voortgebragte werken verscheide Graveurs gesteunt hebben, en die door den Heer Mansard, Opperbewindhebber der Koninglyke Gebouwen, aangesteld is, om toezigt over een groot getal Teekenaars te hebben.

Verzameling der beste Teekeningen van *la Fage*, groote stukken in Folio, gegraveert door *Gerard Audran*, *Gerard Edelinck*, *Cornelis Vermeulen*, *Charles Simonneau* en *François Ertinger*. *Reimond la Fage*, heeft 'er zelfs verscheide stukken van gegraveert en *Jan van der Brugge*, die dat Boek verkogt, had zyn Pourtret gesneden, 't geen door den heer *Largilliere* geschildert was.

Het Pourtret vanden heer Bertyn, 's Konings Geheimschryver, was door *Edelinck* gegraveert na de Origineele Tekening van *Coyvel junior*.

De heer *Verdier* heeft veertig stukken geïnventeert, bestaande in Friesen of Vignetten, dienende tot de His-

torie van Samson : zy zyn gesneden door de Heeren *Audran*, *Simonneau* en andere.

Dog om deeze Naamlyst te vergroeten, zullen wy iets van de Franse Graveurs zeggen, over welke wy wat breedvoerig moeten handelen en beginnen met den Doorlugten

Jacques Callot, een Lottharings Edelman ; deeze is te Nancy in het Jaar 1594 gebooren. Zyne edele opvoeding gaf hem een gantsch byzondere geneigtheid tot de Konsten, en een zo groote eigenschap tot de Teekening, dat hy alvorens het gebruik der reeden magtig te zyn, schetzen en diergelyke maakte, waar in menschen van meerder Jaaren een wonderbaar oordeel en doorzigt bemerkten.

Alvorens tot de beschryving zyner werken over te gaan, zullen wy eerst zyne hoedaanigheid beschouwen.

Hy heeft van alle de Graveurs het grootste getal Plaatjes geslaagt ; wel is waar , dat *Tempeest* graveert heeft , niet slegts gelyk een gemeen Plaatnyder, maar als een bedreeven Schilder, welke zo zeer niet betragte zyne werken behaaglyk te maaken , als wel aan dezelve alle weetenschap en konst, die hem mogelyk was, by te zetten ; dog *Callot* had een ander vernuft, en alhoewel hy in de werken van zyn trant de Schilderkonst met zo veel leevendigheid niet doorgronde, egter had hy een zeer zuivere verbeelding, niettegenstaande dezelve van een zo groote uitgestrektheid niet was.

Hy had een ligte manier van graveeren, in welke alle bevalligheid was, hebbende hy de regte manier gevat om het Vernis op het koper te leggen en het Sterkwater op zyn pas te gebruiken, waar door alle zyne werken zo zuiver en zo fraai zyn, dat ze niet verbeetert kunnen worden. Hy bezat een fraaye schikking in zyne Figuuren, en nadien hy voornaamentlyk in kleine stukjes uftmuntede, moest men zyne konst des te hooger achten, door dien hy met zo weinige trekken zo veel derhande werkingen kon verbeelden, het zy in Beleegeingen, Campementen, ofte andere zoorten van snaakse of ernstige verbeeldingen, in welke hy zulk een konstige schikking gehouden heeft.

In

In het ernstige heeft hy betracht een edele en welgeschiedte houding te betoonen, en de boertige of snaakse stukken eene uitdrukking of verbeelding weeten te geven met de aard der onderwerpen overeenkomende.

Laaten wy zyn leeven eens beschouwen. Van zyn teederste jeugd af begaf hy zig tot de Teekening en eenige grondbeginzelen van Crox, toenmaals Muntmeester, hebbende geleert, nam hy voor na Romen te reizen, hoewel hy niet volkomen twaalf Jaaren oud was; en niet al te wel by geld zynde, vond hy goed zig by een benedegenaamde Heidens, of om beter te zeggen Landloopers te voegen, die hem onderweegen vry hielden, en welke hy tot Florence bybleef, alwaar hy aangekomen zynde by geluk in het huis van een zyns Vaders vrienden geraakte, die hem kennende zyn dienst aanbod, en hem door zyne vermaaningen verpligte zyn eerste gezelschap te verlaaten, om een beter te zoeken, en ziende dat hy een byzondere geneigtheid tot de Teekening had, bestelde hy hem by een beroemd Schilder, *Canta Gallina* genaamt, welke ook de Graveerkunde oefende; dog zyn eerste voorneemen hem gestadig te binnen komende, bleef hy 'er niet lang; zulks hy na Romen voortreisde, en naauwelyks was hy 'er aangekomen of wierd door Kooplieden van zyn Land bekend, die hem tegens wil en dank weder na Nancy te rug bragten, alwaar zyn Vader hem dwong zyne studien te hervatten; dog dien dwang andermaal hem niet behaagende, liep hy weeder weg, om naar Italiën te reizen. Te dier tyd was hy op zyn hoogste veertien Jaaren oud; dog zyn oudste Broeder te Turin ontmoet hebbende, wierd hy door deeze weeder na Nancy gebragt.

Zyn Vader eindelyk in zyn begeerte bewilligende, stemde in de reize na Romen toe, de gelegenheid waarneemende, dat een Edelman, die door den Hertog van Lottharingen na den Paus afgevaardigd wierd, zig derwaards begaf. Het aanzien, 't geen hy door middel van die geen, met wien hy gekomen was, aldaar bekwaam, bragt hem in het School van *Julio Parigi*, den bekwaamsten Schilder dier Stad; en door de luit gedreeven, om het Graveer-zyser te gebruiken, vervoege hy zig by *Philippus Thomassin*, van Fransche afkomst, die zig te Romen neder gezet hebbende, aldaar tot het einde zyns leevens bleef. Hy heeft verscheide werken gegraveert,

Dd 5

voor-

voornaamentlyk Geestelyke stukken na *Francisco Vani*, *Franco Salviati*, *Frederico Barocbio* en verscheide andere Schilders en stierf in den ouderdom van zeeventig jaaren.

Laaten wy tot *Callot* wederkeeren, die slegts achteen jaaren oud was, toen hy een *Ecce Homo* graveerde, zynde volgens zeggen zyn eerste Plaat, met een Latynsch byschrift, door hem gemaakt. Na de *Sadeler*s gearbeid en eenigen tyd verscheide stukken van *Bassan* en die der beste Schilders gecopiëerd hebbende, maakte hy zyn werk van de Autaaren van St. Petrus en Paulus te graveeren, als meede die van St. Jan van Lateraan en andere Kerken, ten getalle van acht en twintig stuks. Hy heeft verscheide Teekeningen van zyn Meesters gegraveere met een enkele omtrek en geschaduwt; dog die koomen in geen vergelyking by die, welke hy zelfs geïnventceert en in 't Jaar 1616 uitgegeeven heeft.

Na eenigen tyd in deeze beroemde Stad doorgebracht te hebben, vond hy zig genoodzaakt dezelve te ruimen, ter oorzaake van de jaloufie, welke zyn Meester, ten aanzien van zyn Vrouw tegen hem opgevat had. Hier op vertrok hy na Florence, alwaar zig eeniger wyze kenbaar gemaakt hebbende, den Groot-Hertog benieuwd wierd, hem te zien en te beproeven. Deeze Vorst van zyne groote bekwaamheid overtuigd zynde, verleende hem een aanmerkelyke Jaarwedde, en daarenboven huisvesting in de Gallery, waar in te dier tyd gearbeid wierd. Vervolgens maakte hy vriendschap met de voornaamste, die hy ontmoetede, welkers onderrigtingen en raadgevingen hem aanmerkelyke voordeelen toebrachten.

Zyn eerste Meesterstuk was een Maagd Maria na *Andrea del Sarto*. Hy graveerde de Mirakelen van de Maria Boodschap na verscheide Schilders: als meede een *Ecce Homo* met Beelden verzeld en eenige andere werken na *Perzyn del Vago*; voorts de Veldslagen en de Overwinningen door de Medicis behaald; dog eenige derzelve zyn niet voltooit.

Wanneer hy zig in een volkooime agting en bekwaame gelegenheid bevond, ging hy volgens gewoonte *Alfonso Parigi* en *Cinta Gallina* bezoeken, aan wien hy de hoogagting, welke hy voor hunne uitmuntende begaafdheeden had, betuigde, het geen die Heeren met wederzyds beleefdheeden beantwoordeden, hem beurte-

lings

lings betoonende de vreugd welke zy gevoelde, zulk een hoffelyk Man te kennen. De manier welke *Canta Gallina* in zyne Teekeningen van Toneel- en Renspeelen zo volmaakt bezat, moedigde *Callot* aan, om dezelve in het klein te graveeren, en in korten tyd wierd hy in dat slag van werk weërgaloos; waarom hy het Graveer-zyer verliet, om zig tot het etzen over te geeven: het eerste stuk, dat hy met sterkwater graveerde, verbeeld St. Manissu, Bisschop van Toul, welke een jongen Vorst, die kortelings gestorven was, van den doode opwekt; dog dit is meest met het Graveer-zyer, hebbende hy te dier tyd nog geen behandeling van het sterkwater.

Vervolgens graveerde hy zes Plaatn van Toneelspeelen en Veldslagen voor den Groot-Hertog, werkers onderdeel hem ten uiterste voordeelig was; dit werk wierd gevolgd door vier andere stukken, een Renspel verbeeldende: ook werkte hy aan een Temtatie van St. Antonius, welk stuk zeer zeldzaam is.

Hy heeft ten behoeven der Schilders een Boek gesneden, geheel met eigenzinnige uitvindingen, waar in men de enkele omtrek van het Beeld of Figuur ziet, en 'er naast dezelve afbeelding voltooit. Terzelfder tyd graveerde hy in het klein een stukje, verbeeldende het Martelaarschap der onnoozele Kinderen, en wel met zo veel eelheid en natuurlykheid, dat het schynt of men de Moeders hoord schreeuwen en de Kinderen kermen, door de verschillende kenteekenen, die men 'er in ziet, en waar door het verstand en het gezigt te gelyk aangedaan worden.

Zyn Jaarmarkt van Florence is een heerlyk stuk, vol konstige onderwerpen en zonderlinge uitvindingen.

't Zelve is de Kermis de la Madona del Imprunette, zeeven mylen van Florence gelegen. In dat stuk is veel werk met het Graveer-zyer, om dat 'er verscheide plaatzen zyn, daar het sterkwater niet op gevat heeft: het zelve heeft hy tweemaal gegraveert, gelyk in de Catalogus zyner werken gemeld word: het laatste is te Nancy gemaakt; en wanneer ik zeg, dat het tweede drooger en zo fraai niet is als het ander, geschied zulks niet om het te veragten, maar in teegendeel om 'er stof van verwondering in te vinden, namentlyk hier in, dat deeze konstige Man, wiens werken door een gevolg van verscheide Jaaren, hoe langer hoe meer door de liefhebbers gezogt

zocht wierden, geen middel kon vinden, om de fraaiheid van zyn eerst voortgebragt werk te overtreffen; en zelfs kan men zeggen, dat indien het tweede minder dan het eerste is, de geest van Callot, in het tweede meer gedwongen was, en engelyk als buiten zyn middelpunt stapte.

Naauwlyks trad hy in zyn zeeven en twintigste jaar of had het concept 'er van opgestekt, het geen alomme een ongemeene verwondering baarde. De Prent wierd door hem aan Cosmus de Medecis, te dier tyd Hertog van Florence opgedraagen, en na het overlyden van dien Vorst keerde hy weeder na zyn Vaderland.

Callot ziende dat zyn aanzien steeds merkelyk toonam, besloot een vasten stand te verkiezen. De ouderdom van dertig Jaaren, die hy stond te bereiken, deed hem ernstig overweegen, den onderscheiden staat, waar in hy zig kon verbinden. Hy nam dan voor een ryke Juffrouw te trouwen, by wie hy tot zyn groot leetweezen geen Kinderen verwekte; dog also hy van een goedaardige inborst was, veroorzaakte deze omstandigheid geen de minste verkoeling in hem: in tegendeel, hy hield een naauwe verbintenis met deze waarde Egtgenoot, die hy teederlyk beminde, en deze van haare zyde betoonde hem alle dienstbewyzen welke de egte liefde kan inboezemen. Inmiddels ondernam hy veele werken, en onderstond zelfs de uitvoering van een naspeuring, die hem zeer voordeelig voorkwam; ten dien einde gebruikte hy de eerste het Vernis der Instrumentmakers; hebbende bevonden dat het zelve opdroogt en hard word, en de liniën van Architectuurwerk op deze Compositie veel beter dan op anderen getrokken kunnen worden; dog hy deed zien, dat een Landschap, welk op een vloeyende en gemakkelyke manier behandeld moet worden, een gedweeer Vernis vereischt. Dit werf maakte hy slechts één trek, om de Figuren te graveeren, en vervolgens de trekken met de Ets-Naald, na vereisch meer of min groover; bevindende dat op deze wyze de stukken met veel meer order en netheid verbeeld wierden.

Onder het getal zynen wonderbaare stukken vind men die, welke hy tot een Martelaarsboek gemaakt heeft. Hy graveerde ook ten tweedemaal zyne Caprices van Florence, met een vervolg op dezelve, verbeeldende Pantaleons en Toneelspeelders: ook maakte hy een klein ver-

vervolg, inhoudende het Leeven van de Maagd Maria.

Ik zal nu geen omstandiger beschryving zyner werken geeven, dewyl ik 'er hier vooren een naauwkeurige Catalogus van geleevert heb, in dewelke men één zaak opmerken moet, noopens 't gunt hy tot een reis naar het Heilig Land gegraveert heeft, dat of schoon ik maar vier en dertig stuks en de Titelplaat gemeld heb, 'er egter geen meer van zyn, hoewel op het laatste Nummer 47 staat; dat is vermits 'er verscheide dubbeld genomerd zyn. Ook heeft hy twee andere vervolgen op het Lyden Christi gemaakt, in 't klein en in 't groot.

Het Caroussel of Renspel in 't Jaar 1627 te Nancy gehouden, en door hem voor den Hertog van Lottharingen in 't koper gebragt, is een der fraaiste werken, die hy ooit gemaakt heeft. Vervolgens graveerde hy het beleg van Breda door Spinola. Terwyl Rochelle berend wierd, graveerde hy het beleg dier Stad, met dat van het Eyland Rhé. Deeze drie stukken, welke een onnoemelyk getal verschillende Caracters vervatten, geeven ons te bedenken hoe fraai en groot dezelve moeten zyn, ter oorzaak van het groot getal Volkeren, welke men 'er in vind.

De Nieuwsgierigheid, om de Hoofdstad van Frankryk te zien, alwaar te dier tyd de Weetenschappen en Kunsten begonden te bloeyen, deed hem besluiten, alles te verlaten, om zig derwaards te begeeven. Na de voornaamste plaatsen dier Stad bezigtigt te hebben, leide hy zig byzonder toe op tweederlei Gezigten van de Nieuwebrug, welke hy natuurlyk teekende en graveerde, en eenige daagen daar na schoot hem in den zin de Veldslagen van Veillanes te verbeelden, waar van hem de geheugenis nog vers voor oogen was.

Na eenig verblyf in die stad, waar over hy zeer vergenoegd was, kwam hy weder te Nancy, alwaar hy meer bezigheeden had dan ooit. Hy heeft een zo ongemeen groot getal werken uitgevoerd, dat het verstand 'er over verbaast staat, en dat alles in zulk een korte levensloop, dewyl hy maar drie en veertig jaaren oud zynde stierf in het jaar 1635 aan een benaauwdheid op de borst, welke hem weg rukte. Zyne gedagtenis was by zyn Huisvrouw in een zo groote waarde, dat zy hem een roemrugtig gedenkteeken, ten bewys van haare erkentenis deed opregten.

De

De heer *Silvestre*, heeft van hem gehad twee en veertig Teekeningen met de Pen, welke hy uit vriendschap voor hem gemaakt had, en waar van hy zig bediende in het onderwyzen van Monseigneur, ten tyden die Prins leerde Teekenen. De heer Ligny, Schoonzoon van den heer Silvestre, wien deeze Platen beneevens een groot getal van zyn Schoonvader en van la Belle te beurt gevallen waaren, heeft dezelve ten behoeven van den heer Fagnany, een Italiaansch Juwelier, te dier tyd te Parys genoegzaam bekend, afgestaan. Deeze heeft zyn werk gemaakt, om 't gunt hy 'er van gedrukt heeft een schikking te geeven, die deszelfs fraaiheid vermeerderd, zo door een soort van Randen of Lystwerk, waar in de groote stukken als Tafereelen vertoonen, als door de kosten, welke hy in de verkiezing van het papier en werklieden gemaakt heeft, op dat 'er niets aan de fraaiheid van den druk mogt ontbreken. Men zal by hem vinden de werken van Callot in twee groote Folianten, by stoffen verdeelt, en op gelyke wyze als die hy de eer gehad heeft aan Monseigneur te vertoonen, waar in de nieuwsgierigheid ten vollen voldaan word. Ook heeft hy dezelve in zo veel banden gescheiden, als 'er stoffen zyn, om onderscheidene groote van Boeken in een Bibliotheek uit te maaken.

Men kan nog tot lof van die grooten Man zeggen, dat hy een gantsch byzondere gaaf bezat, om de kleine Figuren te verbeelden en dat zo leevendig, dat het te verwonderen is, en het gezigt dikwerf misleid word in het onderscheiden der omstandigheeden, welke men 'er in opmerkt.

Dog zo wy aan *Callot* een zeldzaam en zonderling vernuft verlooren hebben, is het geen moeite een diergelyken in de werken van den heer *le Clerc*, Academische Graveur, weder te vinden.

Eduard Ecmann, was verwonderenswaardig in zyne manier van hout-sneê, wanneer hy *Callot* gecopieerd heeft.

Quintiliaen, heeft ook eenige kopere Platen na *Callot* gesneden, dewelke zeer fraai bevonden worden, en waar op hy zyn naam niet heeft willen zetten.

Nicolaas Cocbin, heeft ook veel na *Callot* en *la Belle* graveert, en ook zelfs veel geïnventeert.

François Colignon, heeft aan verscheide stukken van en in de manier van *Callot* gesneden en insgelyks veel geïn-

vent-

venteert, als meede een Boek gegraveert, behelzende de voornaamste onderregtingen in de Teekenkunde, waar in men neegentien stukken met een omtrek ziet, te Romen geteekent door *Il Valesio*, die de Schilder van het School der *Carraccio's* was.

Om de werken van *Callos* niet op te schorten, of om beeter te zeggen, hen, die in zyn manier gewerkt of zyne werken hebben doen gelden, alhier te laten volgen, is het dienstig, dat ik u jegenwoordig spreek van *Israël Henriët*, een Lottharinger en een zyner beste vrienden, die een accoord weegens zyne Plaatën met hem maakte en de Prenten verkogt.

Claude Henriët, zyn Vader, was van Chalons en schilderde vry wel. Van hem zyn de glazen in de Hoofdkerk van gemelde stad. Hy heeft verscheide fraaye Copyen van de H. Familie na *Andrea del Sarto* gemaakt, en zigte Nancy needergezet hebbende, aldaar verscheide onderneemingen uitgevoerd en is 'er gestorven, nalaatende *Israël Henriët*, die de beginselen van de Teekenkonst met *Callos*, *Belkangē* en *Drevet*, van hem geleerd had, welke laatste naderhand die Weetenschap in Nancy met zeer goed gevolg oeffende. Hy begaf zig vervolgens na Romen met *Drevet* en werkte onder *Tempeest*; daar na kwam hy te Parys, alwaar *du Cberne* hem te werk stelde. *Israël* zig in de manier van *Callos* sterker gemaakt hebbende, vond 'er meer voordeel in dan by het schilderen, en toen die konstige Graveur te Parys kwam, woonde zy by elkander en kwaamen overeen, dat al wat hy graveeren zou, hem zou toekoomen, het geen in het vervolg ter uitvoer gebragt wierd.

Ontrent denzelven tyd maakte *Israël Henriët* kennis met *Stephan de la Belle* van Florence, welke begonnen had in het Zilversmeeden by zyn Vader te werken; dog willende zig tot het Plaatsnyden begeeven, nam hy *Canta Galina* tot zyn Meester, en na veel gewerkt te hebben, zo te Romen als te Florence enz. kwam hy te Parys, alwaar hy een Boek van Zee-gevechten en Veldslagen graveerde, het welk hy aan *Israël Henriët* verkogt, voor wien hy naderhand werken ondernam. *Israël Silvestre* uit Romen te rug gekomen zynde, werkte voor zyn Oom *Israël Henriët* en maakte vriendschap met *de la Belle*, die, na dat hy op bevel van den Kardinaal van Richelieu, het beleg van de

de Stad Arras gegraveert had, zig vervolgens na Holland begaf, alwaar hy de zonderlinge manier van *Rambrand* wilde navolgen; dog bevond, dat deeze trant met zyn vernuft niet overeen kwam, 't geen hem noodzaakte 'er van af te zien.

Hy is het, die de Intrede en de prachtige Calvacade der Poolen geteeckt heeft; dog dit graveerde hy niet, gelyk hy te Romen die van den Ambassadeur van Poolen, onder Urbanus den Vilde in het jaar 1633 gedaan had. Geduurende den tyd van twaalf jaaren, die hy te Parys doorbragt, maakte hy een meenigte werken zo voor *Israël Silvestre*, als voor andere.

De heer Hesselin van de Penning-Kamer deed hem veele Teekeningen maaken, onder andere een geheel Boek van Ballets en Mascarades, 't welk te Versailles onder de Boeken van 's Konings Cabinet is.

Te Florence weedergekeert zynde, maakte hy 'er veele werken voor den Hertog van Modena, onder andere eenige stukken voor Ballets te Paard, en stierf in 't jaar 1664. Ik heb hier vooren de Catalogus gegeven van al het gunt hy gegraveert heeft, beloopende op acht honderd en vier en twintig stuks, meerendeels van zyn eige inventie.

Israël Henriet, in het jaar 1661 overleeden zynde, wierd zyn Neef *Israël Silvestre* Meester van alle die Plaaten en Teekeningen, die hy zo van *Callos* als van *la Belle* bekomen had. Hy kocht al het geen de Weduwe nog overig en *de la Belle* zeedert zyn weederkomst te Florence gegraveert had. Het was na deeze stukken dat hy den Dauphin leerde teekenen: in het vervolg heeft hy zeer fraaye Gezigten van Koninglyke Huizen, Landschappen, Gezigten van Steeden, Paleizen en een zeer groot Gezicht van Romen gegraveert. Hy was een Man van een zeer gereegeld leeven en die zyn goeden naam door duizend fraaye hoedanigheeden staande hield. De Fortuin, welke hem groote Zeegeteekenen bereidede, wierd in haar voorneemen verdyelt door een ziekte, die hem uit de waereld rukte in de Maand October 1691, zynde altoen Academiſt.

Ik vind dienstig alhier een kleine Lyſt te laaten volgen van de fraaye stukken door *Israël Silvestre* gesneeden.

Het

Het groot Caroufel van den Koning te Parys en dat te Versailles.

Het Perspectief van de Stad Parys, waar van het Gezicht van de Brug der Thuilleries het fraaiste Aspect uitmaakt, 't geen hy gegraveert heeft in het Jaar 1651 met des Konings Wapen.

De groote Gezigten van Versailles, Fontainebleau, Saint Germain en Laye, de Thuilleries, bestaande in twee stukken van twee groote Blaaden en de voorgeevel; die van Marly en St. Cloud in drie Plaatén, welker een, op twee groote Blaaden, opgedragen is aan den Hertog van Orleans; die van Chantilly, Gaillon, Vaux le Vicomte en St. Oüen, opgedraagen aan den heer de Bois Franc.

De Stad Romen in vier groote Blaaden, een stuk in de breedte, het welk hy aan den Dauphin opgedraagen heeft, en het gezicht van Campo Vachino en van een gedeelte der Stad Romen in het groot, aan den Koning opgedraagen.

Twee groote gezigten van het Huis te Seaux, opgedraagen aan den heer Colbert.

Gezicht en Perspectief van Conflans, opgedragen aan den heer de Harlay, voormaals Aartsbisschop van Parys.

Van het Huis Mont-Louis, geleege te Menil Montant, opgedraagen aan den Pater de la Chaife.

Tweederlei Gezigten van het Huis van wylen den heer le Brun te Montmorency.

Gezicht van het Huis van den heer Brunet.

Verscheide Gezigten van Steeden, zynde alle stukken van een groot Blad; te weeten Sevilien, Madrid, Badajoz, Lafra, Granada, Sigovia, Esya, Toul, Turin, Pontoise, Melun en Dieppe.

Behalven dit hebben wy van hem by de zes honderd stuks kleine Gezigten van Paleizen, Kasteelen, Lusthuizen, eenige Toneel- en verscheide andere aanmerkelyke stukken, zo Fransche als Italiaansche onderwerpen: thans is een meenigte zyner stukken by den heer Fagnani.

Marot, Vader en Zoon, hebben geëist. *Jean Marot* was een Architect, hy en zyn Zoon hebben een meenigte verscheide Gezigten van Kerken, Paleizen, Hôtels en andere aanzienelyke Gebouwen geteekent en gegraveert, waar van wy een omstandige Catalogus hier vooren in het eerste Deel gegeven hebben.

Ik agte het gevoeglyk te zyn, alhier als een werk van

II. Deel.

E e

dief.

diergelyk zoort te stellen, een Boek tot Titel voerende: de Plans, Profils en Voorgeevels van Claigny, op bevel van zyn Majesteit by Versailles gebouwd en voltooit, onder het opzigt van den Heer *Colbert*, voormaals opperbestierder van 's Konings gebouwen, enz. geteekend door den heer *Manfard*, eerste Architect des Konings, in het ligt gebragt door *M. Michel Hardouin*, Contrôleur van zyne Majesteits gebouwen, en door hem zelfs gegraveert, zynde te vinden by *le Blond*, gewoon Schilder des Konings, in de straat van St. Jacques, in de Zilvere Klok.

Gabriel Perelle Senior, *Adam* en *Nicolaus Perelle* zyne Zoonen, hebben alle een meenigte Landschappen geteekent en geëft na de Teekeningen van *Poelenburg*, *G. Corneille*, *Paulus Bril*, *Affelyn*, *Fouquiere*, *Colignon* en *Beaulieu* 's Konings Ingenieur. Haare werken bestaan in verscheide Gezigten van Steeden en Paleizen, Pleinen, Poorten, Fonteinen, Kerken, en de fraaiste Huizen te Parys en omleggende Plaatsen, met de fraaiste plaatsen van Versailles, eenige gezigten te Rome, alle stukken van onderscheidene vervolgen ten getalle van vier, zes, of acht, enz. Hy heeft onder andere een groot Landschap in de breete gesneden, verbeeldende de aanbidding der drie Koningen, waar in een brug, wiens schaduwe de omtrek van een passer uitmaakt.

Pierre Brébiette, van Mante, 's Konings Schilder, heeft in het etzen veel geïnventeert en gegraveert na *Palma* en andere; onder zyne stukken zyn 'er in de manier van *Tempeest*. Hy heeft een meenigte Friesen, Bacchus Feesten en Geestelyke stukken gegraveert, ook veele onderwerpen van Kinderen in de manier van *de la Belle*.

Gio Battista Benedetto Castiglione, *Genoese*, heeft veele onderscheidene stukken en Pourtretten na de trant van *Rembrandt* geïnventeert en gegraveert.

Thomas de Leu, heeft verscheide Pourtretten der doorglugtigste Personaadjes van zyn tyd en verscheide andere stukken gegraveert, onder andere de twaalf Sybillen en acht andere stukken, waar onder een *Ecc Homo* en de Engelen, dewelke Instrumenten van het Lyden draagen.

Michel Natalis, van Luyk heeft na *Rapbaël Francisco Romanelle* en verscheide andere Italiaanen gegraveert, als meede na *Abraham Diendenck*, *Joachim Sandrart*, *Gregorio di Grassi*, *Andrea Sacchi* en *Bastiaan Bourdon*, na wien hy groote stukken van de Maagd Maria gegraveert heeft.

Fran-

François Perier, van Bourgogne heeft een groot Boek geteekent en gegraveert, inhoudende Standbeelden te Romen ten getalle van honderd stuks, een ander Boek van Basrelieven van Romen ten getalle van vyftig stuks, welkers laatste tweemaal gemerkt is. Voor aan is het Pourtret van den Kardinaal de Mazaryn: ook heeft hy eenige stukken na *Raphaël* gegraveert, te weeten een Boek van Drie hoeken, zynde Figuren en het Gastmaal der Goden: verscheide hebben na zyne Teekeningen gegraveert, onder andere *Gilles Rousselet* en *G. Pieter junior* van Maçon.

Leonard Gautier, heeft een meenigte Pourtretten gesneden, als ook verscheide Titelbladen tot Boeken en andere stukken in de manier van *Wierix* en *Crispyn de Pas*: onder andere is 'er de *Pfiché* van *Apuleus* in dertig stuks, de Titel 'er onder begreepen.

Joan Lansant, heeft eenige stukken in de manier van *Mellan* gegraveert, by wien hy geleerd had.

Michel Dorigny, heeft veel voor den heer *Vouët* gesneden: onder andere een groot stuk, verbeeldende de zuivering van de Maagd Maria, 't geen aan een Altaar in de Kerk van het Noviciaat der Jesuiten gezien word: ook heeft hy in het jaar 1638 gegraveert een aanbidding der Koningen Friesgewyze in vier stukken, welke *Simon Vouët* in de Capelle van het Hotel van Segulier geschilderd had. Als meede een geboorte Christi, zynde een Tafereel van het Altaar der Carmeliter Nonnen in de straat Chapon, door den zelven Schilder: de Prept is een groot stuk in de hoogte. Deeze Graveur heeft zelfs een stuk geschildert en gegraveert, zynde een Maagd Maria met het Kind Jesus, houdende een touwtje, aan het eind van 't welk een Vogeltje vast is.

François Chauveau, was van Parys en is door *Laurent de la Hire* onderweezen, by wien hy na zyne Tafereelen werkende, de vloeiende manier, die hy bezat, vertoonde; hy begaf zig aan het etzen, en weinig zyn 'er, die meer dan hy gewerkt en stukken van een natuurlyker Ordonnantie gemaakt hebben: egter is het waar, dat zyn manier na die van zyn Meester zweemde, van wien hy verscheide stukken gegraveert heeft. In de Leeden zyn er Beelden was iets styfs en droogs, en men zag wel, dat hy niet in Italiën geweest was.

Het is ongelooffelyk, welk een groot getal stukken hy geïnventeert en gemaakt heeft, men vond zelden een

doordringender en uitgestrekter vernuft dan het zyne: men ziet van hem een zittende Maagd met een schaare Heemelsche Geesten omringd, die Festons van Bloemen in haare handen houden. Kort voor zyn dood liet hy de Historie van St. Bruno teekenen, op dezelve wyze als die door den heer le Sueur in het Cathuizer Klooster te Parys geschildert is. Hy heeft 'er een gedeelte van gegraveert en het overige is onder zyn opzigt voltooid. Hy had een reeks van onderwerpen, uit de Griekse en Latynsche Geschiedenissen getrokken, begonnen, 't geen by vervolg van een groote navorsching zoude geworden zyn; dog de dood beléttede de verdere uitvoering.

Hy heeft de voornaamste Quadrille van het Caroussel van Lodewyk de XIV. gegraveert; de Historie van Clovis; de Griekse Geschiedenis; het leeven van St. Bruno; de wellusten des Geests; het Verloft Jerusalem van Tasfo; de Historie van de Maagd van Orleans; de Geschiedenis van Joseph; die van David; het oud Testament; verscheide onderwerpen tot de Boeken van Pater Mainbourg; Alaricus, een Romeinsche Historie; een gedeelte der stukken, dienende tot de Fabelen van la Fontaine en de Herscheppingen van Benferade; een meenigte Titelbladen tot Boeken, Vignetten, Cardoefen of rollen, Culs de Lampe, Lettre Griefes, stukjes en Historietjes tot Romans en andere: dit alles word gezien ten getalle van ontrent drie duizend stuks.

Hy stierf te Parys in het Jaar 1676 en heeft verscheide Kinderen nagelaaten, waar van twee na Zweeden gereift zyn, om aldaar in 's Konings Paleis aan Schilder-en Beeldhouwwerk te arbeiden.

Gregoire Huret, Plaatsnyder van Lyon, heeft twee en dertig stukken van groote Blaaden met de Historische Titel geïnventeert en gegraveert. Dit zyn Prenten in de hoogte op het Lyden Christi, en zeeven en twintig stukken op het Kind Jesus, welke tot een Boek in 12. kunnen dienen. Hy heeft eigener uitvinding veele stukken tot Theses, Pourtretten, Titelplaat en Geestelyke onderwerpen gegraveert. Men ziet niet dat hy na *Champagne* en de *Bobruis* zou gewerkt hebben, dog *Gilles Rousselle*, *Jean Couvay* en veele andere hebben na hem gegraveert; onder andere stukken heeft *Couvay* de vier Copyen van de vier Hoofdstukken gemaakt, en van zestien kleine Herders na *Bloemaert*.

Pierre Lombard, Graveur van Parys, heeft te Londen twee

twee en neegentig stukken Herscheppingen gegraveert, door *Franc. Cleyn* geïnventeert. Ook een Crucifix na *Philippe Champagne*, en de verschyning van den Engel aan Joseph in zyn slaap.

Gilles Rousselet, Graveur van Parys, heeft veel na *le Brun* en *Vignon* gegraveert, als meede verscheide stukken na *Blanchard*, *la Hire*, *Perier*, *Champagne*, *Errard*, *Pietro de Cortonne*, *Guido Rbeni*, *Agost. Carrats*, *Paul Veroneze*, *l'Albane*, *Dominiquin*, enz. Zyne werken zyn gedeeltelyk van hem zelfs: ook vind men van hem veele Emblematische of Zinnebeeldige stukken; onder andere groote stukken, is de Maria Boodschap in het Carmeliter Nonnen Klooster in de Voorstad St. Jacques, na *Guido Rbeni*, en de Kindermoord door denzelven te Boulogne geschildert.

Abraham Bosse, van Tours, was een Graveur en Etzer, en had een byzondere en bevallige manier. Hy benadeelde zig zelfs door het Boek van den heer des Argues, 't geen hy in 't licht bragt: want hier door zig zelfs eenige moeilykheeden op den hals gehaald hebbende geraakte hy uit de Academie en begaf zig na zyn Vaderland. Hy heeft veel geïnventeerd, onder andere agtien stukken tot de Roman van Ariane; zestien stuks en het Titelblad tot een Boek ven de Architectuur, Autaaren en Schoorsteenen; twintig stuks Figuren, verbeeldende Stads geroep in Parys en andere; acht stukken na het leeven, verbeeldende de Kleedinge der Fransche Gardes, andere Beeltenissen van Modens en de vyf Zinnen. Niet minder heeft hy gegraveert na *St. Igny*, *Vignon*, *la Hire*, *Paul Parinati*, *Jacques Bellange*, *Alexandro Francine*, een Florentynsch Architect en *Barbé*, meede een Architect.

Guillaume Chateau, was van Orleans; en bragt het zo ver, dat hy een der beste Graveurs van de Academie wierd. De begeerte om zig in de algemeene Wetenschappen voort te zetten, deed hem eerlang zyn Vaderland verlaaten en zig na Lions begeeven, om voorts Italien te gaan bezigtigen, zo dra de gelegenheid zig hier toe zoude opdoen. Na eenigen tyd gearbeid te hebben, en zig sterk genoeg tot die groote reis bevoelende, besloot hy na Romen te vertrekken, en zo dra was hy 'er niet aangekomen, of de groote naam van *Greutter*, een der beroemdste Graveurs van die tyd, maakte hem begeerig deeze te kennen en te bezoeken. Die groote man ontving hem zeer beleefd en maakte van hem een pit-

steekend Discipel: geduurende zyn verblyf aldaar in de konst bekwaam geworden zynde, graveerde hy de Pourtretten der Pausen, welke op malkander volgden, en maakte ook voor haar een meenigte andere werken van zyn manier, waar door hy in aanzien kwam en niet ver genoegd zynde, in Romen al het fraaiste en verwonderenswaardigste gezien te hebben, wilde hy ook zyne nieuwsgierigheid voldoen in de verscheiden Reizen, welke hy na Florence, Parma en Genua deed, alwaar hy zig eenigen tyd ophield en byzonder te Venetien, daar men in de verscheidene manieren zynen werken wel haast gewaar wierd, wie hy was. Vervolgens keerde hy weder na Lyons, alwaar hy eenigen tyd by den Marquis de Sozazan bleef, die eenige zynen werken van hem begeerde, en gaf hem tot Leerling eenen *Farian* genaamd, dewelke voor een zeer bedreeven Graveur bekend is en zig te Romen nedergezet heeft.

Na zo veele omswervingen, kwam hy te Parys, en maakte wel haast kennis met een Liefhebber, die met hem ingenoomen zynde, hem ten zynen Huise lokte, alwaar hy de vryheid had, zyn werken voort te zetten; dus begon hy met eenige Tafereelen na *Pouffyn* te graveeren.

De eerste Plaat, die hy voor den Koning graveerde, was de verrukking van St. Paulus, het Mirakel der Blinden van Jericho en de Pirrhus na den zelven Schilder, dien hy by naam kende. Vervolgens graveerde hy een Maria Heemelveert na *Carrats* en het Martelaarschap van St. Stephanus na den zelven; als meede na *Pouffyn* het stuk van het Manna, 't geen hy voor zyn Majesteit met veel kragt behandelt heeft. Dit is zyn laatste stuk geweest. De heer *Calbert* van zyne bekwaamheid overtuigd, bewerkte, dat hy 'er een aanzienlyke belooning voor verkreeg. Zyne Jaaren wierden door zyne groote ongemakken verkort en hy door een zo heevig Coliek aange tast, dat hy 'er in korten tyd aan stierf. Dit was in het Jaar 1683, oud zynde 50 jaar en wierd in de Kerk van St. Benedictus begraven.

Hy heeft allerlei onderwerpen gegraveert na *Carrats* en *Pouffyn*, en na *Rapbaël* de Propheeten; na *Albano* de Maagd Maria, doeken wasschende; het geheel Leeven van St. Theresia; verscheide Pourtretten en andere stukken na *Pietro de Cortone*, *Guillaume Courtois*, *Carlo Maratti*, *Cyrus Ferrus* en verscheide andere.

Hy

Hy heeft slegts drie uitmuntende Discipelen gemaakt, namentlyk den heer *Farier*, thans te Romén, den heer *Simonneau Senior*, en den heer *Dangers*, jegenswoordig Religieus de la Charité.

Robert Nanteuil, Graveur, is te Rheims in het Jaar 1630 gebooren. Zyn Vader een goede geneigtheid in deeze Jongeling ziende, deed hem studeeren, waar in hy grooten voortgang maakte en vermits hy een groote lust tot het Teekenen had, leerde hy de eerste beginzelen 'er van in een goed School, en op het einde van een tweejarige Philosophie, teekende en graveerde hy zelfs de *Thesis*, welke hy moest verdedigen. Hy trouwde zeer jong, en toen niet veel bezigheeden hebbende, besloot hy een reis na Parys te doen, alwaar de oeffening van zyn konst begon te bloeyen onder het Ministerschap van den Kardinaal Mazaryn. Naauwelyks had hy 'er zig needergezét of wierd kenbaar door zyne bekwaamheid en de middelen zoekende, om zig in een vasten stand te stellen, begon hy verscheide Pourtretten van gemeene Perzoonen, voor een middelmaatige prys te schilderde, met voordagt alzulke plaatsen doorlopende, waar in hy zyn begeerte het schielykft kon begunstigen; dus hy sterker wordende en veele bezigheeden aan de hand krygende, besloot zyn Familie te ontbieden, om dezelve alle de behulpzaamheid; welke de gesteldheid van zyn staat scheen te vereischen, toe te brengen. Zyn voornaamste werk was Pourtretten te Crayonneeren en dezelve te graveeren.

Het gerugt van zyn naam tot in het Hof gedrongen, Crayonneerde hy's Konings Pourtret, waar over zyn Majesteit ten uitersten vergenoegd was, en om welke reeden hy met honderd goude Louisen begiftigt wierd: en van Jaar tot Jaar vernieuwde hy dat Pourtret, om de kleine veranderingen, die 'er in dien tusschentyd aan des Vorsten gelykenissen konden voorvallen te doen zien, 't geen byzonderlyk gemerkt word in de groote Pourtretten, die hy gegraveert heeft; waar op niemand voor zyn tyd had durven denken, uit vreeze van een verkeerden uitslag.

De Koning over zyn beleid en hand vergenoegt zynde, stelde ten zyne behoefte een ampt van Teekenaar en Graveur van zyn Cabinet in, met een jaarwedde van duizend Livres, het geen hem by opene Brieven bevestigte wierd; met het zelve geluk graveerde hy de Beeltenissen

van de Koningin Moeder en van den Kardinaal Mazaryn, welke hem gelyke gunst en voordeel verleenden. De Dauphin, de Hertog van Orleans en meest alle de voornaamste Perzoonen wilden ook door hem gecrayonneert zyn, en het gelukte hem met alle op gelyke wyze. (*)

De Groot-Hertog begeerde het Pourtret van *Nantueil* door hem zelfs gegraveert, om het in zyne Gallery te plaatsen, onder het getal eeniger Doorlugte Mannen, welke zig zelfs gepourtretteert hebben.

Wanneer hy zig door het Fortuin in een goeden staat gestelt zag, meende hy het zyn pligt als een braaven Zoon te weezen, zyn Vader te ontbieden, om hem deel te doen hebben aan een geluk, waar van hy door de goede opvoeding, aan hem gegeven, de oorzaak was.

De Letterkunde had zyne uitdrukkingen of verbeeldingen een groote leevendigheid toegebracht, daar by bezat hy eene zo groote begaaftheid tot de Digtkunde, dat al 't geen hy dieswegen in 't ligt gaf, altoos de goedkeuring behaalde. Hy was verplichtend in zyne manieren, schrandere, weldoende, kortom, de minzaamste en blygeestigste Man des waerelds in een gezelschap. Hoewel hy geen groote onmaatigheid bedreef, wierd hy niettemin zo zwaarlyvig, dat hy een overmaat van vogten vergaderde, die hy niet verdryven kon, gelyk hy wel gewenscht had: zulks hy eindelyk onder dien last, welke hem hoe langer hoe meer bezwaarde, bezwykende, in de maand December 1678 in het agt en veertigste jaar zyns ouderdoms met veel Lof en Eer ten grave daalde.

Een der onbetwistbaarste merkteekenen zyner bekwaamheid, bestond in het treffen der gelykenis, waar in hy geen weêrga had, en 't geen hem een onwrikbaare waarborg zyner bekwaamheid was.

Nicolaas Regnesson, Graveur, was de Schoonbroeder van den Heer *Nantueil* en heeft verscheide stukken eigener inventie gemaakt en gegraveert na *Stella*, *Champagne*, *Chauveau*, de *Bobrun's*, *Moellon*, *le Brun*, enz.

Claude Mellan, Schilder en Graveur, wierd te Abbeville gebooren in het Jaar 1601. Zyn Vader, toenmaals in die Stad Ontfanger der Domeinen, droeg groote zorg voor zyn opvoeding, en een natuurlyke neiging tot de Teekenkunde in hem ziende, bestelde hy hem by den Heer

(*) In 't eerste Deel heb ik een Catalogus van zyne Werken gegeven.

Heer Vouët, welke hem de grondbeginzelen dier Konst leerde, waar in die Jongeling behaagen had; maar zig tot het Graveer-ýzer overgegeeven hebbende, lukte hem dat veel beeter, en hy maakte zig een byzondere en eige manier: men bemerkt, dat dit soort van werk hem veel natuurlyker was dan de Schilderkonst, waar in hy veel behaagen schepte. In het Jaar 1617 begaf hy zig na **Romen** en graveerde 'er een meenigte werken: onder andere een gedeelte van de **Justiniaanse Gallery** en het **Pourtret** van den Keizer **Justinianus**, het welk zeer gezogt word, als ook dat van **Paus Clemens den XIIde**. Het succes zyner werken bragt hem in agting by **Carel den IIde**. Koning van **Engeland**, die hem voordeelige Jaargelden deed aanbieden, in geval hy na zyne **Staaten** wilde oversteeken; dog de liefde tot zyn **Vaderland** de overhand op alle de hem voorgestelde voordeelen behaalande, wierden zyne voorneemens voor een korten tyd opgeschort en in **Vrankryk** weedergekeert zynde, trouwde hy een **Vrouw** te **Parys** in het Jaar 1654, alwaar hy zig ter neder zettede. Zyne bekwaamheid zig met meerder luister als te vooren vertoonende, en de Koning van zyn verdiensten onderregt zynde, gaf hem een **Huisvesting** in de **Gallery** van de **Louvre**, als een zyner **Schilders** en **Graveurs**. Hier was het dat hy zyn werken voortzettede, welkers byzondere smaak in de vloeyendheid van de arceerstreek bestaat. Ik heb 'er een naauwkeurige **Catalogus** van hier vooren gegeeven en zal derhalven alleenlyk zeggen, dat hy onder andere gegraveert heeft een afdrukfel van het **Aangezigt Christi**, in den doek van **Ste. Veronica**, het welk gehouden word in zyn soort en partyen onnavolglyk te zyn. Dit stuk is maar van éene trek in de rondte, beginnende met de tip van de neus, en zo vervolgens alle de trekken van het aanzigt verbeeldende. Het **Latynsch** byschrift toont door een zinspeeling, dat dit stuk het eenigste in zyn soort is; 't geen hem noopte, de woorden *Non alter*, nog onder 't zelve te voegen.

Eindelyk na zyn leeven in fortuin en in een geduurige begeerte tot een gestadige nieuwe volmaaktheid doorgebracht en een **Lichaamsgesteltheid** genooten te hebben, vry van gewoone ongemakken, die de Jaaren na zig sleepen, moest 'er om zyn noodlot te eindigen een onvoorzien toeval zyn, waar door zyn leeven eindigden in het Jaar 1688 en het acht en tagtigste zyns ouderdoms.

E e 5

De

De Platen zyner gescheeden werken zyn by *erffenis* aan zyn Vrouw overgegaan en van haar aan zyne Neeven.

Michel Lasne, was van Caën en wierd om zyn bekwaamheid een der Graveurs van den Koning. Hy heeft veele stukken uit eigen vernuft met het Graveer-zyser gesneden, en eenige andere na *Rapbaël*, *Paul Veroneze*, *Joseph Arpinas*, *Rubbens*, *Hannibal Carrats*, *Vouët*, *le Brun* en andere.

Men ziet van hem verscheide Prenten tot Romans dienende, een meenigte Pourtretten en grooten onderwerpen tot Theses. Hy bezat een wonderbaäre begaaftheid in het uitdrukken der hartstogten, en was zeer vaardig in zyn werk; dog daar toe moest hy een halve roes weg hebben: want hy in den wyn een bronader van een gelukkige vrugtebaarheid vond, welke hem den weg baande tot verscheide Teekeningen, waar in hy slaagde. Hy beminde een geneuchelyk leeven en stelde zyn hoofdvermaak in de vreugd. De groote onmatigheeden, die hy genoodzaakt wierd met verscheide Perzoonen van den eersten rang te houden, hebben zyne Jaaren veel verkort. Hy wierd door de eerlyke en fatzoenelyke Liederen zeer betreurt; want hy was zelfs een zeer eerlyk Man, hoewel van kleine middelen. Hy stierf in het Jaar 1667, oud zynde twee en zeeventig jaaren.

Jean Lensant, van Abbeville, was Discipel van *Claude Mellan*, en heeft verscheide onderwerpen en Pourtretten geïnventeert en gecrayonneert, en ook veel gegraveert na *Guido Rbeni*, *le Fevre*, *Verspronck*, *Ferdinand*, *Rapbaël*, *Loir* en *Hannibal Carrats*. Hy stierf den 8ste Maart in het Jaar 1674.

Willamena, heeft stukken in de manier van *Mellan* gegraveert, en *Gilles la Dame* ook in zyne arceeringen; dog veel slegter.

Jean Morin, heeft een meenigte stukken na *Claude Lorrain* en *M. de Champagne* gegraveert; onder andere vier en twintig Pourtretten der Doorlugste Personnagien van zyn tyd; een groot Crucifix in drie Blaaden; een grooten dooden Christus; een Christus en de H. Maagd Maria tegen over elkander; een St. Petrus en Paulus; insgelyks een St. Bernardus en een Doodshoofd, alle stukken na gemelden *Champagne*; twee Boeken met Landschappen na *Fouquiere*; andere na *Poelenburg* en onderscheidene stukken na verscheide Meesters, als na *Rapbaël*, *Titiaan*, *Carrats*, *Georgion*, *Pourbus*, van Dyk, *Ferdinand* enz.

Pier-

Pierre Daret, van Parys, heeft 105 Historische stukken gegraveert tot het Boek in Folio van de Leere der Zeeden, en een meenigte Pourtretten, als meede verscheide Maagden na *Guido Rbeni*, *Sarrazyn* en *le Sueur*; ook verscheide onderwerpen en Titelpлаaten na *Stella*. Door hem is een Boek geschreeven, behelzende het leeven van *Rapbaël*, het welk hy in 't Jaar 1650 deed drukken. Hy heeft veele stukken uit eige vernuft gegraveert, en eenige andere na *Michel Angelo*, *Carravagio*; *Guido Rbeni* en *J. Blanchard*. Na den laatste heeft hy gegraveert een Christus en de Maagd Maria tegen over elkander, in het groot gesneden; ook een St. Jan op het Eyland Pathmos en een stuk van Thetis, die Vulcanus beveelt eenige Wapenen te maaken.

Dieu de St. Jean, is een der geene, die de onderscheidene gestaltens en Modes hebben begonnen te graveeren, en heeft daar meede genoeg gegeven. Hy Teekende en Inventeerde die zelfs, en liet ze graveeren, om dezelve te verkoopen; onder andere is van hem 's Konings Pourtret te Paard; den zelven na de mode gekleed; het Pourtret van de overleede Koningin; van den Dauphin en de Dauphine; van den Hertog en de Hertogin van Orleans, zynde alle de Pourtretten na de mode gekleed en ontrent acht en veertig andere stukken van verscheide Modes. De Heer *le Pautre* heeft ook diergelyke gemaakt; de Heeren *Bonnart*, *Mariette Junior*, *Trouvain* en andere, vervolgen dezelve tegenwoordig, en dat met een goed succes; zy inventeeren en verbeelden al wat hun vernuft uitleevert; want het is genoeg dat het wat nieuws zy, om te behaagen. Laat het met of zonder grond zyn, men wil 'er evenwel aan. Deeze stukken zullen zelfs in het vervolg tot een verzameling konnen gebragt en door de nieuwsgierigen met geen onverschillige oogen aangezien worden.

Nicolaas Pitau, heeft omtrent vyf en twintig onderscheidene Pourtretten gegraveert, eenige stukken na *Pousfyn*, *Carrats*, *Champagne* en andere, als meede eenige Theses en na *Guido Rbeni* een groote Maria Boodschap op twee Bladen.

Daniel Rabel, schilderde en eerste vry wel. De Landschappen waaten meer van zyn smaak dan iets anders. Hy heeft een meenigte Teekeningen gemaakt, om tot byschriften en titels van Boeken te dienen. De voornaamste

ste, welke na hem gegraveert hebben, zyn *Leonard Gautier*, *P. de Jode*, *P. Firens*, *Melchior Tavernier*, *Sebastiaan Vouillement*, *Charles David* enz. Eenige Teekeningen van zyn Vader *Jean Rabel* zyn gesneden door *Thomas de Leu* en *Charles Mallery*.

Jean Boulanger, heeft verscheide onderwerpen geïnventeert, en ook onderscheidene Pourtretten gegraveert, en eenige na *Simon Vouët*, *Stella*, *le Brun*, *Mignard*, *Valentini*, *Fr. Chauveau* en *Baugyn*.

François Poilly, wierd in het jaar 1622 gebooren te Abbeville: zyn Vader was een Zilverfmit en leerde hem vroegtydig de Teekenkunde, en zyne geneigtheid tot het graveeren bemerkende, zond hem na Parys, alwaar hy hem bestelde by *Pierre Daret*, te dier tyd voor een bekwaam Meester bekend. Geduurende zyn driejaarig verblyf aldaar, maakte hy zig in de konst volkomen bedreeven en werkte vervolgens voor zyn eige reekening. Hy graveerde verscheide werken na de beroemdste Meesters, onder andere het Gezigt van Ezechiël door *Rapbaël*; een Heilige Familie in een Landschap na *Stella* en verscheide andere stukken na den heer *le Brun*. In 't jaar 1649 deeden hem de omstandigheeden zyner zaaken een reis na Romen onderneemen, alwaar hy in zyn verblyf van zeeven Jaaren verscheide Geestelyke stukken in het licht gaf, als meede Historien en Pourtretten van onderscheiden formaaten na de grootste Meesters, en onder andere een St. Carolus Borromeus, aan de Zieken de Communie uitdeelende, en drie onderscheidene Maagden Maria na den heer *Mignard*, verscheide Geestelyke stukken en Thesis na *Pietro de Cortona*, *Cyrus Ferrus*, en een groote Obeliscus na den Ridder *Berini*. Zyne nieuwsgierigheid door verscheide werken, welke hy mægtig geworden was, voldaan hebbende, kwam hy weder te Parys in het jaar 1656. Zyn eerste stuk was het Martelaarschap van een Jesuit, na den heer *le Brun*, en in vervolg van tyd graveerde hy een groot getal Plaaten op veelderlei voorwerpen, onder andere verscheide Theses na *Bourdon*, *Romanelle*, *le Brun* en andere voornaame Meesters.

In alle deeze werken ziet men duidelyk, wie de heer *Poilly* was, wiens gedagtenis zo lang als zyne werken zal stand houden. Na een groot getal jaaren in een zo roemrugen naam doorgebragt te hebben, overkwam hem door

door nagtbraaken en arbeid een vroegtydige ouderdom, zulks de laatste Jaaren zyns leevens hem lastig vielen; dog vermits hy van een sterk Lichaamsgestel was, worstelde hy een geruimen tyd teegens de ongemakken, die hem wilde overweldigen; maar dezelve van-dag tot dag toeneemende en de Heemel hem willende vergelden, trok hem na zig in Maart 1693, wanneer hy neegen en zestig en een half jaar bereikte.

Nicolas Poilly, zyn Broeder, was een zyner Discipelen, als meede *Gerard Scotin*, *Elias Inzelmans* van Augsburg, *Pieter van der Banc*, welke te London arbeide, *Amelyn*, Graveur van den Hertog van Beyeren, *Jean Louis Rouillet* en verscheide andere, die onder zyn beittier tot volkomenheid geraakt zyn.

Nicolas Poilly, schoon zyns Broeders Discipel en Jonger dan hy, maakte zig genoegzaam bekwaam om beneevens hem aan verscheide werken na de grootste Meesters te arbeiden, dewelke hem door verscheide Konstbeminnaaren toevertrouwd wierden, en die het werk van *Poilly* als de uitwerkzels van een fraaije voortbrenging in alle deszelfs gronden aanzaagen, weshalven ik alleenlyk zal zeggen, dat hy ook na *Stresor* en *Pater George*, een Minnebroeder, gesneden heeft. In zyn ouderdom was hy sterker dan zyn Broeder, en na hem drie Jaaren overleeft te hebben, stierf hy in het Jaar 1696, in dezelve Maand als zyn Broeder, zynde zeventig Jaaren oud.

Zy hebben beide verscheide Kinderen nagelaaten en deezen de gedagtenis van hunne Vaders met eeren opgehouden. De laatste *Poilly* heeft twee Zoonen nagelaaten, die als Broeders over een koomende met elkander de Schilder- en Graveerkunde gedeelt hebben, en hunne natuurlyke neiging tot de schoone Weetenenschappen, geeft reeden om alles van hen te verwagten en te vertrouwen, dat de uitspruitsels het verlies van den Boom, die hun voortgebracht heeft, zullen vergoeden; nadien de Schilder, welke in November 1699 na Romen vertrokken is, behalven het stuk, waar door hy de eerste Prys van de Academie heeft behaalt, ons nog een Tafereel ter groote van zes voeten hoog, en vier voeten breed gelaaten heeft, waar in een Kruisfiging verbeeld is, op een zo zonderlinge manier van *Coloriet* en zo verstandig, dat men het voor een Tafereel van een der be.

beroemdste heedendaagfche Schilders houden zoude, in dien men het niet zelfs door hun had zien fchilderen. Wat *Jean Battiste* aangaat, die een Graveur is, deeze toont klaar door 't geen hy gegraveert heeft en onder andere zyn Suzanna na den Heer *Coytel*, dat om de kragt der Tafereelen van zyn Broeder itaande te houden, 'er geen andere Graveur dan hy vereift word.

Jean Louis Roulet, is te Arles in Provence Anno 1649 gebooren. Van kindsbeen af wierd men veel beleid en oordeel in hem gewaar. Zyn Vader droeg zorg voor zyn opvoeding, en hem tot de Teekening geneegen ziende, bestelde hem by *Jean le Livernois*, Schrynwerker in gemelde Stad, die ook in Beeldhouwerk arbeide, en de Bouwkunde zeer wel vertoond, welke hy te Rome geleerd en zig aldaar in de maaten der Antique Gebouwen fterk gemaakt had. Omtrend denzelven tyd leerde hem een zekere *Deirolle* genaamd, die Capucyn gestorven is, en toen Chirurgyn was, de Letters met het Graveer-zyser snyden: de manier, op welke hy zulks behandelde, en daarenboven zyn vry goede teekening van een Beeld, deden zyn Vader op aanrading zyner Vrienden besluiten hem in 't Jaar 1663 na Parys te zenden, om tot grooter volmaaktheid te geraaken. Hy fchikte hem na zyn Oom den heer Brunet, Raadsheer in 't Parlement van Provence, te dier tyd zyn verblyf te Parys houdende, en welke hem den heer *Lenfant* aanbeval, dien hy bekwaam genoeg oordeelde, hem te onderwyzen. Deeze Meester heeft betuigt, in al den tyd, dien hy by hem doorbragt, veel genoeg in hem gefchept te hebben, zo om zyne groote naarftigheid als byzondere oplettenheid in al het geen hy deed. Zyn leertyd ten einde zynde, vond hy gelegenheid zig by den heer *François Poilly* te vervoegen, by wien hy eenige Jaaren bleef, om in de manier van dien Meester volkoomen bedreeven te worden; dog hy ging van hem af, vermits hy Rome wilde bezigtigen, wérwaards hy zig in het Jaar 1673 begaf, en aldaar aangekoomen zynde een eenige der aanmerkenwaardigfte Plaatzen, welke de nieuwsgierigheid der aankomende derwaards lokt, beschouwd hebbende, ging hy aan 't graveeren voor den heer *Poilly* een Maagd Maria na *Carrats*, en vervolgens nog een na denzelven Schilder, waar by een Ste. Clara is. Door deeze twee werken, welke reeds van een uit-

Mus-

munten de finaak van graveeren waaren, verkreeg hy de agting van alle de bekwaame Schilders in Romen, onder welke *Cyrus Ferrus*, Discipel van *Pietro de Cortona*, en te dier tyd bezig met aanmerkelyke stukken, hem 'er eenige, van deed graveeren, als meede eenige Thefes, onder andere een zeer groote, die den Keizer opgedraagen wierd. De goede uitflag dier stukken drong hem zo diep in de gunst en agting van dien Schilder, dat hy zig niet ontzag, hem boven *Spirix* den voorrang te geeven, welke tot dien tyd toe zyne werken gegraveert had. Hy beschikte hem vervolgens verscheide Vignetten van zyn Teekening, om voor de Koningin van Zweeden te graveeren, die van een ongemeene fraaiheid zyn.

Hy ging naar Napels, alwaar hy een schoone Plaat van de drie Maria's aan het graf na *Hannibal Carrass* graveerde; als meede twee fraaye Engelen na *Lanfranc*; ook heeft hy de stukken van St. Mattheus en van St. Lucas gemaakt: een zekere *Louvoimont* heeft de twee andere gesneden. De heer *Roulet* heeft dit werk gegraveert voor den heer *Raillard*, een ryken Parysen Koopman, dewelke zig te Napels needergezet had, en de konsten toegeneegen zynde, ook de Perzoonen die dezelve oefenen, beminde. Zyn Huis zo wel als zyn Beurs was open voor alle de Konstenaaren van allerlei Natiën. Hy gaf haar werk, betaalde het rykelyk, schepte vermaak in haar omgang, en hield met hem een onderlinge vriendschap, waar in zy alle den noodigen onderstand vond: want hy bewust was, dat de Konsten en Rykdommen zelden gepaart gaan. Dien Koopman kwam 'er niet by te kort, dewyl de Konstenaaren hen zelve, om zo te spreken, als overtroffen, wanneer zy een stuk, dat waardig was in zyn Konst-Cabinet geplaatst te werden, voor den dag moesten brengen.

Vervolgens kwam *Roulet* weder te Romen, alwaar zyn verblyf niet lang was; want tien Jaaren verloopen zynde met de verscheidene plaatfen van Italien te doorreizen, en de zucht tot zyn Vaderland hem tot het wederkeeren beweegende, besloot hy een Koningryk te gaan weederzien, waar van de aanlokzels hem uit de natuur bekoorden. Hy kwam zig dan te Parys neederzetten, alwaar hy zig altoos in een soort van eenzaamheid opgehouden heeft; vreezende dat de liefde, welke hy zyn konst toedroeg, mogt verminderen, ingeval hy dezelve met een

een Metgezellin deelde. Bekend geworden zynde, kreeg hy eerlang voor de bekwaamste Schilders veel te doen; onder anderen graveerde hy die fraaye Visitatie, welke den heer *Mignard* voor de Nonnen van St. Maria van Orleans geschilderd had. Deeze Plaat, zynde een groot stuk in de hoogte, is tegenwoordig in handen van den heer *Gansrel*, Graveur in de straat van St. Jacques.

De heer de Montarcy, een der grootste Liefhebbers van Parys, begeerende een Prent te hebben, die aanzienlyk was, zo door des Schilders naam als de kunst van den Graveur, liet niet na, hem daar toe te verkiezen; ten dien einde deed hy hem na een origineel van een der *Carraccio's*, dat hy magtig was, een zeer fraaye afneeming van het Kruis of dooden Christus graveeren, zynde een groot stuk in de hoogte. 's Konings en andere Pourtretten door hem gesneden, spreken genoegzaam van de gelykenissen, welke hy 'er aan wist te geven, en van de zagtheid van zyn Graveer-zyer. Het Pourtret van den heer del Peche, welke een aanzienlyke rang in den Tabbaard bekleed, is geen van zyn minste. Hy heeft het voltooit met dat van den Marquis de Villacerf, voormaals Opperbestierder der Gebouwen, het welk hy gegraveert heeft na een groote marmere Medailje van den heer *Girardon*, Beeldhouwer, Cancellier en Rector der Koninglyke Academie der Schilderen Beeldhouwkunde, in welke deeze Graveur in aanmerking zyner verdiensten aangenoomen wierd.

Eindelyk, vermits 'er weinig Lichaamsgesteltenissen gevonden worden sterk genoeg, om de vermoeyenissen van een Weetenschap, die een gestaadige studie vereischt, te kunnen uitslaan, en dat ten andere, zyne gedaane reizen hem tot geen uitspanning verstrekt hadden, maar in tegendeel tot een verslindend vuur, door zyn drift, om een verzaameling van fraaye dingen te maaken, ten einde dezelve ten tweedemaal voort te brengen en een nieuwe luister by te zetten; stierf hy te Parys met de gevoelens van een opregt Christen, den 15 September 1699 in den ouderdom van vier en vyftig Jaaren.

Tot zyn lof kan gezegt worden, dat hy niet eerzugtig was; in teegendeel is genoegzaam bekend, dat hy uit liefde voor zyn Vaderland geweigert heeft een aanzienlyke Jaarwedde, welke hem de Keizer door zyn Afgezant,

zant, toenmaals te Romen zynde, aanbod, om hem by zyn Keizerlyke Majesteit te lokken. De onder-Koning van Napels en verscheide andere Vorsten wilden hem beletten na Vrankryk weeder te keeren, met hem aan te bieden, al wat van een voordeelligen staat te verwagten is. Het is te gelooven, dat de zugt tot zyn Vaderland zeer kragtig moet geweest zyn, om hem te noodzaaken, van den doorlugten *Cornelis Bloemaert* en alle de andere wakkere Italiaanische Schilders en Graveurs te scheiden, die niets anders van hem verlangden, dan hem door een vast verblyf te behouden.

In Vrankryk aangekomen zynde, heeft hy steeds getoont, dat zyne geneigtheid niet verandert was. De heer *le Brun*, die zyne verdiensten kende en hem huisvesting in de Gobelyns wilde geeven, om hem te digter en valter by hem te hebben, was in staat om hem een aanzienelyk Fortuin te bezorgen, indien hy zig geheel aan hem had willen verbinden; dog deeze Graveur zyne vryheid wilkende hebben, zo in de keur zyner werken als in de manier om dezelve uit te voeren, heeft de Fortuin veragt, om alleenlyk zyn werk te maaken van 't gunt, waar door hy die verdiende.

Alle deeze dingen zyn bekend genoeg; dog om zulks te bevestigen vind ik my gendodzaakt te zeggen, van wien ik dezelve heb; het is van den heer *de Dieu*, een beeldhouwer zyn Land-genoot en Speelmakker van kindsbeen af, met wien hy een wederzydse en naauwe vriendschap aangegaan had, die deezen doorlugten Overleedenen, in zyne armen gestorven, in zyn geheugen doet herleeven.

Alvoorens te eindigen zal ik u de dood van een Graveur, in deeze Stad voorgevallen, verhaalen.

Een zekere *Voligny*, Plaatsnyder, begon zig bekend te maaken door de Pourtretten, die hy voortbragt, met de Pen geteekent en met Chineese Inkt op een zo zagte, fraaye en uitvoerige wyze gewasschen, dat men 'er zig over verwonderde; waar van het Pourtret van den *Dauphin* een doorstaande blyk is, door de goedkeuring, die hy 'er van ontving; nog kort voor zyn dood had hy dat van den heer de *Pontchartrain* gemaakt en was door dien heer voor 't zelve beloont.

II. Dial.

F f

De

Dewyl hy zuinig was en by gevolg eenig geld by een gezamelt had, wilde zyn Nootlot, dat op zyn terugkomst in Parys, een zekere losbol, wiens naam ik niet melden wil, die, gelyk hy, meede van Tonnerre en met wien hy waarfchynlyk in eenige verbintenis was, des morgens hem op zyn Kamer kwam bezoeken, zig met hem aldaar opfloot en hem vermoordde, om zig van zyn geld meester te maaken; dog wierd ook op staande voet by de kop gevat en van Moord en Diefstal overtuigt zynde, den 3 December 1699 op de plaats Maubert, naby de straat van Noyers, waar in hy den Graveur vermoort had, leevendig gerabbraakt.

Ik zal nu tot de Catalogus der Pourtretten van de Sadelers, der werken van den heer *le Brun* en van die van *Rapbaël* overgaan.

POURTRETTEEN

VAN DE

S A D E L E R S.

De agting, die de Konstkenners de werken der Sadelers toedraagen, heeft my hunne stukken doen opzoeken, om dezelve in deeze Catalogus te plaatsen; dog nadien het getal dier stukken ongemeen groot is en het verdrictig zoude worden, dezelve alle omftandig aan te haalen, zal ik my vergenoegen, de Pourtretten, door brave Graveurs gefneeden, hier by te brengen, en voornaamentlyk die door het konstig Graveur- yzer van *Gilles* bewerkt zyn, welke ongetwyffelt na het oordeel der kenners alle de andere van dien naam te boven gaan. Ik agte my verplicht te zeggen, dat mogelyk een half dozyn van dezelve weinig bekend zyn, om dat 'er geen naam op staat, of wel dat zy tot vervolg van Historien gemaakt, in vreemde Landen overgebracht en niet in byzondere handen uitgedeelt zynde, derzelver nazook mogelyk als een harsenſchim zoude kunnen aangemerkt worden, nietteengenſtaande dezelve weezentlyk 't ligt gezien hebben.

Het

Het Pourtret van *Gilles Sadeler*, is gefneeden door *Pieter de Jode*, dat van *Jan* door *Cornelis Waumans* en dat van *Rapbaël* door *Coenraad Waumans*.

Pourtretten van Gilles Sadeler.

De twaalf Keizeren na *Titiaan*, meer dan ten halver Lyf verbeeld en de twaalf Keizerinnen insgelyks; alle stukken in de hoogte, en van elkander onderscheiden.

Franciscus a Dietrichsteyn, Kardinaal van *St. Silvester*.
Melchior Pynest van *Pyrn*, met een Linnekleed en Schoudermanteltje om.

Melchior Klessel, Bisschop van *Weenen* enz.; een Historisch Pourtret, zittende verbeeld.

Jacobus Chimarreus, Kardinaal; een stuk met merktekenen.

Dezelve met een lange baard.

't Pourtret van *St. Ignatius*.

Rudolphus den IIde, Keizer, meer als halver Lyf met twee handen.

Een ander dito in een ovaal met Byschrift rondsom en Ornamenten.

Het zelve zonder Omschrift nog Byschrift.

Dezelve op een stygerend Paard, en in het verschiet een groot gevegt teegen de Turken.

Dezelve, zynde een ovaal Borstbeeld met Historische Figuren.

Dezelve op een wagen door twee Adelaars wordende voortgetrokken.

Dezelve halver Lyf, Anno 1604.

Dezelve, zynde een andere Plaat van dezelve teekening in 't Jaar 1609.

De Keizer *Matthias* de IIste halver Lyf met een Mantel om, en staande onder een verheemelte.

De Princes *Anna*, Roomsch Keizerin, op gelyke wyze, teegen den ander over ziende.

De Keizer *Matthias* in een groot Borstbeeld. Het stuk is Historisch wyze met verscheide kleine Pourtretten in rondtens.

Dezelve Keizer te Paard.

Dezelve met de Keizerin in een Borstbeeld; een Historische Titelpaat op de opregting der Stad *Romen*; onder andere ziet men een *Wolvin*, die de tweelingen *Romulus* en *Remus* te zuigen geeft.

F f 2

De

- De Keizer Ferdinand te Paard.
 Sigismundus de Ilde, Koning van Poolen met Ornamenten rondom.
 Sigismundus Bathori, Vorst van Zeevenbergen enz.; een stuk in de hoogte, Historisch wyze in een ovaal.
 Sigismundus, Marquis van Miron.
 Carel, Prins van Zweeden.
 Don Balthazar Maradas.
 Dezelve met eenig onderscheid.
 Adam, Baron van Trautmansdorff.
 Joannes van der Holtezer.
 Charles de Longueval, Grave van Bucquoi enz.; een stuk in de hoogte met Historische cieraaden.
 Guillelmo a Sancto Clemente.
 Guillelmus Ancelius, Afgezant van Hendrik den IVde by Keizer Rudolphus den Ilde.
 Antonius Scherleyns, een Engelsch Ridder van het gulde Vlies. Hy wierd na den Persiaansche Sophy gezonden.
 Albert Jean, Baron van Smirzick, verbeeld in volle kleeding, leggende met zyn geheel Lyf uitgestrekt op zyn bed dood.
 Ferdinandus a Kolonitzch.
 Christophorus Harand, Grave van Polziez enz. met Muziek Papier onder aan.
 Christophorus Popl, Baron van Lobkowitz.
 Dom Ricardi Schulemburg.
 Joannes Mattheus Wackenfels.
 Dezelve met twee bonden in een Cardoes; dit word byna niet meer gevonden.
 Ottho a Starschedel.
 Joannes Zamoyski, Groot-Cancelier van Poolen; een Pourtret middelmatig van groote in de rondte.
 La Moreffe, Gravinne van Ferrare; een stuk in het vierkant, staande een Moor by haar.
 Een Vrouwe Beeltenis als de gedaante van de Liefde, om de Kinderen welke 'er by zyn.
 Een Pourtret, zynde de Titelplaat van een Boek, waar op staat *Ex Bibliotheca Illustrissimi de Urfinas de Rosenberg.*
 Een ander dito voor een Boek ten titel voerende *Basilica Chimica*, waar in vier kleine Pourtretten van Chimisten zyn.
 Een groote Kop van een Oud man, zynde een Borst-

beeld na *Albert Durer* : zyn hoofd is omwonden met een huldzel, waar aan een kloot hangt.

Twee andere Kinderkoppen als Engelen Hoofden, afzonderlyke stukken, na denzelven.

Een ander Kinderkop met gekruld hair.

Sigismundus, Graaf van Forgach.

Michiel, Waywode van Walacchien, enz. beroemd door zyn levensgevallen.

Georgio Thurzo de Bethlenfflu.

Sigifredus a Kolonitsch.

Christophorus Monvid.

Stephano Bochkay van Kismaria.

Mechi Kulibeg, Perſiaansche Afgezant.

Sinal Chaen, Afgezant van Perſien.

Cuchein Ollibeng, meedegenoot van het Perſiaansche gezandschap.

Gaspard a Varensdorf.

Dezelve met de Sleutel.

Georgius Schrotl te Schootenſteyn.

Christophorus Kekh.

Thobias Sculterus.

Ill Gaspardus Kapterus a Sulcuvitz.

De Z. Agnes de Monte Piliciano van de Orde van St. Dominicus, een klein stukje in de hoogte.

Elias Hoc Schmitgradmer.

Christophorus Kech ab Egck.

Joannes Bernardi a Funſkircher.

Doctor Bartholomeus Schwalb.

Hieronimus Makovuski a Mazovien.

Burchhard a Berliching.

Marquardus Freherus Judex, enz. Dit ſtuk loopt half boogs gewyze uit met Merkteekenen.

Vincentius Muſchinger, Afgezant by den Keizer Rudolphus den IIde en Raad van Maximiliaan, Aartshertog van Ooſtenryk.

Oſtavio Strada, Antiquarius van Rudolphus den IIde.

Arnoldus de Reyger.

Joannes Petrus Magnus, Paltz-Graaf, enz. oud zyn-
de 59 Jaaren; een ovaal ſtuk.

Joachimus Huberus.

Jean George Godelman, Regtsgeleerden, Paltzgraaf,
Raad des Keurvorſt van Saxon, aan de vier hoeken zyn
Merkteekenen.

Catharina Senizin, zyn Gemalin.
Jobst Burgy.

Godefridus Steegius, gewoon Doctor van Keizer Rudolphus den Ilde.

Anselmus Boëtius de Boodt, van Brugge; gewoon Doctor van Rudolphus den Ilde.

Franciscus de Padoanis, beide der Philosophie en Medecynen Doctor, met merkteeken.

Gabriël Bethlem met een Knots of Morgenster in de hand; dit is een der fraaiste Pourtretten van *Gilles Sadeler*.

Christophorus Garinonius.

Torquato Tasso, een Italiaansch Dichter met merkteeken aan de vier hoeken.

Bartholomeus Sprangher en Christiana Mullerina, zyn Huisvrouw, een Historisch onderwerp. Hy is verbeeld dood zynde.

Martyn de Vos, Schilder van Antwerpen; een stuk in de hoogte met Historische cieraaden. *Joseph Heints pinxit*.

Pieter Breugel, Schilder; een Historisch Pourtret een stuk in de hoogte. *Barth. Sprangers invenit*.

Andere Pourtretten van Raphaël Sadeler.

Jean Dietsmeyer; een Historisch Pourtret.

Carel Emanuel van Savoyen, te Paard zittende; in het verschiep ziet men Esquadrans.

De Prins Leopoldus, Aartshertog, Bisschop van Straatsburg; hier zyn merkteeken by.

De Paus Paulus de Vde; een Historisch stuk, waar in St. Petrus en Paulus, enz.

Petrus Canisius, Jesuit, een klein Pourtret.

De Z. Felix Cantalice der Capucynen Orde, dit is gemerkt 1615.

De Eerw. Vader Hiacinthus Cafalen, een Capucynen Monnik.

Philippus Franciscus Fraxicure, Gezant van Japan by Paus Paulus den Vde.

Effigies vera B. Catherinae Virginis Bononiae. Zy zit in een Stoel, het bovenste Kapelsgewyze uitloopende.

Henry Garnet in een Koorn-air.

Emilius Parisanus.

Ludovicus Septalius.

Isabelle Adriani.

Philippo de Monte, bestierder der Keizerlyke Muziek van Maximiliaan en Rudolphus den IIde.

Johan, Prins en Graaf van Hohenzollern, zynde met twee handen afgebeeld. *Rapbaël Sadeler Jun. Sc.*

Pourtretten door Johan Sadeler.

Maria de Medicis, een ovaal Pourtret.

Emanuël Philibert, Hertog van Savoyen; een ovaal Borstbeeld met Figuren.

Twee Mannen en een Vrouw in een ovaal, zonder naam.

St. Carolus Borromeus.

Ernest, Aartsbisschop van Keulen.

Guidobald de Thun, Aartsbisschop van Zaltzburg.

Bartholomeus Sprangher in 't klein.

Claude Chapuisot, Priester en Meester in de Regten enz.

Orlandus de Lassus, Opperbestierder van de Muziek, enz. alle drie even groot.

Ferdinand Paltzgraaf, Hertog van Beyeren.

Guilelmus Paltzgraaf, Hertog van Beyeren.

Maximiliaan, Hertog van Beyeren.

Christophorus, Baron van Teuffenbach.

Mermannus.

Een klein Pourtret zonder naam.

Georgius Hoefnagelius.

Hieron. Mercurialis.

Sigismundus Feyrabendus, Boekverkooper te Frankfort.

D. Ottho Herr. Graaf van Swartzenberg: hy is zittend met merkteeken.

Een ander onderscheiden Pourtret van denzelven, zynde een klein ovaal in de hoogte met merkteeken en drie Figuren.

Zes Blaaden met vier Pourtretten uit het huis van Gonzaga. *Justus Sadeler sculpsit.*

Wat betreft de omstandige beschryving der Pourtretten van *Rapbaël* en *Jan Sadeler*, dezelve geef ik alleen uit liefhebbery, gelykerwyze ik ook nog ten behoeven der liefhebbers van de *Sadeler*s zal kunnen zeggen, wat de twee Boeken met naame de Heiligen van Beyeren inhouden; naamentlyk, het eerste Boek zestig genommer-

de stukken, daar onder begreepen de Historische Titelpaat, waarop staat *Bavaria Sancta*, &c. te Antwerpen gedrukt. Het tweede is zonder Historische Titelpaat, inhoudende twee en veertig stuks. Ook zyn van hem de Fabelen van Esopus, verrykt met honderd een en veertig Plaatzen van de *Sadeler*s, de Titelpaat 'er onder begreepen.

Ook dient gezegt te worden, dat de *Hermyten van Sadeler* inhouden vier onderscheidene Boeken; het eerste is van vyf en twintig; het tweede neegen en twintig; het derde neegen en twintig; en het vierde vyf en twintig stukken; voorts vind men nog een vyfde, van vyf en twintig stukken, zynde Hermitinnen door *Adriaan Collaert* gegraveert.

Dit alles is nagezien in de Cabinetten der Konstbeminnaaren, alwaar die stukken nog heedendaags gevonden worden.

De geweide Geschiedenis van het Oud en Nieuw Testament; de Waereldsche en Historische Zinnebeeldige en Zinspreukige onderwerpen, maaken verscheide gevolgen, te wel by de Liefhebbers bekend, dan dat men van dezelve alhier breedvoerig gewag zoude maaken.

Ik zal hier uit liefhebbery eenige *Pourtreuten van Rembrand* byvoegen, die voor eenige andere zullen komen, door *Smith*, gegraveert, zynde een soort van zwarte Kunst, te deezer tyd vry wel gewilt.

Laaten wy met die van Rembrand beginnen.
 Jonker Philippus van der Dorp, Ridder Admiraal enz.
 Den Amsterdamschen Burgermeester Jan Six.
 Janus Silvius, *Mr.*
 Joh. Cornelii Silvius.
 Uitenbogaard.
 Den Jood van een Trap afkoomende.
 Ephraïm Bonus.
 Anso, Prediker der Weederdoopers, *Mr.*
 De Casteleyn Haring.
 Affelyn, bygenaamd Crabetje, berugt Schilder, *Mr.*
 Lieven van Coppenol.
 L. Gaasbeek.
 Abraham Franssen.

Janus Lutma, een Beeldhouwer.

Pourtretten van Smith in zwarte Kunst.

Mevrouw Loftus.

De Gravin van Kildare.

Mevrouw Brounlouve.

Mevrouw Dorothea Masson.

Mevrouw Anna Warner.

Mevrouw Brandon.

Milord Burleigh.

William Cecille, in kinderlyke Jaaren.

Henrietta en Catharina Hide, Kinderen van den Hertog van Rochester.

Edmus King, Doctor in de Medicynen.

Ik zal hier geen omstandige beschryving geeven van de Pourtretten door *J. Becket* en *A. Blooteling* gegraveert, nog van veele andere, welke in de Zwarte kunst beroemd zyn geweest. Ik zal slegts zeggen, dat te Parys eenen *J. Sarrahat* is, van wien men stukken van Kroegen, Pourtretten na den heer Rigault, en andere onderwerpen ziet. Zyne werken toonen, dat het geen thans voor den dag komt, ons niet moet doen beklagen 't geen in voorrige tyden gegraveert is.

W E R K E N

V A N D E N H E E R

L E B R U N.

Indien de voortbrengselen van den heer *le Brun* ter verwondering van derzelver Aanschouwers verstreken, hebben ook de doorlugste Mannen zyner Eeuw, die zyne werken gegraveert hebben, om dezelve te vermeenigvuldigen en aan de verafgeleegenste Natiën kenbaar te maaken, die Graveurs, zeg ik, hebben reeden om te hoopen, dat haare werken in de toekomstige eeuwen also zeer gewild zullen worden, als die heedendaags van den roemrugten Graveur van *Rapbaël* getrokken zyn.

F f 5

Naam.

Naam-Lyft der Graveurs, die eenige werken van den heer le Brun gefneeden hebben.

Gilles en Charles Rouffelet; Jean Boulanger; Michel Lanne; Pierre Daret; Gabriel le Brun; François en Nicolaas Poilly; François Chauveau; Nicolaas Pitau; Jean Lenfant; Nicolaas Regneffon; J. Humblot; G. Filleul; Gerard Audran; Benedictus, zyn Neef; Gerard Edelinck, of de Ridder Edelinck is dezelve; Etienne Picard le Romain; Bernard, deszelfs Zoon; Sebastien le Clerc; Antonie Maffon; Louis de Chatillon; De gebroeders Charles en Louis Simonneau; Bazin, enz.

Het Pourtret van den heer *le Brun*, door den heer *Largilliere* geschildert, is door den Ridder *Edelinck* gegraveert.

Deeze Catalogus zal ik by Graveurs en niet by stoffen verdeelen.

Stukken door den heer le Brun zelfs gefneeden.

Een St. Carolus, een Borstbeeld in een ovaal van ter zyde te zien.

De vier uren des daags, vier middelmaatige groote stukken.

Een klein Kind, dat op een kruis schynt te willen knielen.

Het eerste stuk, zynde een Beeltenis van St. Carolus, is van *Gabriel le Brun*.

Stukken door Gabriel le Brun gegraveert na zyn Broeder Charles.

Een gevleugeld Beeld met een Hoorn des Overvloeds, onder zyne voeten de afbeelding van de Nyd hebbende.

Een Ste. Anna op zyde zittende, en de Maagd Maria latende lezen, boven is een Waapen.

Groote stukken in de hoogte ten getalle van dertien stuks, verbeeldende de twaalf Apostelen en St. Paulus; onder aan staat *Mariette excudit*.

Een St. Antonius, een groot stuk in de hoogte.

Stuk-

Stukken door Michel Lasne gegraveert.

Een Hoofd en Borstbeeld van Christus, zonder handen, vertoonende ter ouderdom van dertig jaaren, en een ander stuk van even gelyke groote, tegen over malkander ziende.

Een Thesis opgedraagen aan Henr. de Mesmes, Marquis enz., door *Claude Foucault*; de President de Mesmes zittende, word door twee Beelden gegroet, en andere ondersteunen het wapen van zyn Familie.

Een groot Zinnebeeldig onderwerp; een stuk in de breedte, waar in een Throon. Onder veele Beelden ziet men een Christus staan enz.

Het Christelyk Jaar; zynde een Titelplaat.

Het Pourtret van Pater Binet ter halver Lyf zonder handen. *Cb. le Brun pinx.*

Stukken door Gilles Rousselet gegraveert.

Een H. Familie; zynde een groot stuk in de breedte; op de voorgrond aan de voeten van de Maagd Maria legt een stuk van een gebrooken Colom, waar op lofwerk. *Cb. le Brun pinxit.*

Een zittende Maagd, het Kind Jesus op haar schoot staande, van ter zyde te zien. *Idem pinxit.*

Een Gebed in den Hof van Gethsemane, zynde een groot stuk in de breedte. *Idem pinxit.*

Een weenende Magdalena halver Lyf, het hoofd op hare twee gevouwen handen hangende; een groot ovaal in de hoogte. *Idem pinxit.*

Een Maria Boodschap in twee groote ovaalen, tegen over malkander ziende Beeltenissen ter halver Lyf, op het eene staat *Ave Maria*, en op het ander *Ecce Ancilla*.

De Maagd Maria het Kind Jesus Hebreeuws hoorende leezen; ook is 'er een St. Joseph en een Palmboom in het verschiet; een groot stuk in de hoogte: onder aan staat *Maria autem conservabat, &c.*

Een groote Maagd zittende en het Kindeke Jesus; een ovaal stuk, waar op in letters staat: *Ego Dilecto meo, &c.*

Een andere Maagd halver Lyf, en het Kind Jesus staande, onder aan is te leezen *Reverendo P. Paulo Beuvrier. Abb. Sanctæ Genov.*

Een Maagd Maria; een stuk in een ovaal onder met een Wapen.

Een

Een *Ecce Homo*, halver Lyf, met het Riet in zyne handen; een stuk in een ovaal, met schrift onder aan.
Cb. le Brun pinxit.

Een dooden Christus; een groot stuk met schrift onder aan: het Lyk word door een Engel ondersteund, die een der naagelen in de hand heeft, enz.

Het Kind Jesus, de Maagd, een *Ecce Homo*, en een bedrukte Maagd: alle vierten voeten uit, en van gelyke groote.

St. Hiacinthus, St. Augustinus, St. Martinus en St. Antonius: alle stukken in de hoogte.

Een St. Bernardus knielende, aan wien de Maagd Maria zig vertoond.

Een St. Bruno op zyne kniën, van omtrent dezelve groote.

Een groot Crucifix met verscheide Engelen in de lugt; een groot stuk in de hoogte met een donkeren grond.

Een doode Christus, leggende voor de Maagd, die aan de voet van het Kruis staat, enz.; een stuk in de hoogte.

Een doode Christus, een stuk in de breedte; het Lyk word door de Maagd Maria ondersteunt.

Ste. Theresia in Beschouwing; een groot stuk in de hoogte.

La Madona Santissima del Carme; een groot stuk in de hoogte, verbeeldende de Maagd Maria het Scapulier uitdeelende. Hier staat geen Graveurs naam op.

Een groote Thesis opgedraagen aan den heer Colbert, door den Heer Bechamel: het Pourtret is door *Nanteuil* gesneden en het overige door *Rouffolet*: dit is in twee groote Blaaden.

De Thesis van den Graaf van St. Pol, aan den Koning opgedraagen, die 'er te Paard in verbeeld staat: dit stuk is in drie Blaaden en in het Jaar 1664 gegraveert.

Een groote Thesis, opgedraagen aan den Heer Seguiër, Cancelier van Vrankryk: hy is zittende verbeeld. Apollo met zyn Lier bied hem, enz.

Een andere Thesis, opgedraagen aan den zelve; hy is zittende en naast hem een Zinnebeeldige Figuur met een Schaap enz.

Een andere Thesis, opgedraagen aan *D. Boutblier Summo Galliarum Aerarü Prefecto*, halver Lyf in een ovaal: zyn Pourtret word door verscheide Zinnebeeldige Figuren opgeheeven.

Twee stukken in de breedte, waar in twee Wapens:

in

in het een een Schild, waar in drie Kruiffen met rondtens aan de hoeken, en een hand in een Cardoes onder aan, met vier Vrouwe Beelden om het zelve. Aan het ander stuk is een Wapen in een Cardoes met een Helm en een Kroon boven dezelve, beneevens vier Beelden, waar van een zittende Hercules, wiens rug gezien word.

De welgegronde hoop onzer Zaligheid; Titelplaat in Quarto, Historisch wyze met een Christus op de Wolken zittende, enz.

Missale Meldenze, te Parys by Vitré; een Historische Titelplaat, waar in twee Heiligen.

De H. Drievuldigheid boven aan en het Wapen van den Heer Seguiet onder aan.

Ludovici Henr. Lovenit Itinerarium, &c.

Novum Testamentum Jesu Christi.

Les poésies Françoises de la Menardiere; een Titelplaat in Quarto, Historisch wyze met een zittende Apollo op zyn Lier speelende enz.

Hortus Regius; een Historische Titelplaat in Quarto, verbeeldende den Koning op een Wagen met vier Paarden bespannen op de Wolken, enz.

Een onderwerp van drie Beelden, waar van twee Globen houden.

Verbum. Abreviatum; een Historische Titelplaat, met een Christus zyn Kruis in zyne armen houdende een Rol waar op staat *Sanctum Evangelium &c.*

De Historische Titelplaat van het Boek in duodecimo, der Reisbeschryvingen van Louis Henri de Lomenie, Grave van Brienne. Men ziet 'er een Beeld op een leggend Paard zittende, en in een ander stuk het Pourtret van den gemelden Heer de Lomenie, Grave van Brienne, van gelyke groote; gegraveert in het Jaar 1661.

De vier gedeeltens der Waereld; een stuk in de breette met twee groote Beelden in het verschiet enz.

Een Historisch stuk in de breette, waar in een zittende Vrouw, aan wien een andere Vrouw een Koninglyke Mantel om hebbende, een Waereldskloot over geeft, waar opgeschreeven staat *Qua sunt Caesaris, &c.*, en verscheide andere Beelden.

Twee Historische stukken in de breette: in het een is een zittende Vrouw, verbeeldende de Pausselyke waardigheid enz.: ook is 'er het Pourtret van den Heer de Gondy. Het ander is een Figuur, verbeeldende de Godsdiens, zittende en een Kruis houdende, enz.

Een

Een ander Zinspreukig Beeld. *Charles Rouffelet Sc.*
 Messire Pierre Seguier, Cancelier; met Supports.
 Richard de Belleval, Cancelier van de Academie der
 Medecynen te Montpellier, in een ovaal.
 Matturin Alton, Chirugyn; een klein Pourtret.
 Het Pourtret van Molineus; een klein stukje met merk-
 teekenen.

*Pourtretten door Robert Nanteuil, na den heer
 le Brun gegraveert.*

Messire Pierre Seguier, Cancelier van Vrankryk. *Cb. le
 Brun p. Nant. Sc.* Anno 1657. Een stuk in de hoogte.
 Dezelve zittende, halver Lyf verbeeld met merktee-
 kenen; een groot stuk in de breedte. *Idem p. Nant. Sc.*
 Anno 1657.

M. Pomponne de Bellievre, President enz. *Cb. le Brun
 p. Nant. Sc.* Anno 1657.

Een Thesis, aan den Koning opgedraagen, door den
 Kardinaal de Bouillon: 's Konings Pourtret is van *Nan-
 teuil*; ook zyn 'er Romeinsche Zegeteekenen; een groot
 stuk in de breedte, gegraveert door *Gilles Rouffelet*.

Stukken door Jean Boulanger gesneden.

Een innerlykheid van de Maagd Maria; zy heeft een
 Heiligen Geest op de Borst, en een Byschrift onder aan:
 ook is 'er een ander diergelyk stuk zonder eenig ander
 onderscheid dan in het omschrift.

Een hoofd van het Kind Jesus; zynde een groot Borst-
 beeld.

Een Hoofd en Borstbeeld van de Maagd, in ovaal met
 een Lyf van Eikenbladen.

Stukken door Pierre Daret gegraveert.

Eudoxia, een Treur-bly-eindent Tonneelspel, Anno
 1641; zynde een Historische Titelpaat: men ziet 'er de
 Poort van een Paleis, die met Helbaarden in geslaagen
 word, enz.

Dido, een Treurspel van den heer de Scudery; een
 Historische Titelblad, waar in Eneas met zyne Schepen
 vertrekt.

L'Amant liberal, Treur-bly-eindend Spel, door den heer
 de

de Scudery; Historische Titelplaat; zynde een vergadering van Turkse Vorsten, als over een Huwelyk.

Stukken door François Poilly gesneden.

Een Maria Visitatie; een groot stuk in een ovaal; men ziet 'er de Maagd ten kniën uit enz.; onder aan staat *Fecit mihi Magna.*

Het Martelaarschap van Horatius Vechius, Priester der Societeit Jesu, in America ter dood gebragt; een stuk in de breette.

Een groot Crucifix in de hoogte, met een donkere grond en een meenigte Krygsknegten, enz. *Ch. le Brun inv. & pinx.*

Een Maagd halver Lyf, een weinig na om hoog ziende en het hoofd met stralen omringd; ook is 'er Christus Beeltenis, tegen het ander ziende: dit zyn tweederlei stukken.

St. Jan in het Eyland Pathmos; een stuk in de hoogte.

Een groote Thesis, verbeeldende de Redetwist tusschen Minerva en Neptunus, in een soort van Tapyt; waarop Sterren, zynde het Wapen van den Kardinaal Mazaryn. Dit stuk wierd aan den gemelde Kardinaal niet opgedraagen, alzo hy kwam te sterven, terwyl het voltooit wierd, en de Abt le Tellier, die het zelve had doen graveeren, heeft de Plaat ingehouden.

Een groote Thesis, waar in men den Koning met een grooten Koninglyken Mantel omhangen ziet zitten: in het verschiet zyn verscheide Kinderen, Gebouwen en Werklieden. Dit is aan den Koning opgedraagen, door den Hertog van Albret, namaals Kardinaal de Bouillon.

Een groote Thesis, aan den Koning opgedraagen door den heer de Segnelai. Boven is de Faam met een By-schrift op haar Vaan enz.: De Koning is ten voeten uit in Romeinsch gewaad, en agter ziet men Gebouwen en een soort van Waterval.

Een andere Thesis, waar in 's Konings Pourtret door den Tyd onderfchraagd; ook zyn 'er verscheide andere Beeltenissen: dit is aan den Koning opgedraagen door de Abt le Tellier, namaals Aartsbischop van Rheims.

Het Pourtret van den heer Fouquet; een ovaal Borstbeeld, met een Calot op zyn hoofd.

Het Pourtret van den heer de Noiron: dit is een Historisch Frontiespies of Titelblad van een Boek, genaamd *Renati Rapini e Societati Jesu Hortorum, &c.*

Stuk.

Stukken door Nicolaas Poilly gesneden.

Het Stuk, het *Silentium* genaamd, van den heer le Brun; een groot stuk in de hoogte, waar in de Maagd Maria schynt te wenken, geen gerugt te maaken by het slaapende Kind Jesus.

Emilius; een Historisch onderwerp.

Jean Baptista Poilly, een zyner Zoonen, heeft eenige stukken na den heer *Mignard* gegraveert, verscheide andere stukken na den Heer *Coupel* Junior, als meede *Magdalena* ten huize van den *Phariseër*, na het *Tafereel* door den heer *le Brun* voor de *Carmeliter Nonnen* van het groot Klooster geschildert.

Stukken door Gerard Audran gegraveert.

Het Martelaarschap van *St. Stephanus*, op *Meydag* in de Kerk van *O. L. V. te Parys* geoffert; een stuk in de hoogte.

De *Veldslagen* en *Overwinningen* van *Constantinus*, zynde groote stukken in de breedte, in het geheel zeeven *Blaaden* uitmaakende.

De vier *Veldslagen*, breeder vermeld in het eerste Boek in de *Catalogus* van 's Konings Cabinet.

Het *Plafond* van de vier *Getyden* des Jaars te *Vaux le Vicomte*.

De *Zending* des *H. Geests*, zynde het *Tafereel* van het *Autaar* der *Capelle* van het *Kweekschool* van *St. Sulpice*; een groot stuk in de hoogte.

De *Coupel* van de *Capelle* te *Sceaux* in vyf stukken Anno 1681 gegraveert.

Behalven de voorgemelde stukken, zal ik nog de volgende aanhaalen, door gemelden heer *Audran* na andere *Schilders* gegraveert.

De *Kruisdraaging*, de *befmettelyke ziekte*, de *Coupel* van *Val de Grace* en andere stukken van den heer *Mignard*.

Het Boek in *Folio* op de *Antique* maaten.

Een ander Boek van dertig *Plaaten* tot *Cornissen* en derzelver *Profils* met *cieraaden* door den heer *Charmet*.

De

De Gallery van het Paleis van Pamphili te Rome, in verscheide stukken na *Pietro de Cortona*.

Een Boek van zes Landschappen, zynde Gezigten in Italië, door *Focus*.

De tien Blaaden Antique Basrelieven door *Rapbaël, Julio Romano* en andere.

Eenige stukken van *le Sueur*, en veele andere werken na *Poussyn* gegraveert, zo door hem als door *Pesne*.

Gemeide heer *Audran* heeft ook eenige Pourtretten gesneden: onder andere Samuel de Sorbiere; Jordanus Illing; Henri Arnauld, Bisschop van Angers; Pater Benedictus Laugeois, een Capucynier Monnik en François Flammant, Beeldhouwer te Rome.

By den zelve *Audran* waaren te bekomen zes kleine afgezonderde stukjes, na de Veldslagen van *le Brun* en gegraveert door *N. N. Audran*, zyn Neef, als meede van den heer *le Clerc*; onder andere aanzienelyke vervolgen, een Boekje in Duodecimo, ten titel voerende de Aanroeping en navolging der Heiligen op alle de dagen van het jaar, behelzende een uittreksel van hun leeven, waar van de Beelden van den heer *le Clerc* zyn.

Benedictus Audran, zyn Neef, heeft na den heer *le Brun* de koopere Slang gegraveert, zynde een groot stuk in de breedte.

De Dogters van Jethro; een groot stuk in de breedte.

Het Huwelyk van Mozes; meede een groot stuk in de breedte.

Een afneeming van het Kruis in het groot en in het klein.

De opoffering van den Zaligmaker in den Tempel, anders genaamt de zuivering van O. L. V.

De opregting aan het Kruis, een der laatste Tafereelen van den heer *le Brun*.

Nog heeft hy in 't klein de zeeven Sacramenten na *Poussyn* gesneden; vier middelmaatige stukken in 't breed na *Albano*, en verscheide andere stukken na onderscheidene Meesters.

Stukken door den Ridder Edelinck na den heer le Brun gegraveert.

De Familie van Darius, een groot stuk van twee Blaaden in de breedte.

II. Deel.

G g

Het

Het Crucifix met Engelen ; een stuk van twee groote Blaaden in de hoogte.

St. Carolus, St. Ludovicus en Ste. Magdalena haar cieraad afeggende: drie groote stukken in de hoogte en van gelyke groote.

Het Pourtret van den heer *Israël Silvestre*, Graveur, *Ch le Brun p.*

Ferdinandi Episcopi, enz. ; een Historisch Pourtret. *Verdier delin. Edelinck Sc Anno 1683.*

Een groote Thesis van twee Blaaden in de hoogte, verdedigt door den Heer Abt Colbert, namaals Aartsbisshop van Rouaan: In dit stuk is de Koning te Paard verbeeld, wordende door de Voorzienigheid beschermt, die hem over zyne vyanden doet Zeegenpraalen.

Een andere Theses van gelyke groote door den Marquis de Torcy, namaals Minister van Staat, en door zyn heer Broeder, namaals Bisshop van Montpellier, verdedigt: Dit fraai stuk verbeeld de Koning de Vrede aan Europa aanbiedende.

Een andere Thesis opgedraagen aan wylen den heer Colbert, Staatsminister, door den heer Morel Junior. Het Pourtret is na den heer *Mignard*, en alle de Ordonnantien en andere merkteekenen, die het zelve omringen, zyn van den heer *le Brun*.

Een andere Thesis, verbeeldende het Pourtret van wylen den heer de Louvois, Staatsminister, werdende ondersteund en omringd door verscheide Deugden. Het Pourtret is na den heer *Mignard*, en het overige is van van den heer *le Brun*: dit alles is opgedraagen door den heer Nuguet. Deeze twee laatste zyn wat kleinder dan de andere.

Een ander groote Thesis van twee Blaaden in de hoogte, verbeeldende de uitroeying der Kettery, of de Zeegepraal der R. Kerk. Dit stuk, dat als een der fraaiste Ordonnantien van den heer *le Brun* aangemerkt wierd, is niet als een Thesis uitgekoomen gelyk men zig verbeeld had, zelfs zyn 'er weinig afdrukken van. De reeden heb ik niet kunnen ontdekken.

Insgelyks zal ik zeggen, dat de Ridder *Edelinck*, in de Gohelyns zyn intrek hebbende, een groot vervolg van Pourtretten en andere stukken gegraveert heeft, die zeer gezogt worden, en waar van de Naamlyst een byzondere Catalogus zouden vereischen. Egter zal ik hier bybrengen,

gen, dat hy onder andere gegraveert heeft na de heeren *de Troy*, *Rigault* en *de Largilliere*. De Pourtretten van de Hertogen van Bourgogne, van Anjou, van Berry en den Prins van Wallis strekken tot dezelve grootste luis-ter. Die van de heeren des Jardins, de Champagne, Doziers, Bernin, Montarcy, Leonard Senior en den groo-ten Arnould konnen ook van het groot getal afgezonderd worden.

Nog zyn 'er veele Pourtretten ingevoerd en vermengd: onder andere die door Jacques Lubin te Bourdeaux ge-graveert zyn, tot het eerste Boek in Folio, ten titel-voe-rende, de Doorlugte Mannen, welke in deeze Eeuw in Vrankryk te voorschyn gekomen zyn, met derzelver Pourtretten na het leeven door den heer *Perrault*, Lid der Fransche Academie te Parys by Antoni Dezalliers, in de Gulde Kroon, in de straat van St. Jacques, Anno 1696: Dit werk staat gevolgd te worden door een tweede Deel, verrykt met de Pourtretten van de hier voorgenoemde Graveurs. In het eerste Boek bemerkt men onder andere de Frontispies, waar in verscheide, van wien gemeld is, verbeeld zyn, in onderscheidene gestaktensoorten overeenkoomt hebbende met haar beeltenissen.

De Ridder *Edelinck* heeft ook het Pourtret gegraveert van den heer Mansard, Opperbestierder der Gebouwen na het Pastel door den heer Vivien, en dit Pourtret heeft gedient tot de Thesis; die de Zoon van den heer Lambert in het Collegie van Pleffis beweert heeft, op het einde des jaar 1699. Ik zal nu niet dieper treden in de Wer-ken van deezen Graveur.

*Stukken door Etienne Picart le Romein, na den
Heer le Brun gegraveert.*

Het Martelaarschap van St. Stephanus, den eerste Meydag in O. L. V. Kerk geoffert.

Een St. Joannes op het Eyland Pathmos, van gelyke groote als dat van Poilly; dog een weinig verschillende.

Een groot Pourtret van den Koning, na het gecroyon-neerde van *le Brun*.

Pernard Picard, Senior, heeft na den heer *le Brun* ge-teekent en gegraveert een gedeelte van het Plafond van Hezioné, een ander stuk van Plafond der Getyden van het jaar by den heer President Lambert en ook verscheide Schetzen na den heer *le Sueur*.

G g 2

De:

Dezelve heeft ook getcekent en gegraveert twee stukken van de Tombe van den Kardinaal de Richelieu, geïnventeert, in marmér gehouwen en in de Kerk der Sorbonne opgerecht door den heer *Girardon*, gewoone Beeldhouwer des Konings.

NB. Men heeft zig vergift, wanneer men in eenige uitgegeeven Exemplaren, gezegt heeft, dat de bovengemelde Werken door den heer *le Brun* geïnventeert waaren: hy heeft 'er in 't geheel niets aan gedaan.

Van dezelve Tombe zyn 'er twee andere stukken getcekent en gesneden door *Charles Simonneau*; ook is 'er een vyfde stuk, verbeeldende de Kelder, waar in de beenderen van den Kardinaal de Richelieu rusten.

De heer *Picard*, *le Romain*, heeft verscheide stukken na *le Sueur* gesneden; namentlyk zyn Tafereel op den eersten Meydag in O. L. V. Kerk geoffert, verbeeldende St. Paulus de Boeken van de Bibliotheek te Ephesus doende verbranden: dit stuk is op tweederlei wyze gegraveert, na de tweederhande Tafereelen door dien Schilder gemaalen. Hy heeft ook zyn Christus in het Graf gegraveert, als meede zyn Marteldood van St. Gervasius en Magdalena aan de voeten van Christus: en na *Correggio* gesneden het Tafereel, 't geen in 's Konings Cabinet met zo veel verwondering beschouwd word; een Maria geboorte na *Guido Rbeni*; een *Ecce Homo* halver Lyf, van drie Engelen verzeld, na het Tafereel van den beroemden *Albano*; een Maria Ontfangenis na *Carlo Maratti*; een andere geboorte na *André Camassée* en een meenigte groote en kleine Pourtretten: by den gemelde *Picard* wierd verkogt een Boek in Duodecimo, tot titel voerende, *Conferences de M. le Brun, Premier Peintre du Roi, Chancelier & Directeur de l'Academie de Peinture & Sculpture, sur l'Expression Generale & Particuliere, enrichie de Figures au nombre de 40, imprimé a Amsterdam chez J. L. de Lorme, sur le Rockin en 1698.* By den zelve was ook te bekomen de Veldslagen van den heer *le Brun* juist de helft zo groot als die van *Audran* en *Edelinck*.

Stuk-

Stukken door den Heer Sebastiaan le Clerc na den Heer le Brun gegraveert.

Het Boek der Tapyten en vier andere stukken met hunne Lyften, alles met haar Montans (*) Zinspreuken en merkteekenen, breeder vermeld in myn Catalogus van 's Konings Cabinet pag. 111 van het 1ste Deel.

Ook heeft hy na de Teekening van dien vermaarden Schilder gegraveert:

Een Titelblad in Quarto, gedient hebbende tot het Boek der Herscheppingen *en Rondeau*, in Quarto.

Drie fraaye Vignetten na eenige stukken van de Gallery te Versailles: ook

Drie Culs de Lampes, dienende tot het Boek van de Beschryving dier Gallery, door den heer Felibien, gedrukt by Muguet op uitdrukkelyk bevel van zyn Majesteit.

Alle de stukken van deeze Graveur, wiens Lof en Catalogus zyner Boeken ik niet onderneeme, zyn gezogt om deszelfs manier, zo konstig in zyn samenstel van Historien, als los en ruim in zyne Landschappen. Zynde dit thans de smaak der Teekenaars en aan wien Callot heeft weeten te behaagen.

Egter om U een algemeen denkbeeld zyner werken te geeven, zal ik U zeggen, dat de Konstkenners dezelve op twee duizend stukken reekenen. Bestaande in Titelplaat, Culs de Lampes, Vignetten, Lettres Grises en Zinspreuken, een meenigte Landschappen van onderscheidene grootens, andere onderwerpen om te teekenen en veele kleine Historie stukken: onder dit groot getal zal ik alhier van eenige voornaame stukken gewag maaken, uit welke men van de andere zal kunnen oordeelen.

De vyf stukken, genaamd de Veldslagen van den heer *le Brun*. Hy heeft dezelve in 't klein gegraveert en een zesde stuk dienende tot titel, waar in verbeeld is de Manufactuur der Tapyten der Gobelyns. Men kan zeggen, dat de heer *le Brun* en de liefhebbers ten dien opzigten niets meer te wenschen hebben, dewyl die stukken in drierlei groote en door zo konstige handen gegraveert zyn.

Het

(*) Montans van Lambrisfeeringen zyn een soort van Pilasters lang en smal, meerendeels met neerhangende festons, dienende tot de scheiding der Compartimenten van een Lambrisfeering.

Het Boek der Dieren, waar van de stukken de onderscheidene ontleding der zelve vertoonen.

De Veldslag van Mont-Cassel, gewonnen door den Hertog van Orleans.

Een gedeelte der zes en dertig overwinningen des Konings.

De Steen van de Louvre.

De Triomfboog.

De vermeenigvuldiging der Brooden.

Een Onderwerp op een Passagie van Isaias.

De vergoding van Isis en

Een groot stuk in de breedte, verbeeldende de Academie der Konsten en Weetenenschappen, het welk hy den Koning opgedraagen heeft.

Stukken door Etienne Baudet gegraveert.

De Trap van Versailles, in zes Platen, waar van een in twee gesneden, en dus zeeven uitmaaken.

Verscheide stukken na *Albano*, namentlyk de vier Hoofdstoffen, zynde in de rondte, en den Koning opgedraagen.

De vier Getyden des Jaars, groote stukken, een weinig langwerpig.

Een dooden Christus na *Carrats*; een groot stuk in de breedte, het welk hy een weinig voor en van de andere zyde, als die van den heer *Rouillet* gesneden heeft.

Ook zyn door hem verscheide Pourtretten gegraveert, onder andere Clemens den IXde; Guy de Seve van Roche Chouart, Bisschop van Arras; Charles Perrault en Louisa, Hertogin van Portsmouth.

Stukken door Pierre van Schuppen gesneden.

Het Pourtret des Konings in een ovaal van Lauwerblad, met Merk- en Zeegeteeken. *C. le Brun pinx. ad vivum.*

De heer Cancelier Segulier met een Wapen onder aan. *Ch. le Brun pinx. Pet. van Schuppen Sc. 1662.*

Deeze Graveur heeft veele Pourtretten en onderscheidene andere stukken gesneden, welke niet minder zyn dan die, welke hy na deeze Schilder gegraveert heeft.

Stuk.

*Stukken gegraveert door Charles Simonneau, Senior;
na den Heer le Brun.*

Twee kleine langwerpige ovaalen; in het een is Hercules een Hart vervolgende, en in het ander na Vogelen jaagende, verbeeld.

Het Fransche Comté; een onderwerp aan het einde van de groote Gallery te Versailles geschildert en in één stuk gegraveert.

De dood van Hippolitus, een Historiesch stuk in de hoogte, opgedraagen aan den heer Colbert.

De Kruisdraging, en de Intrede binnen Jerusalem; twee laatste Tafereelen van den heer *le Brun*, zyn gegraveert in groote stukken in de breedte door denzelfden Simonneau, die naderhand aan een vervolg van drie honderd ronde Medailjes gewerkt heeft, dienende tot de Historien van Lodewyk den XIVde.

*Stukken door Louis Simonneau, Broeder van Charles,
na den Heer le Brun gegraveert.*

Het Plafond van het Kweekschool van St. Sulpice, verbeeldende Maria Heemelvaart.

Twee groote stukken in 't Jaar 1690, eenen voor het overlyden van dien Schilder, en aan het derde stuk is het Wapenschild door *Simonneau* gegraveert.

Het Plafond van Vaux le Vicomte in vier stukken, verbeeldende de vier Getyden des daags.

Het Plafond van Aurora te Seaux.

De konst, welke in de stukken van die twee Broeders gevonden word, bevestigt de verdienste der andere stukken, door haar in het ligt gegeven.

Door Antoine Masson.

Een Pourtret van den Koning, met een Paruik op, en een Bef met Akers aan; zynde een Borstbeeld met een Lyft van Lauwerblad: onder aan is het Wapen van Vrankryk. *Ob. le Brun pinx.*

Onder het getal Pourtretten en andere onderwerpen door *Masson* gegraveert, zyn de Pourtretten van den heer Brilacier, van den Graaf van Harecourt, bygenaamt

Gg 4

le

le Cadet de la Perle, met de Maaltyd in Emaus, stukken die genoegzaam tot zyn lof spreken.

Alexis Loir, heeft na den heer *le Brun* gegraveert de Moord der onnozele Kinderen; een groot stuk in het breed: en de Val der afgevalle Engelen.

Hy heeft ook verscheide stukken na *Mignard* gegraveert.

Door Jean Mariette zyn gesneden.

Een Christus in de Woestyn door de Engelen gediend werdende; een groot stuk in de breedte, gegraveert na het groot Tafereel, dat by de Carmeliter Nonnen van het groot Klooster gezien word.

Ook heeft hy een ander kleine Christus in de Woestyn, na een andere teekening van *le Brun* gegraveert.

By den zelven *Mariette* vind men behalven verscheide vervolgen van Prentkonst, ook een Crucifix na den heer *Girardon*, door *Thomassin* gegraveerd.

Een Maagd Maria, het Kind Jesus druiven aanbieden-
de; gegraveert door *L. Rouillet* na *P. Mignard*.

De opoffering van onzen Zaligmaker in den Tempel; gesneden door *J. Audran* na *Michel Corneille*.

De Marteldood van St. Andries, gesneden en gesneden door *Michel Corneille*.

Moses uit den Nyl getoogen op bevel van Pharaos Dogter; door gemelde *Mariette* gegraveert na het Tafereel van *Poussyn*, het welk te dier tyd de heer *le Nostre* magtig was, en thans in 's Konings Cabinet is.

St. Petrus, door den Engel uit den Kerker verlost werdende; gegraveert door den zelven *Mariette* na *Dominiquin*.

De Gallery van Apollo in de oude Louvre; gegraveert in verscheide stukken door den heer *de St. André*.

Verders zyn 'er meer dan elf Prenten, verbeeldende Montans en andere Ornamenten van dezelve Gallery, door *Berrain* gegraveert, wiens roem genoegzaam staande gehouden word door al het geen hy voortbrengt, en 't geene thans de geeft en fraaiheid der Fransche cierraaden uitmaakt.

Drie Boeken, waar van twee tot Fonteinen van het hooftzter te Versailles, en het derde tot Paviljons te Marly; alles gegraveert door *Louis de Chastillon*.

Ook heeft hy gesneden een g'roote Kom van Apollo op

op zyn Wagen door Paarden getrokken, en verzeld van Tritons; een Beeldhouwwerk, uitgevoerd door den heer *Tuby*, en voor de groote gragt te Versailles gestelt.

Ik zal hier niet opnoemen het vervolg van drie honderd Prenten, welke in de Koninglyke Biblioteek bewaard worden, door die Graveur tot de Botanica gesneden; ook zal ik geen melding maaken van zyne bedieningen ten dienste des Konings, en van de Academie der Wetenschappen.

Stukken gegraveert door onderscheidene Plaatfnyders.

Van *Bazin* is een *Ecce Homo* halver Lyf, en een bedrukte Maagd Maria; twee stukken tegen elkander over ziende; een Crucifix; een St. Alexis en een Magdalena.

De evangelyke groote der Geestelyke stukken, welke hy voor het gemeen graveert heeft, is zodanig bekend onder die, welke dezelve in Lysten zetten, dat Bazyn's groote als een spreekwyze gebruikt word. Wyders heeft hy 'er zodanig een zagtheid en stigting aan gegeven, waar door dezelve thans sterk gezocht werden.

't Pourtret van Louis Henri de Lomenie, Grave de Brienne, zynde een Borstbeeld met een Mantel om, en een Bcf aan. Op een Piedestal is het Wapen van den heer le Brun. *Jean Lenfant Sc.*

Het voorste van de Obeliscus op de Plaats Dauphine gemaakt by 's Konings intrede, van waar men het Metaal Paard ziet. *Fr. Chauveau Sc.*

De Titelplaat van het Boek van Clovis; een Historisch stuk. *Nic. Pitau Sc.*

Een Borstbeeld van de Maagd Maria in een ovaal. *Nic. Pitau Sc.*

Een Borstbeeld van het Kind Jesus. *Nicolaas Regnesson Sc.*

Een groote Maagd Maria ten voeten uit, op een halve Maan staande, onder aan met schrift. *J. Humblet Sc.*

Een groote Maria Boodschap, in twee afgezonderde stukken tegen elkander ziende. *G. Filleul Sc.*

De brandende Braambosch. *Fr. Bonnemere Sc.*

St. Joannes om hoog geheeven, om in de Ketel met ziedende olyf geworpen te worden. Dit stuk is gegraveert door *François Handeriot*, na het groot Tafereel van

twaaif voet of daar ontrent, het welk bewaart word in de Gildekaamer der Schilders en Beeldhouwers te Parys.

Een zuivering van de Maagd; een stuk in de hoogte van omtrent een voet. *Cb. le Brun pinx. Crispy Sc.*

Nog zyn 'er verscheide andere Geeltelyke stukken van dezelve groote gegraveert door *du Flos* en andere. Zy wierden verkogt by *Audran, Picard*, enz.

Petri Aurelii, Theologi Opera; een Titelplaat tot een Boek in Folio.

Biblia Maxima.

Morpheus de Slaap-God: *Nicolaas Poilly excud.*: zynde een groot stuk in de breette getrokken uit de Gallery, en in het klein gesneeden.

Een Beeld halver Lyf als een innerlykheid van de Maagd. Nog is 'er een ander Beeld halver Lyf, op haar boezem rustende, en onder aan staat: *Qui me invenieris* &c. zonder naam.

Een bedrukte Maagd, halver Lyf; een groot stuk in het vierkant; en een andere bedrukte Maagd, een groot ovaal stuk zonder naam.

Een ander Maagd Maria, waar by staat *Ante te omne defilerium meum*. By *P. Mariette*, Junior.

Een Magdalena zittende en haare cieraaden afleggende. In het verschiet ziet men haar ook door de Engelen in haar eenzaamheid vertroost wordende; een stuk in de hoogte.

Ste. Maria van Egypten, zittende in waereldse Kleding, en in het verschiet als een Boetvaardige, beide *Charles le Brun*, enz.

De heer Contarini de moeite genoomen hebbende na een Italiaansch Handschrift voor my te vertaalen, een Lyft der Prenten geëft door een beroemd Schilder, Discipel der Schoole van *Guido Rbeni*, met naame *Simone Cantarini*, bygenaamt *Pezatoro*, geboortig van Oropesza, zal ik dezelve alhier laten volgen, met nog een andere Lyft der stukken van *Pietro Testa*: die hy insgelyk voor my heeft vertaalt.

Stukken van Simone Cantarini.

Een St. Sebastiaan zittende aan een Stam van een Boom vast gebonden, waar by een Engel, die hem een Palm-tak

tak en een Kroon aanbrengd: dit stuk is van een groot half Blad.

Een St. Antonius van Padua op zyne kniën, het Kind Jesus, dat hy in zyne armen houd aanbiddende: dit stuk is van een vierde Blad.

Een andere St. Antonius van Padua, knielende en het Kind Jesus in een Schaar Engelen aanbiddende: dit stuk is van een half Blad.

Een St. Benedictus, een Bezeetene verlossende

De kleine St. Jan in de Woestyn het water dat uit een Rotz loopt in een klein kommetje vangende; dit stuk is van een half Blad.

Een andere kleine St. Jans Beeltenis, byna dezelvege-lykende, op een vierde Blad Royaal Papier.

Een Bescherm-Engel een Ziel in de gelykenis van een Kind geleidende; dit stuk is van een half Blad.

De Maagd zittende met het Kind Jesus, een Vogel aan een Draat vasthoudende, op een Royaal Blad.

De Maagd, het Kind Jesus, St. Joseph en St. Joannes, welke de hand van Jesus kuscht op een half Blad.

Een Heilige Familie op een half Blad.

Verscheidene verbeeldingen van de Maagd op verscheide stukken van een half Blad.

**Een andere zittende Maagd, het Kind Jesus op haar kniën houdende, het welk door St. Joannes aanbeëden word. Men ziet 'er ook St. Joseph in een Boek leezen-
de; dit is. op een half Blad.**

Drie onderscheide stukken van de rust in Egypten; in het eene is het Kind Jesus met opene armen; dit stuk is een vierde van een Blad groot: in het andere word door St. Joseph een Appel aan het Kind Jesus aangeboden, en in het derde wyft St. Joseph den weg, die zy moeten gaan.

Eva den Appel aan Adam toereikende; een stuk van een half Blad.

De Fabel van Iö in een Koe verandert, zynde een groot stuk van een Blad in de breette.

Adonis, Venus en Cupido in een Landschap, op een groot half Blad.

De Titelplaat van een Boek, verbeeldende den Vloed van den kleinen Rhyn te Boulogne in Italien op een groot half Blad.

***Simone Cantarini* wierd *Pezararo* bygenaamd, vermits zy-
ne**

ne stukken zo gezogd wierden , dat men dezelve als tegen goud opwoog. Hy veroorzaakte een groote jalouzie aan de vermaardste Schilders van zyn tyd , en zelfs word niet getwyffelt , of hy zou dezelve voorby gestreefd hebben , indien hy de bekwaame Jaaren bereikt had ; dog hy stierf zeer jong.

*De Werken van Pietro Testa , door hem zelfs
geëfst.*

De vier Getyden des Jaars , met de twaalf Hemelsch-Teekenen , op vier groote Bladen , over dwars.

De Lyceus of Wandelschool der Schilderkonst , waar in verscheide Figuren , beteekenende derzelver onderscheidene studien op een groot Blad.

De Zeegepraal der Schilderkonst ; een groot Blad op groot Papier.

De studie der Schilderkonst , op een groot Blad Royaal Papier.

De Deugd en Lof van Paus Innocentius den Xde zyn- de een Borstbeeld met Engelen omringd , op een groot Blad groot Papier.

De Deugdzaame door de Faam vereeuwigt , en door de Wysheid verligt ; een groot stuk op Imperiaal Papier in de breedte.

Venus en Adonis na de Jagt rustende , op een groot Royaal Blad over dwars.

Venus leggende en haar vermaak neemende met verscheide Minne-Goden te speelen , in een zeer fraai Landschap ; een groot stuk in de breedte.

Venus aan Eneas Wapenen over geevende , op een groot Blad Royaal Papier.

Chiron . Achilles op de Lier leerende speelen , en met de Spiets werpen , op een groot Blad Royaal Papier.

De Offerhande van Iphigenia ; op een groot Blad in de breedte.

De Offerhande door Cammus in den Tempel van Diana , om de dood van haar Gemaal Sinar te wreeken , het Vergif drinkende , na dat zy het zelve door Sinorigus , deszelfs Moordenaar , heeft zien drinken : zynde een Historie uit Plutarchus getrokken en op een groot Blad verbeeld.

Dido op de Myt staapel ; een stuk door *Pietro Testa*
geëfst.

geïnvenceerd, en geëst door *Jan Testa*, zyn Neef, op een groot Blad in de breette.

De Gedaantverwisseling van 18, een stuk geïnvenceerd door *Pietro Testa*, en gegraveerd door *Pietro Santo Bartoli*, op een groot Blad in de breette.

Proserpina door Pluto geschaakt, op een groot Blad Royaal Papier in de breette.

Abrahams Offerhande, op een groot Blad Royaal Papier.

De Aanbidding der Koningen met het Wapen, van de Familie der Bonvisi Stella, op een groot Blad.

De Maagd Maria, het Kind Jesus in haare Armen houdende, 't geen den Slang de kop vermorselt. *Gio Casar Testa sculp.* een groot Blad over dwars.

Een Dooden Christus met een Schaar Engelen rondsom.

Een Rust in Egypten, op een groot Blad.

St. Rochus en twee andere Bisschoppen, biddende om de besmettelyke Ziekte te doen ophouden; zynde een stuk op een groot Blad.

St. Hieronymus Boetvaardigheid oeffenende, op een groot Blad.

St. Erasmus en deszelfs Marteldood; een stuk van een groot Blad.

Het Pourtret van *Pietro Testa* op een half Blad.

Deeze stukken zyn de laatste, welke hy geteekent en gegraveert heeft, kort voor zyn dood, welke zeer treurig geweest is, als hier vooren, in dit Deel Bladz. 397 vermeld is.

D E

W E R K E N

V A N

R A P H A È L.

RAphaël een algemeene goedkeuring over deszelfs werken verkreegen hebbende, is het niet zonder reeden, dat 't geen na hem en onder deszelfs bestiering door *Marc Antonio*, bygenaamd *Franci*, gegraveert is, stukken zyn, welke thans zo greegig gezogt worden.

Het

Het is waar, dat in dezelve het Graveer- yzer niet vlog voorkomt, en schynt van een hand te zyn, die beschroomt was de bestipte Teekening te bederven, die *Raphaël* de moeite nam zelfs op het Koper te schetsen, om de verbeeldingen in het denkbeeld van den Graveur des te vaster te prenten.

De voorgemelde Prenten hebben in haar zelfs niet alle behoorlyke fraaiheid; dog het zyn stukken, die bestudeert mochten worden, om derzelver verborgenheeden te ontdekken, insgelyks die der andere Graveurs, welke eenige stukken van hem hebben willen graveeren. Dog de laattere Graveurs, de uitdrukking te gelyk met de leevendigheid van het Graveer- yzer voegende, toonen, dat de vernuften hunner Bouw alles te boven zyn gekoomen. Om deeze en de andere kenbaar te maaken, zalik de volgende Catalogus aan het gemeen mededeelen.

Naamlyst der onderscheidene Graveurs, welke stukken na *Raphaël* gegraveert hebben, volgens de Catalogus van den heer de Marolles. Namentlyk,

Marc Antonio Raymundi, hygenaamd *Franci*; *Agostino Venetiano*; *Silvester de Ravenna*; *Nicolo Beatrice*; *Julio Bonafone*; *Il Burgean*; *Lanfranc*; *Cberubino Alberti*; *Andreas, Andreatus*, da Mantua; *Francisco Parmesano*; *Villamena*; *Goltzius*; *Georgio Mantuano*; *Agostino Carrats*; *Cornelis Cort*; *Cornelis Buz*; *Aeneas Vicus*; *Diana Mantuana*; *Adam da Mantua*; *Cornelis Bloemaert*; *Leo Daven*; *Nicolaus Verdura*, Priester van Savona; *Raphaël Sciaminose*; *Battista del More*; *Georgo Pentz*; *François Perier*; *Martyn Rotta*; *Gilles Rousselet*; *François Poilly*; *Lucas Vosterman*; *Gilles Sadelers*; *Pieter Sealberge*; *Philippe Thomassin*; *Simon Bernard*; *Carlo Maratti*; *Lambert Lombard*; *Pierre Lombard*; *Battista Franco*; *Gio Batt. de Cavalieriis*, *Philippus Datus*; *Lucas Liamberlanus*; *Theodorus Mattbam*; *Gysbert Venius*; *Nicolo Francisco Masei*; *Lucas Guarinoni*; *Joachim Sandrart*; *Nicolas Chaperon*; *Pieter Soutman*; *Pietro Sante*; *Sebastien Voullémont*; *Paul Ponce*; *Wenceslaus Hollar*; *Jean Morin*; *Sebastianus a Regibus*; *Cornelis Met*; *Jeronimus Koek*; *J. Troyen*; *Remigius Wibert*; en andere zonder naam, welkers werken te Romen en in andere Steeden uitgegeeven zyn, by *Ant. Salamanca*, *Ant. Loffrery*, *Thomasius. Barlaebius*, *Horatius Pakificus*, *Petrus Stephanonius*, *Michael Tra-*

Tramezianus, Nicolo van Aelft, Hier. Koek, Gio. Batt. Rossi, Jan Meyffens, en andere.

Laaten wy met de Pourtretten beginnen.

Het Pourtret van *Rapbaël Sanctio Urbino*, na het Origineel, *Julio Bonafone fecit*. Dit is een Borstbeeld ter linker zyde ziende, een stuk in de hoogte.

Een ander Pourtret van denzelven, halver Lyf zittende, na de linker zyde ziende, met een Calothoedijen op zyn hoofd.

Nog een ander Pourtret van *Rapbaël*, zynde verbeeld met een geboorden en opgehaalden Maneel, waar uit op de borst een hand steekt met een handschoen aan. *Titiaan pinxit. Wenceslaus Hollar* heeft het hoofd graveert en *Paul Ponce* het overige.

Het Pourtret van *Rapbaël* door hem zelfs geschildert, halver Lyf met een doorgesneeden Wambuis, het Lyf een weinig omgekeert, met eene hand, en ter linker zyde ziende *Wenc. Hollar Sc. 1651*.

Balthazar, Graaf van Gastiglione detto Il Cortegiano, opgedragen aan Messire Alfonse de Lopez, Raad vanden Alderchristelyksten Koning enz. door Joachim Sandrart. *Rapbaël pinxit in adibus Lopez. Joachim Sandrart delineavit, Reginus Persynus Sc.* Dit is een ouden Mans Pourtret met gevouwe handen zittende verbeeld, met een Tabbaard omhangen, die op twee plaatsen opgehaald is; hy heeft een Calormusje op zyn hoofd en ziet na de linker zyde.

Laaten wy *Rapbaël* beschouwen, in de beste Meesters van zyn tyd: dezelve zyn *Marc Antonio, Agostino Veneziano, en Silvester da Ravenna*.

Doorloopen wy de Geestelyke stukken door *Marc Antonio* na *Rapbaël* graveert.

Een Heilige Familie; een groot stuk in de hoogte: de agtergrond gelykt na een Steene Gebouw, waar by een vervallen Colom, op welke *Marc Antonio* zyn naam gezet heeft, en men ziet 'er een gedeelte van een Ezelskop.

Het zelve stuk, van evangelyke hoogte en van dezelve zyde te zien, is ook graveert door *Silvester de Ravenna*; egter met dit onderscheid, dat in de plaats van de Ezelskop ontrent ter zelve plaats een klein vaatje of ton-

tonnetje aan de muur hangd, op de Hoofden der Beelden is geen ovaal, of krans dat het Merkteeke van een Heiligen is. Men ziet in dit stuk de Maagd Maria zittende, het Kind Jesus, St. Joannes en St. Joseph

Een stuk in de hoogte, verbeeldende een Maagd, ten voeten uit, den linker arm uitsteekende, St. Franciscus ter zelve zyde knielende; aan haare voeten is een Magdalena van een kant en aan de andere zyde St. Catharina: de Maagd Maria is met wolken omringd, en boven aan ziet men twee Engelen. Dit stuk is tweemaal door denzelfden gegraveert.

De Kindermoord; een groot stuk in de breedte zeer raar, voornaamentlyk dat, 't geen door de liefhebbers het stuk met de boomstruik genaamd word, ter oorzaak van een tak, die men boven aan ter regter zyde ziet. Men vind 'er een Krygsknegt met een opgeheeven arm, een lange deegen uit de scheede trekkende; ook ziet men huizen aan weerskanten in het verschiet, en een brug in het midden. De Konstkenners noemen het andere het stuk met het Boschgroen.

Sebastien Vouillemont, heeft het zelve stuk gegraveert op twee groote Blaaden in de hoogte, te Romem in 't Jaar 1641; gelyk ook het Avondmaal in Bräus; een groot stuk in de hoogte.

De Marteldood van Ste. Felicitas; zy is verbeeld in een Ketel met kookende Oly, ter regter zyde zyn verscheide Beelden, die haar de hoofden haarer Kinderen vertoonen, in een Nis ziet men het Beeld van Jupiter.

Abraham door den Heere in zyn nakomelingschap gezegend, wordende de Heemelse Vader in de lugt gezien, zynde omringd door drie Engelen. In een deur ter regter zyde is een Vrouw staande met twee Kinderen, waar van zy het eene draagd. Dit stuk word Abrabamen Jacob genaamd.

De drie Goddelyke Deugden en de vier Hoofddeugden, zynde zeevenderley Vrouwelyke Beelden staande en met kleeding, alle van evengelyke groote, zeeven stukken uitmaakende: het eene Beeld houd een Bakje met Zuurdeeg; het ander ziet om hoog; het derde draagd een klein Kind en laat het grootste by de hand gaan; het vierde houd een Deegen of Zwaard; het vyfde leund op een stuk van een Colom; het zesde heeft het hoofd van ja-

Janus; en het zeevende schynt te gaan en houdt het gebide van een Paard.

De twaalf Apostelen en Christus van dezelve groote; zy zyn ongemerkt, en doen haare werking na de linker zyde, behalven Christus, wiens Kruisvaan ter regter zyde is: dit is om te onderscheiden van die, welke *Silvester de Ravenna* gegraveert heeft.

Een L. V. Beeld door *Raphaël* in de Kerk van Ara Caeli geschildert: dit stuk is een half Blad groot.

Insgelyks de zittende Maagd, welke *Raphaël* naar Napels zond, waar by men een St. Hironymus ter regter zyde ziet in een Bock leezende: zyn Leeuw onder aan: de Engel *Raphaël* en *Tobias* zyn ter linker zyde.

Een kleine Maagd op een Stoel zittende, het Kindeke Jesus omhelzende, 't geen zig half gekleed vertoond.

St. Michaël; een groot stuk in de hoogte, slegt met één omtrek gesneden, en een weinig schaduwe op het Beeld des Duyvels, de opgeheeven hand van den Engel ister linker zyde.

Het zelve onderwerp een weinig kleiner en van dezelve zyde te zien, is door *Nicolo Biatricius*.

Het zelve omgekeerd met weinig verandering, zynde eenige bygevoegde Veederen.

Het stuk genaamd de H. Familie van *Raphaël*, is een groot stuk in de hoogte; het Kind Jesus ister linker zyde. De Koning bezit deeze beide stukken.

Het laatste Avondmaal; een groot stuk in de breedte.

Een St. Jan Baptist, zeer jong verbeeld, in de Woestyne zittende.

Ste. Cecilia; een stuk in de hoogte. *Philippe Thomasin* heeft het zelve ook gegraveert en gemerkt in het Jaar 1617, den 1ste Mey, en *Julio Bonafone* ook in de Wolken 1533. Boven in dit stuk is een Hemelsch Muziek; onder is Ste. Cecilia, welke met beide handen haar Orgel omvêr vallende vast houdt; op haar regter zyde heeft zy Ste. Magdalena en op de andere zyde St. Paulus. Zy heeft Muzikale Instrumenten aan haare voeten, en agter haar twee Heiligen.

Marc Antonio, heeft ook verscheide Teekeningen van *Raphaël* tot Tapytwerken van den Paus gegraveert, welkers onderwerpen getrokken wàren uit de Handelingen der Apostelen, op de daaden van St. Petrus, St. Paulus en St. Stephanus.

II. Deel.

H h

De

De Prediking van St. Paulus in de Areopagus of Atheensche Raad; een groot stuk: dit heeft hy tweemaal gegraveert, en zyn merk gezet ter linker zyde daar St. Paulus staat; de Toehoorders staan ter regter zyde. Men ziet 'er een Tempel, voor dezelve een Beeltenis van Mars.

De Marteldood van St. Stephanus; een groot stuk in de breette: men ziet 'er Saulus de kleederen in bewaaring houdende.

De Blinde geneezen, of ziende gemaakt; een groot stuk.

Judith het Hoofd van Holipernus in de Zak, die door een oude Vrouw opgehouden word, steekende.

Een ander Judith het Hoofd van Holipernus, welke in zyn bedt legt, houdende.

David het Hoofd van Goliath, welke ter nederlegd, afslaande: ter linker zyde ziet men het vyandelyk Leege, dat zig op de vlugt wil begeeven; een groot stuk in de breette.

De Dood van Ananias en Saphira op het midden van de markt. Boyen op de trap ziet men St. Petrus en op den voorgrond verscheide Beelden met een groote verbaastheid bevangen.

De Koninginne van Seba gekroond gaande, om Salomon te zien: deeze zit op een Throon ter linker zyde, tusschen twee Colommen, welkers eene zonder Capiteel is. Ter regter zyde ziet men deszelfs geheele Stoet. Dit stuk is in de breette, en kan de Koningin Esther genoemd werden, dewelke Assuërus komt begroeten.

Joseph van zyns Heer's Huisvrouw vlugtende; zy is in kleeding. Dit stuk is in de breette.

De brandende Bsaambosch; men ziet 'er een zittende Vrouw.

Het groot en het klein stuk, het Manna verbeeldende.

Ook heeft *Marc Antonio* gegraveert een fraaye afneeming van het Kruis na *Raphaël*, waar in de Maagd in onmagt schynt te leggen. Daar zyn twee Ladders, op de eene staat St. Jan het Lyk van den Zaligmaaker aanneemende. In het verschiet ziet men een boom.

Een ander afneeming van het Kruis; een stuk in de breette.

Een Graslegging Christi; ter linker zyde ziet men een Beeld, een hamer en nyp-tang vasthoudende.

De Kruisdraaging; dit Tafereel is na Palermo gezonden.

Een

Een Christus ter Helle nederdaalende: Eva, naakt verbeeld, schynt heen te gaan, haare oogen bedekkende; een stuk van middelmaatige grootte.

Een Offerhande, dewelke voor die van Noach kan gehouden werden. Men ziet 'er twee Mannen een Ram slagende en de andere houd ook een mes in zyn hand.

De mymerende Vrouw met kleeding, welke zit te mymeren. In de Lugt is een Engel, een Kruis draagende. Van het zelve onderwerp is een stuk, waar in geen Engel nog Kruis gezien word.

Een ander stuk, verbeeldende drie Heiligen der Minnebroeders Orde. Die in het midden houd een Kruis in de eene hand en een Boek in de andere. Die aan de linker zyde staat houd een Lely, en de andere den Naam JESUS.

Het stuk, 't welk de vyf Heiligen genaamd word, verbeeld Christus op de Wolken, in het midden van de Maagd en St. Joseph; onder dezelve ziet men op ééne zyde Ste. Catharina knielende, en van de andere kant St. Paulus staande, het Zwaard om hoog houdende. Deze Plaat door het veelvuldig gebruik byna versleeten zynde, wierd met verscheide andere door de Duitschers in de plundering van Romen, Anno 1527, weggevoerd.

De Maagd Maria na den Tempel opwaarts gaande; een groot stuk in de hoogte.

Een Heilige Familie; een stuk in de breedte, waar in St. Jan met een Haspel schynt te speelen.

De Doop van Christus door St. Joannes knielende.

De Maagd Maria met de Palmboom; dit stuk is omtrent een voet hoog.

Een zittende Maagd, waar by St. Franciscus en St. Dominicus op haare kniën.

Twee onderscheidene Maagden, St. Joseph en Christus.

Een Maagd op de Wolken zittende, het Kind Jesus staande: dit is tweemaal gegraveert.

De Maagd Maria in de wieg, ook tweemaal gegraveert.

De Maagd met twee Engelen en St. Joannes.

De Maagd met de groote Dye; een groot stuk in de hoogte.

De Maagd Maria met Christus, is ook dubbeld.

Ook is 'er een kleine zittende Maagd met Ste. Anna,

H h 2

het

het Kindeke Jesus zyn zeegen aan St. Joannes geevende , die met eene knie op den grond legt.

Een Maria Boodschap, zynde een groot stuk: de Maagd is terregter en den Engel ter slinker zyde, God de Vader om hoog en de vloer met ruiten.

Een andere Maria Boodschap; dit stuk is hooger, dog zo breed niet. Voor aan is een Haspel en de Engel is aan de slinker zyde, schynende een trap op te klimmen. Ook is 'er nog een andere van deeze verschillende.

De Prediking van Christus, tusschen twee Colommen des Tempels zittende, de Apostelen beneevens hem en de Toehoorders een weinig verder enz.; een stuk in de breedte.

Het laatste Avondmaal; een stuk in de breedte; de grond is als doorgebroken, en door twee Colommen verdeelt Christus is in het midden wat laager. De Tafel is van vooren leedig, en onder aan de Zetel is het merk van *Marc Antonio*.

Een Crucifix, de Maagd Maria en St. Joannes; het Kruis is byna rond; dit stuk is in de hoogte.

Een Afneeming van het Kruis of een doode Christus, met verscheide Beelden: onder andere Pilatus, die St. Joannes by hem staande aanziet. Het merk van het stuk is onder Christus.

Een bedrukte Maagd; twee stukken in de hoogte. Het onderscheid tusschen beide is, dat in het eene een verschiert is, en in het andere geen. Op de voorgrond ziet men een doode Christus, en de Maagd by hem staande, ook is 'er een soort van Rotssteen.

De Pinxterdag of de Zending des H. Geestes; een groot stuk in de breedte. In het midden ziet men de Maagd Maria op de agtergrond zittende: de voorgrond van het stuk is bloot, en de H. Geest vertoont zig om hoog een weinig ter slinker zyde gekeerd.

Het Tafereel van St. Petrus in Montorio, waar in *Rapbaël* de Geheimenis van de gedaantsverandering Christi om hoog geschildert heeft, en onder aan de verlossing van een jongeling door den boosen Geest bezeeten.

Magdalena ten huize van den Phariseër de voeten van den Zaligmaker zalvende; dit stuk is in de breedte.

Drie kleine Maagden na *Rapbaël*, waar van een op de Wolken, en een ander, waar by Christus en Joseph.

Zeeven kleine Beelden ten voeten uit, van gelyke groo-

groote, en de grond van ieder stuk met arceeringen, te weeten:

Een Maagd Maria met Ste. Elifabeth zittende. Een ander dito. Een andere Maagd Maria. Een Ste. Magdalena. Ste. Catharina. Ste. Maria van Egypten, en een Ste. Barbara. Een Ste. Justina, welke twee oogen op een Bekken houd.

Andere kleine Beeldjes, zynde: St. Sebastianus. St. Thomas Aquinas en St. Christoffel halver Lyf. Een God den Vader zittende en een Crucifix houdende. Een Christus. St. Jan Baptist. St. Petrus. St. Andries. St. Thomas. St. Jacob de Meerdere. St. Jacob de Mindere. St. Jan Evangelist. St. Bartholomeus. St. Matthias. St. Simon. St. Judas of Thadeus. St. Mattheus. St. Paulus. St. Joseph. St. Job. St. Laurens. Een Crucifix. St. Leonardus. St. Stephanus. St. Rochus. St. Bernardus, waar by een Duivel. St. Petrus de Martelaar. St. Nicolaus van Tolentyne. Een Bescherm Engel. Een Engel Gabriël. St. Hironymus. St. Bruno. St. Antonius. Een H. tusschen twee Honden. Een St. Dominicus, een Lely in zyn hand houdende. St. Michiel. Een Geraamte ten voeten uit. Een kleine graflegging Christi, en een ander dito grooter. Alle deeze stukken zyn van de groote van 24, waar onder een ovaal.

Een kleine Hironymus, de Dood beschouwende; dit is na de teekening van *Rapbaël* gesneden.

Een Ste. Justina, een Bekken houdende, waar op beide haare oogen leggen; Ste. Catharina is beneevens haar in het zelve stuk: beide Beelden ten voeten uit, een Vaas naast haar hebbende; eep stuk in de hoogte.

Een Ste. Margareta, haar hand rustende op een Draak, die naast haar staat.

Een kleine St. Catharina, een hand groote.

Een St. Veronica ten voeten uit; in welk stuk ook 't afbeeldsel van het Aangezicht Christi gezien word.

St. Joris na *Rapbaël*, verbeeld in de gedaante van een gewaapend Man te Paard, welke een Draak dood: in het verschiet is het Beeltenis van een vlugtende Vrouw.

Een doode Christus onder aan het Kruis op de kniën van de Maagd Maria; naast haar zyn twee Engelen.

Christus op de Wolken zittende, de voorste voet is ter regter zyde en het overige is niet voltooit: dit stuk is in de hoogte.

*Waereldsche stukken door Marc Antonio na
Raphaël gesneden.*

Lucretia, een Romeinsche Dame, van een middelmatige groote in de hoogte, als een Vrouwe, die haaren boezem wil doorsteeken; zy ziet na om hoog. Dit is het eerste stuk dat *Marc Antonio* na de teekening van *Raphaël* gegraveert heeft, en is tweemaal gesneden op verscheidene wyze, zynde eens in 't klein.

Paris oordeel; een groot stuk in de breedte: hy is zittende verbeeld met de drie Godinnen voor hem staande: ter regter zyde vertoont zig een leggende Stroom-God, boven is de Zon in de twaalf Heemelsch-Teekenen en Jupiter op zyn Waagen in de Lugt, door een Man ondersteunt wordende, die men in het verkort ziet.

NB. Hy heeft een ander gegraveert, waar in Paris zittende verbeeld is, ter regter zyde op een Byl leunende, voor hem staat een groote Boom en de drie Godinnen, waar van de eene twee Vleugels aan haar Hoofd heeft en waar op geen naam nog merk staat.

De Nephthunus of de Zee-Triumph, waar in die God zig vertoont om de Zee te stillen, ter gelegenheid van *Aeneas*, welke in het verschieft gezien word en schipbreuk lyd; rondsom dit onderwerp zyn verscheide andere: boven in het midden is een rond, waar in de twaalf Heemelsch-Teekenen zyn; aan weerskanten twee stukken in de hoogte; ter linker zyde verscheide Beelden, welke eenen onder hun, die met een neêrhangende Piek staat, aanspreken, en onder een onderwerp van voorbeduidingen op het vliegen der Vogelen. Ter regter zyde is *Dido*, dewelke *Aeneas* te gemoed treed, en onder aan zyn vier gaande Beelden: laager zyn meer andere gaande Beelden; onder is een Gastmaal, waar in de Minne-God onder de gedaante van *Afcanius* in de armen van *Dido* legt enz. Aan alle is 'er veel byschrift, zonder naam of merk, en dit alles by elkander, maakt een groot stuk in de hoogte uit.

De ontschaaking van *Helena* op de Scheepen, en de Zee is ter zyden: hier van zyn twee gelyke stukken; het een zonder merk, en het ander met een R.

Een Liefdens Offerhande, na de Teekening van *Raphaël*; dit stuk word door de Liefhebbers *la Pile* of de Zeegepraal der liefde genaamd; het is zeer smal na zyn lengte, en aan het een end de God *Priapus* verbeeld.

Ook

Ook heeft de voornoemde Graveur gefneeden de rondtens, door Raphaël geschildert in de Kamers van het Pausfelyk Paleis, onder andere een Apollo of Calliope een Bazuin houdende.

De Vreede, aan wien de Minne-God een Olyftak aanbied.

De Voorzienigheid en de Gerechtigheid; zynde een onderwerp getrokken uit de Tapytwerken.

De Berg Parnassus door *Rapbaël* in dezelve Kamer geschildert.

De Dichter staande beneevens hem een gekleed Beeld een Boek in zyn hand houdende. Dit groot stuk is in de breedte en in twee Plaatën gegraveert. Het zelve heeft *Matbam* te Romen meede gefneeden.

Galathea's Zeegenpraal; zy schynt ter linker zyde af te gaan, schoon zy ter regter ziet: dit is een groot stuk in de hoogte. De Dolphynen schynen zig ter regter zyde te wenden; in de Lugt zyn drie kleine Minne-Goden met Pylen schietende; ter regter zyde is het merk van *Marc Antonio* zonder naam. Dit stuk is door *Rapbaël* in de Vigna Chigi geschildert. *Hendrik Goltzius* heeft hetzelfde onderwerp geteekent en gefneeden, byna van dezelve hoogte in 't Jaar 1592.

Aeneas, zyn Vader *Anchises* op zyne schouderen torfchende, met den brand van Troyen, waar van het onderwerp door *Rapbaël* geteekent is. *Aeneas* gaat ter linker zyde en zyn Zoon *Ascanius* voor uit.

Een Sibille leezende en een Kind haar byliggende.

Een Aurora, aan wien de Horæ of uren toomen geeven om *Phebus* Paarden te mennem; een onderwerp getrokken uit de Tapytwerken.

Een stuk genaamt *la Cassolette*, waar in twee Beelden, die het zelve draagen: het merk van *Marc Antonio* staat ter linker zyde; het stuk is in de hoogte en ook door *Agostino Venetiano* gegraveert.

De befmettelyke Ziekte; een middelbaar stuk in de breedte: op de linker hant ziet men een Gebouw: laager is een man een flambouw in de hand houdende, om van naby eenige doode Schaapen te beschouwen, by welkers één een Koe legd, die zo goed als dood is: op den voorgrond legd een Vrouw, die reeds de geest gegeeven heeft, en by dezelve haar Kind, 't geen nog adem haalt en door den Man onderzocht word, die zyn Neus toeflopt.

stopt. Nog ziet men andere Beelden met schrik en verbaasheid bevangen, en het verschiet door deszelfs woestheid en met eenige Boeren woningen omringd, wyft genoeg aan, dat elk even zeer de ongetempertheid van die besmette Lucht tragt te ontwyken. Dit word bekragtigt door het byschrift op het voorgemelde Gebouw geplaatst, luidende: *Effigies Divum Phrigii*, en onder aan op een Piedestal *Linguebant dulces animas, aut agra trabebant Corpora*.

De drie Bevalligheeden; een stuk van boven rond uitloopende; zy zyn naakt verbeeld ten voeten uit; het middelste Beeld staat omgewend, en ziet regtsaf; het Beeld ter linker zyde, heeft zyn hoofd met Waterbladen verciert, en dat ter regter zyde met Bloemen. Op den agtergrond zyn drie Palmboomen, en het Origineel is als een Anticq Basrelief.

Twee kleine Friesen, zynde Kinderdanssen.

Verscheide stukken van kleine Beeldjes in Nissen.

Drie onderwerpen van Hoekstukken in de hoogte, verbeeldende het een Venus en Mercurius in de Lucht; houdende de laatste een Bazuin, die ter linker zyde uitsteekt; het ander de drie Gratiën en den gevleugelden Minne-God kussende; Jupiters Adelaar is ter regter zyde. *Cberubin Alberti* heeft dit stuk ook gegraveert.

De Psichée van *Rapbaël* in twee en dertig onderscheidene stukken in de breedte, onder met een vertoog.

De Praaltombe van Alexander; dit stuk is in de breedte en verbeeld een opene Grafsteede, waar uit de Iliade van Homerus getogen word,

Hercules, Anthea versmoorende; een stuk in de hoogte, waar by een Voorgeevel van een Gebouw.

De Lycæon; dit is in de breedte en verbeeld een Man, die door Jupiter in een Wolf veranderd word.

De Leeuwen-jagt. In dit stuk ziet men een Man, zig tegen een Leeuw verweerende, dien hy aangrypt om een Vrouw, welke neder gezeeten is, te beschermen.

Drie Veldslagen of Zeegenpraalen door *Rapbaël* in de breedte; verbeeldende het eerste stuk een Zeegepraal van een Romeinsch Keizer; men ziet 'er een Krygsknegt ten voeten uit, op een Rondas leunende. Het ander vertpont een Romeinsche Zeegenpraal, of een Bevelhebber te Paard zittende, en een Man, die voor hem knielt, met zyn Piek slaande.

Het

Het geeft der Olifanten; een stuk in de breette, verbeeldende Krygsknegten, die Olifanten aanvallen. *Cornelis Cort* heeft het zelve onderwerp gegraveert; dog van de andere zyde omgekeerd, en heeft 'er bygezet, dat het Origineel van *Raphaël* by *Thomas Cavalerius*, een Romeinsche *Patricius* was: ook staat 'er *Ant. Laffreri Sequanus excudit*.

De Droom van *Raphaël*; een stuk in de breette; verbeeldende twee naakte Vrouwen, beide leggende en slaappende: in het verschiep ziet men gebouwen in brand staan en op den Voorgrond vreesfelyke Dieren.

Tarquinius, welke met de Deegen in de hand *Lucretia* tot zyn wil poogt te dwingen; een stuk in de breette.

De drie *Curiaffen*, en de drie *Horatiussen*.

Vermits de werken van *Marc Antonio* thans zeer gewilt zyn, heb ik hoognodig geagt een grooter getal derzelver alhier te doen volgen, en dat om drie reedenen. Eerstelyk, om niets over te slaan van het geen de Konstkenneren vermeenen, door hem na *Raphaël* gegraveert te zyn: ten tweeden, om hunne berisping te ontgaan, en niet meesterlyk te oordeelen over Prenten, die door zommige zo naauwkeurig onderzocht worden, dat zy zelfs het getal der trekken tellen; en ten derden, om ter zelve tyd in myn naspeuring over *Raphaël* in te voegen, het grootste gedeelte der werken van dien grooten Man, welke na de beroemdste Meesters van zyn tyd gegraveert en zelfs zyne stukken tweemaal gesneden heeft; dog zonder 'er veel verandering in te brengen, het geen dezelve veel vermeenigvuldigt heeft. Beginnen wy dan met zyne Pourtretten.

Het Pourtret van *Paus Clemens* den Xlde, van ter zyde te zien, Medailles gewyze.

De Keizer *Karel* de Vde, nog jong zynde, en een ander, waar in hy bejaarder verbeeld is, na de Medailles.

Ferdinand den Iste, Roomsch Koning, die hem naderhand in 't Keizerryk opgevolgd is, meede na de Medailles.

Pietro Aretino, berugt Poëet; dit is het fraaiste Pourtret, dat hy gegraveert heeft.

Een groot stuk in de hoogte, waar in een Hoofd van een zeer schraale Vrouw met zeer droog gestrengeld

Hh 5

hair,

hair, een kleding met zwarte banden op de mouwen, zijnde lingsaf; en aan de regter zyde ontdekt zig een gedeelte van haar hand. Op dit stuk is geen merk nog naam.

Een kleine Vrouwe Borstbeeld, na de regter zyde ziende, waar op te leezen staat, *Acchi alexi*.

Een ander klein Borstbeeld van een Jongeling zonder baard, met een soort van een muts op. Het Borstbeeld is niet uitgevoerd en zonder naam.

De Keizer Marcus Aurelius te Paard, op een voerstuk, zig ter regter zyde wendende.

Twee andere diergelyke na de andere zyde ziende, hebbende de eene tot grond een soort van muurwerk en de andere een witte grond. Op beide staat het merk van den Graveur en vervolgens *Romæ ad S. Joa. Lat.*

Ook heeft hy kleine ronde Gedenkenningen gegraveert, verbeeldende de Pauzen Alexander den VIIIste, Innocentius den VIIIste, Leo den Xde, Clemens den VIIde, Æneas Pius Senensius, Pius den IIde, Paulus den IIde, Sixtus den IVde, Paulus den IIIde, Pius den IIde en Adrianus den VIde.

De Twaalf Keizeren na de Antique Medailles.

Verscheide Waereldse onderwerpen door Marc Antonio gesneden.

De Zeegepraal van den Keizer Marcus Aurelius.

't Paard van Campidoglio; dit stuk verbeeld het Standbeeld te Paard van Marcus Aurelius.

De kleine Lucretia, waar op Griekse Letteren staan, en een ander zonder.

Scipio en Hannibal, door *A. V.* en *M. Ant.*

Mars en Venus, zynde staande Beelden.

Een andere Venus ten voeten uit.

Roxane en Alexander: dit stuk heeft hy tweemaal gegraveert, zonder merk of Letters en omgekeert.

Een Vrouw op een Leeuw; een klein stuk.

Een andere zittende Vrouw.

Een Bacchus in een mand, door twee Mannen gedragen wordende.

De kleine Bacchus op het Vat.

De kleine Bacchus in een Korf gedragen wordende.

Het

Het Harnas ; een groot stuk in de breette, genaamt *l'Esquivasse* of *Strigoria*, anders gezegt de Betovering. *Raph. inv. Lomazzo* heeft het van *Michel Angelo*.

Antheas, een der daaden van Hercules.

De Vaandrig, tweemaal gegraveert.

Het Bad van Diana.

Orpheus en Euridice.

Twee kleine Kinder-danssen ; langwerpige stukjes na *Silvester Ravenna*.

De Psiché ; een groot stuk in de breette.

Een Landschapje na *Georgion* gegraveert ; men ziet 'er een slaapend Man in verbeeld.

Een ander Landschap ; ter linker zyde ziet men Instrument-Speelders, en onder andere een Lierdraayer.

Twee stukken Friesen ; in ieder zyn zes Paarden en zes Beelden, twee aan twee gegroept.

Een ander stuk in de breette, waar in een Wagen, alles ter regter zyde gewend.

Het Beeld van een Stroom-God.

Een ander klein stukje, verbeeldende de sterkte op haar rug leggende.

Pallas een Helm houdende, en Cupido by haar.

Vyf stukken van de *Colonne di Roma*, in welkers een ter linker zyde een Man zwemmende ; dit is slegts geschetst.

De schaaking der Sabynsche Vrouwen, alles slegts geschetst : boven aan is weinig geschaduwd : ter linker zyde om hoog zit een Vrouw : regt teegen haar over is een Venster met traliën : op den Voorgrond zit een Vrouw op een Ezel : onder aan zyn verscheide Romeinen ter regter zyde, met den deegen in de vuist, welke eenige, die onder hunne voeten leggen, gedood hebben.

Twee Historie stukken na *Georgio Mantuano*. De Offerhande van Iphigenia. De Laocoon. Het Basrelief van Lara. De verovering van Pisa. Het ontzet dier Stad. De brand van de Burg.

Het Gastmaal van Guise.

Een smeedende Vulcanus, een andere Vulcanus na *Polidoor*.

Cupido, en Venus, welke gaat leggen, willende branden.

De Geit en de Bacchus.

Ve.

Venus en Vulcanus.

De twee Worstelaars van *Michel Angelo* en de twee Sibillen.

De Vloeden, Kinderen na *Silvestre de Ravenne*
Gevegt van Achilles.

Een Vrouwe Beeld zig kammende en gereed om zig te baaden enz.

Vier Beelden by elkander een Simphonie uitmaakende, waar van een zit te speelen op de Viool, en een staande Vrouw speelt op de Fluit.

Een ander stuk van twee Cupido's in de Lugt een klood ondersteunende, waar op een kleine Minne-God, dewelke een Pyl afschiet.

Een groot stuk tot een Kom, met een Neptunus boven aan.

Een Historie stuk, verbeeldende twee naakte Mannen, met haare handen op den rug gebonden, dewelke naar een Priesterin geleid worden, die een Fackel aansteekt.

Een uitrid van een Keizer, Menschen ontmoetende, die gaan daar hy van daan koomt; dit stuk is in de hoogte.

Een Krygsknegt ten voeten uit, leunende op de stok van zyn Standaard, welke hy daar door doet buigen: tuschen zyne beenen ziet men een Leeuw.

Pallas ten voeten uit op een Klood, houdende een soort van een ovaal Harnas, waar op een Kop van Medusa staat.

Een kleine Fries, verbeeldende een Minne-God op een Dolphyn zittende, enz.

Mercurius op een Wolk, eene Vrouw opneemende.

Apollo Daphné aanzierende, welke in een Boom herschapen word.

Adam en Eva, met de rug tegen een boom staande.

De klimmers van *Michel Angelo*.

Een Mans afbeelding half naakt, met de eene hand op zyn hoofd, en in de andere een open Kistje houdende.

Een ander zittende, welke zig omkeerd, om een Venus, staande verbeeld, teegen te houden.

Twee Vrouwen Beelden, staande het eene met haar rug tegen een boom en schryft op haar knie.

Een

Een Bacchus Feest van vier kleine Minne - Goden.

Apollo ten voeten uit, na een Anticq marmer Beeld.

Een Beeld ten voeten uit op een Piedestal, een Hoorn des Overvloeds in de hand houdende en een Paard, dat in een toegedekte Vaas, door twee Mannen gedraagen, wil drinken.

Twee onderwerpen van Bacchinaalen in de breette; zynde in het een, een oud Man met kleeeding, door verscheide andere ondersteund, en in het ander vyf Beelden, het een met de rug tegen een boom staande, houd een lange Fluit in zyn hand.

Een andere Fries als een Veldslag.

Vier stukken van evengelyke grootte en hoogte, verbeeldende Beeltenissen te Paard: namentlyk Curtius, Horatius, Scipio Africanus, Titus en Vespasianus by elkander.

Vier andere stukken van dezelve grooten, ten onderwerp hebbende de Daaden van Hercules, die den Leeuw verscheurd, den Stier ter nedervelt, den Centaurus ombrengt en Antheas vermoort.

Vier andere stukken grooter; namentlyk een Hercules zyn gewaat uittrekkende; een ander gevegt tegen Antheas, die om zyn Lyf gestrengelt is met zyn dye om hoog; Adam en Eva zig verbergende; en in het vierde twee Mans Beeltenissen, den eene ziet men teegen zyn rug en houd Slangen in de eene hand enz.

Acht onderscheide onderwerpen van Vrouwen; in de eerste stukken is by elk een Vaas, en in het derde ziet men een Zee en een klein Scheepje; het vyfde is een geleerde Vrouw, aan wien Cupido een Tak van een boom aanbied; het zesde is een Venus met Cupido treedende; het zeevende een zittende Vrouw, welke een doorn uit haar voet trekt, en het achtste een andere zittende Venus, welke men van ter zyde ziet.

Vier andere stukken van even gelyke grootte; om hoog ziet men een Guitarre Speelder, waar boven in letters staat *Phileteo*: Orpheus, Euridice wederbrengende; dit is een ligtvaardig stuk, verbeeldende twee Satyrs, een van beide draagd een Vrouw; en in het vierde zyn twee Mannen met malkander gaande, de een een Wyngaardsrank houdende.

Een Pallas ten voeten uit, in een hand twee enden van Picken houdende enz.

Een

Een Jongeling een Lantaarn dragende, om zig zelf te ligten, en een Ram die voor hem vlugt.

Een zittende Vrouw met vleugels op haar rug, aan beide haare zyde twee Cupido's op Wolken, een van beide houdt in een Rol deeze woorden: *Numini afflatura*.

Een Man en een Vrouw ten voeten uit, elkander de hand geevende, ten teken van verëeniging.

Cephalus en Procris zittende in Krygs-gewaad.

Een middelmaatig stukje in een ovaal, verbeeldende een Vrouw op een Zeegewagen enz.

Een ander stuk, zynde een Sater die een Vrouw wegvoerd.

Een ligtvaerdig stuk, zynde een Sater met een Vrouw, beide staande.

Een ander waar in een Faunus zit, een Fluit houdende enz.

Een staande Vrouwe Beeld gekleed, met een voet op een Waereldskloot.

Vyftien andere kleinder en staande Beeltenissen, waar onder twee, Apollo en Pallas verbeeldende, de neegen Zang-Godinnen en andere.

Een Bedelaar ten voeten uit, spreekende tegen een oud Wyf op een trap zittende, met eyeren by haar enz.

Een Vrouw in de eene hand een Schulp houdende en in de andere een Boek.

Een Vrouwe Beeld gekleed, van de Jagt koomende, houdende in de eene hand een klein wild Zwyn en in de andere een stok op haar schouder, waar aan twee Vogels hangen.

Een Mans Beeld zittende en zyne handen in verwondering uitsteekende.

Een ander stuk, zynde een Man een Doedelzak vasthoudende.

Twee kleine Bacchussen in het zelve stuk enz.

Een zittende Sater een Bosch-Fluit in zyn hand houdende.

Een dans van gevleugelde Cupido's, in de rondte, dit stuk is in de breette.

Een Venus ten voeten uit; zy buigt zig om een Cupido op te neemen.

Een Beeltenis van het Fortuin op een Kloot in een Schip op Zee.

Een

- Een Kind op een Zee-Gedrogt. zittende.
- Een Sater en een Faunus, welke een Bacchus voort doen gaan.
- Een Zee-God, in zyn hand een soort van een Klap-houtje hebbende.
- Cleopatra; een leggend Beeld, half gekleed.
- Cupido op een Ram zittende, die hem wegvoerd.
- Een Zee-Fries, waar in onder andere een leggende Vrouw op een Triton.
- Een stuk, waar in twee Koeyen water drinkende, dat door een hooge gragt loopt enz.
- Een Veldstukje, waar in onder andere een Herder na om hoog ziet.
- Een ligtvaardig stukje van een Sater, welke een Vrouw ontdekt enz.
- Een ander stuk, waar in een Kind aan een Sater druiven te eeten geeft.
- Hercules een Stier ter nederwerpende.
- Mars een Schild in zyn eene hand houdende, en met de andere in 't gaan gebaarden maakende.
- Een klein stukje van Læda, zynde een zittend Beeld met haar Zwaan.
- Een middelmatig stuk, waar in twee Beelden ten voeten uit; het een speelt op de Viool.
- Een stuk in de hoogte, een Vrouwe Beeld ten halven naakt, met de eene hand een Cassiolet om hoog houdende en na om laag ziende, om met de andere hand een bloem te begieten, onder dewelke te leezen staat, *Imago Virginis cujusdam*.
- Een naakt Man, zittende en een stok houdende, waar op een oude mans Kop.
- Een ligtvaardig stuk van een Bacchenaal, waar in een Ram, op welken Bacchus zit.
- Neegen onderscheidene kleine onderwerpen, van Formaat in 32, waar onder een grooter is.
- Een Strand-gezig, in het verschiet ziet men een Rots en daar in een opening.
- Een stuk in de rondte, verbeeldende de Hoop, zittende op een Rots in het midden der Zee, enz.
- Twee Mannen vegtende, waar van de een den anderen met een kleed om de ooren slaat.
- Een Vrouwe Beeld met kleeding zittende en een Eenhoorn streelende enz.

Ach-

Achtien kleine stukjes van verscheide Saters en Vrouwen Beelden.

Vier stukken, in ieder van welke twee Thermen.

Twee onderscheide onderwerpen van Portiques zonder Ornamenten.

Een ander dito breeder, verbeeldende een doorzigtig Gebouw.

Een en twintig andere onderscheide kleine stukjes, onder andere een kleine Jupiter zittende; een Paradya-vogel; twee Mannen knielende, tusschen hen beide een halve hoepel houdende; een Beeltenis van een Keizer zittende en een Waereldskloot op zyn schoot houdende; een Vrouw in een Boek leezende en een Kind dat haar ligt.

Onderscheidene Geestelyke stukken door Marc Antonio gegraveert.

De Maagd Maria van Fontainebleau na *Leonard da Vinci*. Een Ste. Catharina na *Julio Romano*.

Een andere dito, in haar hand een Palmtak houdende en het Rad van de andere zyde, gegraveert na de Teekening van zyn Meester *Francia*.

Een Ste. Martha na den zelven *Francia*; haar eene hand legt op een Draak en in de andere houd zy een Palmtak.

Een St. Hironymus van den ander onderscheidentlyk behandelt.

De Bruijloft van Cana in Galilea. Een geboorte na *Agostino Venetiano*. Een kleine Charitas. Jacobs Zeegeningen. Een Christus in het Graf.

Een stuk in de breette, verbeeldende Kinderen, die Pylen schieten op het Lyk van haaren Vader, 't welk zy opgegraaven hebben.

Vyf kleine stukjes, Deugden ten onderwerp hebbende, verbeeldende een kleine Vrouw op de rug van een Maat ter aarde geworpen, de Ondeugd beteekenende, 't Ge-loof, Hoop, Liefde, Voorzigtigheid en Maatigheid.

Stukken door Marc Antonio na Albert Durer gegraveert.

Het leeven van de Maagd Maria in het groot, beginnende met de verschyning der Engelen aan St. Joachim, wel-

welke St. Anna ontmoet. Hier zyn geen Ornamenten aan, gelyk 'er aan alle de andere zyn.

Marc Antonio, heeft die stukken bestipt na *Albert Dürer*, en van dezelve zyde gesnoeden: die van deeze laast-gemelde zyn in hout-sneê, en die van *Marc Antonio* in koper. *Dürer* heeft tweederley aanbidding der drie Koningen gegraveert; dog de andere maar één gemaakt en eindigende met het afscheid van Christus aan de Maagd Maria, en *Dürer* heeft 'er het overlyden van die Maagd bygevoegt, als meede haare krooning. Het laaste van *Marc Antonio* is gemerkt Nommer 17. Hoewel dat van *Dürer* van twintig stuks zy, behalven de Titelplaat

Het leeven Christi in zes en dertig stukken na *Albert Dürer* en van dezelve groote als de zyne.

Een groote doode Christus; een stuk in de hoogte.

Een zittende Maagd en in het verschiet een Zee-gezicht.

De Maagd Maria voor den Hoogepriester door Joachim en Anna gebragt werdende.

Een St. Hironymus, een St. Joris en andere stukken, verscheide Heiligen verbeeldende.

Een kleine Maagd zittende, gemerkt als door *Albert Dürer*.

De verloore Zoon in het midden der Verkens.

St. Joannes in de Woestyne.

Een ander stuk, waar in een Hermyt, beide ten voeten uit, ieder een Boek in de hand hebbende.

Andere Geestelyke stukken.

Een zittende Maagd, het Kind Jesus te zuigen geevende; men ziet 'er een gedeelte van een venster.

Het zelve onderwerp op een andere wyze behandeld met een Gordyn, dat tot de grond strekt en St. Joseph, die 'er by gezien werd.

Een zittende Vrouw, welke een Kind dwingt om te leeren leezen.

Een zittende Vrouw met kleeding, een hand op haar borst houdende en een open Boek op haare kniën. Boven op de Wolken zyn twee Engelen een omschrift draagende.

Een Maagd met het Kind Jesus op de Wolken zittende, waar by ook drie Engelen.

Een andere zittende Maagd en het Kind Jesus; zy heeft haar hand op een Boek, en een Gordyn agter haar.

II. Deel.

I i

Een

Een *Eccs Homo*; men ziet 'er vyf Beelden in, waar van twee ter halver Lyf, welke maar van agteren gezien worden.

De drie Marias met sluyers omhangen, naar het H. Graf gaande. *Raph.*

Een Vrouw knielende, welke een Kruis omhelst. *Raph.*

Een Maagd zittende, bezig zynde om het Kind Jesus in de wieg te leggen, door een oude Vrouw gereed gemaakt wordende: agter de Maagd Maria staat een andere Vrouw in verwondering opgetogen: ook is 'er een Bakje, waar in een Engel water wil gieten.

Een Beeltenis van een staande Vrouw, in een rond; op de linker zyde ziet men een Beeld van de Maagd Maria: ter linker zyn twee Bisschoppen, de eene een Gebouw houdende: ter regter zyde is een Geestelyke en een Krygsmann; dit stuk is in de hoogte.

Marc Antonio, heeft na de dood van *Raphaël*, voor *Julio Romano* gegraveert:

Twee fraaije Veldslagen, zynde de eene het gevegt der Olifanten en het ander dat der Kameelen.

De Bosch-God Pan na *Julio Romano*.

Alle de stukken verbeeldende de Liefdensgevallen van Venus, Apollo en Hiacinthus. Dit is geschildert in het Luthuis van Balthazer Turin van Pescia tot een Badstoof.

De vier Geschiedenissen van Magdalena.

De vier Evangelisten na de Schilderyen in de Capelle van de Trinitas del Monte te Romen.

Ook heeft *Marc Antonio* geteekent en gegraveert een zeer fraai Basrelief, 't welk te Majano op een Pilaar was en thans op het Plyn van St. Pieter is. Het zelve verbeeldt een Leeuwen-Jagt.

Naderhand graveerde hy de Antique Zee-Geschiedenis, welke onder de Boog van Constantinus verbeeld is.

Hy graveerde de ongeschikte Postuuren, welke *Julio Romano* geteekent had, ten getalle van twintig stuks.

Caragius heeft ook na *Julio Romano* ligtvaardige Postuuren gegraveert, zynde de Liefdensbedryven der Heidensche Goden.

Op die van *Marc Antonio* maakte *Aretino* vaersen, door dewelke die op zyn naam bekend geworden zyn.

Vervolgens wierd in een groot stuk de Marteldood van St. Laurentius door *Marc Antonio* na *Baccio Bandinelli* gegraveert. Dit heeft hy ten tweedemaal gesneden.

en het onderscheid tusfchen beide is dat de Vork over den eene zyn Dy gaat.

Nog de Kinder moord.

Silvester de Ravenne, die zyne Prenten na *Rapbaël* met een S en R merkte, en *Agostino Venetiano* met een A en een V, waaren beide Discipelen van *Marc Antonio* en hebben na *Rapbaël* gegraveert, behalven de volgende; verscheide andere stukken, die ook door *Marc Antonio* gesneden zyn, welke ik niet zal herhaalen.

Een doode Christus ter aarden leggende, aan wiens voeten St. Joannes, Magdalena, Nicodemus en de andere Maria's gezien worden.

Een Maagd met uitgestrekte armen, haar oogen Hemelwaarts opgeslaagen, en den dooden Christus van het Kruis afgenoomen.

Een dooden Christus alleen.

Agostino Venetiano, heeft een geboorte Christi gegraveert, waar in de Heemelse Vader, de Engelen en Herders en rondsom verscheide Antique en Moderne Vaasen.

Een Wierooking, of verscheide Vrouwen, Vaasen op haar hoofd draagende.

Een Man met een Wolfskop, by een bed naderende, om een ander, dewelke slaapt, te dooden: dit is *Lycaon*.

Venus zittende en *Vulcanus* beneevens haar, met pylen op zyn schouder enz. Dit is een groot stuk in de hoogte, gemerkt *Rapb Urb. dum Vivret inv. A. V. 1530*.

Verscheide Propheeten en Evangelisten by elkander zittende, en waar onder een het Grieks uitlegt; een groot stuk in de hoogte, gemerkt *A. V. 1524*.

Ook heeft hy een stuk gegraveert, verbeeldende *Alexander den Grooten* met de schoone *Roxane*, welke hem een Koninglyke Kroon aanbied; zy is met verscheide kleine Minne-Goden verzeld. Hier van zyn 'er twee door *Marc Antonio*.

Nog hebben de twee voorgemelde Graveurs het laatste Avondmaal onzes Heere met zyn Apostelen gesneden; dit stuk is vry groot, alles na de Teekeningen van *Rapbaël*.

Vervolgens graveerde zy twee Historien van *Pfichéa*, weinig tyd te vooren door *Rapbaël* geschildert.

Kortom zy graveerden te zaamen alle de werken van *Rapbaël*, die zy konden bekoomen: onder andere de stukken door hem in het Vaticaan geschildert, deeze Geschiedenissen bestaan in de volgende; namentlyk:

De Schepping des Waerelds. De Schepping der Dieren. De Offerhande van Caïn en Abel. Abels dood. Abrahams Offerhande. De Arke Noach. De Zondvloed. De uitgang der Dieren uit de Arke. De doortogt van de Roode Zee. Mozes de Tafelen der Wet ontvangende. Het Manna. David, Goliath doodende. Salomon den Tempel bouwende. Item zyn Oordeel, en Het bezoek der Koninginne van Seba.

Vervolgens graveerde zy eenige stukken uit het Nieuwe Testament; als: De Geboorte Christi. Item zyn Verzyzenis. De afdaaling des H. Geests op de Apostelen. Alle welke stukken by het leeven van *Rapbaël* gedrukt wierden.

Silvester de Ravenne, heeft ook een Venus gegraveert op den rug van een Dolphyn leggende, in de Lugt ziet men een Cupido.

Een onderwerp van een Fries, waar in drie Kinderen, een van dewelke ter linker zyde een drietand draagd: dit is na een Antioq Beeldhouwwerk.

Drie Godinnen op de Wolken; de eene is een weinig voorwaarts ter regter zyde.

Een stuk als van Laocoon in de breedte; men ziet 'er een Tempel van Minerva.

Een stuk in de breedte, verbeeldende een Veldslag; ter linker zyde ziet men een Krygsknecht, welke een agteruitslaande Paard van agteren met een Piek steekt.

Een gevegt van twee Worstelaars met leere Handschoenen.

De drie Bevalligheeden na het Antioq.

Een Jongeling zittende en een doorn uit zyn voet trekkende.

Het stuk *la Casselette* genaamd.

Cerberus Albert, heeft twee diergelyke stukken van de H. Familie gegraveert met dit onderscheid, dat in het een geen Engel in de Lugt is, in zyn hand een Rol houdende, waar op deeze woorden, *Idem omnes Simul oder babet*. Men ziet 'er het Kind Jesus een Vogeltje aan St. Joannes geevende. *Rapb. Urbin inv.*

De Opstanding Christi: St. Petrus en St. Johannes schynen naar het Graf te treden; een groot stuk in de breedte gemerkt 1618.

Een ander stuk in de breedte, door *Rapbaël* in de Tafelen van het Paleis van Farneze over den Tyber geschildert: men ziet 'er boven een halve boog, welke doorzig-
ug

tig is, en twee andere ten halve naast dezelve. In de Compartimenten van bloemen en vrugten zyn twee Kinderen enz.

Een ander stuk van gelyke Ordonnantie in het midden is een Schild, waar op staat, *Libertas*; onder andere is 'er een Jupiter met Ganimedes, enz.

Nog heeft hy een kleine Groep van twee jonge Zee-Paarden gegraveert.

Pietro Santa Bartolus, heeft veertien stukken na *Rapbaël* gesneden en dezelve genommert, verbeeldende de wonderbaare daaden van Leo den Xde: alle stukken in de lengte. *Rapb. pinx. in aulis Vaticanis textili monocromate elaboratas. Pietre Santa Bartolus del. & incid. aqua fortis Romæ.* Hier by is een Historische Titelplaat met het Wapen der Medecis en supports. Het vervolg der Friesen is uit de Handeling der Apostelen en het Oude Testament.

Julio Bonafone Bolnise, heeft de Dieren, welke in de Arke treeden, gegraveert; dit is een groot stuk in de breedte, gemerkt *Rapb. Urbinas 1544. Julio Bonafone fecit.*

Een groot stuk in de hoogte, verbeeldende een H. Familie: ook staat 'er een St. Joannes by, twee Rollen houdende, waar op geschreeven staat *Agnus Dei.*

Christus dood uitgestrekt op een Laaken enz.

Een Hercules de Stieren overwonnen hebbende, dezelve als Schaapen na de stal leidende enz.; een groot stuk in de breedte.

Een ander meede in de breedte, zynde een Vrouw ten halve in een Boom gemetamorphoseerd of verandert, uit wiens zyde een Kind getrokken word.

De Schipbreuk van Eneas; een groot stuk in de breedte.

Een H. Familie of Rust in Egypten.

De Drinkschaal in de zak van Benjamin; een klein stuk in de breedte.

Een andere Rust in Egypten; een groot stuk in de hoogte.

Een Geboorte of Herder stuk, boven met een verschynfel van Engelen.

Het zelve; dog onderscheidentlyk behandelt; de Ezel legt met zyn kop op de wieg of mand enz.; een stuk in de breedte.

De Prediking van een Apostel; leggende verscheide Menschen hem op hunne kniën aan te hooren.

St. Petrus op de Wateren wandelende.

De Sleutels aan St. Petrus gegeven.

Het stuk *Quo Vadis* genaamd.

Een Herders stuk.

Een ander stuk, waar in een Man een Zeedraak in Zee dood slaat.

Europa's schaaking, gemerkt 1546.

De overtocht van een kleinen arm van een Rivier door twee Amazonen.

Een ander Herders stuk.

Een Vrouw leggende te slaapen.

De dood een Boek vast houdende.

Een Vrouw met Kleeding, omtrent als een Pandora.

De Nederlaag der Kinderen van Niobé; een groot stuk in de breedte.

Een klein ovaal stukje, waar in een Draak, een Vos en een Leeuw.

Hugo da Carpi, graveerde houten Platen, om stukken na *Rapbaël* op gecoleurt Papier met hoogzels te drukken, waar van hy de eerste uitvinder is.

Hy begon met de Sibil, welke in een Boek leeft met een Kind by haar, dat een Kaars vast houdt, om haar te ligten. Vervolgens ziende, dat dit gelukte, ondernam hy de volgende stukken; als: De Brand van Troyen. Een afneeming van het Kruis. De Geschiedenis van Simon den Tovenaar. Magdalena, ten huize van den Phariseër aan de voeten des Zaligmaakers. De Kindermoord; een stuk in de breedte. Een jonge St. Joannes in de Woestijne; een stuk in de hoogte. De dood van Ananias en Saphira. Een Venus met verscheide Cupido's, een van welke in een boom klimt; een ovaal stuk in de breedte. David, Goliath verstaande. De Neederlaag der Phillistynen. Een Venus, en eenige onderwerpen van kleine Minne-Goden.

Ook is 'er een groot stuk van boven boogswyze en twee Vellen breed, verbeeldende Heliodorus door de Engelen uit den Tempel gedreeven werdende: dit stuk is in 't graauw, zonder merk van den Graveur.

Van *Andrea Mantegna*, zyn ook stukken in hout-sneë met wit gehoogt; namentlyk: De Kindermoord. De Zeegepraal van Marcus Aurelius en de Droom van Polyphilus; een Boek te Parys gedrukt by Jacques Kerver, Anno 1551, behelzende honderd agt en twintig Figuren in hout-sneë, na de Teekeningen van *Rapbaël*.

Van *Cornelis Cort*, is de verheerlyking op den Berg.

Het Tafcreel van St. Petrus in Montorio; en

Het

Aeneas Vicus en *Pbilippe Thomassin*, hebben ook het zelve Tafereel van de verheerlyking op den Berg gegraveert.

Ook heeft *George Mantuano*, in het jaar 1563 na *Rapbaël* gegraveert, Een groot stuk in de breedte, waar in een Wysgeer allerley kwaalen staat aan te zien, welke hem dreigen te zullen overvallen: door een kleine opening ziet men een fraai verschiet van een Landschap enz. *R. Urb. ino Pbilippus Datus animi gratia fieri Jussit.* De naam van den Graveur en het jaartal staan in een hoekje van het verbryzeld Schip.

Een ander stuk in de breedte, verbeeldende David, welke Goliath zyn hoofd afhouwt.

Een ander, zynde het Slagt-offer van Abel door Cain met een Byl doodgeflagen wordende, het eerste is gemerkt 1540.

De Schepping der Dieren; een groot stuk in de breedte. Een H. Familie, verbeeldende de Maagd Maria het Kind Jesus gedekt houdende; St. Joannes naast haar houdt zyn Kruis vast; Ste Elizabeth staat agter haar met een andere Vrouw. *Rapbaël* heeft dit stuk tweemaal gesneden, het een in het jaar 1602, gemerkt *Napoli* en het ander te *Roma* 1611.

De Gechiedenis van het Oude Testament door *Rapbaël*
ge schildert in de Logies van het Vaticaan, gegraveert in
het Jaar 1607, door *Sixto Badalocchio* en *Jan Lanfranc*,
waar

waar van twee en vyftig stuks zyn, behalven de Titelplaat.

Het Oude Testament of de geheiligde Geschiedenis door *Rapbaël* in de Logies van het Vaticaan geteekent in 't jaar 1540 te Romen gegraveert door *Nicolas Chaperon*, een Franschman, en opgedraagen aan Messire Gilles Renard, Raad des Konings; de Titelplaat is Historisch wyze.

Een ander Blad zonder nummer, waar in een Piederstal en daar op het Borstbeeld van *Rapbaël*, door de Faam gekroond werdende ten voeten uit; het tweede stuk zonder nummer.

Het eerste stuk genommert 1, verbeeld den Hoemelsche Vader boven de Aardskloot, om het werk der Schepping te beginnen.

Het twee en vyftigste en laatste genommert is Christus met zyne Apostelen het laatste Avondmaal houdende.

Onder gemelde twee en vyftig stukken zyn 'er vier van boven rond toeloopende, en acht als langwerpig, ruitswyze of zeskantig, dit zyn de vier eerste en de vier laatste, waar van drie de Aanbidding der drie Koningen, den Doop van Christus, en zyn laatste Avondmaal verbeelden.

De Geschiedenis van het Boek der Schepping, en van dezelve zyde te zien; dog op kleinder stukken en vande andere verschillende; zy zyn ook alle genommert en gemerkt. De vier eerste stukken zyn langwerpig ruitswyze, welkers twee punten onder en boven staan Van de vyf laatste zyn vier ruitswyze en de vyfde Frieswyze in 't klein en gemerkt 64. Dit verbeeld de Verryzenis van Christus, waar by de drie Maria's. Ook is 'er nog een kleine Fries, gemerkt 9. Dit is de Offerhande van Abel, en de Broedermoord van Caïn. Hoewel het laatste 64 genommert is, heb ik egter maar 21 stuks gezien, en op dezelve staat het merk van *Villamena*.

Andere Geschiedenissen uit het Oude Testament, waar onder acht stukken van onderscheidene groote ruitswyze, en acht van boven rondswyze. Zy zyn alle genommert. De onderwerpen zyn dezelve en op dezelve zyde te zien als die van *Chapperon*; dog zeer verward gesneden.

Behalven de bovengemelde zyn 'er nog onderscheidene stukken van de Logies van *Rapbaël*.

Het Boek der Schepping van *Rapbaël* is ook door *Heratius Borgianus* gegraveert.

Een

Een groot stuk in de hoogte, verbeeldende Adam met Eva, welke den Appel in haar hand houdt: dit is van *Ramigius Wibert*, die ook Salomons Oordeel gegraveert heeft.

De Tafelen der Wet door Mozes verbryzelt op 't gezigt van het gulde Kalf. *Corn. Bus. fec. 1550*, met een ander onderwerp, waar in hy de gemelde Tafelen aan het Volk vertoont, *idem fecit 1551*.

Joannes Baptista de Cavalieriis Lagberinus, heeft na *Rapbaël* de Kruisiging van St. Petrus gegraveert, als meede de Bekeering van St. Paulus, welke in de Pauliner Cappel gezeen word.

De Kindermoord van de andere stukken onderscheiden Boven aan ziet men Herodes op zyn Throon gezeten, enz. *J. B. de Cavalieriis Lagberinus incid. in adibus Silavianis 1561 Romæ*.

Het Wonderwerk der vyf Brooden in de Woeftyne; een groot stuk van twee groote Bladen in de breedte.

Een laatste Avondmaal; een middelmaatig stuk in de breedte, waar in een van de Apostelen zyn hand uitsteekt, om iets te kennen te geeven.

Ook heeft hy de Veldslag van den Keizer Constantinus gegraveert; een groot stuk gemerkt *R. pinx. in Vaticano. J. B. Cavalieriis Lagberinus incid. & dedic. Marcello de Melchioribus Equiti Nobilissimo*.

Een St. Petrus en St. Paulus by elkander, twee Beelden in 't groot; dit stuk is gemerkt 1571.

Een Mozes de Tafelen der Wet vertoonende.

De Veldslag van Constantinus tegens Maxentius; hier van zyn vier Platen, die het stuk zeer lang maaken. *Rapb. pinx. in Vatican. Pet. Scalberge sc.*

Het zelve onderwerp is in kleinder formaat te Rom ge sneeden door *Petro d'Aquila*.

Scalberge, heeft ook een Graslegging Christi gegraveert; een groot stuk in de breedte.

Lucas Ciamberlanus, da Urbino; heeft de twaalf Apostelen na *Rapbaël* gegraveert; dezelve zyn grooter dan die van *Marc Antonio*.

Hy heeft ook gegraveert een St. Hironymus op een steen dood uitgestrekt leggende, zyne beenen neerhangende enz.; een groot stuk in de hoogte, gemerkt *Rapb. inven. L. C Anno 1614. Apud Pet. Stephanonium*.

Lucas Vosterman, heeft in 't jaar 1627 een stuk in de hoogte gegraveert, verbeeldende St. Joris den Draak beveg.

vegtende: in het verschiet is een fraai Landschap. Die Tafereel behoorde te dier tyd den Graaf van Pembroke. In de werken van *la Belle*, zyn vier kleine stukken, waar op *Raph. Urbinas invenit* staat.

Een Geboorte, zynde een groot stuk in de breedte, waar in het Pourtret van *Raphaël* als een Medaille aan een Colom hangende, waar onder gemerkt staat *R. Urbis p. Corn. Bloemaert sc.*

Het zelve stuk zonder Medaille is gegraveert door *Gla. B. Franco* of *Francejbi*, die het zelve opgedraagen heeft, enz. Ook heeft hy een stuk van de zuivering of offering van de Maagd Maria in den Tempel gesneden.

Door onderscheidene Graveurs.

Een Beeld op Wolken, aan wien een ander een doos toereikt; dit stuk is gemerkt *L. S.* betekenende *Lambert Suave*.

Twee Kinderen en twee Leeuwen met malkander spelende. *George Pens 1537.*

De Bruiloft van *Püché*; een stuk in de breedte, gemerkt *Virgilius Solis*.

Een ander Galtmaal der Goden, waar in onder andere verscheide Vrouwen, eene van welke welriekende Zalf op het hoofd van verscheide Beeltenissen uitstort.

Een vergadering der Goden, waar in *Cupido* door *Venus* by *Jupiter* ingeleid word.

Een Avondmaal; een groot stuk in de breedte: in een backje staat een pint op zyn Vlaamsch gemaakt. Het zelve Avondmaal heeft *Albert Durer* ook gegraveert.

Een H. Familie met een groot verschiet. Onder andere staat *Joseph* aan een Venster. *Bastista Angela Inv. Cagnomento del Moro fecit.*

Een ander groot stuk in de hoogte, verbeeldende een andere H. Familie; op de voet van een Colom staat gemerkt *Raph. Urb. inv.*

De *Ste. Cecilia* van *Raphaël* met de andere Heiligen, welke haar omringen; 't zelve is gegraveert door *Nic. le Brun* in een middelmaatig stuk in de hoogte.

Een Christus door *Joseph* van *Arimathea* ondersteund enz.; een stuk in de hoogte. *R. Urbis inv. Fr. Parme del. Henr. van der Borcht sc. ex Coll. Arondinal.*

Een stuk in de hoogte, zynde een Mans Beeltenis, een Papier, waar op Hebreuws schrift, in zyn hand houdende; naast hem zyn twee Kinderen enz. *R. Urb. p. in ads Sancti Augustini. Henricus Goltzius sc. 1592.* *Adam*

Adam Mantuano, heeft het Beeltenis van eenen Jongeling gegraveert, een juk op zyne schouderen torflichende, enz.

Vier kleine Beeldjes elk op een Wapen; namentlyk een Jupiter, een Mercurius, een Mars en een Diana.

Een ander stuk, waar in onder andere twee Cupido's in de Lugt, een stuk van een Boom draagende.

Een stuk, verbeeldende Slaaven die ontscheept en by den Paus geleid worden, welke haar ontslaat: hier op is geen Graveurs naam.

Aeneas Vicus, heeft het gevegt der Centauren en Lapithen gegraveert, een stuk in de breedte.

Een zittende Maagd, het Kind Jesus naast haar zyde staande enz.; een groot stuk in de hoogte.

Een doode Christus op zyn Graf door Joseph van Arimathea ondersteunt wordende.

De drie Maria's enz.; op den voorgrond is een groote Tooren, op de wyze van een Grafsteede en boven aan staat een R en onder *Aeneas Vicus Parmensis* 1543.

De overwinningen van Jupiter op de Reusen behaald; een groot stuk in 't breed, gemerkt *Ant. Laffrery Sequanis Formis*.

Een Geboorte; een groot stuk in de breedte, waar in een Herder, welke een Lam op zyne schouderen draagd. B. F. V. F. beteekenende *Battista Franco Venetus fecit*.

Moses op den Rotz slaande.

Een ander groot stuk in de breedte, verbeeldende de plegtigheid van de Zeegening van een klein Beeld door den Paus.

Nog een ander stuk in de breedte, zynde een Bacche-naal, waar in een Bacchus op een Piedestal.

Twee onderscheide Friesen, zynde de eene een Vergadering en de andere een Gastmaal der Goden. *Fr. Paria incidit*. Tusschen deeze en die van *Virgilius Solis* is weinig onderscheid.

Jac. B. B. heeft na *Rapbaël* het gezigt van Jacob gegraveert; een stuk in de breedte.

De wonderbaare geneezing van den Kreupelen door St. Petrus en St. Joannes.

Martin Rosa Sebenzanus, Anno 1538, heeft het stuk genaamd het *Quo Vadis* gegraveert.

Christus in den voorhof der Helle, zyn hand aan een oud Man toerykende. *Raph. inv. Nic. Beatrix fecit*.

Een stuk van de Verryzenis Christi.

De

De Verheerlyking op den Berg.

Joseph zyne Droomen verhaalende.

Een Magdalena, Ste. Barbera, St. Sebastiaan en St. Rochus; vier stukken van evengelyke groote, alle gemerkt B.

Zes andere onderwerpen uit de Herscheppingen op evenlyke wyze gemerkt; onder andere een Appollo den Draak doodende; Daphnis vervolgende de Zeegepraal van Ceres, enz.

Twee Friesen op het gevegt der Amazonen, nade Anticque Basrelieven van het Capitoool.

Een ander stuk in de breedte, verbeeldende het gevegt der Daces; dit komt van de Boog van Constantinus. De Maagd Maria naar Egypten vluggende en rydende over een Brug op een Ezel, wiens toom Joseph vast houdt; een stuk in de hoogte met wit gehoogd.

Een Maagd ten voeten uit, het Kind Jesus aan de eene zyde staande, 't geen zy vast houdt; aan de andere zyde staat de kleine St. Joannes enz.; een groot stuk in de hoogte, opgedraagen door Nicolaus Verdura Sinariensis, Priester, by wien het Origineel van *Rapbaël* was.

De Visvangst Petri, op den voorgrond zyn drie Kraanvogels. *Raph. inv. Cornelis Met. sc.*

Het zelve onderwerp in de breedte en veel grooter; op den voorgrond zyn twee zittende Vrouwen in de plaats van Vogelen.

Om deeze Catalogus niet verdrietig te doen zyn, zal ik in geen omstandige beschryving treden van al 't geen de Franschen na dien grooten Meester gegraveert hebben, wiens stukken de Graveurs van zyn tyd reeds gesneden hadden. Niettemin zal ik zeggen, dat 'er zeeventien genommerde stukken zyn, de Titel 'er onder begreepen, te weeten: de Grotosco's der Logies van het Vaticaan door *Raph. Fr. de la Guerriere*, Schilder des Konings, *del Es. sc.* Dit heeft hy opgedraagen aan den heer Eduard Jaback; alle de stukken zyn Montans en het laatste bestaat in twee fraaye Friesen tot Ornamenten.

Drie andere stukken in de hoogte en hoven rond toeloopende, zynde Grotosco's door *Rapbaël* in het Pauselyk Paleis en in de Gallery der Pauzen in het Vaticaan geschildert. Deeze drie stukken zyn gemerkt *M. L. cum Privileg.*

Moses op den Rotzsteen staande; een groot stuk in de breedte.

Remigius Wibrs heeft van *Rapbaël* vier middelmaatige stuk-

stukken in de hoogte gesneden; namentlyk Salomons Oordeel, Adam door Eva verleid, Marfias gereed om gevild te worden, een Vrouw boven een Waereldkloot, welke zy aanziet en twee Kinderen aan haare zyde, houdende elk een Boek in haar hand.

François Perier, heeft na *Raphaël* gesneden het Boek der Driehoeken in tien stukken; ook het Gastmaal der Goden, en veertien zittende Vrouwen, welke Deugden verbeelden.

Nicolaas Pittau, heeft een Maagd Maria gesneden.

Pierre Brebiete, heeft te Rome een H. Familie in 't groot gegraveert; het Kind Jesus legt op de wieg en St. Joannes schynt 'er op te klimmen, St. Joseph staat in den achtergrond met de zyde teegen een Anticque Vaas.

Attila verschrift, aan den Opperpriester toelaaude het geen hy van hem eischt. Dit stuk is in de breedte en van boven rond toeloopende. Opgedraagen aan den Graaf van Bethune. *R. Urb. p. Bernard sc.*

Een andere Attila, Rome gaande beleegeren enz.; een groot stuk in de breedte, zonder de naam van den Graveur.

Guillaume Chateau, heeft de vier Propheeten gegraveert; namentlyk Daniel, David, Jonas en Habacuk; een groot stuk in de breedte. Ook

Een zittende Maagd met het Kind Jesus, een Roos in zyn hand houdende, enz.

François Poilly, heeft drie onderscheidene H. Maagden gegraveert. De eene met het Kind Jesus en St. Joannes zittende, is ook door *Gilles Sadeler* en door *Peter van Schuppen* gegraveert.

Hy heeft ook het gezigt van Ezechiel gegraveert; een groot stuk in de hoogte, waar in een fraai Landschap gezien word. Onder aan staat gemerkt *C. Errard del Fr. Poilly sc.*

Een knielende Maagd Maria met een Kroon op haar hoofd, het Kind Jesus ontdekkende, en de kleine St. Joannes by haar: onder aan is een Wapen. Dit stuk is in de hoogte. *Fr. Poilly sc.*

Een zittende Maagd, het Kind Jesus aan den eene kant en aan de andere St. Joannes, welke malkander liefkoozen; St. Elizabeth op haare kniën, welke St. Joannes tegen houd: in dit stuk is een Landschap. *Fr. Poilly sc.*

Jean Lenfant, heeft ook na *Raphaël* een Maagd halver Lyf gegraveert; als meede een Christus in zyne jonge

Jaa-

Jaaren halver Lyf, zonder handen *Rabb. inv.*: dit stuk ziet teegen een Maagd, door *il Fridio* geschildert.

Jean Langlois, heeft te Rome op de Academie zynde gegraveert een St. Lucas, welke de Maagd Maria uitschilderd, na een Tafereel van *Rapbaël*, het welk hy aan de Academie vereerd had. Deeze Prent is de hoogste van een half Blad, en opgedraagen aan den heer Colbert. De heer Errard heeft de Plaat te Rome doen blyven. Dezelve Graveur heeft te Venetien veele werken uitgevoerd, en een meenigte Anticque en andere Beelden.

Gerard Audran, heeft veertien stukken gesneden, verbeeldende verscheidē Kinderen door *Rapbaël* in het Paleis van Chigi te Rome geschildert.

Een klein stukje, verbeeldende een slaapend Mensch door drie Duivels geslaagen wordende.

Tien Bladen Anticque Basrelieven na de Teekeningen van *Rapbaël*, *Julio Romano* en andere.

Dertien zinnpreukige Beelden van Deugden door *Rapbaël* in het Vaticaan geschildert: dit zyn Prenten in de hoogte, met Beelden ten voeten uit. *Gerard Audran* sc.

De Ridder *Edelinck*, heeft ook het stuk gegraveert, 't welk by uitneemtheid de H. Familie van *Rapbaël* genaamd word: onder aan ziet men het Wapen van den heer Colbert. Vermits dit een der voornaamste stukken van dien Graveur is, worden de eerste drukken door de Liefhebbers zeer greegig gezogt.

Gilles Rousset, heeft ook het zelve stuk, dog wat grooter gesneden.

Michael Nitalis, heeft het zelve meede gegraveert.

Virgilius Solis, onder de kleine Meesters heeft het ook gesneden.

De St. Margareta van *Rapbaël* is ook door *Gilles Rousset* gegraveert, en *Philip Thomassin*, had het zelve reeds te vooren Anno 1589 gesneden.

Hy heeft ook gegraveert het Mirakel van den Brand door de Gebeden van St. Gregorius gebluscht; een groot stuk in de breedte.

Rousset, heeft insgelyks een stuk in de rondte gegraveert, verbeeldende een Maagd Maria tegen een Boom zittende, het Kind Jesus houdende, aan wien St. Joseph met zyn eene knie op de aarde Bloemen geeft. Het stuk is gomerkt 1656.

E I N D E.

R E.

R E G I S T E R

O P H E T

T W E E D E D E E L.

A.

	Pag.
A cademie (Fransche) der Schilder en Beeld- houwkunde.	210
<i>Albert</i> (Cberubin).	330
<i>Alberti</i> (Leo Battista).	281
<i>Aldeggraaf</i> (Hendrik).	392
<i>Algado</i> (Alexandro P).	297
<i>Anguier</i> (François).	243
<i>Anguier</i> (Michel).	243
<i>Amicini</i> (Luigi).	324
<i>Antonio</i> (Marc).	325
<i>Antonio</i> (Stukken door Marc) gegraveert.	485 & seq.
<i>Antwerpen</i> (Huij van).	7
<i>Asch</i> (Jan Ab).	28
<i>Audran</i> (Claude).	238 & seq.
<i>Aveugle</i> (P).	250

B.

B achelier (Nicolaas).	288
<i>Badalocchio</i> (Sixto).	337
<i>Bagria Cavallo</i> (Bartolomeo de).	272
<i>Bandanelli</i> (Baccio).	295
<i>Barendz</i> (Diederik).	25
<i>Baroccbio</i> (Frederico).	272
<i>Baur</i> (Willem).	416
<i>Baur</i> (Werken van Willem).	116 & seq.
<i>Belle</i> (Werken van Stephano de la)	147 & seq.
<i>Bernazone</i> .	271
<i>Blanchard</i> (Jaques).	179
<i>Bles</i> (Hendrik de).	12
<i>Bloemaard</i> (Abram).	35
<i>Bloemaard</i> (Werken van Abram).	118 & seq.
<i>Bobrun</i> (Louis Henry en Charles).	179
<i>Bois</i> (Ambrozius du).	62

Bois

REGISTER.

	pag.
<i>Bois (Jeronimus du).</i>	10
<i>Bol (Jan).</i>	60
<i>Bossaart (Thomas Wilbrods).</i>	56
<i>Botb (Jan en Hendrik).</i>	64
<i>Boulogne (Louis).</i>	225
<i>Bourdon (Sebastiaan).</i>	215
<i>Bramer (Leonard).</i>	38
<i>Breugel (Pieter) bygen. den ouden.</i>	22
<i>Breugel (Jan) bygen. den jongen.</i>	23
<i>Breugel (den Fluweele).</i>	285
<i>Breuil (Foussains).</i>	177
<i>Bril (Mattheus).</i>	29
<i>Bril (Paulus).</i>	29
<i>Brouwer (Adriaan).</i>	52
<i>Brugge (Jan van).</i>	6
<i>Bruin (Anna Francisca de).</i>	29
<i>Brun (Charles le).</i>	254 & seq.
<i>Brun (Werken van Charles le).</i>	453 & seq.
<i>Brussel (Bernard van).</i>	12
<i>Bunel (Jacob).</i>	177

C.

C <i>Allot (Jacques).</i>	420
<i>Callot (Werken van Jacques).</i>	135 & seq.
<i>Carpi (Hugo da).</i>	328
<i>Castel (Giovanni da).</i>	323
<i>Catalogus van zeldzame Konststukken door den</i> <i>Abt Marolles bezeten.</i>	372
<i>Caijo (Guiljelmus).</i>	20
<i>Chaletti.</i>	288
<i>Champagne (Philippe & Battista de).</i>	299 & seq.
<i>Chattillon (Gio Benedetto).</i>	277
<i>Chemini (Chatarina du).</i>	251
<i>Clerc (Jean le).</i>	180
<i>Cocbin (Nicolaas).</i>	418
<i>Coek (Jeronimus).</i>	328
<i>Comte (le).</i>	249
<i>Corenbert (Theodorus).</i>	392
<i>Corneille (Michel).</i>	218
<i>Cort (Cornelis).</i>	330
<i>Cosimo (Andrea).</i>	272

Cijfer

R E G I S T E R.

	Pag.
<i>Costa (Lorenzo).</i>	275
<i>Coubergher (Wenceslaus).</i>	25
<i>Cousin (Jean).</i>	204
<i>Coxie of Coxius (Micbiel).</i>	13, 23

D.

D <i>Ach (Jan).</i>	25
<i>Dangeli (Philippe).</i>	280
<i>Diana.</i>	338
<i>Diepenbeek (Abraham).</i>	52
<i>Dionatenti of Patenier (Joachim).</i>	11
<i>Dosso's van Ferrare (de).</i>	271
<i>Dou (Gerard).</i>	63
<i>Drouilly (Jean).</i>	303
<i>Durer (Albrecht).</i>	382
<i>Dyk (Antoni van).</i>	45 & seq.

E.

E <i>Lle (Ferdinand).</i>	58
<i>Elsbeimer (Adam).</i>	59
<i>Engelbert (Cornelis).</i>	389
<i>Errard (Gerard Leonard).</i>	248
<i>Ertlinger (F).</i>	287
<i>Etzen (Vernis om'te).</i>	334
<i>Eyck (Huibert van).</i>	5

F.

F <i>Abrique (le).</i>	290
<i>Fage (Raimond la).</i>	285 & seq.
<i>Fevre (le).</i>	253
<i>Feti (Dominico).</i>	279
<i>Finiguerra (Mas).</i>	324
<i>Fleur (Nicolaas de la).</i>	331
<i>Floris (François).</i>	20
<i>Fouquieres (Jacques).</i>	186
<i>Francesca (Pietro della).</i>	269
<i>François (Clauds).</i>	282
<i>François (Simon).</i>	236
<i>Franquart (Jacobus).</i>	28

II. Deel.

K k

Fre.

R E G I S T E R.

<i>Freminet (Martin).</i>	pag. 178
<i>Fresnoy (Charles Alphonse du).</i>	253

G.

G <i>Elée (Claude).</i>	182
<i>Gendre (Nicolaas le).</i>	247
<i>Gent (Joost van).</i>	7
<i>Gerbier (Balthazar).</i>	56
<i>Goltzius (Hendrik).</i>	392
<i>Goudt (Hendrik).</i>	281
<i>Graveurs (Merken van eenige Italiaansche).</i>	73 & seq.
<i>Graveurs (Merken van eenige Nederlandsche).</i>	77 & seq.
<i>Graveurs en hunne Werken (Verhoog over de).</i>	382 & seq.
<i>Guernier (Louis du).</i>	225
<i>Guillain (Simon).</i>	242
<i>Guillermín (Jean Baptista).</i>	394

H.

H <i>Aqrlem (Dirk van).</i>	10
<i>Heemskerk (Marten).</i>	10
<i>Henriet (Claude).</i>	487
<i>Henriet (Israël).</i>	487
<i>Herauld (Antoinette).</i>	351
<i>Herauld (Magdalena).</i>	351
<i>Heyl (Leonard van).</i>	39
<i>Heyns (Joseph).</i>	19
<i>Hire (Lauwtens de la).</i>	217
<i>Holbein Joannes.</i>	389
<i>Hollar (Wenceslaus).</i>	412
<i>Hondborst (Gerard).</i>	86
<i>Hongre (Etienne l').</i>	240

I.

I <i>Aillot (Hubert).</i>	297
<i>Jaillot (Simon).</i>	296
<i>Janffens (Abrabam).</i>	49
<i>Janffens (Cornelis).</i>	37
<i>Jardins (Martyñ des).</i>	244
<i>Jordaens (Jacobus).</i>	51

Kal.

R E G I S T E R.

K.

page

K	Alkar (Jan):	25
	Kock (Pieter).	14
	Kraayer (Gasper de)	55

L.

L	Laar (Pieter van)	64
	Landkaart door wie gesheden.	347
	Larne (Micheel).	438
	Lenfant (Jean).	431
	Lerambert (Louis).	247
	Lespagnandel (Matthias).	249
	Leyden (Lucas van).	386
	Legorio (Pirrho).	278
	Lint (Pieter van).	39
	Loir (Nicolgas).	237
	Lombast (Lambert).	20
	Lorenzo (Giovanni) Ridder Bernini.	291 & seq.

M.

M	Abusio (Joannes).	13
	Maire (Jean le).	181
	Maratti (Carlo).	284
	Marco (Bartolomeo de San).	275
	Marotten Vader en Zoon.	429
	Marfy (Gasper en Baltbazar de).	247
	Massyns (Quintyn).	7 & seq.
	Mayo (Jan).	15
	Mellan (Claude).	436
	Mellan (Werken van Claude).	80 & seq.
	Messin (Charles).	180
	Meulen (François van der).	63 & seq.
	Miereveld (Micbiel Jan).	35, 397
	Mieris (Frans van).	63
	Mignard (Nicolaas).	234
	Mignard (Pierre).	265
	Migon (Etienne).	241
	Milet (Francisque).	67
	Momper (Judocus de).	58

K k 2

Mo.

R E G I S T E R.

	pag.
<i>Monier (Jean).</i>	180
<i>Montfort Blockland (Antoni van).</i>	22
<i>Moor (Antoni de).</i>	17
<i>Mostaart (Jan)</i>	11
<i>Mytens (Arnoud).</i>	25

N.

N <i>Ain (Louis en Matthews le).</i>	242
<i>Nanteuil (Robert).</i>	435
<i>Nasaro (Mattheo del).</i>	323
<i>Netscher (Gaspar).</i>	285
<i>Nicolo da Modena (Messer).</i>	169
<i>Nocret (Jean).</i>	236
<i>Noort (Adam van).</i>	18

O.

O <i>Bstal (Gerard van).</i>	246
<i>Obstade (Adriaan van).</i>	53

P.

P <i>Aduarb (Luigi Leo).</i>	274
<i>Parmesano (Francisco).</i>	328
<i>Pautre (Jean le).</i>	419
<i>Perelle (Gabriel, Adam en Nicolaas).</i>	362
<i>Perrier (François).</i>	218
<i>Plaatsnykunde (Verhandeling over de).</i>	323
<i>Poelenburg (Cornelis).</i>	64
<i>Poilly (François).</i>	440
<i>Poilly (Nicolaas).</i>	441
<i>Pourtretten (Benige) van Rembrand.</i>	452
<i>Pourtretten van de Sadelers.</i>	446
<i>Poussyn (Nicolaas).</i>	182 & seq.
<i>Poussyn Werken van Nicolaas).</i>	161 & seq.
<i>Prenten (Lyft der) door den Abt de Villeroi bezeten.</i>	402 & seq.
<i>Primatrice (François).</i>	168
<i>Puget (Pierre).</i>	298 & seq.

Quel-

R E G I S T E R.

Q.

	pag.
Q uellinus (<i>Erasmus</i>).	41
Quésnoy (<i>François</i>).	296

R.

R enard (<i>Simon</i>).	179
Rocbelet (<i>Michel</i>).	176
Rombout (<i>Theodorus</i>).	50
Rondelet (<i>Jean en Guillaume</i>).	176
Rose (<i>Salvator</i>).	276
Rosso.	173
Rottenhamer (<i>Jan</i>).	58
Roulet (<i>Jean Louis</i>).	442
Rubbens (<i>Petrus Paulus</i>).	39 & seq.
Ryn (<i>Rembrand van</i>).	498
Rykaart (<i>Marten</i>).	49

S.

S adelers (<i>Werken der</i>).	157
Sandrart (<i>Joachim</i>).	415
Sarazin (<i>Jaques</i>).	217
Savery (<i>Roeland</i>).	61
Schilders (<i>Merken van eenige Italiaanfche</i>).	73 & seq.
Schilders (<i>Merken van eenige Nederlandfche</i>).	77 & seq.
Schilders (<i>Voorname</i>) door wie hunne Werken gesneden zyn.	377
Schilderyen, Beeldhouwerk en Prenten in de groote Gallery van de Louvren ten toon geftelt.	305 & seq.
Schilderyen in 't Professie Huis der Jefuiten te Paris.	320
Schoorel (<i>Jan</i>).	15
Schut (<i>Cornelis</i>).	50
Segers (<i>Daniel</i>).	54
Segers (<i>Gérard</i>).	53
Stalpent.	58
Steeden (<i>Afbeeldinge der</i>) door wien gefneden.	347
Steenwyk (<i>Hendrik</i>).	57
Stella (<i>Jaques</i>).	226
Stimmer (<i>Tobias</i>).	391
Stradanus (<i>Jan</i>).	62
Sueur (<i>Eustache le</i>).	219

Tar.

R E G I S T E R.

T.

	pag.
T <i>Asso (Agostino).</i>	58
<i>Tebaldi (Penegrino).</i>	279
<i>Tempesta (Antonio).</i>	414
<i>Tempesta (Werken van)</i>	105 & seq.
<i>Teniers (David).</i>	65
<i>Testa (Pietro).</i>	356
<i>Testa (Werken van Pietro).</i>	472
<i>Torrense (Jan).</i>	50
<i>Tournier.</i>	288

U.

U <i>rbino (Werken van Raphaël Santes d').</i>	473 & seq.
---	------------

V.

V <i>Anni (Francisco).</i>	274
<i>Varin (Jean).</i>	240
<i>Vazari (Georgio).</i>	278
<i>Veen (Otto van).</i>	37
<i>Vermander (Carel).</i>	282
<i>Veroneze (Alexandro).</i>	280
<i>Vicus (Aeneas).</i>	329
<i>Verfailles (Aanmerkingen over de Grotten van).</i>	247
<i>Vignon (Claude).</i>	238
<i>Vincentino (Valerio).</i>	324
<i>Vos (Maarten de).</i>	26
<i>Vouet (Simon).</i>	205 & seq.
<i>Vroom (Hendrik Cornelis).</i>	30

W.

W <i>illarts (Adam).</i>	19
<i>Wouters (François).</i>	44

